Tərtib edəni: **Rafiq Əliyev**
professor

İxtisas redaktoru: **Abutalıb Məmmədov**

التأليف: للأستاذ رفيق يحيى علييف

التحرير: لأبي طالب محمّدوف

ISBN 978-9952-34-084-6

494.3613927-dc22
Azərbaycan dili – Lüğətlər – Ərəb dili

Ərəbcə-azərbaycanca lüğət. İki clddə. I cild.
Bakı, "Şərq-Qərb", 2007, 440 səh.

Təqdim olunan "Ərəbcə-azərbaycanca lüğət"də müasir ərəb ədəbi dilində işlənən 45000-ə qədər söz və ifadənin Azərbaycan dilinə müfəssəl tərcüməsi verirlir. İdiomatik ifadələr, frazeoloji tərkiblər, atalar sözləri və məsəllər Azərbaycan xalqının hikmət süzgəcindən keçərək cilalanan və günlərimizədək gəlib çıxan kəlamlar vasitəsilə oxucuya müvafiq qarşılığı ilə çatdırılır, bu kimi qarşılıq olmadıqda isə izahlı tərcümə edilir.

Lüğət ərəb dili üçün ənənəvi olan və əksər hallarda üç, bəzən də dörd samitdən ibarət kök sisteminə istinadən tərtib edilmişdir: kök samitləri baş söz kimi götürülür.

Lüğət ərəb dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə işi ilə məşğul olanlar, şərqşünaslıq və ilahiyyat fakültələrinin müəllim və tələbələri, ərəb ölkələri üzrə mütəxəssislər, habelə ərəb dilini müstəqil öyrənmək istəyənlər üçün faydalı ola bilər. Eyni zamanda lüğətin Azərbaycan dilini öyrənənlərə müəyyən köməyi olacaqdır.

TƏRTİBÇİDƏN

Ərəb və Azərbaycan dillərinin leksik materialının qarşılaşdırma yolu ilə tərcüməsini verən hazırkı lüğətin əsasında rusiyalı ərəbşünas, professor X.K.Baranovun "Ərəbcə-rusca lüğət"i (Харлампий Карпович Баранов. Арабско-русский словарь. Около 42000 слов. Изд. 5-ое, М., "Русский язык", 1977) dursa da, "Ərəbcə-azərbaycanca lüğət" X.K.Baranovun lüğətinin təkrarı və ya sadəcə tərcüməsi deyildir: bizim lüğətdə ixtisarlara, əlavələrə, düzəlişlərə və ərəb sözlərinin müxtəlif üsullarla izahına geniş yer verilir. Sözlərin mənasını və işlənmə məqamını Azərbaycan dilində daha dürüst vermək üçün ərəbcə "əl-Müncid" izahlı lüğətindən, "Arapça-türkçe sözlük"dən, Ə.Ə.Orucovun redaktəsi ilə hazırlanmış üçcildlik "Rusca-azərbaycanca lüğət"dən, dördcildlik "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti"ndən və başqa ixtisas lüğətlərindən istifadə edilmişdir.

Çoxəsrlik yazılı tarixi boyu ərəb dili bir sıra xarici və daxili amillərin təsiri altında dörd inkişaf dövrü keçirmişdir:

"Təşəkkül dövründə" (VII əsrə qədər) ərəb dili müxtəlif ərəb qəbilələrinin dialektləri əsasında nəşət taparaq "ədəbi dil" kimi formalaşmış, Ərəbistan yarımadası hüdudlarından kənara çıxmamışdır. Bu prosesdə yarımadanın din, mədəniyyət və ticarət mərkəzi Məkkənin qüreyş qəbiləsinin xüsusi rolu olmuşdur. Qədim kitabələr, cahiliyyət dövrü ərəb poeziyası nümunələri və qismən Qurani-kərim həmin dilin abidələridir. Quranla əlaqədar ona görə "qismən" deyirik ki, Quranın dili qrammatik quruluşu və lüğət tərkibi baxımından islamaqədərki ərəblərin danışdıqları dil olsa da, bir çox cəhətdən artıq həmin dildən xeyli üstün idi: əvvəla, Quranın dili bəzi sırf islam istilahları hesabına daha zəngin idi; məlumdur ki, hələ Hüdeybiyyə sülhü vaxtı Süheyl bin Əmr Məhəmməd peyğəmbərin təklif etdiyi sazişin mətnindəki ər-Rəhman ər-Rəhim sözlərinin nə məna daşıdığını bilməmişdi; ikincisi, Quran özü bəyan edir ki, onun dili bəlağəti və fəsahəti baxımından islamaqədərki ərəblərin dilindən qat-qat üstündür: "De: "Əgər insanlar və cinlər bir yerə yığışıb bu Qurana bənzər bir şey gətirmək üçün bir-birinə kömək etsələr, yenə də ona bənzərini gətirə bilməzlər" (əl-İsra, 88); "Yoxsa onlar: "Onu özündən uydurub" – deyirlər. De: "Əgər doğru deyirsinizsə, onun kimi özünüzdən on surə uydurub gətirin və Allahdan başqa, kimi bacarır-

sınızsa, köməyə çağırın" (Hud, 13); "Yoxsa onlar: "Onu özündən uydurub" – deyirlər. De: "Əgər doğru deyirsinizsə, ona bənzər bir surə gətirin və Allahdan başqa, kimi bacarırsınızsa, köməyə çağırın" (Yunus, 38).

"Çiçəklənmə dövründə" (VII–XIII əsrlər) ərəb dili daha çox Quran dili kimi çıxış edir: islam fütuhatları nəticəsində ərəblər öz dillərini Ərəbistan yarımadası hüdudlarından çox-çox kənarlara çıxarırlar, ərəb dili fəth edilmiş ərazilərdə dövlət, din, elm və ədəbiyyat dili olur, ayrı-ayrı dillərdə danışan milyonlarla insan arasında ünsiyyət vasitəsinə çevrilir, onları birləşdirir. Ərəb dili ilə islamı qəbul etmiş xalqların dilləri arasında qarşılıqlı təsir güclənir – ərəb dili xüsusilə fars və türk dillərinə güclü təsir göstərir, eyni zamanda ərəb dilinə də çoxlu fars və türk sözləri daxil olur. Ərəb dilinin inkişafında klassik dövr kimi səciyyələndirilən bu dövrdə bir çox Azərbaycan şairi, alimi, fəqih və filosofu öz əsərlərini ərəb dilində yazırlar.

Üçüncü dövrü (XIII–XVIII əsrlər) şərti olaraq "durğunluq dövrü" adlandırmaq olar. Bu dövrdə ərəb dili əvvəlki dövrdə işlənib hazırlanmış meyarlardan kənara çıxır, bəzi ədəbiyyat nümunələrinə dialektin təsiri güclənir. Bu dövrün "durğunluq dövrü" kimi səciyyələndirilməsində şərtilik isə Xilafətin ayrı-ayrı ərazilərində durğunluğun özünü müxtəlif vaxtlarda göstərməsi ilə bağlıdır – əslində gah bu, gah da digər bölgədə dilin inkişafı ilə bağlı səylər davam etdirilmişdir.

"Dirçəliş dövründə" (XIX əsrdən etibarən) müasir ərəb ədəbi dili klassik ərəb dilinə qayıdış, onun inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsi əsasında təşəkkül tapır. Bu dövrdə ərəb dili ümumərəb dirçəlişinin, ümumərəb yüksəlişinin mühüm amili olur: köhnə sözlər yeni anlayışları ifadə etmək üçün uyğunlaşdırılır, xarici dillərdən əxz edilmiş sözləri ərəbləşdirməklə yeni sözlər yaradılır. Ərəb dili bir neçə əsr məruz qaldığı qapalılıqdan yaxa qurtarır, yenidən beynəlxalq səhnəyə çıxır. Dilin qrammatik quruluşu da müəyyən dəyişikliyə uğrayır və bugünkü səviyyəyə gəlib çatır.

Azərbaycan ərəbşünaslıq məktəbi tarixən güclü olmuşdur. Əgər orta əsrlərdə Xətib Təbrizi (1030-1109) "Əsrar əs-sən'ə", "İ'rab əl-Qur'an" və başqa kitabları ilə, Cəmaləddin Ərdəbili (vəfatı 1249) Zəməxşərinin "əl-Kəşşaf fi həqaiq ət-Tənzil" və "Ətvaq əz-zəhəb fi-l-məvaiz və-l-xütəb" əsərlərinə yazdığı şərhləri ilə, sonralar Mahmud Zəncani, Hübeyş Tiflisi, Əbdül Vəhhab Zəncani, Həsən Xoi, Mirzə Məhəmməd Şirvani və başqaları leksikoqrafiya sahəsindəki

işləri ilə ərəb dilçiliyinin inkişafına xidmət göstərmişlərsə, müasir dövrdə P.K.Juze ərəblərdə elmi istilahların inkişafı haqqında məqalələri, Ə.C.Məmmədov ərəb dili dərslikləri, V.M.Məmmədəliyev ərəb dilçiliyinin tarixinə dair əsərləri ilə şöhrət tapmışlar. Ə.C.Məmmədovun hazırladığı dərsliklərdə verilmiş oxu mətnlərinin lüğəti, H.Zərinəzadənin "Ərəbcə-azərbaycanca lüğət"inin I cildi ərəb-azərbaycan lüğətçiliyi sahəsində ilk addımlar sayıla bilər.

Bu gün ərəbcə-azərbaycanca mükəmməl lüğətə tələbat böyükdür. Oxuculara təqdim edilən bu lüğət həmin tələbatın ödənilməsinə yönəlmişdir. Lüğət hər şeydən əvvəl müasir ərəb ədəbi dilində yazılmış qəzet, jurnal, kitab mətnlərini, siyasət və iqtisadiyyata dair ədəbiyyatı, roman və hekayələri oxuyub başa düşmək üçün köməkçi vasitə kimi hazırlanmışdır. O, ərəb dilindən azərbaycancaya tərcümə işində də faydalı ola bilər. Ərəb dilini öyrənmək, bu dilin leksik-frazeoloji zənginliyini mənimsəmək istəyən azərbaycanlılar və Azərbaycan dilini öyrənmək istəyən ərəblər də lüğətdən faydalana bilərlər.

Lüğətin xronoloji və coğrafi çərçivəsinə gəlincə, deyə bilərik ki, o, müasir ərəb ədəbi dili və başlıca olaraq Misir materialı əsasında hazırlanmışdır. Lüğətdə yalnız çox geniş işlənən bəzi dialekt sözləri də öz əksini tapmışdır.

Lüğətdə sözlər əlifba sırası ilə lüğət yuvası prinsipinə əsasən yerləşdirilmiş, eyniköklü sözlər bir lüğət maddəsi daxilində əlifba sırası ilə verilmişdir. Əvvəlcə eyni kök samitləri əsasında sabit əlavələrlə düzələn və müxtəlif mənalar bildirən feil babları, sonra isə həmin kökdən daxili fleksiya yolu ilə əmələ gələn müxtəlif formalı sözlər əlifba sırası ilə yerləşdirilir. Avropa dillərindən alınma əcnəbi sözlər də lüğətdə həmin qaydada yer alır.

Ərəb sözünün azərbaycanca qarşılığı verilərkən onun nə vaxtsa Azərbaycan dilinə keçmiş və bu gün bu və ya digər şəkildə işlədilən variantı əvvəlcə yerləşdirilir, sonra isə mənası sinonimlərlə izah olunur.

Ərəb sözlərinin mənalarını və məna incəliklərini mümkün qədər dürüst vermək məqsədilə izahedici sözlərə nisbətən geniş yer ayrılmışdır.

Rafiq Əliyev
professor

LÜĞƏTDƏN İSTİFADƏ HAQQINDA

Lüğət kök hərfləri sistemi əsasında tərtib edilmişdir.

Lüğətdə köklər əlifba sırası ilə yerləşdirilmişdir.

Fel sabit əlavələrlə düzələn və müxtəlif mənalar bildirən bütün bablarında və ondan düzəlmiş bütün formaları ilə, bəzən isə əcnəbi mənşəli sözlər (onların samitləri kök kimi qəbul edilir) və onlara aid frazeoloji materialla birlikdə lüğət maddəsini təşkil edir.

Hər bir bab özünə aid bütün frazeoloji materialla birlikdə maddəaltı təşkil edir.

Lüğətdə felin I bab keçmiş zaman III şəxs tək müzəkkər (kişi cinsi) forması şərti olaraq kök kimi götürülür. Kökü eyni, tipik saitləri (ikinci kök saitləri), yaxud məsdərləri fərqli olan 2 fel verildiyi təqdirdə və ya əgər I babda fel ümumiyyətlə verilmirsə, belədə kök maddənin əvvəlində mötərizə içərisində hərəkəsiz göstərilir. Məs.:

(ادب) أدُبَ (u) أدَبَ tərbiyəli, ədəbli olmaq;

أدَبَ (i) مَأْدُبَة süfrə açmaq; qonaqlıq vermək;

yaxud:

(ارث) II أرَّثَ qızışdırmaq, alovlandırmaq (məs., düşmənçiliyi).

Maddədə sözlərin yerləşdirilməsi qaydası belədir:

1) Kök hərflərindən sonra felin I bab indiki-gələcək zamanda ikinci kök samitinin hərəkəsi ə/a, u və ya i saitləri ilə mötərizədə göstərilir. Məs.:

نَفَعَ (ə) ; خَبَرَ (u)

2) I bab felindən sonra həmin felə münasib məsdərlər verilir. Məs.:

دَغَصَ (a) دَغْصٌ

3) I bab felindən sonra ona aid bütün frazeoloji materialı ilə həmin felin bütün mövcud babları verilir. Bablar rum hərfləri (I, II, III, IV və s.) ilə göstərilir.

4) Bablardan sonra onlardan düzəldilən bütün formalar əlifba sırası ilə maddənin daxilində verilir.

Bəzi babların (yaxud sözlərin) bütün mənaları üst-üstə düşdüyü təqdirdə həmin babın yanında mənaca ona müvafiq əvvəlki babı bildirən rəqəm göstərilir, onların arasında isə bərabərlik işarəsi qoyulur. Məs.:

III شَابَهَ oxşamaq, bənzəmək (kiməsə), oxşar, bənzər olmaq;

IV أشْبَهَ = III

Frazeoloji material müvafiq sözün yanında və ona müvafiq mənada verilir.

Atalar sözləri və məsəllər müvafiq mənada frazeoloji materialdan sonra verilir. Ərəb atalar sözləri və məsəlləri imkan daxilində Azərbaycan qarşılığı ilə verilir, sonra isə mötərizədə onların hərfi mənası açıqlanır. Məs.:

ذقْ تشتهِ *məsəl.* iştaha diş altındadır (*hərf.* dadına bax – iştahaya gələrsən)

Fiziki qüsur və ya rəng bildirən sifətlərin, habelə əvəzliklərin yanında cins bildirən işarələr verilir. Məs.:

أسْوَدُ *q.* سَوْدَاءُ .

أنْتَ *q.* أنْتِ .

Sözlərin cəmi (əgər o, daxili və ya sınıq cəm formaları vasitəsilə, ya da sonluğunu əlavə etməklə düzəlirsə) tək formasının yanında verilir. Məs.:

دَفْتَرٌ *c.* دَفَاتِرُ dəftər.

تِلِغْرَافٌ *c.* تِلِغْرَافَاتٌ teleqram.

Söz yalnız cəmdə işlədildiyi təqdirdə onun yanında kursivlə (*c.*) yazılır, sonra isə onun tərcüməsi verilir. Məs.:

مَدْفُوعَاتٌ (*c.*) ödənişlər.

~ işarəsi sözün son saitini nəzərə almadan qrafik skeletini təkrar edir.

Əgər baş söz müstəqil şəkildə işlənmirsə və ya onun tərcüməsini vermək mümkün deyilsə, o halda həmin sözdən sonra qoşa nöqtə qoyulur və onun mənası işlədildiyi birləşmə tərkibində açıqlanır. Məs.:

إلبٌ : ... هم ~ واحد على ... onlar hamısı birlikdə ... əleyhinədirlər.

Fel, isim və ya sifət qoşma ilə işlədilirsə, qoşma ilə idarə əlaqəsi kursivlə mötərizədə verilir. Məs.:

ذَيَّلَ tamamlamaq (*nə iləsə* بِ).

Omonimlər sözün üstündəki rəqəmlərlə göstərilir. Məs.: رَبَعَ 1 və رَبَعَ 2.

Sözün şərti ixtisarlar siyahısına görə tətbiqi sahəsini bildirən qeydlər ərəb sözündən sonra kursivlə verilir. Məs.:

زَوَاج *biol.* cütləşdirmə.

Sözün tərcümədə məna çalarlarını dəqiqləşdirmək məqsədilə mötərizədə kursivlə izahlar verilir. Məs.:

ذَبَحَ qurban kəsmək (*heyvanı*).

Yaxın mənalı sözlər bir-birindən vergül, fərqli mənalı sözlər isə nöqtəli vergül vasitəsilə ayrılır.

Frazeologiyanın tərcümələri mənaca fərqlənirsə, onlar bir-birindən mötərizəli a, b və sair hərflərlə ayrılır.

ŞƏRTİ İXTİSARLAR

ada.	- ada	*km²*	- kvadrat kilometr
ad.h.	- adlıq hal	*km.*	- kilometr
anat.	- anatomiya	*k.-t.*	- kənd təsərrüfatı termini
arxeol.	- arxeologiya	*q.*	- qadın cinsi
astr.	- astronomiya	*qr.*	- qram
av.	- aviasiya	*qram.*	- qrammatika
bax əlif.	- bax əlifba sırası ilə	*Qur.*	- Quran ifadəsi
bayt.	- baytarlıq	*l.*	- litr
Bibl.	- Bibliya ifadəsi	*l³*	- kub litr
biol.	- biologiya	*m.*	- metr
bot.	- botanika	*m²*	- kvadrat metr
c.	- cəmdə	*m³*	- kub metr
coğr.	- coğrafiya	*meteo.*	- meteorologiya termini
dan.	- danışıq dilində işlənən söz	*məcaz.*	- məcazi məna
dəm.y.	- dəmir yolu ilə bağlı söz	*məs.*	- məsələn
dəniz.	- dənizlə bağlı ifadə	*məsəl.*	- zərbi-məsəl
din.	- dinlə bağlı söz və ya ifadə	*mif.*	- mifologiya
dip.	- diplomatiya	*min.*	- mineralogiya
ədəb.	- ədəbiyyat	*mus.*	- musiqi
fəls.	- fəlsəfə termini	*müh.*	- mühasibat termini
fiqh.	- fiqhə aid ifadə	*nağıl.*	- nağıl ifadəsi
geol.	- geologiya	*obr.*	- obrazlı ifadə
h.	- hal	*radio*	- radio
hərb.	- hərbi termin	*riyaz.*	- riyaziyyat
hərf.	- hərfən	*siy.*	- siyasi termin
hüq.	- hüquqa aid termin	*sm.*	- santimetr
xalq.dil.	- xalq dilindən gəlmə söz	*söy.*	- söyüş bildirən söz
xüs.ad.	- xüsusi ad	*ş.*	- şəhər
ixt.	- ixtisar	*tex.*	- texnikaya aid termin
ikr.	- ikrah bildirən ifadə	*təs. h.*	- təsirlik hal
iqtis.	- iqtisadi termin	*təsn.*	- ikilik
isteh.	- istehza bildirən ifadə	*topl.*	- toplu isim
k.	- kişi cinsi	*y-a.*	- yarımada
kart.	- kart oyunu ilə bağlı istilah	*yiy.h.*	- yiyəlik hal
kq.	- kiloqram	*zool.*	- zoologiya

ƏRƏB ƏLİFBASI

Hərflər	Hərflərin qısa adı	Hərflər	Hərflərin qısa adı
ا / آ	'əlif	ط	tā
ب	bā	ظ	zā
ت	tā	ع	'ayn
ث	sā	غ	ğayn
ج	cīm	ف	fā
ح	hā	ق	qāf
خ	xā	ك	kāf
د	dāl	ل	lām
ذ	zāl	م	mīm
ر	rā	ن	nūn
ز	zeyn	ه	hā
س	sīn	ة	(tə mərbutə)
ش	şīn	و	vāv
ص	sād	ي	yā
ض	dād		

ا

ا (أَلِف) əlif (*ərəb əlifbasının birinci hərfi; fəthə üçün uzunluq işarəsi və həmzə dayağı kimi işlədilir; əbcəd hesabı ilə 1 ədədini bildirir*)

أ[1] sual şəkilçisi mı, mi, mu, mü; أ فهمت هذا؟ bunu anladınmı?; أ ... أم (ikili sualda) ya ... *yaxud*; أ تتحدث جدًا أم أنت مازح؟ sən ciddi danışırsan, ya zarafat edirsən? أو məgər, aya, yoxsa; ...ألا ya ...أما ya ...أفلا ya ...أفما ya ...أفلم məgər, bəs, aya; ألا ما رجعت ...إلى ... yanına qayıtmazsanmı? ألا وهو (هي) məhz

أ[2] *mür. ədatı* (yaxında olan şəxs üçün) ey

آ *mür. ədatı* (uzaqda olan şəxs üçün) ey

آبُ avqust

أجَنْدَةٌ gündəlik

آحٌ yumurta ağı

آسٌ[1] *bot.* mərsin

آسٌ[2] *c.* آسَاتٌ - *kart.* tuz

آفَةٌ *bax:* أوف

آنُكٌ qalay

آنَةٌ *c.* ـَاتٌ - an(n)a ($^{1}/_{16}$ rupiyə bərabər pul vahidi)

آهَنٌ çüyün

آيَةٌ، آيٌ *bax:* اوى

آيِّنٌ *bax:* اين

أَبَّ (ə/u, i) أَبَابٌ səy etmək (*nəyə isə* إلى); darıxmaq, xiffət etmək (nə üçünsə إلى)

أبٌ *c.* آبَاءٌ *bax:* ابو

أبٌّ ot; otlaq

أبَابَةٌ vətən həsrəti, nostalji

أبيبٌ əbib (*qibti təqviminin 11-ci ayı*)

أباجُورٌ *c.* ـَاتٌ - abajur

أبَازِيرُ *bax:* بزر

أبَاطِرَةٌ *c. bax:* إمْبَرَاطُورٌ

أبْجَدٌ əbcəd (*ərəb əlifbası hərflərinin ədədi mənasını sırası ilə yadda saxlamaq üçün səkkiz süni sözdən* (*voces memoriae*) - أبجد، هوّز، حطي، كلَمَن، سَعْفَص، قَرَشَت، ثَخَذ، ضَظَغ *birincisi; lüğətdə müvafiq hərflərin hansı ədədə işarə etdiyi göstərilir*)

- أبْجَدِيٌّ əbcəd; əbcədi; əlifba ~ فهرس əlifba göstəricisi, əlifba fehristi; الحروف الـ~ـة əlifba

- أبْجَدِيَّةٌ *c.* ـَاتٌ - əlifba

I أبَدَ (i, u) أُبُودٌ vəhşiləşmək; بالمكان ~ qalmaq; II أبَّدَ əbədiləşdirmək; V تَأبَّدَ vəhşiləşmək

- آبِدٌ vəhşi

- آبِدَةٌ *c.* أوَابِدُ 1) qəribə, qeyri-adi bir şey; vəhşi heyvan, heyvan

- أبَدٌ əbədilik; sonsuzluq; ا ~ əbədi; həmişə, daima; ا ~ ...لا əsla, qətiyyən...; كلا لَمْ أُشَاهِدْ ذَلِكَ ~ ا xeyr, mən bunu əsla görməmişəm; إلى الـ~ *yaxud* أبَدَ الدَّهْرِ əbədi olaraq; إلى ~ الأبدين əbədilik, əbədi olaraq

- أبَدِيٌّ əbədi; sonsuz

- أبَدِيَّةٌ əbədilik; sonsuzluq

- تَأبُّدٌ vəhşiləşmə; ~ فى vəhşicəsinə, hürkə-hürkə

- مُؤبَّدٌ əbədiləşmiş; əbədi; ا ~ əbədi olaraq; الأشغال الشاقة ~ ا ömürlük katorqa

I أبَرَ (i, u) أبْرٌ 1) sancmaq; 2) söymək, danlamaq; yamanlamaq, abrını tökmək; II أبَّرَ *bot.* tozlandırmaq; V تأبَّرَ *bot.* tozlanmaq

- إبَارٌ *bot.* tozlama, tozlanma

- أبَّارَةٌ *c.* ـَاتٌ - iynədan

- إبْرَةٌ *c.* إبَرٌ 1) iynə; الحاكي ~ qramofon iynəsi; الخياطة ~ tikiş iynəsi; وابور الغاز ~ primus iynəsi; الـ~ أشغال əl işi; الـ ~ تكنو

الناس وهي عريانة *Ata. sözü.* aləmi bəzər, özü lüt gəzər; بحث عن إبرة في جرن مفعم *Ata. sözü.* samanlıqda iynə axtarmaq (*hərf. dopdolu hovuzda iynə axtarmaq*); 2) əqrəb; البوصلة (الحق) ~ مغنطيسية ~ kompasın əqrəbi; بيت (حق) (مغناطيسية، مغنطسة) maqnit əqrəb; ~الـ *yaxud* الملاحين ~ kompas; 3) neştər; 4) *hərb.* çaxmaq iynəsi; المدفع ~ topun çaxmaq iynəsi; 5) çöp kimi arıq qadın; 6) *bot.* erkəkcik; 7) iynə, inyeksiya; أعطي ~ ona iynə vurdular
- أبّارة = منبار
- منبر (1 = أبّارة; 2) həsir iynəsi
- مئبرة *c.* مآبر 1) neştər; 2) qeybət, böhtan
أبرميس çapaq
إبراهيم *xüs. ad. k.* İbrahim
إبرشية، أبرشية *c.* ات - yeparxiya; məhəllə kilsəsi
أبراميس = أبرميس
إبريز saf qızıl
إبريسم، إبريسم ipək
إبريق *c.* أباريق bardaq, səhəng; الشاي ~ çaydan; القهوة ~ qəhvədan; الماء ~ su qabı; الزيت ~ yağ bardağı
أبريل aprel; ~ كذبة aprel zarafatı
إبزيم *c.* أبازيم toqqa, bənd
أبزن *c.* أبازن hovuz
أبيس *mif.* Apis
إبسيط *c.* أباسيط çənbər, sağanaq
I أبش (i) أبش toplamaq
أبض *c.* أباض *anat.* dizaltı batıq
(ابط) V تأبط 1) ذراعه ~ qoltuğuna vurmaq, qoltuğundan tutmaq; 2) qoltuğuna almaq
- إبط *k., q. c.* آباط qoltuq; تحت ~ـه qoltuğunda, qoltuğunun altında; خفق (ضرب) آباط الابل الى... *bax:* إبل; ضرب آباط الابل dəvə belində harasa yollanmaq
I أبق (i) أبق، إباق qaçıb getmək
- آبق *c.* أبّاق 1. qaçıb gedən; 2. qaçqın, qaçaq
- أبق *bot.* hind çətənəsi
- إبل *q.* toplu dəvələr; خفق (ضرب) آباط ـالـ ~ dəvələri durmadan qovmaq
- إبالة *c.* أبابيل 1) kütlə; 2) dəstə, qatar (quş); şələ, bağlı; tay; ~ جاء هذا ضغثا على bu, səbir kasasını dolduran bir damla oldu
إبليز lil
تأبلس، أبلس iblislik etmək, iblisləşmək
- إبليس *c.* أبالسة iblis, şeytan
- إبليسي iblis -i/-ı, şeytani; الوسائل الـ~ـة İblis vasitələri
- أبلكاش faner
- أبلة *yaxud* أبله abla, bibi (*müraciətdə*)
- إبن *bax:* بني
(ابن) II أبّن yas saxlamaq, ölən üçün göz yaşı tökmək; ağı demək; بمقالة ~ـه yazıb başsağlığı vermək
- إبان zaman; في ~ الثورة *yaxud* إبان الثورة inqilab zamanı; لكل شيئ ~ـه *zərbi-məsəl.* hər şeyin öz vaxtı var
- أبنة *c.* أبن 1) bağ, düyün (*ağacda*); 2) kin
- تأبين mədh etmə (*kimisə ölümündən sonra*); ölmüş adamın qəbri üstündə yazı yazma; حفلة الـ~ yas mərasimi; ölmüş adamla vida mərasimi
- تأبيني : حفلة ~ـة yas mərasimi
- مأبون 1) nazpərvərdə, nəmə-nazik; 2) qadın kimi incə; 2. passiv pederast
- أبنوس، آبنوس abnos ağacı
I أبه (ə) أبه diqqət yetirmək (kiməsə – nəyəsə لـ); يؤبه له *məch.* əhəmiyyətli, diqqətəlayiq; لا يؤبه له *məch.* əhəmiyyətsiz
- أبهة 1) parıltı, dəbdəbə, ehtişam, cah-cəlal; 2) iftixar, lovğalıq
أب *c.* آباء ata; أبوه *ad.halda* onun atası; أبيه *yiy.halda* onun atasının; أباه *təs.halda* onun

atasını; يا أبت atam; بأبي أنت sən mənə atadan artıqsan!; أبوان *ikil.* valideyn, ata-ana; *c.* atalar, əcdad; الاب نوئيل şaxta baba; أبا عن جد من الاب الى الابن atadan oğula; babadan ataya; الاب tanrı; ابو براقش ala-cəhrə; ابو جلمبو krab, yengəc; ابو دقيق kəpənək; ابو ذنب kometa; ابو الركب a) qrip; b) tropik qızdırma; ابو الرياح yelqovan; ابو شوارب bığlı, lopabığ adam; ابو فروة şabalıd (meyvə); ابو قردان yağ; ibis; ابو مغازل leylək; ابو منجل ibis; ابو النظارة eynəkli adam; ابو النوم xaşxaş; ابو الهول sfinks; ابو اليقظان xoruz
- أبوة atalıq; نظام الـ ~ patriarxat
- أبوي 1) ata -i/-ı; النظام الـ ~ patriarxat; 2) ata -i/-ı;, atalıq -i/-ı;
أبوا *mus.* qoboy
- أبونية *c.* ات – abunəçi, abonement
I أبى (ə) إباء، إباءة، إباية 1) istəməmək, boyun qaçırmaq; ... يأبى الا ان nəyin bahasına olursa-olsun istəyir ki..., hökmən istəyir ki...; 2) imtina etmək, rədd etmək; 3) xoşlamamaq, ürəyi götürməmək, nifrət etmək; 4) icazə verməmək; 5) təkəbbürlü olmaq, iddialı olmaq; V تأبى 1) rədd etmək, imtina etmək; 2) lovğalıq etmək
- آب *q.* أباة *c.* آبية rədd edən, imtina edən; أباة الضيم ədalətsizliyə dözməyənlər
- إباءة ، إباية ، إباء 1) rədd; 2) lovğalıq, təkəbbür, iddia; بـ~ qürurla
- أبي qürurlu, təkəbbürlü
- تأب qürur, təkəbbür; في~ qürurla, təkəbbürlə
- متأب *q.* متأبية qürurlu, təkəbbürlü
أبيب *bax:* أب
أبيقوري *c.* أبيقوريون ، أباقرة epikürçü (*Epikür fəlsəfəsinin tərəfdarı*)
- أبيقورية *fəls.* epikürçülük (*Epikürün fəlsəfi təlimi*)
إتاوة *c.* إتاوات، أتاوى vergi; bac
إتب *c.* آتاب 1) köynək; 2) önlük, döşlük
أتربيوم *kim.* itterbiyum
أترج *topl.* sitron, şirin limon; narıngi
- أترجة *c.* ات – sitron, şirin limon; narıngi
أترج = أترنج
إتريوم *kim.* itriyum
أتش! atəş! (komanda)
أتشجي *c.* أتشجية ocaqçı, ocaqqalayan; külxançı; *müq.et* عشجية
I أتم (i) أتم : بالمكان ~ qalmaq; yaşamaq
- مأتم *c.* مآتم matəm, dəfn mərasimi; ليالي الـ ~ matəm gecələri
أتوموبيل ، أتمبيل avtomobil
أتمت avtomatlaşdırmaq
- أتمتة 1) avtomatlaşdırma; 2) avtomatika
- أتوماتي avtomatik
- أتوماتية avtomatika
أتان *c.* أتن dişi eşşək; الضحل ~ rif
- أتون *c.* أتن، أتاتين soba; ocaq; odluq; kürə صحر ~ domna
I أتى (i) إتيان 1) gəlmək; 2) ardınca gəlmək; ما يأتي aşağıdakılar; كما يأتي aşağıda göstərildiyi kimi; 3) etmək (*təsirlik halda və ya* بـ); أتت بولد o, bir oğlan doğdu; 5) məhv etmək, tələf etmək (*nəyisə* على); الحريق على ~ الاخضر و اليابس yanğın hər şeyi tamamilə məhv etdi (*hərf. yanğın yaşı da, qurunu da məhv etdi*); 6) qurtarmaq, bitirmək (*nəyisə* على); على تفاصيل ~ təfsilatına varmaq (*nəyinsə* عن); على ذكره ~ nə barədəsə danışmağa başlamaq; المرأة ~ qadınla yatmaq;
III آتى 1) yaraşmaq, uyğun gəlmək (*nəyəsə*); 2) xoş, münasib, əlverişli olmaq (*məs., külək arxadan əsəndə olduğu kimi*); لا تنتظرني ان أواتيك من وصف... gözləmə ki, mən sənə ...

təsvir edə biləcəyəm; IV آتى vermək; gətirmək (*bəhar – ağac barəsində*); V تأتّى 1) baş vermək; baş tutmaq; 2) meydana gəlmək, əmələ gəlmək, törəmək (*nədənsə* عن ،من); 3) uyğun gəlmək, münasib olmaq, əlverişli olmaq (*kiməsə* لـ); 4) mümkün olmaq (*kimin üçün*), müyəssər olmaq (*kimə* لـ); 5) hazırlaşmaq (*nəyəsə* لـ); 6) nəticələnmək (*nə ilə*), qurtarmaq (*nə ilə* عن); X إستأتى gəlməsini xahiş etmək, yanına çağırmaq

– آت *q.* آتية aşağıda gələn, sonrakı; كما هو ~ aşağıda göstərildiyi kimi; الآتى ذكره barəsində aşağıda danışılacaq; الآتى بيانه aşağıda açıqlanacaq; الآتى gələcək

– إتاءة *bax: əlifba sırası ilə*

– مؤات *q.* مؤاتية münasib, əlverişli (*məs., külək arxadan əsəndə olduğu kimi*)

– مأتى *c.* مآت 1) gəlmə vaxtı; 2) gəlmə yeri; 3) *məcaz.* mənbə; 4) istiqamət, yönüm, tərəf; 5) əməl, hərəkət; 6) hadisə

I أثّ (ə/i) أثاثة 1) sıx, qalın, bol olmaq (*məs., ot*); 2) qalın, gur olmaq (*məs., saç*); II أثّث 1) bəzəmək (*məs., otağı*); mebellə bəzəmək, mebel düzmək; 2) hazırlamaq; V تأثّث mebellə bəzənilmək; mebellə düzülmək

– أثاث *c.* آثّة – mebel, avadanlıq

– أثيث 1) sıx, qalın (*ot*); 2) gur (*saç*); 3) dolğun, kök, tosqun, şişman

I أثر (u, i) أثْر ، أثارة 1) ötürmək, rəvayət etmək; 2) sitat gətirmək; II أثّر 1) təsir etmək; təsir göstərmək, təsir bağışlamaq; toxunmaq (hisslərə); أثرا بليغا فى ~ *yaxud* ~ تأثيرا كبيرا على böyk təsir göstərmək, güclü təəssürat doğurmaq; 2) *el.* induksiya doğurmaq, IV آثر 1) seçmək; üstünlük vermək (*nəyəsə təs. h. nədənsə* على); 2) hörmət etmək, ehtiram göstərmək; 3) altruist olmaq; V تأثّر 1) təsirinə məruz qalmaq (*nəyinsə* من); من الرطوبة ~ rütubətdən korlanmaq; 2) (*nədənsə-kimdənsə* بـ) təsirlənmək; hiss etmək (*nəyisə* بـ); varmaq (*nəyəsə* بـ); 3) pozulmaq, qanı qaralmaq, mütəəssir olmaq; 4) təsirə cavab vermək, reaksiya vermək (*nəyəsə* بـ); 5) izləmək, güdüb tapmaq; izinə düşmək, izi ilə getmək; dalına düşmək, təqib etmək; 6) izi ilə, yolu ilə getmək; 7) *el.* induksiyaya girmək; VIII إئتثر (*kiminsə*) təsiri altına düşmək; X إستأثر (*nəyəsə*) sahib olmaq, (*nəyisə* بـ) mənimsəmək, (*nəyisə* بـ) əldə etmək; به الله ~ *yaxud* ت به المنية ~ o öldü; بالإهتمام ~ böyük maraq doğurmaq; ت هذه المحادثات بجلسات كثيرة ~ bu danışıqların gedişində çox iclaslar keçirildi

– آثار *c.*: ~ الـ əməllər, işlər; المادّيّة ~ الـ əşyayi-dəlil; الآثار القديمة qədim abidələr; دار ~ الـ arxeologiya muzeyi; ~ الـ علم arxeologiya; المصرية ~ الـ علم misirşünaslıq

– آثار *c.* (أثر *sözünün cəmindən, bax:* أثر) izlər

– آثاريّ 1. arxeoloji; 2. arxeoloq

– أثارة 1) rəvayət, faktların ötürülməsi; 2) qalıq, artıq, axır

– أثَر ən üstün, ən sevimli

– أثَر *c.* آثار 1) iz, əsər, əlamət, nişanə; الجرح ~ بعد عين (صار) أصبح çapıq, yara yeri olub keçib, izi də qalmayıb; ~ ضاع دون izsiz-soraqsız itib getmək, yox olmaq; تلاه ~ على ardınca (*məs., dua oxuyanın*) təkrar etmək; ه ~ كان فى kimisə güdmək, güdüb bilmək; 2) rəvayət; qədim dövrün abidəsi; 3) təsir, nüfuz; 4) təəssürat, effekt; 5) əhəmiyyət; 6) əsər (bədii, elmi və s.); 7) parıltı

(*məs.*, qılıncın); أثر ذلك *yaxud* ذلك ~ على və ya ذلك ~ فى ondan sonra; ~ الـ على dərhal, tez, o saat

– إثْر iz, əlamət; ه ~ فى *yaxud* ه ~ على və ya إثره kiminsə-nəyinsə ardınca; إثر ذلك ondan sonra

– أثِر ancaq özünü sevən adam, xudbın, eqoist

– أثَرة 1) xudbinlik, eqoizm; والإيثار ~ الـ eqoizm və altruizm; 2) tamah, qərəz

– أثريّ 1) arxeoloji; 2) arxeoloq

– أثير[1] 1) üstün olan; ən yaxşı; 2) seçilmiş

– أثير[2] efir (*həmç. kim.*); اذاعة على امواج ~ الـ efirə, radio ilə veriliş

– أثيريّ efir -i/-ı, hava -i/-ı

– إستئثار 1) mənimsəmə; 2) ancaq özünü sevmə, xudbinlik

– إيثار 1) üstünlük vermə; 2) altruizm

– تأثّر 1) mütəəssir olma, həssaslıq; سريع ~ الـ həssas; tez özünə götürən; tez özündən çıxan; 2) təəssürat, həyəcan, qayğı; نفسانىّ ~ ruhi həyəcan

– تأثّريّ impressionist

– تأثّريّة impressionizm

– تأثير 1) təsir, nüfuz; العين ~ gözdəymə; 2) təəssürat; 3) *el.* induksiya; الذاتي ~ الـ öz-özünə induksiya

– تأثيريّ induksiyon, induktiv, تيّارات ~ة induktiv cərəyanlar

– تأثيريّة impressionizm

– مأثرة ، مأثُرة *c.* مآثر 1) təqdirəlayiq əməl; hünər; 2) xidmət; ləyaqət

– مأثور 1) ötürülən, rəvayət edilən; من ~ الـ أن … rəvayət edirlər ki…; 2) yadda qalan; görkəmli, lətif, qəribə, qeyri-adi; الكلمة ~ və ya العبارة ~ الـ ة *yaxud* القول ~ الـ ة ~ الـ hikmətli söz, kəlam, aforizm

– مؤثّر 1) təsirli; kəsərli; 2) riqqətli, həyəcanlandırıcı

– مؤثّرات *c.* 1) təsir göstərən amillər, şərait; 2) *fiziol.* qıcıqlandırıcılar

– متأثّر mütəəssir, (*nəyinsə* بـ) təsiri altında olan, (*nədənsə* بـ) təsirlənmiş ; mübtəla olmuş; بجراحه ~ مات o, mübtəla olduğu yaradan öldü

– أثفية *c.* أثاف 1) sacayaq; 2) ocaq daşı; و ثالثة الاثافى هى ... bəlanın ən böyüyü də odur ki…

I أثل (i) أثول 1) kök salmaq; 2) qədim mənşəyə malik olmaq; əsilli olmaq; II أثّل 1) qənaət etmək; 2) artırmaq (*kapitalı*); الأموال فى ~ nəyəsə pul, kapital qoymaq…; V تأثّل 1) kök salmaq; möhkəmlənmək; möhkəm bərqərar olmaq; 2) qoyulmaq, yatırılmaq (*nəyəsə – pul, kapital*); 3) الأموال ~ kapital qazanmaq, varlanmaq

– أثل *topl. bot.* yulğun

– أثلة *c.* أثلات yulğun kolu

– أثيل[1] 1) qədim; 2) əsilli, əsil-nəcabətli; 3) *qram.* kök, əsas; دخيل أو ~ ؟ gəlmədir (söz), yoxsa əsil ərəb mənşəlidir?

– أثيل[2] *kim.* etil

– مؤثّل = أثيل[1]

I أثم (ə) إثم günah etmək, günah işlətmək, günaha batmaq; أثم (u, i) günah saymaq; إثما الله فلانا فى كذا ~ Allah bunu filankəsə günah sayıb cəzasını versin; II [illegible] 1) günahkar bilmək; günahda töhmətləndirmək; 2) günaha sövq etmək; IV [illegible] günaha batırmaq; V تأثّم 1) günah işlətdiyini boynuna almaq, etiraf etmək, günahdan

(من) peşman olmaq; 2) günah hesab etmək; günah bilmək

- إثم *c.* آثام 1) günah; 2) təqsir; cinayət; pis iş

- آثم *c.* أثمة 1) günah edən, günah işlədən; 2) günahkar;

- أثيم *c.* أثماء 1) günahlı; çox günah işlədən; 2) günahkar;

- مأثم , مأثمة *c.* مآثم 1) günah; 2) pis əməl

إثمد sürmə

إثنان *bax:* ثنى

أثنولوجية , أثنولوجيا etnologiya

أثيوبي 1) Həbəşistan -i/-ı; 2) həbəş

I أجّ (ə/u, i) أجيج yanmaq, alovlanmaq, alışıb yanmaq; II أجّج alışdırmaq, odlamaq; ... ~ الحملة المعادية لـ ... qarşı düşmənçilik kampaniyasını alışdırmaq; ~ نار الحرب müharibəni alışdırmaq; V تأجّج alovlanmaq, alışmaq, yanmaq

- أجاج şor balıq

- أجاج tünd, acı, şor, duzlu; ~ ماء rapa; şoraba, şoraba suyu; şor su, dəniz suyu

- أجّاج odlu, alovlu, isti, qızğın, coşqun, qızmar

- أجوج alışıb yanan; közərmiş, qızmar

- أجيج od, alov, isti

- إجبتولوجية , إجبتولوجيا misirşünaslıq

إجبتولوجي misirşünas

I أجر (u) أجر mükafatlandırmaq, əcrini vermək; II أجّر 1) icarəyə vermək, kirayə vermək; ~ من باطنه icarəyə verilmiş şeyi başqasına icarəyə vermək, subarendaya vermək; kirayə vermək; ~ سفينة gəmini yük kirayəsinə vermək; 2) kirayə götürmək; icarəyə götürmək; IV آجر kirayə vermək; icarə vermək; V تأجّر 1) kirayə (*icarə*) verilmək; 2) kirayə (*icarəyə*) götürülmək; X إستأجر kirayə (*icarəyə*) götürmək; gəmini yük kirayəsinə götürmək

- آجر kirəçi, kirayə götürən, icarəçi; sahib, yiyə

- آجر *topl.* kərpic (*bişmiş*)

- آجري kərpic -i/-ı;

- آجرة *c.* ات - kərpic

- إجّار *c.* أجاجير yastı dam; terras, səki

- إجارة *c.* ات - 1) icarə haqqı; mükafat, muzd, haqq; 2) icarəyə vermə

أجر *c.* أجور işəmuzd qaydası ilə haqq; الاجور على نظام القطعة haqqın işəmuzd qaydası ilə ödənilməsi; ~ (بغير) بلا pulsuz, havayı; ~ مثل *bax:* مثل

- أجرة *c.* أجر 1) haqq; əmək haqqı; muzd; qonorar; ~ السفر yol haqqı; ~ العمل əmək haqqı; ~ يومية günəmuzd haqq; ~بالـ haqla; ~ مثل *bax:* مثل; 2) qiymət; dəyər; haqq; ~ نقل البضائع malların daşınması qiyməti; 3) icarə haqqı

- أجير *c.* أجراء 1) muzdla işləyən; 2. muzdur, kirəkeş, xidmətçi, işçi

- إيجار *c.* ات - 1) icarə, kirayə, muzdla iş; ~للـ غرفة otaq kirə verilir (*elanlarda*); 2) icarə haqqı

- تأجير icarəyə, kirəyə vermə; قانون الإعارة و الـ~ *bax:* عور

- مأجور 1. 1) muzdla işləyən, muzdlu, muzdla tutulmuş; 2) *məcaz.* satqın; الصحافة الـ~ة satqın mətbuat; 2. 1) xidmət edən, xidmətçi; 2) muzdur

- مؤاجر 1) kirə edən, icarə edən; 2) kirəçi, icarəçi, kirayənişin

- مؤجّر 1) icarəyə, kirəyə verilən, icarəlik, kirəlik; 2) icarəyə verilmiş; ~ له icarədar, icarəyə götürən

- مؤجّر 1. icarəyə, kirəyə verən; 2. yiyə, sahib, sahibkar

- مؤجّر = مستأجر

- مؤجّر = مستأجر

أجرنه *bax:* أجل

أجرومي qrammatik; النظام الـ~ qrammatik quruluş

- أجرومية qrammatika

أجزاجي *c.* أجزاجية əczaçı

أجزاخانة *bax:* جزأ

إجّاص *toplu* armud; gavalı (*Suriya*)

إجّاصة *c.* ات - armud; gavalı (*Suriya*)

I أجل (ə) أجل uzadılmaq, təxirə salınmaq; II أجّل 1) uzatmaq, başqa vaxta keçirmək; təxirə salmaq; ~ لاجل غير مسمى *yaxud* ~ الى اجل غير مسمى qeyri-müəyyən müddətə təxirə salmaq; 2) möhlət vermək; müddət təyin etmək; V تأجّل təxirə salınmaq, müddəti uzadılmaq; başqa vaxta keçirilmək; X إستأجل təxirə salınmasını xahiş etmək

- آجل 1) təxirə salınmış; 2) gecikən; ~ او عاجلا gec-tez; الـ~ـة axirət aləmi

- أجل *c.* آجال 1) aradakı müddət, ara, fasilə, müddət; ~الـ القريب yaxın gələcəkdə; 2) müddət; ~الـ قصير *yaxud* ذو الآجال القصيرة qısamüddətli; ~الـ طويل *yaxud* ذو الآجال الطويلة uzunmüddətli; ~لـ *yaxud* ~بالـ a) bir müddətə; b) kreditə; ~ بقى الى غير مسمى uzun müddətə (*qeyri-müəyyən vaxta*) qalmaq 3) əcəl, son (*həyatın*); ~الـ المحتوم əcəl, labüd son, ölüm; جاء ~ـه (انقضى) əcəli gəldi, çatdı, tamam oldu, yetişdi

- أجل *təsdiq ədatı.* bəli

- أجل : ~لـ ـه onun xatirinə, onun yolunda; ~لـ ان ... ondan ötəri ki...; ~ من ذلك buna görə, ondan ötəri; (من+ أجل+ انه) أجرنه *xalq dil.* ona görə ki, o; çünki o

- مؤجّل təxirə salınmış; başqa vaxta keçirilmiş; ~ـا دفع möhlətlə, hissə-hissə ödəmək

أجام tropik qızdırma

- أجمة *c.* أجم , أجمات meşə; sıx meşəlik; cəngəllik

- أجمية malyariya; qızdırma; isitmə

I أجن (ə) أجن, أجون qalıb xarab olmaq (*su*)

- آجن qalıb xarab olmuş (*su*)

- إجّانة *c.* أجاجين 1) qab; vaza; amfora; 2) ləyən, teknə

- أجنة iskənə, balta

أجندة , أجندا gündəlik

أجنسية *c.* ات - agentlik, şöbə

I أحّ (ə/u) أحّ öskürmək

(احد) II أحّد birləşdirmək; *müq. et* وحد

- آحاد *c.* 1) *riyaz.* vahidlər; 2) tək-tük adam, ayrı-ayrı şəxslər; ~ الناس a) ayrı-ayrı şəxslər; b) adi insanlar

- أحاد bir-bir

- أحادي 1. 1) tək, tək-tək, bir..., bir ünsürdən ibarət olan; *qram.* bir səssizdən ibarət olan; 2) *mus.* solo -i/-ı; 2. solo; solist

- أحد *q.* إحدى *c.* آحاد 1. 1) bir; ~ عشر *yaxud* إحدى عشرة on bir; حادى عشر on birinci; ~ الـ (يوم) *c.* الآحاد (آيام) bazar günü; 2) bir; tək; 2. *həmç.* ~ ما bir kəs; ~لا heç kəs; لا ~ يعرفه *yaxud* لا ~ يعرفه onu heç kəs tanımır

- أحدي bazar günü -i/-ı

- أحدية birlik, təklik, vahidlik

- إحم hm!

إحنا *xalq dil.* biz

إحنة *c.* إحن kin; qəzəb; nifrət

أخّ bax: اخو

إخ xalq dil. tfu! tüpürüm!

- أختٌ bax: اخو

I أخذَ (u) أخذٌ 1) götürmək; ~ على نفسه (عاتقه) ... öz üzərinə götürmək; ~ مكانه (مجلسه) yerini tutmaq, oturmaq; ~ موقفا mövqe tutmaq; ~ الطريق yol tutmaq, yol seçmək; 2) qəbul etmək, almaq; ~ حمّاما شمسيا günəş vannası qəbul etmək; 3) valeh etmək, çox maraqlandırmaq; yaxalamaq, haqlamaq, tutmaq, basmaq; أخذَه الكتاب kitab onu çox maraqlandırdı; ~ ته العاصفة boran onu yaxaladı; ~ ته سنة onu mürgü tutdu; ~ ه على غرّة onu qəfildən yaxaladı; 4) əməl etmək (nəyəsə بـ), riayət etmək (nəyəsə بـ); 5) girişmək, başlamaq (bir işə بـ، فى); ~ فى القراءة yaxud ~ يقرأ oxumağa başlamaq; 6) təqsirləndirmək, qınamaq (nədə, nə üçün على ، من); 7) əxz etmək, mənimsəmək, öyrənmək (kimdənsə عن); ~ اللغة عن dili ...dan öyrənmişdir; 8) istifadə etmək, faydalanmaq (nədənsə من); 9) məchul. heyran olmaq, məftun olmaq (nəyəsə بـ); ~ وأعطى معه kiminləsə alış-veriş etmək; ~ أقوالهم dindirmək, ifadə almaq; ~ انفه burnunu tutmaq (pis qoxu gələndə); ~ باله من ... yaxşı-yaxşı baxmaq, diqqət yetirmək; ~ عليه الطريق kiminsə yolunu kəsmək; ~ ه الى... harayasa aparmaq; ~ ته الحمّى onu titrətmə tutub; ~ زكاما zökəm tutmaq; ~ الرأى فى... bir şey barəsində rəy öyrənmək, məsləhətləşmək; ~ رأيه kiminsə rəyini öyrənmək; ~ صورة şəkil çəkmək, foto ilə şəklini çəkmək; ~ ته الدهشة yaxud ~ ه العجب təəccüblənmək; dəhşətə gəlmək; ~ ه العطش onu susuzluq götürdü, o susadı; ~ به kimisə yaxalamaq; ~ باقواله sözlərinə diqqət yetirmək; ~ بلبّه yaxud ~ بالبابهم heyran etmək, məftun etmək; ~ بذنبه a) danlamaq, qınamaq; b) cəzalandırmaq; ~ بناصره yaxud ~ بظاهره yaxud ~ بيده kiməsə kömək etmək; ~ بالعين göz oxşamaq; heyran etmək; ~ بخاطره kimisə sakitləşdirmək, ovundurmaq; kiməsə təskinlik vermək; ~ على خاطره xatirinə toxunmaq, incimək; ~ عليه kiməsə saymazlıq, nəzakətsizlik göstərmək; məchul. يؤخذ من هذا ان bundan belə çıxır ki...; لا يأخذهم حصر onlar saya-hesaba gəlmirlər; خذ وهات! idman. al! ötür!; III آخذ 1) danlamaq, qınamaq, məzəmmət etmək; 2) tənbeh etmək; cəzalandırmaq; لا تؤاخذنى bağışla məni! VIII إتّخذ 1) almaq; إتّخذ سبيله الى... harasa yol almaq, yollanmaq; 2) qavramaq; 3) qəbul etmək; tədbir görmək, ~ قرارا qərar qəbul etmək; ~ التدابير لـ... بـ... tədbir görmək; 4) götürmək, seçmək ~ ه اساسا لـ... bir şeyi nə üçünsə əsas götürmək; ~ الرياضة مهنة idmanı peşə seçmək; 5) etmək, hazırlamaq; ~ طعاما من... nədənsə yemək hazırlamaq

- أخّاذ cəlbedici, maraqlı, əyləndirici

- أخذٌ alma, götürmə; qəbul etmə; ~ الثأر qisas alma, intiqam alma, əvəzini çıxma; ~ و ردٌ mübahisələr, müzakirələr; ~ وعطاء alış-veriş

- إخذة alma üsulu, tərzi; أخذ ~ـه kiminsə gedişi ilə getmək, kimisə təqlid etmək

- أخيذة c. أخذى əsir götürülmüş, əsir

- أخيذة c. أخائذ hərbi qənimət

- مآخذ c. zəif yerlər (məs., kitabda), qüsurlar

- مأخذ c. مآخذ 1) məxəz, qaynaq; 2) əhəmiyyət; 3) qavrama, bürümə, əhatə etmə; سهل المأخذ asan, əlçatan; قريب الـ ~ asan qavranılan; و قد اخذ منه الاعياء كل ~ onu tam yorğunluq basdı; اخذه ~ الانتقاد nəyəsə tənqidi yanaşmaq; اخذ بهذه الاقوال ~ الجدّ o bu deyilənləri ciddi qəbul etdi, deyilənlərə ciddi yanaşdı; 4) davranış tərzi; أخذ ~ ه kimisə təqlid etmək

- مأخوذ 1) qəbul edilmiş; التعليمات الـ~ة بها qüvvədə olan təlimat; 2) heyrətə gəlmiş, məftun olmuş, dəhşətə gəlmiş

- مؤاخذة danlaq, məzəmmət; لا ~ bağışlayın! irad tutmayın! inciməyin!

(اخر) II أخّر 1) təxirə salmaq; geriyə çəkmək; ~ الساعة saatın əqrəbini geriyə çəkmək; 2) başqa vaxta keçirmək, sonraya qoymaq, yubatmaq, möhlət vermək; gecikdirmək, ləngitmək; V تأخّر gecikmək; ləngimək; yubanmaq; geriyə qalmaq; 2) geriyə getmək; 3) geriləmək; والليل قد تأخر artıq gecədən xeyli keçmişdi; X إستأخر 1) gecikmiş hesab etmək, gecikdiyini qeyd etmək; 2) yubanmaq, ləng tərpənmək, gecikmək; ~ فى نومه yuxudan gec durmaq

- آخر c. آخرون q. أخرى c. أخريات , أخر başqa, özgə; تارة... واخرى ... bəzən..., bəzən də...; gah..., gah da...; وذكرت انا الـ~ ان... mən də həmçinin xatırladım ki...

- آخر 1. sonuncu, axırıncı; وكان ~ ما قام به هو ... onun son olaraq etdiyi bu oldu ki...; آخر الامر işin axırında, son təqdirdə; فى الـ~ axırda; ən axırda; ~ الى ~ ه və ilaxır; ا ~ ən axırda; nəhayət; دعاهم عن ~ هم o onların başdan-ayağa (axıra kimi) hamısını dəvət etdi; 2. c. أواخر axır, son أواخر الشهر ayın axırları; أواخر السنة ilin axırları; فى الاواخر axırda, nəhayət

- آخرة 1. آخر sözündən q.; 2. axır, son; الـ ~ axirət həyatı

- أخرة , أخرة , أخرة möhlət; بـ~ a) son vaxtlar; b) hamıdan axırda

- أخرويّ axirət həyatına aid olan

- أخور axur

- أخير axır, son; bu yaxınlarda olan; فى الوقت الـ~ son vaxtlar; ا ~ a) nəhayət; b) bu yaxınlarda, son vaxtlar; ا~ و ليس آخرا yaxud ا~ لا آخرا nəhayət, axırıncı, amma əhəmiyyətcə heç də dala qalmayan

- تأخّر 1) gecikmə; بدون ~ ləngimədən; 2) geriləmə; 3) reqres

- تأخير ləngimə, yubanma, gecikmə, təxirəsalınma, möhlətvermə

- تأخيرة azacıq, qısa ləngimə

- مؤخّر təxirəsalınmış; ~ الصداق mehrin, başlığın qalan hissəsi; ا~bu yaxınlarda

- مؤخّرة c. ~ات 1) (nəyinsə) arxa hissəsi; ~ البندقيّة tüfəngin qundağı; ~ الجيش aryerqard (qoşunun arxa hissəsi); ~ السفينة gəminin arxa tərəfi; ~ السيّارة avtomobilin kuzovu (gövdəsi); 2) hərb. cəbhə arxası

- متأخّر 1) gecikən; مبالغ ~ة vaxtında ödənilməmiş məbləğlər; 2) geridə qalan; geridə qalmış; 3) gec, gecikmiş; ا~ gec; vergi borcları; gecikdirilmiş vergilər

- متأخّرات c. vergi borcları

أخطبوط c. ~ات sekkizayaqlı ibliz, sprut

(اخو) III آخى qardaşlaşmaq; bir-birilə qardaş kimi rəftar etmək; qardaşlıq etmək; V تآخى 1) qardaşlaşmaq; kimisə özünə qardaş götürmək; bir-birinə qardaş münasibəti bəsləmək; 2) (nəyinsə) qəsdində olmaq; (nəyəsə) can atmaq, çalışmaq;

müq. et تَوَخَّى, *bax*: وخى; VI تآخَى qardaşlaşmaq; bir-birilə qardaş olmaq

- أَخٌ [1] *c.* إِخْوَةٌ 1. qardaş; أخوه *ad. h.* onun qardaşı; أخيه *yiy.h.* onun qardaşının; أخاه *təs.h.* onun qardaşına; اخ شقيق doğma qardaş; أخ فى الرضاعة süd qardaşı; أخ من الاب atabir qardaş; اخ من الام anabir qardaş; اخ الزوج qayın (*arvadın*); اخ الزوجة qayın (*ərin*); 2. bir şeyin tayı

- أَخٌ [2] *c.* إِخْوَانٌ 1) qardaş (*məs., dini cəmiyyətin*); 2) dost; أخو النوم ölüm

- إِخَاءٌ, إِخَاوَةٌ qardaşlıq, dostluq

- أُخْتٌ *c.* أَخَوَاتٌ 1. bacı; ~ فى الرضاعة süd bacısı; اخت الزوج baldız (*arvadın*); اخت الزوجة baldız (*ərin*); 2. qadın cinsində olan bir şeyin tayı; أخَذَ السجارة واعطانى ~ ها o, bir siqaret götürdü, mənə də elə ondan verdi

- إِخْوَانٌ 1) qardaşlıq; الـ~ المسلمون Müsəlman qardaşları, Müsəlman qardaşlığı (*Misirdə və bəzi digər ərəb ölkələrində siyasi-dini cəmiyyət*); 2) ixvan (*vəhhabi icma-məskəni*)

- إِخْوَانِيٌّ qardaşlığa mənsub olan (*məs., sənusilər qardaşlığına*)

- أُخُوَّةٌ qardaşlıq

- أَخَوِيٌّ qardaş -i/-ı;

- أَخَوِيَّةٌ qardaşlıq

- آخِيَّةٌ, أَخِيَّةٌ *c.* أَوَاخٍ, أَخَايَا, أَوَاخِيُّ 1) ip; qayış; halqalı bolt; 2) ilgək; rəzə; cələ; 3) əlaqə, bağ; صداقة متينة الاواخي möhkəm dostluq; 4) *tex.* çığrıq; quyu çarxı; dolamaçarx

- تَآخٍ qardaşlaşma, qardaş münasibətləri

- خُوَّةٌ 1) *xalq. dil.* qardaşlıq, dostluq; 2) dostluq münasibətləri üçün ödəniş (*bədəvilərdə*)

- خُوَيٌّ qardaşcığaz

- مُؤَاخَاةٌ 1) qardaşlaşma; 2) qardaşlıq, dostluq

- مُتَآخٍ *q.* مُتَآخِيَةٌ qardaşlaşmış, qardaşlıq münasibətlərinə girmiş; عائلة شعوب ~ـية qardaş xalqlar ailəsi

- مُتَآخِيَةٌ *bax*: مُتَآخٍ

I أَدَّ (ə/u) أَدٌّ darıxdırmaq, sıxmaq; əzab vermək

- إِدٌّ 1) nə isə qeyri-adi, gözlənilməz, misli görünməmiş bir şey; 2) bəla, bədbəxtlik

- أَدَاةٌ *c.* أَدَوَاتٌ 1) predmet; 2) mənsubluq; tərkib hissəsi; ادوات الغيار ehtiyat hissələri; 3) qurğu, cihaz, apparat; vasitə; ادوات العمل əmək vasitələri; ادوات القياس ölçü cihazları; ادوات الكتابة yazı ləvazimatı; ادوات المطبخ mətbəx ləvazimatı; الادوات المنزلية ev əşyaları; ... استخدمه اداة لـ bir şeydən nə üçünsə alət kimi istifadə etmək; 4) *qram.* ədat; التعريف ~ müəyyənlik ədatı; التنكير ~ qeyri-müəyyənlik ədatı; التصدير ~ prefiks, önşəkilçi; الانتهاء ~ affiks, şəkilçi

I (ادب) أَدُبَ (u) أَدَبٌ ədəbli, nəzakətli, tərbiyəli olmaq; أَدَبَ (i) مَأْدَبَةٌ *həmç.* مَأْدُبَةٌ ~ ziyafət vermək; II أَدَّبَ 1) tərbiyə etmək, ədəb vermək; 2) cəzalandırmaq; V تَأَدَّبَ 1) ədəbli, tərbiyəli olmaq; nəzakət qaydalarını gözləmək; 2) (*nəyəsə* بـ) müvafiq hərəkət etmək; بأدبهم ~ onlardan ibrət almaq; 3) cəzalanmaq; cəzalandırılmaq

- آدَابٌ *c.* *həmç.* الـ~ علم ədəbiyyat; كلية الـ~ ədəbiyyat fakültəsi; السلوك ~ davranış; etiket; البدو ~ bədəvi etiketi

- آدِبٌ *c.* أَدَبَةٌ 1) xoşsifət ev sahibi; 2) ziyafət verən

- آدِبَةٌ ev sahibəsi

- أَدَبٌ *c.* آدَابٌ 1) ədəbiyyat; الـ~ المعاصر müasir ədəbiyyat; الـ~ العباسي Abbasilər dövrü ədəbiyyatı; 2) ədəb; ədəb-ərkan;

tərbiyə; nəzakət; əxlaqilik; فى ~ *yaxud* بـ~ nəzakətlə, ədəb-ərkanla; فى غير ~ nəzakəti, ədəb-ərkanı gözləmədən; قليل الـ~ a) ədəbsiz, kobud; b) vicdansız; بوليس الـ~ əxlaq polisi; 3) əxlaqilik; əxlaq qaydaları

- أُدَبَاتِيٌّ *c.* أُدَبَاتِيَّةٌ küçə nağılçısı

- أَدَبْخَانَةٌ *c.* ات ~ ədəbxana, ayaqyolu, tualet

- أَدَبِيٌّ 1) ədəbi; الـ~ المؤرخ ədəbiyyat tarixçisi; 2) ədəbli; nəzakətli; 3) mədəni; العلاقات الـ~ـة ədəbi, mədəni əlaqələr; 4) əxlaqi; واجب ~ əxlaq borcu; الفلسفة الـ~ـة etika, əxlaq təlimi; ~ـا əxlaqi cəhətdən

- أَدَبِيَّاتٌ *c.* = آداب

- أَدِيبٌ 1. 1) ədəbli; 2) bilikli, mədəni, ziyalı; 2. *c.* أُدَبَاءُ ədib, yazıçı

- أَدِيبَةٌ *c.* ات - ədib, yazıçı qadın

- تَأَدُّبٌ ədəbilik; nəzakətlilik; hörmətlilik; بـ~ nəzakətlə

- تَأْدِيبٌ 1) ədəbləndirmə, tərbiyə etmə; intizama salma; 2) cəza; intizam cəzası; مجلس الـ~ intizam məhkəməsi; 3) nizam-intizam

- تَأْدِيبِيٌّ ədəbləndirmə -ı/-i, intizama salma -ı/-i

- مَأْدَبَةٌ, مَأْدُبَةٌ *c.* مَآدِبُ ziyafət; qonaqlıq; yemək məclisi

- مُؤَدَّبٌ ədəbli, nəzakətli

- مُؤَدِّبٌ müəllim, tərbiyəçi

- مُتَأَدِّبٌ 1) ədəb-ərkan görmüş; 2) ədəbli; nəzakətli; vicdanlı; alicənab

آدَرُ, مَأْدُورٌ dəbəlik, qasıq yırtıqlığı olan xəstə

- أَدْرَةٌ, أُدْرَةٌ qasıq yırtığı

أَدْرَج = هَدْرَج

إِدْرُوجِين = هيدْرُوجِين

إِدْرِيسُ *xüs. ad k.* İdris

- إِدْرِيسِيٌّ 1) idrisi, idrisilər təriqətinin üzvü, İdrisin ardıcılı; 2) idrisilər sülaləsinin nümayəndəsi

أَدْرِيَّةٌ *bax*: درى

إِذَلَعْدَى *xalq dil.* beləliklə, deməli; axı

I أَدَمَ (i) أَدْمٌ yaxmac düzəltmək, çörəyin üzərinə ağartı vurmaq

- آدَمُ *q.* أَدْمَاءُ *c.* أُدْمٌ qara dərisi olan, qaradərili, qarabəniz

- آدَمُ Adəm; ابن ~ insan, insan oğlu; بنو ~ bəni-adəm, insanlar, bəşər nəsli; ~ وحواء Adəm və Həvva; كل ~ يجد حواء *Ata. söz.* hər Adəm öz Həvvasını tapar

- آدَمِيٌّ 1. 1) insani; 2) insanpərvər; 2. canlı varlıq, insan; ناس أوادم adi insanlar

- آدَمِيَّةٌ 1) adamlıq, insanlıq, insan təbiəti; 2) insan ləyaqəti; 3) insanlıq, bəşəriyyət; 4) insaniyyət

- أُدْمٌ, إِدَامٌ *c.* أُدُمٌ (*çörəyin üzərinə yaxılan*) yağ, bal, ... أكل العيش بلا quru çörək yemək

- أَدَّامٌ 1) dəriçi, gönçü; 2) dərisatan, gönsatan

- أَدَمٌ, أَدَمَةٌ dəri, epiderma

- أُدْمَةٌ dərinin qaralığı, qarabənizlik

- أَدِيمٌ *c.* أُدُمٌ 1) yaxma, yaxmac; 2) dəri; الغبراء ~ *yaxud* الأرض ~ yer qabığı, səthi, yerin üst qatı; torpaq; السماء ~ göy, səma, göy qübbəsi; الصورة ~ şəklin fonu, arxa planı

أَدْو *bax*: أداة

أَدُون ağa, cənab

(ادى) II أَدَّى 1) ödəmək, vermək, haqqını vermək; الدين ~ borcu ödəmək; 2) yerinə yetirmək, əməl etmək; ifa etmək, həyata keçirmək; الامتحان ~ imtahan vermək; ... حسابا عن ~ ...barəsində hesabat vermək; missiyasını yerinə yetirmək; الخدمة ~ xidmət göstərmək; الخدمة العسكرية ~ hərbi xidməti yerinə yetirmək; الدور ~ rol ifa

etmək; السلام ~ *yaxud* التعظيم ~ salamlamaq; *hərb.* rəsm-təzim etmək; الشهادة ~ ifadə vermək; فريضة الصبح ~ sübh namazını qılmaq; فريضة الحجّ ~ həcc vacibatına əməl etmək; واجبه ~ borcunu yerinə yetirmək; اليمين ~ and vermək, and içmək; 3) ifadə etmək (*mənanı*); 4) aparıb çıxarmaq (*hara, nəyə* الى); الى عواقب وخيمة ~ təhlükəli nəticələrə gətirib çıxarmaq; V تأدّى çatmaq (*nəyə* الى); الى الفناء ~ o, ölüm təhlükəsi ilə üzləşdi; الى السمع ~ qulağa çatmaq (*səs, xəbər və ilax.*); X إستأدى tələb etmək

- أداء 1) ödəmə, ödənilmə, ödəniş; ödünc, tədiyə; الضرائب ~ vergilərin ödənişi; 2) əda, ifa, icra; ~ حسن gözəl ifa; الاصل ~ mətnin mənasının verilməsi; القسم ~ and içilməsi

- تأدية ifa, icra, tədiyə, ödəmə, yerinə yetirmə; شهادة ~ الخدمة العسكرية hərbi xidməti yerinə yetirmək barədə şəhadətnamə

- مؤدّى məzmun, məna, mahiyyət; وصلنا خبر مؤدّاه ان ... bizə bir xəbər çatıb, mahiyyəti belədir ki…

- إذ əgər; hərgah; bir halda ki; madam ki; belə ki; إذ ذلك o vaxt; إذ انّ belə ki

إذا zaman, əgər; (vasitəli sualda fellərin axırına …mı, …mi, …mu, …mü şəkilçiləri gətirməklə ifadə olunan sual ədatı; *həmç.* ~ ما); سألنى ~ كان هنالك خطر o məndən soruşdu ki, burada bir təhlükə varmı; … ~ الاّ məgər ki…; yoxsa; ~ ما o vaxt ki…; و~ هو بـ… budur, o …; birdən-birə o…

إذا *yaxud* إذن beləliklə, deməli, belə olan təqdirdə; و~… budur…

أذار mart

أذربيجاني Azərbaycan -ı/-i; azərbaycanlı; الـ~ـة Azərbaycan dili

I (اذن) أذن (ə) أذن dinləmək (*nəyi* الى), qulaq asmaq (*nəyə* الى) أذن (ə) إذن izn vermək, icazə vermək (*kimə* لـ); II أذّن ~ أذان الفجر (الصبح) namaza azan vermək; sübh namazına azan vermək; sübh namazına çağırmaq; 2) işarə vermək (*nəyə* بـ); بالرحيل ~ yola düşməyə işarə vermək; فى مالطة ~ faydasız iş görmək; IV آذن 1) xəbər vermək, elan etmək; bildirmək (*nə barədə*), bəyan etmək (*nəyi* بـ); 2) namaza çağırmaq V تأذّن xəbər vermək, bildirmək, elan etmək (*nə barədə* بـ); X إستأذن (*bir şeyi etməyə* فى) izn istəmək, icazə istəmək; girməyə icazə istəmək (على); çıxmağa icazə istəmək (من)

- آذن 1) siqnal, işarə; 2) semafor

- أذان azan

- إذن *c.* أذون 1) izn, icazə; بـ ~ الله Allahın izni ilə; 2) order; bona; lisenziya; بريد ~ poçt ilə pul baratı

- أذن *q.*, أذن *q. c.* آذان 1) qulaq; الـ ~ الاوسط orta qulaq; 2) qulaq, qulaqcıq, qulp (*məs., dolçanın*), göz, dəlik (*məs., iynənin*); آذان الفار unutmaməni; آذان الدبّ *bot.* ayıqulağı; أنهم آذان مصغية onlar diqqətlə qulaq asmağa hazırdırlar; سدّ اذنيه عن ان يسمع… *bax:* اعار ~ـا صاغية; سدّ diqqət vermək (*nəyəsə*), diqqətlə dinləmək (*nəyisə* لـ); لم يجد ~ـا واعية bir qulaq asan tapmadı; فتح أذنيه جيّدا qulaqlarını yaxşı-yaxşı açmaq; نام على اذنيه iki qulağı üstə yatmaq, heç bir iş görməmək; استغرق فى النوم على اذنيه bərk yatmaq, daş kimi yatmaq

- أذني, إذني qulaq -ı/-i

- أذون yekəqulaq, palazqulaq

- أذونات *c.* (*cəmdə olan* أذون *sözündən, bax:* إذن) 1) bank əmrləri; 2) orderlər; bonlar; lisenziyalar; اذونات التصدير (الاستيراد) ixrac (*idxal*) lisenziyaları

- أذين *anat.* ürək qulaqcığı

- أذينة kiçik qulaq, qulaqcıq

- إيذان bildiriş, elan; بـ~ (*bir şey barəsində* بـ) bildirərək

- مأذنة *c.* مآذن minarə

- مأذون 1) məzun, qazının nümayəndəsi; kəbin-talaq məsələləri üzrə müvəkkil; 2) məzun, lisensiat, ilk ali təhsil mərhələsini bitirmək haqqında şəhadətnamə alan şəxs

- مأذونية 1) izin, icazə; 2) caizlik, mümkünlük; 3) qazının fəaliyyət bölgəsi; 4) müstəqillik; 5) məzuniyyət

- مؤذّن 1) müəzzin, azançı

- مئذنة *c.* مآذن = مأذنة

- مستأذن icazə istəyən; ؟ ~ mürəxxəs ola bilərəmmi?

I أذي (ə) أذى 1) əziyyət, ağrı çəkmək; 2) ziyana uğramaq; IV آذى əziyyət, əzab vermək; incitmək; V تأذّى 1) əziyyət, ağrı-acı çəkmək; 2) ziyana uğramaq; 3) incimək (*nədənsə*), narazı olmaq (*nədənsə* بـ)

- أذى, أذيّة 1) əziyyət, ağrı, ağrı-acı; inciklik; 2) acı xəbər, pislik, pis iş; 3) ziyan, zərər, itki

- إيذاء əziyyət, əzab, işkəncə vermə

- مؤذ *q.* مؤذية zərərli; غير الـ~ ى zərərsiz

اراجوز = قره كوز

آرامي arami; الـ~ـة اللغة الـ~ـة *yaxud* arami dili

أراولة xrizantem, payızgülü

أراوية = أراولة

I (ارب) أرب (ə) أرب 1) anlaqlı, dərrakəli, qanacaqlı olmaq; 2) fərasətli, cəld, diribaş olmaq; أرب (i) أرب düyünləmək, düyün vurmaq; V تأرّب 1) düyünlənmək, düyün vurulmaq; 2) düyünə, çətinə düşmək تأرّبت عقدة الحبل *məcaz.* iş çətinləşdi; 3) avropalaşmaq

- أرب *c.* آراب 1) məqsəd, istək; 2) tələbat

- إرب[1] cəldlik, bacarıq, ustalıq

- إرب[2] *c.* آراب üzv, bədən əzası; قطّعه ~ـا ~ـا bir şeyi tikə-tikə, xıncım-xıncım doğramaq; مزّقه ~ـا ~ـا bir şeyi parça-tikə edib cırmaq

- أربة *c.* أرب 1) düyün; 2) qalstuk

- أربية qasıq

- أريب 1) bacarıqlı, anlaqlı, dərrakəli; 2) cəld, diribaş, mahir

- مأرب *c.* مآرب məqsəd, istək, səy, niyyət

أربون *c.* أرابين = عربون

أربيان , إربيان krevet, dəniz təkəsi

أرتوازي : بئر ~ـة artezian quyusu

أرتيست artist

(ارث) II أرّث alışdırmaq, alovlandırmaq (*məs., düşmənçiliyi*); V تأرّث alovlanmaq, alışmaq

- إرث *bax:* ورث

- إرثي *bax:* ورث

أرثوذكسي 1. 1) pravoslav; الـ~ـة pravoslavlıq; 2) ortodoksal; 2. 1) ortodoks; 2) ortodoksiya

I أرج (ə) أرج , أريج ətir, rayihə saçmaq, gözəl iyi gəlmək; V تأرّج = I

- أرج ətirli, rayihəli

- أريج *c.* أرائج gözəl ətir, rayihə

أرجح yellətmək, əsdirmək, titrətmək; تأرجح 1) yellənmək, əsmək, titrəmək, ləngər vurmaq; على حافة الحرب ~ müharibə həddində ləngər vurmaq; 2) tərəddüd etmək; 3) dəyişilmək (*fikir, rəy*)

أرجوان 1) al-qırmızı, tündqırmızı boyaq; 2) *bot.* ürcuvan, zəmbəriq

(ازم) II أَزَّمَ böhran doğurmaq; V تَأَزَّمَ 1) ağır, böhranlı olmaq; الموقف ~ vəziyyət ağır idi; 2) böhrana məruz qalmaq

... 1) kritik, böhranlı

(ازج) II أَزَّجَ tağtavanlı, qübbəli (ev) tikmək

– أَزَجٌ c. آزاج tağ, tağtavan, qübbə

إِسْبَاهِيٌّ c. إِسْبَاهِيَّةٌ sipahi, əsgər, döyüşçü (*Hindistanda*)

إِسْبِتَالِيَّةٌ c. اتٌ – hospital

prinsipial əsas üzərində, prinsip etibarilə; على ~ مقابلة المثل بالمثل qarşılıqlılıq, mütaqabiliyyət əsasında; عمل على ~ القطعة götürə iş; işəmuzd qaydası ilə iş;

أستيكة kiy

أستيلين asetilen

(أسد) X إستأسد 1) güclü, cəsarətli olmaq, şirə dönmək; 2) *istehz.* özünü şir hesab etmək, cürətlənmək

- أسد *c.* أسود , أسد , آساد şir, aslan; ~الـ برج الهندي pələng; الكهوف ~ mağara şiri; ~الـ *astr.* Şir bürcü; البحر ~ *zool.* dəniz şiri, iriqulaq suiti; العدس ~ *bot.* orobanş; ~الـ داء *tibb.* cüzam

- أسدي şir -i/-ı, aslan -i/-ı

أسيد *kim.* turşu

(أسر) (i) أسر əsir tutmaq, almaq; *məcaz.* ...r, məftun etmək; X إستأسر 1) əsir düş...ək; 2) əsir olmaq, məftun olmaq

- آسر 1) bağlayan, buxovlayan, zəncir...ən; 2) məftun edən, məftunedici

- إسار [1] əsir alma, əsir etmə; əsirlik

- إسار [2] *c.* أسر qayış; ip; bənd

- أسر [1] = إسار [1]

- مأسورة *c.* مواسير 1) boru, küng, borucuq; 2) lülə (*odlu silahda*)

إسرائيل *xüs. ad k.* İsrail; ~ بنو İsrail oğulları, yəhudilər

- إسرائيلي 1) İsrail -i/-ı;, yəhudi -i/-ı; 2) israilli, yəhudi

- إسرائيليات *c.* İsrail rəvayətləri, yəhudi rəvayətləri

إسرافيل *din.* İsrafil (*şeypurunu çalmaqla qiyamət gününün yetişdiyini xəbər verəcək mələk*)

- أسرب, أسرب *miner.* qrafit; *köhn.* qurğuşun

إسرنج qurğuşun sülügəni

أسطبة kəpitkə, kilkə, lif; القطن ~ pambıq kəpitkəsi

إسطبل *c.* ات - tövlə

أسطرلاب *c.* ات - üstürlab

أسطوانة *c.* أساطين , أسطوانات 1) sütun; dirək; 2) yastıq; dayaq; diyircək; təkərcik; silindr (*həmç. mühərrikin*); val; verdənə; الجلخ ~ prokat valı; 3) balon; الاكسيجين ~ oksigen

I أسف (ə) أسفا heyfsilənmək, təəssüf etmək (*bir şey barəsində* على) ومما يؤسف له ... ان *məch.* təəssüf doğuran odur ki...; IV آسف əhvalını pozmaq, ovqatını təlx etmək; kədərləndirmək; ...يؤسفني ان çox təəssüf edirəm ki...; V تأسف təəssüflənmək; təəssüf etmək, heyfsilənmək (*bir şey barəsində* على)

- آسف , أسف təəssüflənən, təəssüf edən, heyfsilənən; kədərlənən

- أسف kədər, qüssə; təəssüf; ~بـ təəssüflə; ~للـ يا *yaxud* ~للـ *yaxud* ~مع الـ təəssüf ki...; ~بكل *yaxud* ~مع شديد الـ çox təəssüf ki...; ~بملء الـ çox-çox təəssüf ki..., təəssüflər olsun ki...; عبّر عن ~ـه təəssüfünü ifadə etmək; ~يا ـه *yaxud* وا ~ـاه əfsus!; heyf!

- أسيف 1) təəssüf doğuran; 2) təəssüf ediləsi; 3) kədərli

- تأسف = أسف

- مأسوف : عليه ~ təəssüf ediləsi

- أسقفية 1) yepiskopluq; 2) yeparxiya

أسقمري skumb[illegible]q)

إسقنقور kərtənkələ

إسكة *bax:* إسكتان

- إسكتان (إسكة *-dən təsniyə*) *anat.* qüsurlu dodaqlar

إسكتش *c.* ات - sketç

إسكتلاندي 1) Şotlandiya -i/-ı; 2) şotlandiyalı

إسكلة *c.* أساكل körpü; liman; dənizsahili şəhər

- إسكملة *c.* ات - skamya

إسكندر *xüs.ad k.* İskəndər

- إسكندراني 1) İskəndəriyyə -i/-ı; 2) iskəndəriyyəli

إسكنديوم *kim.* skandium

إسكواش top oyunu (*tennisə oxşayan*)

إسكي xizək

إسكيف avarlı qayıq; *idm.* skif (*yüngül idman qayığı*)

إسكيمو *toplu.* eskimoslar

- إسكيماوي 1) eskimos -i/-ı; eskimos

(أسل) II أسل itiləmək, şiyri etmək; nazik...

إسماعيل *xüs. ad k.* İsmail, İsmayıl
– إسماعيليّ *din.* ismaili
أسمانجونيّ lacivərdi, göy, mavi rəng
إسمنت , أسمنت sement; الـ~ المسلح armaturlaşdırılmış beton, dəmir-beton
I أسن (u, i) أسون korlanmaq, çürümək; qalıb xarab olmaq (*su*); V تأسن qalıb xarab olmaq (*su*); dadını dəyişmək
– آسن qalıb xarab olmuş; ~ ماء durğun su
أسنويّ Əsna sakini, əsnalı
I أسا (أسو) (u) أسو 1) təsəlli vermək, təskinlik vermək, ovundurmaq; 2) əlac etmək; 3) sarımaq (*yaranı*); II أسّى = I; III آسى

– أسوانيّ 1) Asuan -i/-ı; 2) Asuan sakini, asuanlı: ~ حجر *miner.* sienit
أسوجيّ 1) İsveç -i/-ı; ة ~ الـ İsveç dili; 2) isveç
I أسي (ə) أسى kədərlənmək, dərd çəkmək, qüssələnmək, qəmlənmək, üzülmək
– آس *q.* آسية kədərli, qüssəli, qəmli, dərdli, üzgün; قصة آسية kədərli hekayət; *həmç. bax:* اسو
– أسى kədər, qəm, dərd, qüssə; يحزّ الـ~ في نفوسنا dərd bizi üzür
– مأساة *c.* مآس 1) qüssə, dərd, kədər; 2) dram; faciə

vermək (*nəyə* على); على الطلبة ~ ərizəyə dərkənar qoymaq; V تأشر qeyd olunmaq; 2) dərkənar qoyulmaq
– أشر lovğa, təkəbbürlü, mütəkəbbir
– تأشير 1) viza qoyma; 2) viza
– تأشيرة *c.* تأشيرات - viza; ~ إجتياز (مرور) tranzit vizası; الدخول ~ daxilolma vizası; العودة ~ qayıtma vizası;
– مؤشر kontrolçu; indikator, göstərici (*sayğacda və s.*), işarə
إشعياء *xüs. ad k.* İsaiya
إشفى *c.* أشاف biz
أشكين yorğa, yorğa

salmaq, möhkəmlənmək; 2) (*kiminsə* من) cinsindən, nəslindən olmaq; X إستأصل 1) kökündən qoparmaq; (*nədənsə*) təmizləmək; 2) kökünü kəsmək; شأفة ~ *bax:* شأفة
– إستئصال 1) kökünü kəsmə, kökü kəsilmə; kökünü üzmə, kökü üzülmə; 2) təmizləmə, kəsib atma; جراحة ~ الزائدة الدودية appendektomiya, appendiksin kəsilib atılması cərrahiyyəsi
– أصالة 1) əsillilik; nəciblik; 2) əsil-nəcabət; 3) özgünlük; əsllik, orijinallıq; اهل الـ~ bənzərsiz, başqalarına oxşamayan,

قُحْوَانٌ = أقاحٍ .c أقْحُوانٌ

أقْرَبَاذِينُ , أقْرَابَاذِينُ .c اتٌ - farmakologiya; علم الـ~ əczaçılıq

- أقْرَبَاذِينِيٌّ əczaçılıq -i/-ı

أقِطٌ , إقْطٌ .c أقْطَانٌ pendir (*çürümüş süddən*); kəsmik

أقْلَمَ iqlimləşdirmək; yeni iqlimə (*mühitə*) alışdırmaq, uyğunlaşdırmaq; تأقْلَمَ iqlimləş-(diril)mək; yeni iqlimə (*mühitə*) uyğunlaşmaq (uyğunlaşdırılmaq)

- أقْلَمَةٌ iqlimləş(diril)mə

- إقْلِيمٌ .c أقَالِيمُ 1) iqlim; qurşaq; ölkə; məmləkət; bölgə; rayon; vilayət; الـ~ المصريّ (الجنوبيّ) *tar.* Misir bölgəsi (BƏR); الـ~ السوريّ (الشمالى) *tar.* Suriya bölgəsi (BƏR); الأقاليم əyalət (*paytaxtın əksinə*); 2) iqlim

- إقْلِيمِيٌّ 1) regional, iqlimi; الميثاق الـ~ regional pakt; المياه الـ~ـة ərazi suları: 2) əyalət -i/-ı

- إقْلِيمِيَّةٌ regional (*yerli*) səciyyə

إقْنُومٌ ekonom (*təsərrüfat müdiri, məs., monastırda*)

أوقِيَانُوسٌ = أقْيَانُسٌ

أكَادِيمِيَّةٌ , أكَادِيمِيَّةٌ , أكادمِيَّةٌ akademiya; أكاديمِيَّة العلوم الوطنيّة بأذربيجان Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası; العلوم الزراعيّة ~ kənd təsərrüfatı akademiyası; رئيس الـ~ akademiyanın prezidenti; عضو مشارك فى~ العلوم Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü

- أكَادِيمِيٌّ akademik

أكْتُوبَرُ , أكْتُوبِرُ oktyabr

أكْتِينِيُومٌ *kim.* aktinium

(اكد) I أكَّدَ 1) möhkəmlətmək, təsdiq etmək; 2) inandırmaq, təkid etmək; 3) *qram.* qüvvətləndirmək; V تأكَّدَ 1) möhkəmlənmək, təsdiq olunmaq; 2) əmin olmaq (*bir şeyə* من), inanmaq; 3) aydın olmaq, aşkar olmaq (*kimin üçün* لـ)

- أكِيدٌ əmin, arxayın, xatircəm; dəqiq; möhkəm, etibarlı, inanılan, inanılmış, şübhəsiz

- تأكِيدٌ 1) təkid, inandırma, təsdiq etmə; بـ~ əlbəttə, şübhəsiz; على (وجه) الـ~ dəqiq, inamla, qətiyyətlə; 2) *qram.* qüvvətləndirmə

- مُؤَكَّدٌ təsdiq edilmiş; dəqiq; من الـ~ أن... şübhəsiz ki…

- مُؤَكِّدٌ inandırıcı, təsdiqedici; بصفة ~ة inamla, qətiyyətlə

- مُتأكِّد inanmış, xatircəm, əmin, qane olan

أكَّدِيٌّ əkkədi; اللغة الأكَّدِيَّة yaxud الـ~ـة *tar.* əkkəd (*Asuri-Babil*) dili

I أكَرَ (u) أكْرٌ şumlamaq, sürmək (*yeri*), becərmək; III آكَرَ (*torpağı*) yardarlıq əsasında şumlayıb becərmək

- أكَّارٌ .c أكَرَةٌ əkinçi, kəndli

- أكْرَةٌ .c أكَرٌ 1) kürə, şar, top; 2) dəstək (*qapı, pəncərə*); الملء ~ saatın qurma başlığı; 3) çuxur, çala, quyu

- مُؤَاكَرَةٌ yardarlıq

أكْرَتَ hörmək; burmaq, burdurmaq (*saçı*)

أكْرَتَةٌ hörmə; burma (*saçı*)

أكْزِيمَا *tibb.* ekzema

أكْسِيجِينٌ = أكْسِجِينٌ

أكْسَدَ paslandırmaq; *kim.* oksidləşdirmək; *tex.* oksidləşdirmək; تأكْسَدَ a) paslanmaq; *kim.* oksidləşmək; b) *məcaz.* darıxmaq, ruhdan düşmək

- أكْسَدَةٌ *kim.* oksidləşmə; *tex.* oksidləşdirmə

- أكْسِيدٌ , أوكْسِيدٌ .c أكَاسِيدُ pas; *kim.* oksid; أكْسِيد الحديد dəmir oksidi; الرصاص ~ qurğuşun oksidi; الزنك ~ sink oksidi; مائى ~ hidrooksid, su oksidi; النحاس ~ mis oksidi; فوقى ~ yaxud فوق ~ peroksid; الكربون ~ اول dəm qazı; ثانى~ 4-oksid; الكربون ~ ثانى karbon anhidridi, karbon qazı

- تأكْسُدٌ paslanma

- مُؤكْسِدٌ oksidləşdirici

أكْسِسْوَارٌ .c اتٌ - ləvazimat, aksesuar

أكْسِجِينٌ oksigen; الـ~ السائل maye oksigen

إكْسِيرٌ 1) iksir; السعادة ~ səadət iksiri; الحياة ~ ab-həyat; الـ~ السحرى sehirli iksir; الشباب ~ gənclik iksiri; 2) iksir (*ecazkar daş*)

أكَافٌ .c أُكُفٌ palan

I (اكل) أكَلَ[1] (u) أكْلٌ 1) yemək; 2) dişləmək, sancmaq (*həşərat haqqında*); 3) tilova gəlmək (*balıq*); 4) dağıtmaq, yandırmaq, aşındırmaq; يأكُلُهُ الجوع aclıq onu əldən salır; جواب ~ الرسالة məktuba cavab verməmək; حقّه ~ kiminsə haqqını pozmaq; لحمه ~ kiminsə ətini yemək, qeybətini qırmaq; مُخّه ~ kimisə aldatmaq, tovlamaq; وجهه ~ kimisə qınamaq; أكلته الغيرة qısqanclıq onu didirdi; عليه الدهر ~ و شرب zaman onu qocaltdı; أكَلَ[2] (u) أكَلاَنٌ gicişmək, qaşınmaq (*dəri haqqında*); يأكُلُه جلده onun bədəni gicişir; II أكَّلَ yedirtmək; III آكَلَ yemək (*kiminləsə bir yerdə*); IV آكَلَ yedirtmək; süfrəyə dəvət etmək; V تأكَّلَ yeyilmək; 2) paslanmaq, pasdan çürümək; 3) xarab olmaq, yararsız hala düşmək; 4) işlənib köhnəlmək, yırtılmaq; 5) dağılmaq; 6) yuyulub dağılmaq, oyulmaq (*suyun təsiri altında*), *aşınmaq* VI تآكَلَ 1) boğulmaq, qovrulmaq (*acığından, hirsindən*); 2) işlənib köhnəlmək; 3) tədricən yuyulub dağılmaq (*sahil haqqında*); 4) korroziyaya uğramaq, aşınmaq, yeyilib dağılmaq

- آكِلٌ .c أكَلَةٌ yeyən; اللحوم ~ ətyeyən; الحشرات ~ həşəratyeyən; otyeyən; اللحوم ~ البشرية adamyeyən

- آكِلَةٌ 1) qanqrena; 2) bəd şiş; yara, xora

- أكَّالٌ çoxyeyən, qarınqulu

- أكْلٌ 1) yemə; 2) yemək, qida, xörək; غرفة الـ~ yemək otağı

- أُكْلٌ , أُكُلٌ .c آكَالٌ 1) yemək, qida, xörək; 2) bar; آتى ~ـه *məcaz.* barını vermək

- أكَلاَنٌ 1) qaşınma; gicişmə; göynəmə; qotur; 2) *topl.* taxtabiti

- أكَلَةٌ qaşınma; gicişmə; qotur

- أكْلَةٌ .c أكَلاَتٌ 1) yemə (*səhər yeməyi, nahar, şam yeməyi və s.*); 2) yemək, yemə, xörək; مصريّة ~ Misir xörəyi

- أُكْلَةٌ tikə

- أُكَلَةٌ çoxyeyən, qarınqulu

- أكُولٌ 1. qarınqulu; 2. yaxşı yeməyi xoşlayan adam; çoxyeyən

- أكِيلٌ acgöz, qarınqulu

- تأكُّلٌ , تآكُلٌ yeyilmə, köhnəlmə; aşınma; korroziya

- مأكَلٌ .c مآكِلُ yemək, qida

- مأكُولٌ 1. 1) yeyilən; 2) yeyilməli, yeməli; 2. yemək

- مأكُولاَتٌ .c azuqə, yemək ehtiyatı, ərzaq

- مُؤَاكِلٌ həmsüfrə, bir yerdə yeyib-içən

إكْلِيرِيكِيٌّ , إكْلِيرِكِيٌّ 1. 1) kilsə -ı/-i; 2) klerikal; 2. 1) kilsə xadimi; kilsə ayinləri icra edən; 2) klerikal

إكْلِيرُوسٌ klir, xristian ruhaniliyi, xristian ruhaniləri, kilsə xadimləri

إكْلِيشَةٌ .c إكْلِيشَهَاتٌ *mətb.* klişe

إكْلِيلٌ *bax:* كل

إكْلِينِيكِيٌّ klinik

إكمنــه *xalq dil.* çünki o…

أكَمَةٌ .c إكَامٌ , آكَامٌ təpə; يعرف ما وراء الـ~ o, vəziyyəti yaxşı bilir; قد أيقنت أن وراء ~ ما وراءها yəqin etdim ki, burada nəsə gizli bir

şey var; ~يجهل ما وراء الــ o bunun arxasında nə gizləndiyini bilmir

أكونيت *bot.* akonit

أَلْــ: ...الــ *qram.* müəyyənlik ədatı (*artikl*)

إِلّ 1) qohumluq; 2) müttəfiqlik müahidəsi; 3) nifrət, ədavət, düşmənçilik

أَلاَ 1) məgər... -ma/-mə; ألاَ و هو (هى) *bax:* أ[1]; 2) *nida.* o

أَلاّ (أن +لا) 1) onun üçün ki...-ma/-mə (*inkar*); لِئَلاّ (ل+أن+لا) onun üçün ki... -ma/-mə; يجب الاّ ننسى هذا vacibdir ki, biz bunu unutmayaq; 2) ki... -ma/-mə; نحزن الاّ تكون معنا kədərlənirik ki, sən bizimlə olmayacaqsan

إِلاّ (إن+لا) 1. əgər... -ma/-mə; إلاّ تقم به اقم انا به bunu sən etməsən, mən özüm bunu edəcəyəm; الاّ اذا təki... -ma/-mə; انهم يعرفون هذه الحقائق الاّ اذا كانو من الجهلة onlar bu həqiqətləri bilirlər, təki cahillərdən olmayalar; 2. ... başqa, ...qeyri, ...savayı; قام الجميع الاّ زيدا Zeyddən başqa hamı ayağa qalxdı; الساعة الخامسة إلاّ خمس دقائق saat beşə beş dəqiqə qalıb; لا... إلاّ *yaxud*; ليس الاّ *yaxud* ما ... إلاّ ancaq; ki... -ma/-mə; وما ذاك الاّ bu isə ancaq ona görədir ki...; لا... ليس ... الاّ و... *yaxud* ما الاّ و... *yaxud* الاّ و... inkarlı xəbərdən sonra təsdiq bildirir; لم يترك بابا الاّ و طرقه bir qapı qoymadı ki, onu döyməsin ...ما من إنسان الاّ وشعر بــ elə bir insan yoxdur ki, ...hiss etməsin; عزمت عليك الاّ سافرت səni and verirəm ki, çıxıb gedəsən; ان ~ təki; ancaq; والاّ a) yoxsa...; əks təqdirdə; والاّ كان الهلاك yoxsa həlak olarsan; b) lakin...; amma...; bununla belə...; ليس الاّ

والاّ *xalq dil.* ya; yoxsa; قمح والاّ شعير *məsəl.* xoş xəbərlə gəlmisən ya bəd? (*hərf. buğdadır ya arpa?*)

إلاَمَ (إلى+ما -in *qıs. form.*)

ألاوُظ = قلاوُظ

ألاى *yaxud* آلاى *c.* ات - alay

I أَلَبَ (u) أَلْب toplanmaq, axışıb gəlmək; çökmək, düşmək; II أَلَّبَ qızışdırmaq, sövq etmək, saldırmaq, (*kimisə kiminsə* على) üstünə salmaq, qısqırtmaq; V تألّب 1) silahlanmaq; (*kiminsə əleyhinə* على) qalxmaq; 2) toplanmaq (*harada* فى)

- إلْبٌ: ...هم~ واحد على onlar hamısı birgə ...əleyhinədirlər

أَلَبَاستَر alebastr, gəc, kirəc

أَلْبَانُ *topl.* albanlar

- أَلْبَانِيٌّ 1. alban -i/-ı; الــ~ــة alban dili; 2. alban

أَلبُوم *c.* ات - albom

أَلتى *bax:* أَلذى

إلْجِيٌّ *c.* إلْجِيَّة *köhn. dip.* səfir, elçi

الخ (إلى آخره -dən *qıs.*) və ilax.

أَلذى *c.* أَلذِينَ *təsn.* أَلذانِ , أللذان; *q.* أَلتى *c.* أللواتى, ألاتى , أللائى *təsn.* اللتان hansı ki; o ki; kim ki; اللذيا (أَلذى -dən *kiçil.*); أللتايا (أَلتى -dən *kiçil.*); بالَتى هى احسن yaxşıcasına, yaxşı-yaxşı; بعد اللتيا والتى xeyli bəhanələrdən, süründürmələrdən sonra; وقع فى اللتيا والتى işə düşmək, əngələ düşmək

إلستيكى elastik

- إلستيكيّة elastiklik

لسطة , ألسطة *xalq dil.* hazır (*nəyəsə*); hazırlıqlı

I أَلِفَ (ə) إلف 1) alışmaq, vərdiş etmək, ələ öyrəşmək ...

2) birləşdirmək; ülfət, dostluq yaratmaq (*kimlərinsə arasında*), barışdırmaq (*kimisə kiminləsə* بين); yaratmaq, tərtib etmək, təşkil etmək; وزارة ~ kabinet təşkil etmək; 4) quraşdırmaq, quraşdırıb yazmaq; III آلف dostluq etmək, mehriban olmaq; V تألّف 1) təşkil olunmaq (*nədən* من), yaradılmaq; ibarət olmaq (*nədən* من); 2) dostluq etməyə çalışmaq, rəğbətini qazanmağa çalışmaq; 3) birləşmək; ~ــت قلوبهم ürəkləri birləşdi, bir vurdu; 4) dost olmaq; ülfət bağlamaq; mehribanlıq etmək; VI تآلف 1) razılığa gəlmək; bir fikirdə olmaq; həmrəy olmaq; 2) bir-birilə mehriban dolanmaq; 3) ittifaq bağlamaq; VIII إئتلف 1) razılaşmaq (*kiminləsə* من); 2) dostluq etmək (*kiminləsə*); 3) birləşmək; ittifaq bağlamaq; X إستألف dostluq etməyə çalışmaq

- آلف *c.* ألاف dost, rəfiq

- إئتلاف 1) uyğunluq, yekdillik, həmrəylik; 2) ittifaq, koalisiya; دول الــ~ *tar.* Antanta

- إئتلافيّ 1) koalision; 2) federativ

- ألف *c.* ألوف , آلاف min; بالألوف minlərlə; الألوف (الآلاف) المؤلّفة min-minlərlə; ~ ليلة و ليلة «Min bir gecə» (*əsərin adı*); سمعت هذا ~ مرة mən bunu min dəfə eşitmişəm; هذا ~ مرة خير منه bu ondan min dəfə yaxşıdır

- إلف *c.* آلاف 1) dost, yoldaş; 2) daima gəlib-gedən

- ألف əlif (ا); باء ~ əlifba; من ~ــه إلى يائه *yaxud* من الــ~ إلى الياء əvvəldən axıra qədər; başdan ayağa, başdan – başa; لا يعرف الــ~ من الياء o, başı ayaqdan fərqləndirə bilmir

ألفة *k.* = قلفة

- أُلْفَة 1) həmrəylik, yekdillik; 2) ülfət; rəğbət; dostluq; məhəbbət; 3) *kim.* əsas keyfiyyətlərinə görə oxşayış; bənzəyiş; yaxınlıq; الــ~ ترفع الكلفة dost arasında umu-küsü olmaz (*hərf. dostluq umu-küsünü aradan qaldırar*)

- أَلْفِيٌّ mininci; ~ عيد minillik münasibətilə bayram

- أَلِفِيٌّ əliflə bağlı; الأشعة الــ~ــة alfa şüaları

- أَلْفِيَّة 1) əlfiyyə (*min beytdən ibarət qəsidə*); 2) böyük şüşə qab (*1000 dirhəmlik tutumu olan*); 3) minillik; القاهرة ~ Qahirənin minilliyi

- أَلُوف *c.* أُلّف yaxın, sədaqətli, məhrəm (*dost*)

- أَلِيف 1. 1) ələ öyrədilmiş; 2) əhliləşdirilmiş; evə alışdırılmış; 2. *c.* أُلَفَاء , الائف dost, yoldaş

- إيلاف müttəfiqlik, ittifaq

تآلف yekdillik; dostluq; qarşılıqlı ülfət

تأليف *c.* تأليف , تواليف , تأليفات 1) ələ öyrətmə, əhliləşdirmə; 2) yaratma; təşkil etmə; 3) əsər, kitab; 4) *mus.* akkord; kompozisiya; الــ~ الصامت instrumental kompozisiya; الــ~ الناطق vokal kompozisiyası

- مألف *c.* مآلف 1) daima gedib-gəlinən yer; həmişəki yer; 2) daldalanacaq yer, pənahgah

- مألوف adi, həmişəki, adət edilmiş; ~ غير qeyri-adi; olmazın; من الــ~ ان ترى görməyə adət etmisən; على ~ عادته adəti üzrə, adətən

- مؤالفة dostluq; etibar

- مؤلّف 1. yazılmış, təlif edilmiş; من ~ ... -dan/-dən ibarət; 2. *c.* ات əsər

- مؤلّف müəllif, yazar; الــ~ الموسيقى kompozitor; ~ حق الــ müəllif haqqı

- أَلاَّقٌ parıldayan, işıldayan, şəfəq saçan
- إِلْقٌ parıltı, şəfəq, nur, şölə, işıq
- أَلَقَ = تَأَلَّقَ
- مُتَأَلِّقٌ parıltılı, işıqlı

I أَلَكَ (i) أَلْكٌ elçilik etmək; kiminsə məktubunu aparmaq
- أَلُوكَةٌ c. أَلاَئِكُ məktub
- مَلَكٌ = مَأْلَكٌ
- أَلُوكَةٌ = مَأْلَكٌ c. مَآلِكُ, مَأْلَكَةٌ

إِلِكْتْرِيكِيٌّ elektrik (sif.)

إِلِكْتْرُونٌ c. ~ات elektron

إِلِكْتْرُونِيٌّ elektron -i/-ı; الجهاز الـ~ elektron cihaz ~الحاسب الـ elektron hesablayıcı; الآلة الـ~ـة (الحاسبة) elektron (hesablayıcı) maşın; ~العقل الـ elektron beyin

I أَلِمَ (ə) أَلَمٌ ağrıyıb-acımaq; kədərlənmək; II أَلَّمَ 1) incitmək; ağrıtmaq; 2) əzab vermək; IV آلَمَ 1) incitmək, ağrıtmaq; 2) əzab vermək; kədərləndirmək; V تَأَلَّمَ 1) ağrı-acıya dözmək; 2) əzab çəkmək; iztirab çəkmək
- أَلَمٌ c. آلاَمٌ 1) ağrı-acı; əzab; iztirab; الرأس ~ baş ağrısı; 2) əzab, əziyyət, iztirab; آلام نفسانيّة ürək ağrıları; iztirablar; زهرة الآلام bot. həvəsçiçək; والـ~ كل الـ~ فى ان... çox heyflər olsun ki…
- أَلِيمٌ 1) ağrıverici; əzabverici; üzücü; kədərləndirici; 2) ağrılı-acılı, əzablı, əziyyətli
- إِيلاَمٌ 1) ağrıtma, incitmə; 2) əzab vermə, əziyyət vermə

مُؤْلِمٌ 1) ağrıdıcı, kədərləndirici; 2) əzabverici

مَاسٌ = أَلْمَاسٌ

أَلْمَانٌ topl. almanlar
- أَلْمَانِيٌّ 1. alman -i/-ı; الـ~ـة alman dili; 2. alman

(اله) II أَلَّهَ 1) ilahiləşdirmək; 2) pərəstiş etmək; V تَأَلَّهَ 1) ilahiləşmək; özünü tanrı hesab etmək; 2) özü haqqında yüksək fikirdə olmaq
- إِلَهٌ c. آلِهَةٌ , إلاَهٌ tanrı, ilahə; البحر ~ Dəniz tanrısı, Neptun; الحب ~ məhəbbət tanrısı, Kupidon; الحرب ~ müharibə tanrısı, Mars; الخمر ~ şərab tanrısı, Baxus (Vəqh)
- إِلاَهَةٌ c. ~ات – ilahə; الجمال والعشق ~ gözəllik və eşq ilahəsi, Venera; الشعر ~ incəsənət və elm ilahəsi, Muza; الصيد ~ ov ilahəsi, Diana

إِلاَهِيٌّ 1. 1) tanrı -i/-ı; tanrıya məxsus; 2) ilahi, ilahiyyat -i/-ı; 2. ilahiyyatçı

إِلاَهِيَّاتٌ c. ilahiyyat məsələləri, problemləri; ~علم الـ ilahiyyat

أَللّٰه tanrı, Allah; و الله اعلم Allah bilən yaxşıdır!; واللهِ vallah (i)!; للهِ billah (i)! nə gözəldir!; للهِ أنتَ! sən nə gözəlsən! يعلم ~ وحده كم هذا! bunun nə qədər olduğunu tək Allah bilir: بـ~ عليك! sən Allah! (hərf. səni and verirəm Allaha!); للهِ درّك! necə də gözəldir!, əladır! أَللّٰهُمَّ! İlahi! اللّٰهُمَّ إلاَّ... əgər, məgər ki…; أللّٰهمّ نعم! əlbəttə, hə! الله يعطيك! yaxud الله يفتح عليك! Allah versin (dilənçiyə bir şey vermək istəməyəndə)
- إِلاَهِيٌّ = إِلَهِيٌّ
- أُلُوهِيَّةٌ , أُلُوهَةٌ ilahilik, allahlıq
- تَأْلِيهٌ ilahiləşdirmə

I (الو) أَلاَ (u) أَلْوٌ , أُلُوٌّ səhv etmək, xəta etmək, diqqətsizlik göstərmək; etinasızlıq göstərmək; فى الامر ~ işi pis yerinə yetirmək; işi yaratmamaq; لم يأل جهدا bacardığını əsirgəməmək; əlindən gələni etmək انا لا نألو ان نؤدّبها onu tərbiyələndirmək üçün biz hər şeyi edirik; لم تأل ان قبضت على يده qadın yubanmadan onun əlindən tutdu; IV آلَى and içmək; على نفسه ان... ~ o, canına and içdi ki…

- أَلِيَّةٌ c. أَلاَيَا and
- إِيلاَءٌ andiçmə
- مِئْلاَةٌ c. مَآلٍ yaylıq, dəsmal (ağı deyən qadının)

أَلُومِنْيُومٌ alüminium

أَللَّى yaxud إِللِّى xalq dil. hansı ki, hansılar ki, o ki, onlar ki, o şey ki; اللى تجمعه النملة فى سنة يأخذه الجمل فى خطفة Ata. sözü. qarışqanın bir ildə yığdığını dəvə bir udumda udar

إِلَى (bitişən əvəzliklərlə işlədildikdə إِلَيـ) 1) yön bildirir: doğru; içinə; üzərinə; arxasına; إِلَيَّ mənə tərəf! جلس ~ الطاولة mizin arxasında əyləşmək; أين ~ haraya; 2) hədd bildirir: hətta, qədər, dak/dək; أن يأتى ~ o gələnədək; متى ~ nə vaxta qədər?; 3) üçün; nəzdində; birlikdə; مندوب مصر إلى هيأة الأمم المتحدة Misirin Birləşmiş Millətlər Təşkilatında nümayəndəsi; هذا احبّ طعام ~ـه bu onun ən çox xoşladığı (ona ən xoş) yeməkdir; ترجم إلى اللغة الآذربيجانيّة من العربيّة ərəb dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə etmək; و~ـك البيان! bu da sənin üçün izahat! ~ وما ذلك və ilaxır; ~ـك عنى! əl çək məndən!

أَلْيٌ , إِلْيٌ , إِلَى c. آلاَءٌ lütf, ehsan

أَلْيَةٌ c. أَلَيَاتٌ 1) quyruq; qoyun quyruğu; 2) sağrı, yan; təsn. أَلْيَتَانِ sağrılar

إِلْيَاسُ xüs. ad k. İlyas, İlya

أَمْ yaxud; أ...أَمْ yaxud هل.. أم -mı/-mi…, yoxsa, ya

I (أم) أَمَّ (ə/u) أَمٌّ 1) can atmaq, cummaq; yönəlmək; 2) gəlmək; أَمَّ (ə/u) qabaqda durmaq, qadaqda olmaq, imamlıq etmək; أَمَّ المُسْلمين müsəlmanlara imam olmaq; أَمَّتْ (u) أُمُومَةٌ ana olmaq; II أَمَّمَ milliləşdirmək; V تَأَمَّمَ milliləşmək, milliləşdirilmək; VIII اِئْتَمَّ 1) imamın arxasında namaz qılmaq; imamı təqlid etmək; (kimisə بـ) imam qəbul etmək

أُمٌّ c. أُمَّهَاتٌ , أُمَّاتٌ 1) ana; يا أُمّاه ana! 2) əsas; 3) (ilkin) mənbə, qaynaq; اللغة الأُمّ yaxud أُمّ اللغات الساميّة السامية sami ulu dili, sami dillərinin anası; الحضارة الإنسانيّة الأُمّ ana (ilkin) sivilizasiya; 4) başlıca hissə; أُمّ المسائل başlıca məsələ; أمّهات المدن başlıca şəhərlər; 5) tex. matrisa: أُمّ الاربعين yaxud أُمّ اربع واربعين qırxayaq; أُمّ الحبر bax: حِبْرٌ; أُمّ الخبائث bax: خبيثة; الام الحنون anat. yumşaq beyin qişası (pia mater); أُمّ الخلول balıqqulağı, mərcanqulu; أُمّ الرأس əmcək, təpə; أُمّ على a) Əlinin anası; b) ümmüəlişirintam xörək növü; أُمّ البشر (Bəşər anası) Həvva; أُمّ القرى (Şəhərlər anası) Məkkə; أُمّ القرى od, alov; المحصول على أمّه yığılmamış məhsul; biçilməmiş taxıl; أُمّ الكتاب (Kitabın anası) Qurani-Kərimin Fatihə surəsi; أُمّ النجوم Ağ Yol, Süd Yolu, Kəhkəşan رأى بأمّ عينه (عينيه) öz gözü (gözləri) ilə görmək
- أَمَامَ qarşısında, qabağında; yanında, hüzurunda; ~ـه onun qarşısında; التقرير ~ المؤتمر qurultaya məruzə; سار به إلى~ nəyisə irəli aparmaq; فتح مكتوبا ~ هذا الرجل o, məktubu bu kişinin yanında açdı; قدّموه للمحاكمة ~ المحكمة العسكريّة onun işi hərbi tribunalda baxılmaq üçün təqdim edilib; ~ـه رحلة رسميّة إلى... onu qarşıda …-yə/-ya rəsmi səfər gözləyir; ~ـك ehtiyatlı ol!; qabağa bax!
- أَمَامٌ qabaq tərəf, qabaq; إلى الـ~ irəli; إلى امام سر! irəli addım! إلى الـ~ خطوة addımla irəli!
- إِمَامٌ c. أَئِمَّةٌ 1) rəhbər, lider, başçı; أئمّة اللغة dili yaxşı bilənlər; 2) imam; الـ~ الاكبر baş imam (əl-Əzhər universiteti şeyxinin titulu); 3) şaqul; dik yamac

- إمامة رəhbərlik, başçılıq; 2) imamət (həmç. ərazi); ruhani rəhbərlik; 3) imam vəzifəsi, imamlıq

- أمامي qabaq (sif.); qabaqcıl; ön; الخطوط الـ~ـة hərb. ön xətt; نقطة ~ـة forpost

- أممي 1. 1) beynəlxalq, beynəlmiləl: النشيد الـ~ İnternasional (himn): 2. 1) beynəlmiləlçi; 2) bütpərəst

- أممية 1) internasional; 2) beynəlmiləlçilik

أمة bax: امو

- أمة c. أمم millət; xalq; ümmət; ابناء الـ~ vətən övladları ~ مجلس الـ bax: مجلس; منظمة (هيأة) الامم المتحدة Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT); عصبة الأمم yaxud جمعية الأمم tar. Millətlər liqası; محمد ~ a) Məhəmməd ümməti; b) müsəlmanlar; موسى ~ yəhudilər

- أمهي ana … -i/-ı

- أمومة analıq; نظام الـ~ matriarxat

- أمهي = أمومي

- أمي 1) ana -i/-ı; 2) savadsız, oxuyub yazmağı bacarmayan; 3) avam, kobud, cahil

- أمية 1) savadsızlıq; 2) avamlıq, cahillik

- تأميم milliləşdirmə, milliləşdirilmə; البنوك ~ bankların milliləşdirilməsi

- تأميمي milliləşdirmə -i/-ı

أما məgər … -ma/-mə bax: أ

أما: …فـ…~ …gəldikdə, …gəlincə; …isə; بعد ~ sonra isə, daha sonra

إما ya, və ya, yaxud, ya ki, ya da; …~(و)…~ yaxud …و…~ ya…, ya; ya…,

- إمبراطوري ,إمبراطوري 1) imperator… -i/-ı; 2) imperiya… -i/-ı

- إمبراطورية ,إمبراطورية c. ات – imperiya

إمبريالية imperializm

- إمبريالي imperialist -i/-ı

أمبولة c. ات - ampula

أمبير el. amper; أمبير - دقيقة amper-dəqiqə; أمبير - ساعة amper-saat

أمت c. أموت ,إمات 1) əyrilik; əyilmə; əyinti; 2) zəiflik; لم نسمع لهم عوجا ولا ~ـا biz onlar haqqında pis bir şey eşitməmişik

لمتى ,إمتى (=اى متى): xalq dil. nə vaxt? haçan?

أمد c. آماد müddət, vaxt, zaman; hədd, son منذ ~ بعيد uzun zamandan bəri; طويل الـ~ uzunmüddətli; قصير الـ~ qısamüddətli

I (امر) أمر (u) أمر ,إمارة ,إمرة əmr etmək, buyurmaq (nə isə بـ); أمر (ə) أمر ,إمارة yaxud أمر (u) أمارة əmir, hakim olmaq على البلد ~ ölkəni idarə etmək; II أمر 1) əmir, hakim təyin etmək; hakimiyyət vermək (kimin üzərindəsə على); 2) buyurmaq III آمر 1) məsləhətləşmək, məşvərət etmək; 2) pis niyyətdə olmaq; V تأمر əmr vermək; əmirlik etmək; VI تآمر 1) bir-birilə məsləhətləşmək, məşvərət etmək; 2) qəsd hazırlamaq, (kimə qarşı isə على) sui-qəsdin iştirakçısı olmaq; VIII إئتمر 1) məsləhətləşmək, məşvərət etmək; 2) əlbir olmaq; şərtləşmək; sözü bir yerə qoymaq; dilləşmək; (kiminsə

əyalət qubernatoru (başçısı); هو الـ~ و الناهى bütün hakimiyyət onun əlindədir

- إئتمار 1) müşavirə; 2) qəsd

- إستمارة = إستئمارة

- أمار 1) əmr edən (nə بـ); 2) çağıran, cəzb edən, aparan (nəyə بـ); النفس الـ~ nəfsi-əmmarə, pislik əmr edən nəfs; جاهد النفس الـ~ة بالسوء pislik əmr edən nəfslə mübarizə aparmaq

- أمارة c. أمارات ,أمائر 1) əlamət; işarə; 2) parol

- إمارة 1) əmirlik, əmir rütbəsi; 2) ağalıq, hökmranlıq; 3) c. إمارات - əmirlik, əmirin hakimiyyəti altında olan ərazi

- أمر[1] c. أوامر 1) əmr, göstəriş, tapşırıq, buyuruq; order; بالقبض ~ həbs barəsində order; عال ~ dekret, fərman; الـ~ الملكي yaxud الـ~ الكريم yaxud الـ~ العالى kral fərmanı; الـ~ اليومى hərb. əmr; اوامر و نواحى الدين dinin əmr və qadağaları; صاحب الـ~ والنهى hökm sahibi; hakimi-mütləq; بامره onun əmri ilə; …أمرك يا… əmr edin! əmrinizə müntəzirəm! كان تحت ~ ه kiminsə sərəncamında olmaq; kiminsə komandanlığı altında olmaq; (أنا) تحت ~ك! qulluğunda hazıram!; 2) qram. felin əmr forması

- أمر[2] c. أمور iş; şərait; vəziyyət; məsələ; الامر الواقع əmri-vaqe, olub-bitmiş fakt; الـ~ البديهى aydın, açıq-aşkar, şübhəsiz iş; لا ~ مفر منه qaçılmaz məsələ; هذا ~ ضرورى bu,

Allaha qalıb!; لا أعرف شيئا من ~هم mən onlar barəsində heç bir şey bilmirəm; اذا دعا الـ~ əgər lazım gələrsə; فى اول الـ~ yaxud اول الـ~ hər şeydən əvvəl; əvvəlcə, əvvəl başdan; لـ~ ما nədənsə, nə üçünsə; لـ~ ما قالو ان… boş yerə demirlər ki…; … الـ~ الذى ادى إلى… ki, bu da (filan şeyə) səbəb oldu (birləşdirici cümlə); ماذا فى الـ~؟ nə məsələdir?; nə olub ki?; قضى الـ~! iş bitdi!; قضى ~ه! onun işi bitdi!

- أمرة c. أمر yol qırağındakı daş

- إمرة 1) hakimiyyət; komandanlıq; تحت ~ـه kiminsə əmrinə tabe, kiminsə sərəncamı altında; 2) əmr, buyuruq; göstəriş; فى ~ amiranə; مطاعة ~ (oyunda) hökmən yerinə yetirilməli olan məzəli tapşırıq; fant, püşk ilə tapşırıq

- أمير c. أمراء 1) rəis; البحر ~ admiral; الاى ~ alay komandiri; polkovnik; امير الحج əmirülhəcc, həccə yollanan zəvvarlar dəstəsinin başçısı; 2) hakim, hökmdar; 3) şahzadə, əmir; امير المؤمنين əmirəlmöminin (möminlərin əmiri – xəlifənin titulu); امير الشعراء əmirüşşüəra, şairlər şairi

- أميرال admiral

- أميرالية admirallıq

- أميرة şahzadə xanım; النحل ~ ana arı

- أميرى dövlətə aid olan; dövlət -i/-ı; yaxşı, bahalı

- تأمر qəsd, sui-qəsd

- مَأمُورٌ 1. əmr alan; bir işə təyin olunan; 2. 1) tabelikdə olan; 2) dövlət xidmətində olan; rəis; məmur; المركز ~ mərkəz rəisi; السجن ~ həbsxana rəisi

- مَأمُورِيَّة c. اتٌ - 1) vəzifə; 2) tapşırıq; missiya; bir şəxsə tapşırılan dövlət işi; eza-

göstərən, yaltaq, canfəşanlıq edən adam; ikiüzlü, hər bir şəraitə uyğunlaşan adam

- إِمَّعِيَّة 1) tüfeylilik; 2) qulluq göstərməyə hazırlıq, hər bir şəraitə uyğunlaşma

أمق c. آمَاق gözün ucu; ماء الأماق göz yaşları

I أمَلَ (u) أمَلٌ ümid etmək; II أمَّلَ 1) ümid

I (امن) أمُنَ (u) أمانَة sadiq, etibarlı olmaq; düz, təmiz, vicdanlı olmaq; أمِنَ (ə) أمْنٌ 1) arxayın olmaq, əmin-aman olmaq, salamat olmaq; 2) əmin olmaq; 3) etibar etmək; II أمَّنَ 1) əmin-aman etmək, təhlükəsiz etmək; 2) təmin etmək; qorumaq; sığorta et(dir)-

- أمانَة c. اتٌ – 1) etibarlılıq, sadiqlik, vəfalılıq; ixlaskarlıq; doğruluq, düzlük; düz, doğru; vicdanla; sədaqətlə; عدم الـ~ vicdansızlıq; 2) əmanət, saxlanmaq üçün verilən şey; girov; *maliy.* depozit; 3) *məcaz.* bəxşiş; miras; 4) katiblik; الـ~ العامة للجامعة العربيّة

- مَأْمَنٌ təhlükəsiz yer; xəlvət yer; هو فى ~ ...من o, filan şeydən əmindir, təmin olunmuşdur

- مَأْمُونٌ 1) etimada layiq; 2) əmin, salamat, təhlükəsiz; 3) sadiq, vəfalı, etibarlı

– مُؤْتَمَنٌ etimada layiq

– مُؤْمِنٌ mömin, dindar; امير الـ~ين tar. əmirəlmöminin (*xəlifələrin titulu*)

– مُؤَمَّنٌ: عليه ~ sığortalanmış

– مُؤَمِّنٌ 1) sığorta edən, qoruyan, təhlükəsizliyi təmin edən; 2) sığortaçı

أَمْنِيبُوسٌ *c.* اتٌ – omnibus

أَمْهَرِيَّةٌ: الـ~ـة əmhər dili

(امو) أَمَةٌ *c.* إِمَاءٌ , آمٌ kəniz; qulluqçu

- أَمَوِيٌّ , أُمَوِيٌّ *tar.* əməvi; الجامع الـ~ Əməvilər məscidi;

الأَمَوِيُّونَ Əməvilər; الـ~ـة Əməvilər dövrü; عاصمة الأَمَوِيين Dəməşq şəhəri

- أُمَيَّةٌ *xüs. ad k.* Üməyyə; بنو~ *tar.* Əməvilər

– أُمَيَّةٌ *kiçilt.* balaca qulluqçu

أَمِيرِكَانٌ *topl.* amerikanlar

– أَمِيرِكَانِيٌّ 1. Amerika -i/-ı; 2. amerikalı

أَمْيَنْتٌ; أَمْيَنْطٌ azbest

أَنْ 1) ki; ... حدث أن ذهب belə oldu ki, o ... getdi; سبق له ~ قال هذا olub ki, o bunu deyib; اردت ان تكتب هذا istərdim ki, sən bunu yazasan; على ان... ona görə ki...; ondan ötrü ki...; من دون ان... yaxud من غير ان... -sız/-siz ki...; غير ان تقول deməyəsən ki... ; إلى ان... ta ki...; 3) guya, sanki; فاجاب ان نعم o da guya, hə! – deyə cavab verdi

إِنْ 1) əgər; إن يذهب أذهب əgər o getsə, mən də gedərəm; إن لم... əgər -ma/-mə...; لئن əgər; وإن hərçənd...; hərgah وانا و إن

sualda) ki, -ıb, -ib, -ub, -üb; ...إن... ام -ıb, -ib, -ub, -üb... ya; وانا انظر اليه ولا ادرى أن يسخر منى ام يقول جدًا baxıram ona və başa düşmürəm ki, məni məsxərəyə qoyub ya ciddi danışır; ...إن... او... ya..., ya ...; وضعه ان سهوا او عمدا o bunu ya səhvən, ya da qəsdən tərtib edib; 3) əgər..., ancaq إن هو ناجحا إلا بالإجتهاد əgər o uğur qazanacaqsa, ancaq çalışqanlığı sayəsində; إلّا ...ان da/də..., başqa bir şey deyildir; ancaq...; ان يقولون إلّا كذبا desələr də, ancaq yalan deyərlər; onlar ancaq yalan deyərlər; إن هى إلّا احلام bu, xəyaldan başqa bir şey deyildir; إن هى الّا الايّام ثُمَّ... ancaq bir neçə gün keçəcək, sonra isə...

إِنَّ (*isimdən qabaq*), إِنَّمَا (*feldən qabaq*) həqiqətən, düzdür, doğrudur, doğrudan da, gerçək; ...إن... لـَـ bax: لـَ; فإنَّ *zira*, ona görə ki, ondan ötrü ki...

أَنَّ ki; كأنَّ guya ki; كأنّي به mənə elə gəlir ki, o...; بما أنَّ belə ki; لأنَّ ona görə ki; إلّا انَّ yaxud غير انَّ yaxud بيد انَّ yaxud على أنَّ lakin, amma ki...

I أَنَّ (ə/i) أَنِينٌ inildəmək, inləmək, zarıldamaq, ah-zar etmək, ah-uf etmək

- أَنَّةٌ *c.* اتٌ – inilti, zarıltı, çığırtı; ah-uflar

– أَنِينٌ ah-zar, inilti

أنا mən.; أناى mənim «mənim»; أناه onun «məni»; يبحثون عنى~ onlar elə məni axtaracaqlar

– أَنَانِيٌّ eqoist, xudpəsənd, xudbin, özünü bəyənən, özündən razı

– أَنَانِيَّةٌ eqoistlik, xudpəsəndlik, xudbinlik, özündən razılıq

أَنَانَاسٌ *topl.* ananas

(انب) II أَنَّبَ 1) danlamaq; qınamaq; töhmətləndirmək; sərzəniş etmək; məzəmmət etmək; 2) üzmək, əzab vermək (*vicdan haqqında*)

- تَأْنِيبٌ məzəmmət; danlaq; sərzəniş; qınaq; 2) vicdan əzabı

أَنْبَا *c.* أَنْبَاوَاتٌ ata, həzrətləri (*qibti kilsəsi ruhanisinin titulu*)

أَنْبَارٌ *c.* أَنَابِيرُ anbar; saxlanc yeri

أَنْبَاشِيٌّ *c.* أَنْبَاشِيَّةٌ (*köhn.*) onbaşı, çavuş

أَنْبَجٌ manqo ağacı

أُنْبُوبٌ *bax:* نبّ

أَنْبِيقٌ *bax:* نبق

أَنْتَ *q.* أَنْتِ sən; أَنْتُمَا *təsn. k.* *və q.* siz ikiniz; *c. k.* أَنْتُمْ *c. q.* أَنْتُنَّ siz

إِنْتَرْنَاسِيُونَال internasional

أَنْثْرُوبُولُوجِيَا , أَنْتَرُوبُولُوجِيَا antropologiya

- أَنْثْرُوبُولُوجِيّ , أَنْتَرُوبُولُوجِيّ 1. antropoloji; 2. antropoloq

إِنْتَلِجَنْسِيَّةٌ intelligensiya, ziyalılar

أَنْتِكْخَانَةٌ *c.* اتٌ - muzey, antikxana

أَنْتِيمُونٌ sürmə

I أَنُثَ (u) أَنَاثَةٌ , أُنُوثَةٌ 1) incə olmaq; 2) zərif, ərköyün, nərmə-nazik olmaq; 3) qadın kimi incə, zərif olmaq; II أَنَّثَ 1) zərifliyə öyrətmək; nazını çəkmək, ərköyün böyütmək; 2) qadın kimi nərmə-nazik etmək; 3) *qram.* müənnəsləşdirmək, qadın cinsinə salmaq; V تَأَنَّثَ 1) yumşalmaq, incələşmək; 2) zərif olmaq; nərmə-nazik olmaq; 3) qadın kimi nərmə-nazik olmaq, qadın ədalarını mənimsəmək

– أُنْثَوِيٌّ 1) qadın (*sif.*); 2) qadın kimi; incə,

– أُنْثَى *c.* إِنَاثٌ 1) qadın; مدرسة الإناث qadınlar məktəbi; 2) dişi; أُنْثَيَانِ *təsn. anat.* xayalar

- أُنُوثَةٌ 1) qadınlıq; 2) zəriflik, nərmə-naziklik; 3) qadın cinsinə mənsubluq

– مُؤَنَّثٌ 1) qadın kimi; qadın -i/-ı; incə, zərif; 2) nərmə-nazik; 3) *qram.* müənnəs, qadın cinsində işlədilən

إِجَّاصٌ = إِنْجَاصٌ

أَنْجُدَانٌ *bot.* əncüdan, köklərindən kəskin iyli kitrə çıxarılan bitki (*Asa foetida*)

أَنْجُدَانٌ = أَنْجُذَانٌ

أَنْجَرٌ *c.* أَنَاجِرُ 1) lövbər; 2) mis qab

إِنْجِلِيزٌ 1. *topl.* ingilislər; ~يّ ingilis -i/-ı; الـ~ـية ingilis dili; 2. ingilis

إِنْجِيلٌ *c.* أَنَاجِيلُ İncil

- إِنْجِيلِيٌّ 1. İncil -i/-ı; 2. yevangelist (*İncilin xəyali müəllifi*); incilçi (*dini icmaya mənsub adam*)

أَنْدَلُسِيٌّ 1. Əndəlus -i/-ı; 2. əndəluslu; ispan

أَنْدُنِيسِيٌّ 1) İndoneziya -i/-ı; الـ~ـة İndoneziya dili; 2) indoneziyalı

I أَنِسَ (ə) أَنَسٌ yaxud أَنُسَ (u) أُنْسٌ 1) alışmaq (*nəyəsə* إلى); tanış olmaq, öyrəşmək, mənimsənilmək, istifadə edilmək (*nə ilə* بـ); 2) dost kimi rəftar etmək; dostluq etmək (*kiminlə* بـ); 3) rəğbət bəsləmək, ünsiyyət bağlamaq, vurulmaq (*kimə* إلى , بـ); sevmək (*kimi*); 4) ələ öyrətmək, əhliləşdirmək (*kimi* بـ); نا بلقائه ~ biz onunla görüşməkdən məmnun olduq; II أَنَّسَ ələ öyrətmək; əhliləşdirmək; III آنَسَ müsahib olmaq; həmsöhbət olmaq; məşğul etmək, söhbətlə başını qatmaq; وحشته ~ tənha qalmış bir kəsin könlünü almaq; IV آنَسَ 1) ünsiyyəti ilə sevindir-

2) şad etmək, sevindirmək, əyləndirmək; 3) görmək, duymaq, hiss etmək; VIII إئتنس ünsiyyət bağlamaq, dostluq etmək; X إستأنس 1) ünsiyyət saxlamaq, durub-oturmaq; 2) tanışlıq etmək; tanış olmaq (*nə ilə* بـ); 3) ələ öyrəşmək; əhliləşmək; könül bağlamaq; mehribanlıq etmək; 4) öyrəşmək, alışmaq (*nəyə-sə* لـ); 5) tanıyıb bilmək; sezmək; و يُستأنس منه ...ان *məch.* bundan görünür ki...; 6) sevinmək, şad olmaq (*nəyə* لـ); sevinc axtarmaq (*nədə* بـ)

– آنسة *c.* آنسات , أوانس qız, cavan qız; xanım (*müraciət*)

– أُنْس 1) ünsiyyət; 2) ünsiyyətlilik, xoşsifətlik, xoşrəftarlıq; 3) şadlıq, şənlik, sevinc; مجلس ~ وطرب *yaxud* حفلة ~ əyləncə gecəsi; 4) səmimi söhbət

– إنْس insanlar, insan nəsli; الـ~ و الجن insanlar və cinlər; عالم الـ~ insanlar aləmi

– إنسان *c.* ناس , أُناس insan; علم الـ~ antropologiya; الـ~ الإبتدائيّ ibtidai insan; شبيه الـ~ insanabənzər; الـ~ الآلي robot; بنو الـ~ bəni-insan, insan nəsli; ~ العين göz bəbəyi; ~ الغاب oranqutanq

– إنسانة qadın

– إنسانيّ 1) insani; غير~ *yaxud* لا~ qeyri-insani; 2) insanpərvər; 3) humanitar; العلوم الـ~ة humanitar elmlər

– إنسانيّة 1) insanlıq, bəşəriyyət; الـ~ التقدّمية mütərəqqi bəşəriyyət; insaniyyət, insansevərlik; 3) nəzakətlilik; 4) insan təbiəti

– إنسانيات *c.* humanitar elmlər

– أَنَسَة sakitlik, arxayınlıq

– إنسيّ 1. 1) insani; 2) daxili; 2. *c.* أناسيّ, أناس canlı varlıq; ليس هناك ~ orada ins-cins yoxdur; أناسيّ العيون göz bəbəkləri

– أنيس 1. 1) dostyana, səmimi; mehribancasına; 2) mehriban, nəvazişkar; gülərüzlü, üzügülər; 3) ələ öyrəşmiş; əhliləşmiş; 2. 1) dost; həmdəm; 2) həmsöhbət

– إيناس 1) mehribanlıq, səmimilik; بـ~ mehribancasına, səmimiyyətlə; 2) ünsiyyət; ülfət; adama yovuşma, adamlarla çox tez yaxşı münasibət yaratma, istiqanlılıq; 3) səmimiyyət; üzügülərlik

– مأنوس adət edilmiş, öyrəncəli, vərdiş edilmiş

– مؤانسة 1) mehribanlıq, səmimilik; dostluq; 2) həmdəmlik

– مؤنس 1. mehriban, səmimi; 2. dost, munis

– مستأنس ev -i/-ı; ələ öyrəşmiş

إنسولين *tibb.* insulin

إنسيكلوبيدية ensiklopediya

إنش *c.* ـات – dyüm

أنشوي ançous

أنطولوجيا ontologiya

I أنف (ə) أنف nifrət etmək (*nəyə*), iyrənmək (*nədən* من); VIII إئتنف başlamaq X إستأنف yenidən başlamaq, təzədən təkrar etmək; bərpa etmək; (الدعوى) "الحكم" ~ apelyasiya verib məhkəmənin hökmünə qarşı şikayətlə müraciət etmək

– آنِف: الذكر ~ yuxarıda deyilən, yuxarıda qeyd olunan; البيان ~ yuxarıda göstərilən, yuxarıda bəyan edilən; ~ا yuxarıda; indicə

– إستئناف 1) yenidən başlama, təzədən təkrar etmə; bərpa etmə; 2) apelyasiya; محكمة الـ~ apelyasiya məhkəməsi; قدّم ~ا apelyasiya vermək

– إستئنافيّ apelyasiya -i/-ı; ~ا apelyasiya qaydası ilə

– أنف *c.* آناف , أُنوف burun; لا يرى ابعد من ~ه o, burnundan uzağı görmür; ~ العجل *bot.* şir əsnəyi, antirrinum; a) ~ الجبل dağ çıxıntısı; b) burun; رغم ~ه istəyinə rəğmən; رغم أنوفنا bizim istəyimizə rəğmən تكلّم معه من وراء ~ه kiminləsə yuxarıdan, təşəxxüslə danışmaq; بلغت الروح ~ه yorğunluqdan ölmək; كسر ~ه burnunu ovmaq; شمخ بـ~ه *bax*: شمخ; مات حتف ~ه *bax*: حتف

– أنفة iddia; lovğalıq, təşəxxüs, başqalarına xor baxma; təkəbbür, dikbaşlıq

– أنفيّ burun -i/-ı (*həmç. fon.*)

– أنوف lovğa, təkəbbürlü, dikbaş

– تأنّف nifrət, iyrənmə

– مؤتنف başlanğıc

– متأنّف lovğa

– مستأنَف yenidən başlanan; təzədən, təkrar baxılan; عليه ~ *yaxud* ضدّه ~ cavabdeh; müttəhim; عنه ~ apellyasiya obyekti

– مستأنِف apellyasiyaya baxan الدعوى ~ apellyasiya verən, şikayətçi

إنفلونزا *həmç.* مرض الـ~ qrip; الـ~ الاسيويّة Asiya qripi

I أنق (ə) أنَق gözəl olmaq, yaraşıqlı olmaq; IV أنق heyran etmək, xoş gəlmək; V تأنّق 1) diqqətli, tələbkar, ciddi olmaq (*nədə* في); 2) (*geyimdə, süfrədə və s.*) nəfisliyə, qəşəngliyə can atmaq

– أناقة zəriflik, qəşənglik, incəlik, gözəllik

– أنوق çalağan; qrif

– أنيق zərif, qəşəng, incə, gözəl

– تأنّق 1) diqqətlilik; 2) zəriflik, qəşənglik; الـ~ في ملبسه qəşəng, böyük zövqlə geyinmə

– مؤنق gözəl, qəşəng

– أنيق = متأنّق

أنكليس = إنقليس

إنكشاريّ *tar.* yeniçəri

انكلوفيل anqlofil

إنكليزيّ *c.* إنكليز ingilis; اللغة الـ~ة ingilis dili

– أنك *bax*: *əlifba sırası ilə*

– أنّى 1) necə?; harada?; nə vaxt?; 2) mümkünmü? ola bilməz! haradan! nə cür, hansı vəchlə (*inkar formasında*); ~ له ان يعلم هذا o bunu haradan bilsin! ~ له ان يكون كاتبا mümkünmü o, yazıçı olsun!; 3) harada olursa-olsun; nə vaxt olursa-olsun

I أنى (i) أنْي , إنًى , أناء 1) yetişmək, yaxınlaşmaq (*vaxt haqqında*) 2) yetişmək, dəymək; II أنّى təxirə salmaq, başqa vaxta keçirmək; ləngitmək; V تأنّى 1) ləngitmək; 2) götür-qoy etmək; ehtiyatla hərəkət etmək; tədbirlə tərpənmək; من ~ نال ما تمنّى *Ata. sözü.* tədbirlə tərpənən istədiyinə yetişər; 3) səbirli, təmkinli olmaq (*nədə* على); X إستأنى 1) gözləmək; 2) tələsməmək; 3) (*bir işin*) təxirə salınmasını, başqa vaxta keçirilməsini xahiş etmək

– إناء *c.* آنية , أوان qab; boşqab, nimçə; أوان *c.* qab-qacaq; ~ صبّ في بغير قاع sanki dibsiz çəlləyə tökmək

– أناة 1) səbir, təmkin; qatlaşma; dözüm; طول الـ~ səbirlilik; dözümlülük; لا ~ بي dözə bilmirəm; 2) gözləmə, intizar

– أنى , إنْي *c.* آناء vaxt; zaman; آناء الليل و اطراف النهار durmadan; gecə-gündüz, gecə də-gündüz də

– تأنٍّ 1) ağırlıq, astalıq, ləngilik; ləngitmə, yubatma, gecikdirmə, uzatma; təxirə salmadan, vaxt itirmədən; 2) ehtiyatlılıq; diqqətlilik; tədbirlilik; بـ~ وتؤدة diqqətlə və aramla

– متأنٍّ *q.* متأنّية 1) ağır, yavaş, asta, aram; 2) ehtiyatlı, tədbirli; متأنّيا ehtiyatla; 3) səbirli, dözümlü

- مُستَأن q. مُستَأنِيَة 1) gözləyən; 2) tələsməyən; مُستَأنِيًا ağır-ağır, tələsmədən

أنيسُون , أنيسُون , أنِيسُون bot. cirə; نجمى ~ yaxud برّى ~ boyana; ulduzvarı cirə

أنيلين kim. anilin

أنِيميَة , أنيميا tibb. anemiya, qan azlığı; الخبيثة ~ الـ bəd (pernisioz) anemiya

آه yaxud أها ah!

آه - (انتهى - dən qıs.) son (sitatın sonunda qoyulur); وا...آه təəssüf ifadəsi; وا حَسرَتاه! heyhat!, eyvah!, hayıf!; وا خَجلَتاه! nə böyük xəcalət!

(اهب) II أهَّبَ təchiz etmək, tədarük görmək, hazırlamaq; V تَأهَّبَ təchiz edilmək, tədarük edilmək, hazırlanmaq (nəyə لـ)

- إهاب c. أُهُب dəri; في غضاضة الـ~ cavanlıqda; غضّ الـ~ cavan

- أهْبَة 1) hazırlama, hazırlanma, hazırlaşdırma; 2) hazırlıq; hazır olma; على ~ (nəyinsə) ərəfəsində olan, (nəyəsə) hazır olan; هو على ~ السفر o, səfər ərəfəsindədir, səfərə hazırdır; كان على ~ الاستعداد hazır olmaq (nəyə لـ); أخذ ~ـه hazırlaşmaq (nəyə لـ); 3) təchiz etmə, tədarük etmə

- تَأهُّب hazırlıq

- مُتَأهِّب hazırlaşan; hazır olan

I (اهل) أهَلَ (u) أُهُول 1) məskunlaşmaq; məskun edilmək; 2) evlənmək; أهِلَ (ə) أهَل yaxın olmaq (kiminlə بـ); أهِلَ məch. məskunlaşmaq; II أهَّلَ 1) yararlı etmək; bacarıqlı etmək (nəyə لـ); hazırlamaq (hansı peşəyəsə); مكفوفا مهنيًا ~ kora bir peşə öyrətmək; 2) imkan, hüquq vermək; 3) evləndirmək; 4) «أهلا و سهلا» «xoş gəlmişsiniz» sözləri ilə salamlamaq; علينا بمقدمنا ~ o bizə «xoş gəldiniz!» deyib salamladı; 5) milliləşdirmək; V تَأهَّلَ 1) yararlı olmaq (nəyə لـ); 2) evli olmaq; evlənmək; X إستَأهَلَ layiq olmaq; qazanmaq; dəymək (nəyə)

- آهِل məskunlaşmış; بالسكّان ~ـة أماكِنُ yaşayış məntəqələri

- أهْل [1] c. أهَال , أهْلُون 1) qohumlar; ailə; arvad; 2) əhali, sakinlər; البيت ~ a) ev əhli; b) tar. Əhli-beyt; Məhəmməd peyğəmbərin ailəsi; البداوة ~ bədəvilər; 3) insanlar; الأدب والفن ~ ədəbiyyat və incəsənət xadimləri; الاغراض ~ qərəzkarlar, qərəzli adamlar; الامر ~ rəhbərlik, başçılar; الجنة ~ cənnət əhli; الحديث ~ əhli-hədis, hədis alimləri; الأسفار ~ səyahətçilər; الرأى ~ mötəbər şəxslər; زمانه ~ kiminsə müasirləri; السلب والنهب ~ soyğunçular, qarətçilər; الضاد ~ təmiz ərəb dilində danışanlar, ərəblər; العلم ~ elm əhli, alimlər; الوجاهة والحيثية ~ yüksək məqam sahibləri; الولاية ~ əhli-vilayət; müqəddəslər; و سهلا و مرحبا ~ـا yaxud بك ~ـا xoş gəlmişsiniz!

- أهْل [2] layiq (nəyə لـ); qadir (nəyə لـ); لذلك ~ هو o buna layiqdir

- أهْلِىّ 1) ev -i/-ı; əhliləşdirilmiş; ailəvi; الحيوانات ~ـة ev heyvanları; 2) yerli; vətən -i/-ı; 3) xalq -i/-ı; vətəndaş -i/-ı; milli; بنك ~ milli bank; حرب ~ـة vətəndaş müharibəsi; للشعب ~ـا جعله ملكا bütün xalqın malı etmək; milliləşdirmək

- أهْلِيَّة 1) qabiliyyət, bacarıq; yararlılıq; ذو ~ qabiliyyətli; عديم الـ~ qabiliyyətsiz, bacarıqsız; 2) əhliyyət, hüquq və vəzifə daşıma səlahiyyəti; hüquqa malik olma; 3) qohum-qardaş; qohumlar

- تَأهِيل öyrətmə, təlim vermə; ذوى ~ العاهات و المحاربين القدماء əlillərin və müharibə veteranlarının (peşə) təlimi

- آهِل = مَأهُول

- مُؤهَّل diplom, şəhadətnamə almış; peşəyə yiyələnmiş; hazırlıq keçmiş; ixtisaslaşmış; عامل ~ ixtisaslı fəhlə

- مُؤهِّل: دراسى ~ tədris müəssisəsini bitirmək haqqında şəhadətnamə, diplom; təhsil haqqında sənəd

- مُؤهِّلات c. 1) qabiliyyətlər, istedadlar; 2) ixtisas; (ixtisas baxımından) hazırlıq tələbləri; الناخبين ~ seçki senzi

- مُستَأهِل layiq, haqq qazanmış (nəyə لـ)

إهلِيلَج c. riyaz. هلالج ellips

- إهليلَجِىّ riyaz. elliptik; جسم ~ ellipsoid

او 1) ya, yaxud; 2) (felin lazım forması ilə) -ca, -cə; - can; - cən; -kan, -kən

أوَام (müq. et: قوام) xalq dil. tez, cəld

أوانطة xalq dil. yalan

- أوانطجى c. أوانطجيّة yalançı; fırıldaqçı; kələkbaz; dələduz

I (اوب) آبَ (u) أوْب , إياب qayıtmaq; إلى رشده ~ ağıla gəlmək, ağıllanmaq; بالخسران ~ baş tutmamaq, uğursuz qurtarmaq

- أوّاب peşman olan, taqsırını boynuna alan, tövbə edən

- أوْب , أوْبَة qayıtma; (وصوب) ~ من كل hər tərəfdən, hər yandan

- إياب qayıtma, gəlmə; qaydan baş; ذهابا و ~ـا o baş bu başa, gedən baş və qayıdan baş; gedəndə və qayıdanda

- مَآب [1] qayıdış

- مَآب [2] c. مَآوِب 1) qayıdış yeri; 2) sığınacaq, daldalanacaq

أوبرا c. ات - opera; دار الـ~ opera teatrı

أوبريت operetta

أوتُماتِيكِى avtomatik

- أوتُماتِيكِيّة 1) avtomatizm; 2) avtomatika

أوتُوبُوس , أوتُوبِيس c. ات – avtobus

أوتوستراد c. ات - avtostrada

أوتُوماتِيكِى avtomatik

- أوتوماتيكِيّة 1) avtomatizm; 2) avtomatik

أوتُومُوبِيل c. ات – avtomobil

أوْج həmç. الاعلى ~الـ 1) ən yüksək nöqtə, zirvə, apogey; 2) astr. apogey

- أوجاق = وُجَاق

- أحّ bax: əlifba sırası ilə

I (اود) آدَ [1] (u) أوْد zəhmətə salmaq; əzab vermək, narahat etmək, yük olmaq; آدَ [2] (u) أوْد 1) qayıtmaq; 2) çatmaq, çatmalı olmaq; V تأوّد əyilmək; bükülmək; qatlanmaq; 2) meyil etmək; hansı tərəfəsə əyilmək; 3) əzilib büzülmək; ədəbazlıq etmək; qeyri-təbii hərəkətlər etmək; 4) zəhmətə salmaq

- أوْد əyrilik; 2) ağır vəziyyət; (اقام) قوّم ~ه a) vəziyyətini düzəltmək; b) dolandırmaq; dolanacağını təmin etmək, saxlamaq; xərclik vermək

- أوْد , أوْدَة ağırlıq, yük

- أودَة c. أوَد otaq, oda

أُوَار c. أُوَر 1) isti, od, alov; dəm; أشعل الحرب ~ müharibə alovunu alışdırmaq; 2) yanğı

أورانُوس astr. Uran

أورانِيُوم kim. uran

أورُبِّى 1) Avropa -i/-ı; 2) avropalı

أوردُو ordu; dəstə; korpus

أوردِى: الـ~ـة urdu dili

أورْطَة c. أوْرَط batalyon; eskadron; بيادة ~ piyada batalyon

أورْطى anat. aorta

أوركسترا , أوركسترة orkestr; الوترية الـ~ sim-li orkestr

- أوركسترِى , أوركسترالى orkestr -i/-ı; التوزيع الـ~ orkestr üçün uyğunlaşdırma, alətləşdirmə

أورنيك *c.* أورانيك 1) blank, forma; 2) nümunə, örnək, model

أورُبِيٌّ = أورُباوىٌّ

(اوز) II أوّزَ zarafat etmək, sataşmaq (*kimə* على)

إوَزّ *topl.* qazlar; ~ رِجل qazayağı, sirkən

– إوَزّة qaz; ذَكَر ~ erkək qaz; أنثى ~ dişi qaz; فَرخ الـــ~ qaz balası; العراق ~ qu

– إوَزِّيٌّ qaz -i/-ı

أوزُون ozon

قُوزِيٌّ = أوزِيٌّ

أوزِيرِس *mif.* Osiris

أوضة *c.* أوَض *bax:* أودَة

أوفسَت *poliqr.* ofset; طبع بالـــ~ ofset çapı

آفَة *c.* ات - 1) afət, bəla, müsibət; zərər, ziyan; xora; 2) pas (*bitki xəstəliyi*)

– مؤوف pas vurmuş (*bitki haqqında*)

I (اوق) آقَ (u) أوقَ bəla, bədbəxtlik gətirmək; II أوَّقَ 1) zəhmətə salmaq, yük olmaq; ağırlaşdırmaq; 2) bəladan qurtarmaq

– أوقَة *c.* ات - uqqə (*400 dirhəmə* (*bax:* درهم) *yaxud 1,248 kq.-a bərabər çəki ölçüsü; müq. et:* اقة)

– أوقِيَة *c.* أواق *yaxud* أوقِيَّة *c.* أواقِيّ uqiyə (*12 dirhəmə* (*bax:* درهم) *yaxud 37,44 q. bərabər çəki ölçüsü*)

– قُوَيْق = أوَيْق

أوقيانوس *c.* ات - okean

– أوقيانوسِيّ okean -i/-ı

أوكازيُون *c.* أوكازيونات endirim, endirimlə satış

أكسجين = أوكسيجين

أكسيد = أوكسيد

I (اول) آلَ (u) أوْل، مَآل، إيالَة 1) qayıtmaq; 2) çatmaq, yetişmək (*nəyə* الى); yaxınlaşmaq (*nəyə* لــ); 3) gətirib çıxarmaq (*kimi* بــ *nəyə* الى); 4) keçmək (*kimə* الى - *məs., miras*); 5) çevrilmək (*nəyə* الى); II أوَّلَ təvil etmək, gizli mənalarını açıqlamaq; yozmaq; yormaq; V تأوَّلَ yozulmaq, yorulmaq, təvil edilmək

– آل 1) ailə; nəsil; sülalə; 2) ilğım

– آلاتيّ *c.* آلاتيّة musiqiçi

– آلة *c.* ات - 1) alət; maşın; dəzgah; cihaz; apparat; التصوير ~ fotoaparat; التسجيل ~ maqnitofon; جهنّميّة ~ cəhənnəm maşını; حاسبة ~ hesablayıcı maşın; kompüter; الراديو ~ radioqəbuledici; رافعة ~ qaldırıcı maşın; الطباعة ~ (الطبع) çap maşını; كاتبة ~ yazı maşını; مكبّرة للصوت ~ səsucaldan; الطرب ~ *yaxud* موسيقيّة ~ musiqi aləti; 2) aparat (*inzibati*); ~ صمّاء kor alət (*kiminsə əlində* فى يده)

– آليّ 1) maşın -i/-ı; mexaniki; بالـــ~ maşının köməyi ilə; maşın üsulu ilə; 2) instrumental; 3) qeyri-şüuri; بحركة ~ـــة qeyri-iradi olaraq, şüursuz olaraq; 4) motorlaşdırılmış, motorlu; القوّات الـــ~ـــة *hərb.* motorlu qüvvələr; 5) *kim.* üzvi

– آليّة *c.* ات – mexanizm; maşın texnikası; ذاتيّة الحركة ~ avtomatika; öz-özünə hərəkət edən, özüyeriyən mexanizmlər; ادخال الـــ~ maşınlaşdırma, avtomatlaşdırma

– آيل yaxınlaşan (*nəyə* لــ); بيت ~ للسقوط uçmaqda olan ev

– أوّل [1] *c.* أوائل başlanğıc; əvvəl; اوائل الجيش *hərb:* avanqard; من الـــ~ əvvəldən, başlanğıcdan; الامر فى ~ *yaxud* لــ~ əvvəlcə; ilk növbədə; من ~ـــه الى اخره əvvəldən axıra kimi; başdan ayağa; كل شيىء ~ hər şeydən əvvəl; ~ـــا فـــ~ـــا qayda ilə; ardıcıllıqla, sıra ilə; bir-birinin ardınca; bir-bir; ~ـــا واخيرا əvvəldən axıra kimi

– أوّل [2] *q.* أولى *c.* أوّلون birinci; *yaxud* ~ـــ مرّة ilk dəfə; أوّلا əvvəla; birincisi; أوّل البارحة srağa gün

– الاّ = أولا

– أولاءِ bunlar; أولائك *yaxud* أولائكم onlar

– الاوّلون *c.* الـــ~ qədim xalqlar; əcdadlar; qədim kişilər

– أولويّة *bax:* ولى

– أولى *q. c.* أوّل birinci (*qadın cinsini bildirir*)

– أوّليّ 1) ilk, başlanğıc; ibtidai; تعليم ~ ibtidai təhsil; المواد الـــ~ـــة xammal; عدد ~ *riyaz.* sadə ədəd; 2) əsas, başlıca; ilk tələbat -i/-ı; مطالب ~ـــة ən zəruri tələblər

– أوّليّة *c.* ات – 1) birincilik; 2) adi qayda; şübhəsiz həqiqət, aksioma

– إيالة *c.* ات – əyalət, vilayət

– أيلولة *hüq.* 1) keçmə (*əmlakın mülkiyyətə keçməsi*); الميراث ~ mirasın keçməsi (*kimə* الى لــ); العين ~ malın keçməsi (*kiminsə mülkiyyətinə*); رسم الـــ~ mülkiyyət haqqının başqa şəxsə keçməsi zamanı tutulan vergi; 2) mülkiyyət haqqı barədə sənəd

– تأويل *c.* تآويل təvil, yozma, yorma

– مآل 1) aqibət, son, nəticə; 2) məna, əhəmiyyət

أولمبيّ olimpiya -i/-ı; الالعاب الـــ~ـــة olimpiya oyunları

– أولمبياد olimpiada

أولو *c. q.* أولات (*yiy.h.* أولى *təs.h.* أولى) sahibləri; الامر ~ əmr sahibləri, başçılar; الرأى ~ rəy sahibləri; الشأن ~ mötəbər şəxslər

أولى *bax:* ولى

أوام şiddətli yanğı

أومباشيّ *c.* أمباشيّة onbaşı, çavuş

I (اون) آنَ (u) أوْن gəlmək, yetişmək (*vaxt haqqında*); الاوان ~ vaxt yetişdi

آن vaxt, çağ, zaman; الآن indi, bu an; آنئذ o vaxt; آنذاك o zaman; آنا بعد آن آخر *yaxud* آنا بعد آن arabir, hərdənbir, bəzən; bəzən..., bəzən də; بعد الـــ~ bundan sonra, bundan belə; بين آن وآخر *yaxud* آن و آن hərdənbir, arabir; حتى الآن *yaxud* للآن *yaxud* لغاية الآن bu vaxta qədər, indiyə kimi; فى آن واحد eyni zamanda, eyni vaxtda; فى كل آن و مكان hər zaman və hər yerdə; من آن لآخر *yaxud* من الان فصاعدا hərdənbir, arabir; bu gündən etibarən, gələcəkdə

– آنيّ cari, ani, indiki ana aid olan, aktual; مزاجها الـــ~ onun bu an məzacı

– أوان *c.* آونة vaxt, zaman, mövsüm; قبل الـــ~ vaxtından əvvəl, vaxtından qabaq, çox tez; فى ~ـــه vaxtında; فى غير ~ـــه vaxtsız; فى الآونة الاخيرة son vaxtlar; بين آونة وأخرى hərdənbir, arabir, bəzən, az-az; كان قد فات الـــ~ artıq gec idi

أونباشيّ *c.* أونباشيّة onbaşı, çavuş

(اوه) V تأوّه ah-vay etmək, ah-uf etmək, içini çəkmək; köksünü ötürmək; qüssə çəkmək, həsrət çəkmək

– آهة *c.* ات – nəfəs, nəfəs alma; köks ötürmə; ah; آه! *yaxud* آها! ah!, uf!; ارسل ~ ah çəkmək

– تأوّه ah-uf etmə

I (اوى) أوى (i) أوِيّ، إواء 1) sığınacaq, daldalanacaq axtarmaq; gizlənmək, daldalanmaq (*harada* الى); 2) sığınmaq, əl atmaq, müraciət etmək (*nəyə* الى); yapışmaq (*nədən* الى); الى فراشه ~ o, yatağına girdi; II أوّى sığınacaq vermək; IV آوى sığınacaq vermək, daladalanacaq vermək; yer verib saxlamaq; yerləşdirmək; gizlətmək; sığındırmaq; فى ~ ملجأ sığınacaqda yerləşdirmək

– آوى: ابن ~ (*c.* بنو ~) çaqqal

– آى *topl.* 1) Quran ayələri; أى الذكر الحكيم Qurani-hökim; 2) ayətlər, əlamətlər, simvollar

[illegible]

ب

ب (بَاءْ) bə̄ (*ərəb əlifbasının ikinci hərfi, rəqəm mənası 2*)

ب 1) رجب (*qəməri təqviminin 7-ci ayı*) *sözündən qısald.; xalq dil. indiki zaman ədatı:* انا بَاكْتُبْ mən yazıram; أنا بَرُوحْ mən gedirəm

ب 1) da, də; üzərində; بِالمَدِينَة şəhərdə; بِشَارِع نظامى Nizami küçəsində; باللغة العربيّة ərəb dilində; 2) vasitəsilə, köməyilə, yolu ilə; بِالتلفون telefonla; بالسكّين bıçaqla; يكتب بالقلم o, qələmlə yazır; 3) ilə, birlikdə; جَاء به onu gətirdi, onunla gəldi; ذَهَبَ به onu apardı, onunla getdi; بالليل والنهار gecə-gündüz; وصل الليل بالنهار gecəni gündüzə qatmaq; 4) yanında, yanından; nəzdində; مَرَّ به onun yanından keçdi; ona baş çəkdi; الإدارَة الشرعية بالحقانيّة ədliyyə nazirliyi nəzdində şəriət idarəsi; 5) yerinə; əvəzinə, əvəzində; görə; üçün; -a, -ə, -ya, -yə; يَعْمَل بِأَرْبَع أرْوَاح o, dörd nəfərin yerinə işləyir; عَبْرَ

بَائِيّ 1) B vitamini; 2) beta; أَشِعَّة بَائِيَّة beta-şüalar

بَابَا *c.* بَابَاوَات , بَابَوَات 1) ata, dədə; ~ و مَامَا ata və ana; ~ مِيلاد *yaxud* ~ نُوئِيل şaxta baba; 2) papa (*Roma papası*)

بَابَوِيّ , بَابَاوِيّ - papa -i/-ı

بَابَوِيَّة , بَابَاوِيَّة - papalıq

بَابِل Babil; برج ~ Babil bürcü

بَابِلِيّ - Babil -i/-ı; الـ~ـة Babil dili; السبي الـ~ لليهود yəhudilərin Babil əsirliyi; 2) babili

بَابَة - babih (*qibti təqviminin 2-ci ayı*)

بَابُوج *c.* بَوَابِيج papış, ayaqqabı

بَابُور *c.* بَوَابِير, بَابُورَات buxar maşını; ~ البحر buxar gəmisi; ~ سكة الحديد parovoz; ~ الجاز primus

بَابُونَج çobanyastığı; الـ ~ الكبير xrizantem

بَات *şahm.* pat

بَاتِنْجَان *topl.* badımcan

بَاتِنْجَانَة - *c.* ات – badımcan

بَاتِسْتَة batist (*nazik pambıq parça*)

بَاتُولُوجِيَا patologiya

بَاثُولُوجِيّ - patoloji

بَارُود barıt; ~ اطلاق atış, atma; ~ مخزن barıt anbarı

بَارُودَة - *c.* بَوَارِد tüfəng

بَارُوق ağ qurğuşun boyağı

بَارُومِتْر *c.* ات – barometr

بَارُون *c.* ات – baron

بَارِيسِيّ 1) Paris -i/-ı; 2) parisli

بَارِيُوم *kim.* barium

بَاز *c.* بَازَات , بِيزَان , أَبْوَاز şahin, qızılquş, tərlan

بَازَار 1) bazar; 2) alış-veriş

بَازْدَار *c.* بَزَادِرَة şahin ovçusu, qızılquş ovçusu

بَازُوكَة , بَازُوكَا (*həmç.* ~ مدفع) *hərb.* bazuka, tankvuran reaktiv silah

بَازِيّ *c.* بُزَاة = بَاز

بَازْيَار *c.* بَيَازِرَة = بَازْدَار

بَازِلَّا yaşıl noxud; الـ~ المعطرة ətirli noxud

بَاسْبُورْت , بَاسَابُورْت *c.* ات – pasport

بَاسْتِيلِيَا pastila (*qəndlə meyvə şirəsindən hazırlanmış şirniyyat*)

بَاسُور *bax:* بسر

بَاش (*mürək. birləşmələrdə*) baş, böyük; ~ baş sanitar; ~ baş çavuş;

بَاطِن içlik

بَاطُون beton; الـ~ المسلّح dəmir-beton

بَاطِيَة *c.* بَوَاطِ parç; cam; bardaq

بَاظ *c.* ات - çuqun qəfəs; *c.* ocaq qəfəsi

بَاغَة plastmassa, plastik kütlə; sellüloid, bakelit, tısbağa sümüyü (*və dəstə, sap, qulp düzəltmək üçün istifadə olunan digər material*)

بَاقِلَّى , بَاقِلَاء *topl.* Misir paxlası

بَاقِلَّاة paxla

بَاقَة *c.* ات - 1) dəstə; ~ الزهور gül dəstəsi; ~ الورود qızıl gül dəstəsi; 2) bir əldə tutulacaq qədər göyərti, ot, açar dəstəsi; bağlı

بَاكُو *c.* بَاكُوَات qutu (*çay, siqaret*); bağlı (*qəzet*)

بَال[1] kit;

بَال[2] 1) ağıl, fikir; فما ~ ك و... bu barədə ağlın nə kəsir? ما ~ ك إحتملت هذا؟ axı buna niyə dözürdün?; 2) yaddaş; ولا يغيب عن الـ~ بأن... unudulmamalıdır ki...; 3) zehin; ürək; fikir; منشغل الـ~ fikirli; هادئ الـ~ ürəyisakit; طويل الـ~ dözümlü, səbirli; طول

بَلْطُو c. بَلاطِي , بَالطُوَات palto; مشمَّع ~ müşəmbə palto; plaş

بَالَة[1] flakon, ətir şüşəsi

بَالَة[2] c. ات - tay; top, topa, qucaq

بَالُو bal, rəqs gecəsi

بَالُوتَاج səsəqoyma; səsvermə

بَالُوظَة jele; həlməşik; منشورات بالـــ~ hektoqrafda çap edilmiş bəyannamələr

بَالُون c. ات – hava şarı (*uşaq oyuncağı*)

بَالِينَة balina, hövt

بَالِيه balet; قطع الـــ~ balet parçaları

بَامِيَة , بَاميا *bot.* gülxətmi; bamiyə;

بَان 1) Misir söyüdü; 2) ban fındıqlığı; حبّ الـــ~ *yaxud* فستق الـــ~ ban fındığı; زيت حب الـــ~ ban yağı; 3) *məcaz.* hündür, qədd-qamət

بَانسة *bot.* alabəzək bənövşə

بَانَة korolyok; *zool.* gicitkan kəpənəyi

بَانيُو vanna

بَاوَن funt sterlinq

بَاي c. ات - bəy (*titul*)

بَأبَأ 1) «papa» sözünü demək (*uşaq haqqında*); 2) بأبى أنت (*bax*: أب) sözlərini demək

- بَأبَأة 1) «papa» sözünü demə; 2) بأبى أنت (*bax*: أب) sözlərini demə

- بُؤبُؤ orta, mərkəz; العين ~ göz bəbəyi; o mənə dünyada hər şeydən (*gözümün bəbəyindən*) əzizdir

I بَأر (ə) بَأر quyu qazmaq

- بِئر *q.* c. آبار quyu; şaxta; ارتوازية ~ artezian quyusu; البترول ~ neft quyusu; السلّم ~ pilləkanın gözü

- بُؤرة c. بُؤَر 1) mərkəz, fokus; زوجيّ الـــ~ ikifokuslu, bifokal; 2) ocağ (*məs., infeksiya*

بَازٌ = بَأز

I بَأس (u) بُؤس (بَأس) güclü, cəsarətli olmaq; qorxu bilməmək; بَئِس *qısald.* بِئس (ə) بُؤس bədbəxt, yazıq olmaq; بئس هذا الانسان bu nə pis adamdır!; بئس ما اشرتم به! sizin məsləhət gördüyünüz şey necə də pisdir!; VIII اِبتَأس kədərlənmək, qüssə etmək

- بَائِس c. بُؤَس bədbəxt, yazıq

- بَأس 1) qüdrət, əzəmət, qüvvət; 2) cəsarət, qorxmazlıq; ذو ~ a) qüdrətli, güclü; b) cəsarətli, igid; 3) pislik, yamanlıq; لابَأس به a) pis olmayan, yaxşı; b) pis deyil; لها صوت به ~ لا onun səsi pis deyil; لا ~ هنا ببعض الايضاح burada bəzi izahat verməmk pis olmazdı; لا يرى فيه ~ا o bunda pis bir şey görmür; 4) bəla; eyib; ولا~ eybi yoxdur!; لا ~ من ان تقول eyib etməz deyəsən ki; لا ~ عليك qorxma!

- بَأسَاء 1) bəla, dərd, bədbəxtlik; الحياة ~ و ضرّاءها شاركناه biz onunla həyatın ağrıacısını birgə çəkmişik; 2) ehtiyac, yoxsulluq

- بُؤس bəla, bədbəxtlik; اهل ~ bədbəxt insanlar

- بِئس : بئات ~ bəlalar, bədbəxtliklər

- بَئِيس c. بُؤَسَاء 1. bədbəxt; 2) çox əzab çəkmiş adam; cəfakeş

I بَأه (ə) بَأه diqqət yetirmək (*kimə-nəyə* لـ)

بَؤُونَة bəunə (*qibti təqviminin 10-cu ayı*)

بَبْر c. بُبُور bəbir

- بَبْرِيّ bəbir -i/-ı

بَبْغَاء , بَبَّغَاء c. بَبْغَاوَات tutuquşu; (رَدَّد) كَرَّر الكلام (الكلمات) كالـــ~ tutuquşu kimi sözü təkrar etmək

- بَبَّاغِيّ , بَبَّاغُوِيّ 1) tutuquşuya bənzər; tutuquşu ...

- بَبْغَائِيَّة yamsılama, təqlidini çıxarma; təqlid etmə

بَبْغَان c. بَبْغَانَات = بَبْغَاء

بِبلِيُوجرَافِيّ 1) biblioqrafik; 2. biblioqraf

- بِبلِيُوجرَافيا biblioqrafiya

I بَتّ (ə/u, i) بَتّ 1) kəsmək; ayırmaq; 2) qət etmək, qərara gəlmək; həll etmək; برأي في... ~ ...barəsində qərar çıxarmaq; VII اِنبَتّ 1) kəsilmək; ayrılmaq; 2) qət edilmək, həll edilmək

- بَات qəti, son

- بَتّ 1) kəsmə, ayırma; 2) qət etmə, həll etmə; بَتّا sağdan sola, saat əqrəbinə əks istiqamətdə

- بَتَاتًا hökmən, qətiyyən

- بَتَّة hökm; həll; الـــ~ əlbəttə, hökmən, əsla, qətiyyən; بَتَّة qətiyyən; tamamilə

- بَتِّيّ qəti, tam, şübhəsiz

- مُنبَتّ 1) kəsilmiş; ayrılmış; لا ~ الـــ ان ارضا قطع ولاظهرا أبقى (*At. sözü*) (*karvandan*) dala qalan nə məsafə qət edər, nə də belə (dəvənin belinə) yazığı gələr; 2) qət edilmiş

بَتَاو *toplu.* qarğıdalı çörəyi

- بَتَاوَة c. ات qarğıdalı çörəyi kömbəsi

- بَتَاتِيّ c. ات -, بَتِيَّة , بُتَيَّة çəllək

I بَتَر (u) بَتْر 1) ayırmaq; kəsib atmaq; doğramaq; 2) amputasiya etmək, kəsmək; V تَبَتَّر kəsilmək, aradan qaldırılmaq, bitmək, qurtarmaq

- أبتَر *q.* بَتْرَاء c. بُتْر 1) quyruğukəsik, lümək; gödək; 2) sonsuz, övladı olmayan

- بَاتِر c. بَوَاتِر iti; kəsərli; السيف الـــ~ iti qılınc

- بَاتِر = بَتَّار

- بَتْر 1) ayırma; kəsib atma; çapma; 2) amputasiya

(ayağı) kəsik; 3) kəsik; qırıq; rabitəsiz; حياة مبتورة dağılmış həyat

بِتْرُول , بَترُول neft; خام ~ xam neft; آبار الـــ~ neft quyuları; منابع الـــ~ neft mənbələri; صناعة الـــ~ neft sənayesi

- بِترُولِيّ , بَترُولِيّ 1) neft -i/-ı; المنتوجات الـــ~ـة neft məhsulları; 2) neftli, neftverən

- بِترُوكِيمَاوِيَّات : صناعة ~ neft-kimya sənayesi; neft emalı sənayesi

أبتَع *q.* بَتعَاء c. بُتع (أجمع sözündən sonra gücləndirmək üçün) bütün

- بَاتِع : سرّه البَاتع onun gizli sirri

- بِتَاع 1) mülkiyyət; sahiblik, yiyəlik; 2) بتاع *q.* بتاعة c. بتوع *xalq dil.* «status constructus» yiyəliyini əvəz edərək təyin olunanla (isimlə) təyini yiyəlik halında birləşdirmək üçün işlədilir, *məs.*, الثور ~ـه onun öküzü; بقرة بتاعتها onun (*qadının*) inəyi; الدفاتر بتوع اخته onun bacısının dəftərləri

- بَتع güc, qüvvət

- بِتْع bal (*içki*)

بَتَافُورَة c. ات ~ *dəniz.* şlyupbalka (*qayıqları gəminin bortuna qaldırmaq vəya endirmək üçün qurğu*)

I بَتَك (u, i) بَتْك 1) kəsmək; 2) qopartmaq; çəkib çıxartmaq

I بَتَل (u, i) بَتْل ayırmaq; kəsmək; II بَتَّل = I; V تَبَتَّل 1) kəsilmək; 2) tərki-dünya olmaq; لله ~ özünü Allaha ibadətə həsr etmək

- بَتُول bakirə; الـــ~ Bakirə Məryəm

- بَتُولَة , بَتُولا tozağacı

- بَتُولِيّ 1) qız -i/-ı; 2) bakir, məsum, ismətli; ləkəsiz

- بَتُولِيَّة bakir...

– مُتَبَتِّل zahid, tərki-dünya, özünü Allaha ibadətə həsr etmiş

I بَثّ (ə/u) بَثّ 1) səpmək; səpələmək; dağıtmaq; yaymaq; göndərmək; الالغام ~ mina düzmək; العيون ~ casuslar göndərmək; الخوف والرعب فى قلوب (نفوس) الناس ~ insanların ürəyinə xof və qorxu salmaq; 2) (*radio, televiziya ilə*) xəbər vermək; yayınlamaq; 3) bildirmək, xəbər vermək, elan etmək; 4) açıb demək, etiraf etmək; VI تَبَاثّ 1) bir-birinə bildirmək, xəbər vermək; 2) (*sirri, hissləri və s.*) bir-birinə açıb demək, yaymaq; VII انبثّ yayılmaq; səpələnmək; onlar

[redacted]

lovğalanmaq, öyünmək (*nə ilə* بـ); özünü tərifləmək

– تَبَجُّح lovğalıq, öyünmə

I بَجَدَ (u) بُجُود qalmaq, yaşamaq (*harada* بـ)

– بِجَاد c. بُجُد bicad (*miləmil parçadan tikilmiş geyim növü*)

– بَجْدَة 1) başlanğıc, mənbə; 2) torpaq, yer; هو ابن ~ النيل o, Nil torpağının oğludur; 3) mahiyyət; هو ابن ~ـه a) o burada öz evində olduğu kimidir; b) o öz işini bilir; عنده ~ ذلك o bu barədə bilir

بجاذي *miner.* qranat, süleymandaşı

I (بجر) بَجِرَ (ə) بَجَرٌ yekəqarın olmaq;

[redacted]

– بَجَّان pərçimçi, pərçim ustası

I بَخّ (i/ə) بَحَاح , بَحَح , بَحُوحَة xırıltılı, batıq olmaq; xırıldamaq; II بَحَّحَ xırıltı doğurmaq; xırıldatmaq; IV أَبَحّ = II

– أَبَحّ q. بَحَّاء c. بحّ xırıltılı, batıq

– بَحَاح , بُحَّة xırıltı

– مَبْحُوح = أَبَحّ

بَحْبَح firavan, şad-xürrəm yaşamaq; تَبَحْبَح = بَحْبَح

– بَحْبَحَة 1) firavanlıq, gen-bol həyat; 2) gen-bol biçim (*paltarın*)

– بَحْبُوح 1. 1) firavan, qayğısız həyat

[redacted]

etmək (*kiminləsə* مع); III بَاحَث 1) birgə müzakirə etmək; 2) danışıq aparmaq; VI تَبَاحَث 1) birlikdə araşdırmaq, öyrənmək; 2) birlikdə müzakirə etmək (*nəyi* فى)

– بَاحِث tədqiqatçı, araşdırmaçı; alim

– بَحَّاث , بَحَّاثَة tədqiqatçı, araşdırmaçı; sınaqçı; alim

– بَحْث c. أَبْحَاث , بُحُوث 1) öyrənmə, müzakirə etmə; 2) tədqiq etmə,araşdırma; الابحاث النوويّة nüvə tədqiqatları; 3) elmi tədqiqat; dissertasiya; للدكتوراه ~ doktorluq dissertasiyası; للماجيستر ~ magistr dissertasiyası;

[redacted]

(البحري); IV أبحر 1) dənizə çıxmaq; 2) dənizə tərəf yollanmaq (*quruda*); V تبحر dərinə getmək, içərilərinə girmək (*nəyin* فى), dərindən, müfəssəl öyrənmək (*nəyi* فى)

– بحّار *c.* بحّارة dənizçi; matros; كونى ~ kosmonavt; بحّارة السفينة gəminin heyəti, gəmi komandası

– بُحار dəniz xəstəliyi

– بحر *c.* بحور ، بحار ، أبحر ، أبحار 1) dəniz; البحر عرض ~ a) açıq dəniz; b) reyd; البحر الإقليمي (الارضى) ~ ərazi suları; البحر الداخلي ~ daxili sular; البحر توتيا ~ dəniz kirpisi; حمول البحر ~ yaxud البحر حشيش ~ yaxud البحر عشب ~ yosun; البحر نجم ~ dəniz ulduzu; dəniz xəstəliyi (*başgicəllənməsi*); البحر مستوى ~ dəniz səviyyəsi; 2) böyük çay; 3) Nil; 4) ədəb. bəhr; ... su pərisi; البحر (فرس) ~ hippopotam; البحر عجل ~ suiti; كلب البحر ~ akula; فى السنة ~ il ərzində

– بحران *c.* بحارين 1) *tibb.* böhran; 2) sayıqlama, sərsəmləmə

– بحرانيّ 1) Bəhreyn -i/-ı; 2) Bəhreyn adaları sakini; *c.* البحارنة bəhreynlilər

– بحراويّ *c.* بحاورة Aşağı Misir sakini

– بحرايّة *c.* ات – süni göl, nohur, kiçik göl

– بحرة *c.* بحر ، بحار göl

– بحريّ 1. 1) dəniz -i/-ı; dəniz kənarındakı; dəniz sahilindəki; تيّارات ~ة dəniz cərəyanları; القوّات ال~ة hərbi-dəniz qüvvələri; 2) dənizçilik -i/-ı; 3) şimal -i/-ı; 3) Nil -i/-ı; 5) Aşağı Misirə aid olan; 2. *c.* بحريّة = بحّار ; ماهر ~ baş matros

– بحريّة 1) dənizçilik; 2) dəniz donanması; البحريّة وزارة ~ dəniz donanması nazirliyi; admirallıq; البحريّة سلاح ~ dəniz qüvvələri; البحريّة مشاة ~ dəniz piyadası

– بحيرة *c.* ات – göl; شاطئيّة ~ dəniz qulağı, dənizdən ayrılmış kiçik göl

– بحيريّ 1. göl -i/-ı; 2. əslən Büheyrə mühafizəsindən olan; büheyrəli

– تبحّر 1) dərinlilik, əsaslılıq; 2) dərinlik, iç, içəri; 3) alimlik

– متبحّر 1. dərindən öyrənən; 2. alim

بحلق gözlərini bərəltmək, gözlərini dikmək (*kimə-nəyə* فى); gözlərini döymək (*kiminsə qarşısında* فى)

– بحلقة gözlərini bərəltmə

I بخّ (ə/u) بخّ 1) xoruldamaq, xorna çəkmək; 2) sıçratmaq, çiləmək, sıçradıb islatmaq; üstünə çiləmək (*nə* بـ)

– بخ : بخ بخ! yaxud بخ بخ! bəh-bəh!, əla!

– بخاخ ، بخّاخة *c.* بخّاخات 1) pulverizator; 2) *tex.* forsunka

– بخيخة *c.* ات – şprits

بخت *c.* بخوت ، أبخات bəxt, xoşbəxtlik; سوء البخت ~ bədbəxtlik; من سوء ~ى mənim bədbəxtliyimdən; البخت قليل ~ bədbəxt, uğursuz; البخت فاتحة ~ falçı, falabaxan; البخت (قرأ) فتح ~ fala baxmaq, fal açmaq

– مبخوت ، مبخت ، بخيت xoşbəxt, uğurlu,

تبختر ، بخترة təkəbbürlə, təşəxxüslə gəzmək; özünü çəkmək, lovğalanmaq

– تبختر ، بخترة təkkəbürlülük, lovğa-lovğa gəzmə; özünü çəkmə

– بختريّ təkəbbürlü, lovğa-lovğa gəzən, özünü çəkən

– بختريّ = متبختر

I بخر (ə) بخر (بخر) : الفم ~ ağzından pis iy gəlmək; بخر (ə) بخر : الماء ~ buxarlanmaq (*su haqqında*); القدر ت ~ qazandan buxar çıxır; II بخّر 1) buxara çevirmək, buxarlandırmaq; 2) tüstü vermək, tüstülətmək (*bitkiləri* – *nə ilə* بـ); 3) tüstülətmək (*buxurla*); buxurlamaq V تبخّر buxarlanmaq, buxara çevrilmək; buğlanmaq

– أبخر ağzından pis iy gələn

– باخرة *c.* بواخر buxar gəmisi; البضائع ~ buxar yük gəmisi; السحب ~ buxar yedək gəmisi; المحيط عابرة ~ buxar okean gəmisi; النقل ~ nəqliyyat gəmisi

– بخار *c.* أبخرة buxar, buxarlanma; مشبع ~ doymuş buxar; البخار ضغط ميزان ~ manometr

– بخاريّ buxar -i/-ı; buxarlı; آلة ~ة yaxud وابور ~ buxar maşını; مركب ~ buxar gəmisi; القوة ال~ة buxar qüvvəsi; حمّام ~ buxar (*türk*) hamamı

– بخر (*ağızda*) pis iy, qoxu

– بخور *c.* ات ~ tüstüləmə; buxur, ətir, xoş iy; ... ~ *bot.* siklamen, Alp bənövşəsi; البخور اطلق ~ buxurlamaq, buxur tüstülətmək; حرق امامه المديح ~ yaxud حرق له kimin üçünsə tərif buxuru yandırmaq, kimisə bərk tərifləmək

– بويخرة *c.* ات – kiçik buxar gəmisi, gəmicik

– تبخّر buxarlanma, buxarəmələgəlmə

– تبخير 1) buxara çevirmə, buğavermə; 2) tüstüləndirmə (*məs., bitkiləri*)

– مبخّر *c.* ات – (*həmç.* الوقود ~) karbürator

– مبخّراتيّ *c.* مبخّراتيّة tüstüverən (*bitkilərə*)

– مبخرة *c.* مباخر 1) buxurdan; 2) bitkilərə tüstü vermək üçün cihaz

I بخس (ə) بخس 1) azaltmaq (*çəkini*); 2) aşağı salmaq (*qiyməti*); 3) aldatmaq (*mübadilədə, ticarətdə*); حقّه ~ a) haqqını kəsmək; b) ədalətsizlik etmək; ميراثه ~ irs bölgüsündə kimisə məğmun etmək; 4) azaltmaq, əksiltmək

– بخس 1. ucuz; بالبخس باع ~ ucuz, heç neçəyə, qəpik-quruşa satmaq; 2. 1) azlıq, çatışmazlıq; 2) aşağı qiymət; طالعى ~الـ taleimin uğursuzluğundan, bədbəxtliyimdən

I بخش (ə) بخش deşmək, dəlmək, sancmaq (*nə iləsə* بـ); آذانهم بـ...... ~ dəng etmək, baş-qulağını aparmaq (*Suriya*)

بخشش bəxşiş vermək

– بخشيش *c.* بخاشيش bəxşiş, hədiyyə

– بخشوانيّ *c.* بخشوانيّة bağban

– بخصة 1) ayağın ətli altı; 2) *tibb.* blefarit

I بخع (ə) بخع öldürmək; نفسه ~ həyatına son qoymaq, özünü öldürmək

بخوق ، بخق I بخق (ə) بخق yaxud بخق (ə) بخق çəpgöz, taygöz, təkgöz olmaq, bir gözü kor olmaq (*insan haqqında*)

– أبخق *q.* بخقاء *c.* بخق çəpgöz, taygöz

– باخق : باخق العين çəpgöz, taygöz

– بخق ، بخاق *tibb.* qlaukoma

I بخل (u) بخل yaxud بخل (ə) بخل paxıl, simic olmaq, xəsislik etmək, əsirgəmək, simiclik etmək (*nəyə* بـ); انا لا يبخل بيتى *zərbi-məsəl.* simic mən deyiləm, evimdir

– باخل *c.* بخل ، بخّال simic, xəsis, acgöz, zıqqı

– بخّال çox simic

– بخل ، بخل simiclik, xəsislik, acgözlük, zıqqılıq

– بخيل *c.* بخلاء = باخل

– مبخلة xəsisliyə səbəb olan, insanı xəsis edən şey

(بخنق) تبخنق başını bağlamaq (*vaylıq, örpəklə* بالبخنق)

– بخنق *c.* بخانق yaylıq, örpək, baş örtüyü

I بذّ (ə/u) بذّ 1) ayırmaq, əlaqəsini kəsmək, aralamaq; 2) tutub saxlamaq, kənarlaşdırmaq, uzaqlaşdırmaq (*nədən* عن); II بذّ 1) səpələmək, dağıtmaq, töküb-töküşdür-

mək; 2) sərf etmək, israf etmək; V تَبَدَّدَ 1) dağılmaq, səpələnmək, pərən-pərən olmaq; هباءً ~ məhv olmaq, heçə çıxmaq; 2) sərf edilmək, israf edilmək; X إستبدّ 1) istədiyi kimi sərəncam vermək (*nə barəsində* بـ); özbaşınalıq, zorakılıq etmək; istibdada yol vermək (*nədə* في); 2) zülm etmək, sıxışdırmaq (*kimi* بـ); 3) büsbütün basmaq, tutmaq (*kimi* بـ - *hislər barəsində*); به الغضب ~ onu hirs basdı, tutdu; به الخوف والقلق ~ onu qorxu və təşviş basdı; ...به الفضول أن ~ onu maraq didirdi ki...; برأيه (بفكره) ~ inadkarlıq etmək, dediyinin üstündə durmaq, özünə arxayın olmaq

- أباديدَ : ~ ذهب tamamilə dağılmaq (*məs., duman, zülmət*)

- إستبدادٌ 1) istibdad, zülm, despotizm; حكم الـ~ istibdad rejimi; 2) mütləqiyyət, qeyri-məhdud monarxiya; بالرأي ~ inadkarlıq

- إستبداديّ 1) istibdad -i/-ı; despotik; 2) mütləqiyyət -i/-ı

- بُدٌّ [1] c. أبداد pay, hissə

- بُدٌّ [2] qaçılma, yol verməmə; شرٌّ لا ~ منه labüd şər; ...لا ~ من أن labüddür ki...; لا ~ من كلّ labüd olaraq, hökmən; لا ~ لنا من القول هنا أن... burada hökmən deməliyik ki...

- بدّ : *xalq dil.* بدّي (= بودّي) istəyirəm, mənə lazımdır; بدّك sənə (*k.*) lazımdır; بدّك sənə (*q.*) lazımdır; بدّو (بدّه) ona lazımdır; ايه (ايش، شو) بدكم منو (منه) ondan nə istəyirsiniz?

- بِدّة c. بِدَد pay, hissə

- تبديد 1) dağıtma, səpələmə, yayma, qovma; السحب ~ buludların dağıdılması; 2) israf, israfçılıq

- مُبَدِّد 1. 1) dağıdan, səpələyən, töküb-töküşdürən; 2) israf edən, bədxərc, boş yerə sərf edən; 2. israfçı

- مُستبدّ 1) istibdadçı; mütləq hakim; برأيه ~ inadkar, öz bildiyini edən; السلطة الـ~ة qeyri-məhdud hakimiyyət; 2) despot, zalım

I بدأ (a) بَدْءٌ , بَدْأةٌ 1) başlamaq (*nədən* في, بـ); يقرأ ~ o oxumağa başladı; 2) başlanmaq, yetişmək; الربيع ~ yaz yetişdi; 3) بَدِئ xəstələnmək; II بدّأ 1) birini o birindən əvvəl etmək; 2) üstünlük vermək (*nəyə* على); III بادأ birinci başlamaq; səbəbkar, bais olmaq; بالكلام ه~ onunla söhbətə birinci o başladı; بالشرّ ـه~ kiminləsə düşmənçilik etməyə başlamaq; IV أبدأ 1) (*nəyisə*) ilk dəfə etmək; 2) yaratmaq; (لا) يبدئ و ما (لا) يعيد bacarıqsız, əlindən bir iş gəlməyən; ağıldan kasıbdır; VIII إبتدأ 1) (*nədənsə* بـ) başlamaq; 2) başlanmaq

- إبتداء 1) başlama, təşəbbüs; 2) başlanğıc, baş, əvvəl; çıxış; نقطة الـ~ a) çıxış nöqtəsi; b) start; إبتداءً ibtidadan, başdan, əvvəldən; ...إبتداءً من -dan/-dən başlayaraq

- إبتدائيّ 1) ibtidai; محكمة ~ة ibtidai məhkəmə mərhələsi; مدرسة ~ة ibtidai məktəb; جملة ~ة *qram.* adlıq cümlə; 2) başlanğıc -i/-ı; giriş -i/-ı; ilkin, qabaqcadan olan; əvvəlcədən olan; 3) elementar, sadə, bəsit

- بادئ 1. yeni başlayan, təzə başlayan; 2. birinci başlayan, bais, səbəbkar; بالشرّ ~ düşmənçiliyə birinci başlayan; الـ~ أظلم işə qızışdıranın günahı daha böyükdür; في ~ الأمر *yaxud* بدء ~ lap əvvəldən; lap başdan; ذي بدء ~ hər şeydən əvvəl, ən əvvəl

- بادئة c. بوادئ *qram.* önşəkilçi, önlük

- بَدْءٌ , بَداءةٌ , بُداءةٌ , بِدايةٌ 1) başlanğıc; في البداية başlanğıcda, əvvəlcə, əvvəl başda; منذ البداية lap əvvəldən; من بدايته الى نهايته əvvəlindən axırına kimi; نقطة الـ~ start; فعله عوداً على بدء bir şeyi yenidən, təkrarən etmək; بدءاً بـ... و انتهاء بـ... -dan/-dən başlayıb, -da/-də də qurtarana kimi; 2) başlanğıc, təşəbbüs

- بَداءة başlanğıc

- بَدائيّ , بِدائيّ 1) başlanğıc (*sif.*), ibtidai; 2) primitiv, bəsit; الانسان الـ~ ibtidai insan

- بدائيّة 1) ibtidailik; 2) primitivlik

- بديئة 1) başlanğıc, yaranma; 2) intuisiya

- مُبادأة başlanğıc, təşəbbüs; بالشرّ ~ düşmənçilik hərəkətlərinin başlanğıcı

- مُبتدأ 1) başlanğıc; mübtəda, baş; حدّث عن شيء من الـ~ الى المنتهى bir şey haqqında əvvəldən axıra kimi danışmaq, hər şeyi ətraflı danışmaq; 2) *qram.* mübtəda (*adlıq cümlənin*)

- مُبتدئ 1) yenicə başlayan; 2) xam, naşı

- مبدأ c. مبادئ 1) başlanğıc; 2) əsas; مبادئ العلم elmin əsasları; 3) müddəa, prinsip; من حيث المبدأ prinsipcə; ان هذا مسألة ~ bu, prinsip məsələsidir; لا ~ له o, prinsipsiz adamdır

- مُبدئ 1. başlanğıcını, əsasını qoyan; 2. yaradıcı

- مبدئيّ əsas, prinsipial, ən mühüm; لا ~ (غير) qeyri-prinsipial; prinsipsiz; مبدئيّاً prinsipcə, prinsipial olaraq, prinsip etibarilə

- مبدئيّة prinsipiallıq; اللا~ prinsipsizlik; في جوّ الـ~ العالية yüksək prinsipiallıq şəraitində

I بدر (u) بُدور 1) gözlənilmədən gəlib çıxmaq; qəflətən üstünü kəsdirmək; 2) gözlənilmədən alınmaq; عسى أن يكون قد ~ منّي ما أغضبه bəlkə də mənim tərəfimdən elə bir hərəkət olub ki, onu qəzəbləndirib; II بدّر 1) həmişəkindən tez, erkən olmaq; 2) nəyisə vaxtından əvvəl etmək; 3) pudra çəkmək; III بادر 1) tələsmək (*nəyə* الى); tez çatmaq (*nəyə* الى); 2) qabaqlamaq; qabaqca etmək, qabağını almaq (*kimin nədə* الى); VI تبادر 1) başqaları ilə birlikdə tələsmək; 2) hazır olmaq (*nəyəsə*); ...الى ذهنه ~ birdən ağlına gəldi ki...; VIII إبتدر 1) tələsmək; 2) qabağını almaq, qabaqlamaq; ني ~ بالقول... o məni qabaqlayıb dedi ...

- بادرة c. بوادر 1) əlamət; müjdə, işartı, ilk xəbər; 2) ilk addım; 3) ruh yüksəkliyi, coşqunluq; منه ~ بدرت onun ağzından ehtiyatsız bir ifadə çıxdı

- بادرات c. ilk cücərtilər

- بدار tələsiklik, tələskənlik; bir şeyə (إلى) tez yetişmə

- بَدارِ : !~ ، ~ tez, tez!; cəld ol! ... الى ~ ... tələs (*nəyəsə*)!

- بدر c. بُدور bədirlənmiş ay; *məcaz.* gözəl; الخصيب الـ~ *tar.* «Bədri-xəsib» («Münbit ay») - Səudiyyə Ərəbistanı, İraq, Suriya, İordaniya və Livanın birləşdirilməsi planının adı

- بدرة c. بدر , بدرات pul kisəsi; böyük məbləğdə pul; *tar.* 10000 dirhəm

- بدريّ [1] aybəniz, ay tək bədirlənmiş

- بدريّ [2] erkən

- بدريّة c. بداريّ cücə, çolpa

- تبادر hazırlıq

- مُبادرة 1) qabaqlama; 2) təşəbbüs; خلّاقة ~ yaradıcı təşəbbüs; فرديّة ~ fərdi təşəbbüs; ...بـ~ من (*kiminsə*) təşəbbüsü ilə; إتّخذ الـ~ *yaxud* أخذ زمام الـ~ في ... في ... *təşbih.*

tәşәbbüs göstәrmәk; ... في ~الـ ملك زمام *taşbih.* tәşәbbüsü әlә almaq

بَزْرُومْ , بَزْرُونْ *c.* ات - aşağı, yarımzirzәmi mәrtәbә

I بَدَعَ (ә) بَدْعٌ 1) ixtira etmәk, icad etmәk; 2) bidәt işlәtmәk; II بَدَّعَ bidәtdә günahlandırmaq; IV أَبْدَعَ 1) etmәk, vücuda gәtirmәk, yaratmaq; 2) kamillik göstәrmәk (*nәdә* في); VIII إِبْتَدَعَ 1) icad etmәk, düşünüb tapmaq; 2) ixtira etmәk; yenilik gәtirmәk, yenilik tәtbiq etmәk

– إِبْتِداعِيَّةٌ yenilikçilik; yaradıcı yanaşma

– إِبْداعٌ 1) yaratma, yaradılma, qurma, yaradıcılıq әsәri; 2) yaradıcılıq, quruculuq

– إِبْداعِيٌّ yaradıcı, qurucu

– بِدْعٌ *c.* أَبْداعٌ 1) yenilik; 2) yenilikçi

– بِدْعَةٌ *c.* بِدَعٌ 1) yenilik, yeni dәb, yeni adәt; yeni bir şey, tәzә bir şey; 2) *din.* bidәt

– بَدِيعٌ 1. 1) gözәl, incә, zәrif, misilsiz, qәribә, şairanә; 2) bәlağәtli, fәsahәtli, ifadәli, mәnalı; ~الـ علم stilistika, üslubiyyat; bәlağәt elmi; poetika, bәdii yaradıcılıq haqqında elm (*müq. et:* علم البلاغة, *bax:* بلاغة); 2) yaradıcı, yaradan

– بَدِيعَةٌ *c.* بَدائِعُ 1) misli olmayan şey, nadir şey, әntiq şey; 2) incәsәnәt әsәri

– بَدِيعِيٌّ bәdii, üslubiyyata, bәlağәtә, poetikaya aid olan; ~الـ الغلو *әdәb.* hiperbola

– مُبْتَدِعٌ yenilikçi; ixtiraçı

– مُبْتَدَعٌ ixtira edilmiş, icad edilmiş

– مُبْتَدَعاتٌ *c.* ixtiralar, yeni tәtbiqlәr

– مُبْدِعٌ yaradan, yaradıcı

– مُبْدَعاتٌ *c.* görkәmli әsәrlәr, mühüm yaradıcılıq işlәri

I بَدَلَ (u) بَدْلٌ dәyişdirmәk, әvәz etmәk; ريشه ~ tülәmәk, tükünü tökmәk (*quşlar haqqında*); II بَدَّلَ 1) әvәz etmәk (*nә ilә nәyi* بـ), tәbdil etmәk; 2) dәyişmәk, dәyişdirmәk; 3) bir şeyin әvәzindә vermәk; II بادَلَ mübadilә etmәk; әvәz-әvәz etmәk; النظر ته ~ biz bir-birimizә nәzәr saldıq; IV أَبْدَلَ 1) dәyişmәk, dәyişdirmәk (*nәyәsә* بـ); әvәz etmәk; 2) dәyişdüyüş etmәk; bir şeyi verib başqasını almaq; V تَبَدَّلَ dәyişilmәk, әvәz edilmәk; 2) dәyişmәk, başqa şәklә düşmәk, tәbәddülә uğramaq; 3) әvәzindә almaq, mübadilә yolu ilә almaq; VI تَبادَلَ qarşılıqlı surәtdә mübadilә etmәk, bir-birilә mübadilә etmәk (*kiminlә* مع); الافكار ~ fikirlәrini bir-birinә bildirmәk; التحيّة ~ bir-birini salamlamaq; salam verib-salam almaq (*kiminlә* مع); الزيارات مع ~ bir-birini ziyarәt etmәk, bir-birinә baş çәkmәk; bir-birilә dostluq münasibәtlәri barәdә nitq söylәmәk; X إِسْتَبْدَلَ 1) dәyişmәk, mübadilә etmәk (*nәyә*), әvәz etmәk (*nәyi nә ilә* بـ); 2) bir şeyi verib başqasını (من) almaq

– إِسْتِبْدالٌ , إِبْدالٌ 1) әvәzetmә; dәyişmә, dәyişdirmә; استبدال العقوبة *hüq.* cәzanın yüngüllәşdirilmәsi; 2) mübadilә

– بَدالَ әvәzinә, әvәzindә, yerinә, yerindә; يا ريت (يا ليت) الواحد مات بدالها! kaş onun (*o qadının*) yerinә bir başqası ölәydi!

– بَدّالٌ *c.* ات – pedal

– بَدّالٌ baqqal, әrzaq satıcısı

– بَدّالَةٌ *c.* ات - 1) sifon; 2) التليفون ~ kommutator; عاملة الـ~ telefonçu qız

– بَدَلٌ әvәz, dәyişik, dәyişmә

– بَدَلٌ *c.* أَبْدالٌ 1) әvәz olaraq verilәn şey; әvәz, әvәzedici; الصابون ~ sabun әvәzedicisi; 2) ekvivalent; 3) pulla ödәmә, haqq; اكل ~ yemәyin haqqı; الاغتراب ~ xaricdә, yad ölkәlәrdә, uzaq yerlәrdә xidmәt haqqı; التعليم ~ tәdris haqqı; اشتراك شهري ~ aylıq üzvlük haqqı; ~الـ اسم *gram.* qoşma

– بَدَلَ әvәzinә, yerinә; ~ـا من ان تذهب getmәk әvәzinә; ~ـا منه bunun әvәzinә

– بَدْلَةٌ [1] әvәz, dәyişmә, dәyişik; الاسنان ~ diş protezi, salma dişlәr

– بَدْلَةٌ [2] *c.* بَدَلاتٌ kostyum; تشريفاتيّة ~ tәşrifat (*bayram*) geyimi; رسميّة ~ forma geyimi; rәsmi geyim; العمل (الشغل) ~ iş paltarı

– بَدَلِيَّةٌ (*bir işdәn*) azad edilmәk haqqı, azadlıq haqqı, fidyә

– بَدِيلٌ *c.* بَدائِلُ , أَبْدالٌ 1) әvәz; әvәzedici; بدائل الصابون sabun әvәzedicilәri; 2) *c.* بُدَلاءُ müavinlәr; 3) *kino* dublyor, ehtiyat aktyor

– تَبادُلٌ 1) qarşılıqlı dәyişmә, mübadilә; الآراء ~ *bax:* رَأَى[2]; التجارب ~ qarşılıqlı tәcrübә mübadilәsi; التمثيل السياسي ~ diplomatik nümayәndәliklәrin mübadilәsi; ~الـ الثقافى mәdәni mübadilә; ... الرسائل بين ~ ... arasında mәktüb mübadilәsi; السلع ~ mal mübadilәsi; قرارات الابرام ~ ratifikasiya fәrmanlarının mübadilәsi; النيران ~ *yaxud* اطلاق النار ~ *hәrb.* atışma; الأسرى ~ әsirlәrin qarşılıqlı dәyişdirilmәsi, mübadilәsi; 2) qarşılıq, ikitәrәflilik; ~الـ على سبيل qarşılıq әsasında, qarşılıqlı olaraq; qarşılıqlı fayda әsasında

– تَبَدُّلٌ dәyişmә, başqa şәklә düşmә, dәyişiklik, dönmә, çevrilmә; 2) *biol.* mutasiya

– تَبْدِيلٌ dәyişmә, әvәzetmә, tәbdil; ~ الـ قطع ehtiyat hissәlәri

– مُبادَلَةٌ 1) mübadilә; 2) mübadilә ticarәti

– مُبَدِّلٌ kommutator

– مُتَبادَلٌ 1) qarşılıqlı, ikitәrәfli; 2) dәyişkәn; ~ تيّار *elek.* dәyişәn cәrәyan

I بَدُنَ (u) بَدانَةٌ iribәdәnli, yekәpәr, cüssәli, tosqun olmaq

– بادِنٌ iribәdәnli, yekәpәr, cüssәli, tosqun

– بَدانَةٌ iribәdәnlilik, yekәpәrlik, cüssәlilik, tosqunluq

– بَدَنٌ *c.* أَبْدانٌ 1) bәdәn, cüssә; gövdә; 2) füzelyaj (*tәyyarәnin gövdәsi*)

– بَدَنَةٌ *c.* ات – hәcc vaxtı kәsilәn qurbanlıq heyvan (*dana vә ya dәvә*)

– بَدَنِيٌّ 1) bәdәn -i/-ı; العقوبة الـ~ـة bәdәn cәzası; 2) fiziki; القوة الـ~ـة fiziki qüvvә

– بَدِينٌ *c.* بُدُنٌ iribәdәnli, yekәpәr, cüssәli, tosqun; الجسم ~ iri cüssәli

I بَدَهَ (ә) بَدْهٌ gözlәnilmәdәn gәlmәk; qәfildәn gәlib üstünә çıxmaq; III بادَهَ 1) heyrәtlәndirmәk, heyrәtә salmaq, heyran etmәk; 2) qәfildәn, gözlәnilmәdәn etmәk; VIII إِبْتَدَهَ bәdahәtәn etmәk, bir işi qabaqcadan hazırlaşmadan görmәk; döşdәn demәk, improvizә etmәk

– بَداهَةٌ bәdahәt, aydınlıq, şübhәsizlik, isbata ehtiyacı olmayacaq dәrәcәdә aşkarlıq; ...من الـ~ ان aydındır ki...; 2) intuisiya; بالـ~ a) intuitiv olaraq, intuisiya ilә; b) apriori, tәcrübәdәn әvvәlki; بداهة a) bәdahәtәn, intuisiya ilә, döşdәn, b) birdәn-birә, hazırlıqsız; 3) improvizasiya; على الـ~ bәdahәtәn, döşdәn, qabaqcadan hazırlaşmadan

– بَدَهِيٌّ aydın, aşkar, mübahisәsiz, şübhәsiz; ... فانّه لمن الـ~ ان tamamilә aydındır ki...

– [illegible] *yaxud* على الـ~ gözlәnilmәdәn, qәflәtәn, qabaqcadan hazırlaşmadan

– بَدِيهَةٌ *c.* بَدائِهُ 1) intuisiya; 2) hazırcavablıq; ~الـ حضور fәrasәtlilik, fәhmlilik, bәdahәtlilik, tez baş çıxarma, fikirlәşib bir

şey tapmaq qabiliyyəti; 3) improvizasiya; ~البـ على birdən-birə, hazırlıqsız, bədahətən, döşdən

– بَدْهِيّ = بَدِيهِيّ

– بَدِيهِيَّة c. ـات – danılmaz həqiqət, aksioma, sübuta ehtiyacı olmayan müddəa; ~الـ الابجَدِيَّة hamıya məlum olan həqiqət, aydın həqiqət

– مُبَادَهَة gözlənilməzlik

I (بدو) بَدَا [1] (u) بُدُوّ 1) görünmək, aşkar olmaq, zahir olmaq; ... ان واضحا ~ لقد aydın oldu ki...; 2) görünmək, təsəvvürə gətirilmək; ... ان (لى) و يبدو mənə belə gəlir ki...; ... على ما يبدو göründüyü kimi, görünür ki...; 3) ağlına gəlmək; بَدَا [2] (u) بَدَاوَة səhrada yaşamaq; III بَادَى göstərmək, aşkar etmək; بالعداوة ~ düşmənçilik göstərmək; IV أَبْدَى aşkar etmək, büruzə vermək; ifadə etmək; göstərmək; اسفه ~ təəssüf etdiyini bildirmək; رأيه ~ fikrini bildirmək; له ~ اعجابه kimsə valeh olduğunu bildirmək; V تَبَدَّى görünmək, zahir olmaq, aşkar olmaq; 2) səhrada yaşamaq; köçəri həyatı sürmək; VI تَبَادَى 1) bədəviləri təqlid etmək, özünü bədəvi kimi təqdim etmək; 2) bir-birinə düşmənçilik göstərmək

– بَادٍ [1] q. بَادِيَة aydın, aşkar

– بَادٍ [2] q. بَادِيَة c. بُدَاة səhra sakini; köçəri; صار حديثا لـ ~ و حاضر o, dillərdə dastan oldu; onun barəsində hamı danışmağa başladı

– بَادِيَة c. بَوَادٍ 1) səhra; 2) bədəvilər; köçərilər; الـ~ والحاضرة köçəri və oturaq əhali

– بَادِرَة c. بَوَادِر 1) yeni rəy; yeni fikir; 2) xəyal, xülya, naz, şıltaq

– بَدَاوَة köçərilik, köçəri həyat; ~الـ اهل bədəvilər, köçərilər

– بِدَايَة bax: بدأ

– بَدْو = 1) səhra həyatı; köçəri həyatı; 2) bədəvilər, köçərilər; الـ~ و الحضر köçəri və oturaq əhali

– بَدَوِيّ bədəvi

– مُتَبَدٍّ q. مُتَبَدِّيَة 1) səhrada yaşayan; 2) səhra sakini

I (بذ) بَذَّ [1] (ə/u) بَذّ 1) qalib gəlmək, fəth etmək, istila etmək; 2) üstün olmaq; بَذَّ [2] (i/ə) بَذَاذَة 1) köhnəlmək, dağılmaq, yırtılmaq, işlənib xarab olmaq, yeyilmək; 2) çirklənmək, kirli olmaq

– بَذّ , بَاذّ 1) köhnəlmiş, yırtılmış, köhnə; 2) çirkli, kirli, natəmiz

– بَذَاذَة 1) işlənib köhnəlmə, xarab olma; 2) səliqəsizlik, natəmizlik

I (بذأ) بَذَأَ (ə) بَذْء təhqir etmək, söymək, ədəbsizlik etmək; بَذِئَ (ə) بَذَاءَة ədəbsiz olmaq, həyasız, heyvərə olmaq

– بَذَاءَة ədəbsizlik; həyasızlıq; heyvərəlik; utanmazlıq; pozğunluq; اللسان ~ dilisöyüşlülük, ağzıpərtövlük, ağzıpozuqluq, ağzıyavalıq

– بَذِيّ 1) eybli; pozğun; 2) ədəbsiz, həyasız, heyvərə; 3) ağzıyava, pis, təhqiredici, söyüş -i/ı

I بَذَخَ (u) بُذُوخ yaxud بَذِخَ (ə) بَذَخ 1) yüksək, uca olmaq; 2) lovğa, təşəxxüslü, məğrur olmaq

– بَاذِخ c. بَوَاذِخ 1) yüksək, uca; 2) qəşəng, möhtəşəm; 3) c. بُذَخَاء lovğa, təşəxxüslü, məğrur

– بَذَخ , بَذْخ 1) iftixar, məğrurluq, lovğalıq, təkəbbür; 2) zinət, cah-cəlal, təmtəraq

I بَذَرَ (u) بَذْر 1) səpmək; (الحبوب) البذور ~ toxum (dən) səpmək; 2) səpələmək, yaymaq; II بَذَّرَ israf etmək, xərcləmək,

sərf etmək; V تَبَذَّرَ 1) səpələnmək, səpilmək; 2) israf edilmək

– بَذَّار 1) səpən, yayan, əkən; 2) toxumsəpən, səpinçi, əkinçi

– بَذَّارَة həmç. ~ آلة toxumsəpən (maşın), səpici maşın

– بَذْر [1] əkin, səpin; ~الـ أوان səpin vaxtı

– بَذْر [2] topl. بُذُور , بِذَار toxum; زرع بذور ... التفرقة بين ... arasında təfriqə toxumu səpmək

– بَذْرَة c. بَذْرَات toxum; tum; dən; taxıl

– تَبْذِير dağıtma, səpələmə, israf etmə

– مُبَذِّر 1) dağıdan, səpələyən, israf edən; bədxərc; 2) israfçı

– مِبْذَرَة c. مَبَاذِر toxumsəpən

I بَذَلَ (i, u) بَذْل 1) sərf etmək, büsbütün vermək, səxavətlə vermək; qurban vermək; 2) xərcləmək, dağıtmaq, israf etmək; 3) əsirgəməmək (qüvvəsini), heyfsilənməmək; وسعه ~ yaxud جهده ~ yaxud قصارى جهده ~ var gücünü sərf etmək; النفس و النفيس ~ heç nəyi əsirgəməmək, hər şeyi qurban vermək; الجهد و العرق فى سبيله ~ bir şeyin yolunda tər töküb zəhmət çəkmək; الغالى ~ ... و الرخيص لـ... uğrunda hər şeyi qurban vermək; ماء الوجه ~ üzünün suyunu tökmək; ləyaqətindən keçmək; دمه فى ~ سبيله ... uğrunda qanını tökmək; الدماء دفاعا ~ عن... ... müdafiəsi uğrunda qanını tökmək; الثوب ~ iş paltarını geymək; V تَبَذَّلَ 1) qeyri-ciddi yanaşmaq; etinasız olmaq; laqeydlik göstərmək (*nədə* فى); 2) təklifsizlik etmək; qeyri-təvazökar olmaq, nəzakətsiz olmaq; ədəbsizlik etmək, özünü layiqincə aparmamaq; 3) yüngüllük etmək; özünü asanlıqla başqasının ixtiyarına vermək (*qadın* haqqında); VIII اِبْتَذَلَ qorumamaq, əsirgəməmək; bir paltarı geyib köhnəltmək, yırtmaq; 2) adi, bayağı, köhnəlmiş, çeynənmiş olmaq; 3) hörmətdən salmaq, saygısızlıq göstərmək; bayağılaşdırmaq

– اِبْتِذَال 1) geyinib köhnəldilmə, köhnəlik, yırtıqlıq, cırıqlıq; 2) bayağılıq, şitlik, mənasızlıq; kobudluq; çeynənmişlik; 3) saygısızlıq, etinasızlıq

– بَذْل [1] 1) həsr etmə, imkan vermə, öhdəsinə buraxma; qurban etmə, fəda etmə; الذات ~ canını fəda etmə, fədakarlıq; 2) səxavət; الـ~ و الامساك səxavət və simiclik

– بَذْل [2] c. بُذُول hədiyyə, bəxşiş, sovqat

– بَذْلَة c. بَذْلَات yaxud بِذْلَة c. بِذَل geyim, paltar, kostyum; رسمية ~ rəsmi geyim, forma; السهرة ~ ziyafət paltarı; العمل ~ (الشغل) iş paltarı

– تَبَذُّل qeyri-ciddilik, yüngüllük, ədəbsizlik, nəzakətsizlik; فى ~ qeyri-ciddi; ədəbsiz; yüngül

– مَبَاذِل ədəbsizliklər, həyasızlıqlar

– مُبْتَذَل 1) adi, gündəlik; 2) köhnəlmiş; 3) çeynənmiş, bayağı, qaba, kobud

– مِبْذَل , مِبْذَلَة c. مَبَاذِل gündəlik paltar; xələt

– مُتَبَذِّل sərbəst, qaba, kobud, şit, bayağı

I بَرَّ (i/ə) yaxud (ə/i) بِرّ 1) hörmətli, xeyirxah, yaxşı olmaq; 2) yaxşı əməl sahibi olmaq, əməlisaleh olmaq; 3) itaət etmək, qulaq asmaq; 4) riayət etmək, yerinə yetirmək, əməl etmək (*andı, vədi* və s. ـب); vəfalı, sədaqətli olmaq (*kimə* ـب); II بَرَّرَ bəraət qazandırmaq, təmizə çıxartmaq; günahsız olduğunu etiraf etmək; doğrultmaq; الغاية تبرر الواسطة məqsədə çatmaq üçün hər vasitə yaxşıdır

- بَارّ c. بَرَرَة 1) itaətkar; hörmətsaxlayan; xoşxasiyyət; 2) xeyirxah; 3) yaxşı əməl sahibi, əməlisaleh; 4) doğrudanışan, təmiz, sədaqətli, vəfalı

- بِرّ ¹ c. أَبْرَار = بَارّ

- بَرّ ² c. بُرُور materik, quru; بَرًّا و بحرا suda

1) günahsız olmaq, taqsırı olmamaq (nədə), bir işdə (من) əli olmamaq; 2) canını qurtarmaq, yaxasını qurtarmaq (nədən من); بَرِئَ ² (ə) بُرْء , بُرُوء şəfa tapmaq, sağalmaq (yara); II بَرَّأ 1) bəraət vermək; bəraət qazandırmaq; bəraətləndirmək (nədə من);

الإختراع ~ ixtira patenti; القنصل ~ dip. konsul ekzekvaturası (konsulluq şəhadətnaməsi); 5) البراءة Quranın IX surəsinin daha bir adı

- بُرْء , بُرُوء şəfa tapma, sağalma; sağlamlığı bərpa etmə

- بَرْبَرِيّ c. بَرَابِرَة 1. 1) barbar -i/-ı; vəhşi; 2) bərbər -i/-ı; الـ~ـة (اللغة) bərbər dili; 2. 1) barbar; 2) bərbər

- بَرْبَرِيَّة 1) barbarlıq, vəhşilik; 2) kobudluq, sərtlik, amansızlıq

- مُتَبَرْبِر 1) barbar (sif.), vəhşi; 2) kobud,

بابل ~ *bax:* بَابِل ; الحمام ~ göyərçin damı; الدبّابة ~ tank qülləsi; الكهرباء ~ elektrik naqilləri üçün dayaq; النفط ~ neft buruğu; 2) qəsr; 3) istehkam, bürc, qala; 4) *astr.* ulduz bürcü; بروج الافلاك *yaxud* الفلك ~ fələk (*zodiak*) bürcləri; دائرة البروج ekliptika; 5) *şahm.* top (*Şim. Afrika*)

– بُرَيْجٌ qülləcik

بُرْجُدٌ *c.* بَرَاجِدُ bürcüd (*kobud alabəzək parçadan geyim*)

بَرْجَسَ at çapışdırmaq; at idmanı yarışlarında iştirak etmək; أعمى و يبرجس فى النخل *At. sözü.* Bacarmadığın işdən yapışma (*hərf. kordur, amma xurmalıqda at çapışdırır*)

– بِرْجَاسٌ bircas (*at idmanı növü*)

– بَرْجَسَةٌ at yarışı, at çapışması

– بِرْجِيسٌ : الـ~ *astr.* Yupiter

بَرْجَلَ 1) pərt etmək, utandırmaq, karıxdırmaq, çaşdırmaq; 2) pozmaq (*məs., planları*)

– بَرْجَلٌ *c.* بَرَاجِلُ pərgar

بَرْجَمَ deyinmək, donquldanmaq, mırıldamaq, mırtıldamaq

– بَرْجَمَةٌ deyinmə, donquldanma, mırıldama, mırtıldama

– بُرْجُمَةٌ *c.* بَرَاجِمُ oynaq (*barmağın*)

بُرْجُوَازِيٌّ burjuaziya (*sif.*)

– بُرْجُوَازِيَّةٌ burjuaziya; الـ~ الكبرى iri burjuaziya; الـ~ الوطنيّة milli burjuaziya

I بَرِحَ (ə) بَرَاحٌ 1) tərk etmək, qoyub getmək; 2) çıxıb getmək, yoxa çıxmaq, itmək; ما ~ يكتب o yazmaqda davam edirdi, o hələ də yazmaqdadır; II بَرَّحَ yormaq; əldən salmaq; 2) narahat etmək, əziyyət vermək (*kimə* بـ); III بَارَحَ tərk etmək, qoyub getmək; çıxıb getmək

– بَارِحٌ keçən, ötən (*gün, gecə və s.*); الـ~ *yaxud* الـ~ـة dünən; اول الـ~ـة srağagün; ما اشبه الليلة بالـ~ـة hər şey olduğu kimi qaldı

– بَرَاحٌ [1] tərk etmə, qoyub getmə

– بَرَاحٌ [2] boş yer, məndəcər yer, xam yer; sakit, xəlvət yer; açıqlıq, açıq yer

– بَرْحٌ *c.* أَبْرَاحٌ əzab, əziyyət; الابراح البارحة dəhşətli əziyyətlər

– تَبْرِيحٌ *c.* تَبَارِيحُ əziyyətlər, əzablar, ağrı-acılar

– مُبَارَحَةٌ getmə, yola düşmə

– مُبَرِّحٌ əzablı, əziyyətli, dözülməz; amansız; الم ~ bərk ağrı

I بَرَدَ (برد) (u) بُرُودَةٌ soyumaq, soyuq olmaq, soyuqlaşmaq; بَرَدَ (u) بَرْدٌ , بُرُودٌ 1) soyuq olmaq; soyumaq; 2) donmaq; soyuqlamaq; 3) əyələmək, əyə ilə açmaq, suvandlamaq; فى نفسه ~ içini yemək, xəcalət çəkmək; II بَرَّدَ 1) soyutmaq; dondurmaq; 2) sakitləşdirmək, kəsmək (*ağrını*); 3) utandırmaq, xəcalət vermək; IV أَبْرَدَ 1) poçt ilə göndərmək; 2) yağmaq (*dolu*); السماء ~ dolu yağdı; V تَبَرَّدَ soyumaq; VI تَبَارَدَ 1) soyuq rəftar etmək (*kiminləsə*); 2) bezikdirmək, ürəyini sıxmaq; VII إِنْبَرَدَ əyələnmək, suvandlanmaq, əyə ilə, suvandla cilalanmaq; VIII إِبْتَرَدَ soyumaq, əli-ayağı soyumaq; ت ~ حماسته həvəsdən düşdü; X إِسْتَبْرَدَ 1) nəyisə soyuq hesab etmək; 2) soyutmaq

– أَبْرَدُ 1. sərin, soyuq; الأَبْرَدَانِ *təsn.* səhər və axşam; 2. *c.* أَبَارِدُ bəbir

– بَارِدٌ 1) sərin; soyuq; 2) inandırıcı olmayan, tutarsız, zəif (*məs., dəlil*); 3) boş, mənasız, yelbeyin; 4) darıxdırıcı; dözülməz; 5) yüngül, zəif (*tütün haqqında*)

– بَارُودٌ *bax: əlifba sırası ilə*

– بَارُودَةٌ *bax: əlifba sırası ilə*

– بَرَّادٌ [1] çilingər

– بَرَّادٌ [2] *həmç.* شاى ~ çaydan

– بَرَّادَةٌ *c.* اتٌ – soyuducu; كهربائية ~ elektrik soyuducusu; بيتيّة ~ otaq soyuducusu

– بُرَادَةٌ taxta kəpəyi, mişarağzı, suvantağzı; yonqar

– بِرَادَةٌ çilingərlik; çilingər peşəsi

– بَرَّادِيَّةٌ *c.* اتٌ – su soyutmaq üçün qab

– بَرْدٌ [1] əyələmə, suvantlama

– بَرْدٌ [2] 1) soyuq; sərinlik, sərin hava, təmiz hava; الدنيا ~ a) hava soyuqdur; b) soyuqdur; العجوز ~ «qoca soyuğu» (*baharda soyuqların qayıtması*); كانت هذه الكلمات ~ا و سلاما على جميع الحاضرين bu sözlər orada olanların hamısına ruhlandırıcı təsir göstərdi; 2) soyuqlama, soyuqdəymə

– بَرَدٌ *topl.* 1) dolu; تمطر السماء ~ا dolu yağır; 2) *məcaz.* dişlər

– بَرَدَةٌ dolu dənəsi, dolu dənəciyi

– بُرْدٌ *c.* أَبْرَادٌ , بُرُودٌ miləmil üst paltarı; plaş; نسج ابراد الشهرة له *təşbih.* kiməsə şöhrət gətirmək, kimisə məşhurlaşdırmaq; ملء برديه صحّةً و عافية sağlam, sap-sağlam

– بُرَدَاءُ vic-vicə, uçunma, titrəmə, üşümə, əsmə

– بَرْدَانُ 1) soyuq (*sif.*); 2) donan, əsən; soyuqlamış, soyuq dəymiş; انا ~ mənə soyuqdur

– بُرْدَايَةٌ pərdə

– بُرْدَةٌ [1] *c.* بُرَدٌ , بُرْدَاتٌ 1) miləmil üst paltarı; plaş; *tar.* Məhəmməd peyğəmbərin əbası; 2) «Burdə» («Əba») – Peyğəmbərin əbasına həsr edilmiş qəsidənin adı

– بُرْدَةٌ [2] *mus.* bütöv səs pərdəsi

– بَرْدِيٌّ *bot.* papirus; الاوراق الـ~ـة papirus parçaları

– بَرْدِيَّةٌ əsmə, titrəmə, vic-vicə, uçunma, üşümə, titrəyib-qızdırma, isitmə

– بَرُودٌ [1] 1. soyuq; 2. göz üçün sürtmə dərmanı; məlhəm

– بَرُودٌ [2] = بَارُودٌ

– بُرُودٌ 1) soyuqluq; 2) soyuqqanlılıq; soyuqqanlılıqla

– بَرُودَةٌ = بَارُودَةٌ

– بُرُودَةٌ 1) soyuq; 2) soyuqluq; soyuma (*münasibətlərin*); العلة ~ dəlilin zəifliyi

– بَرِيدٌ *c.* بُرُدٌ 1) çapar, ayaqçı; 2) poçt; سياسيّ ~ diplomatik poçt; صندوق الـ~ poçt qutusu; طابع الـ~ poçt markası; مكتب الـ~ poçt şöbəsi; بالـ~ العادي poçtla; بالـ~ الجوي aviapoçtla; təyyarə poçtu ilə

– بَرِيدِيٌّ poçt -i/-ı

– تَبْرِيدٌ soyutma, soyuma; بالماء ~ su ilə soyutma; بالهواء ~ *yaxud* هوائي ~ hava ilə soyutma

– تَبْرِيدَاتٌ *c.*: شركة الـ~ soyuducular şirkəti

– مِبْرَدٌ *c.* مَبَارِدُ əyə, suvant

– مِبْرَدَةٌ *c.* مَبَارِدُ xarrat dəzgahı

– مُبَرَّدٌ soyudulmuş; dondurulmuş; buzlu; اللحوم الـ~ـة buzlu ət; الاسماك الـ~ـة buzlu balıq

– مُبَرِّدٌ 1. soyuducu, sərinləşdirici; 2. *c.* اتٌ – soyuducu (*cihaz*)

– مُبَرِّدَةٌ *c.* اتٌ – soyuducu

– مُبَرِّدَاتٌ sərinləşdirici içkilər

بُرْدَايَةٌ *c.* اتٌ – pərdə

بَرْدَخَ pardaxlamaq, parıldatmaq, hamarlamaq, cilalamaq

– بَرْدَاخٌ pardax, parıltı, parlaqlıq, cila, sığal

– بَرْدَخَةٌ pardaxlama, cilalama, parıldatma, hamarlama

بَرْذَعَةٌ *c.* بَرَاذِعُ palan; yəhər

– بَرَاذِعِيٌّ *c.* بَرَاذِعِيَّةٌ yəhərqayıran, yəhərçi, palançı, sərrac

بَرْنَقُوش *bot.* mərzə
بَرْذَعَة *c.* بَرَاذِعُ = بَرْدَعَة
بَرَاذِعِيٌّ *c.* بَرَاذِعِيَّة = بَرَادِعِيٌّ
بِرْذَوْنٌ *c.* بَرَاذِينُ 1) arqamak (*türkmən atı cinsi*); 2) yükdaşıyan at; 3) yük atı
I بَرَزَ (u) بُرُوزٌ 1) büruz etmək, üzə çıxmaq, görünmək; 2) özünü büruzə vermək, bariz olmaq; qabağa çıxmaq, seçilmək, fərqlənmək; II بَرُزَ bariz olmaq, seçilmək, fərqlənmək; III بَارَزَ mübarizə aparmaq; təkbətək, qarşı-qarşıya vuruşmaq; IV أَبْرَزَ 1) aşkara çıxarmaq; 2) təqdim etmək; göstərmək, nümayiş etdirmək; 3) buraxmaq, nəşr etmək; V تَبَرَّزَ qarnını boşaltmaq, nəcis ifraz etmək; VI تَبَارَزَ vuruşmaq
– إِبْرِيزٌ *bax: əlifba sırası ilə*
– بَارِزٌ 1) qabağa çıxan, görünən, sallanan; qabarıq; 2) açıq-aydın, parlaq, gözədəyən; ~ة حروف iri hərflərlə; ~ مثل parlaq nümunə; 3) ~ة شخصية görkəmli şəxsiyyət
– بِرَازٌ 1) nəcis, ifrazat; ~ الحيوان peyin; المواد الـ~ـيّة nəcis, ifrazat; 2) təkbətək vuruş, duel
– بَرَزٌ böyük, görkəmli, təsirli
– بُرُوزٌ 1) görünmə, çıxma; 2) çıxıntı, çıxıq
– بُرَيْزَةٌ *c.* بَرَايِزُ büreyzə (*10 qirşə - piastra bərabər pul vahidi*)
– بَرِيزَةٌ *c.* بَرَايِزُ : المياه ~ suburaxıcı qazan; الكهرباء ~ *el.* rozetka
– مُبَارِزٌ 1) mübariz, döyüşçü; 2) duelçi
– مُبَارَزَةٌ mübarizə, duel
– مُبَرِّزٌ görkəmli (*insan haqqında*)
بَرْزَخٌ *c.* بَرَازِخُ bərzəx, boyun
بِرْسٌ , بُرْسٌ pambıq
بِرْسَامٌ plevrit (*ağ ciyər pərdəsinin iltihabı*)

بَرِسْكُوبٌ periskop
بِرْسِيمٌ yonca (*Misir yoncası*); ~ حجازي qarayonca
I بَرِشَ (بَرَشٌ) بَرْشٌ (u) بَرَشَ ovmaq, narınlaşdırmaq, döymək, sürtüb əzmək (*sürtkəcdə*); بَرِشَ (ə) بَرَشٌ xallı olmaq, xal-xal olmaq, çilli olmaq, çil-çil olmaq
– أَبْرَشُ *q.* بَرْشَاءُ *c.* بُرْشٌ xallı, çilçil
– بُرْشٌ *bot.* tatla, dəli bəng, bihuşdarı
– بُرْشٌ *c.* أَبْرَاشٌ döşənək, döşəmə, döşək, fərş, həsir; ~ على نام həsir üstə yatmaq, quru yerdə yatmaq
– مَبْرُوشٌ sürtkəcdən keçirilmiş
بِرِشْتٌ *xalq dili.* iliq bişirilmiş (*yumurta*)
بَرْشَمَ 1) diqqətlə baxmaq; gözünü dikib baxmaq; 2) pərçimləmək, pərçim vurmaq, qadaqlamaq; 3) möhürləmək, yapışdırmaq
– بُرْشَامٌ *topl.* 1) pərçim; 2) həb; toz, ovuntu
– بُرْشَامْجِيٌّ *c.* بُرْشَامجِيَّة pərçimçi, pərçim ustası
– بُرْشَامَةٌ *c.* ات - 1) pərçim; 2) həb; toz, ovuntu
– بَرْشَمَةٌ 1) pərçim, pərçimləmə; 2) möhürləmə, yapışdırma
بُرْشَامٌ = بُرْشَانٌ
بَرَاشُوتٌ = بَرَشُوتٌ
– بَرَشُوتِيٌّ paraşütçü
I بَرِصَ (ə) بَرَصٌ cüzama tutulmaq
– أَبْرَصُ *q.* بَرْصَاءُ *c.* بُرْصٌ 1) cüzamlı, cüzam xəstəliyinə tutulmuş; مستشفى البرص leprozori, cüzamlılar üçün xəstəxana; 2) albinos
– بَرَصٌ cüzam
– بُرْصٌ *c.* أَبْرَاصٌ kərtənkələ
بُرْصُلٌ *c.* بَرَاصِلُ haşiyə, kənar
I بَرَضَ (u) بُرُوضٌ cücərmək
بَرْضُو yaxud بَرْضُه *xalq dil.* hər halda, həmçinin, yenə də olsun, eləcə də; ~ مش hələ yox

– بَرْطُوزٌ *dəniz.* bak; البحريّة ~ kubrik, gəminin alt göyərtəsi
بَرْطَشَ 1) ayaqla döyəcləmək, ayaq döymək, ayaqlarını yerə vurmaq, tappıldatmaq; ağır-ağır addım atmaq; 2) bol olmaq; 3) bayağılaşmaq, çeynənmiş olmaq (*məs., ifadə*)
– بُرْطَاشٌ *c.* بَرَاطِيشُ kandar (*qapının*), astana, eşik
– بَرْطَشَةٌ 1) ayaq tappıltısı; 2) bolluq, çoxluq
– بَرْطُوشَةٌ *c.* بَرَاطِيشُ köhnə başmaq, köhnə ayaqqabı
بَرْطَعَ çapmaq; qaçmaq; çaparaq getmək, yüyürmək
– بَرْطَعَةٌ çapma, çaparaq getmə, yüyürmə, ora-bura qaçma
بَرْطَلَ rüşvət vermək, aldadıb ələ almaq;
تَبَرْطَلَ rüşvət almaq; pula satılmaq; satqın olmaq, rüşvətxor olmaq
– بَرْطَلَةٌ 1) ələ alma, aldadıb öz tərəfinə çəkmə; 2) rüşvətxorluq
– بِرْطِيلٌ *c.* بَرَاطِيلُ rüşvət
– مُبَرْطَلٌ ələ alınmış, pula satılmış, aldadılmış
بُرْطُلٌ mitra (*keşiş papağı*)
بَرْطَلَّةٌ çətir; paraşüt
– بَرْطَلِّيٌّ paraşütçü
بَرْطَمَ 1) qəzəblənmək; özündən çıxmaq; deyinmək; 2) mırtıldamaq, donquldanmaq; burnunun altında danışmaq
– بَرْطَمَةٌ qəzəb, hirs
بَرْطَمَانٌ *c.* ات - gil bardaq
بُرْطُومٌ , بَرْطُومٌ *c.* بَرَاطِيمُ 1) tir, çatı, çatma; 2) ponton; plaşkout, pələ
I بَرَعَ (بَرِعَ) (ə) بَرَاعٌ bacarıqlı, məharətli olmaq; بَرُعَ (u) بَرَاعَةٌ = بَرَعَ; V تَبَرَّعَ

1) təbərrüat vermək; qurban etmək, ianə etmək, kömək etmək, bağışlamaq, ehsan etmək; 2) (*bir işi* بـ) könüllü, həvəslə etmək
– بَارِعٌ 1) bacarıqlı, məharətli, mahir; öz işini bilən; 2) əla, çox gözəl, çox yaxşı
– بَرَاعَةٌ məharət, bacarıq, bilik
– تَبَرُّعٌ *c.* ات – təbərrüat, ianə, bəxşiş, hədiyyə, ehsan etmə
– مُتَبَرِّعٌ 1) ianəçi; xeyriyyəçi; ehsan edən; 2) bağışlayan
بَرْعَمَ tumurcuqlanmaq, qönçələnmək
– بُرْعُمٌ *c.* بَرَاعِمُ tumurcuq, qönçə
– بَرْعَمَةٌ tumurcuqlanma, qönçələnmə
– بُرْعُومٌ *c.* بَرَاعِيمُ = بُرْعُمٌ
بَرْغَثَ birə ilə dolu olmaq
– بُرْغُوثٌ *c.* بَرَاغِيثُ birə; الماء ~ *zool.* dafniya, subirəsi - *şirin suda əmələ gələn xırda* (*5 mm. uzunluğunda*) *xərçəng*; البحر ~ *zool.* krevetka, dəniz xərçəngi
– بَرْغَشٌ *topl.* ağcaqanad, mığmığı, ditdili, hünü
– بَرْغَشَةٌ *c.* ات – ağcaqanad
بُرْغُلٌ yarma, buğda yarması
بِرَغْمَاتِيٌّ *fəls.* praqmatik
– بِرَاغْمَاتِيَّةٌ *fəls.* praqmatizm
بُرْغِيٌّ *c.* بَرَاغِيُّ burğu, burma mıx, vint, bolt
بَارَافَانٌ = بَرَفَانٌ
بِرْفِيرٌ purpur, firfir, qırmızı rəng; qıpqırmızı, tünd qırmızı rəng
I بَرَقَ (u) بَرْقٌ , بُرُوقٌ bərq vurmaq, parıldamaq, işıldamaq, şəfəq saçmaq; ~ـت في خاطري فكرة birdən fikrimdən keçdi; birdən ağlıma gəldi; (السماء) الدنيا برق ildırım (*şimşək*) çaxır; ~ و رعد ağzından od püskürmək, qəzəblə, hirslə danışmaq; IV أَبْرَقَ

1) bərq vurmaq, parıldamaq, şəfəq saçmaq; 2) tel vurmaq, teleqrafla xəbər vermək, teleqram göndərmək

- أَبْرَقُ [1] q. بَرْقَاءُ c. بُرْقٌ əbləq, ala (*at rəngi*), ala-bəzək, ala-bula, alaca

- أَبْرَقُ [2] c. أَبَارِقُ dərə-təpəli yer, təpə

- إِبْرِيقٌ *bax: əlifba sırası ilə*

- بَارِقَةٌ 1) qara bulud; 2) *məcaz.* işıltı, parıltı, işartı, işıq; الرجاء ~ *yaxud* الامل ~ ümid işığı, ümid işartısı; برقت له الـ~ ona bir ümid yeri göründü

- بَارُوقٌ *bax: əlifba sırası ilə*

- بُرَاقٌ 1) الـ~ a) ağlama divarı (*Qüds şəhərində*); Buraq (*Məhəmməd peyğəmbər Məkkədən Qüdsə Buraq adlı əfsanəvi heyvanın belində isra etmişdir*); 2) *tibb.* nevralgiya

- بَرَّاقٌ parlaq, parıltılı; işıqlı, gözqamaşdırıcı, çox gözəl

- بَرْقٌ c. بُرُوقٌ 1) ildırım, şimşək; بسرعة الـ~ ildırım sürətilə, ildırım kimi; الـ~ الخلّب boş gurultusu olan ildırım, yağışdan xəbər verməyən ildırım; *məcaz.* ondan yaxşı bir şey gözləmə!; الـ~ المغيث yağışdan xəbər verən ildırım; 2) bəzək-düzək; parıltılı şeylər; bafta; 3) teleqraf; ~ سلكى simli teleqraf; ~ لا سلكى *yaxud* ~ غير سلكى simsiz teleqraf; بالـ~ teleqrafla

- بَرْقَاوِيٌّ Kirenaika sakini

- بَرْقِيٌّ teleqraf -i/-ı; رسالة ~ـة *yaxud* اشارة ~ـة teleqram

- بَرْقِيَّةٌ c. ـات – teleqram, təcili məlumat

- بَرِيقٌ parıltı, parlaqlıq, işıltı

- مَبْرَقٌ c. مَبَارِقُ çıxma, qalxma, doğma, doğuş; الفجر ~ şəfəqin doğması

- مُبْرِقٌ teleqrafçı

- مُبْرِقَةٌ teleqraf cihazı

بَرْقَشَ rəngləmək, bəzəmək; rəngbərəng, ala-bəzək etmək

- بَرَاقِشُ Bəraqiş (*zərbi-məsəl olmuş itin adı*); على اهلها جنت ~ *yaxud* على اهلها دلت ~ *zərbi-məsəl.* başına iş açmaq (*hərf. Bəraqiş öz adamlarına qarşı cinayət işlətdi və ya Bəraqiş öz adamlarının yerini göstərdi*)

- بِرْقِشٌ c. بَرَاقِشُ yalançı bülbül, alacaqanad; *həmç.* ابو براقش alacəhrə

- بَرْقَشَةٌ rəngləmə; bəzəmə; alabəzəklik

- مُبَرْقَشٌ rəngarəng, ala-bəzək

بَرْقَعَ üzünü örtmək (*örtüklə*); تَبَرْقَعَ örtülmək (*örtüklə*); انه هو هو و لو ~ بألف برقع *At.sözü.* min örtüyə bürünsə də, özüdür ki, var

- بُرْقُعٌ c. بَرَاقِعُ 1) çadra, örtük; 2) pərdə; الجنين ~ ana qarnındakı uşağın köynəyi, dölün örtüyü

- بُرْقُوعٌ c. بَرَاقِيعُ = بُرْقُعٌ

بَرْقُوقٌ *topl.* gavalı

- بَرْقُوقَةٌ c. ـات – gavalı

I بَرَكَ (u) بُرُوكٌ diz çökmək, yerə çökmək (*dəvə haqqında*); II بَرَّكَ 1) diz çökdürmək, yerə çökdürmək (*dəvəni*); 2) بارك الله فيك sözlərini demək; bərəkəllah demək, *bax:* بارك; 3) gölməçə əmələ gətirmək (*su barədə*); III بَارَكَ 1) xeyir-dua vermək (*kimə*), xeyir-bərəkət diləmək (*kimə* لـ, على, فى); الله فيك ~ Allah səni mübarək qılsın; Allah sənə xeyir-bərəkət versin!; *məch.* بورك فيك Allah versin! (*dilənçiyə pul vermək istəməyəndə deyilən söz*); 2) təbrik etmək (*kimi* لـ); IV أَبْرَكَ diz üstə çökdürmək (*dəvəni*); V تَبَرَّكَ 1) təbərrük almaq (*nə vasitəsilə* بـ); 2) xeyir-dua diləmək; VI تَبَارَكَ xeyir-dua, xeyir-bərəkət almaq (*kimdən* بـ); X إِسْتَبْرَكَ 1) diz üstə çökdürməyə çalışmaq (*dəvəni*); 2) xeyir-dua almağa çalışmaq; 3) səadət axtarmaq

- بَارُوكَةٌ sikkə, (*xeyir-bərəkət gətirən*) bir şey

- بَرَّاكَةٌ c. ـات – barak

- بَرَكَةٌ c. ـات – 1) xeyir-dua; 2) bərəkət; Allahın bərəkəti; على بركة الله Allah naminə; قلة الـ~ bərəkətsizlik; uğursuzluq; حلت الـ~ sizi görməyimizə şadıq!; الحركة بركة *məsəl.* hərəkət bərəkət gətirər; səndən hərəkət – məndən bərəkət; حبة الـ~ *bot.* qarazirə, qaraçörəkotu

- بِرْكَةٌ c. بِرَكٌ 1) gölməçə; nohur; 2) göl; su hövzəsi

- تَبَرُّكٌ təbərrük, xeyir-dua diləmə; حفلة الـ~ xeyir-dua diləmə mərasimi (*yola çıxmazdan qabaq*)

- تَبْرِيكٌ c. ـات – xeyir-düa arzulama, bərəkət diləmə; təbrik etmə

- مُبَارَكٌ mübarək, bərəkətli qılınmış

- مُبَارَكَةٌ 1) xeyir-dua arzulama; mübarəklik diləmə; təbrik etmə; 2) xeyir-dua; mübarəklik; نظم هذا الامر بـ~ـه o bu işi filankəsin xeyir-duası ilə görmüşdür

- مَبْرُوكٌ 1. mübarək qılınmış; çiçəklənən; bol, firavan; !~ mübarəkdir! (*yeni bir şey barəsində*); 2. *xüsusi ad. k.* Məbruk

بِرْكَارٌ pərgar

بِرْكَالٌ perkal (*pambıq parça*)

بُرْكَانٌ c. بَرَاكِينُ vulkan; ~ ثائر püskürən vulkan; ~ خامد sönmüş vulkan; مقذوفات الـ~ *yaxud* مقذوف الـ~ vulkan püskürməsinin tullantıları; فوهة الـ~ krater

- بُرْكَانِيٌّ vulkanik; النشاط الـ~ vulkanik fəaliyyət; مقذوفات ~ـة vulkan püskürməsinin tullantıları, lava

بَرْكِيَّةٌ parket

بَرْلَمَانٌ c. ـات – parlament

- بَرْلَمَانِيٌّ parlamaent -i/-ı

- بَرْلَمَانِيَّةٌ parlamentarizm

بِرِلْيُومٌ *kim.* berillium

I بَرَمَ (u) بَرْمٌ (برم) 1) burmaq, eşmək, əyirmək; hörmək; 2) təsdiq etmək; icazə vermək; 3) hərlənmək, fırlanmaq, dolanmaq; بَرِمَ (ə) بَرَمٌ 1) narahat olmaq, həyəcanlanmaq; 2) narazı qalmaq; dilxor olmaq; pərt, məyus olmaq; ovqatı təlx olmaq (*nədən* بـ); 3) ikrah etmək (*nədən* من); IV أَبْرَمَ 1) eşmək, əyirmək; 2) qəti qərara gəlmək; təsdiq etmək; 3) bağlamaq (*saziş, müahidə*); 4) bezikdirmək; usandırmaq, təngə gətirmək; V تَبَرَّمَ 1) narahat olmaq, həyəcanlanmaq; 2) narazı olmaq; pərt, məyus olmaq (*nədən* من); üzülmək, sıxılmaq (*nədən* بـ); 3) bəla çəkmək, dərd-qəm çəkmək; ehtiyac çəkmək; VII إِنْبَرَمَ 1) burulmaq, eşilmək, hörülmək; 2) təsdiq edilmək

- إِبْرَامٌ 1) əymə, eşmə; 2) bağlama (*saziş, müahidə*); 3) təsdiq etmə; icazə vermə; ratifikasiya; قرارات الـ~ ratifikasiya fərmanları محكمة النقض والـ~ kassasiasiya məhkəməsi

- بَرْمٌ 1) əymə, eşmə; 2) təsdiq, təsdiq etmə; ratifikasiya

- بَرَمٌ pərtlik, məyusluq, narazılıq; بـ~ narazılıqla

- بَرِمٌ məyus, narazı, pərt

- بَرْمَانِيٌّ *bax:* بَرٌّ

- بَرْمَةٌ c. بَرَمَاتٌ burum, bir burum; dövrə, dairə

- بُرْمَةٌ c. بُرَمٌ ، بِرَامٌ 1) qazan; güvəc; 2) مسمار ~ vint, burma mismar

– بَرِيمٌ qaytan; bağ; ip

– بَرِيمَةٌ c. بَرِيمَاتٌ , بَرَارِيمُ 1) tıxacaçan; 2) burğu, matqab; 3) bur, burov, qazma maşını العملاقة ~الـ nəhəng burov

– تَبَرُّمٌ 1) narahatlıq, həyəcan; 2) narazılıq, pərtlik, məyusluq

– مُبْرَمٌ 1) qəti qərara alınmış; dönməz; danılmaz; قضى عليه قضاء ~ـا bir şeyi qəti ləğv etmək; 2) ratifikasiya edilmiş, təsdiq edilmiş

– مِبْرَمٌ c. مَبَارِمُ iy, mil, ox

– مَبْرُومٌ 1) eşilmiş, hörülmüş; burulmuş; 2) dairəvi, girdə

– مَبْرُومَةٌ c. مَبَارِيمُ burma bilərzik, qolbağı

بَرْمَجَ planlaşdırmaq; proqramlaşdırmaq

– بَرْمَجَةٌ planlaşdırma; proqramlaşdırma; لجنة للدولة ~الـ dövlət planlaşdırma komitəsi

– مُبَرْمَجٌ planlaşdırılmış, plana daxil edilmiş; plan -i/-ı; planlı; غير مبرمج planlaşdırılmamış, qeyri-planlı; الاقتصاد ~الـ planlı təsərrüfat; بشكل ~ planlı şəkildə

بَرْمَقٌ c. بَرَامِقُ sürahı; 2) mil, barmaq (*təkərin*)

بَرْمَكِيٌّ c. بَرَامِكَةٌ 1) *tar.* Bərməki; 2) qaraçı

بَرَمْهَاتُ bərəmhat (*qibti təqviminin 7-ci ayı*)

بَرَمُودَةُ bərmudə (*qibti təqviminin 8-ci ayı*)

بِرْمِيلٌ c. بَرَامِيلُ 1) çəllək; بارود ~ barıt çəlləyi; ضلع الـ~ çəllək taxtası; طوق الـ~ çənbər, qurşaq; الفارغ يرن ~الـ *məsəl.* boş çəllək səs çıxardar; 2) barrel

– بَرَامِيلِيٌّ c. بَرَامِيلِيَّةٌ *yaxud* بَرَامِيلْجِيٌّ c. بَرَامِيلْجِيَّةٌ çəlləkçi

بُرُنْجُكٌ krep (*parça*)

بُرُنْزٌ tunc

– بُرُنْزِيٌّ 1) tunc; tuncdan qayrılmış; 2) tunc rəngində, tunc rəngli

بُرْنُسٌ c. بَرَانِسُ burnus, başlığı olan plaş; الحمام ~ hamam xələti

بِرِنْسٌ c. ـات – prins

– بِرِنْسِيسٌ , بِرِنْسِيسَةٌ c. بِرِنْسِيسَاتٌ prinses

بَرْنَطَ , تَبَرْنَطَ şlyapa qoymaq, şlyapa geymək

– بُرْنَيْطَةٌ c. بَرَانِيطُ şlyapa; ləçək; اللمبة ~ abajur

– بَرَانِيطِيٌّ şlyapaçı, şlyapatikən, şlyapa ustası

– مُبَرْنَطٌ başına şlyapa qoyan, şlyapalı

بَرْنُوفٌ *bot.* birəçiçəyi

بَرْنِيقٌ hippopotam, kərgədan

بَرْنِيَّةٌ c. بَرَانِيُّ gil qab, küvəc

بِرَهْمَا Brəhma

– بَرَهْمَنٌ c. بَرَاهِمَةٌ brəhmən

– بَرَهْمِيٌّ , بَرَهْمِيٌّ , بِرَهْمِيٌّ = بَرَهْمَنٌ

– بَرَهْمِيَّةٌ , بِرَهْمِيَّةٌ brəhmənizm, brəhmənçilik

بَرْهَنَ sübuta yetirmək, isbat etmək (*nəyi* على); dəlil gətirmək; تَبَرْهَنَ sübuta yetirilmək, isbat edilmək

– بُرْهَانٌ c. بَرَاهِينُ dəlil, sübut; əsas; dəstavüz

– بَرْهَنَةٌ sübuta yetirmə; dəlilgətirmə; əsaslandırma

– مُبَرْهَنٌ: عليه ~ sübuta yetirilmiş, isbat edilmiş

بُرْهَةٌ c. بُرْهَاتٌ , بُرَهٌ an; ləhzə; qırpım; göz qırpımı; برهة من الزمان bir an içində; في كل~ istənilən anda

بِرُوتُوبْلَازْمْ protoplazma

بِرُوتُوكُول c. ـات – protokol

– بِرُوتُوكُولِيٌّ protokol -i/-ı

بُرُوتُونٌ , بِرُوتُونٌ c. ـات – proton; مُتَعَادِلٌ ~ neytron

بِرُجْرَامٌ proqram

بُرُوجِيٌّ c. بُرُوجِيَّةٌ şeypurçu, şeypurçalan

بَرْوَزَ çərçivəyə salmaq, çərçivələmək

– بِرْوَازٌ c. بَرَاوِزُ , بَرَاوِيزُ çərçivə

– بَرْوَزَةٌ çərçivələmə

بِرُوسِيَانِيٌّ prus

بِرُوش c. ـات – yaxa sancağı

بِرُوجْرَامٌ = بِرُوغْرَامٌ

بَرُوفَةٌ c. ـات – 1) sınaq, yoxlama, təcrübədən keçirmə; geyib ölçmə; 2) korrektura; صحح بروفات korrekturanı düzəltmə; 3) məşq (*məs., pyesin*)

بِرُولِيتَارِيَّةٌ , بِرُولِتَارِيَا proletariat

– بِرُولِتَارِيٌّ 1. proletar; 2. proletar -i/-ı

بُرُومٌ , بِرُومٌ *kim.* brom

– بِرُومِيدٌ bromid

بَارُومِتْرٌ c. ـات – barometr

– بُرُونْزٌ , بِرُونْزٌ tunc

– بُرُونْزِيٌّ , بِرُنْزِيٌّ 1) tunc (*sif.*); 2) tunc rəngində

– بَرْوَةٌ c. بَرَوَاتٌ qalıq; الصابون ~ sabun qırığı

بُرُوَّةٌ burun (*gəminin*)

I بَرَى (i) بَرْيٌ 1) itiləmək, yonmaq, çərtmək (*karandaşı*); 2) üzmək, taqətdən salmaq; yormaq; 3) sıyırmaq, sürtmək, sürtüb yara etmək (*ayağı*); III [illegible] 1) yarışmaq

(*kimə* ضد); VII إِنْبَرَى 1) qarşı çıxmaq (*kimə* لـ); 2) başlamaq; 3) itilənmək, çərtilmək, ucundan nazikləşdirilmək

– بَرَّاءَةٌ c. ـات – 1) cib bıçağı; 2) karandaşyonan

– بَرَّايَةٌ = بَرَّاءَةٌ

– بَرًى 1) torpaq; 2) toz

– بَرْيٌ 1) itiləmə, yonma, çərtmə; 2) *geol.* abraziya

– بَرِيَّةٌ *bax:* برا

– بَرِيَّةٌ = بَرٌ

– مُبَارَاةٌ c. مُبَارَيَاتٌ 1) yarış, müsabiqə; المُبَارِيَاتُ النِّهَائِيَّةُ final yarışları; الـ~ علي كأس... ...kuboku uğrunda yarış; الشطرنج ~ şahmat turniri; 2) təqlid

– مِبْرَاةٌ c. مَبَارٍ cib bıçağı

– مَبْرِيٌّ itilənmiş, yonulmuş, çərtilmiş

بِرِي بِرِي *tibb.* beri-beri

بَرِيتُونٌ periton; الـ~ إلتهاب *tibb.* peritonit, qarın boşluğu divarlarını örtən seroz qişanın iltihabı

بِرِيطَانِيٌّ 1. Britaniya -i/-ı; 2. britaniyalı

بَرِيتُونٌ = بَرِيطُونٌ

بِرِيلِيُومٌ *kim.* berillium

بَرِيمُوس c. ـات – primus

بَرِيُومٌ *kim.* barium

I بَزَّ (ə/u) بَزٌّ 1) almaq, əlindən almaq, oğurlamaq; 2) üstün gəlmək (*kimə* على), qalib gəlmək, məğlub etmək, ötmək, geridə buraxmaq (*kimi* على); VIII اِبْتَزَّ almaq, əlindən almaq; oğurlamaq; aldadıb almaq

– بَزّ c. بِزَاز 1) döş (*qadın döşü*); ~ ولد علي südəmər körpə; 2) yelin, əmcək; 3) budaq

– بَزَّاز bəzzaz, arşınmalçı, parça satan tacir

– بَزَّازَة c. ات - əmzik

– بِزَّة c. بِزَّات 1) paltar, geyim; رسميّة ~ rəsmi geyim; العمل ~ iş paltarı; 2) qiyafə, görkəm; boy-buxun, əndam

– مُبَزَّز düyünlü, düyün-düyün

بَزْبُوز c. بَزَابِيز 1) burun (*çaydanın*); 2) çıxış dəliyi; kran

I بَزَر (i, u) بَزْر səpmək; II بَزَّر toxum vermək (*bitki haqqında*)

– أَبَازِير c. ədviyat, xuruş

– بَزَّار toxumsatan, toxum alverçisi

– بِزْر *topl.* c. بُزُور toxum; الكتّان ~ kətan toxumu; قَطُونا ~ *bot.* bağayarpağı; أَبْزَار c. ədviyat, xuruş

– بَزَّارَة çoxdoğan qadın

– بِزْرَة c. بِزْرَات toxum, tum; الثمرة ~ toxum, dən, dənə; القطن ~ pambıq toxumu

– بُزَيْرَة c. ات – *bot.* spor, büzeyrə (*bəzi bitkilərdə cinsiyyətsiz çoxalma orqanı*)

بَزْرَمِيط düdəmə, mələz, qatışıq, hibrid

I بَزَغ (u) بُزُوغ doğmaq, çıxmaq, görünmək (*günəş, ay*)

– بُزُوغ doğma, doğuş, çıxma, qalxma (*günəşin, ayın*)

I بَزَق (u) بَزْق tüpürmək; II بَزَّق tez-tez tüpürmək

– بُزَاق 1) tüpürük, çırt; 2) tüpürcək, ağız suyu

– بَزَّاقَة c. ات – tüpürcəkqabı; 2) ilbiz; mollyusk; 3) Misir kobrası

– بَزْق tüpürmə

– بَزْقَة c. بَزَقَات tüpürük, çırt, tüpürcək

– مِبْزَقَة , مَبْزَقَة c. مَبَازِق tüpürcəkqabı

I بَزَل (u) بَزْل dəlik açmaq, dəlmək, deşmək; الزجاجة ~ şüşənin ağzını açmaq; البرميل ~ çəlləyin tıxacını açmaq

– بُزَال 1) dəlik, deşik, yırtıq; 2) ağız (*çəlləyin*)

– بَزَّال tıxacaçan, burğu

– بَزْل *tibb.* suyun çəkilməsi

– بَزْلَة = بِسِلّة

– مِبْزَل c. مَبَازِل 1) *tibb.* troakar; 2) kran

بِزْمُوت *kim.* vismut

أَبْزَى *q.* بَزْوَاء toyuqsinə

بَزِيّ süd qardaşı

إِبْزِيمٌ = بِزِيمٌ

بَسّ , بَسَّة c. بِسَاس pişik

– بِسْ pişt!

– بَسّ *xalq dil.* yetər!, bəsdir!, kifayətdir!

بَسَارِيَة xırda şey, xırda balıq; qurd-quş

بَسْبَاس *bot.* cır havuc; şüyüt (*Məğrib*)

بَسْبُوسَة busbusə (*buğda unu, şəkər və yağla bişirilmiş şirin yemək*)

بَسْتَر pasterizə etmək

بُسْتَان c. بَسَاتِين bostan, bağ

– بُسْتَانِيّ bağban, bostançı

– بُسْتَنَة bağçılıq; bostançılıq

بِسْتَك bifşteks

بِسْتَم c. بَسَاتِم *tex.* porşen

بِسْتُون , بِسْتِن c. بَسَاتِن porşen, piston

بَسْتُونِيّ *kart.* qaratoxmaq

بَسْتِيلِيَة şirinçörək, kökə; yastı həb, tablet

I بَسَر (بسر) [1] (u) بَسْر (*nəyisə*) vaxtından əvvəl etmək, danışmaq; بَسَر [2] (u) بُسُور qaşqabağını tökmək, sımsırığını sallamaq, üz-gözünü turşutmaq; tərs-tərs baxmaq; VIII اِبْتَسَر 1) (*nəyisə*) vaxtından əvvəl etmək, danışmaq; 2) vaxtsız olmaq, vaxtından qabaq olmaq; 3) *məch.* qaşqabaqlı olmaq

– بَاسِر qaşqabaqlı; acıqlı, hirsli

– بَاسُور c. بَوَاسِير babasil; şiş; ur, fır, törəmə

– بَاسُور = بَاسُور

– بُسْر *topl.* c. بِسَار kal, dəyməmiş, yetişməmiş xurma

– بُسْرَة c. بُسُرَات kal xurma dənəsi

– مُبْتَسِر : الاسارير ~ qaşqabaqlı

– مُبْتَسَر 1) vaxtsız, vaxtından qabaq; فمن ... أن ~الـ ... indi vaxtı deyil; 2) kal, dəyməmiş, yetişməmiş

I بَسَط (بسط) (u) بَسْط 1) sərmək; döşəmək, açmaq (*qəzeti*); 2) yaymaq; 3) açmaq; ذراعه ~ qolunu uzatmaq; المساعدة يد له ~ kiməsə kömək əlini uzatmaq; 4) təmizləmək; düzəltmək, hamarlamaq; 5) uzatmaq, uzun-uzadı danışmaq; izah etmək, aydınlaşdırmaq; 6) sevindirmək, ləzzət vermək; 7) uzadıb-yığmaq, döymək, cəzalandırmaq; 8) döymək (*dəmiri*); 9) üstünlük vermək (*kimə-nəyə təsirlik halda, kiminlənə iləsə müqayisədə* على); يده ~ əlini açmaq; يده في الانفاق ~ gen-bol, qənaət etmədən xərcləmək, bədxərclik etmək; نفسه ~ əylənmək, fikrini dağıtmaq; المائدة ~ süfrə salmaq, süfrə açmaq; بَسُط (u) بَسَاطَة sadə, asan olmaq; II بَسَّط 1) sadələşdirmək, asanlaşdırmaq; sadə dildə şərh etmək; 2) yaymaq; hamarlamaq; III بَاسَط 1) sadə rəftar etmək; 2) əyləndirmək, məşğul etmək, vaxtını keçirtmək; V تَبَسَّط 1) genişlənmək, yayılmaq; 2) dərinə getmək (*nədəsə* في); الكلام في ~ başı söhbətə qarışmaq; 3) sadə rəftar etmək (*kiminlə* ـل); VII اِنْبَسَط 1) uzanmaq, yayılmaq, sərilmək, döşənmək; 2) genişlənmək, artmaq; 3) sevinmək; məmnun olmaq; 4) açılmaq; düzəldilmək (*məs., əl*)

– إِنْبِسَاط 1) genişlənmə; القلب ~ *tibb.* diastola; التمدد و ~الـ قابلية gərilmə qabiliyyəti; müxtəlif cür mənalandırılma qabiliyyəti; 2) sevinc; razılıq, məmnunluq; xoş əhval-ruhiyyə

– بِسَاط c. بُسُط , أَبْسِطَة palaz, xalça; الرحمة ~ rəhmət örtüyü; الريح ~ *folk.* uçan xalça; البحث ~ على (وضع) طَرَح *məcaz.* müzakirəyə təqdim etmək, müzakirəyə çıxarmaq

– بَسَاطَة sadəlik; sadəlövhlük; ~ في bəsit, sadə; sadəcə

– بَسْط 1) uzun-uzadı izah etmə; 2) döşəmə, yayma, sərmə; 3) döşənəcək; 4) əyləndirmə, şənləndirmə; sevinc; məmnunluq; 5) *riyaz.* surət; 6) bəst (*çətənə toxumundan hazırlanan narkotik maddə*); اليد بسط əliaçıqlıq; قلم ~ qələm

– بَسْطَة 1) genişlik, uzun-uzadılıq, müfəssəllik; ~بـ تكلم uzun-uzadı, ətraflı danışmaq; 2) həcm; 3) bolluq, çoxluq; 4) *həmç.* الكف ~ firavanlıq; zənginlik; من ~ في حيي العيش و يسر eninə-boluna yaşamaq, firavan yaşamaq; 5) səki, kandar (*qapının qabağında*); 6) bəstə (*un, süd, yumurta və şəkərdən hazırlanan pirojna*); 7) müfəssəl (*ətraflı*) təsvir (*nəyin* عن)

– بَسْطِيّ bəstəçi, narkotik alverçisi

– بَسِيط c. بُسَطَاء , بُسُط 1. 1) sadə, bəsit; 2) sərilmiş, döşənmiş; 3) sadə, sadəlövh; 4) mötədil (*ödəniş haqqında*); اليدين ~ əliaçıq, səxavətli; 2. bəsit (*əruz vəznində şer ölçüsü*)

– بَسِيطَة c. بَسَائِط *q.* بَسِيط - dən 1. ~الـ torpaq, aləm; العلم بسائط elmin bəsit məsələləri

– تَبْسِيط bəsitləşdirmə; hamı üçün anlaşıqlı dildə izah etmə

– إِنْبِسَاط bax: *əlifba sırası ilə*

– مُبَاسَطَة (*kiminləsə*) çəkinmədən, sıxılmadan rəftar etmək;

– مُبَسَّط sadələşdirilmiş; hamı üçün anlaşıqlı şəkildə şərh edilmiş

– مَبْسُوط 1) genişləndirilmiş, geniş, uzunuzadı; 2) məmnun, razı; 3) firavan

– مُنْبَسَط *c.* ات – genişlik, açıqlıq; geniş meydan

– مُنْبَسِط döşənmiş, sərilmiş; sərili; 2) yastı, düz; 3) məmnun, xoş əhval-ruhiyyəli; 4) kefli

بَسْطَرُ alebastr, kəc, kirəc

بَسْطَرْمَة basdırma

بَسْطِيلَة bəstilə (*un, toyuq əti, badam, şəkər, yağdan hazırlanmış yemək*)

I بَسَقَ (u) بُسُوق 1) uca, hündür olmaq; yüksəlmək (*nəyə qədər* إلى); qalxmaq; 2) üstün gəlmək (*kimə* على); II بَسَّقَ yüksəyə qaldırmaq (*nəyi*)

– بَاسِق *c.* بَوَاسِق uca, yüksək; الاخلاق ~ nəcib, alicənab

بَسْكَوِيت *topl.* biskvit, peçenye

– بَسْكَوِيتَة *c.* ات – biskvit

I بَسُلَ (u) بَسَالَة igid, qorxmaz, cəsur olmaq; V تَبَسَّلَ qaşqabaq tökmək; X إِسْتَبْسَلَ fədakarlıq etmək; şücaət göstərmək; ölümdən qorxmamaq; إِسْتَبْسَلَ في القتال döyüşdə rəşadət göstərmək

– إِسْتِبْسَال fədakar igidlik; ölümə məhəl qoymama

– بَاسِل *c.* بُسَّل, بَوَاسِل igid, şücaətli, qorxmaz, cəsur, şanlı, rəşadətli

– بَسَالَة igidlik, cəsarət, cəsurluq, rəşadət

– بِسِلَّة, بِسِلّى noxud; خضراء ~ yaşıl noxud

I بَسَمَ (i) بَسْم gülümsəmək; gülmək; əylənmək; له الحظ ~ bəxti gətirmək; V تَبَسَّمَ gülümsəmək; təbəssüm etmək; VIII إِبْتَسَمَ = V

– إِبْتِسَام, إِبْتِسَامَة *c.* ات təbəssüm, gülümsəmə; ~ التكلّف yalandan gülümsəmək

– بَاسِم gülümsəyən; gülən

– بَسَّام gülümsəyən; güləyən; üzügülər; şən

– بَسْمَة *c.* بَسَمَات gülüş, təbəssüm

– تَبَسُّم = إِبْتِسَام

– مُبْتَسِم gülümsəyən

– مَبْسَم *c.* مَبَاسِم ağız; dodaq; السجارة ~ müştük

بِسْمِ : الله ~ = بِاسْمِ الله bax: سمو

بَسْمَلَ «bismillah» باسم الله الرحمن الرحيم «Rəhmli və Mərhəmətli Allahın adı ilə» demək; تَبَسْمَلَ = بَسْمَلَ

– بَسْمَلَة «bismillah» demə

بَسِيسَة bəsisə (*un, yağ və baldan hazırlanmış şirniyyat*)

بسيكولوج psixoloq

– بسيكولوجي psixoloji

– بسيكولوجيا, بسيكولوجيّة psixologiya

بَسَنَ bax: إِتْبَاع

بُسَيْنَة *c.* ات – *xalq dil.* pişikciyəz

I بَشَّ (ə) بَشّ, بَشَاشَة gülümsəmək; sevincək, sevinə-sevinə qarşılamaq (*kimi* بـ); gülər üzlə, mehribanlıqla rəftar etmək; xoş münasibət bəsləmək (*kimə* لـ)

– بَاشّ güləruz; mehriban; şən

– بَشّ güləruz; səmimi; mehriban; هشّ بشّ güləruz-xoşsifət

– بَشَّاش xoşüzlü; mehriban

– بَشَاشَة 1) gülüş, gülümsəmə; 2) mehribançılıq, üzügülərlik, xoşüzlük; nəvaziş

– بَشُوش = بَشّ

بَشْرُوش = بَشَارُوش

بشاميل bişamil (*sous, xörək şirəsi*)

بَشْبَشَ islatmaq; isladıb yumşaltmaq; yaş etmək; suya salmaq; تَبَشْبَشَ islanmaq, yaş olmaq

– بَشْبَشَة islatma; yaş etmə; suya salma

بِشْت *c.* بُشُوت 1) bişt (*bürüncəyə bənzər geyim*); 2) kofta

بِشْتَك passiv pederast

– بَشْتَخْتَة *c.* ات – 1) piştaxta; 2) sinif lövhəsi; 3) kiçik kamod

I (بشر) بَشَرَ [1] (i, u) بَشْر qabığını soymaq; təmizləmək, qazıb təmizləmək; ovuşdurmaq, ovxalamaq, sürtüb təmizləmək; بَشِرَ (ə) بَشَر , بُشُور yaxud بَشَرَ [2] (u) بَشْر , بُشُور sevinmək (*nəyə* بـ); II بَشَّرَ 1) xoş xəbərlə sevindirmək; müjdələmək; 2) qabaqcadan xəbər vermək (*nəyi* بـ); بالخير ~ xeyir müjdəsi vermək; بالدين ~ dini təbliğ etmək, missionerlik fəaliyyəti ilə məşğul olmaq; III بَاشَرَ 1) aparmaq, yeritmək; yerinə yetirmək; həyata keçirmək; 2) idarə etmək, müdirlik etmək; 3) girişmək (*nəyəsə*); məşğul olmaq (*nə iləsə*); işlətmək, tətbiq etmək, məşğul olmaq; التجارة ~ ticarətlə məşğul olmaq; الصناعة ~ sənətkarlıq etmək; التحقيق ~ təhqiqat aparmaq; السلطة ~ hakimiyyəti həyata keçirmək; الإمرأة ~ cinsi əlaqədə olmaq; IV أَبْشَرَ 1) sevinmək; 2) sevindirmək (*nə ilə* بـ); VI تَبَاشَرَ bir-birinə xoş xəbər vermək; bir-birini təbrik etmək (*nə ilə* بـ); VII إِنْبَشَرَ təmizlənmək, qabığı soyulmaq; X إِسْتَبْشَرَ 1) sevinmək; yaxşı bir şey gözləmək; yaxşı bir şey görmək (*nədəsə*); فه خيرا ~ (*nədəsə*) xeyir görmək; 2) sevindirmək (*kimi nə ilə* بـ)

– بَاشُورَة sıxı; tıxac

– بَشَارَة *c.* ات – kəpənək

– بُشَارَة *c.* بَشَائِر muştuluq

– بِشَارَة *c.* بَشَائِر 1) xoş xəbər, müjdə; عيد ~ال bişarət bayramı (*xristianlıqda*); 2) İncil; 3) yeni bir şey; novbar; التمر بَشَائِرُ ilk xurmalar; الحياة بَشَائِرُ həyat müjdəçiləri, həyatın ilk əlamətləri

– بُشْر müjdə

– بِشْر şənlik; sevinc; وايناس ~ في şən və mehribanlıqla

– بَشَر 1) insan; ~ كأنّه لم يمسسه sanki ona insan əli dəyməmişdir; 2) bəşər; insanlar; ~بنو الـ bəşər övladı; ~أبو الـ Adəm; ~أمّ الـ Həvva; 3) *anat.* cinsiyyət orqanı

– بَشَرَة *c.* بَشَر dəri, qabıq, epiderma; ذوو ~الـ السوداء qaradərililər, qaralar; ذوو ~الـ البيضاء ağdərililər, ağlar

– بُشْرَى *c.* بُشَر = بُشْر

– بَشَرِيّ 1) bəşəri; ~المجتمع الـ insan cəmiyyəti; 2) dəri -i/-ı; dəriüstü

– بَشَرِيَّة 1) bəşəriyyət, insanlıq; 2) insan təbiəti

– بَاشُورَة = بَشُورَة

– بَشِير *c.* بُشَرَاء 1. xoşxəbər; الوجه ~ xoşsifət; 2. 1) sevinc müjdəçisi; 2) müjdəçi; 3) incilçi

– تَبَاشِير *c.* 1) ilk bəhrələr, ilk nəticələr; 2) xoş əlamətlər, müjdələr; الصبح (الفجر) ~ sübhün müjdəçiləri

– تَبْشِير 1) xoş xəbər vermə; müjdələmə; 2) dini təbliğ; missionerlik fəaliyyəti; جمعية ~الـ missioner cəmiyyəti

– تَبْشِيرِيّ missioner -i/-ı; الارساليات الـ~ـة missoner missiyaları; ~النشاط الـ missioner fəaliyyəti

– مُبَاشِر 1. 1) yerinə yetirən, həyata keçirən; 2) birbaşa, dolayı; غير ~ vasitəli; bilvasitə; 2. müdir; baxıcı, gözətçi, nəzarətçi

– مُبَاشَرَة 1) yerinə yetirmə, aparma, həyata keçirmə; 2) məşğul olma (*nə iləsə*); 3) cut-

ləşmə; cinsi əlaqədə olma; مُبَاشَرَةً birbaşa, bilavasitə, vasitəsiz

– مُبَشِّر 1) missioner, din təbliğçisi; 2) incilçi; incilçilər sektasına mənsub adam

– مِبْشَرَة c. مَبَاشِرُ sürtkəc

بَشْرُوش *zool.* flaminqo; qızılqaz

بَشْرَف c. بَشَارِف *mus.* müqəddimə; uvertüra

I بَشِعَ (ə) بَشَع , بَشَاعَة 1) çirkin, iyrənc olmaq; pis, xoşagəlməz olmaq; 2) ikrah doğurmaq (*nəyə qarşı* بِـ); ~ بالطعام yemək-dən çiyrənmək; ~ o bu işdən bezib, cana doyub, təngə gəlib; V تَبَشَّعَ = I; X إسْتَبْشَعَ çirkin, iyrənc hesab etmək; çiyrənmək, iyrənmək

– بَشَاعَة çirkinlik, iyrənclik, pislik

– بَشِع , بَشِيع çirkin, iyrənc, pis, xoşagəlməz; nifrətdoğuran, ikrahlandıran, mənfur, çiyrəndirən

بَاشِق bax: *əlifba sırası ilə*

I بَشَكَ (i) بَشْك yalan demək, yalan danışmaq; VIII إبْتَشَكَ = I

بَشْكَارِي c. بَشَاكِرَة , بَشْكَار qəssab köməkçisi

– بَشْكَرَة : ~ الذبائح heyvanı kəsib doğrama

بَشْكُور c. بَشَاكِير odçəkən, atəşkeş

بَشْكِير c. بَشَاكِير dəsmal, məhrəba; salfet; ~ الحمام hamam dəsmalı; qətfə

بَشْلِك *tar.* beşlik (*xırda türk pulu*)

بَشْلَة c. ات – basil (*çöpşəkilli mikrob*)

بَشْلُوش = بَشْلَة

I بَشِمَ (بَشَم)[1] (ə) بَشَم 1) çox yemək; toxluq etmək; yediyini həzm edə bilməmək; بَشِمَ[2] (ə) بَشَامَة nifrət bəsləmək (*nəyə* من); ~ من الامر bu iş onu təngə gətirib; o bu işdən bezib; IV أَبْشَمَ həddən çox yedirtmək; toxluq edənə qədər yedirtmək

– بَشَام *topl. bot.* Məkkə balzamini, xına-çiçəyi

– بَشَامَة nifrət, ikrah

– بَشَم 1) həddən artıq çox yemə; 2) tox-luq; həzm edə bilməmə

– بَشْمَة bəşmə (*xoş ətirli ağac, çöplərin-dən diş təmizləmək üçün istifadə edilir*)

بَشْمَلَة *bot.* əzgil ağacı; əzgil

– بَشَنْس bəşənsu (*qibti təqviminin 9-cu ayı*)

(بَشْنَق) بَشْنَق başını bağlamaq

– بَشْنُوقَة , بَشْنِيقَة yaylıq, örpək, baş örtüyü

– بَشْنِين Misir şanagülləsi; suzanbağı; لا يعجبه الـ~ و من زرعه *At. sözü*: onu razı sal-maq olmur (*hərf. nə zanbaq xoşuna gəlir, nə də zanbaq əkən*)

I بَصَّ (ə/i) بَصّ , بَصِيص 1) parlamaq, parıl-damaq, titrək parıltı vermək, sayrışmaq; 2) baxmaq, boylanmaq (*haradan* من); II بَصَّصَ 1) gözünü açmaq (*küçük haqqın-da*); 2) quyruğunu bulamaq (*it haqqında*); V تَبَصَّصَ izləmək, güdmək, casusluq etmək

– بَص c. بَصَّات avtobus

– بَصَّاص 1) güdən, izləyən; 2) casus, xəfiyyəçi

– بَصَّاصَة c. ات – göz

– بَصَّة 1) baxış, nəzər; 2) yanar kömür; köz; kösöv

– بَصِيص parıltı, işıltı, işarantı; ~ من الامل işıqucu, işıq yeri

بَصْبَصَ 1) quyruq bulamaq (*it haqqında*); 2) göz vurmaq; göz eləmək; süzmək (*kimisə*); ~ بعينه gözaltı baxmaq; 3) şorgöz-lük etmək; eşqbazlıq etmək; تَبَصْبَصَ güd-mək, baxmaq; izləmək (*kimi* على)

– بَصْبُوص c. بَصَابِيص qızarmış kömür; köz

– بَصْبَصَة 1) quyruq bulama; 2) göz vurma; 3) eşqbazlıq etmə

I بَصِرَ (ə) بَصَرَ yaxud بَصُرَ (u) بَصَارَة 1) görmək, sezmək (*nəyi* بِـ); 2) başa düşmək, bilmək; bacarmaq; II بَصَّرَ 1) gös-tərmək, izah etmək; 2) maarifləndirmək; öyrətmək (*nə* بِـ); 3) Bəsrəyə yollanmaq; 4) qabaqcadan bilmək, duymaq, sezmək (*nəyi* بِـ); IV أَبْصَرَ 1) görmək; 2) başa düş-mək ~ النور في باكو o, Bakıda doğulub (*hərf. işıq üzü görüb*); V تَبَصَّرَ 1) fikirləşmək, mühakimə yürütmək; düşünmək (*nə barədə* في); ağıl-fərasət, dərrakə göstərmək; 2) görmək (*nəyi* بِـ); X إسْتَبْصَرَ 1) yaxşı-yaxşı baxmağa çalışmaq; 2) anlamağa, bil-məyə çalışmaq; 3) baxmaq, müayinə etmək; ~ المريض xəstəni müayinə etmək; 4) bəsirətli, fərasətli, dərrakəli, açıqgözlü olmaq; 5) aydın olmaq, göz qabağında olmaq

– إبْصَار 1) görmə; baxış

– إبْصَارِي optik

– إسْتِبْصَار nüfuz etməyə, anlamağa, bil-məyə çalışma; 2) baxma, yoxlama, müayi-nə etmə; 3) bəsirət, fərasət; intuisiya

– بَاصِرَة c. بَوَاصِر göz

– بَصَارَة 1) görmə; 2) dərketmə, yaxşı bilmə

– بِصَارَة bisarə (*doğranmış paxla, gülxət-mi, nanə və başqa ətirli şeylərdən bişiril-miş yemək*)

– بَصَّارَة c. ات – baxıcı, falçı qadın

– بَصَر c. أَبْصَار 1) görmə, göz; صحيح الـ~ normal görən; طول الـ~ uzağı yaxşı görmə; uzağı yaxşı görən; قصر الـ~ uzağı görmə-mə; قصير الـ~ uzağı yaxşı görməyən; uzaq-görməz; تحت سمعه ~ و *bax*: على مدي سمع; ~ الـ göz işlədikcə; كلمح الـ~ bir anda, bir göz qırpımında; كل ذي ~ و بصيرة gözü və bəsirəti olan hər kəs; غاب عن الابصار gözdən itmək; وقع ~ ي على ... gözümə dəydi, gözümə sataşdı; أنه يُرْمَى بالابصار *məch. məcaz.* o çox məşhurdur, tanınır; 2) ayırd etmə, fərqləndirmə; 3) qavrama; 4) başa düşmə, anlama, bilmə; رجال الرأي و الـ~ ağıllı adamlar; له ~ في هذا o bunu daha yaxşı bilir; 5) bəsirət, fərasət; 6) baxış, nəzər

– بَصْرِي 1. Bəsrə -i/-ı; 2. 1) Bəsrə sakini; bəsrəli; 2) *tar.* Bəsrə qrammatika məktəbinin nümayəndəsi

– بَصَرِي 1) görmə (göz) -i/-ı; gözlə görü-nən; əyani; الوسائل الـ~ـة əyani vəsait; 2) göz -i/-ı; 3) optik

– بَصَرِيَّات c. *həmç.* علم الـ~ optika

– بَصِير c. بُصَرَاء 1) yaxşı görən; görə bilən; gözlü; 2) fərqləndirən; العين ~ ة و اليد قصيرة *At. sözü:* göz görür, əl çatmır; 3) ağıllı, fərasətli, bəsirətli

– بَصِيرَة c. بَصَائِر 1) ağıl; 2) dərrakə; سداد الـ~ yüksək dərrakə; 3) bəsirət, fərasət, uzaqgörənlik; هو على ~ من هذا o bunu yaxşı bilir

– تَبَصُّر 1) düşünmə, fikir yürütmə; 2) düşün-cəlilik, dərrakəlik, mühakiməlilik

– تَبْصِير izah etmə, aydınlaşdırma; gözü-nü açma, gələcəyi görmə

– مُبَاصَرَة televiziya

– مِبْصَار televizor

– مُبْصِر görən, gözlü

– مُسْتَبْصِر bəsirətli, ağıllı-fərasətli

بَسْطَرَ = بَصْطَرَ

I بَصَقَ (u) بَصْق tüpürmək

– بُصَاق 1) tüpürük, çırt; 2) tüpürcək; ağız suyu

– بَصَّاقَة c. ات – tüpürcəkqabı

– بَصْقَة tüpürük, çırt

– مِبْصَقَة c. مَبَاصِق = بَصْلَقَة

(بصل) II بَصَّلَ soyundurmaq; soğan kimi soymaq; kefinə soğan doğramaq

– بَصَل topl. soğan; الزِّير ~ giasint (zanbaq fəsiləsindən ətirli bitki); ماء الـ~ soğan suyu; ميناء الـ~ İskəndəriyyə şəhərində məhəllə adı

– بَصَلَة c. ـات – soğanaq; bir baş soğan; baş, bir baş; الزهر ~ gül soğanağı; الفأر ~ bot. dəniz soğanı; المحبّ خروف ~ Ət. sözü: yarın yara sovqatı bir dəstə bulaq otu (hərf. yardan bir baş soğan da quzudur); لا يسوي ~ heç nəyə dəyməz; bir qəpiyə dəyməz

– بَصَلِيّ 1) soğanaqlı; 2) soğanabənzər

– بُصَيْلَة c. ـات – soğanaq; البيضاء الـ~ bot. Alp amarillisi (soğanaqlı bəzək bitkisi); الشعر ~ tibb. tük soğanağı; 2) bot. giasint (Suriya)

I بَصَمَ (u) بَصْمٌ 1) ştempel vurmaq; damğa vurmaq; ştamplamaq; بختم ~ möhür vurmaq; 2) basmaq, çap etmək; üzünü çıxarmaq; القماش ~ parçaya naxış vurmaq; 3) barmaq basmaq (imza əvəzinə); الدرس ~ dərsi əzbərləmək

– بَصْمَة c. بَصَمَات 1) basma, ştempel, ştamp, möhür, damğa; 2) ottisk, üz, iz; الاصبع ~ barmaq izi

بُصْمَة = بُوصَة [2]

بَصْوَة yanar kömür, kösöv

I (بض) بَضَّ [1] (e/i) بَضِيض simləri bir-bir seçib yoxlamaq; kökləmək, sazlamaq (musiqi alətini); بَضَّ [2] (e/i) بَضِيض xəfif-xəfif axmaq, gilə-gilə axmaq; damcılamaq; بَضَّ (e/i) بَضَاضَة yaxud بُضُوضَة incə, zərif dərili olmaq; IV أَبَضَّ az-az vermək; V تَبَضَّضَ az-az almaq; حقّه ~ haqqını az-az almaq

– بَضّ , بَاضّ , بَضِيض zərif dərili

– بُضُوض c. بَضَاضِين suyu az olan

I بَضَعَ (ə) بَضْع 1) kəsmək, yarmaq; kəsib atmaq; 2) amputasiya etmək; II بَضَّعَ bazarlıq etmək; mal almaq; III بَاضَعَ cütləşmək; cinsi əlaqədə olmaq; V تَبَضَّعَ = II; X إِسْتَبْضَعَ 1) alver etmək; mal gətirmək (haradan من); mal almaq (kimdən من)

– بِضَاعَة c. بَضَائِع mal, alış-veriş predmeti; بضائع كمالية zinət predmetləri (mal kimi); قطار الـ~ yük qatarı; هو قليل الـ~ onun bilik yükü azdır

– بَضْع 1) kəsmə, yarma; kəsib atma; 2) amputasiya

– بُضْع c. أَبْضَاع qadın cinsiyyət orqanları

– بِضْع , بِضْعَة bir qədər; bir neçə (3-dən 10-a qədər); ـة عشر بيتا ~ on neçə ev

– بِضْعَة c. بِضَع parça, tikə (ətin, çörəyin)

– تَبَضُّع , تَبْضِيع alış, alqı

– مِبْضَع c. مَبَاضِع tibb. lanset, cərrah bıçağı; neştər

I بَطَّ (e/u) بَطّ açmaq, yarıb açmaq; içalatını təmizləmək; II بَطْبَطَ döymək; yastılatmaq; başını əzmək; əzişdirmək, kötəkləmək

– بَطّ topl. c. بُطُوط ördəklər; بَرِّيّ ~ çöl ördəkləri; شماليّ ~ zool. şimal dəniz ördəkləri; ذكر الـ~ yaşılbaş, erkək ördəklər; فرخ الـ~ عوّام Ət.sözü: ördək balası üzgüçü olar

– بَطَّة c. ـات – 1) ördək; بَرِّيَّة ~ çöl ördəyi; ذكر ~ yaşılbaş, erkək ördək; أنثى ~ dişi ördək; 2) ördək şəklində qab; الساق ~ yaxud الرجل ~ baldır (ayaqda); يا ~ ! qəşəng qız! (adətən nəvazişlə müraciət üçün işlədilir)

– مُبَطَّط yastı; zolaq

– مُبَطْوَط yastı

بَطَّارِيَّة , بَطَارِيَّة c. ـات – 1) el. batareya; الجيب ~ cib fənəri üçün batareya; جافّة ~ quru batareya; سائلة ~ maye batareya; شمسية ~ günəş batareyası; كَلْوَانِيَّة ~ qalvanik batareya; كيمائية ~ kimyəvi batareya; 2) hərb. batareya

بَطَاطِس topl. kartof

– بَطَاطِسَة c. ـات – bir baş kartof

– بَطَاطَة c. حلوة ~ batat, şirin kartof

I بَطُؤَ (u) بُطْء ağır, yavaş, asta tərpənmək; ləngitmək, yubatmaq; II بَطَّأَ gecikdirmək, yavaşıtmaq, sürətini azaltmaq; IV أَبْطَأَ 1) yubatmaq, uzatmaq; 2) gecikdirmək, süründürmək (nəyi بـ); ما ~ بك عنّا؟ niyə yanımıza gec gəlmisən? V تَبَطَّأَ ləngimək; yavaşımaq; VI تَبَاطَأَ 1) astagəl olmaq; ağır, ləng tərpənmək; 2) uzanmaq; sürəti azalmaq; X إِسْتَبْطَأَ 1) ağır, ləng hesab etmək; 2) səbirsizliklə gözləmək

– إِبْطَاء ləngimə, gecikmə; yubanma; بلا ~ (دون) yubanmadan; الأمر لا يحتمل الـ~ bu iş təxirə salına bilməz, bu işi gecikdirmək olmaz

– بُطْآن : ... بُطْآنَ ما nə qədər ləng...

– بُطْء astalıq, ləngilik; بـ~ ləng, asta

– بُطُوء astalıq, ləngilik

– بَطِيء c. بِطَاء 1) asta, ləng; الحركة ~ ağır tərpənən; ağır hərəkət edən; 2) tənbəl

– مُتَبَاطِئ yavaşıyan, yubanan; uzunçəkən, uzunsürən, uzun davam edən

بَطْبَطَ 1) vaqqıldamaq; 2) baş vurmaq, suya dalmaq; sualtı üzmək; şappıldatmaq, sıçratmaq

– بَطْبَطَة 1) vaqqıldama; 2) baş vurma, suya dalma; şappıldatma, sıçratma

I بَطَحَ (ə) بَطْح 1) açmaq, uzatmaq, sərmək; aşırmaq, yıxmaq; 2) yaralamaq (başından); III بَاطَحَ yıxmaq, çevirmək, devirmək; V تَبَطَّحَ uzanmaq; sərilmək; arxası üstə yıxılmaq; VII إِنْبَطَحَ 1) sərilmək, arxası üstə uzanmaq; 2) yerə sərələnmək; على وجهه ~ (على بطنه) qarnı üstə uzanmaq (tüfəng atanda); 3) yaralanmaq (başından)

– أَبْطَح c. أَبَاطِح = بَطْحَاء

– بُطَاح 1) sayıqlama (qızdırmadan); 2) tibb. quru plevrit

– بَطْحَاء q. c. بِطَاح , بَطْحَاوَات 1) çayın geniş məcrası; vadi; 3) savanna

– بَطْحِيّ c. بَطْحِيَّة ilk başlayan; başçı, qabaqda gedən

– بَطْحَة c. بَطَحَات 1) düzənlik; 2) yara (başda); اللي على رأسه ~ يحسّس عليها zərbi-məsəl. hər kəs öz dərdindən danışır (hərf. kimin başında yara varsa, əli daima yarasında olar)

– بَطِيحَة c. بَطَائِح = بَطْحَاء

– مُنْبَطِح 1) sərilmiş, sərələnmiş; 2) yastı

بَطِّيخ , بِطِّيخ həmç. أحمر ~ topl. qarpız; أصفر ~ topl. yemiş

– بَطِّيخَة , بِطِّيخَة c. ـات – qarpız; العجلة ~ təkər poyrası / göbəyi

– مَبْطَخَة c. مَبَاطِخ bostan

I بَطِرَ (ə) بَطَر 1) narazı olmaq; 2) naşükür, nankor olmaq; yaxşılıq bilməmək; لن أبطر بنعمة الله mən Allahın nemətinə naşükürlük etmərəm (nədə بـ , في); 3) lovğa, təkəbbürlü, dikbaş olmaq; IV أَبْطَرَ 1) əzizləmək, ərköyün böyütmək; nazlamaq, korlamaq; 2) lovğa, dikbaş, təkəbbürlü etmək

– بَطَر narazılıq; 2) naşükürlük, nankorluq; 3) lovğalıq, təkəbbürlülük, dikbaşlıq

– بَطِر lovğa, dikbaş, təkəbbürlü

– بَطْرَان 1) narazı; 2) naşükür, nankor; 3) lovğa, dikbaş, təkəbbürlü

بَطْرَخ *c.* بَطَارِخ , بَطْرُوخ kürü
– مُبَطْرَخَة : سمكة ~ kürülü balıq
بُطْرُس *xüs. ad, k.* Pyotr
بَطْرَق *c.* بَطَارِق patriarx
– بَطْرَكْخَانَة *c.* ات – 1) patriarxın evi; 2) patriarxiya
– بَطْرِيَرْك = بَطْرَك
– بَطْرِيَرْكِيّ patriarx -i/-ı
I بَطَش (u/i) بَطْش 1) hücum etmək (*kiminsə üzərinə* ـب); vurmaq (*kimi* ـب); 2) tutmaq; ələ keçirmək (*kimi* ـب); yerə vurmaq (*kimi* ـب)
– بَطَّاش 1) qüdrətli, güclü; 2) qəddar
– بَطْش qüdrət, qüvvət, güc; مارس سياسة الــ~ والنهب zorakılıq və soyğunçuluq siyasəti yürütmək
– بَطْشَة hücum; 2) zorakılıq; 3) zərbə
بطاقة *c.* بَطَائِق , بطاقات 1) kağız; məktub; البريد ~ poçt açıqcası; الدخول ~ giriş bileti; (اثبات) الشخصيّة (الهويّة) ~ şəxsiyyət vəsiqəsi; الزيارة ~ *yaxud* شخصيّة ~ vizit kartı, kartvizit; الاعاشة (التموين) ~ ərzaq kartı; 2) yafta, damğa; etiket
I (بطل) بَطَل (u) بَطَلَ , بُطُول , بُطْلَان 1) yalan, boş, əsassız, tutarsız olmaq; heçə çıxmaq...

maq (*işi*); 3) yalan demək; boşboğazlıq etmək; V تَبَطَّل avaralanmaq, tənbəllik etmək, heç bir iş görməmək, işsiz gəzmək
– إِبْطَال ləğv etmə; yox etmə; aradan qaldırma
– أُبْطُولَة *c.* أَبَاطِيل əbəslik, bihudəlik, mənasızlıq; boş-boşuna vurnuxma, dünya təlaşı, dünya vurnuxması
– بَاطِل 1. 1) batil, yalan, doğru olmayan; əsassız; qüvvəsini itirmiş; 2) boş, mənasız, əbəs, faydasız; بالــ~ a) yalandan, uydurma; b) hər cür yalanla; haqsız yerə; boş yerə, əbəs yerə; ــًا~ əbəs yerə, boş yerə; 2. *c.* بَوَاطِل 1) yalan, hiylə, fırıldaq, kələk, saxtakarlıq, cəfəngiyat, olmazın, mənasızlıq; 2) haqsızlıq, ədalətsizlik; 3) şeytan!; يا له من ~ *xalq dil.* elə pis adamdır ki!; 4) *c.* بَطَلَة sehrbaz, ovsunçu; ~ ذو zarafatçı, masqaraçı
– بَطَّال 1) avara, tənbəl; 2) işsiz; 3) pis, sarsaq
– بَطَالَة qəhrəmanlıq, igidlik, cəsurluq
– بِطَالَة 1) avaralıq, tənbəllik; 2) işsizlik; 3) tətil
– بَطَل *c.* أَبْطَال 1) cəsur, qəhrəman; الــ~...

– بُطُولَة 1) qəhrəmanlıq, cəsurluq, igidlik; بـــ~ qəhrəmancasına, qəhrəmanlıqla; 2) birincilik, çempionat; ... باكو في ~ ... üzrə Bakı birinciliyi; العالمية في الــ~ ...üzrə dünya birinciliyi; *yaxud* ... العالم في ~ ... üzrə dünya çempionatı
– بُطُولِيّ qəhrəmanlıq -i/-ı; المأثرة الــ~ـة qəhrəmanlıq dastanı
– تَبَطُّل avaralıq, tənbəllik
– مُتَبَطِّل 1. avara, veyil, mənasız; 2. boş, bikar, vecsiz
بَطَالِسَة , بَطَالِمَة *tar.* Ptolemeylər
بُطْم *topl.* terpentin (*qatranlı şəffaf şirə verən iynəyarpaqlı*) ağacları
– بُطْمَة *c.* بُطْمَات terpentin ağacı
I (بطن) بَطَن (u) بُطُون içində olmaq; gizli olmaq; gizlənmək; علم بما ~ و ظهر *məcaz.* hər şeyi təfərrüatı ilə, hərtərəfli bilmək; cikini-bikini bilmək; بَطُن (a) بَطْن dolu olmaq; dolmaq (*mədə*); بَطِن (u) بَطَانَة yekəqarın olmaq; II بَطَّن 1) doldurmaq (*məs., pambıqla*); astarlamaq, astar vurmaq, astar salmaq; 2) yuvanı döşəmək (*quş haqqında*); IV أَبْطَن 1) gizlətmək, gizli...

yaxud الكف ~ ovuc, ovucun içi, əlin içi; القدم ~ ayağın altı; السهل ~ düzənliyin ortası; الامور بَوَاطِن işin məxfi tərəfləri; sirlər; ~ في الامر əslində, həqiqətdə, işin mahiyyətinə görə; من ~ــه أَجَّرَ vasitəli icarəyə vermək; icarəçidən icarə haqqı ilə icarəyə vermək
– بَاطِنِيّ 1) daxili; امراض ~ـة daxili xəstəliklər; 2) gizli, məxfi; تلا في صوت ~ آيات القرآن Quran ayələrini öz içində oxumaq; a) içəridən, daxildən; daxilən
– بَاطِنِيَّة : الــ~ batiniyyə (*Quranda gizli mənalar axtaran dini-fəlsəfi yönüm*)
– بِطَان *c.* أَبْطِنَة 1) qarınaltı (*qoşqu hissəsi*); 2) tapqır
– بِطَانَة *c.* بَطَائِن 1) astar; *anat.* endokardit, ürəyin daxili qişası; القلب ~ التهاب *tibb.* ürəyin daxili qişasının iltihabı, endokardit; 2) ətraf, mühit, saray adamları, yaxın adamlar; dostlar; əlaltılar, həmfikirlər; 3) fon, yerlik (*mücridə qiymətli şeylər üçün*)
– بَطَّانِيَّة *c.* بَطَّانِيَّات , بطاطين yorğan, ədyal
– بَطْن *c.* بُطُون 1) qarın; mədə; اخذه بطنه onu qarınağrısı tutub, qarnı ağrıyır; ولدت في ~ اثنين واحد bir qarında ikisini doğub, əkiz doğub; 2) iç, orta; في بُطُونه nəyinsə içində;

– بَطِينٌ 1. qarınlı; yekaqarın; 2. qarınqulu, acgöz

– بُطَيْنٌ mədəcik (*ürəyin*)

– مِبْطَانٌ 1. qarınlı, yekaqarın, qarnıyoğun, şişman, şişqarın; 2. qarınqulu

– مُبْطَنٌ gizli; məxfi; ~ بِشَكْل gizli surətdə, məxfi olaraq

– مُبَطَّنٌ 1) astar çəkilmiş; 2) üz çəkilmiş (*parçadan*); 3) döşənmiş (*yuva*)

– مُبَطَّنَةٌ *c.* ات – mubattana (*astarlı üst paltarı*)

– مُسْتَبْطَنٌ : الكلام ~ sözün gizli mənası

بَاطِيَةٌ *bax: əlifba sırası ilə*

I بَظَّ (ə/u) بَظٌّ tökülmək, axmaq, axıb tökülmək; II بَظَّظَ tökmək, axıtmaq; عينه ~ gözünü vurub çıxartmaq

بَظْرٌ *c.* بُظُورٌ *anat.* klitor

بَظْرَمَةٌ *xalq dil.* boş danışıq, cəfəngiyat, boşboğazlıq; ~ بلاش bəsdir boşboğazlıq etdin!

بَظْرَمِيطٌ düdəmə, mələz, qatışıq

بَعْبُوضٌ *c.* بَعَابِيضُ *xalq dil.* şış

بَعْبَعَ 1) boşboğazlıq etmək, çərənləmək, naqqallıq etmək, laqqırtı vurmaq; çənə vurmaq; 2) qorxutmaq, vahiməyə salmaq (*kimi* علي); 3) *xalq dil.* deyinmək, mırtıldanmaq

– بُعْبُعٌ *c.* بَعَابِعُ uyuq, qorxuluq; «xoxan», «xoxu» (*uşaqları qorxutmaq üçün işlədilən söz*)

– بَعْبَعَةٌ 1) boş danışıq, cəfəngiyat; 2) qorxutma; 3) *xalq dil.* deyinmə, mırtıldanma

I بَعَثَ (ə) بَعْثٌ 1) göndərmək, yola salmaq (*nəyi*), bəsət etmək; ezam etmək (*kimi* بـ *və ya təs.hal*); 2) təhrik etmək, qızışdırmaq (*nəyə* علي); təlqin etmək, doğurmaq, bey-

... bu هذا الوضع يبعث علي القلق (الخوف) (في) vəziyyət təşviş (*qorxu*) doğurur; 3) buraxmaq, çıxarmaq; ~ من فمه صفيرا ağzından fit səsi çıxarmaq; 4) oyatmaq; dirçəltmək, canlandırmaq, diriltmək; ~ من الموت ölünü diriltmək; ~ من نومه yuxudan oyatmaq; VI تَبَاعَثَ النظرات ~ nəzər salmaq (*kimə* الي); VI تَبَاعَثَ 1) bir-birini təhrik etmək; 2) bir yerdə gəlmək (*haradan* من); VII إِنْبَعَثَ 1) göndərilmək, bəsət edilmək; 2) dirçəldilmək, dirildilmək; yenidən canlanmaq, təzədən meydana çıxmaq; 3) görünmək, meydana çıxmaq (*haradan* من); yayılmaq, çıxmaq, gəlmək (*nədən* من - *iy, qoxu haqqında*); 4) tələsmək; 5) başlamaq, girişmək; ~ يبكي o, ağlamağa başladı; VIII إِبْتَعَثَ 1) yadına salmaq, yaddaşında canlandırmaq; canlandırmaq; təzədən oyatmaq; 2) göndərmək

– إِنْبِعَاثٌ 1) canlanma, dirçəlmə, yüksəliş; bərpa olunma, yenidən yaranma; 3) keçmə, axıb keçmə

– بَاعِثٌ *c.* بَوَاعِثُ səbəb, motiv; təhrik

– بَعْثٌ *c.* بُعُوثٌ 1) göndərmə, yola salma; 2) missiya, vəzifə; 3) dirilmə, canlanma, yenidən oyanış; حزب الـــ~ Bəəs partiyası; يوم الـــ~ *din.* dirilmə günü; عصر الـــ~ İntibah dövrü; 4) ekspedisiya dəstəsi

– بَعْثَةٌ *c.* بَعَثَاتٌ 1) göndərmə, yollama, yollanma; ezam etmə; 2) ekspedisiya; kəşfiyyat dəstəsi; 3) missiya; nümayəndə heyəti; سياسيّة (دبلوماسيّة) ~ diplomatik missiya; تعليميّة ~ tədris qrupu, xaricdə təhsil almaq üçün göndərilən bir qrup tələbə; الـــ~ Məhəmməd peyğəmbərin bəsəti, peyğəmbərlik risaləsi ilə göndərilməsi; عهد الـــ~ bəsət dövrü, Məhəmməd ...

– مَبْعَثٌ 1) göndərilmə vaxtı və ya yeri; Məhəmməd peyğəmbərin risalə ilə bəsəti, ona peyğəmbərlik verilməsi; 2) yaranma, doğma, törəmə yeri; mənbə; الوحي ~ ilham mənbəyi; 3) səbəb, əsas, dəlil

– مَبْعُوثٌ 1) göndərilmiş; 2) elçi, nümayəndə, müjdəçi; deputat; مجلس الـــ~ـان التركي Məclisi-məbusan (*köhnə Türkiyədə Deputatlar palatası*)

بَعْثَرَ 1) səpmək, səpələmək; töküşdürmək; 2) sovurmaq, israf etmək, dağıtmaq (*pulu*); 3) çevirmək, aşırtmaq; تَبَعْثَرَ 1) səpilmək, səpələnmək, sovurulmaq; 2) itmək

– بَعْثَرَةٌ 1) səpmə; səpələmə, sovurma; 2) çevirmə, aşırma; 3) israf etmə, dağıtma; الثروة ~ sərvətin dağıdılması

– مُبَعْثَرٌ 1) səpələnmiş, dağıdılmış; dağınıq, pərakəndə; 2) çevrilmiş, aşırılmış

I بَعَجَ (a) بَعْجٌ 1) açmaq, sökmək, yırtmaq, yarmaq; 2) batıqlar etmək (*dəmir məmulat üzərində*); VII إِنْبَعَجَ 1) batıqlar almaq (*dəmir məmulat haqqında*); 2) sıxılmış, yumulmuş, yastılanmış olmaq; 3) əyilmək, qarılmaq

– بَعْجَةٌ *c.* بَعَجَاتٌ batıq, əzik yer

I بَعُدَ (u) بُعْدٌ 1) uzaq olmaq; aralı olmaq; ...dan/-dən (من) ... məsafədə yerləşmək; ابعدْ عني! məndən uzaq ol!; الشرّ عنك! ~ şər səndən uzaq olsun! 2) ağlasığmaz, qeyri-mümkün olmaq; لا يبعد ان ... tamamilə mümkündür ki...; II بَعَّدَ uzaqlaşdırmaq; III بَاعَدَ 1) ayrı olmaq (*kimdənsə*); uzaqda olmaq (*kimdənsə*); 2) bir-birindən uzaqlaşdırmaq; ayırmaq (*kimi kimdən* – بينه وبين); iri addımlar atmaq; بين خطاه ~ iri ad-

gün etmək (*haradan* من); 4) kənar etmək, kənarlaşdırmaq (*nədən* عن); rədd etmək; istisna etmək; VI تَبَاعَدَ 1) tədricən bir-birindən uzaqlaşmaq; yavaş-yavaş ayrılmaq, uzaqlaşmaq (*nədən* عن); 2) bir-birindən uzaqda olmaq; 3) fərqlənmək ت طرائقنا في الحياة ~ bizim həyat yollarımız ayrılmışdır; VIII إِبْتَعَدَ uzaq olmaq, uzaqlaşmaq (*nədən* عن); çıxıb getmək, tərk etmək; X إِسْتَبْعَدَ 1) uzaq hesab etmək; 2) qeyri-mümkün, ağlasığmaz hesab etmək; 3) çəkilmək, uzaqlaşmaq, yox olmaq (*haradan* عن); 4) kənar etmək, istisna etmək; çıxarmaq; الموضوع من جدول الاعمال ~ məsələni gündəlikdən çıxarmaq

– إِبْعَادٌ 1) kənar etmə, çıxartma, aradan qaldırma, istisna etmə; 2) təcrid etmə; 3) köçürtmə, sürgün etmə

– إِبْعَادِيَّةٌ *c.* أَبْعَادِيَّاتٌ , أَبَاعِدُ ferma, xutor

– أَبْعَدُ 1) ən uzaq, ən aralı, ən kənar; 2) mən, sən, o (*adbaad çağırmaq əvəzinə eyhamla*)

– بِعَادٌ ayrılıq

– بُعْدٌ[1] uzaqlıq, ayrılıq; هو بعيد عن ... بُعدَ السماء عن الارض o ...-dan/-dən göylə yerin uzaqlığı qədər uzaqdır; 2) uzaq yer علي الـــ~ uzaqda, uzaqlarda; ~ عن (مِن) uzaqdan النظر ~ uzaqgörənlik; الـــ~ الكليّ *mus.* oktava; ~ا له onu görüm, yox olsun!; ~ا لك! it!, yox ol!, rədd ol!

– بُعْدٌ[2] *c.* أَبْعَادٌ 1) məsafə; علي~ ثلاثة اميال üç mil məsafədə; هو علي~ حجر من... *məcaz.* o, filan şeyə çox yaxındır (*hərf. o, filan şeyə atılan daş məsafəsindədir*); 2) ölçü; أبعاد احداثيّة *riyaz.* koordinatlar; tayın ölçü-

– بَعْدُ sonra; hələ; لم يبلغ ~ الثامنة عشر o hələ on səkkiz yaşına çatmamışdır; اما بعد sonra, sonra isə; ~ فيما sonralar, axırda, nəticədə; ~ من قبل و من əvvəl və sonra

– بَعْدَ sonra; keçəndən sonra; ardınca, arxasında; ~ بكرة birigün, bir gün sonra; ~ الظهر günortadan sonra; ~ قليل من الزمان bir azdan, bir qədər sonra; واحد ~ الآخر bir-birinin ardınca; يوما ~ يوم gündən günə, günbəgün; ... ما ~ yaxud ... ان ~ yaxud ... من ~ ان ... -dan/-dən sonra; اللتيا و التي ~ bax: اللتيا ; وقوع الامر ~ əvvəlki (köhnə) tarixlə; postfaktum; حماقة ليست بعدها حماقة! axmaqlığın son həddi!; هو في حرمان ما ~ه حرمان o, təsəvvürə gətirilməyəcək dərəcədə ehtiyac içindədir; و بعد اخذ و ردّ و سين وجيم تبيّن ان ... çox sual-cavabdan sonra aydın oldu ki...

– بَعْدَيْن *xalq dil.* sonra

– بُعَيْدَ üstündən çox keçmədən; الثورة ~ inqilabdan bir az sonra

– بَعِيدٌ *c.* بُعَدَاءُ 1) uzaq; غير ~ uzaq olmayan, yaxın; كل البعد عن... ~ çox uzaq, olduqca uzaq; النظر ~ uzaqgörən; الأثر ~ çox təsirli; المنال ~ çətin müyəssər olan, çətin əldə edilən; من ~ uzaqdan; 2) çoxdankı, əvvəlki, köhnə, sürəkli, uzun (*müddət*); çoxdan bəri, qədimdən bəri; 3) و غير ~ ان ... ola da bilər ki...; 4) yad, qohumluq əlaqəsi olmayan adam

– تَبَاعُدٌ bir-birindən uzaqlaşma; ayrılıq, ayrılma; الـ ~ شُقّة böyük fikir ayrılığı

– مُبْعَدٌ uzaqlaşdırılmış, sürgün edilmiş

– مَبْعَدَةٌ uzaq, uzaqlıq; وقف على ~ من ... ...dan/-dən uzaqlıqda dayanmaq; يوجد على ~ كيلومترين o, iki kilometr uzaqda yerləşir

– مُسْتَبْعَدٌ qeyri-mümkün, ola bilməyən; من الـ ~ ان ... ola bilməz ki...

– مُسْتَبْعَدَاتٌ *c.* (*becərmək üçün*) naqolay, münasib olmayan torpaqlar

(بعر) II بَعَّرَ peyin tökmək (*heyvan haqqında*)

– بَعْرٌ *topl. c.* أَبْعَارٌ peyin

– بَعِيرٌ *c.* أَبْعِرَةٌ , أَبَاعِرُ , بُعْرَانٌ dəvə; اهل الـ ~ bədəvilər

– مَبْعَرٌ *anat.* gödən

بَعْزَقَ 1) səpələmək, dağıtmaq; 2) israf etmək

– بَعْزَقَةٌ 1) səpələmə, dağıtma; 2) israf etmə

– مُبَعْزِقٌ israfçı, bədxərc

(بعض) II بَعَّضَ hissələrə bölmək; V تَبَعَّضَ bölünmək

– بَعْضٌ *c.* أَبْعَاضٌ 1) hissə; منذ سنة و ~ السنة bir ildən artıq olar ki; 2) bəzi, bəziləri; الناس ~ a) bəzi insanlar; b) bəziləri; لـ ~ ـ ~ bir-birinə; ـهم ~ ـا bir-birini; في ~ الأيام bəzən; bir dəfə; الأوقات ~ bəzən; الشيئ ~ bir az, bir qədər; الفهم ~ فهمه onu bir təhər, güc-bəla ilə başa düşdü; و عراه ~ الخجل o bir az utanır; اصاب ~ النجاح في ... o ...-da/-də bəzi uğurlar qazandı; زيّ بعضه *xalq dil.* fərqi yoxdur! eyni şeydir! eyb etməz!

– بَعُوضٌ *topl.* ağcaqanad; mığmığa

– بَعُوضَةٌ *c.* ات – ağcaqanad; mığmığa

بَعْلٌ *c.* بُعُولٌ 1) ər; 2) sahib, ağa; 3) *Bibl.* Bəəl; 4) dəmyə torpaqlar; dəmyə əkin

– بَعْلَةٌ arvad

– بَعْلِيٌّ dəmyə; الارض الـ ~ ـة dəmyə torpaqlar, dəmyə; زراعة ~ ـة dəmyə əkini

بَعْلَزَبُول *din.* Bəlzəbul, şeytan

بَعْنِينَانٌ *c.* ات – tutuquşu

I بَغَتَ (ə) بَغْتٌ 1) baş vermək, gözlənilmədən meydana çıxmaq; 2) heyrətə salmaq, təəccübə salmaq; III بَاغَتَ 1) gözlənilmədən, birdən, lapdan etmək (*nəyi*—بـ); 2) gözlənilmədən hücum etmək; qəfildən haqlamaq; VII إِنْبَغَتَ 1) qəfildən haqlanmaq; 2) təəccüblənmək, heyran qalmaq

– بَاغِتٌ gözlənilməz, qəfil

– بَغْتَةٌ gözlənilməzlik, qəfillik; بَغْتَةً gözlənilmədən, qəfildən, lapdan, birdən

– بَغْتِيٌّ = بَاغِتٌ

– مُبَاغِتٌ gözlənilməz, qəfil

– مُبَاغَتَةٌ 1) gözlənilməz hücum, hadisə; 2) gözlənilməzlik, sürpriz

بُغَاثٌ *topl. c.* بِغْثَانٌ quşcuğaz; الطيور ~ balaca quşlar; الـ ~ هناك يَسْتَنْسِرُ *At. sözü*; orada sərçələr qartala dönürlər (*milçəkdən fil düzəltmək mənasında*)

– بُغَاثَةٌ quşcuğaz

بُغَاذَةٌ torta

(بغدد) تَبَغْدَدَ özünü çəkmək, lovğalanmaq, təşəxxüs satmaq; naz etmək, əzilib-büzülmək; Bağdad şəhərinə mənsub olmaq; özünü Bağdad əhlinə oxşatmaq

– بَغْدَادِيٌّ 1. Bağdad -i/-ı; 2. bağdadlı; ~ خشب çiləkən, nazik, ensiz taxta

– تَبَغْدُدٌ özünü çəkmə, lovğalanma, təşəxxüs satma; naz-qəmzə etmə, əzilib-büzülmə

بُغَازٌ *c.* بَوَاغِزُ boğaz

– بُغَازِيٌّ *c.* بُغَازِيَّةٌ losman

I بَغَشَ (ə) بَغْشٌ çiskinləmək, çiləmək, damcılamaq; بغشت السماء الارض çiləyirdi, xırda-xırda yağış yağırdı

– بُغَاشَةٌ *c.* ات – buğaşə (*xırda qutab*)

– بَغْشَةٌ xırda yağış, çiskin

I بَغُضَ (ə) بَغَاضَةٌ *yaxud* بَغِضَ (ə) بُغْضٌ zəhlətökən, nifrət oyandıran olmaq; II بَغَّضَ nifrət doğurmaq, ədavət doğurmaq, kin oyandırmaq; III بَاغَضَ bir-birini görməyə gözü olmamaq; bir-birinə kin bəsləmək; IV أَبْغَضَ görməyə gözü olmamaq, nifrət bəsləmək; VI تَبَاغَضَ bir-birini görməyə gözü olmamaq; bir-birinə nifrət bəsləmək

– بَغَاضَةٌ nifrət, kin, ədavət

– بُغْضٌ , بِغْضَةٌ , بَغْضَاءُ ədavət, nifrət

– بَغِيضٌ mənfur, nifrət oyandıran, nifrətə layiq

– تَبَاغُضٌ qarşılıqlı nifrət, bir-birini görməyə gözü olmama

– مُبْغِضٌ = بَغِيضٌ

– مَبْغُوضٌ = بَغِيضٌ

I بَغَلَ (u) بُغُولَةٌ 1) ağılsız olmaq; axmaq olmaq; 2) doğmayan, qısır olmaq (*dişi heyvan*); II بَغَّلَ *biol.* cütləşdirmək, məlezləşdirmək

– تَبْغِيلٌ cütləşdirmə, məlezləşdirmə, hibridləşdirmə

– بَغَّالٌ çarvadar *yaxud* qatır sahibi

– بَغْلٌ *c.* بِغَالٌ 1) qatır; 2) ağılsız, axmaq, sarsaq

– بَغْلَةٌ dişi qatır; القنطرة ~ körpü özülü

I بَغَمَ (ə) بُغَامٌ mələmək (*ahu, ceyran*)

I بَغَى (i) بُغْيَةٌ , بُغَاءٌ , بَغْيٌ 1) arzulamaq, istəmək; can atmaq; 2) niyyətində olmaq, qəsdində olmaq; 3) qəsd etmək (*nəyə* على); 4) incitmək, zülm etmək, əziyyət vermək, sıxıntı vermək (*kimə* على); 5) pozğunluq etmək; fahişəlik etmək; IV أَبْغَى 1) əldə etməyə, tapmağa (*nəyi*) kömək etmək; 2) vermək, tutmaq, göndərmək; VII إِنْبَغَى : ينبغي ان... gərəkdir ki...; lazımdır ki...; zəruridir ki...; ينبغي عليه ان ... gərəkdir ki...; فينبغي الآ ننسى ان.... unutmamalıyıq ki...;

ينبغي... كما ينبغي necə lazımdır; VIII إبتغى arzulamaq, istəmək

– إبتغاء istək, arzu; إبتغاء ... istəyərək; ... məqsədilə; ... məqsəd güdərək

– باغ *q.* باغية *c.* بغاة 1. zülm edən; əziyyət verən; incidən; 2. qaniçən, zalım, qəddar, tiran

– بُغاء istək, arzu

– بغاء pozğunluq, fahişəlik; دار الـــ~ fahişəxana

– بَغْي 1) ədalətsizlik; zülm; 2) pozğunluq; fahişəlik

– بَغِيّ *c.* بغايا pozğun qadın; fahişə

– بُغية istək, arzu, məqsəd; بغية التدخل müdaxilə məqsədilə

– مُبتَغي *c.* مُبتَغَيات istənilən, güdülən məqsəd

...lenkor; çit

... بَ 1) tökmək; axıtmaq; 2) sıç-
... boşboğazlıq etmək, çərənlə-
...axtabiti ilə dolu olmaq (*otaq*)
...xdanışan, naqqal, çərənçi,

...axtabiti; بَق دَقيقي un qurdu
... – taxtabiti; شَجَرَة الـــ~ *bot.*

...klənmək, qur-qur axmaq; qur-
...(*su*); 2) çərənləmək, qırıl-
...allıq etmək; 3) suluq etmək;
...qabar-qabar olmaq
... بَ
...ruldama; 2) çərənləmə, qırıl-
...qlama, qabarlama
... بَقابِ suluq, qabar
... بَقَجَات 1) düyünçə, bağlama,
...dəstə; paket; 2) sarğı

بقدونس , بَقدُونِس *bot.* cəfəri

I بَقَر (ə) بَقْر açmaq, yarmaq; yırtmaq

– باقِر qaramal sürüsü

– بَقّار *c.* بَقّارة çoban; mal-qara saxlayan; qaramalçı; heyvandar

– بَقَر *topl. c.* أبقار qaramal; البحر ~ *yaxud* الماء ~ *zool.* dəniz inəyi; الوحش ~ vəhşi inək; ~ ابو a) yağ; b) çöküburun

– بَقَرة *c.* ات ~ inək; öküz; وحشية ~ antilopa

– بَقَري inək -i/-ı; öküz -i/-ı; ~ لبن inək südü; ~ لحم mal əti

بَقَس *bot.* şümşad, şümşad ağacı

بُقسُماط *topl.* ات - suxarı; biskvit

– بُقسُماطة *c.* ات - suxarı; biskvit

بَقشَش bəxşiş vermək; çaypulu vermək (*kimə* – لـ)

– بَقشَشة bəxşiş vermə; çaypulu vermə; bağışlama

– بُقشة *c.* بُقَش buqşə (*Yəməndə 1/40 riyala bərabər pul vahidi*)

– بَقشِيش *c.* بَقاشِيش bəxşiş; çaypulu; hədiyyə

I بَقِع (ə) بَقَع xallı, çilli, ləkəli olmaq; xallanmaq; ala-tala olmaq; II بَقَّع ləkələmək, ləkə salmaq; çirkləndirmək; ala-tala etmək; xal salmaq; V تبَقَّع 1) xallanmaq, ləkələnmək; 3) ala-tala olmaq; 3) bəzi yerləri yaş olmaq

– أبقَع *q.* بَقعَاء *c.* بُقْع xallı; çilli, ləkəli; غراب ~ *zool.* xallı qarğa

– باقِعة *k. c.* بَواقِع böyük zəkaya malik adam

– بُقعَة[1] *c.* بُقَع ləkə; çil

– بُقعَة[2] *c.* بِقاع 1) yer; 2) bir parça torpaq, torpaq sahəsi

– مُبقَّع xallı; çilli; ləkəli

I بَقَل (u) بَقْل bitmək, boy atmaq (*ot, dənli bitkilər*); V تبَقَّل yığmaq, dərmək (*məs., tərəvəzi*)

– باقِل *xüs.ad.* Baqil (*pəltəkliyi ilə seçilən ərəb, Səhbanın ziddi – bax:* سحبان وائل)

– باقِلاء , باقلي *bax: əlifba sırası ilə*

– باقلاني baqqal

– بَكلا = بَقالا

– بَقّال 1) baqqal; 2) göyərti, tərəvəz satan

– بِقالة baqqallıq; دكان الـــ~ baqqal dükanı

– بَقْل *topl. c.* بُقول 1) dənli bitkilər; 2) otlar; 3) göyərti, tərəvəz

– بَقْلة tərəvəz, göyərti, səbzəvat; باردة ~ a) Misir paxlası; b) sarmaşıq; الحمقاء الـــ~ pərpərəng; الخطاطيف ~ dəmrovotu; الـــ~ العربيّة (اليمانيّة) sirkən; الـــ~ الذهبيّة qırmızı amarant; المباركة الـــ~ bağ kəşnişi; الملك ~ sədəfotu

– بَقلة treska

– بُقولي dənli

– مَبقلة *c.* مَباقِل bostan; dirrik; xır; مسقوفة ~ بالزجاج üstüörtülü dirrik, parnik

بَقلاوة paxlava

بَقلولة qovuq; kisə; şüşə

بَقَّم *bot.* səndəl ağacı

بُقوطي kiçik zənbil

I بَقي (ə) بَقاء 1) qalmaq, qorunub saxlanmaq; tələb edilənə qədər qalmaq; يبقي بالبوستة tələbli (*məs., məktub*); لم تبق طفلا sən artıq uşaq deyilsən!; و لم يبق احد منهم إلا aralarında bir nəfər də qalmadı ki, ... iştirak etməsin; 2) bir yerdə olmaq, qalmaq; mövcud olmaq; 3) qalmaq (*borcu – kimin* على); II بقّي saxlamaq; IV أبقي 1) qoymaq; saxlamaq; الله حياتك ~ səni Allah saxlasın!; 2) qorumaq, hifz etmək; əsirgəməmək; muğayat olmaq; gözləmək (*kimi* على); V تبقّي qalmaq; tələb edilənə qədər qalmaq; X إستبقي qorumağa çalışmaq; 2) salamat saxlamaq, qorumaq; 3) ləngitmək; saxlatmaq (*yanında*)

– إبقاء 1) saxlama, qoruma; 2) əsirgəmə (*kimi* على)

– أبقي daha möhkəm, daha yaxşı qorunub qalmış; لقد كان خيرا لكم و~ لو ... əgər..., sizin üçün daha yaxşı və daha etibarlı olardı

– إستبقاء 1) saxlama; 2) saxlatma; ləngitmə

– باقٍ *q.* باقية 1. 1) qalan; باقي الورقة المالية pulun qalanı, artığı; 2) qalan, yerdə qalan; 3) etibarlı, gizli; 4) daimi, əbədi; الحيّ الباقي Əbədi Əzəli olan (*Allahın gözəl adlarındandır*); فارق الدار الفانية الي الدار الباقية o öldü (*hərf. fani dünyadan ayrılıb əbədiyyət aləminə qovuşdu*); axirət həyatı; 2. باقيات *c.* əbədi qalan şeylər; الباقيات الصالحات əbədi qalan saleh əməllər

– باقِية *c.* بَواقٍ ayıdöşəyi; qışı (*Suriya*)

– بَقاء 1) sürəklilik, davamlılıq; 2) əbədilik, uzunömürlülük; طويل الـــ~ uzunömürlü, uzunmüddətli; 3) olduğu kimi qalma; yaxşı saxlanma; الطاقة ~ قانون *fiz.* enerjinin itməməsi qanunu; 4) olma, qalma, mövcudluq; yaşama; نزاع الـــ~ *yaxud* تنازع الـــ~ *biol.* mövcudluq uğrunda mübarizə; الانسب ~ *yaxud* الاصلح ~ *biol.* daha çox uyğunlaşa bilənlərin yaşaması; دار الـــ~ axirət həyatı

– بقى , بقا *xalq dil.* elədə, belə olan halda; elə isə; deməli

– بَقِيّة *c.* بَقايا 1) qalan, qalıq; بقايا الماضي keçmişin qalıqları; باقية ~ olan-qalan; 2) davam; ~ له ardı vardır; على الصفحة ~ الـــ

البقية في الرابعة davamı dördüncü səhifədə; البقية في حياتك يا... sənin ömrün uzun olsun! (*yaxın adamın ölümü münasibətilə əzakarlıq*)

– مَبْقِيّ : عليه ~ qalan, saxlanmış

بَكّ c. بَكوات bəy (*titul*)

– بَكَوِيَّة bəylik

بَكِيّ c. بِكاء bir qədər xəsis (*məs., danışmağa*)

بَكابُورت döşəmə ağzı, lyuk

بَكارا bakkara (*kart oyunu növü*)

بَكاسِين , بَكاشِين cüllüt, bekas

بَكالُورِيَا bakalavr dərəcəsi; حامل ~ في العلوم المالية التجارية ticarət-maliyyə elmləri bakalavrı

– بَكَلُورِيُوس = بَكَالُورِيُوس

بِكْباشِيّ c. بِكْباشِيَّة *köhn.* bəybaşı; polkovnik-leytenant

I بَكَتَ (u) بَكْت 1) vurmaq, döymək; əzişdirmək; 2) qalib gəlmək, üstün gəlmək, qazanmaq (*mübahisədə*); II بَكَّتَ söymək, danlamaq; məzəmmət etmək, qınamaq

– تَبْكِيت məzəmmət, danlaq; ~ الضمير vicdan əzabı

بَكْتِيرِيَا bakteriya

I بَكَرَ (u) بُكُور 1) tezdən durmaq, oyanmaq; 2) səhər tezdən yola düşmək (*hara* الى); 3) erkən, vaxtından qabaq görmək (*bir işi* ـبـ); في النوم ~ yatağa erkən [...]zanmaq; II بَكَّرَ = I; III بَاكَرَ erkən gəlmək (*kiminsə yanına*); VIII اِبْتَكَرَ 1) ixtira etmək, [...]cad etmək, düşünüb tapmaq; yaratmaq; [2]) təşəbbüs göstərmək; 3) ilk yetişən, təzə [m]eyvələri dərmək; 4) qızlığını almaq; [5]) qəribə, orijinal olmaq

– اِبْتِكار c. ات - 1) ixtira; yaratma; yaradı[cı]lıq; 2) təşəbbüs; 3) orijinallıq, qəribəlik

– بَاكِر erkən, vaxtsız, vaxtından əvvəl; أن الوقت ~ hələ tezdir; ~ موت vaxtsız ölüm; ~ا tezdən

– بَاكِرَة c. بَوَاكِر ilk yetişən, təzə meyvələr; ilk əlamətlər

– بَاكُور tezyetişən; tezdəyən, erkən

– بَاكُورَة c. بَاكُورَات , بَوَاكِير ilk meyvə; ilk addım (*hansı işdəsə*); ilkin; الصبح ~ sübh tezdən; اعماله ~ əməyinin ilk məhsulu; 2) c. ilk əlamətlər, müjdəçilər

– بَكَارَة qızlıq, bəkarət, bakirəlik; غشاء الـ~ bakirəlik pərdəsi

– بَكْر c. أَبْكُر , بِكَار 1) cavan dəvə; 2) *xüs. ad. k.* Bəkr

– بِكْر 1. bakir, toxunulmamış; təmiz; saf; الاراضي الـ~ xam torpaqlar; البلد الـ~ bakir ölkə, yer; ~ا دَهْشَة دُهِش o, dilə-ağıza gəlməyən dərəcədə heyrətləndi; 2. c. أَبْكار 1) ilki, ilkin; ilk meyvələr; 2) bakirə, qız

– بَكَر *topl.* 1) *tex.* blok, qarqara; 2) çarx, makara

– بَكَرَة [1], بَكَرَة c. بَكَرَات 1) *tex.* blok, qarqara; 2) çarx, makara (ابيض) خيط اسود ~ bir çarx qara (ağ) sap; انهم (عن) علي ~ ابيهم احتفوه onlar hamı birlikdə onu təntənə ilə qarşıladılar

– بَكْرَة [2] cavan dəvə

– بُكْرَة səhər, sübh, şəfəq; في النهار ~ obaşdan, səhər tezdən; بكرة a) səhər tezdən; b) sabah; ~ بعد birigün, ertəsi gün

– بِكْرِيّ birinci doğulmuş, ilkin, böyük oğul

– بِكْرِيَّة 1) birinci doğulmuş, ilkin, böyük qız; 2) ilk dəfə doğan qadın

– بَاكُور = بَكُور

– بُكُورَة , بُكُورِيَّة ilkinlik, birincilik

– بَكِير ilk, tezyetişən, tezdəyən

– مُبْتَكَر orijinal

– مُبْتَكَرَات c. ixtiralar

– مبكار erkən

– مُبَكِّر erkən, tezyetişən, tezdəyən

بَكْرَج c. بَكارِج çaydan, qəhvədan

مُباكسة boks

I بَكَلَ (u) بَكْل düymələmək, bağlamaq; II بَكَّلَ = I

– بُكْلَة c. بُكَل düymə, ilgək, bənd; toqqa

بَكَلا treska

– بَكَلاه = بَكَلا

بَكَالُورِيَة = بَكَلُورِيَة

بَكَالُورِيُوس bakalavr; علوم ~ elmlər bakalavrı; فنون ~ incəsənət bakalavrı; درجة الـ~ bakalavr dərəcəsi

I بَكِمَ (a) بَكَم (بكم) lal, dilsiz olmaq; بَكَمَ (u) بَكامَة susmaq, danışmamaq; IV أَبْكَمَ lal, dilsiz etmək; V تَبَكَّمَ dili tutulmaq, susmaq; danışa bilməmək; nitq qabiliyyətini itirmək

– أَبْكَم q. بَكْماء c. بُكْم lal, dilsiz

– بَكَم lallıq, dilsizlik

– بَكِيم c. أَبْكام lal

I بَكَى (i) بُكاء ağlamaq, hönkürmək; göz yaşı tökmək, yas saxlamaq (*kimin üçün* علي *və ya təs. halda*); II بَكَّى 1) çox ağlamaq; 2) ağlatmaq; IV أَبْكَى ağlatmaq; ağlamağa məcbur etmək; VI تَبَاكَى 1) ağlaşmaq; 2) yalandan göz yaşı tökmək (*nə üstündə* علي); X اِسْتَبْكَى ağlatmaq

– بَاك c. بُكاة ağlayan; göz yaşı tökən, yas saxlayan

– بَاكِيَة c. بَوَاك 1. ağlayan qadın; göz yaşı saxlayan qadın; 2. 1) ağı deyən qadın, ağıçı; 2) *memar.* tağ; alaqapı

– بَكّاء ağlağan

– بُكَاء , بُكِيّ ağlama, hönkürmə, göz yaşı tökmə

– مُبْكٍ q. مُبْكِيَة göz yaşı doğuran; hüznlü, kədərli

– مَبْكًى c. مَبَاك (*kimin üçünsə*) ağlama yeri; حائط الـ~ "ağlama divarı" (*Qüds şəhərində*)

– مَبْكِيّ : عليه ~ yası tutulan, təziyəsi saxlanılan

بَلْ əksinə, ancaq, hətta; həm də; ليس هو كاتبا بل طبيب o, yazıçı yox, həkimdir; ما قال هذا عمرو بل زيد bunu Əmir yox, Zeyd demişdir; يخطيء بل يصر علي الخطأ o nəinki səhv edir, hətta səhvində israrlıdır

I بَلَّ (u) بَلّ (بل) (ə/u) islatmaq, yaş etmək; suvarmaq; بَلَّ ظمأه بل الظما boğazını islatmaq; yanğısını söndürmək; هذا لا يبل الريق *məcaz.* bu əsla kifayət deyildir; بَلَّ (ə/i) بَلَل , بُلُول sağalmaq (*nədən sonra*), qıvraqlaşmaq, özünə gəlmək, düzəlmək (*nədən* من); بَلَّ من مرضه xəstəlikdən sağaldı; II بَلَّلَ bərk islatmaq (*nə ilə* ـبـ); الله ثراه ~ Allah onun qəbrinin üstündə ot bitirsin; الفقيدة بدموعه ~ ölən qadın üçün acı göz yaşı tökmək; IV أَبَلَّ sağalmaq (*nədən sonra*), qıvraqlaşmaq, özünə gəlmək (*nədən* من); V تَبَلَّلَ islanmaq, yaş olmaq; بالعرق ~ tər tökmək; VIII اِبْتَلَّ islanmaq, isladılmaq

– بَلّ islatma

– بَلّ [1] sağalma

– بَلّ [2] yabanı kəndəlaşın meyvəsi

– بَلاّلَة rütubət, nəmlik, yaşlıq

– بَلاّن hamamçı

– بَلاّنَة c. ات – 1) hamamçı qadın; 2) ev sahibəsinə kömək edən qadın, qulluqçu

– بِلَّة rütubət, nəmlik; ~ الطين في زاد daha da qızışdırmaq; altına od qoymaq

– بَلِيل 1. yaş, islaq, nəm; 2. sərin yel

– بَلِيلَة şəkərli buğda və ya qarğıdalı sıyığı

- مَبْلُول ، مُبَلَّل ، مُبْتَل yaş, islaq, nəm

(بِـ+ـلا) بلا ...sız/-siz; حائط ~ صورة كغرفة نافذة ~ *At. sözü*: şəkilsiz divar pəncərəsiz otaq kimidir

بلاتُون *c.* ات - *hərb.* bölmə (*bax*: فوج)

بلاتين platin

بلاج *c.* ات – çimərlik

بلاجْرا *tibb.* pellaqra

بلازْمَة plazma

بلاستِيك plastmassa, plastik

بَلاش (بلا شيء) *xalq dil.* havayı, pulsuz; ~يا necə ucuzdur!, boş şeydir!

بلانْك *c.* ات - dəmir parçası, qəlib

بَلْبَص lif süpürgə ilə silmək, sürtmək, süpürmək

- بَلْبَاص *c.* بَلابِيص lif süpürgə

بَلْبَط şappıldatmaq, sıçratmaq

- بَلْبَطَة şappıldatma, sıçratma

بَلْبُوعَة *c.* بَلابِيع həb

بَلْبَل 1) narahat etmək, təşvişə salmaq; 2) qatıb-qarışdırmaq; pozmaq; dolaşdırmaq; تَبَلْبَل 1) narahat olmaq, təşvişə düşmək; 2) qarışdırılmaq, pozulmaq, dolaşmaq

- بَلْبَال [1] *c.* بَلابِيل narahatlıq, təşviş, həyəcan

- بَلْبَال [2] bəlbal kolu

- بُلْبُل *c.* بَلابِل bülbül; الشعير ~ *zool.* tənək quşu

- بَلْبَلَة *c.* بَلابِل 1) narahatlıq; قرّت بلابله narahatlıqdan qurtardı تضاعفت بلابله narahatlığı artdı; 2) qarışıqlıq, səliqəsizlik, nizamsızlıq, pozuntu; vəlvələ, çaxnaşma; 3) *c.* qayğılar, əndişələr

- بَلْبَلَة *c.* ات - 1) burun (*çaydanın, bardağın, səhəngin*); 2) kran

- بَلْبُول bizquyruq, qılquyruq çöl ördəyi

- تَبَلْبُل qatıb-qarışdırma; səliqəsizlik; vəlvələ; الألسنة ~ dillərin qatılıb-qarışdırılması

- مُتَبَلْبِل 1) həyəcanlanmış, narahat olmuş; 2) qarışdırılmış, nizamsız hala salınmış

I (بلج) بَلَج (u) بُلُوج 1) parıldamaq, parıldamaq; 2) işıqlanmaq; بَلِج (ə) بَلَج işıq saçmaq, parıldamaq; sevinmək, gül kimi açmaq (*üz*); IV أَبْلَج 1) parıldamaq; şəfəq saçmaq; 2) açmaq, aşkar etmək, ifşa etmək; ~ الحق و الباطل تلجلج *At. sözü*: doğruçu aydın danışar, yalançı pəltəkləyər (*müq. et*: أبلج); V تَبَلَّج 1) parıldamaq, şəfəq saçmaq; 2) işıqlanmaq; VII اِنْبَلَج 1) işıqlanmaq; 2) görünmək, çıxmaq (*şüa*)

- أَبْلَج *q.* بَلْجَاء *c.* بُلْج 1) parıldayan; 2) şən; 3) aydın; الحق ~ و الباطل لجلج doğru aydın, yalan əyri olar

- اِنْبِلاج 1) الفجر ~ şəfəq; dan yerinin ağarması; 2) başlanğıc; القرن العشرين ~ iyirminci əsrin başlanğıcı

- بَلَج parıltı, işıq, şölə

بِلْجِيكِي 1) Belçika -i/-ı; 2) belçikalı

- بَلَح *topl.* xurma (*təzə*); البحر ~ *zool.* midi

- بَلَحَة *c.* ات - xurma

I (بلد) بَلَد (u) بُلُود yaşamaq (*harada* بِـ); بَلِدَ (u) بَلادَة yaşayış yeri seçmək (*nəyi* بِـ); بَلُدَ (u) بَلادَة axmaq, sarsaq olmaq; II بَلَّد 2) iqlimə uyğunlaşdırmaq; V تَبَلَّد 1) səfehləmək, gicləmək, xərifləmək, sarsaqlamaq, axmaqlamaq; 2) kütləşmək; ت احاسيسه ~ hissləri kütləşib; 3) iqlimə uyğunlaşmaq; VI تَبالَد özünü axmaq yerinə qoymaq

- بِلاد ölkə (*bax*: بَلَد)

- بَلادَة axmaqlıq, sarsaqlıq, kütlük, ağıldanyüngüllük

- بَلَد *c.* بِلاد ، بُلْدان 1) ölkə; 2) vilayət; 3) şəhər; yer; ~ ابن a) şəhər adamı, şəhərli; b) *xalq dil.* şıq geyinən, ədəbaz

- بُلْدانِي toponimika alimi

- بُلْدانِيَّة toponimika

- بَلْدَة *c.* بِلاد 1) şəhər; 2) məntəqə, qəsəbə

- بَلَدِي 1. 1) şəhər -i/-ı; 2) yerli; 3) bələdiyyə -i/-ı; مجلس ~ bələdiyyə məclisi; 2. yerli, həmşəhərli, həmvətən

- بَلَدِيَّة *c.* ات – şəhər idarəsi, bələdiyyə; رئيس الـــ~ bələdiyyə rəisi, şəhərin başçısı; دار الـــ~ bələdiyyə binası, şəhər bələdiyyə idarəsinin binası

- بَلِيد *c.* بُلَداء 1. ağıldankəm, key, axmaq, sarsaq; الذهن ~ ağlı zəif; kəmağıl; kütbeyin; 2. axmaq, sarsaq

- تَبَلُّد axmaqlıq, sarsaqlıq; kütbeyinlik; في ~ küt-küt, axmaqcasına

- تَبْلِيد iqlimə uyğunlaşdırma

- مُتَبَلِّد axmaq, kütbeyin

بُلْدُوزَر *c.* ات – buldozer

بَلَدِيُوم *kim.* palladium

بَلَس 1) əncir ağacı (*Ficus palmata*); 2) əncir

بَلَسان 1) balzam ağacı; kəndələş; صغير ~ qara kəndələş

بَالستيك = بلستيك

- بَالستيكي = بلستيكي

بَلْسَم *c.* بَلاسِم balzam; شاف ~ *məcaz.* şəfaverici balzam

- بَلْسَمِي balzam -i/-ı

(بلش) II بَلَّش başlamaq (*Suriya*)

بَلَشُون vağ; ~ كل بركة ولها *At. sözü*: hər gülün öz bülbülü var (*hərf. hər gölün öz vağı olar*)

I بَلَص (u) بَلْص aldadıb almaq, hədələməklə almaq, zorla almaq; II بَلَّص = I; VII اِنْبَلَص aldadılmaq

- بَلاص *c.* بَلالِيص gil bardaq

- بَلاصِي = بَلاص

- بَلْص 1) zorla alma; 2) qoparma

- بَلْصَة aldatma, fırıldaq, dələduzluq

(بلط) II بَلَّط 1) döşəmək, daşla döşəmək; 2) əldən düşmək, gücdən düşmək, taqətdən düşmək, zəifləmək; وجهه ~ üzündə abır olmamaq; üzünə salmaq; V تَبَلَّط döşənmək; 2) *məcaz.* veyllənmək, avaralanmaq

- بَلاط [1] *topl.* döşəmə üçün daş, çay daşı; قاشاني ~ kaşı; اسمنت ~ sement döşəmə

- بَلاط [2] saray

- بَلاطَة *c.* ات – daş; tava daşı, yastı daş; ملوّن ~ kaşı; الضريح ~ başdaşı, qəbirüstü daş

- بَلْطَة *c.* بَلْط balta (*daha çox döyüş baltası mənasında*)

- بَلْطِي *topl.* Nil xanı balığı

- بَلُّوط 1) palıd; 2) *həmç.* ثمرة ~ palıd qozası; *bot.* şabalıd

- تَبْلِيط döşəmə

- مُبَلَّط döşənmiş

بَلْطَج 1) başqasının hesabına yaşamaq; 2) şantajla məşğul olmaq; şantaj işlətmək

- بَلْطَجَة şantaj

- بَلْطَجِي *c.* بَلْطَجِيَّة 1) istehkamçı; 2) hədə ilə, şantajla pul qoparan; şantajçı

I بَلَغ ، بَلِغ (ə) بَلْغ udmaq; ريقه ~ nəfəsini dərmək, bir qədər dincəlmək; II بَلَّغ uddurmaq, udmağa məcbur etmək; ريقه ~ nəfəsini dərməyə imkan vermək; yeməyin üstündən su içmək; IV أَبْلَغ = I; VII اِنْبَلَع udulmaq; VIII اِبْتَلَع udmaq, canına çəkmək, hopdurmaq

- اِبْتِلاع udma,canına çəkmə

- بَالُوعَة *c.* بَوَالِيع çirkab borusu, çirkab quyusu; nov; مجاري ~ kanalizasiya quyusu

- بَلاعَة *c.* ات – 1) çanaq, tas (*mətbəxdə*); 2) navalça; çirkab quyusu

- بَلْعَة *c.* بَلَعات udum, qurtum, içim; bir udum, bir içim, bir qurtum

- بَلُّوعَة *c.* بَلالِيع = بَلاعَة

بَلْعَم c. بَلَاعِم udlaq, hulqum, əsnək; qida borusu

– بَلْعَمَة c. ات – *biol.* faqosit

– بُلْعُوم c. بَلَاعِيم = بُلْعُمْ ; التهاب الـ~ *tibb.* faringit; التهاب الـ~ الحنجري farinqolaringit; منظار الـ~ farinqoskop

– بُلْعُومِيّ udlaq -i/-ı

I بَلَغَ (u) بُلُوغ (بلغ) 1) çatmaq, yetişmək (*nəyə*); بلغه هذا الخبر ~ bu xəbər ona çatdı; 2) çatdırmaq, aparmaq, gətirmək (*kimi-nəyi* ـ *hara* الى); 3) yetkinləşmək, yetkinlik yaşına çatmaq; 4) yüksək həddə çatmaq; الفيضان ذروتها ~ daşqın yüksək həddə çatdı; 5) təsir etmək (*kimə* من *dərd, söz və s. haqqında*); منه الغيظ أشدّ (كل) مبلغ ~ onun bərk qəzəbi tutdu; kiminsə razılığını qazanmaq; بَلُغَ (u) بَلَاغَة bəlağətli olmaq; II بَلَّغَ 1) çatdırmaq, yetirmək; له التحيّة ~ kiməsə salam çatdırmaq, salam yetirmək; 2) diqqətinə çatdırmaq, xəbər vermək, xəbərdarlıq etmək; 3) məlumat vermək (*kimin barəsində* عن); çuğulluq etmək; III بَالَغَ şişirtmək, artırmaq, mübaliğə etmək; IV أبلغ çatdırmaq; yetirmək; الى ~ مليون milyona çatdırmaq; 2) diqqətinə çatdırmaq, xəbər vermək, bildirmək, xəbərdar etmək; bəyan etmək; ötürmək; V تبلّغ kifayətlənmək, qane olmaq (*nə ilə* بـ); VI تبالغ bəlağətli olmağa səy göstərmək, boş-boşuna əlləşmək

... *tibb.* ابلغ -dən

... 1) yaşa dolmuş, yetkin, yetkinlik ... çatmış; 2) böyük, iri, azman; ..., açıq (*yara*); الاهمية ~ böyük əhə... malik; الخطورة ~ son dərəcə təh...; الصعوبة ~ çox çətin; الدقّة ~ olduqca ...

– بَلَاغ [1] c. ات – 1) xəbərdarlıq, bildiriş; elan; 2) çağırış, müraciətnamə; 3) rəsmi məlumat, bəyanat; مشترك ~ birgə bəyanat; أخير ونهائي ~ ultimatum, son və qəti tələb

– بَلَاغ [2] yetərlilik

– بَلَاغَة 1) bəlağət, gözəl və aydın danışma qabiliyyəti, natiqlik istedadı; علم الـ~ bəlağət elmi, ritorika; بـ~ gözəl, aydın, bəlağətlə; 2) belletristika

– بَلَاغِيّ 1. 1) bəlağətə aid; 2) ritorik; 2. ritor; bəlağət sahibi, natiq

– بَلْغَة c. بُلَغ sarı dəridən tikilmiş başmaq

– بُلْغَة yetərlilik

– بُلُوغ 1) yetişmə, çatma (*nəyəsə*); 2) həddi-büluğ, yetkinlik

– بَلِيغ c. بُلَغَاء 1) bəlağətli, gözəl və aydın danışan; 2) böyük, iri, azman; əhəmiyyətli

– تَبْلِيغ c. ات – təbliğ; çatdırma, xəbərdarlıq; *dip.* təqdim etmə; جمركي ~ gömrük bəyanatı

– مُبَالَغ : فيه ~ şişirdilmiş, mübaliğə edilmiş

– مُبَالَغَة 1) şişirtmə, mübaliğə; لا ~ ابدا في القول ان ... desək, əsla mübaliğə olmaz; ... mübaliğəsiz demək olar ki ...; 2) *adab.* mübaliğə

– مَبْلَغ c. مَبَالِغ 1) məbləğ; 2) ölçü; 3) dərəcə; الحاجة ~ ehtiyac dərəcəsi (*nəyə* الى); 4) hədd; بلغ في الجد ~ا son dərəcə sımic olmaq; الرجال ~ بلغ kişilik həddinə yetişmək, həddi-büluğa çatmaq; ~ بلغ هذا الأمر bu iş ciddiləşdi

... bu iş ciddiləşdi

– مُبَلَّغ : عنه – bəyan edilmiş; elan edilmiş

– مُبَلِّغ 1) məlumatverən; 2) xəbərçi, çuğulçu

– بُلْغَار *topl.* bolqarlar

– بُلْغَارِيّ 1. bolqar (*sif.*); الـ~ـة bolqar dili; 2. bolqar

بَلْغَم 1) bəlğəm, selik; 2) fleqma

– بَلْغَمِيّ fleqmatik; fleqmatik

I بَلَفَ (u) بَلْف ələ salmaq, oynatmaq, aldatmaq, axmaq yerinə qoymaq

– بَلْف [1] blef, yalan, oynatma

– بَلْف [2] klapan, qapaq; الأمن ~ qoruyucu klapan, qapaq

I بَلِقَ (ə) بَلَق ala, əbləq olmaq; alaca, ala-bula olmaq

– أَبْلَق q. بَلْقَاء c. بُلْق ala, əbləq; ala-bula, alaca; alaş

بَلْقَانِيّ balkan (*sif.*)

بَلْقَع , بَلْقَعَة c. بَلَاقِع səhralıq

بِلْقِيس *tar.* Bəlqis (*Səba məlikəsinin adı*)

بَلَم [1] c. أَبْلَام yastıdibli uzun qayıq (*İraq*)

بَلَم [2] c. بِلَام *topl.* ançous (*siyənəyə oxşar xırda balıq*)

– بَلَمَة c. ات – ançous

I بَلِهَ (ə) بَلَه axmaq, kütbeyin, əbləh olmaq; VI تَبَالَه özünü axmaqlığa vurmaq, kütbeyin göstərmək, əbləhlik etmək

– أَبْلَه q. بَلْهَاء c. بُلْه , بُلْهَاء 1. əbləh, axmaq; sadəlövh; 2. qarabatdaq (*quş*)

– بَلَاهَة axmaqlıq, əbləhlik, kütbeyinlik; sarsaqlıq, səfehlik

– بَلَه kütbeyinlik, əbləhlik, ağılsızlıq

– بَلْهَ nəinki ..., hətta ..., -dan -dən heç danışmağa dəyməz; ~ ما اعياه عن ان يخط حرفا كلمة elə zəifdir ki, nəinki bir söz, hətta bir hərf də yaza bilmir

بِلْهَارْسِيَة , بِلْهَارْسِيَا *tibb.* bilharsioz

I بَلَا (u) بَلْو (بلو) , بَلَاء 1) yoxlamaq, imtahandan keçirtmək; 2) bəlaya düçar etmək; بَلِيَ (ə) بِلًى 1) köhnəlmək, yeyilmək, yırtılmaq, dağılmaq; 2) çürümək, külə dönmək; 3) *məch.* mübtəla olmaq (*nəyə* بـ), xəstəlik çəkmək; II بَلَّى 1) köhnəltmək, yırtmaq; 2) əldən salmaq; III بَالَى diqqət yetirmək (*nəyə*); maraq göstərmək (*nəyə*), qayğısını çəkmək (*nəyin*); لا أبالي! mənim üçün fərqi yoxdur, nə vecimə!; IV أَبْلَى 1) köhnəltmək, çox işlətmək; yırtmaq; 2) güc gəlmək, güc göstərmək (*nəyə* في); عذرا في ~ القتال cəsarətlə döyüşmək; بلاء حسنا ~ yaxşı işləmək, çox iş görmək (*nədə* في); döyüşdə igidcəsinə vuruşmaq; V تَبَلَّى kimisə (على) nahaqdan ittiham etmək; VIII اِبْتَلَى imtahan etmək; 2) *məch.* mübtəla olmaq, məruz qalmaq (*nəyə* بـ); أبتليت البلاد بالجفاف ölkə quraqlığa məruz qaldı

– أُبَالِيَّة : لا~ = لا مبالية bax: مُبَالِيَّة

– اِبْتِلَاء 1) imtahan, bədbəxtlik, bəla; 2) cəzalandırma (*nə ilə* بـ)

– بَال q. بَالِيَة 1) köhnə, çürümüş, xarab olmuş, yeyilmiş; yararsız hala düşmüş

– بَلَاء 1) imtahan; حسن الـ~ səbat, mətanət, möhkəmlik, dözüm, dayanıqlılıq; 2) bəla, bədbəxtlik; هو ~ لا يدفع bu, qarşısıalınmaz bəladır; 3) zəhmət, əmək; بلاؤه في هذا البحث كبير bu araşdırmada onun əməyi böyükdür; أحسن البلاء böyük uğurla iş görmək; 4) *tibb.* cüzam; 5) sızanaq, çivzə

– بَلْوَى c. بَلَاوِي bəla, bədbəxtlik, fəlakət; به الـ~ عمت bu, ümumi tələbata çevrildi

– بِلًى köhnəlmə

بَلَى (*inkarlı suala cavab*) bəli, əlbəttə; أما كتب مكتوبا؟ بلى o, məktub yazmamışdırmı? – Bəli (*yazmışdır*)

– بَلِيّ çox köhnəlmiş, dağılmış; çürük

– بَلِيَّة c. بِلْيَ , بِيَل kürə, diyircək; كرسي بلي diyircəkli yastıq

– بَلِيَّة c. بَلَوَى = بَلَايَا

– تَبْلِيَة qurulmuş, quraşdırılmış, yalan ittiham

– مُبال *q.* مُبالية diqqət yetirən (*nəyə*), qayğı göstərən (*kimə* بـ...); ... بـ ~ غير etinasız (*nəyə*), diqqət yetirməyən (*nəyə*)

– مُبالاة etina göstərmə, diqqət yetirmə; diqqət, qayğı; maraq; ~ اللا etinasızlıq, diqqətsizlik, biganəlik; ~ عدم diqqətsizlik

– مُبالية : ~ لا etinasızlıq, biganəlik

– مُبتلي mübtəla olmuş, məruz qalmış

بلوتونيوم *kim.* plutonium

بَلْوَرَ kristallaşdırmaq, büllurlaşdırmaq; قضيّة ~ problemi dürüst ifadə etmək; تَبَلْوَرَ kristallaşmaq, büllurlaşmaq

– بَلُّور , بِلَّوْر *topl.* 1) kristallar; 2) büllur; صخري ~ saf kvars

– بَلُّورة *c.* ات – 1) kristal; 2) kristal parçası

– بَلْوَرة kristallaşdırma, büllurlaşdırma

– بَلُّوريّ 1) kristal, kristallik; 2) büllur (*sif.*)

– بَلُّوريّات kristalloidlər

– تَبَلْوُر krsitallaşma, billurlaşma

بلوز , بلوزة *c.* بلوزات bluza (*üst köynəyi*)

بلوفر *c.* ات – pulover

بلوك *tex.* blok

بَلُون *c.* ات – hava şarı, aerostat, dirijabl

بلياتشو kloun, oyunbaz; təlxək

بليارْدُو bilyard; عصا الـ~ kiy (*bilyard ağacı*); bilyard şarı

بَلِين , بَلِينة balina

بليون *c.* بَلايين bilyon

بَم bəm simi (*udun*); bəm

بُمْب *topl.* bomba, mərmi

– بُمْبة bomba, mərmi

بيكباشي = بمباشي

بُمْباغ *c.* ات – boyunbağı, qalstuk

بمبرا : الـ~ bambara (*dil adı*)

بَمْبَة açıq-çəhrayı

(بن) II بَنَّنَ kökəlməyə buraxmaq (*məs., qoyunu*)

بَنْ *bax:* بني

بُنّ qəhvə dənələri, toxumları; dənəvar qəhvə; مسحوق ~ üyüdülmüş, çəkilmiş qəhvə

– بَنّان *c.* بَنّانة qəhvə taciri, qəhvə alverçisi

– بُنّي 1) qəhvə -i/-ı; 2) qəhvəyi

– بُنّي Nil karpı, şirbit (*balıq*)

– بَنان *topl.* barmaqlar; barmaqların ucları; النّدم ~ عضّ *məcaz.* bərk peşman olmaq; بالـ~ اليه يشار *məcH.* onu barmaqla göstərirlər; çox məşhurdur, çox tanınır

– بَنانة barmaq; barmağın ucu; هو طوع ~ـه o onun barmağının işarəsinə bənddir

بنْدُورة = بَنادُورة

بَنالتي *idm.* on bir metrəlik cərimə zərbəsi

بُنَيّة = بُنيّة

بَنْت *bax:* بني

بَنْتو *c.* بَنْتِيّات , بَناتِيّ bintu (*20 franklıq xırda pul*)

I بَنَجَ (u) بَنْج huşa gəlmək, öz əvvəlki halına qayıtmaq; II بَنَّجَ 1) məst etmək, bihuş etmək; xloroformla yuxulatmaq; keyləşdirmək, hissizləşdirmək, ağrısızlaşdırmaq; V تَبَنَّجَ məst olmaq, bihuş olmaq; xloformla yuxuya verilmək; keyləşdirilmək

– بَنْج 1) *bot.* bəngotu; 2) xloroform; 3) narkoz, huşsuzlaşdırma, yatırtma

– بَنْج başlanğıc, mənşə

– تَبْنيج anesteziya, ağrısızlaşdırma; موضوعي ~ yerli anesteziya

بَنْجَر qırmızı çuğundur; السكر ~ şəkər çuğunduru

بَنْجَلُو bunqalo

بَنْجَة : السبع ~ *tibb.* karbunkul

بَنْد *c.* بُنُود 1) maddə; bənd; paraqraf; 2) bayraq

بَنْدَر *c.* بَنادِر 1) ticarət mərkəzi; 2) əyalətin baş şəhəri; 3) liman

بَنْدُورة , بَنَدُورى pomidor; عصير الـ~ tomat şirəsi

بَنْدِير dəf, qaval

بَنْدِيرة *c.* ات – bayraq

بَنْدَق atmaq; vurmaq, öldürmək (*tüfənglə*)

– بَنْدَقة atış, atma; vurma, öldürmə (*tüfənglə*)

– بُنْدُق *topl.* fındıq

– بُنْدُقة *c.* ات – 1) fındıq; 2) güllə

– بُنْدُقيّ [1] 1) Venetsiya (*sif.*); 2) Venetsiya sexini (*qızıl pulu*)

– بُنْدُقيّ [2] *c.* بُنْدُقيّة silah ustası

– بُنْدُقيّة *c.* بَنادِق tüfəng; رش ~ qırma tüfəngi, seçmə tüfəngi; سريعة الطلقات ~ tezatan, tezaçılan tüfəng; آليّة ~ *yaxud* اوتوماتيكيّة ~ *yaxud* رشّاشة ~ avtomat; سريّة البنادق atıcı rotası

– بَنْدُوق *c.* بَنادِيق kəbinsiz, qeyri-qanuni doğulmuş; söyüş: alçaq, yaramaz

بَنْدُول kəfkir, rəqqas; الساعة ~ saat kəfkiri

بَنْزَهِير 1) limon; 2) padzəhr

بَنْزُول benzol

– بَنْزِين benzin; الخفيف الـ~ yüngül benzin; الـ~ الثقيل ağır benzin

بِنِسِلِين penisilin

بَنْسة *bot.* alabəzək bənövşə

بَنْسِيُون *c.* ات – pansion (*təhsil müəssisəsi*)

بِنِش *c.* ات – biniş (*uzunqol bayram paltarı*)

بِنْصِر *q. c.* بَناصِر adsız barmaq

بَنْط *c.* بُنُوط , أبْناط 1) *birj.* bənd; نزل سعر القطن عشرة بنوط pambığın qiyməti beş bənd aşağı düşüb; 2) *mətb.* punkt; 3) məntəqə; yer; 4) *idm.* xal

بَنْطَلُون şalvar; tuman; قصير ~ qısa tuman; şort

بَنْطَال = بَنْطَلُونات *c.* بَنْطَلُون

بَنَفْسَج *topl.* bənövşə

– بَنَفْسَجة *c.* ات – bənövşə

– بَنَفْسَجيّ bənövşəyi; الاشعّة فوق الـ~ـة ultrabənövşəyi şüalar

بَنِيقة *c.* بَنائِق 1) paz, çiv; calaq, yamaq; 2) yaxalıq, yaxa; مقلوبة ~ qatlama yaxa

بَنْقو bənqo (*Sudanda narkotik maddə*)

بَنْك 1) başlanğıc; العمر ~ ömrün çiçəklənən vaxtı, həyatın ən yaxşı çağı; mənşə; cins

بَنْك *c.* بُنُوك 1) oturacaq, skamya; 2) piştaxta; النجّار ~ dülgər dəzgahı; 3) bank; (الدولة) الحكومة ~ dövlət bankı; الائتمان ~ العقاري torpaq-kredit bankı; العقاري الـ~ torpaq-ssuda bankı; الاصدار ~ emissiya bankı; الاهلي الـ~ milli bank; التسليفات ~ ssuda bankı; الدُوَلي الـ~ beynəlxalq bank; الرهونات ~ lombard; الرهونات العقارية ~ ipoteka bankı

– بَنْكي bank (*sif.*); التوظيفات الـ~ـة bank investisiyaları; الودائع الـ~ـة bank əmanətləri

بَنْكِرياس mədəaltı vəzi

بَنْكنُوت *c.* ات – banknot

بَنْكِير *c.* بَنْكِيرية bankir

بَنّة *c.* بَنّ qələm

بَنُّور (*müq. et:* بَلُّور) büllur

– بَنُّورة *c.* ات – kiçik şüşə qab, ətir şüşəsi

I بَنَى (i) بِناء , بُنْيان 1) tikmək, ucaltmaq, bina etmək; في الهواء ~ həvada tikib-qurmaq, xəyalında tikib-qurmaq; 2) əsaslanmaq (*nəyə* على); ... بـ ~ evlənmək (*kiminlə* على); *qram.* الكلمة ~ sözü ikihallı etmək; عزمه ~ qəti qərara gəlmək; II بَنّى çox tikmək; V تَبَنّى 1) oğulluğa götürmək; 2) qəbul etmək; إقتراحا ~ təklif qəbul etmək; افكاره ~ kiminsə fikirlərini qəbul etmək; VII إنْبَنى 1) əsaslanmaq; qurulmaq

(nəyə, nə üzərində على); VIII اِبْتَنَى 1) tikmək; 2) evə gətirmək (məs., gəlini); X اِسْتَبْنَى təmirə ehtiyacı olmaq

– اِبْن (xüsusi adlarda بْن) c. أَبْنَاء , بَنُون oğul; الـ ~ الاكبر böyük oğul; الـ ~ الاصغر kiçik oğul; (البنت) الابن ~ nəvə; (الأخت) الاخ ~ qardaşoğlu; (bacıoğlu); عم ~ əmioğlu; خال ~ xalaoğlu; (الزوجة) الزوج ~ ögey oğul; bax: صلب; (البلد) المدينة ~ şəhər sakini, şəhərli; الجنس ~ yerli; həmvətən; الدين ~ həmdin; روحه ~ hər şey üçün özünə borclu olan; özünə təkbaşına yol açan; السبيل ~ a) yolçu, yolda olan; b) evsiz; عرب ~ ərəb; دمشق ~ Dəməşq sakini, dəməşqli; مصر ~ Qahirə sakini, misirli; عشرين سنة ~ iyirmi yaşlı; ... في اليوم ~ -da/-də naşı, xam; هو ~ ابيه a) o, atasına çəkib; b) atası məlum deyil; ناس ~ yaxud الذوات ~ o, tanınmış ailədəndir; ابناء الشعب vətəndaşlar; أَبناء وطني həmvətənlərim; أبناء قومه onun həmvətənləri; ابناء اللغة eyni dildə danışanlar; həmvətənlər; ابناء العربية yaxud ابناء يَعْرُب ərəblər; بنو أمي qardaşlarım; آدم ~ bəni-adəm, insan; بنو الإنسان yaxud بنو آدَمَ insan oğulları, insanlar, bəşəriyyət; بنو أمية tar. Əməvilər; بنو العبّاس tar. Abbasilər; بنو حرب Hərb qəbiləsi; بنو تميم Təmim qəbiləsi

– اِبْنَة c. بَنَات qız; الاخ ~ qardaşqızı; الاخت ~ bacıqızı; العم ~ əmiqızı; الخالة ~ xalaqızı; (الزوجة) الزوج ~ ögey qız

– اِبْنِيّ oğul (sif.)

– بَانٍ q. بَانِيَة c. بُنَاة tikən, memar, inşaatçı; qurucu; konstruktor

– بْن bax: اِبْن ; مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ Məhəmməd bin Əhməd

– بَنَّاء 1. 1) konstruktiv, əməli; 2) yaradıcı; 2. 1) bənna; tikən; 2) memar

– بِنَاء c. أَبْنِيَة 1) tikiliş, tikmə, tikilmə, bina olunma, bina edilmə; quruculuq; الـ ~ الاقتصاديُّ العلميّ الثقافيّ iqtisadi, elmi, mədəni quruculuq; الـ ~ إعادة yenidənqurma; bərpa; مواد الـ ~ tikinti materialı; بناءً على... ...əsasında; 2) tikinti, bina; تحتي ~ fəls. bazis, altqurum; فوقي ~ fəls. üstqurum; 3) konstruksiya; quruluş; الـ ~ الاجتماعي ictimai quruluş; 4) qram. dəyişməz forma; dəyişməzlik

– بِنَائِيّ 1) tikinti (sif.); 2) struktur (sif.)

– بِنَايَة c. ات – bina, korpus, tikinti, tikili

– بِنْت c. بَنَات qız; الـ ~ الكبري böyük qız; الـ ~ الصغرى kiçik qız; انها بنت ابيه a) o qız atasına çəkib; b) o qızın atası məlum deyil; حلال ~ halal süd əmmiş qız; بلد ~ şəhər qızı; şəhərli qız; العم ~ a) əmiqızı; b) arvad; ناس ~ tanınmış ailədən olan qız; الأمس ~ yaxın keçmişdə olanlar; الشفة ~ söz; العنب ~ (الحان) şərab; العين ~ göz yaşı; الفكر ~ fikir, ideya; الماء ~ su pərisi; اليمن ~ qəhvə; بنات الدهر bəlalar, bədbəxtliklər; بنات الصدر qayğılar; sinədəkilər; بنات الظنون gümanlar, xəyallar, uydurmalar; بنات الطريق yoldan ayrılan qollar, dolama yollar; بنات الليل gecə qızları, fahişələr; بنات الهواء yelbeyin qızlar

– بِنْتِيّ qız (sif.)

– بُنُوَّة oğulluq

– بَنَوِيّ oğul (sif.)

– بُنَيّ c. بُنَيُّون oğul; يا بُنَيّ oğlum!

– بُنَيَّة c. ات – qız; ~ يا qızım!; بنيّات الطريق əsas yoldan ayrılan qollar, dolama yollar; دع بنيّات الطريق məcaz. azdırma!; kələk gəlmə!

– بَنْيَان : الـ ~ شجرة bot. hind ənciri ağacı

– بُنْيَان 1) bina etmə, tikmə, qurma; 2) bina, tikinti; 3) struktur, quruluş; الـ ~

الاقتصادي iqtisadi struktur; كالـ ~ المرصوص sıx mütəşəkkil halda; sıx birləşmiş halda

– بِنْيَة c. بِنًى 1) fiziki quruluş, tərkib; 2) qəddi-qamət; bədən quruluşu; الـ ~ قويّ möhkəm bədənli, boylu-buxunlu; الـ ~ ضعيف zəif bədənli, sısqa, cansız

– بَنِيَّة dam, ət saxlamaq üçün gildən tikilmiş yer

– تَبَنٍّ 1) oğulluğa götürmə; ابن بالتبنى götürmə oğul, oğulluq; إبنة بالتبنى götürmə qız, qızlıq; 2) qəbul etmə (məs., qətnamə)

– مَبْنًى c. مَبَانٍ 1) əsasını, özülünü qoyma; tikiliş; 2) bina, korpus; حروف المباني əlifba

– مَبْنِيّ 1) qurulmuş, tikilmiş; 2) qram. dəyişməz; على الكسر ~ sonu kəsrə ilə bitən dəyişməz sözlər (məs., سِيبَوَيْه)

I بَهِتَ (بهت) (u) بُهِتَ 1) heyrətlənmək, təəccüblənmək, valeh olmaq; 2) məch. sarsımaq, heyrətə gəlmək, özünü itirmək, çaşmaq; بَهَتَ (ə) بهت 1) valeh etmək, heyrətləndirmək, heyrətə gətirmək; 2) qəfildən yaxalamaq; 3) məch. çaşıb qalmaq, donuxub qalmaq; 4) böhtan atmaq, iftira yaxmaq (kimə ـــ ب); بَهَتَ (ə) بهت 1) solmaq, rəngi qaçmaq, ağarmaq, solğun görünmək (üz); 2) solmaq, bozarmaq (rəng); II بَهَّتَ heyrətə salmaq, valeh etmək; III بَاهَتَ = II; VII اِنْبَهَتَ heyrətlənmək, heyrətə gəlmək, məftun olmaq

– بَاهِت aydın olmayan, solğun, tədricən itib gedən

– بُهْت yalan, böhtan, iftira; söyüş

– بُهْتَان = بُهْت

– بَهْتَة heyranlıq, məftunluq

– مَبْهُوت heyran, məftun

I بَهَجَ (بهج) (ə) بَهْج sevindirmək, şadlandırmaq; بَهِجَ (ə) بَهَج sevinmək, şadlanmaq, şənlənmək, fərəhlənmək (nəyə ـــ ب); بَهُجَ (u) بَهَاجَة parlaq, gözəl olmaq; IV أَبْهَجَ sevindirmək, fərəhləndirmək; VIII اِبْتَهَجَ sevinmək, fərəhlənmək, şadlanmaq, şadyanalıq etmək (nə münasibətlə ـــ ب , ـــ ل)

– اِبْتِهَاج sevinc, fərəh, şənlik, şadyanalıq

– بَهِج , بَهِيج 1) fərəhlənən, şadyanalıq edən, şənlənən, şən; 2) parlaq, işıqlı; 3) gözəl, yaraşıqlı, füsunkar, məlahətli

– بَهْجَة 1) sevinc, şadyanalıq, şənlik; 2) gözəllik

– مَبَاهِج c. الحياة ~ : həyatın xoş anları; həyatın nəşəsi

– مُبْتَهِج sevinən, şadlanan, şən, şad

– مُبْهِج sevindirən, fərəhləndirən, sevindirici, fərəhləndirici

بَهْدَلَ 1) söymək, təhqir etmək; incitmək, pis rəftar etmək; بكلام قارس لاذع مهين ~ـه onu acı, tikanlı və təhqiredici sözlərlə söydü; 2) qeyri-normal həyat tərzi keçirmək تَبَهْدَلَ 1) rüsvay olmaq, özünü biabır etmək; 2) təhqir edilmək, alçaldılmaq

– بَهْدَلَة 1) təhqir etmə; alçaltma; kobud rəftar etmə; 2) qeyri-normal həyat tərzi; 3) şitlik, bayağılıq, kobudluq, qabalıq; 4) qalmaqal, rüsvayçılıq, biabırçılıq, abırsızlıq, şərəfsizlik; الفقرُ حشمة والعز ~ At. sözü: kasıblıq sadəlik gətirər, cah-cəlal isə bayağılıq

– مُبَهْدَل başısoyuq, nizamsız, səhlənkar, səliqəsiz adam

I بَهَرَ (ə) بَهْر 1) parıldamaq, şəfəq saçmaq; göz qamaşdırmaq; 2) məch. gözləri qamaşmaq, heyran olmaq; 3) ağır nəfəs almaq, təngənəfəs olmaq, töyşümək;

VII إِبْتَهَرَ 1) gözləri qamaşmaq, valeh olmaq, heyran olmaq; 2) ağır nəfəs almaq, təngənəfəs olmaq, boğulmaq; VIII إِبْتَهَرَ 1) tez-tez nəfəs almaq; boğulmaq; 2) öyünmək, lovğalanmaq (*nə ilə* بـ)

– أَبْهَر *anat.* aorta

– إِنْبِهَار gözləri qamaşma, heyran olma, valeh olma; ~ (بـ) في heyranlıqla, heyrətlə, heyran-heyran

– بَاهِر parlaq, çox gözəl, çox yaxşı; ~ نجاح parlaq qələbə

– بَهَار *c.* ات – 1) Yamayka bibəri; 2) *c.* ədviyə, ədviyyat

– بَهَار təmizlənmiş pambıq

– بُهْر təngənəfəslik, töyşümə

– بُهْرَة orta, mərkəz; الشتاء ~ qışın ortası; الظلام ~ qatı zülmət

– مَبْهُور *həmç.* الانفاس ~ boğulan, ağır nəfəs alan

بَهْرَجَ 1) bəzəmək, bəzənib-düzənmək, geyinib-keçinmək; 2) saxtalığını müəyyən etmək; تَبَهْرَجَ bəzənib-düzənmək, geyinib-keçinmək

– بَهْرَج 1. 1) şöhrətpərəst, lovğa; 2) saxta (*pul*); 3) diqqəti cəlb edən, gözəçarpan, qeyri-adi (*rəng*); 2. 1) bəzək-düzək, bərbəzək, zahiri bəzək; 2) boş şey, fanilik, təlaş

– بَهْرَجَان bər-bəzək; bəzək-düzək, zahiri bəzək

– بَهْرَجَة 1) bəzək; 2) gözəllik, qəşənglik; parlaqlıq

– مُبَهْرَج gözəçarpan, diqqəti cəlb edən (*rəng*)

بَهْرَمَان *bot.* yabanı zəfəran, saflor; 2) *min.* karbunkul (*qiymətli daş*)

– بَهْرَمَانِيّ yabanı zəfəran rəngi; ~ ياقوت yaqut

بَهْرِيز şorba, duru xörək, horra

I بَهَشَ (ə) بَهْش ağlamağa hazır olmaq

– بَهْشَة ağlamağa hazırlıq; و ما من ~ الا ورائها جهشة *At. sözü*: dama-dama göl olar (*hərf. göz yaşı damcı-damcı damcılayar sel olar*)

I بَهَظَ (ə) بَهْظ sıxmaq, çətinliyə salmaq; ağır yük olmaq (*vergi haqqında*); IV أَبْهَظَ sıxmaq; ağır yük olmaq, çətinliyə salmaq (*nə ilə* بـ)

– بَاهِظ ağır, həddən artıq, yüksək (*xərclər*)

– بَهَاظَة ağırlıq, çətinlik; hədsizlik

بَهَق *q.* بَهْقَاء *c.* بُهْق dəmrovlu

بَهَق, بُهَاق *tibb.* dəri xəstəliyi; dəmrov

I بَهَلَ (ə) بَهْل lənət oxumaq, qarğımaq, nifrin etmək; V تَبَهَّلَ bir-birini lənətləmək, qarğımaq; VI تَبَاهَلَ = V; VIII إِبْتَهَلَ yalvarmaq, yalvarıb-yaxarmaq

– إِبْتِهَال yalvarma, yalvarıb-yaxarma

– أَبْهَل *bot.* ardıc

بَاهِل *c.* بُهَّل 1.1) qeyri-məşğul; daimi işi olmayan; ~ عامل işsiz; 2) cidarlanmamış, buxovlanmamış; 2. *köhn.* əmcəyi bağlanmamış dişi dəvə

– بَهْلَة qarğış, lənət

– بَهْلِي üzüaçıq (*qadın*); ~ الـ على a) açıq-aşkar; b) həyasızcasına, sırtıqcasına

بَهْلَلَة *xalq dil.* təlxəklik; ~! بلاش burax təlxəkliyi!

– بُهْلُول, بَهْلُول *c.* بَهَالِيل 1) təlxək, oyunbaz, masqaraçı; 2) *köhn.* qəhrəman, pəhləvan

بَهْلَوَان *c.* ات – akrobat; gimnast; kəndirbaz, canbaz

– بَهْلَوَانِيّ akrobatik; ~ ـة العاب akrobatik təmrinlər

– بَهْلَوَانِيَّة 1) ekvilibristika, kəndirbazlıq, canbazlıq; 2) *av.* ali pilotaj

– بَهْلَوَانِيَّات *c.* akrobatika, akrobatika hərəkətləri

– بَهْلَوِيّ pəhləvi; ـة~الـ pəhləvi dili

(بهم) IV أَبْهَمَ 1) qeyri-müəyyən, mübhəm olmaq; dolaşıq olmaq; şübhəli olmaq; 2) qeyri-müəyyən etmək, şübhəli etmək; الكلام ~ anlaşılmaz, eyhamla danışmaq; V تَبَهَّمَ qeyri-müəyyən, anlaşılmaz, ikimənalı olmaq (*kimin üçün* على); VII إِنْبَهَمَ aydın olmamaq, qaranlıq, naməlum, gizli, sirli, mübhəm olmaq; X إِسْتَبْهَمَ mübhəm, ikimənalı olmaq (*kimin üçün* على)

– إِبْهَام[1] mübhəmlik, qeyri-müəyyənlik; dolaşıqlıq; şübhəlilik; الرمزي ~ الـ simvolizm

– إِبْهَام[2] *c.* أَبَاهِيم, أَبَاهِم böyük barmaq; اليد ~ əlin baş barmağı; الرجل ~ ayağın baş barmağı

– بَهَام, بِهَام *topl.* cavan qaramal (*cöngə, düyə və s.*)

– بَهْم, بُهْم *topl.* = بَهَام, بِهَام

– بَهْمَة *c.* بَهَمَات buzov, dana, quzu və s.

– بُهْمَة *c.* بُهَم 1) qaya; 2) çətin məsələ, problem

– بَهِيم *c.* بُهُم, بُهْم qatran kimi qara; qaranlıq (*gecə*)

– بَهِيمَة[1] *topl.* heyvan (*ev heyvanı, vəhşi heyvan*)

– بَهِيمَة[2] *c.* بَهَائِم heyvan; ev heyvanı; vəhşi heyvan

– بَهِيمِيّ 1) qaramal (*sif.*); 2) heyvan (*sif.*); 3) vəhşi

– بَهِيمِيَّة 1) heyvanlıq; 2) vəhşilik, qəddarlıq

– مُبْهَم qeyri-müəyyən, mübhəm, şübhəli; ~ عدد *riyaz.* adsız ədəd; ـة~الـ الاسماء *qram.* işarə əvəzlikləri

– مُبْهَمَات *c.*: ~الـ القصائد simvolistik, simvolizm ruhlu poemalar

I (بهو) بَهَا (u) بَهَاء gözəl olmaq

– بَهْو *c.* أَبْهَاء böyük zal; vestibül, salon; في أبهاء هذا الدار bu evin divarları arasında

بَهْوَرَ 1) genişləndirmək (*deşiyi, dəliyi, yaranı*); 2) öyünmək, lovğalanmaq (*Suriya*); تَبَهْوَرَ öyünmək, lovğalanmaq

– بَهْوَرَة 1) genişləndirmə (*deşiyi, dəliyi, yaranı*); 2) öyünmə, lovğalanma

– تَبَهْوُر öyünmə, lovğalanma; yalan; و هيلمة ~ hap-gop; yalan

I بَهِيَ (ə) بَهَاء gözəl, parlaq olmaq; III بَاهَى 1) gözəllikdə yarışa girmək, rəqabət aparmaq; 2) lovğalanmaq, öyünmək (*nə ilə* بـ); fəxr etmək (*nə ilə* بـ); VI تَبَاهَى bir-biri qarşısında öyünmək, lovğalanmaq; fəxr etmək (*nə ilə* بـ)

– بَاهٍ *q.* بَاهِيَة gözəl, parlaq

– بَهَاء gözəllik, parlaqlıq, cah-cəlal

– بَهَائِيّ : ~الـ *din.* bəhai

– بَهَائِيَّة : ~الـ *din.* bəhailik

– بَهِيّ gözəl, qəşəng, parlaq (*rəng*)

– تَبَاهٍ lovğalıq, öyünmə; iftixar, fəxr

– مُبَاهَاة 1) gözəllikdə rəqabət; 2) lovğalıq; iftixar

بَوّ *c.* أَبْوَاء uyuq

I (بوأ) بَاءَ (u) بَوْء 1) qayıtmaq (*haraya* إلى); 2) qaytarmaq (*nəyi* بـ); بالفشل ~ a) uğursuz nəticələnmək; b) uğursuzluq gətirmək; بالخيبة ~ umidi kəsilmək, ümidi boşa çıxmaq, məyus olmaq; بالخسران ~ zərər çəkmək, ziyana uğramaq; itirmək; II بَوَّأَ 1) yerləşdirmək; qoymaq; 2) qaldırmaq, çıxarmaq (*məs., taxta*); العرش ~ taxta çıxartmaq; taxtda oturtmaq; مقعدا ~ oturtmaq, əyləş-

dirmək; IV أَبَاءَ yerləşdirmək, yer eləmək, qoymaq; 2) qaytarmaq; V تَبَوَّأَ oturmaq; tutmaq (yeri); yerləşmək; العرش ~ taxta çıxmaq

– إِبَاءَة yerləşdirmə, yer eləmə, məskun etmə

– بَوَاء 1) bərabərlik; 2) tay, tay-tuş, taybərabər

– بُوَاء *zool.* boa (*iri ilan*)

– بِيئَة , بِيَاة , *c.* بِيآت , بِيئَات 1) hal, vəziyyət; 2) mühit, sahə, dairə; cəmiyyət; 3) yaşayış yeri, olduğu yer

– بِيئِيّ mühitlə bağlı

– تَبَوُّؤ tutma (*yeri*); العرش ~ taxta çıxma

– مَبَاءَة 1) olduğu yer; 2) yer, anbar, saxlanc; 3) *məcaz.* ocaq; هذا ~ لكثير من الامراض bu, bir çox xəstəliklərin ocağıdır

(بوب) II بَوَّبَ 1) fəsillərə, bablara bölmək, ayırmaq (*məs., kitabı*); 2) çeşidləmək, növlərə ayırmaq; V تَبَوَّبَ fəsillərə, bablara bölünmək

– بَاب *c.* أَبْوَاب , بِيبَان , أَبْوِبَة 1) qapı, giriş; alaqapı; سقفي ~ dama qapı; ارضي ~ zirzəmiyə qapı; البدن ~ *anat.* gödən; دوّار ~ turniket; فتح ~ الكلام *məcaz.* söhbətə başlamaq; فتح ~ المناقشة *məcaz.* müzakirələrə başlamaq; فتح ~ـا جديدا في *məcaz.* –da/-də yeni imkanlar açmaq; أصبح على الـ~ qapı arxasında qalmaq, qovulmaq, çıxarılmaq; على ابواب المعركة الانتخابية seçki kampaniyası ərəfəsində; على ابواب المؤتمر konfrans ərəfəsində; سياسة الـ~ المفتوح açıq qapı siyasəti; 2) fəsil, bölmə, məqalə; 3) mənbə (*gəlirin*); جديد للثروة ~ yeni sərvət mənbəyi; 4) çeşid, növ, cür, qism, qəbil; واحد في ~ـه özlüyündə yeganə; 5) *qram.* fel babı; العالي ~ *tar.* Babi-ali (*Osmanlı imperiyasının hökuməti*); من ~ الاحتياط ehtiyatən; من ~ المجاملة nəzakət xatirinə; من ~ الصدفة ان... təsadüfidir ki...; من ~ العطف canı yandığından; من ~ الاقتصاد qənaət xatirinə; من ~ الضرورة zərurət üzündən; في هذا الـ~ bu baxımdan; bu sahədə; على ~ الله Allahın köməyi ilə; رجل على ~ الله kasıb insan; عائش على ~ الله Allahın yetirdiyi ilə dolanan; جاء على ~ الله Allah qapısına gəlmək, dilənmək; قعد على ~ الله oturub dənizə çıxmaq üçün havanın yaxşılaşacağını gözləmək

– بَابَة *c.* ـات – dərəcə; çeşid; növ; هل انت من ذي الـ~ məgər sən də beləsən?, səndə də belə şeylər var?

– بَابِيّ 1) portal -i/-ı; 2) *din.* babi, babiliyin ardıcılı

– بَابِيَّة : الـ~ـة *din.* babilik

– بَوَّاب qapıçı, dalandar, süpürgəçi; المعدة ~ *anat.* mədə çıxacağı

– بَوَّابَة qapı, darvaza, alaqapı; الفوز ~ zəfər tağı; القنطرة ~ şlüz

– بِوَابَة qapıçılıq, dalandarlıq, süpürgəçilik

– تَبْوِيب 1) fəsillərə, bölmələrə ayırma; 2) çeşidləmə, təsnif etmə

– مُبَوَّب 1) fəsillərə, bölmələrə ayrılmış, bölünmüş; 2) çeşidlənmiş, təsnif edilmiş

بُوتَقَة *c.* بَوَاتِق , بُوتَقَات kürə, tiyan; الدهر ~ həyatın sınağı

I (بوح) بَاحَ (u) بَوْح 1) aşkar olmaq, açılmaq; 2) açıb söyləmək, aləmə yaymaq, car çəkmək, aşkar etmək (*nəyi* بـ); IV أَبَاحَ 1) açıb söyləmək, aşkar etmək; 2) icazə vermək, yol vermək, izn vermək; ~ لنفسه ان ... özünə eyb bilməmək, özünə rəva görmək; الاموال و الفروج ~ qarətə və qadınları zorlamağa izn vermək; 3) bir şeyi ümumun malı bilmək; 4) məqbul saymaq; X إِسْتَبَاحَ 1) icazəli, iznli bilmək; məqbul

saymaq; 2) özünə tam sərbəstlik vermək (*nədəsə*); 3) tapdalamaq, basmaq, ayaq altına salmaq, ayaqlamaq, kobudcasına pozmaq; 4) müsadirə etmək

– إِبَاحَة 1) açma, aşkar etmə; 2) icazə, izn; 3) tam sərbəstlik (*hərəkətlərdə*); azğınlıq, hərki-hərkilik; الجنس ~ cinsi münasibətlərdə pozğunluq, əxlaqsızlıq

– إِبَاحِيّ hər şeyi icazəli hesab edən; sərbəst; azğın, pozğun

– إِبَاحِيَّة *c.* ـات – 1) tam sərbəstlik; azğınlıq; özbaşınalıq; 2) azadfikirlilik; 3) nihilizm

– إِسْتِبَاحَة müsadirə

– بَاحَة *c.* بُوح , بَاحَات 1) ev, bina, otaq; həyət; açıqlıq; في ~ هذه الجامعة bu universitetin divarları arasında; 2) *idm.* meydança

– مُبَاح azad, sərbəst, heç kəsə mənsub olmayan; ümumun malı olan; الدخول ~ giriş sərbəstdir; *c.* المباحات *fiqh-ilahiyyat.* icazəli olan hər şey; izinli sayılan hər şey

– مُسْتَبَاح pozulan, tapdanan, ayaq altına atılan

I (بوخ) بَاخَ[1] (u) بَوْخ , بَوَخَان düşmək, enmək, əksilmək, azalmaq, sakitləşmək; بَاخَ[2] (u) بُؤُوخ 1) korlanmaq, xarab olmaq, təravətini itirmək; 2) bayat, dadsız olmaq, dadsızlaşmaq (*yemək haqqında*); 3) solmaq (*məs., parça*); 4) bayağı, şit, duzsuz olmaq; 5) cəsarətini itirmək, ümidsizliyə qapılmaq; keyləşmək, süstləşmək; əli-ayağı soyumaq; II بَوَّخَ 1) korlamaq, yararsız hala salmaq; 2) bayağılaşdırmaq, səthiləşdirmək

– بَائِخ 1) korlanmış, təravətini itirmiş; 2) dadsız, bayat; 3) solğun; 4) bayağı, şit; إِحْتِشَام ~ süni hörmət; كلام ~ boş söz, cəfəngiyat

– بُوَاخ buxar, buxarlanma

– تَبْوِيخ 1) korlama, xarab etmə, yararsız hala salma; 2) bayağılaşdırma

بُودْرَة pudra, kirşan; علبة الـ~ pudra qutusu

بُودَقَة *c.* بَوَادِق = بُوتَقَة

بُوذَا Budda

– بُوذِيّ 1) Budda -i/-ı; 2) buddist, buddaçı

– بُوذِيَّة : الـ~ buddizm

I (بور) بَارَ (u) بَوْر , بَوَار 1) məhv olmaq, itmək, yox olmaq, korlanmaq, xarab olmaq; 2) satılmamaq, atılıb qalmaq (*mal haqqında*); durğunluq halında olmaq (*ticarət haqqında*); 3) becərilməmiş, emal edilməmiş qalmaq; herik edilmək (*torpaq*); 4) uğursuz, faydasız olmaq (*əmək haqqında*); البنت ~ت qız qalıb qarımaq; II بَوَّرَ herik etmək (*torpağı*)

– بَائِر 1) namünasib, becərilmədən qalmış (*torpaq*); 2) satılmayıb qalmış (*mal*); بنت ~ة qarımış qız

– بَوَار 1) məhv olma, itmə, korlanma; 2) durğunluq (*ticarətdə*); 3) becərilməmiş qalma, boş qalma, viran qalma; yararsızlıq (*torpaq haqqında*); دار الـ~ cəhənnəm

– بَوْر 1) həlak olma; 2) durğunluq (*ticarətdə – «bazar ölüb» mənasında*)

– بُور[1] (*hallanmır, cəm şəkilçisi qəbul etmir*) namünasib, becərilməmiş və ya herik edilmiş (*torpaq*); الاراضى الـ~ namünasib, atılmış torpaqlar; أحياء الاراضى الـ~ başlı-başına buraxılmış torpaqların becərilməsi

– بُور[2] *kim.* bor

بُورْجُوَازِيّ burjuaziya -i/-ı

– بُورْجُوَازِيَّة burjuaziya; الـ~ الصغيرة (الصغرى) xırda burjuaziya; الـ~ الكبيرة (الكبرى) iri burjuaziya; الـ~ الكومبرادورية komprador burjuaziya

بُورْجِيّ *c.* بُورْجِيَّة boruçu, şeypurçu, truba çalan

بُورْصَة c. ات – birja; الاوراق المالية ~ fond birjası; العمل ~ əmək birjası; البضاعة ~ əmtəə birjası
بُورَق boraks
بُورِيّ [1] c. بَوَارِيّ 1) boru; 2) lehimləmə borucuğu
– بُورِيّ [2] topl. zool. buri, kefal (balıq)
– بُورِيَّة [1] c. ات – zool. buri, kefal
– بُورِيَّة [2] c. بَوَارِيّ həsir
– بُورِيك borat (sif.); الحامض الــ~ borat turşusu
– بَاز bax: əlifba sırası ilə
(بوز) II بَوَّزَ qaşqabaqlı, qaraqabağ, üzügülməz, hirsli olmaq
– بُوز c. أَبْوَاز 1) sifət, burun (heyvanda); 2) ağız; مط ~ـه dodaqlarını qabağa vermək; 3) burun (çaydanın); 4) çəkmənin burnu; 5) uc (bıçağın); 6) çıxış dəliyi
– بُوز xalq dil. buz, dondurma
– بُوزَة [1] 1) pivə; 2) pivəxana (Misir)
– بُوزَة [2] c. ات – poza; أخذ ~ امام المصور fotoaparat qarşısında poza almaq
– تَبْوِيزَة hirsli sifət; hirsli üz
بُوزِيتْرُون pozitron
(بوس) I بَاسَ (u) بَوْس öpmək; ابوس ايدك xalq dil. əlini öpürəm; VI تَبَاوَسَ öpüşmək
– بَوْس öpmə, öpülmə, öpüş
– بَوْسَة c. ات – öpüş, busə
بُوسْتَة c. ات – poçt
– بُوسْتَجِيّ c. بُوسْتَجِيَّة poçtalyon
بُوسْتُو korset
بُوسْتَة = بُوسْطَة
(بوش) I بَاشَ (u) بَوْش islatmaq, suya salmaq, suya qoymaq; II بَوَّشَ 1) qışqırmaq; səs-küy salmaq; 2) islatmaq
– بَوْش c. أَبْوَاش səs-küylü dəstə, camaat
– بُوش xalq dil. boş yerə, əbəs yerə

بُوص، بُوص [1] c. أَبْوَاص kətan və ya ipək parça
– بُوص [2] topl. 1) qamış, qarğı; هندي ~ bambuk; 2) quru qarğıdalı gövdəsi
– بُوصَة [1] c. ات - qamış gövdəsi; quru qarğıdalı gövdəsi; لبّس الــ~ تبقى عروسة At.sözü. gözəllik ondur, doqquzu dondur (hərf. qamış gövdəsini də geyindirsən gəlin olar)
– بُوصَة [2] c. ات - düym
بُوصْلَة، بُوصَلَة kompas; bussol
بُوط c. أَبْوَاط çəkmə
بُوتَاسِيُوم = بُوطَاسِيُوم
بُوتَقَة = بُوطَة c. بُوَط
(بوظ) I بَاظَ (u) بَوَظَان 1) korlanmaq, xarab olmaq; 2) faydasız olmaq; II بَوَّظَ korlamaq, yararsız hala salmaq; البنت ~ qızı korlamaq, qızlığını almaq
– بُوظَة 1) pivə (Misir); 2) pivəxana; 3) dondurma (Suriya)
بَاع c. أَبْوَاع، بَاعَات 1) ba (üç arşına bərabər uzunluq ölçüsü); 2) qucaq, qucum; طول الــ~ a) qüdrət; b) qabiliyyət, bacarıq; طويل الــ~ a) qüdrətli; b) qabiliyyətli, bacarıqlı; قصر الــ~ a) gücsüzlük, zəiflik; b) qabiliyyətsizlik, bacarıqsızlıq; ضيق الــ~ simic; كان معه بالــ~ و الذراع kiminləsə əlbir olmaq
– بُوع c. أَبْوَاع anat. ayaq darağı; لا يعرف الكوع من الــ~ zərbi məs., heç nə bilmir; iki eşşəyin arpasını bölə bilmir
(بوغ) V تَبَوَّغَ qaynamaq (qan)
– بُوغ c. أَبْوَاغ biol. spor
– بُوغِيّ spor -i/-ı
بُغَادَة = بُوغَادَة
بُوغَاز c. بَوَاغِيز 1) boğaz; 2) liman
– بُوغَازِيّ c. بُوغَازِيَّة losman
بُوفِيه، بُوفَة c. بُوفِيهَات bufet
(بوق) II بَوَّقَ şeypur çalmaq

– بَائِقَة c. بَوَائِق bəla, bədbəxtlik
– بَوَّاق şeypurçu
– بُوق c. أَبْوَاق 1) şeypur, buynuz, kərənay; السيّارة ~ avtomobil fiti; 2) səsyayan, səsgücləndirən
بُوقَال c. بَوَاقِيل qab, şüşə
بُوكْسَات : الحديد ~ kastet, beşmarmaq (İraq)
بُوكْسِيت min. boksit
بُوكْلَة toqqa, bənd, ilmək
(بول) I بَالَ (u) بَوْل işəmək, sidikləmək; II بَوَّلَ = I; IV أَبَالَ işətmək, sidiklətmək; V تَبَوَّلَ = I; علي نفسه ~ altına işəmək, sidikləmək (xəstə haqqında); X اِسْتَبَالَ işətmək, sidiklətmək
– بَال bax: əlifba sırası ilə
– بَوَّال tez-tez sidikləyən
– بُوَال tibb. poliuriya
– بَوالَة tibb. urologiya
– بَوَّالَة c. ات – ictimai tualet, ayaqyolu
– بُول topl. markalar (poçt)
– بَوْل c. أَبْوَال sidik; مرض الــ~ السكّري tibb. diabet, şəkər xəstəliyi; مجرى الــ~ sidik kanalı
– بَوْلِيّ sidik -i/-ı; طبيب المسالك الــ~ـة yaxud طبيب الاعضاء الــ~ـة uroloq; الامراض المجارى الــ~ـة sidik-tənasül xəstəlikləri; الــ~ـة bax: مَجْرَى
– تَبَوُّل sidikləmə; عدم الــ~ sidiyin kəsilməsi; دموي ~ tibb. uremiya
– تَبْوِيل sidikləmə
– مُبَوِّلَة sidikqovucu dərman
– مَبْوَلَة c. مَبَاوِل 1) sidikqabı; 2) ayaqyolu; 3) sidikqovucu dərman
– مُبِيل sidikqovucu
بُولَاذ polad
بُولَاق Bulaq (Qahirənin məhəllələrindən biri); راح علي ~ Bulağa getdi; ürəyi bulandı

بُولُو idm. polo
بُولُونْدِيّ 1. Polşa -i/-ı; 2. polyak, polşalı
– بُولُونِيّ 1. polyak; الــ~ـة polyak dili; 2. polşalı
بُولُوإيتِيلِين polietilen
بُولِيس polis; الآدب ~ əxlaq polisi; الــ~ الجنائي cinayət axtarışı; الــ~ السرّي gizli polis; الــ~ السياسي jandarmeriya; المباحث ~ axtarış polisi; المرور ~ yol polisi
– بُولِيسِيّ 1. polis -i/-ı; الحكم الــ~ polis rejimi; رواية ~ـة yaxud قصّة ~ـة detektiv roman; 2. polis nəfəri
بُولِيسَة c. بَوَالِيس polis (sığorta vəsiqəsi); السيكورتاه ~ yaxud التأمين ~ sığorta polisi; الشحن البحري ~ konosament
بُولِيصَة c. بَوَالِيص = بُولِيسَة
بُوم c. أَبْوَام topl. bayquş
بُومَة c. ات - bayquş
بُومَادَة pomada
بُوَان، بُوَان c. أَبْوِنَة، بُون qabaq çadır payası
بَوْن 1) məsafə; 2) fərq, təfavüt; شاسع ~ olduqca böyük fərq
– بُون c. ات - bon (kredit kağızı); talon
بَاه şəhvət
بُونِي c. بَوَانِي poni; خيل البواني poni
بُويَجِيّ c. بُويَجِيَّة 1) boyaçı, rəngsaz; 2) çəkməsilən
بُويَة c. بُويَات boya; بالزيت ~ yağlı boya; جاهزة ~ yapışqanlı boya; جزم ~ vaks (çəkmə yağı)
بِيَادَة 1) piyada qoşun; 2) şahm. piyada
– بِيَادِيّ piyadaçı, piyada əsgər
بَيَّارَة c. ات – bağ (süni surətdə suvarılan); plantasiya
بِيَانُو، بِيَان c. بِيَانُوهَات piano; royal; العازف علي الــ~ pianoçu
بِيئَة bax: بوأ

بيئة çubuq, tənbəki çubuğu

I (بيت) بات (i) بَيْت, مَبِيت 1) gecələmək; gecəni keçirmək; 2) olmaq, edilmək; 3) başlamaq; II بَيَّت 1) gecələmək; 2) gecələmək üçün yer vermək; الماشية ~ gecə heyvanı pəyəyə salmaq; الدجاج ~ gecə toyuqları quş damına salmaq; الشاه ~ şahm. rokirovka etmək; السيف في قرابه ~ qılıncı qınına salmaq; 3) gecə ikən nə isə etmək; 4) gecə ikən hücum etmək (kimin üzərinə على); 5) təkrar sinifdə qalmaq (şagird); 6) nəyinsə niyyətində, qəsdində olmaq (kimə qarşı لـ); له شرًّا ~ yaxud له غدرا ~ kimə qarşısa şər niyyətində olmaq; الكيد لـ... ~ kimə qarşısa fitnə-fəsad qurmaq; مؤامرة ~ sui-qəsd niyyətində olmaq; 7) damalamaq; IV أَبَات gecələmək üçün saxlamaq; gecə qalmaq üçün yer vermək

– بَائِت 1) təravətini itirmiş, köhnə; bayat, qurumuş (çörək); 2) bir sinifdə iki il qalan şagird

– بَيَات 1) gecələmə; 2) gecə hücumu

– بَيْت [1] c. بُيُوت 1) ev, məskən; otaq; الـ~ الحرام yaxud الـ~ العتيق Kəbə; الـ~ الابيض Ağ ev; الـ~ الاول soyunma otağı; الادب ~ yaxud الخلاء ~ yaxud الماء ~ yaxud الراحة ~ ayaqyolu; الاستجمام ~ istirahət evi; الابرة ~ bax: ابرة; الـ~ التجاري ticarət evi; ticarət firması; زجاجي ~ oranjereya, şüşəbənd, gülxana; الطاعة ~ bax: طاعة; الزوجية ~ bax: زَوْجِيَّة; العنكبوت ~ bax: عَنْكَبُوت; الله ~ a) Kəbə; b) məscid; المال ~ beytülmal, xəzinə; الولد ~ bax: وَلَد; الـ~ اهل ev əhli; tar. Məhəmməd peyğəmbərin ailə üzvləri; الفساد ~ fahişəxana; 2) həmç. شعر ~ çadır; 3) şöbə, bölmə; 4) çanta; 5) qın; قصيدنا ~ هذا yaxud هذا القصيد ~ هو bizə də elə bu lazımdır; iş də elə bundadır

– بَيْت [2] c. أَبْيَات həmç. شعر ~ beyt

– بِيتَة c. ات – dəniz. gəmiləri sahildə bağlamaq üçün dirək, kötük

– بَيْتِيّ 1) ev (sif.); ailəvi; 2) xüsusi; 3) əl -i/-ı

– بُيُوتَات c. tanınmış ailələr; 2) ticarət evləri

– بُيَيْت c. ات - evcik

– تَبْيِيت şahm. rokirovka; الطويل ~الـ uzun rokirovka; القصير ~الـ qısa rokirovka

– تَبْيِيتَة tex. karter

– مَبِيت 1) gecələmə; 2) gecələmə yeri, gecəni keçirmək üçün yer; dam, sığınacaq; 3) tex. örtük, qapaq, gövdə, korpus

بِيتُومِين bitum

I (بيد) بَاد (i) بَيْد həlak olmaq, tələf olmaq; itmək; məcaz. izi-sorağı qalmamaq; IV أَبَاد həlak etmək, tələf etmək, qırmaq

– إِبَادَة məhv etmə, qırma, qırğın الجنس ~ soyqırım; الـ~ الجماعية اسلحة kütləvi qırğın silahları

– بَائِد 1) həlak olmuş; tələf olmuş; itmiş; qırılmış, nəsli kəsilmiş; الامم الـ~ة nəsilləri kəsilmiş xalqlar (عاد، ثمود، طسم، جديس); الحضارات الـ~ة itib getmiş sivilizasiyalar; 2) keçmiş, ötmüş, olmuş; العهد الـ~ məcaz. izi-sorağı itib getmiş dövr

– بَيْدَ: أنّ ~ lakin, ancaq, hər halda, amma

– بَيْدَاء c. بَيْدَاوَات , بِيد səhra; düz; düzənlik

– مُبَاد qırılmış, nəsli kəsilmiş; itib getmiş

– مُبِيد 1) qıran, nəslini kəsən; خطر ~ məhvedici təhlükə; 2) c. ات – (həmç. حشرى ~) zərərverici həşəratı qırmaq üçün maddələr; مبيدات حشرية insektisidlər

بَيْدَر c. بَيَادِر xırman, samanlıq

بَيْدَق c. بَيَادِق yaxud بيذق c. بياذق şahm. piyada

بيرا 1) pivə; مصنع الـ~ pivə zavodu; 2) pivəxana

– بِيرَارِيَّة c. ات – pivəxana

– بِيرَة = بيرا

بَيْرَق c. بَيَارِق bayraq

– بَيْرَقْدَار c. بَيْرَقْدَارِيَّة bayraqdar

بِيرُوقْرَاطِيّ 1) bürokratik; 2) bürokrat

– بِيرُقْرَاطِيَّة bürokratiya

بَيْزَار şahinlə ov edən ovçu

– بَيْزَرَة şahin ovu

بِيزَنْطِيّ 1. Bizans -i/-ı; العصر الـ~ Bizans dövrü; 2. bizanslı; جدل ~ səmərəsiz mübahisə

بِيزُون bizon; الاوربيّ ~الـ zubr, vəhşi buğa

بِيسَارَة xırda balıqlar

بَيْسُون bizon

بيش beş (zərin göstəricisi)

بيش bot. akonit

بيشة örtük

بيصارة bisara (paxladan hazırlanmış xörək)

I (بيض) بَاضَ [1] (i) بَيْض yumurtlamaq (toyuq); yumurtacıq tökmək; sürfə tökmək (həşərat); بالمكان ~ a) oturub qalmaq; b) haradasa qalıb yaşamaq; بَاضَ [2] (i) بَيَاض ağ olmaq; II بَيَّضَ 1) ağartmaq; 2) qalaylamaq; 3) ağ kağıza köçürtmək, üzünü ağartmaq; 4) arıtmaq (düyünü); الابن وجه ابيه بنجاحه ~ oğul uğurları ilə atasının üzünü ağ eləyir; وجهه ~ bax: وَجْه; V تَبَيَّضَ 1) ağarmaq; 2) qalaylanmaq; 3) ağ kağıza köçürülmək; IX اِبْيَضَّ ağarmaq; ağ olmaq; qalaylanmış olmaq (qab haqqında); وجهه ~ sevinmək

– إِبَاضَة biol. ovulyasiya

– أَبْيَض q. بَيْضَاء c. بِيض 1. 1) ağ; ناصع ~ qar kimi ağ; الارهاب الـ~ ağ terror; الذهب الـ~ platin, ağ qızıl; بيضاء mus. yarımnot; البيضاء məcaz. gümüş; ما كل بيضاء شحمة məsəl. hər parıldayan şey qızıl deyildir (hərf. hər ağ şey piy deyil); 2) təmiz; səmimi; açıq; ləkəsiz; ارض بيضاء çılpaq, becərilməmiş torpaq; لا يملك ~ ولا اسود onun heç nəyi yoxdur; اليد البيضاء a) lütf, ehsan, yaxşılıq; b) xidmət, məziyyət, ləyaqət; سلاح ~ soyuq silah; ثورة بيضاء qansız inqilab; الموت ~الـ bax: مَوْت; ورقة التصويت البيضاء boş səsvermə bülleteni; يوم ~ xoş gün; 2. şahm. ağlar

– بُوَيْضَة c. ات – biol. yumurtacıq, sürfə; toxum hüceyrəsi; بويضات الجراد çəyirtkənin sürfəsi

– بَيَاض 1) ağlıq, bəyazlıq; الاصل ~ boş yer, boş buraxılmış yer (mətndə); البيض ~ yumurtanın ağı; العين ~ gözün ağı; النهار ~ gündüz işığı; مرض الـ~ pas xəstəliyi (bitkilərdə); كسب ~ الوجه عنده məcaz. kiminsə qarşısında özünü təmizə çıxartmaq; 2) divar ağartmaq üçün məhlul; 3) astr. əlbeyza; 4) topl. merlan (balıq); الوجه ~ etibar, hörmət; على ~ kart-blanş; qeyri-məhdud səlahiyyətlər

– بَيَّاض 1) yumurtasatan; 2) ağardıcı (fəhlə)

– بَيَاضَة 1) bəyazlıq, ağlıq, ağ rəng; بَيَاضَات c. ağ paltarlar; ağlar; 2) merlan (balıq)

– بَيَّاضَة c. ات – yaxşı yumurtlayan (toyuq)

– بَيْض topl. بُيُوض yumurta; برشت ~ ilıq (bişirilmiş) yumurta; جامد ~ bərk (bişirilmiş) yumurta; مقليّ ~ nimru, qayqanaq; ابو ~ böyə, böv

– بَيْضَة c. ات – yumurta; 2) anat. yumurtacıq, sürfə; 3) dəbilqə, dəmir papaq; 4) qızardılaraq döyülən dəmir parçası; 5) bütövlük; toxunulmazlıq; quş südü

– بَيْضَاوِيّ yumurtavari, elliptik; مسارات ~ة elliptik orbitlər

– بَيْضَوِيّ , بَيْضِيّ yumurtavari

– بَيُوض c. ات yumurtlayan (toyuq)

– بُيَيْضَة biol. toxum hüceyrəsi

– تَبْيِيض 1) ağartma; 2) qalaylama
– تَبْيِيضَة c. اتٌ – üzü ağardılmış əlyazması
[redacted]

– بَيْعَةٌ ¹ c. اتٌ – sövdə; ~ الـ على üstəlik, üstəlik olaraq
[redacted]

1) aydın danışmaq; 2) izah etmək; göstərmək; sübut etmək; V تَبَيَّنَ 1) aydın, aşkar, bəlli olmaq; göz qabağında olmaq; 2) ayır-
[redacted]

~ أيديكم taleyiniz öz əlinizdədir; ~ أيديهم ثروات كبيرة əllərində böyük sərvət vardır; ~ وقت و آخر yaxud
[redacted]

ت

ت[1] (تَاءٌ) tə (*ərəb əlifbasının üçüncü hərfi; rəqəm mənası 400*); التاء المربوطة *qram.* tə mərbutə (*bağlı tə*); التاء الممدودة *qram.* tə məmdudə (*uzun tə*)

ت[2] 1) ساعات *sözündən qısal.* saat; 2) تلفون *sözündən qısal.* telefon

تَ and ədatı; تَاللّه and olsun Allaha!

تَا ، تِي (ذا *-dən q.*) *təsn.* تَانِ *c.* أُولاءِ bu; تَاكَ *təsn.* تَانِكَ bu *q.*

تَابْلُو *c.* تَابْلُوهَات tablo

تَابُوت *c.* تَوَابِيت sandıq; yeşik; qutu; 2) العهد ~ *Bibl.* Əhd sandığı; 3) tabut; sənduqə; الساقية ~ suvarma çarxı (*vedrəsiz*); رفع المياه ~ Arximed vinti (*suvarma aləti*)

تَابُور *c.* تَوَابِير dəstə; cərgə; sıra; qafilə; batalyon

تَابِير *c.* تَوَابِير *zool.* tapir

تَارِجِي *c.* تَوَارِج tuareq

تَارَةً ج تَارَات bəzən; bir dəfə; ... ~ ... ~ *yaxud* ... واخرى ~ *yaxud* ... و طورًا ~ bəzən ..., bəzən də...; gah ..., gah da ...

تَارِيع 1) kadastr; 2) mərz çəkmə, mərzlə ayırma, sərhəd çəkmə; 3) *geod.* plan alma; şəklini çəkmə

تَازَج ، تَازِج ، تَازَه təzə, tər

تَاسُومَة *c.* تَوَاسِيم tufli, səndəl

تَاكْسِي *c.* ات – taksi

تَالِيُوم *c.* tallium

تَامُول *bot.* betel, qara bibər kolu

تَانْتُورِي boyaqçı (*parça*)

تَايِير ، تَايُور *c.* ات – qadın kostyumu

تَأْتَأَ «ت» hərfini tələffüz edərkən dili dolaşmaq

– تَأْتَاة «ت» hərfini tələffüz edərkən dili dolaşma

تُؤَدَة *bax:* وأد

تَتِق özündən tez çıxan; tündxasiyyət, tündməcaz

(تأم) IV أَتْأَمَ əkiz doğmaq

– تَوْأَم *təsn.* تَوْأَمَانِ *c.* تَوَائِم əkiz; ثلاثة توائم üç əkiz; التوأمان *astr.* Əkizlər

– تَوْأَمِيَّة *c.* ات – mirvari dənəsi, inci dənəsi

I تَبَّ (ə/u) تَبٌّ məhv olmaq, puç olmaq; qurumaq; X إِسْتَتَبَّ normal hala düşmək, normallaşmaq; bərqərar olmaq (*asayiş haqqında*); النظام ~ qayda yaradıldı; asayiş bərpa edildi

– تَبٌّ tələf olma, ölmə, ölüm; تَبًّا لك! başın batsın!; lənətə gələsən!

– تَبَاب 1) zəiflik; 2) ölüm, quruma, püç olma

I تَبَرَ (i) تَبْر (تبر) qırmaq; məhv etmək; تَبِرَ (ə) تَبَر məhv olmaq

– تَبَار qırılma; məhv olma

– تِبْر filiz, külçə; الذهب ~ qızıl qum

I تَبِعَ (ə) تَبَع ، تَبَاعَة 1) izləmək, ardınca getmək; خطاه ~ a) ardınca getmək; b) təqlid etmək, yamsılamaq; يتبع *mach.* ardı var; 2) tabe olmaq; 3) dalınca düşmək; təqib etmək; izləmək, güdmək; اللص ~ oğrunu təqib etmək; II تَبَّعَ (*nəyisə kiminsə* ـه) tabeliyinə vermək; III تَابَعَ 1) (*nəyinsə*) ardınca gəlmək; dalınca getmək; 2) izləmək, güdmək; 3) davam etdirmək; getdikcə inkişaf etdirmək (*mövzunu*); çox dayanmaq (*nəyinsə üzərində*); IV أَتْبَعَ 1) ardınca göndərmək; 2) tabe etmək; 3) sözləri qoşa işlətmək (*bax:* إِتْبَاع); V تَتَبَّعَ 1) təqib etmək; izləmək (*məs., hadisələri*); 2) öyrənmək, tədqiq etmək; VI تَتَابَعَ bir-birinin ardınca getmək; bir-birinin ardınca baş vermək (*hadisələr haqqında*); VII إِتَّبَعَ 1) ardınca getmək; سياسة ~ siyasət yürütmək; 2) tərəfdar olmaq; gözləmək (*məs., qayda-qanunu*); rəhbər tutmaq; riayət etmək; القرآن ~ Quranı rəhbər tutmaq, Quranda deyilənlərə əməl etmək; الصدق ~ doğruluğu, düzlüyü gözləmək; X إِسْتَتْبَعَ 1) ardınca gəlməyi tələb etmək (*məs., məhbusdan*); 2) törətmək, nəticələnmək; ضرورة ~ zərurət doğurmaq; 3) izləmək

– إِتْبَاع 1) ardınca göndərmə (*hərəkət*); 2) *qram.* mənanı gücləndirmək üçün sözdəki ilk samiti ب ilə əvəz etməklə qoşa işlətmək (*məs.*, كثير بثير , حسن بسن , حيّاك الله و بيّاك)

– إِتِّبَاع 1) ardınca getmə, təqlid etmə; ا~ ardınca gedərək, əməl edərək, uyğun olaraq (*nəyə* ـل); 2) yürütmə (*siyasət*); 3) epiqonçuluq

– إِتِّبَاعِي təqlidçi; epiqonçu

– إِتِّبَاعِيَّة 1) klassiszm; 2) klassik nümunələri təqlid etmə

– تَابِع 1. 1) ardınca gedən; ما قبله ~ ardı, davamı; ~ له ardı var; 2) aid olan, məxsus olan (*kimə-nəyə* ـل); tərkibinə daxil olan (*nəyin* ـل); مجلس الأمن الـ~ لمنظمة الأمم المتحدة Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası; 3) asılı, tabe, hakimiyyəti altında olan; و متبوع ~ tabe olan və tabelik edilən, tabelikdə olan və rəis; البلدان الـ~ـة asılı ölkələr; 2. *c.* تَوَابِع ، أَتْبَاع ، تُبَّاع ، تَبَعَة 1) ardıcıl; şagird; 2) təbəə; 3) nökər; əlaltı; vassal; 4) *c.* qoşma; 5) *astr.* peyk, satellit; 6) *din.* ruh (*kişinin oxşarı*)

– تَابِعَة[1] *c.* تَوَابِع 1) təbəə qadın; 2) xidmətçi qadın; 3) ruh (*qadının oxşarı*)

– تَابِعَة[2] 1) aqibət, nəticə, sonuc; 2) məsuliyyət; القى الـ~ على عاتقه məsuliyyəti kiminsə üzərinə qoymaq

– تَابِعِي ، تَابِعِيّ *c.* تَابِعُون tabiilər, Məhəmməd peyğəmbərin səhabəsinin çağdaşları

– تَابِعِيَّة 1) mənsubluq, aidlik; 2) asılılıq; 3) təbəəlik; vətəndaşlıq

– تِبَاعًا ardıcıl olaraq, dalbadal, bir-birinin ardınca; hissə-hissə; seriya-seriya

– تَبَع[1] ardınca gəlmə; بالـ~ ardıcıl olaraq, bir-birinin ardınca; لـ~ uyğun olaraq (*nəyə*), müvafiq olaraq (*nəyə* ـل)

– تَبَع[2] 1. mənsub, məxsus, aid; bağlı (*kiminləsə*); 2. *c.* أَتْبَاع ardıcıl, ardınca gedən; كان له ~ـا kiminsə ardıcılı olmaq

– تُبَّع *c.* تَبَابِعَة qədim Yəmən məliklərinin titulu

– تَبَعَة *c.* ات – 1) mənsubluq, məxsusluq; 2) asılılıq; 3) milliyyət, milli mənsubluq; təbəəlik; vətəndaşlıq; 4) aqibət, nəticə, sonuc; 5) məsuliyyət

– تَبَعِيَّة 1) tabelik, asılılıq; vassal asılılığı; 2) təbəəlik

– تَبِيع *c.* تِبَاع ardıcıl, ardınca gedən; köməkçi

– تَتَابُع 1) bir-birinin ardınca getmə; ardıcıllıq; arasıkəsilməzlik, aramsızlıq; بالـ~ bir-birinin ardınca, ardıcıl olaraq; dalbadal; növbə ilə; 2) *idm.* estafet, estafet qaçışı; للرجال (للسيدات) ٤×١٠٠ kişilər (*qadınlar*) üçün 4×100 estafet qaçışı

– تَتَبُّع izləmə, güdmə, təqib

– تَوَابِع *c.* 1) ləvazimat, zəruri hissələr; 2) *astr.* peyklər, satellitlər; الشموس و ~ـها Günəşlər və onların peykləri; 3) *din.* ruhlar (*insanın oxşarları*); اصحاب الـ~ والعرّافون fala baxanlar və bilicilər

– مُتَابَعَة 1) ardınca getmə; 2) izləmə; 3) davam etdirmə; ... ardı, ... davamı

– مُتَّبَع 1. məqbul, ümumən məqbul; 2. izlənilən, ardınca gedilən

– مُتَّبِع 1) (*kiminsə*) ardınca gedən; 2) ardıcıl, tərəfdar

– مَتْبُوع 1) ardınca gedilən kəs; rəis; başçı; 2) *qram.* təyinlənən

– مُتَتَابِع (*kiminsə-nəyinsə*) ardınca gedən; apdıcıl; növbə ilə bir-birini əvəz edən; arasıkəsilməz, aramsız, fasiləsiz

تَبْغ ,تِبْغ *c.* تُبُوغ tütün

I تَبَلَ (u) تَبْل yormaq, əldən salmaq, üzmək, zəiflətmək (*xəstəlik haqqında*); dərdə salmaq (*məhəbbət haqqında*); II تَبَّلَ tamını yaxşılaşdırmaq, dada gətirmək, (*dada gəlmək üçün*) ədviyyat qatmaq; V تَتَبَّلَ dada gəlmək, tamı yaxşılaşmaq, ədviyyat qatılmaq

– تَابِل *c.* تَوَابِل ədviyyat, xuruş

– تَبَّال ədviyyatsatan

– تَبُّولَة təbbulə (*cəfəri və zeytun yağı ilə bişirilmiş yarma aşı*)

– مُتَبَّل ədviyyat qatılmış; dada gətirilmiş

– مُتَبَّلَات *c.* ədviyyatlı xörəklər, yeməklər

تُبَّان *c.* تَبَابِين qısa tuman, şort

تَبَّان *c.* تَبَّانَة samansatan

تَبَّانَة *c.* ات - saman, küləş dükanı; درب الـ~ (سكّة) Ağ Yol, Süd Yolu

– تِبْن saman, küləş

– تِبْنَة saman çöpü

– تِبْنِيّ 1) saman -i/-ı; 2) saman rəngi

– مَتْبَن *c.* مَتَابِن samanlıq

تَتَر *topl.* tatarlar

– تَتَرِيّ 1. tatar; 2. الـ~ـة tatar dili

تترى *bax:* وتر

تَتِك tətik

تُتُن tütün

تِتَانُوس ,تَتَنُوس *tibb.* tetanus

تُجَاه *bax:* وجه

I تَجَرَ (u) تِجَارَة alver etmək, ticarət etmək, ticarət aparmaq (*nə ilə* فى); III تَاجَرَ = I; IV أَتْجَرَ = I; VIII إِتَّجَرَ = I

– تَاجِر *c.* تُجَّار tacir, alverçi; الجملة ~ topdansatış alverçisi; المفرّق ~ pərakəndə satış alverçisi; العمولة ~ komisyon alverçisi; بضاعة ~ ة tezsatılan, rəvac mal

– تِجَارَة 1) ticarət, alver, komersiya; الـ~ الداخلية daxili ticarət; الـ~ الخارجية xarici ticarət; الـ~ الدولية beynəlxalq ticarət; الجملة ~ tapdansatış ticarəti; التجزئة ~ *yaxud* المفرّق ~ pərakəndəsatış ticarəti; الـ~ الخاصة özəl ticarət; المرور ~ tranzit ticarəti; اعمال الـ~ والاجارة ticarət və icarə; ارباب الـ~ tacirlər, alverçilər, kommersantlar; 2) mal, əmtəə

– تِجَارِيّ ticarət -i/-ı; الـ~ ة الاتفاقية ticarət sazişi; ~ بيت a) ticarət evi, ticarət firması; b) ticarət müvəkkili (*müəssisə*); الـ~ التبادل ticarət mübadiləsi; الـ~ الرأسمال ticarət kapitalı; شركة ~ ـة ticarət şirkəti; غرفة ~ ـة ticarət palatası

– مَتْجَر [1] ticarət, kommersiya

– مَتْجَر [2] *c.* مَتَاجِر 1) ticarət yeri; mağaza; 2) mal

– مَتْجَرِيّ ticarət -i/-ı

تَحْت alt; alt hissə

– تَحْتَ altında; altda, altdan, altına; aşağı; الارض ~ a) yerin altında; b) yeraltı; السكة الحديدية ~ الارض metro; ~ لـ aşağı; من تحت altından; الوسادة ~ من balışın altından; الصفر ~ sıfırdan aşağı, mənfi; ... عنوان ~ ...başlığı altında; الطبع ~ çapdadır; ~ ... زعامة ... rəhbərliyi altında; يده ~ əli altında; تصرفه ~ sərəncamında; السلاح ~ بقي silah altında qalmaq (*ordu haqqında*); عين ~ رجال البوليس polisin gözü qarşısında; طي ~ الخفاء gizli, məxfi, xəlvəti, oğrun-oğrun; altdan-altdan; امرك ~ (انا) qulluğunda hazıram!; əmrinə müntəzirəm! ~ لـ ~ من gizlicə, xəlvəti, altdan-altdan; əl altından; يجرى هذا من ~ الى ~ bu gizlicə baş verir; تَحْتُ aşağıda

– تَحْتَانِيّ alt (*sif.*), aşağı; ملابس ~ ـة alt paltar

– تَحْتَرْضِيّ yeraltı; ممر ~ yeraltı keçid

– تَحْتِيّ 1) alt (*sif.*); 2) altdan-altdan baş verən, aşağıdan edilən

(تحف) IV أَتْحَفَ hədiyyə etmək, töhfə etmək, bağışlamaq (*nə* بـ); sevindirmək (*nə ilə* بـ)

– تُحْفَة *c.* تُحَف 1) hədiyyə, töhfə; 2) əntiqə şey, nadir şey; 3) bədii əsər, rəsm; دار التحف muzey

– تُحَفْجِيّ *c.* تُحَفْجِيَّة narkotik alverçisi; tiryəksatan

– مَتْحَف *c.* مَتَاحِف muzey; الحضارات الشرقيّة ~ Şərq mədəniyyətləri muzeyi

I (تخ) تَخَّ (u) تُخُوخَة qıcqırmaq, acımaq (*xəmir*); turşumaq, çürümək

(تخت) II تَخَّتَ mebel düzmək, avadanlıq qoymaq; səliqəyə salmaq

– تَخْت *c.* تُخُوت 1) oturacaq; skamya; 2) kürsü; 3) taxt (*söykənəcəksiz enli divan*); 4) taxt (*şahlıq kürsüsü*); 5) çarpayı; 6) orkestr (*sitra, ney, ud və kamandan ibarət*); الثياب ~ paltar şkafı; qarderob; الغناء ~ estrada; المملكة ~ paytaxt

– تَخْتَة *c.* تُخَت 1) taxta; yazı lövhəsi; 2) masa, parta

تَخْتَخ qıcqırmaq, acımaq, turşumaq, çürümək, qaxsımaq, içini qurd yemək

– تَخْتَخَة qıcqırma, acıma, turşuma, çürümə; xarab olma

تَخْتَرَوَان *c.* ات – taxt-rəvan

I تَخِذَ (ə) تَخْذ götürmək

I (تخم) تَخَمَ [1] (i) تَخْم məhdudlaşdırmaq; hədd qoymaq (*nəyə*); qışnamaq; تَخِمَ [2] (u) تُخْم toxluq etmək, həzm edə bilməməyə səbəb olmaq; تَخِمَ (ə) تَخَمَة həzm edə bilməmək; mədə həzmetməməsindən əziyyət çəkmək (*müq. et:* وَخَم); III تَاخَمَ həmhüdud, həmsərhəd olmaq; IV أَتْخَمَ 1) mədə həzmetməməsinə tutulmaq; 2) toxluq etmək VIII إِتَّخَمَ mədə həzm etməməsinə tutulmaq, toxluq etmək

– تُخْم *c.* تُخُوم sərhəd, hüdud

تُخَمَة həzm etməmə

– مُتَاخِم 1) həmhüdud, həmsərhəd; 2) hədd qoyulmuş, hüdudları təyin edilmiş

– مُتْخَم toxluq etmiş

– مُتَخَوِّم 1) mədə həzmetməməsindən əziyyət çəkən; 2) qeyri-sağlam

تَخُنَ (ə) تَخَن kökəlmək, yoğunlaşmaq

– تَخَن 1) yoğunluq, köklük; 2) böyük ölçü; *müq. et:* ثَخَن

– ثَخِين = تَخِين

تَرَابِيزَة *c.* ات – masa

تراث *bax:* ورث

تراجيديا tragediya

تراخوما *tibb.* traxoma

ترام tramvay

ترانزيت tranzit

ترانزيت = ترانسيت

I تَرِبَ (ə) تَرَب tozlu olmaq; II تَرَّبَ tozlandırmaq, tozla örtmək; III تَارَبَ yaşıd, həmyaş olmaq; IV أَتْرَبَ tozla örtmək; V تَتَرَّبَ tozla örtülmək, tozlanmaq

- تُراب c. أتربة 1) toz; ~ ذَرّة toz dənəsi, toz zərrəsi; 2) torpaq; الوطن ~ doğma torpaq, ana torpaq, vətən torpağı; الحديد ~ dəmir filizi; معدنيّ ~ filiz; نفطيّ ~ *min*. ozokerit

- تُرابة sement (*Suriya*)

- تُرابيّ 1) tozlu; 2) torpaq -i/-ı; الاعمال الـ~ـة torpaq işləri; 3) torpaqlı, torpaq qarışıqlı, boz, torpaq rəngli

- تَرِبٌ tozlu, toz basmış

- تِرْبٌ c. أتراب yaşıd, həmyaş; yoldaş

- تُرْبَة c. تُرَب 1) torpaq, süxur, türbət; سوداء ~ qaratorpaq; صفراء ~ *yaxud* نباتيّة ~

- تَرْتَرَة c. ات - parıltı, işıltı, bəzək-düzək

تْرِتْيُوم *kim*. tritium

تَرْجَمَ 1) tərcümə etmək, çevirmək (*bir dildən başqa dilə* من لغة الى اخرى); 2) şərh etmək, izah etmək, yozmaq; 3) ifadə etmək, göstərmək; عن شعوره ~ hisslərini ifadə etmək; 4) tərcümeyi-halını yazmaq (*kimin* لـ)

- تَرْجُمان c. تَراجِمة tərcüməçi, mütərcim, tərcüman

- تَرْجَمَة c. تَراجِم , تَرْجَمات 1) tərcümə (*bir dildən başqa dilə*); 2) şərh etmə, izah etmə; yozma; 3)

- تارِس sipər tutmuş; qalxanla silahlanmış; لا يستوى الراجل والفارس والاكشف والـ~ *məsəl*: atlı ilə piyada, qalxanlı ilə qalxansız bir olmaz

- تَرّاس c. تَرّاسة 1) qalxan, sipər, zireh ustası; 2) çarvadar, çodar

- تِراسة qalxan düzəltmə

- بِرَس aradüzəldən, oğraş

- تُرْس c. أتراس , تُرُوس sipər, qalxan; سمك الـ~ paltus (*balıq*)

- تِرْس c. تُرُوس diş (*mişarda, çarxda*); عجلة بتروس dişli çarx; صندوق التروس ötürücülər

- تَرَف , تُرْفة 1) zinət, bolluq; 2) ərköyünlük, əzizlənmə, nazlanma

- مُتْرَف 1) bolluq içində yaşayan; 2) ərköyün, əzizlənmiş; israfçılığa öyrəşmiş

تِرْفاس yerdombalanı (*göbələk*)

تَرْقُوَة c. تَراقٍ körpücük sümüyü; بلغت روحه التراقي ölüm ayağında olmaq

I تَرَكَ (u) تَرْك 1) qoyub getmək, tərk etmək, buraxmaq; ~ـه وشأنه kimisə sakit buraxmaq, kimdəsə işi olmamaq; أثرًا ~ a) iz buraxmaq; b) təsir bağışlamaq (*kimə* على); 2) özündən sonra miras qoymaq;

تَرْمَبِيطَة c. ات – truba, şeypur, gərənay

تَرْمَبِيطجِي c. تَرْمَبِيطجِيَة truba çalan, şeypurçu, gərənayçı

تَرْمُس topl. bot. acıpaxla

- تَرْمُسَة c. ات – acıpaxla

تَرْمُوس, تَرْمُس termos

تَرْمُومِتْر c. ات – termometr; istilikölçən; فارنهيت ~ Farengeyt termometri; مئوي ~ Selsi termometri

تُرُنْج topl. limon

- تُرُنْجَان bot. badrənc

- تُرُنْجَة c. ات – limon

I تَرِهَ (ə) تَرَه boş şeylərlə məşğul olmaq, xırdalıqlara varmaq

- تُرَّهَة c. ات – 1) boş şey, vecsiz şey, dəyərsiz şey; 2) uydurma, qondarma, yalanpalan, hiylə, fırıldaq, kələk; axmaqlıq, giclik; 3) ən qısa yol; تُرَّهات الاماني boş ümidlər, aldadıcı ümidlər

تِرَة bax: وتر

تَرُوب c. ات – hərb. bölmə; سواري ~ süvari bölməsi

تَرُوسْت c. ات – trest

تَرُولِّي ، تَرُولِي 1) kiçik vaqon, dəmir yolu arabası; 2) el. kontakt diyircəyi; 3) باص ~ trolleybus; سائق الـــ~ trolleybus sürücüsü

تِرْيَاق padzəhr, zəhərə qarşı dərman; فارُوقي ~ yaxud فارُوق ~ bax: فارُوق; كان هذا خير ~ bu, ən yaxşı dərman oldu; متى يجيئون بالـــ~ من العراق يكون المريض قد مات məsəl. İraqdan zəhərə qarşı dərman gətirincə xəstə ölər

- تَرِيبَة məzəmmət, danlaq, qınama; اشبعه ~ وتقريعا على... kimisə nə üstündəsə yaxşıca danlamaq

تريكو 1) triko, toxunma parça; 2) trikotaj, trikotaj mallar

تَزْجَة c. تَزَجات, تَزَج dəzgah; piştaxta

تَزْكَة c. تَزَكات , تَزَك = تَزْجَة

I تَسَعَ (ə) تَسْع doqquzuncu olmaq

- تاسِع doqquzuncu

- تَاسُوعَة , تَاسُوعَاء tasua (məhərrəm ayının 9-cu günü)

- تُسَاعَ doqquz-doqquz

- تُسَاعِيّ doqquzdan ibarət

- تُسْع c. أَتْسَاع doqquzda bir

- تِسْعَة , تِسْع doqquz; تسعة عشر yaxud تسع عشرة on doqquz

- تِسْعَة c. أت - kart. doqquzluq

- تِسْعُون doxsan

- تِسْعِينات c. doxsanıncı illər

تِشْرِين : تشرين الاول oktyabr; تشرين الثاني noyabr

تَشِكِيّ q. تَشِكِيَة çex

- تَشِيك topl. çexlər

- تَشِيكِيّ çex (sif.) الـــ~ـــة çex dili

تَعْ xalq dil. تَعَال (bax: علو)

I تَعِبَ (ə) تَعَب 1) yorulmaq, əldən düşmək, üzülmək; لا يتعب məch. yorulmaz; 2) zəhmət çəkmək, əlləşmək, işləmək; من هذا ~ bu onu təngə gətirib, o bundan bezib; IV أَتْعَبَ 1) yormaq, əldən salmaq, üzmək; zəhmət vermək; ... نفسه في ~ özünü yormaq, zəhmətə salmaq (nə iləsə); 2) bezikmək; narahat etmək

- أَتْعَاب c. ödənc, mükafat, qonorar; مقدم ~ beh

- تَعَب c. أَتْعَاب 1) yorğunluq, üzgünlük; 2) gərginlik; zəhmət; 3) çətinlik, narahatlıq

- تَعِب , تَعْبَان yorğun, üzgün, əldən düşmüş

- مُتْعَب yorğun

- مُتْعِب yorucu, zəhmətli, ağır; çətin

- مَتْعَبَة c. مَتَاعِب çətinlik, zəhmət; c. zəhmət, əmək, səylər

مُتَعْوِب = تَعِب; عليه ~ əsassız, süni surətdə gətirilmiş (məs., dəlil, misal)

تَعْتَعَ 1) tərpətmək, dəbərtmək, yerindən oynatmaq; 2) həmç. في كلامه ~ hıqqanmaq, dili dolaşmaq; kəkələmək, pəltəkləmək; تَتَعْتَعَ 1) tərpənmək, dəbərmək, hərəkət etmək; 2) həmç. في كلامه ~ dili dolaşmaq, kəkələmək, pəltək vurmaq

- تَعْتَعَة 1) yerindən tərpətmə, dəyişiklik, hərəkət; 2) kəkələmə, pəltəkləmə

I تَعَسَ (ə) تَعِسَ (تعس) تَعْس bədbəxt olmaq; ağır vəziyyətə düşmək; تَعَسَ (ə) تَعْس məhv etmək, bədbəxt etmək, ağır vəziyyətə salmaq; IV أَتْعَسَ = I تَعَسَ

- تَعْس , تَعَاسَة bədbəxtlik; bəla; ağır vəziyyət

- تَعِس bədbəxt, başı bəlalı, yazıq

- تَعِيس c. تُعَسَاء = تَعِس

- مَتْعُوس = تَعِس

I تَفَّ (ə/u) تَفّ (تف) tüpürmək; II تَفَّفَ 1) «tfu» (تفا لـــ...) deyərək öz nifrətini ifadə etmək; 2) dırnaqlarını təmizləmək; dırnaqların altındakı çirki çıxarmaq

- تُفّ dırnaqların altındakı çirk

- تُفًا tfu!

- تُفَاف tüpürcək, ağız suyu

- تُفَاف bot. südləyən (bitki)

- تَفَّة c. ات – tüpürcək, tüpürük, çırt

تَفْتَة , تَفْتَا tafta

تَفْتَة kim. anilin; ملح ~ anilin duzu

تُفَّاح topl. alma; الـــ~ الفارسي şaftalı; شراب الـــ~ sidr (alma şərabı)

- تُفَّاحَة c. ات - 1) alma; 2) alma ağacı

- تُفَّاحِيّ kətanquşu

- تُفَيْقِحَة kətanquşu; حمراء ~ alacəhrə

I تَفَلَ (u, i) تَفْل tüpürmək

- تُفَال tüpürcək, tüpürük, çırt

- تَفَّال çoxtüpürən

- تَفَل pis iy (ağızdan)

- تَفْل = تُفَال

- تَفَل bir az, az miqdarda

- مَتْفَلَة c. مَتَافِل tüpürcəkqabı

تَفَنْكَة tüfəng

I تَفِهَ (ə) تَفَه , تَفَاهَة 1) boş, əhəmiyyətsiz olmaq; 2) dadsız olmaq (yemək haqqında)

- أَتْفَه 1) ən əhəmiyyətsiz; ən cüzi, ən boş; غضب لـــ~ الاسباب boş şeyin üstündə hirslənmək; 2) ən dadsız, ləzzətsiz; 3) ən adi; ən bayağı; ən mənasız

- تَافِه 1) əhəmiyyətsiz, xırda; 2) dadsız; 3) adi, bayağı

تَافِهَة c. تَوَافِه boş şey, xırda şey

- تَفَاهَة c. ات – xırdalıq, cüzilik, əhəmiyyətsizlik; 2) dadsızlıq (yeməyin)

- تَفَه əhəmiyyətsizlik, cüzilik, kiçiklik

- تَفِه = تَافِه

- تُفَّة , تُفَة c. ات – vaşaq, yazıpişiyi

- تُفَة = تُفَوَة

تَقَالَة (ثقل - dən) 1) çəki, ağırlıq; 2) press-papye

تَقَاوَى bax: قوي

I تَقَنَ (u) تَقْن məharətlə, bacarıqla etmək; IV أَتْقَنَ mükəmməl surətdə etmək; mükəmməl mənimsəmək; ustalıq, məharət göstərmək; التكلم باللغة العربية ~ ərəb dilində yaxşı, sərbəst danışmaq; كفاءته (اتصافه) ~ ixtisasını artırmaq

- إِتْقَان 1) məharət, ustalıq, mükəmməllik; işin təmizliyi; بـــ~ mükəmməl surətdə; əla; عدم ~ natamamlıq, qeyri-mükəmməllik; 2) dəqiqlik

- تَقَانَة = إِتْقَان

- تِقْن mahir, bacarıqlı

- مُتْقَن mükəmməl, məharətlə, ustalıqla edilmiş

- مُتْقَن mükəmməl, əla

تَقَنِيّ texniki

- تَقَنِيَّة texnika

تَقَى (i) تُقًى (وقى - *dən*) 1) çəkinmək, qorunmaq; 2) qorxmaq (*Allahdan*)

- تَقْوَى , تُقًى təqva, Allah qorxusu, pis əməllərdən çəkinmə

- تَقِيّ *c.* أَتْقِيَاء , تُقَاة müttəqi, ürəyində Allah qorxusu olan, pis əməllərdən çəkinən

I تَكَّ (ə/u) تَكّ 1) tapdalamaq; 2) sərxoş etmək, məst etmək, kefləndirmək (*şərab haqqında*); 3) çıxarmaq (*səs*); taqqıldamaq (*saat*); II تَكَّكَ tumana bağ keçirmək; X إِسْتَكَّ = II

- تَكّ *bot.* tik ağacı, hind palıdı

- تَكَّة[1] *c.* تَكَّات çıqqıldama, çıqqıltı, taqqıltı

- تَكَّة[2] *c.* تِكَك skamya

- تِكَّة[3] *c.* تِكَك bağ; tumanbağı

تَكَأَ *bax:* وكأ

تَكْتَكَ 1) tapdalamaq, ayaqlamaq, ayaqla basmaq, ayaq altında əzmək; 2) çıqqıldamaq, tıqqıldamaq; 3) qaynamaq, quruldamaq; fışıldamaq

- تَكْتَكَة 1) tapdalama, ayaqlama, ayaq altında əzmə; 2) çıqqıldama, tıqqıldama; 3) qaynama, quruldama; fışıldama

تَكْتِيك taktika

(تكس) II تَكَّسَ məzənnə qoymaq, qiymət qoymaq, nırx qoymaq

- مُتَكَّس məzənnə qoyulmuş, qiymət qoyulmuş, nırx qoyulmuş, məzənnəyə görə ödənilən; رسالة ~ـة sifarişli məktub

تَكْسِي *c.* ـات – taksi

تُكْلَة *bax:* وُكْلَة

تَكْنُولُوجِيَا texnologiya

- تَكْنُولُوجِيّ texnoloji

تَكْنِيك texnika

تَكِيَّة *c.* تَكَايَا sığınacaq; yetimxana; əlillər evi

تَلّ , تَلَّة *c.* تِلَال , تُلُول təpə, təpəcik, yüksəklik, kurqan

- تَلِّيّ təpəli, dərə-təpəli

- تُلَيْل *c.* ـات – təpəcik

تُلّ 1) tül; 2) ağcaqanaddan qorunmaq üçün tor, miçətkən

تِلِبَاثِي telepatiya

تَلْتَلَ doldurmaq

- تَلْتَلَة[1] doldurma

- تَلْتَلَة[2] *c.* تَلَاتِل çətinlik; pislik, pis hadisə, pis xəbər; bəla

(تلج) II تَلَّجَ = ثَلَّجَ

تَلَجَ *bax:* ولج

تَالِد *c.* تَوَالِد ata-baba -i/-ı; irsi

- مُتْلَد , تِلَاد , تَلِيد , تِلْد ata-baba -i/-ı; irsi; irsən keçmiş və yenidən qazanılmış (*əmlak*); مجد تليد keçmiş şan-şöhrət

تِلِسْكُوب *c.* ـات – teleskop

- تِلِسْكُوبِيّ 1) teleskop -i/-ı; 2) teleskopik

I (تلع) تَلَعَ (ə) تَلْع qaldırmaq; رأسه ~ başını qaldırmaq; تَلِعَ (ə) تَلَع uzun olmaq (*boyun*)

- أَتْلَع uzun (*boyun*)

- تَلْعَة *c.* تِلَاع , تَلَعَات 1) təpə; yüksəklik; 2) talveq

تِلِغْرَاف *c.* ـات - 1) teleqraf; لاسلكي ~ simsiz teleqraf; شمسي ~ helioqraf; عامود الـ~ teleqraf dirəyi; 2) teleqram

- تِلِغْرَافْجِيّ *c.* تِلِغْرَافْجِيَّة teleqrafçı

- تِلِغْرَافِيّ teleqraf -i/-ı; ~ـا teleqrafla

تَلْغَفَ tel vurmaq, teleqrafla xəbər vermək

- تِلْغَاف teleqraf

I تَلِفَ (ə) تَلَف tələf olmaq, qırılmaq; IV أَتْلَفَ 1) korlamaq, xarab etmək, zədələmək; 2) tələf etmək, qırmaq; 3) çox xərcləmək, israf etmək

- إِتْلَاف 1) korlama, xarab etmə, zədələmə; 2) tələf etmə, qırma

- تَالِف *c.* تَوَالِف korlanmış, xarab olmuş, zədələnmiş, yararsız hala salınmış; تَوَالِف الإطيان xaraba qalmış mülklər

- تَلَف 1) ziyan, zərər, itki; zədə, azar; تعرض للـ~ azara tutulma; 2) tələf olma

- تَلْفَان korlanmış; yararsız

- تَلَفِيَات *c.* itkilər; ziyan, zərər

- مِتْلَاف 1. 1) çox xərcləyən, bədxərc; وقت ~ vaxtının qiymətini bilməyən; 2) ziyan verən; 2. 1) tələfxərc, israfçı, bədxərc; 2) ziyanverici, zərərverici, ziyankar, ziyançı

- مَتْلَف , مَتْلَفَة *c.* مَتَالِف 1) tələf olma yeri; 2) səhra; 3) tələf olma səbəbi

- مُتْلَف tələf olmuş, korlanmış, zədələnmiş

- مُتْلِف 1) tələf edən, korlayan; 2) tələfedici, məhvedici, zərərli

- مُتْلَف = مَتْلُوف

تِلِفَاز *c.* تَلَافِز televizor

- تَلْفَزَة televiziya

- تِلِيفِزْيُون , تِلِفِزْيُون 1) televiziya; 2) *həmç.* جهاز الـ~ *c.* ـات – televizor

- تِلِيفِزْيُونِيّ , تِلِفِزْيُونِيّ 1. televiziya -i/-ı; tele ...; حديث ~ televiziya ilə çıxış; ستوديو ~ telestudiya; 2. televiziya işçisi

تَلْفَنَ telefonla danışmaq, telefon etmək, zəng etmək

- تَلْفَنَة telefonla danışma

- تِلِفُون , تِلِيفُون *c.* ـات – telefon; جهاز الـ~ telefon aparatı; خاطب بالـ~ telefonla danışmaq

تِلْقَاء , تِلْقَائِيّ *bax:* لقي

تِلْكَ o (*q.*); *bax:* ذا

I (تلم) تَلُمَ (ə) تَلَامَة həyasız, sırtıq, utanmaz, abırsız, dikbaş olmaq; تَلَمَ (i) تَلْم pisləmək, bədnam etmək, adını batırmaq, ləkələmək

- تَلَامَة həyasızlıq, sırtıqlıq, abırsızlıq, dikbaşlıq

- تَلَم *c.* أَتْلَام şırım

- تَلِم sırtıq, dikbaş

تِلِمِتْرِيّ telemetrik

- تِلِمِتْرِيَّة telemetriya

تَلْمَذَ şagirdliyə götürmək, şagirdi olmaq (*kimin* له); تَتَلْمَذَ şagirdi olmaq, yanında oxumaq; dərs almaq (*kimdən* على , على يده)

- تَلْمَذَة 1) oxuma, şagirdlik; 2) şagirdlik vaxtı

- تِلْمِيذ *c.* تَلَامِذ , تَلَامِذَة şagird, yetişdirmə; dinləyici; tələbə; مدرسة حربيّة ~ hərbi məktəbin tələbəsi

تَلْمُود *həmç.* الـ~ Talmud

I تَلِهَ (ə) تَلَه 1) karıxmaq, çaşmaq, çaşıb qalmaq, özünü itirmək, nə edəcəyini bilməmək; ağlı başından çıxmaq, ağlı çaşmaq, ağlını itirmək

- تَالِه *c.* تُلَّه karıxmış, çaşqın, çaşıb qalmış; العقل ~ ağlını itirmiş

I (تلو) تَلَا (u) تُلُوّ , تَلْو 1) ardınca gəlmək; 2) nəticə çıxmaq, irəli gəlmək; تَلَا (u) تِلَاوَة oxumaq (*yazılı şeyi bərkdən*); tilavət etmək, avazla oxumaq (*Quranı*); تلى بعض آيات القرآن Quranın bəzi ayələri avazla oxundu; IV أَتْلَى ardınca gəlməyə məcbur etmək; VI تَتَالَى bir-birini əvəz etmək; bir-birinin ardınca gəlmək; X إِسْتَتْلَى 1) ardınca gəlməyi tələb etmək; 2) davam etdirmək (*məs., sözünü*)

- تَالٍ *q.* تَالِيَة dalınca gələn, ardınca gələn: sonrakı, o birisi; ən yaxın; وبالتالى və beləliklə...; buna görə də...

- تَتَالٍ bir-birinin ardınca gəlmək, ardıcıllıq; بالتتالي ardıcıl olaraq; bir-birinin ardınca

- تِلَاوَة tilavət, avazla oxuma; üzündən oxuma

- تُلُوّ ardınca gəlmə

- تِلْوَ ardınca, dalınca, arxasınca; sonra; الواحد تلو الاخر biri o birinin dalınca; جام ~ جام cam üstündən cam

- تَلًى parıltı, parıldayan bəzək şeyləri

- مُتَتَالٍ q. مُتَتَالِيَة bir-birinin dalınca gələn, ardıcıl

تَلِيس c. تَلَالِيس kisə, xaral, torba, çuval; لا تجد هذا ولو بذلت فيه تلاليس من المال kisə-kisə pul qoysan da, bunu tapa bilməzsən

I تَمَّ (ə/i) تَمّ , تَمَام , تَمَامَة 1) tamamlanmaq, tamam olmaq; 2) bitmək, qurtarmaq, başa çatmaq; 3) baş vermək, baş tutmaq, keçirilmək; تمّ فوق الورق فقط yalnız kağız üzərində qalmaq; II تَمَّمَ 1) tamamlamaq, başa çatdırmaq, bitirmək; yerinə yetirmək; 2) əlavə edib doldurmaq, üstünü düzəltmək; IV أَتَمَّ bitirmək, tamamlamaq, başa çatdırmaq; təhsilini başa vurmaq; X إِسْتَتَمَّ 1) tamama yetirmək, bitirmək, qurtarmaq; 2) başa çatdırmağı tələb etmək; 3) bir çəngə yun istəmək

- إِتْمَام tamamlama, başa çatdırma
- تَامّ tam, bütöv, bitmiş, mükəmməl
- تَتِمَّة 1) son; 2) əlavə
- تَتِمَّة = تَتْمِيم
- تَمّ , تِمّ topl. qu
- تَمّ xalq dil. ağız
- تَمَام 1. tamam; bütöv; büsbütün; mükəmməl; قَمَرٌ تَمَام (müq. et بدر) tam dairə şəklinə düşmüş, bədirlənmiş ay; 2. 1) bütünlük, bütövlük; dolğunluq, mükəmməllik; بالـ~ yaxud ~ـا tamamilə, tamamən, tamamkamal, bütünlüklə, büsbütün; على الـ~ büsbütün; في الساعة الرابعة ~ yaxud في الساعة الرابعة ~ـا saat dörd tamamda; هم عالمون بواجباتهم ~ـا onlar öz vəzifələrini çox yaxşı bilirlər; الاستعداد ~ إستعدّ tam, büsbütün hazır olmaq; ~ـا كـ.... düz .... kimi, dübbədüz ... kimi; 2) son; جيب ~ الزاوية riyaz. kosinus; ظلّ ~ الزاوية riyaz. kotangens

تِمَام 1) tam dairə şəklinə düşmüş, bədirlənmiş ay; 2) bitirmə; tamamlama

- تَمَامَة tamamlanma, əlavə
- تَمَامِيَّة tamlıq, bütünlük, bitkinlik
- تَمَّة bir çəngə yun
- تَمِيم tam; mükəmməl
- تَمِيمَة c. تَمَائِم həmayil, gözmuncuğu, tilsim
- مُتَمِّم 1) tamamlayıcı; 2) əlavə, üstəlik verilən

تُمْبَاك tənbəki

تَمْتَمَ donquldanmaq, mırtıldamaq, öz-özünə danışmaq, burnunun altında danışmaq

- تَمْتَمَة donquldanma, mırtıldanma

تَمْر topl. c. تُمُور quru xurma; حِنَّاء ~ a) xına rəngi; b) həmç. حِنَّاء الفرنجيّة ~ bot. əsperək, quzuotu

- تَمَّار xurmasatan
- تَمْرَة c. تَمَرَات , تَمْرَات xurma

تَمَرْجِيّ , تُمُورْجِيّ c. تَمَرْجِيَّة kiçik tibb işçisi; sanitar; feldşer

- تَمَرْجِيَّة c. ـات - tibb bacısı

تِمْسَاح c. تَمَاسِيح timsah; أمير امركيّ alliqator (Amerika timsahı); ذرف دموع التمساح yalançı göz yaşları tökmək

تَمْغَة damğa, əlamət; ورق ~ gerbli kağız, üstündə gerb şəkli olan kağız; رسم الـ~ gerb rüsumu

تَمَلِّي xalq dil. daima, həmişə

تُمْن xalq dil. 1) səkkizdə bir hissə; 2) məhəllə; 3) polis bölməsi

تَمُّوز iyul

تَنّ xalq dil. تَنَّك تاكل (q. إنّك تأكلي) sən hələ də yeyirsən; تنّو ماشي (q. إنّتها ماشية) elə baş alıb gedir

تُنّ tunes (balıq)

تُنْبَاك = تُنْبَك , تِنْبَاك

- تُنْبَاكجِيّ c. تُنْبَاكجِيَّة tənbəkisatan

تَنْبَلَ tənbəllik etmək

- تَنْبَل c. تَنَابِلَة tənbəl
- تَنْبَلَة tənbəllik

تُنْبَة hörmətli adam

تُنْجِسْتِن kim. volfram

تَنْدَة c. ـات – talvar, tent, örtü

تُنْدُورَا tundra

تِنِس tennis; مِضْرَب الـ~ raket; مَلْعَب (ساحة) الـ~ tennis meydançası, kort; المائدة ~ yaxud الطاولة ~ stolüstü tennis, pinq-ponq

تَنَك 1) tənəkə; təbəqə dəmir; 2) tənəkə məmulatı

- تَنَكْجِيّ c. تَنَكْجِيَّة tənəkəçi; qalayçı
- تَنَكَة c. ـات – tənəkə qab; tənəkə qutu; qazança; bidon

تِنْكَار kim. boraks

تَنَكْجِيّ = تَنَكَارِيّ

تَنُّوب topl. küknar

- تَنُّوبَة c. ـات ~ (bir) küknar

تَنُّور c. تَنَانِير təndir; soba

- تَنُّورَة c. ـات – (alt) tuman, yubka; فوقانية ~ (üst) tuman, yubka

تَنُوفَة c. تَنَائِف çöl, çöl-biyaban

تَنِين tanin

تِنِّين c. تَنَانِين mif. əjdaha; astr. Əjdaha bürcü; بري ~ yaxud البر ~ piton; الناموس ~ cırcırama, iynəcə

تَهْتَهَ kəkələmək, pəltəkləmək, pəltək vurmaq, dili dolaşmaq; donquldanmaq

- تَهْتَهَة kəkələmə, pəltəkləmə, donquldanma

I تَهِمَ (ə) تَهَم (تهم) korlanmaq, iylənmək, qoxumaq; تَهَّمَ töhmətləndirmək, ittiham etmək (müq. et: وهم); IV أَتْهَمَ 1) şübhələnmək; töhmətləndirmək (müq. et: وهم); 2) Tihaməyə yollanmaq; VII إِنْتَهَمَ töhmətləndirilmək (nədə)

- تِهَامِيّ 1. Tihamə -i/-ı; 2. Tihamə sakini, tihaməli
- تَهْم bərk, qızmar isti, bürkü
- تَهِم pis qoxulu, pis iyli
- تَهَمَة pis qoxu, pis iy
- تُهْمَة c. تُهَم şübhə, töhmət

تُهِيم bax: وهم

تَوّ : أنا مسافرون في التوّ dərhal yola düşürük; تَوًّا yaxud على التوّ dərhal; ləngimədən, indiicə; birbaşa, əlüstü, o saat; و قد مات لتوّه o qəflətən öldü; إنصرف لتوّه dərhal uzaqlaşdı; اجبر على أن يغادر البلاد في التوّ والحال o, ölkəni dərhal tərk etməyə məcbur edildi

تُوَالِيت tualet

I تَابَ (u) تَوْب (توب) 1) peşman olub atmaq, əl çəkmək; 2) tövbə etmək (nədən عن); II تَوَّبَ atdırmaq, əl çəkdirmək; tövbə etdirmək; VI تَتَاوَبَ əsnəmək (müq. et: ثأب); X إِسْتَتَابَ = II

- تَائِب 1) tövbə edən; 2) bağışlayan, günahlardan keçən
- تَوَّاب 1) çox tövbə edən; 2) tövbələri qəbul edən (Allahın sifətlərindəndir)
- تَوْبَة 1) tövbə; 2) islah olma

تُوبَال şlak

تَوْبَلَ ədviyyat qatmaq (xörəyə; müq. et: تبل)

- تَوْبَلَة ədviyyat qatma

تُوبُوغْرَافِيَا topoqrafiya

تُوت[1] mif. Tot

تُوت[2] tut (qibti təqviminin 1-ci ayı)

تُوت tut (أسود ~, أحمر ~, أبيض ~) topl. 1) tut ağacları; 2) tut meyvəsi; فرنجي (فرنجيا) ~ yaxud الارض ~ bağ çiyələyi; ارضي ~ meşə çiyələyi; شوكي ~ yaxud العليق ~ moruq; وحشي ~ böyürtkən; شامي ~ qara tut ağacı, çəkil; مصري ~ ağ tut ağacı

- تُوتَة c. ـات – 1) tut (ağac); 2) tut (meyvə); و~ ~ فرغت الحدوتة xalq nağıllarının sona yetdiyini bildirən ifadə

تُوتِيَا sink; حمراء ~ anqlezit, qurğuşun kuporosu; زرقاء ~ mis kuporosu; حجر الـ~ min.

ث

ث (ثَاء) sə (ərəb əlifbasının dördüncü hərfi: rəqəm mənası 500)

ث ثانِيَة -dən qısald.

ثالِيُومْ *kim.* talium

I ثَئِبَ (ə) ثَأْبٌ əsnəmək; VI تَثَاءَبَ = I

– تَثَاؤُبٌ = ثَأْبٌ

– تَثَاؤُبَةٌ *c.* ات – əsnəmə

– ثَأْبٌ , ثُوَبَاءُ əsnəmə

ثَأْدٌ nəm torpaq

I ثَأَرَ (ə) ثَأْرٌ intiqam almaq, qisas almaq, əvəzini çıxmaq (*kimdən* لـ *nəyin* بـ , من); IV أَثْأَرَ = I; VI تَثَاءَرَ bir-birindən intiqam, qisas almaq

– إِثْآرٌ intiqam alma, qisas alma

– ثَائِرٌ[1] intiqam alan; qisas alan

– ثَائِرٌ[2] *bax:* ثور

– ثَأْرٌ *c.* أَثْآرٌ , آثَارٌ , ثَأْرَاتٌ intiqam, qisas; əvəzini çıxma; أخذ بالـ~ (الـ~) منه ondan intiqam aldı; ondən əvəzini çıxdı

– ثَأْرِيٌّ intiqamçı, qisasçı, kinli; الاعمال الـ~ـة qisasçılıq əməlləri; السياسة الـ~ـة qisasçılıq siyasəti

ثُؤْلُول , ثُؤْلُولَةٌ *c.* ثَآلِيلُ ziyil

I ثَبَتَ (ثبت) (u) ثُبُوتٌ , ثَبَاتٌ 1) sabit, tərpənməz olmaq; 2) bərk, sarsılmaz olmaq; bərk dayanmaq, durmaq (*nəyinsə üstündə* على); 3) sübuta yetirilmək, təsdiq olunmaq (*məs., fakt*); 4) davam gətirmək, özünü saxlamaq; ثَبُتَ (u) ثَبَاتَةٌ cəsur, səbatlı olmaq; II ثَبَّتَ 1) möhkəmlətmək, bərkitmək, sabitləşdirmək, təsdiq etmək قدمه في البحر ~ dənizdə öz hökmranlığını bərqərar etmək; 2) bərkitmək (*nəyəsə* على); qurmaq, quraşdırmaq (*məs., cihazı*); 3) təsdiq etmək (*məs., vəzifədə*); 4) təsdiq etmək, sübut etmək; müəyyən etmək; (الشخصيّة) الذاتيّة ~ şəxsiyyəti müəyyən etmək; الواقع ~ faktı müəyyən etmək; 5) möhkəmlətmək, sabitləşdirmək (*məs., valyutanın məzənnəsini*); 6) *foto* fiksajlamaq, fiksaja salmaq; IV أَثْبَتَ 1) təsdiq etmək, müəyyən etmək, sübuta yetirmək, isbat etmək; بالحجّة ~ əsaslandırmaq (*nəyisə*); الذنب عليه ~ kiminsə günahını sübuta yetirmək, boynuna aldırmaq; 2) qeyd etmək, yazıb təsbit etmək; في المحضر ~ protokola salmaq; V تَثَبَّتَ 1) möhkəmlənmək, yerini bərkitmək, sabitləşmək, bərqərar olmaq; 2) təsdiq olunmaq, sübuta yetirilmək; 3) yoxlayıb yəqin etmək, məsləhətləşib yəqinlik hasil etmək (*barəsində* في , من); 4) ehtiyatla hərəkət etmək (*nədəsə* في); X إِسْتَثْبَتَ sübut tələb etmək; 2) tələsmədən, ehtiyatla hərəkət etmək; 3) bərkitmək, təsbit etmək

– إِثْبَاتٌ 1) bərkitmə, quraşdırma, yerləşdirmə, qoyma (*məs., cihazı*); 2) təsdiq etmə; müəyyən etmə, isbat etmə, sübuta yetirmə; الذاتيّة ~ *yaxud* الهويّة ~ *yaxud* الشخصيّة ~ şəxsiyyəti müəyyən etmə; 3) sübut

– إِثْبَاتِيٌّ təsdiq edən, təsdiqedici

– تَثَبُّتٌ yəqinlik; ~ في qətiyyətlə, yəqinliklə

– تَثْبِيتٌ 1) möhkəmlətmə, bərqərar etmə; sabitləşdirmə, təsbit etmə; 2) bərkitmə; quraşdırma, qurma; 3) fiksajlama, fiksaja salma

– ثَابِتٌ 1) sabit, möhkəm, sarsılmaz; الجأش ~ soyuqqanlı; cəsarətli; qətiyyətli; العزم ~ əzmli, əzmini toplamış, səbatlı, sarsılmaz; القلب ~ mətin qəlbli, dönməz; القدم ~ a) sabitqədəm; b) səbatlı, əzmli, yəqinlik hasil etmiş; 2) dəyişməyən, hərəkətsiz, tərpənməz; 3) mübahisəsiz, yəqin; əmin-arxayın; 4) daimi; 5) *hüq.* daşınmaz

– ثَابِتَةٌ *c.* ثَوَابِتُ 1. ثَابِتٌ -dən *q.*; 2. *astr.* hərəkətsiz ulduz; النجوم الثوابت hərəkətsiz ulduzlar

– ثَبَاتٌ 1) səbat, əzm, dəyanət, mətanət, möhkəmlik; 2) hərəkətsizliklik; 3) daimilik, səbatlılıq, sabitlik; ~ عدم səbatsızlıq

– ثَبَتٌ *c.* أَثْبَاتٌ 1) sübut; 2) qəti müəyyən edilmiş siyahı

– ثَبْتٌ , ثَبِيتٌ 1) möhkəm, sarsılmaz; 2) mötəbər

– ثُبُوتٌ 1) möhkəmlik, sarsılmazlıq; 2) davamlılıq, sabitlik, dayanıqlılıq; ~ عدم mütərəddidlik, səbatsızlıq (*məs., dəlillərin*); 3) hərəkət[illegible]barlılıq; رمضان ~ Ramazan ayının girməsi anının təsbit edilməsi; ~ في dürüst, yəqin, dəlil-sübutla

– ثُبُوتِيٌّ sübuti, möhkəm, etibarlı; sübutedici (*məs., dəlil*)

– مُثْبَتٌ 1) təsdiq edilmiş, müəyyən edilmiş, sübuta yetirilmiş; 2) təsbit edilmiş

– مُثَبِّتٌ 1. 1) təsdiq edən; müəyyən edən; 2) təsbit edən; 2. 1) fiksaj, fiksativ təsbitedici; 2) sabitləşdirici

I ثَبَجَ (u) ثُبُوجٌ , ثَبْجٌ 1) qarışıq, qara-qura, cızma-qara yazmaq; 2) anlaşılmaz bir surətdə danışmaq, aydın danışmamaq; II ثَبَّجَ = I

ثَبَجٌ[1] 1) qara-qura, cızma-qara yazı; 2) qeyri-aydın danışıq

– ثَبَجٌ[2] *c.* أَثْبَاجٌ orta; البحر ~ *yaxud* أثباج البحر dənizin dibi

– ثُبَجٌ[3] *c.* ثِبَاجٌ alaca bayquş

I (ثبر) ثَبَرَ[1] (u) ثَبْرٌ qovmaq, qovub çıxarmaq; ثَبِرَ[2] (u) ثُبُورٌ məhv olmaq, həlak olmaq, tələf olmaq, puç olmaq; III ثَابَرَ inad, səbat, səy, çalışqanlıq göstərmək (*nədə* على)

– ثُبُورٌ həlak olma, tələf olma, məhv olma; نادى بالويل والـ~ وعظائم الامور *yaxud* نادى ويلا و~ hay-küy, mərəkə qaldırmaq

– مُثَابِرٌ inadlı, inadcıl; çalışqan, səbatlı

– مُثَابَرَةٌ inad, israr, səbat, mətanət, çalışqanlıq

I ثَبَطَ (u) ثَبْطٌ çəkindirmək (*nədən* عن); mane olmaq (*nədə* من , عن); II ثَبَّطَ 1) ləngitmək, saxlamaq; çəkindirmək (*nədən* عن); mane olmaq (*nədə* من , عن); 2) məhdudlaşdırmaq; العزم ~ həvəsdən salmaq, əzmindən döndərmək

ثُبْنٌ *c.* ثِبَانٌ ətək

– ثُبْنَةٌ *c.* ثُبَنٌ = ثِبَانٌ

– مَثْبَنَةٌ *c.* مَثَابِنُ qadın əl çantası

ثُبَةٌ *c.* ثُبَاتٌ dəstə, yığın, izdiham, güruh

ثَجَّ (ə/u) ثُجُوجٌ gur yağmaq, axmaq

– ثَجَّاجٌ bol sulu, suyu çox olan; tükənməz (*qaynaq, bulaq*)

I ثَخُنَ (u) ثَخَانَةٌ , ثُخُونَةٌ , ثِخَنٌ 1) yoğun, dolu olmaq; 2) qalın, sıx olmaq; 3) kobud olmaq; IV أَثْخَنَ 1) *nəyisə* böyük ölçüdə etmək; ~ـه ضربا بالسوط kimisə bərk şallaqlamaq; 2) zəiflətmək; ~ـته الجراح yaralar onu zəiflədib

– ثَخَانَةٌ , ثُخُونَةٌ , ثِخَنٌ 1) yoğunluq, köklük, doluluq; 2) qalınlıq, sıxlıq; 3) kobudluq

– ثَخْنٌ , ثَخِينٌ *c.* ثِخَانٌ , ثُخَنَاءُ 1) yoğun, kök, dolu; 2) qalın, sıx; 3) kobud

ثَدْيٌ *c.* أَثْدَاءٌ , ثُدِيٌّ döş; məmə; döşün giləsi; الحيوان ~ əmcək; ذوات الـ~ məməlilər

– ثَدْيِيٌّ döşdən gələn; südəmər; məməşəkilli

– ثَدْيِيَّاتٌ *c.* məməlilər

ثَرٌّ 1) çoxdanışan, çərənçi, boşboğaz, naqqal; 2) dolu, dopdolu; العين الثرّة yaşla dolu gözlər

I ثَرَبَ (i) ثَرْبٌ söymək, danlamaq, məzəmmət etmək (*kimi tasirl. h.,* على); II ثَرَّبَ bərk söymək, danlamaq (*kimi* على)

– ثَرْبٌ *c.* ثُرُوبٌ *anat.* piylik

ثَرْثَرَ laqqırtı vurmaq, çərənləmək, naqqallıq etmək

- ثَرْثَار 1. çoxdanışan, çərənləyən, laqqırtı vuran; 2. naqqal, çərənçi

- ثَرْثَرَة laqqırtı, naqqallıq, çərənçilik; الـ~ة الفارغة boş laqqırtı

I ثَرَدَ (u) ثَرْدٌ ufalamaq, ovub tökmək (*çörəyi*)

- ثَرِيد *c.* ثُرُودٌ şorba, horra; doğramac

أَثْرَمُ *q.* ثَرْمَاءُ *c.* ثُرْمٌ mırıq

I (ثرو) ثَرَا (u) ثَرَاءٌ artmaq, çoxalmaq (*dövlət*); ثَرِيَ (ə) ثَرًى = ثرا ; IV أَثْرَى 1) varlanmaq, dövlətli olmaq; 2) zənginləşdirmək (*nə ilə* بـ)

- إِثْرَاءٌ varlanma, zənginləşmə; الـ~ على حساب الغير özgələri hesabına varlanma; حب الـ~ varlanma hərisliyi

- ثَرَاءٌ var, var-dövlət, sərvət; bolluq; الـ~ حديث (*c.* حديثو الـ~) hərbi malların satışı sayəsində varlanan, nuvoriş

- ثَرْوَة *c.* ثَرَوَات = ثَرَاءٌ; اهل الـ~ varlılar; قومية ~ milli sərvət

- ثَرًى = ثَرَاءٌ

- ثَرِيٌّ *c.* أَثْرِيَاءُ varlı, dövlətli

- ثُرَيَّا[1]: الـ~ *astr.* Pleyadalar, Yeddiqardaş, Ülkər

- ثُرَيَّا[2] *c.* ات – çılçıraq, qəndil

- مُثْرٍ *q.* مُثْرِيَة varlı, dövlətli, milyonçu

I ثَرِيَ (ə) ثَرًى nəm, yaş, islaq olmaq

- ثَرًى[1] 1) nəmlik, yaşlıq; 2) nəm, yaş torpaq; طيّب الله ثراه Allah onun yatdığı yeri xoş eləsin!; كالفرق بين الـ~ والثريّا yerlə göy kimi

- ثَرًى[2] = ثَرَاءٌ *bax:* ثرو

ثُعْبَانٌ *c.* ثَعَابِينُ ilan, kürzə; الـ~ البحريّ *yaxud* ~ البحر *zool.* angil; ~ الماء *yaxud* ~ السمك ilanbalığı

- ثُعْبَانِيٌّ ilan -i/-ı; ilanvari

- مَثْعَبٌ *c.* مَثَاعِبُ 1) qanov, ensiz arx; ماء المثاعب çirkab, yağış suyu; 2) sifon (*mayeni bir qabdan digərinə axıtmaq üçün*)

ثَعْلَلَةٌ tülkü

تَثَعْلَبَ tülkülük etmək, aldatmaq

- ثَعْلَبٌ *c.* ثَعَالِبُ tülkü; ~ الماء susamuru; كف الـ~ *bot.* üskükotu; داء الـ~ saçın tökülməsi; keçəlləşmə; بنو ~ bənu-sələb (*ərəb qəbiləsinin adı*)

- ثَعْلَبَةٌ 1) tülkü (*dişi*); 2) tülkülük, biclik; بنو ثعلبة bənu-sələbə (*ərəb qəbiləsinin adı*); فما من واد الا ولـ~ فيه اثر *yaxud* بكل واد اثر من ~ *At. sözü.* harda aş, orada baş (*hərf. elə bir vadi yoxdur ki, orada bənu-sələbənin izi olmasın*)

- ثَعْلَبِيٌّ tülkü -i/-ı; tülküyəbənzər

I ثَغَرَ (ə) ثَغْرٌ dəlmək; dəlik, deşik açmaq; yarmaq, yarıq açmaq; VII إِنْثَغَرَ deşilmək, yarılmaq; VIII إِثَّغَرَ çırtdamaq, yenicə çıxmaq (*diş*); الطفل ~ uşağın dişi çırtladı, dişinin yeri ağardı, dişi çıxdı

- ثَغْرٌ *c.* ثُغُورٌ 1) qabaq dişlər; 2) ağız; 3) dərə, dar dərə, keçid; 4) sərhəd bölgəsi; sərhəd; 5) liman

- ثُغْرَةٌ *c.* ثُغَرَاتٌ , ثُغَرٌ 1) dəlik, deşik, yarıq; giriş; سد ~ في nədəsə yarığı örtmək; 2) keçid, məsafə (*məs., sıralar arasında*); 3) oyuq, çuxur; ثغرات للريبة şübhə yerləri

ثَغَامٌ , ثُغَامٌ *topl. bot.* atractylis gummifera (*ağ gülləri olan dağ bitkisi*)

- ثَغَامَةٌ *c.* ات - ağ gülləri olan dağ bitkisi; وكان الشيب بشعره ~ artıq onun saçları ağarıb

I (ثغو) ثَغَا (u) ثُغَاءٌ mələmək; VI تَثَاغَى mələşmək

- ثَاغٍ *q.* ثَاغِيَةٌ mələyən; ما له ~ ولا راغٍ o, lüm-lütdür (*hərf. onun nə mələyəni* (*qoyunu*), *nə də böyürəni* (*dəvəsi*) *var*)

ثَفْرٌ *c.* أَثْفَارٌ quşqun, pərdüm

ثِقَالٌ ağır, ləng (*məs., dəvə*)

ثُفْلٌ çöküntü, xılt; qalıq, artıq, son

(ثقف) III ثَاقَفَ 1) sıx ünsiyyət saxlamaq (*kiminləsə*); 2) oturub-durmaq; bir yerdə olmaq (*kiminləsə*)

أُثْفِيَّةٌ *bax*: *əlifba sırası ilə*

I ثَقَبَ (u) ثَقْبٌ dəlmək, dəlik açmaq; deşmək, deşik açmaq; dəlib keçmək; qazımaq; IV أَثْقَبَ alışdırmaq, yandırmaq, odlamaq; V تَثَقَّبَ deşilmək, dəlinmək, qazılmaq; VII إِنْثَقَبَ deşilmiş, dəlinmiş, qazılmış olmaq

- إِنْثِقَابٌ *tibb.* dəlmə, deşmə; dəlinmə, deşilmə; (في) الامعاء ~ bağırsaqları dəlmə

- ثَاقِبٌ dələn, deşən, dəlib keçən; ثاقب الفكر fərasətli, dərindən düşünən; النظر ~ itigörən, itigözlü; uzaqgörən; الاذن ~ *zool.* qulağagirən; ثاقبات الذرة *c.* qarğıdalı ziyanvericiləri

- ثِقَابٌ *c.* ثُقُبٌ kibrit

- ثَقْبٌ *c.* ثُقُوبٌ , أَثْقَابٌ dəlik, deşik; deşmə, dəlmə

- ثُقْبَةٌ *c.* ثُقَبٌ dəlik, deşik, yarıq

- ثُقُوبٌ yanma; parıldama, şəfəqlənmə, nurlanma; الذهن ~ zehnin itiliyi

- مِثْقَابٌ *c.* مَثَاقِيبُ burğu; burğu aləti; الحفر ~ burov, qazma aləti; الحفر التوربيني ~ turbobur, turboburov

- مِثْقَبٌ *c.* مَثَاقِبُ 1) burğu; 2) dəlmə aləti

- مِثْقَبَةٌ *c.* مَثَاقِبُ dəlmə dəzgahı, dəlikaçan dəzgah

- مَثْقُوبٌ dəlinmiş, deşilmiş; deşik, yırtıq

I (ثقف) ثَقُفَ (u) ثَقَافَةٌ iti, nüfuzedici ağıla malik olmaq; zehinli, qanacaqlı, fərasətli olmaq; ثَقِفَ[1] (ə) ثَقَفٌ = ثَقِفَ; ثَقِفَ[2] (ə) ثَقْفٌ tapmaq, rast gəlmək; II ثَقَّفَ 1) düzəltmək, hamarlamaq; 2) savad vermək; tərbiyə etmək; inkişaf etdirmək; mədəniləşdirmək; 3) incələşdirmək, zərifləşdirmək; yonmaq; 4) təkmilləşdirmək; III ثَاقَفَ: بالسلاح ~ qılınc oynatmaq, qılınclaşmaq; V تَثَقَّفَ özünü inkişaf etdirmək (*intellekt cəhətindən*); savadlanmaq; tərbiyələnmək

- تَثْقِيفٌ tərbiyə etmə; inkişaf etdirmə; savadlandırma

- ثَقَافَةٌ 1) anlama; 2) mədəniyyət; savadlılıq; savad; inkişaf səviyyəsi; الـ~ة البدنيّة bədən tərbiyəsi

- ثَقَافِيٌّ mədəni; التبادل الـ~ mədəni mübadilə; القيم الـ~ة mədəni dəyərlər; mədəni əlaqələr

- مُثَاقَفَةٌ qılıncoynatma

- مُثَقَّفٌ savadlı, maariflənmiş; mədəni الذوق ~ incə, həssas zövqə malik

- مُثَقَّفُونَ *c.* ziyalılar

I (ثقل) ثَقُلَ (u) ثِقَلٌ , ثِقْلٌ 1) ağır olmaq, çəkisi çox olmaq; 2) çətin olmaq, sıxıntı vermək (*kiməsə* على); 3) zəhmət vermək, çətinə salmaq, yükləmək, yük olmaq (*nə ilə* بـ); 4) qayğı göstərməmək, maraqlanmamaq (*nə ilə* عن); ثَقِلَ (ə) ثَقَلٌ ağır xəstə olmaq; سمعه ~ onun qulağı ağır eşidir; II ثَقَّلَ 1) ağırlaşdırmaq, zəhmətə salmaq, yükləmək; رجله ~ ağır-ağır getmək; 2) bezdirmək (*kimi* على); 3) *qram.* səssiz hərfi qoşalaşdırmaq; IV أَثْقَلَ ağırlaşdırmaq; sıxıntı vermək; yükləmək (*nə ilə* بـ) ~ه بالحديد kimisə zəncirləmək; كاهله ~ kiminsə yükünü artırmaq, kimisə zəhmətə salmaq (*nə ilə* بـ); VI تَثَاقَلَ 1) tosqunlaşmaq və ağır tərpənmək; ağırlaşmaq; 2) yavaş hərəkət etmək; 3) tənbəllik etmək, ərinmək (*nəyisə etməyə* عن); 4) təngə gətirmək, bezdirmək (*kimi* على); X إِسْتَثْقَلَ 1) kiməsə ağır gəl-

mək; 2) xoşlamamaq, acığı gəlmək; 3) ağır olmaq

- أثقل daha ağır; ~ من الهمّ على القلب *məcaz.* bu çox ağırdır

- تثاقل 1) ağırçəkililik; ağırlaşma; 2) ləng-lik, ağırlıq, süstlük; ~في a) ağır-ağır, yavaş-yavaş; b) könülsüz, istəməyə-istəməyə; في شيء من الـ~ bir qədər ağır tərpənərək; könülsüz

- ثقل *c.* أثقال qiymətli şey

- ثقل *c.* أثقال ağırlıq; çəki, vəzn (*həmç. məcaz.*); siqlət; البلاد الدوليّ ~ dövlətin beynəlxalq (*nüfuzu*) vəzni, siqləti; الرأس ~ başda ağırlıq; أثقال الارض *məcaz.* yeraltı sərvətlər; أثقال الرياضة *idm.* idman daşları; ştanq; رياضة رفع الاثقال *idm.* ağır atletika; نوعيّ ~ xüsusi çəki; 2) yük, ağırlıq

- ثقل ağırlıq, çəki, vəzn

- ثقلان: الـ~ *təsn.* ins və cin

- ثقلة , ثقلة 1) ağırlıq; 2) çətinlik; 3) yük, səfər yükü, bilik, məlumat

- ثقليّ cazibə -i/-ı

- ثقيل *c.* ثقال , ثقلاء 1) ağır, vəznli; 2) əziyyətli, zəhmətli, yorucu; 3) usandırıcı, darıxdırıcı, bezikdirici, xoşagəlməz; pis, yaman; ~ مزاح pis zarafat; 4) tünd (*məs., çay, siqaret*); الدم ~ tündməcaz; qanıacı; xoşagəlməz, yaraşıqsız; الروح ~ darıxdırıcı, dözülməz; السمع ~ ağıreşidən, qulaqdan ağır; الظل ~ ağır, dözülməz; الفهم ~ kütbeyin, küt

- متثاقل ağır, ağıryüklü; ləng; könülsüz, istəmədən

- مثقال *c.* مثاقيل misqal (*24 karata və ya 4,68 qr. bərabər çəki ölçüsü*)

- مثقل 1) ağır; 2) ağırlaşdırılmış; yüklənmiş (*nə ilə* بـ)

- مثقلات *c.* idman daşları

- مستثقل 1) ağırlaşmış (*məs., göz qapaqları*); 2) dərin (*məs., yuxu*)

ثقة *bax:* وثق

I ثكل (ə) ثكل , ثكل uşağını, *yaxud* sevdiyi adamı itirmək (*qadın haqqında*); IV أثكل anadan ayırmaq, anasının əlindən almaq (*uşağı*); V تثكل = I

- ثاكل[1], ثكلى *c.* ثواكل , ثاكلات balasını və ya sevdiyi adamı itirmiş (*qadın*)

- ثاكل[2], ثكلان *c.* ثاكلون , ثكالى uşağını itirmiş

ثكنة *c.* ثكنات , ثكن kazarma

I ثل (ə/u) ثل , ثلل 1) dağıtmaq; məhv etmək; 2) yıxmaq (*hökmdarı*); VII إنثل 1) dağıdılmaq; yıxılmaq, dağılmaq; 2) yıxılmaq, devrilmək (*hökmdar haqqında*)

- ثلل dağıtma, məhv etmə

- ثلة *c.* ثلل 1) yığın, dəstə; 2) *hərb.* komanda, dəstə, bölmə

- ثلة = ثلل

I ثلب (i) ثلب böhtan atmaq, şər atmaq, ləkələmək, qara yaxmaq, bədnam etmək

- ثالب ləkələyən, qara yaxan; böhtan atan

- مثلبة *c.* مثالب 1) böhtan, şər hədəfi; 2) qüsur, nöqsan; 3) böhtan, şər

I (ثلث) ثلث (u) ثلث üçdən birini götürmək; ثلث (ə) üçüncü olmaq; II ثلث 1) üç dəfə artırmaq, üç qat artırmaq; 2) üçə bölmək, üçləmək, üç-üç bağlamaq, üç qat artırmaq; الفرس ~ at yarışı üçüncü başa vurdu; 3) *geod.* trianqulyasiya aparmaq; 4) *qram.* üç nöqtə qoymaq (*hərfin üstündə və ya altında*)

- تثليث 1) üç dəfə artırma, üç qat artırma; 2) üçə bölmə; 3) *geod.* trianqulyasiya

- تثليثيّ triqonometrik

- ثالث 1) üçüncü; ~ـة الاثافي هي ... *bax:* أثفية; ~ـا üçüncüsü; 2) *mus.* tersiya

- ثالوث 1) üçlük; عبث به ~: الفقر والجهل والمرض o, üç şeydən əzab çəkirdi: yoxsulluq, cahillik və xəstəlik; 2) الـ~ المقدّس *din.* müqəddəs üçlük; زهرة الـ~ *bot.* alabəzək bənövşə

- ثلاث , ثلاثة üç; ~ عشر *yaxud* ~ عشرة on üç; ثلاثا üç dəfə, üç kərrə, üç yol; الثلاثة trio, üçlük; دون ان يقول ثلث الثلاثة كم heç bir söz soruşmadan

- ثلاث üç-üç; üç dəfə, üç yol

- ثلاثاء: الـ~ *yaxud* يوم الـ~ çərşənbə axşamı

- ثلاثون otuz

- ثلاثيّ 1) üçqat, üçtərəfli, üç qat artıq, üç hissədən ibarət olan; الارجل ~ üçayaq; الالوان ~ üçrəngli; الحدود ~ *riyaz.* üçhədli; الزوايا ~ üçbucaqlı, üçkünc; السطوح ~ üçüzlü; الفصوص ~ *bot.* üçləçəkli; الورقات ~ *bot.* üçyarpaqlı ~الهرم الـ *riyaz.* üçbucaqlı piramida; 2) *geol.* üçüncü; 3) *qram.* üçhərfli, üçsamitli (*fel*); 4) *qram.* üçnöqtəli (*hərf*); 5) üçlük; 6) *müs.* trio; 7) *rad.* triod

- ثلاثينات *c.* otuzuncu illər

- ثلاثينيات *c.* = ثلاثينات

- ثلاثية trilogiya

- ثلث üçgünlük; حمّى الـ~ üçgünlük titrədib-qızdırma

- ثلث[1] *c.* أثلاث üçdəbir

- ثلث[2], ثلث süls, sülüs (*ərəb yazısının bir növü*)

- ثلثي , ثلثي sülsi, sülüsi (*ərəb yazısında kalliqrafik xətt növü*)

- مثلث = ثلاث

- مثلث[1] 1) üç dəfə artırılmış, üç qat artıq; üçqat, üç misli; علم أذربيجان الـ~ الالوان Azərbaycanın üçrəngli bayrağı; 2) *qram.* üçnöqtəli (*hərf*)

- مثلث[2] *c.* ـات – *riyaz.* üçbucaq; قائم الزاوية ~ düzbucaqlı üçbucaq; الـ~ الحادّ itibucaqlı (*sivribucaqlı*) üçbucaq; متساوى الساقين ~ bərabəryanlı üçbucaq; مختلف الاضلاع ~ müxtəliftərəfli üçbucaq; المثلثات المتشابهة oxşar üçbucaqlar; المثلثات *yaxud* حساب المثلثات *yaxud* علم المثلثات triqonometriya; المثلثات الكروية sferik triqonometriya; المثلثات المستوية düzxətli triqonometriya; الحضارة القديمة ~ *tar.* qədim sivilizasiya üçbucağı (*Yəmən və Həzrəmövt – zirvə; Nil vadisi və Mesopotamiya tərəflər*)

- مثلّث *c.* مثالث üçdən ibarət, üçqat, üçhissəli

- مثلثيّ triqonometrik; النسبة الـ~ـة triqonometrik funksiya

- مثلوث üçqat; üç dəfə artırılmış; ~ حبل üçqat hörülmüş ip

I (ثلج) ثلج[1] (u) ثلج yağmaq (*qar*); تثلج السماء qar yağır; ثلج[2] (u) ثلوج ürəyi buz kimi olmaq, arxayın, rahat, əmin olmaq (*nədən* الى , بـ);

ثلج (ə) ثلج 1) sərinlənmək, havasını dəyişdirmək, təmizləmək; 2) sevinmək; الصدور (القلوب) ~ـت qəlblər sevindi; II ثلج dondurmaq; buza qoymaq; soyutmaq; IV أثلج 1) yağmaq (*qar*); تثلج السماء qar yağır; 2) soyutmaq; 3) sevindirmək; القلوب (الصدور) ~ qəlbləri sevindirmək

- تثليج dondurma, buza qoyma; bərk soyutma

- ثلاج buzsatan

- ثلاجة *c.* ـات – 1) buzxana; soyuducu; كهربائية ~ refrijerator; elektrik soyuducusu; 2) buzlaq, aysberq, buzdağı

- ثلج buz kimi soyuq

– ثلْج c. ثُلوج qar, buz; ابرد من الـــ~ a) o, buzdan da soyuqdur; b) onunla adamın ürəyi sıxılır; ندفة الـــ~ qar dənəciyi; زهرة الثلوج *bot.* xəccəgülü, novruzgülü, qargülü; سيّدة الثلوج qar qız

– ثلْجيّ qar -i/-ı, qarlı; buzlu; buzlaq -i/-ı; soyuq; buz kimi soyuq, bumbuz; عاصفة ~ـــة boran, çovğun; العصر الـــ~ buzlaq dövrü

– ثلِيج donmuş, dondurulmuş, don vurmuş; 2) buz kimi soyuq, bumbuz

– مثلّج ، مثلوج 1) donmuş, dondurulmuş; لحوم ~ـــة dondurulmuş ət; ~ دجاج dondurulmuş toyuq; 2) soyudulmuş, soyuq, buz kimi soyuq, bumbuz

– مُثلّجات c. sərinləşdirici içkilər

– مثلَجة c. مثالِج buzxana; soyuducu

– مثلوج dondurulmuş; ~ حليب dondurma

I ثلم (i) ثلْم dəlik, deşik, yarıq açmaq;

ثُمَام *topl. bot.* Panicum satigerum; هذا على رأس البنان وطرف الـــ~ *zərbi-məsəl.* bu, hamıya yaxşı məlumdur; bunu uşaq da bilir, böyük də

– ثُمامَة çox zərif və artmayan bitki (ثُمام-nin təki, kiçik, cüzi bir şeyi göstərmək üçün işlədilir); الغريق يتشبّث بـــ~ *At.sözü:* suda batan saman çöpündən yapışar

ثمود ، ثَمُود səmud (*Quran. asilik etdiklərinə görə Allahın həlak etdiyi qövmlərdən birinin adı*)

I ثَمَرَ (u) ثُمور səmərə vermək; bar, meyvə, bəhər vermək; II ثمّر 1) səmərə verdirmək; 2) istifadə etmək; 3) qoymaq (*pul*); kapital qoymaq, maya qoymaq, investisiya qoymaq, sərmayə yatırmaq (*nəyə* في); IV أثمر səmərə vermək, bəhər vermək;

– مُثمِر 1) meyvə verən, bar verən; اشجار ~ة bar verən ağaclar; 2) münbit, məhsuldar, bərəkətli; 3) səmərəli; 4) mənfəətli, qazanclı, gəlirli

I ثمِل (ə) ثمَل ، ثُمول keflənmək, sərxoş olmaq, məst olmaq; IV أثمل kefləndirmək, sərxoş etmək, məst etmək

– ثُمالَة c. ثمَال 1) çöküntü, xılt, tör-töküntü, pozğun ünsürlər; köpük

– ثمَل keflilik, sərxoşluq, məstlik

– ثمِل 1) keflənmiş; kefli, sərxoş, məst; 2) aludə olmuş, cəlb edilmiş (*nəyə* الى)

I (ثمن) ثَمَنَ (u) ثمْن səkkizdə birini almaq (*məs., məhsulun*); ثمِن (ə) ثمْن səkkizinci olmaq; ثمُن (u) ثَمَانَة qiymətli olmaq; II ثمّن 1) qiymətləndirmək, qiymət qoymaq, qiymətini müəyyən etmək; لا يثمن *məch.* a) qiymətsizdir, qiyməti yoxdur; b) dəyərsizdir,

– ثُمُنَة sumunə (*1/8* قدح *yaxud 0,26 litrə bərabər tutum ölçüsü*)

– ثمين qiymətli

– مثمَن səkkiz-səkkiz

– مُثمَّن 1) qiymətləndirilən; qiymətli; 2) səkkiz dəfə artırılmış, səkkizdən ibarət; الزوايا ~ a) səkkizbucaqlı; b) səkkizüzlü; السطوح ~ səkkizüzlü, oktaedr

– مُثمِّن 1) qiymətləndirən; 2) nırx qoyan, məzənnə qoyan, qiymət qoyan; qiymət təyin edən; الجمرك ~ gömrük qiymətləndiricisi

ثُنَّة c. ثُنَن dırnaqüstü qıl (*atın*)

ثَنْدُوَة c. ثنَاد döş (*kişinin*)

I ثنَى (i) ثَنْي 1) əymək; döndərmək; bükmək, ikiyə qatlamaq; 2) ikiqat artırmaq; 3) saxlamaq, çəkindirmək, daşındırmaq (*nədən* عن); 4) üz döndərmək, dö

mək, bükülmək; 2) dönmək, çevrilmək; 3) qayıtmaq; 4) burulmaq, dönmək (*yoldan*); 5) üz döndərmək; 6) rəyini dəyişmək, fikrindən daşınmaq, imtina etmək (*nədən* عن); 7) başlamaq; يسأل ~ soruşmağa başlamaq; امام المصاعب ~ çətinliklər qarşısında dayanıb durmaq; X إستثنى 1) istisna etmək; götürmək, aradan qaldırmaq, kənar etmək

– أثناء - ثِنْيٌ *söz.cəmi*: أثناء əsnasında, ərzində; في أثناء التحقيق təhqiqat əsnasında; في اثناء ذلك o vaxt; في هذا الاثناء bu vaxt

[illegible]

əkrar; ثانية ikinci dəfə, dübarə; ثاني اثنين ...ndən ikincisi (*Quran, 9:40*); ثاني اكسيد

kim. 4-oksid; بالثاني yenə, bir daha; ان الجواب على هذا السؤال واحد لا ثاني له bu suala yalnız bir cavab ola bilər

– ثانويّ 1) ikinci; 2) ikinci dərəcəyə, pilləyə aid; orta; مدرسة ـــة ikinci pillə məktəbi, orta məktəb; 3) ikinci dərəcəli

– ثانويّة *c.* ـات – ikinci pillə məktəbini, orta məktəbi birtirmək haqqında şəhadətnamə; حامل الـــ~ ikinci pillə məktəbini, orta məktəbi bitirmək haqqında şəhadətnaməsi olan

– ثانية *c.* ثوانٍ saniyə

[illegible]

2) bükük, büzmə, qat; في ثناياه nəyinsə qatlarında; *məcaz.* nəyinsə içində; في ثنايا

الكتب *məcaz.* kitablarda; ثنايا الفؤاد *məcaz.* ürəyin dərin guşələri; 3) eniş, döş (*dağın*); 4) aşırım, dağ keçidi, keçid; 5) dəlik

– مثناة *c.* مثان təqdirəlayiq cəhət, keyfiyyət, məziyyət; المثاني والمثالب yaxşı və pis cəhətlər, məziyyətlər və qüsurlar

– مثنويّ 1. ikili, ikiqat, ikien, ikitərəfli; 2. məsnəvi, hər iki misrası həmqafiyə olan şer

– ثناء = مثنى

– مثنى *c.* مثان beyt, ikimisralı şer; المثاني Quranın ayələri; السبع المثاني Quranın birinci

[illegible]

– إثابة 1) qaytarma; 2) əvəzini vermə, savab vermə, mükafatlandırma

– ثواب 1) savab, mükafat, yaxşılığın əvəzi; 2) yaxşılıq, savab iş

– ثوب *c.* أثواب ، ثياب 1) paltar, geyim; الحداد ~ matəm libası; تنكري ~ maskarad geyimi; اخذ ــه في اسنانه *məcaz.* qaçmağa üz qoydu (*hərf. paltarının ətəyini dişinə aldı*); 2) *məcaz.* iç üz, əsl sifət, maska, görkəm, şəkil; لخص توصياته في ~ مكتوب öz tövsiyələrini qısaca məktub şəklində təqdim etdi; يتظاهر بـــ~ الصديق o özünü dost kimi göstərir; دخل الجنة

[illegible]

VI تثاور bir-birinə qarşı qalxmaq; X إستثار 1) oyatmaq, irəli sürmək, doğurmaq;

اهتماما عالميًا ~ beynəlxalq maraq doğurmaq; 2) qaldırmaq, təşviqat aparmaq, təşviq etmək; 3) qiyam etmək, qalxmaq

- إِثَارَة 1) oyandırma, oyatma, doğurma, qaldırma, irəli sürmə; 2) təhrik etmə, təşviq etmə

- ثَائِر *c.* ثُوَّار 1. 1) qalxmış, qiyam etmiş, üsyan etmiş, əleyhinə çıxmış; 2) qəzəbli, hirsli, hiddətli, acıqlı; 3) coşqun, gurultulu, həyəcanlı, şiddətli; 2. üsyançı, qiyamçı ~ بركان püskürən vulkan; ~ه ثار *bax:* ثَارَ; واذا بالعاصفة قد ثار ~ها birdən tufan qopdu

- ثَائِرَة 1) oyanma, həyəcanlanma; 2) hiddət, qeyz, şiddətli əsəb, hirs

- ثَوَّار 1) naxırçı; 2) toreador

- ثَوْر *c.* ثِيرَان , ثِيَرَة öküz; فحل ~ cins buğa; مخصي ~ öküz; ~الـ برج *astr.* Buğa bürcü; كالشعرة البيضاء في الـ~ الاسود *macaz.* dənizdə bir damcı (*hərf. qara öküzün bədənində ağ tük kimi*)

- ثَوَرَان 1) çaxnaşma, vəlvələ, həyəcan; 2) püskürmə (*vulkanın*); 3) başlanma (*müharibənin*)

- ثَوْرَجِيّ *c.* ثَوْرَجِيَّة 1) inqilabçı; 2) qiyamçı, üsyançı

- ثَوْرَة[1] *c.* ات - inqilab; ثقافية ~ mədəni inqilab; مجلس الثورة İnqilabi Şura; ثورة معاكسة əksinqilab; 2) üsyan, qiyam; 3) püskürmə (*vulkanın*); 4) partlayış, coşma, hiddətlənmə, acıqlanma, qızışma

- ثَوْرَة[2] *c.* ات - inək

- ثَوْرِيّ = ثَوْرَوِيّ

- ثَوْرِيّ 1. inqilabi; ~الـ النضال inqilabi mübarizə; 2. inqilabçı

- ثَوْرِيَّة inqilabilik

- مَثَار 1) bir şeyin başlanğıcı, doğduğu yer; 2) səbəb, bəhanə olan şey; səbəb, bəhanə; مثار لكثير من الصعوبات bir çox çətinliklərin səbəbi; الجدال ~ mübahisənin səbəbi; النزاع ~ münaqişənin səbəbi; الهموم ~ qayğı obyekti

- مُثِير 1. 1) həyəcanlandıran, narahat edən; səbəb olan, bais olan, doğuran; خبر ~ sensasiya; للاشمئزاز ~ nifrət doğuran; الشفقة ~ şəfqət doğuran; 2) qıcıqlandıran; للاعصاب ~ əsəblərə toxunan; 2. qızışdıran, təhrikçi

ثُورِيُوم *kim.* torium

(ثول) V تَثَوَّلَ 1) beçələmək (*arılar*), toplaşmaq, qaynaşmaq; 2) yığışmaq, toplaşmaq; VII اِنْثَالَ 1) axışıb gəlmək; töküşmək, yığışıb gəlmək (*hara* على); 2) sel kimi axıb gəlmək, basmaq (*kimi* على - *hiss, həyəcan*), xəyalında canlanmaq (*kimin* على - *xatirələr*); 3) yığılmaq, toplanmaq

- ثَوْل *c.* أَثْوَال arı beçəsi, dəstə, yığın

ثُوم *topl.* sarımsaq

- ثُومَة bir baş sarımsaq

I ثَوَى (i) ثَوَاء , ثُوِيّ 1) bir yerdə olmaq, qalmaq, yaşamaq; 2) rahat yatmaq, uyumaq (*ölü haqqında*); 3) *məch.* basdırılmaq, dəfn edilmək; IV أَثْوَى bir yerdə olmaq, qalmaq, yaşamaq; 2) qalmaq üçün yer vermək, sığındırmaq

- ثُوَّة *c.* ثُوًى yolqırağı dirək, yolqırağı daş

- مَثْوًى *c.* مَثَاوٍ qalma yeri; mənzil; الكمال ~ utopiya; اكرم الله مثواه! Allah yatdığı yeri rahat eləsin!

ثَيِّب *c.* ات - ərdə olmuş qadın; dul qadın; boşanmış qadın

ثَيْتَل *c.* ثَيَاتِل dağkeçisi, təkə

ثَيْل *topl. bot.* ayrıq

ثَيِّن mirvari ovçusu

ج

ج[1] (جيم) cīm (*ərəb əlifbasının beşinci hərfi; rəqəm mənası 3*)

ج[2] 1) جواب - *dan qısald.* cavab; 2) جمع- *dən qısald. qram.* cəm; 3) جمادى الاخرة-*dən qısald.* qəməri təqvimin 6-cı ayı; 4) جلد - *dən qısald.* cild; 5) جنيه مصري -*dən qısald.* Misir funtu; 6) الجمهورية العربية المتحدة - *dən qısald.* ج.ع.م BƏR; 7) جمهورية مصر العربية -*dən qısald.* ج.م.ع. MƏR

- جا جمادى الاولى -*dən qısald.*, qəməri təqvimin 5-ci ayı

جَاتُوه pirojna

جَاثَلِيق *c.* جَثَالِقَة katolikos

جاراج *bax:* جرج

جَارَاج = جَارَاش

جَارُور *bax:* جر

جَاز[1] *c.* ات – 1) qaz; 2) ağ neft

جَاز[2] qaz (*parça*)

جَازْبَنْد caz, caz-bənd

جَاكَتَة *c.* ات – jaket; pencək

شاكوش = جاكوش

جَاكِيَة *c.* ات – qadın jaketi

جَالُوت *Bibl.* Calut (*Qoliaf*)

جَالُوت *tar.* yəhudilərin sürgün həyatı, caliyə, diaspora

جَالُوص *c.* جَوَالِيص bir topa zığ, palçıq

جَالُون güləbətin, bafta

جَالُون *c.* ات – qallon

جَام *q. c.* ات – cam, badə; صب ~ غضبه ونقمته (حقده وكرهه) على... *macaz.* bütün hirsini (*qəzəbini, nifrətini*) … üstünə tökmək

جَامَا qamma (*yunan əlifbasının 3-cü hərfi*); ~ أشعة *fiz.* qamma şüalar

جَامَكِيَّة *c.* ات – maaş, əmək haqqı

جَامُوس *c.* جَوَامِيس kəl; البحر ~ hippopotam, kərgədan

جَامُوسَة *c.* ات ~ camış

جَانْدَرْمَة jandarma

جَاه cah-cəlal, yüksək məqam, rütbə; 2) ləyaqət, qədr-qiymət; 3) nüfuz, güc; عريض الـ~ geniş nüfuzlu

جَوْدَار = جَاوْدَار , جَاوَدَار

جَاوَرْس moqar, macar darısı

جَاوِي = جَاوِيّ 1. Yava -i/-ı; 2. 1) yavalı; 2) benzoy qatranı; şehli buxur

جَاوِيش *c.* جَاوِيشِيَّة 1) çavuş; باش~ baş çavuş (*polisdə*); 2) yeməyin axırında süfrəyə gətirilən düyü xörəyi

(جاجا) تَجَاجَأَ özünü saxlamaq, çəkinmək

- جُؤْجُؤ *c.* جَآجِئ 1) köks (*quşun*); 2) burun (*gəminin*)

I جَأَرَ (ə) جَأْر , جُؤَار böyürmək, movuldamaq

- جُؤَار böyürmə, movuldama

I جَأَشَ (ə) جَأْش təşvişə düşmək, narahat olmaq, təlaş keçirmək, həyəcanlanmaq

- جَأْش 1) həyəcan, təşviş, narahatlıq; اسكن ~ه kimisə sakitləşdirmək; 2) ürək; 3) nəfəs, təmkin, özünü saxlama, özünü itirmə; استرد ~ه özünü ələ almaq, sakitləşmək; رابط (ساكن) الـ~ soyuqqanlı, sakit, özünü saxlaya bilən; رباطة ~ soyuqqanlılıq, sakitlik, səbirlilik

I جَبَّ (ə/u) جَبّ 1) kəsmək, kəsib atmaq; خصيته ~ axtalamaq; 2) üstün olmaq, üstün gəlmək

- جُبّ *c.* أَجْبَاب , جِبَاب 1) çala, çuxur; 2) quyu

- جُبَّة *c.* جِبَاب , جُبَب cübbə (*geniş qolları olan üst paltarı*)

- مَجْبُوب xədim, hərəmağası

جَبْخ *c.* جِبَاخ , أَجْبُخ arı pətəyi, arı təknəsi

جَبْخَانَةٌ c. اتٌ – 1) əsgəri təchizat, döyüş sursatı; 2) barıt anbarı; döyüş sursatı anbarı; topxana, silah anbarı, cəbbəxana

I جَبَذَ (i) جَبْذ = جَذَبَ

I جَبَذَ (i) جَبْذ dartmaq, çəkmək

I جَبَرَ (u) جُبُور , جَبْر 1) yerinə salmaq (*çıxmış sümüyü*); 2) düzəltmək, təmir etmək, [redacted]

[illegible]

– جِبَارَةٌ [1] sınıqçılıq

– جَبِيرَةٌ = جِبَارَةٌ

– جَبْرٌ 1) yerinə salma (*sümüyü*); لا جبرَ ولا جابر بعد كسر عظمه *At. sözü.* onun sümüyü elə sınmayıb ki, əlacı olsun; daha ona heç nə kömək etməz; 2) cəbr, məcburiyyət, zor; *yaxud* məcburən, çarəsiz; zorla; [redacted]

[illegible]

– جَبَسٌ *topl.* qarpız

– جَبَسَةٌ c. اتٌ – bir qarpız

– جِبْسِيٌّ gips (*sif.*); زخارف ~ـة gips naxışlar

I جَبَشَ (i) جَبْش qırxmaq

I جَبَلَ (u, i) جَبْل 1) etmək, yaratmaq, düzəltmək, təşkil etmək; 2) formalamaq, qəlibləmək; 3) *məch.* təbiətən yaradılmaq [redacted]

[illegible]

– جَبَّانٌ [1] c. جَبَّابِين pendirsatan

– جَبَّانٌ [2], جَبَّانَةٌ c. اتٌ – qəbiristanlıq

– جَبَانَةٌ qorxaqlıq, cəsarətsizlik, ürəksizlik

– جُبْنٌ [1] qorxaqlıq; ürəksizlik

– جُبْنٌ [2] c. أجْبَانٌ pendir; أبيض ~ *yaxud* رطب ~ kəsmik; بلدي ~ kənd pendiri; رومي ~ [redacted]

[illegible]

I جَبَى (i) جِبَايَةٌ toplamaq, yığmaq, tutmaq (*vergi*); II جَبَّى 1) üzüqoylu düşmək, diz çökmək (*məs., namaz vaxtı*); 2) hədiyyə etmək; bağışlamaq; VII اِجْتَبَى seçmək

– تَجْبِيَةٌ diz üstə durma (*məs., namaz vaxtı*)

– جَابٍ *q.* جَابِيَةٌ *c.* جُبَاةٌ vergiyığan; جابى التذاكر biletəbaxan, biletyoxlayan

– جَابِيَةٌ *c.* جَوَابٍ hovuz, nohur

– جَبَا *xalq dil.* hədiyyə, bəxşiş, sovqat; عاش ~ وصاحبه! hədiyyə də, hədiyyə verən də sağ olsun!

– جِبَايَةٌ toplama, yığma (*vergi*)

جَبْتٌ 1) qabıq (*meyvənin*); 2) karotin

I جَثَّ (ə/u) جَثٌّ 1) kökündən qoparıb atmaq; 2) kökünü kəsmək; VIII اِجْتَثَّ = I

– جُثَّةٌ *c.* جُثَثٌ cüssə, meyit; cəmdək (*heyvanın*); هامدة ~ nəfəsi kəsilmiş, ölü, cansız bədən

جَثْلٌ qalın (*saç*)

جَثْلِيقٌ *c.* جَثَالِقَةٌ katolikos

I جَثَمَ (u, i) جُثُومٌ 1) çömbəlmək, sallağı oturmaq; əyilmək; yerə sıxılmaq, qısılmaq; 2) tərpənmədən uzanmaq; 3) gizlənmək, özünü göstərməmək, xəlvətə çəkilmək; 4) oturmaq (*it haqqında*); 5) daş kimi düşmək (*quş haqqında*); 6) üstünə düşmək, üstünə yıxılmaq, üstünə cummaq (*kimin-nəyin* على); 7) sıxmaq, təzyiq göstərmək, zülm etmək, əsarət altına almaq (*kimi* على); 8) enmək, düşmək (*məs., gecə*)

– جُثَّامٌ , جَاثُومٌ vahimə, dəhşət

– جُثْمَانٌ bədən; الميت ~ meyitin, ölünün bədəni

– جُثْمَانِيٌّ bədən -i/-ı; cismi, cismani, fiziki

– مَجْثَمٌ *c.* مَجَاثِمُ quşların yatdığı yer; tar (*hində*); ağac çubuq (*hində*)

I جَثَا (جثو) (u) جُثُوٌّ diz çökmək; على ركبتيه ~ dizləri üstə düşmək

– جَاثٍ *q.* جَاثِيَةٌ *c.* جُثِيٌّ diz çökən, diz çökmüş, səcdə edən; الجاثي *astr.* Herkules

– جُثُوٌّ dizçökmə, səcdə

– جُثْوَةٌ *c.* جُثًى qəbir, qəbir üzərindəki torpaq təpə

– مَجْثًى *c.* مَجَاثٍ döşəkçə (*namaz vaxtı dizlərin altına atmaq üçün*)

جُحٌّ qarpız (*Nəcddə*)

جُحَا , جُحَى Cuha (*Qoha*) (*ərəb folkloru qəhrəmanının adı*)

I جَحَدَ (ə) جَحْدٌ , جُحُودٌ 1) danmaq; 2) dönmək, üz döndərmək, inkar etmək, imtina etmək; 3) inanmamaq; 4) nankor olmaq, nankorluq etmək

– جَاحِدٌ 1) danan; 2) inanmayan, iman gətirməyən; 3) nankor; المعروف ~ *yaxud* الجميل ~ yaxşılığı danan, nankor

I جَحَرَ (ə) جَحْرٌ yuvada gizlənmək; VII اِنْجَحَرَ = I

– جُحْرٌ *c.* جُحُورٌ , أَجْحَارٌ yuva

جَحْشٌ *c.* جِحَاشٌ eşşək balası, xotuq, qoduq; خشب ~ eşşək (*inşaat işlərində işlədilən hündür skamya*); dayaq, altlıq

– جَحْشَةٌ *c.* ات – dişi eşşək balası

I جَحَظَ (ə) جُحُوظٌ gözləri bərəlmək, gözü kəlləsinə çıxmaq; dombalangöz olmaq; VI تَجَاحَظَ Cahizi təqlid etmək, Cahiz kimi yazmağa səy göstərmək (*bax:* الجاحظ)

– جَاحِظٌ *c.* جُحَّظٌ (*həmç.* العينين ~) dombalangöz; عيناه ~تان من الفرح sevincdən gözləri bərəlmək; الجاحظ Cahiz (*IX əsrin məşhur yazıçısının ləqəbi*); هو ~ البيان bəlağətdə ona çatan olmaz (*bəlağətdə Cahizdir*)

– جُحُوظٌ dombalangözlük; الدرقي ~الـ *tibb.* Bazedov xəstəliyi

I جَحَفَ (ə) جَحْفٌ 1) dağıtmaq, yuyub aparmaq; 2) meyil etmək (*kimə tərəfsə* مع); IV أَجْحَفَ 1) ziyan vurmaq, zərər yetirmək; 2) ədalətsizlik etmək (*kiməsə münasibətdə* بـ); VI تَجَاحَفَ oynamaq (*nə* بـ); بالكرة ~ at üstündə top oyunu oynamaq

– إِجْحَافٌ 1) zərər, ziyan; 2) zülm, ədalətsizlik

– جَحَّافٌ məhvedici, zərərli

– جَحْفَةٌ hokkey

جَحْفَلٌ *c.* جَحَافِلُ böyük ordu, çoxsaylı qoşun; رجل ~ böyük, hörmətli adam

I جَحَمَ (ə) جَحْمٌ 1) yandırmaq (*od*), alışdırmaq, alovlandırmaq, odlamaq; 2) «cəhənnəm ol!», «lənətə gələsən!» deməklə rədd etmək; II جَحَّمَ diqqətlə baxmaq; gözünü dikmək; IV أَجْحَمَ çəkinmək, imtina etmək (*nədən* عن)

– جَاحِمٌ alovlu; yandırıcı; qızmış, közərmiş

– جَحِيمٌ *q.* cəhənnəm odu, cəhənnəm; اصبحت الحياة ~الـ في نظري həyat nəzərimdə cəhənnəmə dönüb

– جَحِيمِيٌّ cəhənnəm -i/-ı

I جَخَّ (ə/i) جَخٌّ lovğalanmaq, iddialanmaq, öyünmək, özünü öymək

– جَخَّاخٌ 1. lovğa; 2. öyünən, özünü öyən

– جَخَّةٌ gop hekayət

جَخِفَ (i, u) جَخْفٌ , جَخِيفٌ həddən artıq lovğalanmaq, öyünmək

– جُخَافٌ böyüklük iddiası

– جَخَّافٌ çox lovğa adam, özünü çox öyən adam

I (جد) جَدَّ[1] (ə/i) جَدٌّ 1) böyük olmaq; 2) mühüm, əhəmiyyətli olmaq; جَدَّ[2] (ə/i) جِدٌّ 1) ciddi görkəm almaq, ciddiləşmək; cidd-cəhd göstərmək (*nədə* في); zəhmət çəkmək; جد وكد tər töküb işləmək; 2) ciddi olmaq, ciddiyyətlə işə girişmək; جَدَّ[3] (i/i) جِدَّةٌ yeni olmaq هل جد للامر جديد təzə nə var? جَدَّ[4] (i/ə) جَدٌّ *yaxud* جُدَّ *məch.* xoşbəxt olmaq; II جَدَّدَ 1) yeniləşdirmək; yenidən başlamaq, təzələmək; bərpa etmək; الخدمة في الجيش ~ müddətindən artıq hərbi qulluqda qalmaq; yenidən hərbi xidmətə başlamaq; الشباب ~ cavanlaşdırmaq; 2) yenilik gətirmək, yenilik tətbiq etmək; 3) yenidən başlamaq, təkrar etmək; IV أَجَدَّ cidd-cəhd göstərmək, ciddiyyətlə çalışmaq (*nədə* في); 2) yeniləşdirmək, təzələmək, yenidən etmək; V تَجَدَّدَ 1) yeniləşmək, təzələnmək; yenidən başlanmaq; bərpa olunmaq; 2) ilk dəfə görünmək, yenicə meydana çıxmaq; X اِسْتَجَدَّ 1) yeniləşmək, təzələnmək, yenidən başlanmaq, yenidən əmələ gəlmək; 2) yenidən bərpa etmək; 3) nəyisə ilk dəfə etmək; təzə (*şagird, işçi*) olmaq; 4) yenisini axtarmaq

– تَجَدُّدٌ yeniləşmə; الخلوي ~الـ *biol.* anabolizm

– تَجْدِيدٌ 1) yeniləşdirmə; bərpa etmə, əvvəlki şəklinə salma; الشباب ~ cavanlaşdırma; 2) yenilik tətbiq etmə

– تَجْدِيدِيٌّ yeniləşdirici; yenilik tətbiq edən, yenilikçi

– جَادٌّ 1) mühüm, ciddi, ağır, təmkinli, vüqarlı; 2) çalışqan, səyli, qeyrətli

– جَادَّةٌ *c.* جَادَّاتٌ , جَوَادُّ geniş yol, prospekt; الحق ~ haqqın yolu; الرشاد ~ doğru yol; عاد الى الصواب ~ doğru yola qayıtmaq, doğru yola düşmək; النهر ~ farvater

– جَدٌّ[1] *c.* جُدُودٌ 1) böyüklük; 2) xoşbəxtlik, uğur; عاثر الجد a) xoşbəxt olmayan; b) uğursuz;

– جَدَلِيَّةٌ *fəls*. dialektika
– جَدِيلٌ *c.* جُدُلٌ hörülmüş ip, burma ip
– جَدِيلَةٌ *c.* جَدَائِلُ saç, tel, zülf; hörük
– مُجَادَلَةٌ mübahisə; müzakirə
– مِجْدَالٌ [1] 1. mübahisə etməyi xoşlayan; 2. mübahisəçi
– مِجْدَالٌ [2] *c.* مَجَادِيلُ yol kənarında dirəkcik; iri daş
– مِجْدَلٌ *c.* مَجَادِلُ 1) qəsr; 2) mübahisəçi
– مَجْدُولٌ 1) burulmuş; bərk hörülmüş; eşilmiş; dolaşıq salınmış, ilişik düşmüş; 2) güclü və yaraşıqlı; الرقبة ~ möhkəm boyunlu

I (جدو) جَدَا (u) جَدْوٌ bağışlamaq, vermək (*kimə* على); IV أَجْدَى gətirmək, vermək (*fayda*); fəxr etmək; هذا لا يجديك نفعا bunun sənə faydası olmayacaq; أجدى عليه خيرا kiməsə fayda, xeyir gətirmək; هذا لم يجد فتيلا bunun heç bir xeyri olmadı; VIII إِجْتَدَى istəmək, diləmək; X إِسْتَجْدَى istəmək, yalvarıb almaq, diləmək; dilənmək; sədəqə istəmək
– أَجْدَى daha xeyirli, daha faydalı
– جَدَاءٌ fayda, xeyir
– جُدَاءٌ *riyaz*. vurma hasili
– جَدْوَى 1) pay, hədiyyə; 2) fayda, xeyir; üstünlük; ~ على غير *yaxud* ~ دون xeyirsiz, faydasız; nəticəsiz; ~ بلا *yaxud* ~الـ عديم *yaxud* منه ~ لا faydasız, xeyirsiz; ~ عدم fayda-

جَدْوَلَ xətləmək, xətt çəkmək; cızmaq, cızıqlamaq, cızıq çəkmək (*kağıza*); تَجَدْوَلَ xətlənmək, cızıqlanmaq
– جَدْوَلٌ *c.* جَدَاوِلُ 1) axın; sel, kiçik çay; kanal; 2) cədvəl, siyahı; qrafik, diaqramma; الاعمال ~ iş cədvəli, gündəlik; الخطأ ~ والصواب səhvlərin siyahısı; جدول الدروس dərs cədvəli; الضرب ~ vurma cədvəli; القضايا ~ məhkəmə işlərinin siyahısı; مندليف ~ *yaxud* نظام العناصر الدوريّ ~ Mendeleyev cədvəli, elementlərin dövri sistemi cədvəli; جداول انتخابية seçki siyahıları
– جَدْوَلَةٌ xətləmə, cızıqlama
– جَدْوَلِيٌّ cədvəl -i/-ı; ~الـ رقم العنصر elementin cədvəldəki rəqəmi

جَدُونٌ sükan (*velosipedin*)

I جَذَّ (ə/u) جَذٌّ kəsmək; vurmaq, çapmaq; VII إِنْجَذَّ kəsilmək, çapılmaq
– جُذَاذَةٌ *c.* ـات – 1) kart, vəsiqə; 2) fiş, oyun daşı
– جُذَاذَاتٌ *c.* qırıntılar, parçalar; talaşa, yonqar

I جَذَبَ (i) جَذْبٌ 1) dartmaq, çəkmək; 2) cəzb etmək, cəlb etmək; heyran etmək; 3) uzatmaq, çəkmək; III جَاذَبَ 1) dartışmaq; hərə bir tərəfə dartmaq; 2) rəqabət aparmaq, mübarizə aparmaq (*kiminlə*); mübahisə etmək; iddiasında olmaq (*nəyin*); حبل المكاتبة

çıxarılmaq; 2) *fiz*. cəlb olunmaq, cəzb olunmaq; 3) vəcdə gəlmək, haldan çıxmaq, huşunu itirmək; 4) ağlını itirmək, dəli olmaq, havalanmaq; VIII إِجْتَذَبَ cəzb etmək, cəlb etmək; الانظار ~ diqqəti cəlb etmək (*nəyə* الى)
– إِجْتِذَابٌ 1) meyil etmə, özünə çəkmə; 2) cazibədarlıq; 3) *fiz*. cazibə
– إِنْجِذَابٌ 1) vəcd halı, haldan çıxma; heyranlıq; 2) hüsn-rəğbət, meyil, arzusunda olma
– تَجَاذُبٌ 1) bir-birinə meyil etmə; qarşılıqlı cəlbetmə; dostluq; 2) *fiz*. bəndlənmə, bağlanma; ilişmə, qarşılıqlı cazibə; المغنطيسيّ ~الـ maqnit cazibəsi; 3) birləşmə; كيماويّ ~ kimyəvi birləşmə
– جَاذِبٌ 1) cəzbedici; cəlbedici; القوة المركزية ~ـة الـ *fiz*. mərkəzəqaçan qüvvə; 2) cazibədar, məftunedici, valehedici
– جَاذِبَةٌ *c.* جَوَاذِبُ 1. جَاذِبٌ – in *q*.; 2. cəzbedici keyfiyyət, cəlbedici xüsusiyyət; cazibə, gözəllik
– جَاذِبِيَّةٌ 1) vəcd, həvəs, cəlbetmə, meyil; 2) *fiz*. cazibə, الالتصاق ~ bəndlənmə; ~الـ الارضية yer cazibəsi; الثقل ~ ağırlıq qüvvəsi; المغنطيسية ~الـ maqnetizm; ~الـ (قانون) ناموس cazibə qanunu; 3) cazibədarlıq, cəlbedicilik; 4) maraqlılıq (*məs., nağılın*)
– جَذَّابٌ cazibədar, cazibəli, cəlbedici
– جَذْبٌ 1) meyil, həvəs, rəğbət; 2) cəzbet-

– مَجْذُوبٌ *c.* مَجَاذِيبُ 1. 1) vəcd halında olan, vəcdə gəlmiş; 2) özündə olmayan, özündən çıxmış, ağlını itirmiş; مستشفى المجاذيب dəlilər üçün müalicəxana; 3) dəli, divanə, cinli; 2. məczub (*sufilikdə vəcddən nurlanmış halda olan; kiminsə rəhbərliyi olmadan vəcd halına düşən*)
– مُنْجَذِبٌ 1) heyran olmuş, valeh olmuş; 2) vəcdə gəlmiş; 3) ağlını itirmiş; 4) divanə, dəli, cinli

I جَذَرَ (u) جَذْرٌ 1) kökündən qoparmaq; 2) kökünü kəsmək; II جَذَّرَ 1) kökündən çəkib çıxartmaq; 2) kök buraxmaq; 3) *riyaz*. kök almaq
– تَجْذِيرٌ 1) kökündən qoparma; 2) kökünü kəsmə; 3) *riyaz*. kök alma
– جِذْرٌ *c.* جُذُورٌ *müxt. mənalarda*. kök; الملك ~ *bot*. mələkotu; تربيعيّ ~ *yaxud* مربّع ~ *riyaz*. kvadrat kök; ~الـ استخراج *riyaz*. kök alma; ~الـ علامة *riyaz*. kök işarəsi; الجذر الثنائي *qram*. ikisamitli kök; 2) əsas, təməl
– جِذْرِيٌّ 1) köklü, radikal; ~ـة تبدّلات köklu dəyişikliklər; 2) kök -i/-ı

جَذَعٌ *c.* جُذْعَانٌ 1) cavan oğlan, igid, qoçaq, dəliqanlı; 2) təzə (*işçi, şagird*)
– جَذَعًا *yaxud* جَذَعَةً yenidən, təzədən, bir daha
– جِذْعٌ *c.* جُذُوعٌ 1) kötük; gövdə; saplaq; tir;

– جَذَل sevinc, şadlıq, fərəh
– جَذِل c. جُذْلَان şad, şən; xoşbəxt
– جِذْل c. أَجْذَال , جُذُول kötük; gövdə
– جَذْلَان şad, şən
– جُذَيْل c. ات – dirək (dəvələrin sürtünməsi üçün)
I جَذَمَ (i) جَذْم 1) kəsmək, kəsib gödəltmək; budamaq; 2) məch. cüzama tutulmaq; IV أَجْذَمَ cüzama tutulmaq
– أَجْذَم q. جَذْمَاء c. جُذْم 1) cüzamlı, cüzama tutulmuş; 2) barmaqları əzilmiş, yaxud əli əzilmiş
– جُذَام tibb. cüzam
– جُذَامَة kövşənlik; kövşən
– جِذْم c. جُذُوم 1) kök; 2) gövdə
– مَجْذَم cüzamlılar üçün xəstəxana
– مَجْذُوم cüzamlı, cüzama tutulmuş
جُذْمُور c. جَذَامِير kötük
جُذْوَة , جِذْوَة c. جُذًى yanar kömür; köz; kösöv
I جَذَى (i) جَذْي mane olmaq, əngəl törətmək (nə isə etməyə عن)
I جَرَّ (ə/u) جَرّ 1) daşımaq, çəkmək, dartmaq, sürümək; ardınca çəkib aparmaq; جَرَّ المركب gəmini yedəyə almaq, yedəyə alıb aparmaq, yedəkləmək; جَرَّ المياه الى... harasa su çəkmək; جَرَّ الهواء الى جوفه canına hava çəkmək; جَرَّ قدميه ayaqlarını sürümək; جَرَّ نفسه الى zorla yerimək, sürünə-sürünə, ayaqlarını çəkə-çəkə getmək (harasa); كل يجرّ النار الى قرصه *At. sözü.* hər kəs öz keçəlini qaşıyar (*hərf. hər kəs odu öz kökəsinə tərəf çəkər*); 2) daşımaq, daşıyıb aparmaq; 3) çəkmək; sövq etmək, cəlb etmək (*nəyə* الى); جرّ الى الحرب kimisə müharibəyə sürükləmək; 4) çıxartmaq (*nədən* من); 5) *qram.* sözü yiyəlik halına salmaq; جرّ شكلا ...مع qovğa salmaq (*kiminləsə*); جرّ جريرة cinayət işlətmək (*kimə qarşı* على); II جَرَّرَ zorla dartıb aparmaq, sürükləmək; IV أَجَرَّ 1) yenidən çeynəmək (*saqqızı*); 2) təxirə salmaq (*ödənişi*); VII إِنْجَرَّ 1) zorla dartılıb aparılmaq, sürüklənmək, yedəyə alınmaq; مع التيار ~ axınla aparılmaq, axına düşüb getmək; 2) cəlb edilmək, sövq edilmək (*nəyə* الى); وراء عجلة... ~ hamıdan geridə qalmaq, arxada qalıb sürünə-sürünə getmək; الى الوراء ~ geriyə çəkilmək, kənarlaşmaq; انجرّ قدّامي! qabağımca sürün! انجرّ من هنا! çəkil buradan!; sürüş buradan!; VIII إِجْتَرَّ yenidən çeynəmək (*saqqızı*); X إِسْتَجَرَّ 1) yavaş-yavaş dartıb aparmaq, sürükləmək; 2) kreditə almaq
– إِجْتِرَار yenidən çeynəmə (*saqqızı*)
– إِنْجِرَار cəlb olunma, sövq edilmə
– إِنْجِرَارِيَّة 1) yedəyə alma; 2) yedəyə alma haqqı
– جَارّ 1) dartıb aparan, sürükləyən; 2) *qram.* yiyəlik halına salan
– جَارُور c. جَوَارِير siyirtmə
– جَرّ 1) sürümə, sürüyüb çəkmə; yedəkləmə; جرّ الاثقال mexanika (*ağırlıqların qaldırılması və daşınması üzrə*); *qram.* sözün yiyəlik hala salınması; حرف الجرّ *qram.* ön qoşması; هَلُمَّ جرًّا *bax:* هَلُمَّ
– جَرَّاء: من جرّاء ذلك bunun nəticəsində; bu səbəbdən
– جَرَّار 1. çoxsaylı (*ordu haqqında*); 2. 1) dulusçu; 2) qoşma platforma, üstüaçıq qoşma vaqon; و الحبل على الـ~ və ilaxır
– جَرَّارَة c. ات – 1) traktor; (ذات) جنازير ~ *yaxud* (ذات) حصيرة ~ *yaxud* بحصيرة ~ tırtıllı traktor; كهربائية ~ elektrik traktoru; 2) yan qayışı (*qoşquda*); 3) sarı əqrəb

– جَرَّة[1] c. ات – təkan; sərt hərəkət; من القلم بـ~ bir qələmə, irəlisini-gerisini düşünmədən, bir anda
– جَرَّة[2] c. جَرَّات , جِرَار küvec, bardaq, küpə; بينه وبينها كسر الـ~ *məcaz.* araları dəyib; ما كل مرّة تسلم الـ~ *At. sözü.* su çanağı suda sınar
– جُرَّة c. جُرَر iz; təkər izi; cığır, yol
– جِرَّة c. أَجِرَّة saqqız
– جَرِير c. أَجِرَّة noxta, ovsar
– جَرِيرَة c. جَرَائِر günah, pis iş, cinayət; و ذلك ... بـ~ bunun nəticəsidir; من ~ه onun ucbatından
– مُجْتَرّ gövşəyən; الحيوانات الـ~ة gövşəyən heyvanlar; الـ~ات c. gövşəyənlər
– مَجَرّ c. ات – nov
– مِجَرّ ötürücü qayış
– مَجَرَّة: الـ~ *yaxud* نهر الـ~ Ağ Yol, Süd Yolu, Kəhkəşan
– مَجَرِّيّ Süd Yoluna aid; العالم الـ~ Kəhkəşan
– مَجْرُور[1] 1) çəkilən, sürüdülən, aparılan; yedəyə alınmış; 2) *qram.* yiyəlik halına salınmış, yiyəlik halına düşmüş; الجارّ والـ~ ön qoşması və onun təsiri altında yiyəlik halına düşmüş söz
– مَجْرُور[2] c. مَجَارِير (*həmç.* المنزل ~) navalça; مدخل ~ qanov; مجارير kanalizasiya; شبكة المجارير kanalizasiya şəbəkəsi
جَرَاج *bax:* جرج
جِرَام c. ات – qram
جِرَامُوفُون c. ات – qramofon
جِرَانِيت qranit
– جِرَانِيتِيّ qranit (*sif.*)
I جَرُؤَ (u) جُرْأَة , جَرَاءَة 1) cürətli, qorxmaz, cəsarətli olmaq; 2) cürət etmək (*nəyə* على); II جَرَّأَ cürətləndirmək, ruhlandırmaq, ürəkləndirmək (*nəyə və ya kimə qarşı* على); V تَجَرَّأَ cürətlənmək, cəsarətlənmək (*nəyə* على); VIII إِجْتَرَأَ = V
– جَرَاءَة cürətlilik, cəsarətlilik, qorxmazlıq, igidlik
– جُرْأَة cürət; cəsarət; بـ~ cürətlə, cəsarətlə
– جَرِيء c. أَجْرِيَاء cürətli, cəsarətli, qorxmaz
I جَرِبَ (ə) جَرَب 1) yara-xura salmaq; qotur tutmaq; 2) tükləmək, tük tökmək, solmaq; II جَرَّبَ 1) təcrübədən keçirmək, yoxlamaq; təcrübə aparmaq; نفسه ~ özünü yoxlamaq (*nədə* في); 2) sınamaq, imtahan etmək; yoldan çıxarmaq, tovlamaq; V تَجَرَّبَ yoxlanmaq, imtahana məruz qalmaq; təcrübədən, sınaqdan keçirilmək
– أَجْرَب q. جَرْبَاء c. جُرْب 1) qoturluq -i/-ı; keçəlliyə, qoturluğa tutulmuş; yara-xura basmış; 2) tükü tökülmüş (*məs., quyruq*)
– تَجْرِبَة c. تَجَارِب 1) təcrübə, sınaq, yoxlama, eksperiment; التجارب النووية nüvə sınaqları; اجرى التجارب sınaq keçirmək; عرفه بالـ~ təcrübədən bilmək; الطبع ~ mətbəə korrekturası; راجع الـ~ korrekturanı oxumaq (*tashih etmək*) مدة الـ~ yoxlama müddəti; 2) təcrübə, vərdiş; 3) tovlama; 4) məşq; الغنائية الـ~ xorun məşqi; المسرحية الـ~ pyesin məşqi
– تَجْرِيب eksperiment aparma, təcrübə etmə, təcrübə qoyma; yoxlama
– تَجْرِيبِيّ eksperimental, təcrübi
– جِرَاب c. أَجْرِبَة 1) kisə; torba, çuval; çanta; çiyin çantası; 2) qın; (المسدس) الفرد ~ qobur, tapancaqabı; 3) *anat.* xayalıq, xaya torbası
– جُرَاب c. جوارب , جُرَابات corab
– جَرَب 1) qaşınma, gicişmə; qotur, yara-xura, keçəllik; الحلاقين ~ *tibb.* parazitar sikoz; 2) qasnaq, köz, qartmaq (*yarada*)

- جَرِبٌ c. جِرَابٌ qotur; keçəl
- جَرْبَانُ c. جَرْبَى 1) bax: جَرِبٌ; 2) tükü tökülmüş, solmuş
- جَرِيبٌ c. أَجْرِبَة cərib (*100 قصبة مربّعة - ya və ya 1260-1592 m²-ə bərabər sahə ölçüsü*)
- جُرَيْبٌ *anat.* follikul vəzi, qovuqcuq
- مُجَرِّبٌ 1. sınaqdan keçirən, yoxlayan, təcrübə aparan; 2. 1) sınaqçı; 2) tovlayan, aldadan
- مُجَرَّبٌ yoxlanılan, sınaqdan çıxarılan; təcrübi
- جَرَبَنْدِيَّة c. اتٌ – ovçu çantası, ovçu heybəsi
- جَرْبُوعٌ c. جَرَابِيعُ 1) cərbu (*ərəbdovşanı*); 2) avara

تَجَرْثَمَ bakteriyalarla yoluxdurmaq; جَرْثَمَ rüşeym halında olmaq, yaradılmaq, törədilmək

- جَرْثَمَة bakteriyalarla yoluxdurma
- جُرْثُومَة c. جَرَاثِيمُ 1) kök, əsas; 2) rüşeym, nüvə; toxum; جراثيم منويّة *yaxud* جراثيم الذكر *biol.* kişi tənasül hüceyrəsi, məni; 3) mikrob, bakteriya; حرب الجراثيم bakterioloji müharibə; علم الجراثيم bakteriologiya
- جُرْثُومِيٌّ bakterioloji; الحرب الـ~ـة bakterioloji müharibə
- مُجَرْثَمٌ bakteriyalarla yoluxmuş

(جرج) II جَرَّجَ qaraja qoymaq (*maşını*)

- جَرَاجٌ c. اتٌ – qaraj

جَرْجَاوِيٌّ 1. Cərco əyalətindən olan; 2. cərcolu, Cərco sakini

جَرْجَرَ 1) guruldamaq; gumbuldamaq; gurultu qoparmaq, səs salmaq, uğuldamaq; الماء في حلقه ~ boğazını yaxalamaq, boğazını qarqara etmək; 2) çəkmək, sürütmək; نفسه من شدة العناء ~ *yaxud* قدميه (رجليه) من شدة العناء yorğunluqdan ayaqlarını güclə çəkmək, sürünə-sürünə gəzmək; وراءه ~ dalınca çəkib aparmaq; sürümək, çəkə-çəkə aparmaq

- جِرْجَارٌ *bot.* circar (*salat*), vəzəri; الماء ~ su vəzərisi; بَرِّيّ ~ yabanı vəzəri
- جِرْجِرٌ *topl.* paxla; مصريّ ~ acıpaxla
- جَرْجَرَة gurultu; səs-küy; 2) sürükləmə, darta-darta aparma
- جِرْجَارٌ = جِرْجِيرٌ

I جَرَحَ (ə) جَرْحٌ 1) yaralamaq; 2) incitmək, təhqir etmək; pisləmək; الشهادة ~ şahidin ifadələrini rədd etmək; اسمه ~ kimisə ləkələmək, bədnam etmək; II جَرَّحَ 1) çox yara vurmaq, bərk yaralamaq; 2) bir şeyin həqiqiliyini şübhə altına almaq; inanmamaq; rədd etmək (*şahidin ifadəsini*); etiraz etmək (*şahidin şahidliyinə*); V تَجَرَّحَ bərk yaralanmaq; VII اِنْجَرَحَ yaralanmaq; VIII اِجْتَرَحَ etmək, törətmək, işlətmək; السيّئات ~ pis işlər görmək; العجائب ~ möcüzələr yaratmaq

- تَجْرِيحٌ 1) yaralama; 2) incitmə, təhqir etmə; 3) rədd etmə (*şahidin ifadəsini*); etiraz etmə (*şahidin şahidliyinə*)
- جَارِحٌ 1) yaralayan, yaralayıcı; 2) təhqiredici, incidici; 3) aşındırıcı, yandırıcı, kəskin, acı; 4) yırtıcı (*heyvan, quş*)
- جَارِحَة c. جَوَارِحُ 1) orqan, əza, üzv (*bədənin*); بكلّ جوارحه bütün varlığı ilə; 2) yırtıcı quş
- جَرَّاحٌ, جَرَّائحِيٌّ cərrah
- جِرَاحَة[1] c. جِرَاحٌ, جِرَاحَاتٌ yara
- جِرَاحَة[2] cərrahlıq, cərrahiyyə; التجميل ~ plastik cərrahiyyə; غرفة الـ~ cərrahiyyə otağı; مائدة الـ~ cərrahiyyə masası
- جِرَاحِيٌّ 1. cərrahiyyə -i/-ı; عمليّة ~ـة cərrahiyyə əməliyyatı; 2. cərrah
- جُرْحٌ c. جُرُوحٌ, جِرَاحٌ yara; çapıq, kəsik
- جَرِيحٌ c. جَرْحَى yaralı

- مَجْرُوحٌ c. مَجَارِيحُ yaralı

I (جرد) جَرَدَ (u) جَرْدٌ 1) soyundurmaq, çılpaq etmək; 2) qabığını soymaq, təmizləmək; 2) məhrum etmək (*nədən* من); 4) siyahıya almaq; siyahı tutmaq, uçot aparmaq; inventarizasiya etmək; جَرِدَ (ə) جَرَدٌ 1) çılpaq olmaq, bitkisiz olmaq; 2) tükünü tökmək; solmaq; II جَرَّدَ 1) açmaq; soyundurmaq; çılpaq etmək, lüt etmək; السيف ~ qılıncı sıyırmaq; 2) qabığını, dərisini soymaq; 3) məhrum etmək (*nədən* من); من الجنسية ـه~ kimisə vətəndaşlıqdan məhrum etmək; من الحقوق ـه~ kimisə hüquqlarından məhrum etmək; من الرتبة ـه~ kiminsə rütbəsini alçaltmaq; من السلاح ـه~ kimisə tərk-silah etmək; من الملك ~ mülkiyyət haqqından məhrum etmək; من المعدّات ~ sökmək (*qurğunu, cihazı*); نفسه من ~ özünü təcrid etmək (*nədənsə*); boyun qaçırmaq (*nədənsə*); 4) ekspedisiya göndərmək, təchiz etmək; yürüşə hazırlamaq (*nə üçün* لـ *yaxud kimə qarşı* على); 5) mücərrədləşdirmək; V تَجَرَّدَ 1) açılmaq, soyulmaq, çılpaqlaşdırılmaq, sıyrılmaq, ifşa edilmək, aşkara çıxarılmaq; 2) təcrid olunmaq (*nədən* عن); məhrum olmaq (*nədən* عن); 3) özünü büsbütün həsr etmək (*nəyə* لـ); VII اِنْجَرَدَ 1) çılpaq, lüt olmaq; bitkidən məhrum olmaq; tükünü tökmək (*heyvanlar haqqında*)

- أَجْرَدُ q. جَرْدَاءُ c. جُرْدٌ 1) çılpaq, lüt; 2) bitkidən məhrum; الجرداء barsız torpaq; 3) tüksüz, keçəl
- أَجْرُودٌ *xalq dil.* tüksüz (*üz*)
- تَجَرُّدٌ qərəzsizlik, üzgörməzlik; marağı olmama
- تَجْرِيدٌ 1) açma, çılpaqlaşdırma, ifşa etmə; 2) qabığını soyma; 3) məhrum etmə (*nədən* من); من السلاح ~ tərk-silah etmə; demilitarizə etmə; 4) ekspedisiya yola salma, təchiz etmə; yürüşə təchiz etmə; 5) mücərrədləşdirmə; təcrid etmə; abstraksiya; مذهب الـ~ abstraksionizm; 6) sökmə (*qurğunu, cihazı*); 7) qərəzsizlik, mənfəətdar olmama, marağı olmama, üzgörməzlik
- تَجْرِيدَة c. اتٌ – hərbi dəstə
- تَجْرِيدِيٌّ mücərrəd, abstrakt, təcridi; الرسم الـ~ abstrakt rəsm; الفنّ الـ~ abstrakt sənət; لوحة ~ـة abstrakt lövhə
- تَجْرِيدِيَّة abstarksionizm
- جَرَادٌ *topl.* çəyirtkə; نطّاط ~ omar, dəniz xərçəngi
- جَرَادَة c. اتٌ – çəyirtkə
- جَرْدٌ[1] 1) uçot; yoxlama; السنويّ الـ~ illik uçot (*malların*); قائمة الـ~ inventar siyahısı; 2) siyahı, reyestr
- جَرْدٌ[2] c. جُرُودٌ köhnə yun şal
- جَرَدٌ c. أَجْرَادٌ yalın, çılpaq, bitkisiz torpaq
- جَرِدٌ 1) çılpaq; 2) bitkisiz
- جَرِيدٌ *topl.* çılpaq xurma budaqları
- جَرِيدَة[1] c. اتٌ - çılpaq xurma budağı
- جَرِيدَة[2] c. جَرَائِدُ 1) qəzet; الرسمية الـ~ ofisioz, rəsmi qəzet; الشبيهة بالرسمية الـ~ yarımofisioz, yarımrəsmi qəzet; اليومية الـ~ gündəlik qəzet; 2) siyahı
- مِجْرَدٌ c. مَجَارِدُ fırça; الاسنان ~ diş fırçası
- مُجَرَّدٌ 1) çılpaq, lüt; ~ (ملك) شاه *şahm.* tənha şah; 2) sadə, adi; بعين ~ة adi gözlə; التشابه ~ sadəcə oxşarlıq; 3) məhrum edilmiş (*nədən* من); منطقة ~ة من السلاح tərk-silah (*demilitarizə*) edilmiş bölgə; 4) mücərrəd, abstrakt; بصورة ~ة mücərrəd, abstrakt tərzdə; 5) *qram.* ilk, ibtidai; فعل ~ I bab feli; ~ بـ~ a) ancaq… görə; təkcə… görə; b) …-dən

maq; التجربة ~ təcrübə aparmaq; التحقيق في ~ ...barədə təhqiqat aparmaq; عملية جراحية ~ cərrahiyyə əməliyyatı aparmaq; عليه ~ قصاصا qisas almaq; 4) müəyyən etmək, təyin etmək (*kimə* على); 5) yetirmək (*kimə* على)

- إجْرَاءٌ *c.* إجْرَاءَاتٌ 1) icra etmə, yerinə yetirmə; الوظيفة ~ səlahiyyə

- جَرَيَانٌ cərəyan, axın, gediş; سريع الـــ~ iti, sürətli (*sel və s.*); هوائي ~ hava axını; البطن ~ *tibb.* ishal, qarnın işləməsi, qarnın getməsi

- جِرْيَةٌ 1) hərəkət, axın tərzi; gediş; سريع الـــ~ iti, sürətli (*sel və s.*); 2) allyur (*atın yerişi*)

- جَرَيَاتٌ = مَاجَرَيَاتٌ *c.*

lərə bölünmək; لا يتجزأ ayrılmaz, bölünməz; وحدة لا تتجزأ bölünməz tam; VII إنجزأ ayrılmaq; bölünmək; hissələrə ayrılmaq; VIII إجتزأ 1) bir hissəsini götürmək, ayırmaq (*tamdan*); 2) qismən əxz etmək (*nədən* من); 3) kifayətlənmək, qane olmaq (*nəyə* بـ)

- أجزائي əczaçı

yəsi enmək (*suyun*); البحرُ ~ dənizin suyu çəkilib

- جَازِرَةٌ suvarma çarxı

- جَزَائِرِيٌّ 1. 1) ada -i/-ı; 2) əlcəzair -i/-ı; 2. 1) adada yaşayan; 2) əlcəzairli

- جَزَّارٌ qəssab

- جِزَارَةٌ 1) qəssablıq; 2) kəsmə, kəsilmə

- جَزِع 1) səbirsiz; narahat; 2) təşvişə düşmüş, təlaş keçirən, qayğılı; 3) qorxaq; 4) qüssəli, dərdli
- جَزْع c. أَجْزَاع min. oniks (damarlı əqiq)
- جَزْع ox
- جَزُوع səbirsiz; narahat
- مُجَزَّع 1) ayrı-ayrı parçalardan düzəldilmiş; mozaik; ~ رخام mərmər mozaika; 2) ~ ورق alabəzək, rəngbərəng

I جَزَفَ (u) جَزْف 1) topdan almaq; 2) lazımınca düşünmədən hərəkət etmək; risk etmək; III جَازَفَ 1) risk etmək, təhlükə altına qoymaq (nəyi بـ); بنفسه ~ həyatını

hlükə altına qoymaq; 2) qarasına, düşünədən etmək; في كلامه ~ fikirləşmədən nışmaq

- جُزَافًا 1) əbəs yerə, boş yerə, nahaq, dər, bihudə; 2) fikirləşmədən, tutdumadı, bəxtəbəxt; ~ تكلّم fikirləşmədən

- جَزْل c. جِزَال 1) bol; 2) böyük; iri; 3) bəlağətli
- جَزْلَة c. جِزَل parça, tikə
- جَزِيل c. جِزَال = جَزْل; الاحترام ~ çox hörmətli; خير ~ böyük xeyir; شكرا ~ !الـ çox sağ ol! شكرا ~ !الـ اشكركم sizə böyük təşəkkür bildirirəm!
- جُزْلَان c. ـات – pul kisəsi, cib kisəsi

I جَزَمَ (i) جَزْم 1) kəsmək, kəsib atmaq; ayırmaq; 2) qət etmək; qərara gəlmək; cürət etmək (nəyə على); 3) boynuna qoymaq (kimin على), tapşırmaq (kimə على); 4) qəti əmin olmaq (nəyə بـ); 5) gram. feli şərt formasında işlətmək

- جَازِم 1. 1) həlledici; qəti; 2) inamlı, qəti əmin (nəyə بـ); 2. c. جَوَازِم gram. felin şərt formasını tələb edən ədat
- جَزْم 1) kəsmə; 2) qət etmə; 3) qətiyyət; 4) gram. felin şərt formasında işlədilməsi;

vermək; IV أَجْزَى 1) yetərli olmaq, kifayət etmək, qane etmək; 2) faydalı, xeyirli olmaq; 3) əvəz etmək (kimi عن)
- جَزَاء c. جَزَاءَات 1) cəza; هذا جزاؤه bu onun cəzasıdır! 2) mükafat; 3) cərimə; نقدي ~ pul cəriməsi; قانون الـ~ cinayət məcəlləsi; منطقة الـ~ idm. cərimə meydançası; 4) sanksiya, tədbir; 5) شرط و~ gram. şərt budaq cümləli tabeli mürəkkəb cümlədə baş cümlə (hərf. şərt və cavab)
- جَزَائِي cəza -i/-ı; cəzalandırıcı; cinayət -i/-ı
- جِزْيَة c. جِزًى , جِزَاء cizyə, can vergisi; vergi, torpaq vergisi

- مُجَازَاة 1) cəza; əvəz, qarşılıq, haqq; بالمثل ~ dip. təzyiq tədbirləri; 2) əvəzini vermə, ödəmə
- مُجْزٍ q. مُجْزِيَة 1) yetərli; qaneedici, tamamilə münasib; بسعر ~ münasib qiymətlə; 2) xeyirli; faydalı

I جَسَأَ (ə) جَسْأَة , جُسُوء qaba, cod, kobud, sərt olmaq; qabalaşmaq, kobudlaşmaq, codlaşmaq, sərtləşmək
- جَاسِئ qaba, cod, kobud, sərt
- جَسَاءَة , جُسْأَة qabalıq, codluq, kobudluq, sərtlik

(جسد) II جَسَّدَ 1) təcəssüm etdirmək, konkret forma vermək; əks etdirmək; 2) not işarələri ilə yazmaq; 3) üzünə zəfəran çəkmək; V تَجَسَّدَ təcəssümünü, ifadəsini tapmaq, əks olunmaq, konkret forma almaq
- تَجَسُّد təcəssüm edilmə, təmsil olunma, ifadə edilmə
- تَجْسِيد 1) təcəssüm etmə, konkret forma vermə; 2) الموسيقي ~الـ not işarəlri ilə yazma; not yazısı; 3) üzünə zəfəran çəkmə
- جَسَد c. أَجْسَاد bədən, cüssə, cism
- جُسْدَانِي bədən -i/-ı; cismani
- جَسَدِي 1) bədən -i/-ı; 2) cismani, fiziki;

– تَجَاسُرٌ qorxmazlıq, igidlik

– جَسَارَةٌ cəsarət, cəsurluq, qoçaqlıq, qorxmazlıq

– جَسَارِيَّةٌ c. اتٌ – ponton (*körpü üçün*), üzən körpü

– جِسْرٌ c. جُسُورٌ 1) qum təpəsi; bənd; dəhnə; 2) körpü (*həmç. stomatologiyada*); şax döşənək, çırpı döşənək; سكّة الحديد ~ dəmir yolu körpüsü; عائم ~ ponton körpüsü, üzən körpü; متحرّك ~ mütəhərrik körpü; açılan körpü; معلّق ~ asılı körpü; 3) tir, çatı; جسور حديديّة dəmir çatılar; جسور خشبيّة ağac tirlər

– جَسُورٌ c. جُسُرٌ cəsur, çox cəsarətli, qoçaq; dəliqanlı

– مُتَجَاسِرٌ qoçaq, igid, cəsur

تَجَسْطَنَ yayılıb uzanmaq (*harada* في)

I جَسُمَ (u) جَسَامَةٌ böyük, iri, cüssəli, görkəmli olmaq; II جَسَّمَ 1) təcəssüm etdirmək; ـه بالجصّ~ kiminsə obrazını gipsdə təcəs-

– جُسْمَانٌ bədən, cüssə; kütlə

– جُسْمَانِيٌّ 1) cismani; 2) fiziki; العمل الـ~ fiziki əmək; ~ـا او معنويّا fiziki və ya mənəvi olaraq; 3) maddi

– جِسْمِيٌّ 1) cismani; 2) fiziki; 3) maddi

– جَسِيمٌ c. جِسَامٌ 1) böyük, iri, cüssəli; 2) canlı, dolğun, boylu-buxunlu; 3) mühüm

– جُسَيْمٌ c. اتٌ - cisimcik; zərrəcik

– جُسَيْمَةٌ c. اتٌ - cisimcik; *fiz.* ən kiçik hissəciklər (*maddənin*); الجسيمات الشمسيّة günəş korpuskulları; الجسيمات المضادّة للمرض *tibb.* anticisimciklər

– مُجَسَّمٌ 1. 1) böyük, iri, cüssəli, gövdəli; 2) şişirdilmiş; 3) qabarıq, qabardılmış; relyef -i/-ı; الخريطة الـ~ـة relyef xəritəsi; القطع ~ الزائد 2. *riyaz.* üçölçülü həndəsi cisim; hiperboloid

I جَسَا (جسو) (u) جُسُوٌّ möhkəm, bərk, kobud, cod olmaq

– أَجْشَرُ q. جَشْرَاءُ c. جُشْرٌ xırıltılı, batıq

جَشَعٌ tamahkarlıq, acgözlük

– جَشِعٌ tamahkar, acgöz

I جَشِمَ (ə) جَشْمٌ 1) özünə zəhmət vermək, özünü əziyyətə salmaq, üzərinə yük götürmək; 2) dözmək, tab gətirmək; المشقّة ~ məşəqqətə, çətinliyə dözmək; II جَشَّمَ yükləmək (*kimə*), zəhmətə salmaq (*kimi*); V تَجَشَّمَ 1) boynuna yük götürmək; 2) məruz qalmaq (*təhlükəyə*); 3) itki, tələfat vermək

(جشى) V تَجَشَّى = V تَجَشَّأَ *bax:* جشأ

(جصّ) II جَصَّصَ gips çəkmək; malalamaq

– جِصٌّ *min.* gips

– جَصَّاصَةٌ c. اتٌ – gipsi bişirmək üçün soba

تَجَسْطَنَ = تَجَصْطَنَ

جَعَانٌ *bax:* جوع

(جعب) II جَعَّبَ 1) çevirmək, döndərmək, tərs üzünə çevirmək; 2) yerə atmaq

– جَعْبَةٌ c. جِعَابٌ oxqabı, oxluq; çanta; patron-

I جَعُدَ (u) جُعُودَةٌ , جَعَادَةٌ 1) qıvrım, buruq-buruq olmaq (*saç*); 2) qırışıq, qırış-qırış olmaq (*dəri*); II جَعَّدَ 1) burmaq, qıvrıltmaq; 2) qırışıq əmələ gətirmək; V تَجَعَّدَ 1) burulmaq, buruq-buruq düzümlənmək, qıvrılmaq (*saç*); 2) qırışmaq

– أَجْعَدُ q. جَعْدَاءُ c. جُعْدٌ qıvrım, buruq; qıvrımsaç, buruqsaç

– تَجَعُّدَاتٌ c. qırışıqlar, büküklər, qatlar

– تَجْعِيدٌ c. تَجَاعِيدُ qırışıq, bükük, qat

– جَاعِدٌ döşənək, döşənəcək

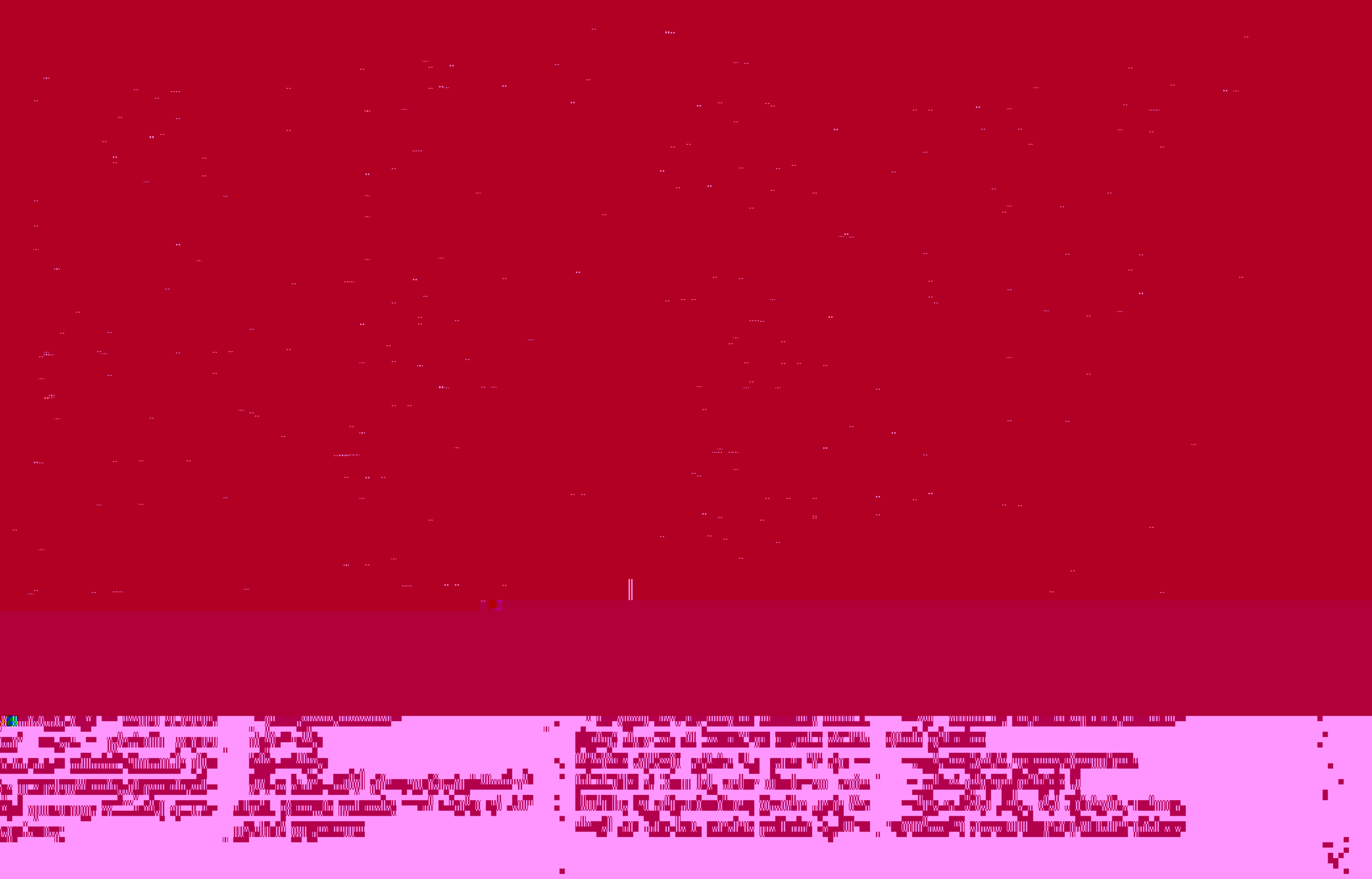
– جَعْدٌ [1] c. جِعَادٌ qıvrım, buruq; qıvrımsaç, buruqsaç

– جَعْدٌ [2] c. جِعَادٌ (*həmç.* اليدين ~ *yaxud* اليد ~) simic

– جَعْدَةٌ c. اتٌ - 1) zülf, tel; burum, qıvrım; 2) qat, qırış

– جَعْدِيٌّ burulan, qıvrılan, qıvrım, buruq-buruq

[redacted]

li; şanlı; 3) adlı-sanlı; hörmətli; صاحب المقام ~الـ *bax*: مقام

- جليلة *c.* جلائل çox böyük, mühüm iş

- مجلّة *c.* مجلّات , مجال 1) jurnal; dövri nəşr; شهريّة ~aylıq jurnal; 2) *hüquq*. Məcəllə

I جلب (i, u) جلْب 1) gətirmək, çatdırmaq; idxal etmək; 2) cəlb etmək, səbəb olmaq, düçar etmək; النظر ~ nəzəri cəlb etmək; ضررا ~ zərər vurmaq (*kimə* على); 3) əldə

[redacted]

- جلبان , جلبّان *topl. bot.* lərgə, gülülcə

- جلبة ¹ = جلبا

- جلبة ² hay-küy, qışqırtı, qalmaqal; و ضوضاء ~ hay-küy; وضوضاء ~ بدون səssiz-küysüz

- جلبة *c.* جلب çapıq

- جلبة *c.* جلب , جلبات oymaq, tıxac, halqa, çənbər; *tex.* silindr, silindr gilizi

- جلوبة *c.* جلائب = جلبية

[redacted]

- أجلح *q.* جلحاء *c.* جلح keçəl, daz

- جالحة: بيضاء ~ ağ vağ

I جلخ (ə) جلخ 1) yonmaq; cilalamaq; itiləmək (*ülgücü*); 2) yastılamaq, yaymaq hamarlamaq, vərdənələmək; II جلّخ = I

- تجليخ 1) yonma, itiləmə; cilalama; 2) yayma, vərdənələmə; ~الـ عجلات yayma dəzgahı

- جلاخة cilalama, yayma

- جلخ 1) cilalama, yayma; ~الـ

[redacted]

- جلد ² dözümlü, təpərli, mətin; ~...انا على mən ... halındayam

- جلد 1) dözüm, təpər, mətanət; səma, göy qübbəsi, göy

- جلد = جلد ²

- جلد *c.* جلود , أجلاد 1) dəri; cild; qabıq; gön; الحيّة ~ ilan qabığı; سختيان ~ tumac (*dəri*); شجران ~ şaqren; غزال ~ maral dərisi;

[redacted]

- مُجَلِّد cildçi
- مُجَلِّداتِيّ c. مُجَلِّداتِيَّة = مُجَلِّد
- مِجْلَدَة c. مَجَالِد şallaq, qırmanc, qamçı

I جَلَزَ (i) جَلْز 1) bürmələmək, bükmək, yığmaq; bağlamaq; 2) şallaqlamaq, qamçılamaq, qırmanclamaq
- جِلَاز , جِلَازَة qayış (*şallağın, qırmancın, qamçının*)
- جَلَسَ (i) جُلُوس oturmaq; əyləşmək; II جَلَّس

[redacted]

تامّة *yaxud* ~عامّة بكامل الاعضاء plenar iclas; ~ المستعجلة الـ~ təcili, fövqəladə iclas; مقفلة ~ *yaxud* مغلقة~ *yaxud* سريّة~ bağlı, gizli iclas; فتح الـ~ iclası açmaq; 2) oturum, seans; قرأت الكتاب ~ين kitabı iki oturuma oxuyub qurtardım
- جِلْسَة götürüm, atil, tənbəl
- جِلْسَة minik, minmə; oturuş جلس جلسة التأمّر والتنفخ amiranə və lovğa oturuşla oturmaq
- جُلُوس 1) oturma; 2) taxta çıxma; عيد الـ~ taxta çıxma bayramı
- جَلِيس c. جُلَسَاء , جُلَّاس 1) qonşu (*parta, masa qonşusu*); 2) yoldaş, oturub-duran, tay-tuş; həmsöhbət
- مَجْلِس c. مَجَالِس 1) məclis; iclas yeri; اتّخذ ~ـه المألوف o, adətən oturduğu yerdə oturdu; اخذ ~ـه حيالهم o onlara müqabil

tərəfdə öz yerini tutdu; 2) iclas, toplantı; 3) cəmiyyət; birlik; 4) şura, idarə, palata; الأمّة ~ milli məclis; النيابي ~الـ parlament; التشريعي ~الـ qanunvericilik məclisi; الشورى ~الـ məşvərət şurası; şura; الشيوخ ~ şeyxlər palatası, senat; النوّاب ~ vəkillər palatası, nümayəndələr palatası; اللوردات ~ lordlar palatası; الدفاع ~ Müdafiə Şurası; الجامعة ~ universitetin şurası; الرقابة ~ nəza-

[redacted]

I جَلَطَ (i) جَلْط 1) qırxmaq (*başı*); 2) sürtmək; sıyırmaq; soymaq (*dərini*); V تَجَلَّطَ laxtalanmaq (*qan*)
- تَجَلُّط koaqulyasiya, pıxtalaşdırılma, laxtalanma (*qanda*)
- جَلْط sürtmə, sıyırma, soyma (*dərini*)
- جُلْطَة qan laxtası, pıxtı, tromb; الدموية ~الـ *yaxud* الدم ~ *tibb.* emboliya, damarların tutulması, tıxanması

I جَلِعَ (ə) جَلَع pis tərbiyə olunmaq; ədəbsiz olmaq; IV أَجْلَعَ = I

I جَلِفَ (ə) جَلَافَة kobud, yontalanmamış, mədəniyyətsiz olmaq
- جِلْف c. أَجْلَاف 1. kobud, yontalanmamış, ədəbsiz, tərbiyəsiz; 2. qaba, nəzakətsiz adam

جَلْفَطَ qatranlamaq, qatran çəkmək, kəpitkələmək (*gəmini*)
- جَلْفَطَة qatranlama, kəpitkələmə

جَلْفَنَ qalvanizasiya etmək
جَلْفَنَة qalvanizasiya etmə

I جَلَمَ (i) جَلْم kəsmək, qırxmaq (*yun*); VIII إِجْتَلَمَ = I
- جَلَّام qırxıcı, qoyunqırxan
- جُلَامَة , جَلَامَة qırxılmış yun
- جَلَم *yaxud təsn:* جَلَمَان yunqırxan qayçı

جَلْمَد c. جَلَامِد 1) qaya; 2) qaya parçası; buzlaq daşı

[redacted]

mək, köçüb getmək, təxliyə edilmək (*haradan* من, عن); 3) təmizləmək, pardaxlamaq, parıldatmaq, cilalamaq; 4) kənar etmək, qovmaq (*haradan* عن) لصدأ ~ pasını qaşıyıb tökmək (*nədən* عن); 5) aşkar etmək, göstərmək; II جَلَّى aydınlaşdırmaq, açıb göstərmək; III جَالَى məlumat vermək (*nə barədə*), diqqətinə çatdırmaq (*təsirlik halda və ya* بـ); هذا الكتاب على الناس ~ o bu kitabı nəşr etdi; IV أَجْلَى çıxıb getmək, kənar olmaq, uzaqlaşmaq (*haradan* من); 2) uzaqlaşdırmaq, kənar etmək; təxliyə etmək, köçürmək; V تَجَلَّى 1) aydın olmaq, aydınlaşmaq; aşkar olmaq, açılmaq; 2) bütün aydınlığı ilə görünmək (*kimin qarşısında* على); VII إِنْجَلَى 1) aydın, aşkar olmaq; açıqlanmaq; aşkar görünmək; 2) çıxıb getmək, kənarlaşmaq, yan keçmək, təxliyə edilmək

(*haradan* عن); 3) pardaqlanmaq, cilalanmaq, parıltılı olmaq; 4) başa çatmaq, qurtarmaq (*nə ilə* عن); nəticədə alınmaq (*nəyin nəticəsində* عن); VIII إِجْتَلَى 1) aydınlaşdırmaq, açmaq, aşkar etmək, faş etmək; 2) görmək, sezmək, müşahidə etmək; X إِسْتَجْلَى aydınlıq, aşkarlıq istəmək; görməyə, bilməyə çalışmaq; aydınlaşdırmaq, aşkar etmək

[redacted]

bəsirət, qabaqcadan görmə; بـ~ و وضوح açıq-aydın, açıq-aşkar; gözgörəsi; 2) çıxıb getmə, köçmə, köçürülmə, təxliyə
- جِلَاء məlumatlandırma, diqqətə çatdırma
- جَلْو pardaxlama, parıldatma, cilalama
- جَلْوَة 1) parıltı, cilvə; 2) örtüyün (*ər evində gəlinin örtüyünün*) götürülməsi
- جَلِيّ aydın, aşkar, şübhəsiz; ا~ açıqcasına, açıq-aydın; من الـ~ ان... tamamilə aydındır ki...; كالشمس ~ gün kimi aydın
- جَلِيَّة c. جَلَايَا 1) aydın, aşkar şey; الامر ~ işin mahiyyəti; 2) düz xəbər
- مُتَجَلٍّ q. مُتَجَلِّيَة aydın, aşkar, gözgörəsi
- مَجْلًى c. مَجَالٍ təzahür; أُستقبل بمجالى التكريم o, böyük ehtiramla qarşılandı

جِلْوَاز c. جَلَاوِزَة polis

جَلْوَز topl. cəviz, qoz; خازن الـ~ sitta

– جَلْوَزَةٌ c. ات – bir dənə ceviz, bir dənə qoz
جَلُوكُوز qlükoza
– جَلُّونٌ c. ات – qallon
جِلِّين = جَلُّون
– جِلِّقَةٌ = جَلُّونَةٌ
جَلْوَيْن südotu (Sonchus oleraceus)
I جَلَى (i) جَلْيٌ pardaxlamaq, cilalamaq; II جَلَّى cıdırda hamını ötmək (at)
– جَلْيٌ pardaxlama, cilalama
– جَلِيزٌ 1) lük, qapaq, ağız; 2) dam pəncərəsi
– مُجَلٍّ cıdırda hamını ötmüş at
– جَلِّيَاتٌ = جَالُوتٌ
جَلَّطَ yağlamaq, piy çəkmək
– جَلْيَطَةٌ yağlama, piyləmə
I جَمَّ (ə/i) جَمٌّ 1) dolu olmaq, bol olmaq; çox olmaq; 2) doldurmaq; II جَمَّمَ 1) ağzınacan doldurmaq; 2) sıx bitmək (ot); IV أَجَمَّ istirahət vermək, dincəltmək; V تَجَمَّمَ 1) sıx bitmək (ot); 2) toplaşmaq, doluşmaq, yığışmaq; X اِسْتَجَمَّ 1) dincəlmək, istirahət etmək; gücünü toplamaq; 2) bol olmaq; otla örtülmək
– أَجَمُّ q. جَمَّاءُ c. buynuzsuz, qapaq
– اِسْتِجْمَامٌ dincəlmə, istirahət; دار الـ~ istirahət evi
– جَمٌّ 1. 1) bol, çoxlu; أحبّ حبًّا جمًّا çox sevmək; 2) dolu; جمّ النشاط enerji ilə dolu; 2. bolluq, çoxluq; جمّ وفير yaxud جمّ غفير a) böyük say; b) böyük kütlə
– جَمَامٌ tam dinclik, istirahət
– جُمَّةٌ c. جُمَمٌ darama; الشعر ~ saç düzümü
– مَجَمٌّ c. مَجَامٌّ sinə, yaxa
جَمْبَرِيٌّ topl. dəniz xərçəngi
– جَمْبَرِيَّةٌ c. ات – dəniz xərçəngi
جُمْبَاز (müq. et: جُنْبَاز) gimnastika; الـ~ الفنّي bədii gimnastika; القوي ~ atletik gimnastika
جُمْبَازِيٌّ 1. gimnastika -i/-ı; 2. gimnast

جُمْبَاز = جُمْبَازِيَّة –
جُمْبُوزِيَا: سمك ~ qambuziya (xırda balıq)
جَمْجَمَ mırtıldamaq, öz-özünə danışmaq, burnunun altında danışmaq; جَمْجَمَ = تَجَمْجَمَ
– جَمْجَمَةٌ qeyri-aydın nitq, mırtıldama, burnunun altında danışma
– جُمْجُمَةٌ c. جَمَاجِمُ kəllə, qafa tası; علم الـ~ kraniologiya
– جُمْجُمِيٌّ kəllə -i/-ı
I جَمَحَ (ə) جُمُوحٌ , جِمَاحٌ 1) baş aparmaq, hürkmək (at); من الحرب ~ məcaz. döyüş meydanından qaçmaq; 2) qızmaq, harınlamaq (at); 3) öz kefində olmaq; 4) dikbaşlıq etmək, ərini atmaq
– جَامِحٌ c. جُمَّحٌ 1) tərs, harın, kəhgir (at); 2) ipə-sapa yatmayan, azğın; رغبة ~ـة qarşısıalınmaz istək
– جِمَاحٌ 1) kəhgirlik, harınlıq (atda); 2) şıltaqlıq, tərslik; كبح ~ـه cilovlamaq, saxlamaq, çəkindirmək
– جُمَّاحٌ bot. erkəkcik
– جُمُوحٌ = جَامِحٌ
– جِمْخَانَةٌ cimxana (at və dəvə üstündə idman yarışı)
I جَمَدَ (u) جُمُودٌ , جَمْدٌ 1) donmaq; bərkimək; qurumaq; qatılaşmaq; qəlizləşmək; laxtalanmaq (qan); çürümək (süd); 2) donub qalmaq, yerində quruyub qalmaq (qorxudan, təəccübdən); في مكانه من الخوف ~ qorxudan yerində quruyub qalmaq, matı-mutu kəsilmək; (كفّه) ~ت يده o, simicdir; ~ فهمه لهذا الكتاب o bu kitabı anlaya bilmədi; ~ت نفسه على... biganə qalmaq (nəyəsə); II جَمَّدَ 1) bərkitmək; dondurmaq; 2) iqt. dondurmaq; الاموال ~ kapitalı dondurmaq; 3) laxtalandırmaq (qanı); çürütmək (südü); V تَجَمَّدَ

1) donmaq, buzla örtülmək, buz basmaq; bərkimək, quruyub qalmaq; 2) qatılaşmaq; laxtalanmaq (qan); çürümək (süd); 3) iqt. dondurulmaq; VII اِنْجَمَدَ 1) buz bağlamaq, donmaq
– تَجْمِيدٌ dondurma, bərk soyutma, dondurulma; الاموال ~ iqt. kapitalın dondurulması
– جَامِدٌ c. جَوَامِدُ 1) quru; 2) donmuş; bərk; soyumuş, donub qalmış; 3) möhkəm, güclü; ضربة ~ة güclü zərbə; 4) hərəkətsiz, tərpənməyən; 5) cansız, ölgün; kim. qeyri-üzvi; جَوَامِد minerallar; 6) qram. dəyişməz; فعل ~ felin dəyişməz, təsrif edilməz forması (məs. بِئْسَ , عَسَى , نِعْمَ); اليد (الكفّ) ~ simic
– جَمَادٌ c. ات – mineral, qeyri-üzvi maddə; عالم الجمادات cansız təbiət
– جَمَادِيٌّ mineral -i/-ı; qeyri-üzvi
– جُمَادَى الاولى ~ cümadəl-əvvəl (hicri-qəməri təqviminin 5-ci ayı – 30 gündür); الآخرة ~ cümadəl-axirə (hicri-qəməri təqviminin 6-cı ayı – 29 gündür)
– جَمْدٌ donma; bərkimə; donub qalma, soyuma; درجة الـ~ donma dərəcəsi
– جَمَدٌ c. أَجْمَادٌ buz; buz parçası
– جُمُودٌ 1) hərəkətsizlik; donuqluq; durğunluq; 2) cansızlıq; 3) bərklik, möhkəmlik
– مُتَجَمِّدٌ donmuş, buz bağlamış; bərkimiş; quruyub qalmış; المنطقة الـ~ة الشمالية Arktika; المنطقة الـ~ة الجنوبية Antarktika
– مُجَمَّدٌ donmuş; buzlu; لحم ~ buzlu, dondurulmuş ət; اموال ~ة iqt. dondurulmuş kapital
– مَجْمَدَةٌ c. مَجَامِدُ buzlaq (dağlarda)
I جَمَرَ (i) جَمْرٌ birləşmək, toplaşmaq, cəmləşmək; II جَمَّرَ 1) közərmiş kömürlə bişirmək; 2) toplamaq, birləşdirmək; V تَجَمَّرَ birləşmək; cəmləşmək; VIII اِجْتَمَرَ yellətmək (buxurdanı بالمجمرة)
– جُمَّارٌ topl. 1) özək (bitkilərdə); 2) xurma ağaclarının başları, çətirləri
– جُمَّارَةٌ c. ات – xurma ağacının başı, çətiri
جَمْرٌ topl. yanar köz; məcaz. bərk qəzəb; هرق على ~ك ماء sakit ol! (hərf. yanar közünün üstünə su səp); هو على مثل الـ~ من القلق o elə təşviş keçirirdi ki, sanki yanar köz üstündədir; على احرّ من الـ~ bax: احرّ
– جِمَارٌ = جَمْرٌ
– جَمْرَةٌ c. جَمَرَاتٌ 1) yanar köz; kösöv; لا يميّز بين التمرة والـ~ masal: o, xurmanı közdən ayıra bilmir; لو قلت تمرة لقال ~ masal: mən nə hayda, o nə hayda (hərf. mən xurma barəsində danışıram, o isə köz); 2) xırda daş; 3) tibb. çiban; خبيثة ~ a) irin, irinli yara; çiban; b) Sibir xorası
– مِجْمَرَةٌ c. مَجَامِرُ 1) kürə, manqal; 2) buxurdan
جُمْرُكٌ c. جَمَارِكُ gömrük; رسم الـ~ gömrük rüsumu
– جُمْرُكْجِيٌّ c. جُمْرُكْجِيَّةٌ gömrükçü
– جُمْرُكِيٌّ gömrük -i/-ı; التعرفة الـ~ة gömrük tarifi; الاجراءات الـ~ة gömrük rəsmiyyəti
جُمَّيْز topl. fironənciri; əncir
– جُمَّيْزَةٌ c. ات – firon ənciri, əncir (ağac və meyvə)
جَامُوسٌ topl. c. جَوَامِيسُ camış; البحر (النهر) ~ hippopotam, kərgədan; ~ لبو vağ (tünd-sarı)
– جَامُوسَةٌ c. ات – kəl, camış
جَمَّاسٌ çodar
جَمَشْت min. ametist
I جَمَشَ (u) جَمْشٌ tükləri təmizləmək; qırxmaq; II جَمَّشَ qıdıqlamaq; nazlamaq, oxşamaq
– جَمُوشٌ depilyator (tükləri təmizləmək üçün krem)

- جَمُوش = جَمِيش -

I جَمَعَ (ə) جَمْع 1) toplamaq; 2) yığmaq (*məhsulu*); 3) əhatə etmək, cəm etmək; شملهم ~ bir yerə yığmaq, birləşdirmək; 4) *riyaz*. toplamaq, cəmləmək, üs-üstə gəlmək; 5) الحروف ~ *poliq*. yığmaq; 6) qoşmaq (*nəyə* الى); 7) eyni zamanda bir neçə iş görmək (*hansı işi hansı ilə* بـ); birləşdirmək (*nəyi nə ilə* بين); 8) *qram*. cəmləmək (*müəyyən model üzrə* - على); عدته ~ kimə qarşı isə silah toplamaq; II جَمَّعَ 1) çoxlu miqdarda toplamaq, çox yığmaq, 2) cəmləşdirmək; 3) kollektivləşdirmək; 4) kolleksiya yığmaq; III جَامَعَ 1) kiminləsə birləşmək; 2) cinsi əlaqəyə girmək; IV أَجْمَعَ qərara gəlmək; razılaşmaq (*nə ilə*), həmfikir, həmrəy olmaq (*nədə* على); أَجْمَعُوا على أمرهم onların sözü düz gəldi; أجمعوا على القول... onlar bir səslə qərara gəldilər; V تَجَمَّعَ 1) toplaşmaq, yığılmaq; 2) bir qrupda birləşmək; 3) toplamaq, üs-üstə gəlmək, cəmləmək (*rəqəmləri*); 4) cəmləşdirilmək; VIII إِجْتَمَعَ 1) toplanmaq; 2) birləşmək; 3) görüşmək (*kiminlə* بـ); X إِسْتَجْمَعَ 1) toplamaq; hazırlaşmaq; قواه ~ var gücünü toplamaq

- إِجْتِمَاع c. ات - 1) iclas; yığıncaq; mitinq; جَمَاهِيرِيّ ~ mitinq; انتخابي ~ seçkiqabağı iclas;

ictimai işlər naziri; 2. sosioloq إِجْتِمَاعِيَّات c. sosial məsələlər; ictimai həyat hadisələri

- إِجْتِمَاعِيَّة ictimaiyyət

- إِجْمَاع yekdil qərar; yekdillik; ~الـ *fiqh*. fəqihlərin şəriət məsələlərində rəy yekdilliyi; بالـ~ yekdilliklə

- إِجْمَاعِيّ 1) kollektiv, ümumi; السلامة الـ~ـة kollektiv təhlükəsizlik; 2) yekdil; موافقة ~ـة yekdil razılıq

أَجْمَع q. جَمْعَاء c. أَجْمَعُون bütün; العالم ~ *yaxud* العالم باجمعه bütün aləm; المدينة جمعاء bütün şəhər; بـ~هم hamı bir yerdə

- تَجْمِيع 1) toplama, birləşdirmə; 2) yığma, montaj etmə

- تَجْمِيعِيّ yığma (*sif*.); montaj -i/-ı; الاعمال الـ~ـة montaj işləri

- جَامِع[1] 1. 1) toplayan; 2) tam, əhatəli; məzmunlu (*nitq*); 3) birləşdirici, toplayıcı; لا يجمعهم ايّ جامع بـ... onları birləşdirən heç bir şey yoxdur; 4) came (*məscid*); 2. 1) yığıcı, montajçı; 2) *həmç*. الحروف ~ mürəttib; 3) tərtibatçı, düzücü; kompilyator

- جَامِع[2] c. جَوَامِع məscid; الازهر ~ *yaxud* الـ~ الازهر əl-Əzhər məscidi (Qahirədə) الـ~ الاموي Əməvilər məscidi (Dəməşqdə)

- جَامِعَة c. ات - 1) ümumilik, birlik; الـ~ الاسلاميّة panislamizm; الـ~ الطورانيّة pantürkizm; الـ~ العربية panərəbizm; المصلحة ~ mənafe ümumiliyi; 2) birlik, ...

جِمَاع 1) birləşmə; cəm, yekun, məcmu; القول ~ و ان... sözün qısası...; 2) yığılma, dilbir olma, cinsi əlaqə; 3) yetərlilik

- جَمَّاع toplayan, yığan, toplayıcı, kollek-sioner; كهربائيّة ~ـة *el*. akkumlyator

- جَمَاعَة c. ات - 1) birlik, korporasiya; 2) cəmiyyət; icma; 3) qrup; camaat; 4) *hərb*. bölmə; 5) dəstə, guruh; الرَّجُل ~ a) ailə; b) arvad

- جَمَاعِيّ kütləvi, kollektiv; تدابير ~ـة kollektiv tədbirlər; المزرعة الـ~ـة kollektiv təsərrüfat; قتل ~ kütləvi qətl

- جَمَاعِيَّة kollektivlik; القيادة ~ kollegiallıq, kollektiv rəhbərlik

- جَمْع c. جُمُوع 1) toplama, birləşdirmə; كلمتهم ~ *yaxud* شملهم ~ dilbirlik, sözbirlik; birlik; 2) toplantı; 3) *riyaz*. toplama, cəmləmə; 4) iclas; 5) yığnaq, kütlə; 6) *qram*. cəm; الكثرة ~ say çoxluğu bildirən cəm; القلّة ~ say azlığı bildirən cəm; الـ~ ~ cəmin cəmi; اليد ~ yumruq

- جُمَع c. أَجْمَاع cəm, yekun, məcmu; bütövlük, tamlıq; قرأ الكتاب بـ~ o, kitabı büsbütün oxudu; (الكف) اليد ~ yumruq

- جُمْعَة c. جُمَع 1) həftə; الآلام ~ *din*. həzinlik həftəsi (*Pasxa ərəfəsindəki sonuncu həftə*); 2) يوم الـ~ cümə günü; يوم الـ~ الحزينة *dini*. həzinlik cüməsi

Assambleyası; الامم ~ *tar*. Millətlər birliyi; 4) çoxluq

جَمِيع 1. cəm, yekun, məcmu; بـ~ bütövlükdə, məcmu halında; 2. bütün, hamı; الناس ~ bütün insanlar; هم ~ onlar hamısı

- مُجَامَعَة birləşmə, cinsi əlaqə

- مُجْتَمَع c. ات - 1) toplantı, yığışma, görüş yeri; 2) iclas; 3) cəmiyyət; kollektiv; (البشريّ) الانسانيّ الـ~ insan cəmiyyəti

- مُجْتَمِع toplantı iştirakçısı

- مَجْمَع c. مَجَامِع 1) toplantı yeri; 2) iclas, qurultay, toplantı; العلميّ الـ~ elmlər akademiyası; اللغة العربيّة ~ Ərəb dili akademiyası; 3) kompleks; 4) blok; اخذ بمجامع القلوب ürəklərə yol tapmaq

- مُجَمِّع toplayan, toplayıcı; الكهرباء ~ *el*. akkumlyator

- مَجْمَعِيّ 1. akademik (*sif*.); akademiyaya aid; 2. akademik; akademiyanın əməkdaşı

- مَجْمُوع 1. toplanmış, yığılmış, bir yerdə götürülmüş; اومفروقا بـ~ bir yerdə və ya ayrıca; الحروف الـ~ـة *poliq*. yığım; 2. c. مَجَامِيع 1) cəm, məcmu; ümumi məbləğ; yekun; *riyaz*. cəm; c. مصانع التعدين ~ metallurgiya kombinatı; 2) kollektiv

- مَجْمُوعَة c. ات - məcmuə, toplu; kompleks; النظام الشمسيّ ~ *yaxud* الشمسيّة الـ~ günəş sistemi planetləri; 2) kolleksiya;

...bizə yaraşarmı; جَمَلَ (u) جَمْل toplamaq; birləşdirmək; cəmləmək; II جَمَّلَ bəzəmək, yır-yığış etmək, gözəlləşdirmək; zinət vermək (*nə ilə* بـ); III جَامَلَ 1) xoş, yaxşı, nəzakətlə rəftar etmək (*kiminləsə*); IV أَجْمَلَ 1) birləşdirmək, toplamaq, cəmləmək; 2) qısa ifadə etmək; 3) bir işi yaxşı görmək; V تَجَمَّلَ 1) bəzənmək; özünü yaraşığa salmaq; 2) ədəb-ərkanı, nəzakət qaydalarını gözləmək; في الكلام ~ şirin, nəzakətlə, xoş danışmaq; 3) dözmək; təmkin göstərmək; VI تَجَامَلَ bir-birilə xoş rəftar etmək; bir-birinə xoş sözlər demək; X إِسْتَجْمَلَ gözəl saymaq, gözəl hesab etmək

- إِجْمَالٌ 1) birləşdirmə, toplama, cəmləmə; 2) icmal, xülasə; qısa ifadə; بالـ~ qısaca, yığcam şəkildə; على بوجه الـ~ *yaxud* وجه الـ~ ümumiyyətlə

- إِجْمَالِيٌّ 1) ümumi, yekun, ümumiləşdirici; الضربات الـ~ـة *hərb.* bir nöqtəyə yönəldilmiş zərbələr; 2) icmal -i/-ı

- تَجَمُّلٌ 1) (*zahiri*) nəzakət; 2) dözüm

- تَجْمِيلٌ bəzəmə; جراحة الـ~ *bax:* جراحة; مستحضرات الـ~ kosmetik vasitələr

- تَجْمِيلِيٌّ bəzək -i/-ı; الجراحة الـ~ـة bərpaedici (*plastik*) cərrahiyyə

- جَمَالٌ gözəllik, qəşənglik, qanışirinlik, gözəşirinlik; cazibadarlıq; صاحبة ~ gözəl, məlahətli (*qadın*); ربّة (إلاهة) الـ~ gözəllik ilahəsi, Venera, علم الـ~ estetika

- جَمَّالٌ c. جَمَّالَةٌ çarvadar, çodar

- جَمَّالُونَ c. ات – *bax:* جَمَلُون

- جَمَالِيٌّ estetik; المتعة الـ~ـة estetik həzz; الذوق الـ~ estetik zövq; القيم الـ~ـة mənəvi dəyərlər

- جَمَالِيَّةٌ estetiklik, estetika

- جَمَلٌ c. جِمَال dəvə; بسنام ~ birhörgüclü dəvə; بسنامين ~ *yaxud* ذوسنامين ~ ikihörgüclü dəvə; اليهود ~ *zool.* buqələmun; الماء ~ qutan; ليس لهم في الامر ~ ولا ناقة onların işə heç bir aidiyyəti yoxdur

- جُمَّلٌ حساب الـ~ hərf hesabı (*əlifbanın rəqəm mənası daşıyan hərfləri üzrə; bax:* ابجد)

- جُمْلَةٌ c. جُمَل 1) cəm, məcmu; yekun; müəyyən say; sıra, bir neçə; من النصائح ~ اعطاهم o onlara bir neçə məsləhət verdi; و~ القول bir sözlə; بالـ~ a) bir sözlə; b) topdan, hamı bir yerdə; c) kütləvi miqyasda; اعتقالات بالـ~ kütləvi həbslər; بالـ~ والمفرّق *yaxud* بالـ~ والقطّاعي topdan və pərakəndə; تجّار الـ~ topdansatış alverçiləri; جملةً bütövlükdə; məcmu halında; جملةً وتفصيلا *yaxud* في ~ـه وتفصيله bütövlükdə və təfsilatı ilə; ümumiyyətlə və xüsusilə; من ~هم o cümlədən; ... في ~ ماحدّث وحدّثنا ان o sözarası (*o cümlədən*) bizə danışdı ki...; 2) خبريّة ~ *qram.* xəbər cümləsi; اسميّة ~ ismi cümlə; فعليّة ~ feli cümlə; [illegible]

- جَمَلُونَ c. ات – binanın qübbə şəklində olan yuxarı hissəsi; taxtapuş; çatı; qübbə; qoşaçatılı dam; سطح الـ~ damda at başı şəklində olan bəzək

- جَمَلُونِيٌّ tağlı; qübbəşəkilli

- جَمِيلٌ 1. gözəl, qəşəng; xoşagəlimli; məlahətli; 2. yaxşılıq; yaxşı iş; lütf, iltifat; معرفة الـ~ *yaxud* عرفان الـ~ *yaxud* اعتراف بالـ~ minnətdarlıq; yaxşılıq bilmə, təşəkkür; نكران الـ~ naşükürlük; جميلا çox gözəl;

- مُجَامَلَةٌ xoşrəftarlıq, xoşxasiyyətlik, iltifat; nəzakət; على سبيل الـ~ nəzakət xatirinə; مجاملة له kiməsə xoş getmək üçün

- مُجْمَلٌ 1. 1) cəmi; 2) qısa; 2. icmal; oçerk; sxem; qısa kurs (*məs., tarix kursu*); ... يظهر من ~ حاله ان hər şeydən görünür ki...; في ~ـه (بـ ~ـه) وتفصيله bütövlükdə və təfsilatı ilə

- مُجَمِّلٌ gözəlləşdirən, bəzədən, bəzəkçi

- مُجَمَّلَاتٌ c. bəzək əşyaları (*gümüşdən, qiymətli daşlardan*)

جُمَّانٌ *topl.* mirvari, inci

- جُمَانَةٌ c. ات – mirvari dənəsi, inci dənəsi

جَمْهَرَ toplamaq, yığmaq; تَجَمْهَرَ toplaşmaq, yığışmaq, axışıb gəlmək

- تَجَمْهُرٌ toplaşma, yığışma; yığın

- جَمَاهِيرِيٌّ kütləvi

- جَمَاهِيرِيَّةٌ kütləvilik, kütləvi xarakter, cəmahiriyyə

- جَمْهَرَةٌ toplantı, yığıncaq; yığnaq, toplu

- جُمْهُورٌ c. جَمَاهِير kütlə; dəstə; izdiham; guruh; xalq; الجماهير الغفيرة geniş kütlələr

- جُمْهُورِيٌّ 1) ümumi, xalq -i/-ı; respublika -i/-ı; 2) respublikaçı

- جُمْهُورِيَّةٌ c. ات – respublika; آذربيجان ~ Azərbaycan Respsbulikası

- مُجَمْهَرٌ 1. toplanmış; 2. c. ات – məcmuə, toplu; مجمهرات العرب *yaxud* المجمهرات Mücəmhərat – islamaqədərki yeddi qəsidə toplusu (*ərəb poeziyasında əhəmiyyətinə görə Müəlləqələrdən sonra ikinci yerdə duran*)

I جَنَّ (ə/u) جَنٌّ 1) gizlətmək, örtmək; جنّ الليل gecə düşdü; 2) *mach.* ağlını itirmək, dəli olmaq; II جَنَّنَ 1) dəli etmək, ağlını başından almaq; 2) cinləndirmək; hirsləndirmək, qəzəbləndirmək; IV أَجَنَّ ağlını başından almaq, dəli etmək; 2) gizlətmək, örtbasdır etmək; V تَجَنَّنَ dəli olmaq; ağlını itirmək; VI تَجَانَّ özünü dəliliyə vurmaq; X إِسْتَجَنَّ pərdələnmək (*nə ilə* بـ); 2) gizlənmək; 3) dəli hesab etmə

- جَانٌّ cinlər

- جَنَّانِيٌّ c. جَنَّانِيَّةٌ = جَنَّانٌ

- جَنَانٌ c. أَجْنَانٌ can; qəlb; ruh; ثابت الـ~ ruhən möhkəm, qorxmaz

- جُنَّانٌ , جُنَّانَةٌ sipər

- جِنَانٌ dəlilik

- جَنَّانٌ bağban

- جِنٌّ *hamç.* جِنَّةٌ *topl.* cinlər, ruhlar; عالم الـ~ cinlər aləmi

- جِنِّيٌّ cin

- جِنِّيَّةٌ c. ات – cin (*qadın şəklində*); pəri; البحر ~ su pərisi

- جَنَّةٌ c. جَنَّاتٌ , جِنَانٌ bağ; الـ~ cənnət; اهل الـ~ cənnət əhli, əməlisalehlər; أسكنه الله فسيح جنّاته Allah onun yerini cənnət eləsin!; ساكن الجنان cənnətlik; عصفور الـ~ qaranquş

- جُنَّةٌ c. جُنَنٌ 1) daldalanacaq (*nədənsə qorunmaq üçün*); 2) sipər

- جُنَانٌ = جُنَّةٌ

- جُنُونٌ 1) ağılsızlıq, dəlilik; ... من الـ~ ان ağılsızlıq olar ki...; جُنَّ جُنُونُهُ cin vurdu başına; cinləndi; dəli oldu; فنون الـ~ *məsəl.* hərə bir cür başını itirib (*hərf.* dəliliyin fənləri var); 2) qəzəb, hirs; 3) maniya, mübtəlalıq, düşkünlük, iddia; التعاظم ~ əzəmətlilik iddiası; الحريق ~ piromaniya (*odlamağa meyllilik*); السرقة ~ kleptomaniya (*oğurluğa meyllilik*)

- جُنُونِيٌّ şiddətli, dəhşətli, məkrli, iblisanə

- جَنِينٌ c. أَجِنَّةٌ rüşeym, embrion; علم الاجنة embriologiya

- جُنَيْنَةٌ c. جُنَيْنَاتٌ , جَنَائِنُ bağ, bağça

- جُنَيْنَاتِيٌّ c. جُنَيْنَاتِيَّةٌ bağban

- جَنِينِيٌّ rüşeym -i/-ı; embrional

– مِجَنّ , مِجَنَّة c. مَجَانّ sipər; قلب ظهر الـ~ silahı (kimə qarşısa) çevirmək; xəyanət etmək

– مَجْنُون c. مَجَانِين məcnun, dəli, ağılsız, quduz

I جَنَبَ (u) جَنْب 1) kənara qoymaq; 2) ...-dən kənarda saxlamaq; kənarlaşdırmaq; II جَنَّبَ = I; III جَانَبَ 1) yaxın olmaq; 2) qaçınmaq, kənar gəzmək; هذا الرأي لا يجانب الصواب bu nöqteyi-nəzər həqiqətə yaxındır; من قواعد النحو والصرف ~ qrammatika qaydalarını gözləməmək; V تَجَنَّبَ qaçınmaq, kənar gəzmək, yayınmaq, özünü kənara çəkmək; VI تَجَانَبَ 1) qaçınmaq, kənar gəzmək, yayınmaq, özünü kənara çəkmək; 2) qonşu, həmmərz olmaq; bir-birinə yaxın olmaq; VIII إِجْتَنَبَ = V; مُجْتَنَب qaçınılası şey

– إِجْتِنَاب yayınma, çəkinmə

– أَجْنَبِيّ c. أَجَانِب 1. 1) yad, kənar; 2) xarici; اللغات الـ~ـة xarici dillər; 2. yadelli, əcnəbi, xarici

– تَجَنُّب yayınma

– جَانِب c. جَوَانِب 1) yan, böyür, tərəf; cinah; المركب الايسر ~ gəminin sol cinahı; الـ~ الفرنسيّ Fransa tərəfi (*danışıqlarda*); اتّفق الـ~ان على ان... tərəflər razılıq əldə etdilər ki...; متعدّد الجوانب a) çoxtərəfli; çoxkünclü; b) çoxkünc; وحيد الـ~ birtərəfli; ~ـا kənara; kənarda; تركه ~ـا bir kənara qoymaq; كان بـ~ـه kiminsə tərəfində olmaq; وقف بـ~ـه kiminsə tərəfində durmaq; الى ~ هذا bununla yanaşı; من ~... bir tərəfdən..., [redacted]

məhəl qoymurlar; لا يؤمن ~ـه onun tərəfindən arxayınlıq yoxdur; ona etibar yoxdur; خاف ~ـه kimdənsə qorxmaq; اعطى صوته في ~... o, kiminsə lehinə səs verdi; فكانت النتيجة ٦١ الى ~ المشروع لصوت واحد ضدة nəticədə layihənin lehinə 61 səs, əleyhinə 1 səs verildi; علينا ان نناضل في ~ قوّات السلام والحريّة biz sülh və azadlıq qüvvələri ilə bir sırada mübarizə aparmalıyıq; 2) hissə, pay; عظيم ~ (*nəyinsə*) böyük bir hissəsi; هذا الخبر على ~ كبير (عظيم) من الاهميّة (الخطورة) bu xəbərin əhəmiyyəti çox böyükdür; ليّن الـ~ xoşrəftar; üzüyola; سهل الـ~ yumşaqxasiyyət; مرهوب الـ~ qorxunc

– جَانِبِيّ 1) yan, yandan, köndələn; صورة ~ـة *yaxud* منظر ~ profil; 2) əlavə, kənar, ikinci dərəcəli; ~ ناتج əlavə məhsul; 3) *fon.* lateral

– جَانِبِيَّة profil

– جَنَاب 1) tərəf, yan, böyür; 2) cənab (*əsasən əcnəbi – rəsmi şəxslərə müraciət*); العلم انكلترا قنصل ~ cənab İngiltərənin baş konsulu; كم ~ cənabınız

– جُنَاب plevrit (*ağ ciyər pərdəsinin iltihabı*)

– جَنَابَة 1) palçıq; 2) *dini.* murdarlama, təhqir etmə

– جَنَابِيَّة c. ـات – 1) dəmir yolu boyunca uzanan xəndək; 2) qum təpəsi; qalaq

– جَنْب c. جُنُوب , أَجْنَاب yan, böyür; tərəf; bort; *hərb.* cinah; ~ـا الى ~ (ـا) yan-yana; بـ~ـه onun yanında; على ~ tərəfinə; جنبه onun yanında; قعد جنب التليفون telefonun yanında oturmaq; ذات الـ~ plevrit; بين ~يه [redacted]

– جَنِيبَة c. ـات – 1) yan xurcun (*atın belinə çatılmış xurcunlardan biri*); 2) yan, tərəf, böyür; بجنباته *yaxud* في جنباته nəyinsə daxilində; بجنبات الحجرة otağın içində; بين جنبات المسجد məscidin divarları arasında; 3) kol

– جَنْبِيّ yan, köndələn

– جَنُوب 1) cənub; ~ـا cənuba tərəf, cənubda; 2) cənub küləyi; ~ شرقيّ cənub-şərqi; ~ غربيّ cənub-qərbi

– جَنُوبِيّ cənubi; القطب الـ~ Cənub qütbü

– جَنِيب 1. (*yandan*) aparılan; 2. dinc, itaətkar

– مُجَنَّبَة c. ـات – fligel, əsas binanın yanında tikilmiş əlavə bina

جَنَابِزَة c. gimnastlar; akrobatlar

– جِنْبَاز c. جَنَابِزَة gimnast; akrobat

– جُنْبَاز gimnastika (*müq. et:* جُمْبَاز)

– جُنْبَازِيّ *gimnastika söz. sif.*

– جُنْبَازِيَّة = جُنْبَاز

جُلْجُل = جُنْجُل

I جَنَحَ (a) جُنُوح , جَنْح 1) qanadından, əlindən yaralamaq; 2) düşmək (*gecə düşdü*); 3) saya oturmaq (*gəmi saya oturdu*); 4) səy etmək, çalışmaq (*nəyə* الى); meyil etmək (*nəyə* الى); meyil göstərmək (*nəyə* الى); getmək (*nəyə* الى); II جَنَّحَ 1) qanad qoymaq, qanadla təmin etmək; بيديه ~ əllərini yelləmək; 2) *məcaz.* qanad vermək, qanadlandırmaq; 3) kimisə taqsırlı bilmək, bir qəbahətdə günahlandırmaq; IV أَجْنَحَ 1) meyilləndirmək [redacted]

2. 1) yan, böyür,tərəf; qabırğa; 2) günahkar, taqsırlı

– جَانِحَة c. جَوَانِح *anat.* qabırğa; بين جوانحه qəlbində, ürəyində

– جَنَاح c. أَجْنِحَة , جَنَاحَات 1) qanad; 2) üzgəc; 3) fligel, korpus, pavilyon (*sərgidə*); 4) yan, tərəf, böyür; *hərb.* cinah; 5) pər (*məs., yelvuranın, havadəyişənin*) 6) himayə; هي تحت ~ـه o qadın onun himayəsindədir; 7) ətək (*paltarın*); منخفض الـ~ qolları yanına düşmüş; مقصوص الـ~ qanadı sınmış; على ~ الطائر *yaxud* على ~ السرعة quş qanadı üstündə, sürətlə; الحرب على ~ السرعة ildırımsürətli müharibə

– جُنَاح günah; təqsir, cinayət; لا جناح عليه ان... günah olmaz ki...

– جُنْح hissə (*gecənin*); تحت ~ الظلام gecənin qaranlığında

– جِنْح tərəf, qırağ, kənar; من الليل ~ gecənin bir çağı

– جُنْحَة c. جُنَح pis iş, pis əməl, günah, taqsır

– جَنُوح meyilli (*nəyə* الى)

– جُنُوح 1) meyillilik; 2) saya oturma

– جُنَيْح , جُنَيْحَة c. جُنَيْحَات qanadcıq; *av.* eleron

– جُنَيْح = جُنَيْح

– مُجَنَّح 1) qanadlı, qanadları olan; 2) qanadlanmış

(جند) II جَنَّدَ cəlb etmək (*bir təşkilata*); orduya yığmaq; hərbi xidmətə çağırmaq; səfərbər etmək; نفسه ~ özünü səfərbər etmək (*nə üçün* لـ); nə isə etməyi (لـ) boynuna götürmək, öhdəsinə götürmək, təklif [redacted]

hərbi xidmətə çağırış; səfərbərlik; الـ~ الاجباريّ icbari hərbi mükəlləfiyyət

- جُنْدٌ c. جُنُودٌ , أَجْنَادٌ ordu; hərbi hissə; جنود نظاميُّون nizami ordunun əsgərləri; جنود المظلّات paraşütçülər; الجنود المجنّدة saysız-hesabsız ordu

- جُنْدِيٌّ c. جُنُودٌ 1) əsgər, sıravi əsgər; hərbçi; ~ مستجدّ orduya yeni çağırılmış; قبر الـ~ المجهول naməlum əsgərin qəbri; 2) şahm. piyada; ~ المقثاة bostan uyuğu

- جُنْدِيَّةٌ 1) əsgərlik, hərbi xidmət; 2) hərbçilər; 3) militarizm

- مُجَنَّدٌ yeni əsgər, əsgərliyə yeni alınmış

جَنْدَارْمَة jandarma

جُنْدُبٌ c. جَنَادِبُ cırcırama

جَنْدَرَ basıb ütüləmək (*paltarı*)

- جَنْدَارَةٌ toxac (*paltarı basıb ütüləmək üçün*)

- جَنْدَرَةٌ 1) basıb ütüləmə (*paltarı*); 2) toxac (*paltarı basıb ütüləmək üçün*)

جَنْدَارْمَةٌ = جَنْدَرْمَةٌ

- جَنْدَرْمِيٌّ 1) jandarma -i/-ı; jandarma

جَنْدُفْلِي *topl.* istridyə

جَنْدَلَ yıxmaq, çevirmək, devirmək, aşırmaq

- جَنْدَلٌ c. جَنَادِلُ daş; qaya; astana, kandar (*çayda*)

- جَنْدَلَةٌ yıxma, çevirmə, devirmə, aşırma

- جُنْدُولَا , جُنْدُولَةٌ c. جُنْدُولَاتٌ qondola

(جنز) II جَنَّزَ meyiti cənazəyə qoymaq; meyit üzərində dua oxumaq; dəfn etmək

- جِنَازٌ , جُنَّازٌ c. جَنَانِيزُ dəfn mərasimi; dəfn

- جِنَازَةٌ c. جَنَائِزُ , جِنَازَاتٌ cənazə; صلاة الـ~ cənazə namazı

- جَنَائِزِيٌّ dəfn -i/-ı

جَنْزَبِيل zəncəfil (*müq. et:* زَنْجَبِيل); شراب الـ~ zəncəfil suyu; كعك الـ~ zəncəfilli kökə

جَنْزَرَ mis oksidi ilə, yaşıl boya ilə örtülmək

- جِنْزَارٌ , جِنْزَارَةٌ , جَنْزَرَةٌ mis oksidi, yaşıl boya

- جَنْزِيرٌ (*müq. et:* زَنْجِيرٌ) c. جَنَازِيرُ zəncir; طارة الـ~ zəncirin halqası; جنازير لتوصيل الحركة transmissiya; 2) tırtıl; جنازير الجرّارة traktorun tırtılları

- مُجَنْزَرٌ mis oksidi ilə örtülmüş; tırtıllı

(جنس) II جَنَّسَ 1) eynicinsli etmək; bənzətmək; 2) naturallaşdırmaq, vətəndaşlıq haqqı vermək; 3) çevirmək, döndərmək; 4) həmahəng etmək; eyni cür səsləndirmək; ~ الكسور *riyaz.* kəsirləri eyni məxrəcə gətirmək; III جَانَسَ 1) eyni, bənzər, həmcins olmaq; 3) ikimənalı ifadələr işlətmək; 4) əyləndirmək; tay-tuş olmaq, cur olmaq, yoldaşlıq etmək; V تَجَنَّسَ oxşadılmaq, bənzədilmək; *gram.* assimilyasiya olmaq; 2) naturallaşdırılmaq; ~ بالجنسيّة təbəəliyi, vətəndaşlığı qəbul etmək; VI تَجَانَسَ bənzəmək, həmcins olmaq

- تَجَانُسٌ 1) bənzərlik, oxşarlıq; həmcinslik; *miner.* izomorfizm; عدم الـ~ həmcins olmama; 2) tam uyğunluq

- تَجَنُّسٌ naturallaşma; təbəəliyi, vətəndaşlığı qəbul etmə

- تَجْنِيسٌ naturallaşdırma, vətəndaşlıq haqqı vermə

- جِنَاسٌ 1) uyğunluq; həmahənglik; 2) söz-oynatma; *üslub.* cinas, paronomaziya

- جِنْسٌ c. أَجْنَاسٌ 1) *biol.* cins; الـ~ البشريّ bəşər cinsi; 2) sort, növ; 3) qəbilə, irq, cinsiyyət, milliyyət; هو مصريّ الـ~ o, milliyyətcə misirlidir; ابناء ~ـه a) onun həmvətənləri; b) kişilər; بنات ~ـها a) onun (*qadının*) həmvətənləri; b) qadınlar; اولاد الـ~ qəbilənin, millətin və s. nümayəndələri; علم الاجناس البشريّة *yaxud* علم اصول اجناس antropologiya; نظريّة الاجناس irqi nəzəriyyə;

5) *gram.* cins; اسم الـ~ (c. اسماء الاجناس) *gram.* ümumi isim

- جِنْسِيٌّ 1) irqi; qəbilə -i/-ı; milli; 2) cinsi; اتّصال ~ cinsi əlaqə; لا ~ a) cinsiyyətsiz; qeyri-cinsi; b) apatrid, vətəndaşlığını itirmiş şəxs

- جِنْسِيَّةٌ 1) milliyyət (*millətə mənsubluq*) 2) təbəəlik; vətəndaşlıq; عديم الـ~ apatrid; اختار الـ~ vətəndaşlığı qəbul etmək اسقط (سحب , سلب) الـ~ عنه kimisə vətəndaşlıqdan məhrum etmək; اللا~ a) apatridizm; b) cinsiyyətsizlik; 3) cins

- مُتَجَانِسٌ eyni, həmcins, homogen

- مُجَانِسٌ bənzər, oxşar

- مُجَانَسَةٌ 1) bənzərlik, oxşarlıq; həmcinslik; 2) əyləndirmə

- مُجَنَّسٌ cins olmayan; qanı təmiz olmayan; 2) düdəmə, mələz

I جَنَفَ (ə) جَنَفٌ doğru yoldan çıxmaq (عن); 2) özbaşınalıq etmək; ədalətsizlik etmək (*öz vəsiyyətində*); III جَانَفَ çəkinmək, kənar gəzmək; VI تَجَانَفَ çəkinmək (*nədən* عن); boyun qaçırmaq (*nədən* عن); meyil göstərmək (*nəyə* الى , لـ)

- جَنَفٌ zülm, ədalətsizlik

جُنْفُصٌ , جُنْفَيْصَةٌ giş, qalın kətan parça, kisəlik parça

جَنْلَز *bax:* جلنز

جُنَّلَةٌ c. اتٌ – qısa tuman, yubka

I (جنى) جَنَى[1] (i) جَنْيٌ yığmaq, dərmək (*meyvə*); məhsul yığmaq; *məcaz.* bəhrəsini görmək; xeyir götürmək, faydalanmaq; جَنَى[2] (i) جِنَايَةٌ cinayət işlətmək (*kimə qarşı* على); على نفسها جنت براقش *məsəl.* insanın özü-özünə elədiyini heç kəs etməz; başına nə geilrsə, öz ucbatından gəlir; V تَجَنَّى günahlandırmaq; cinayətdə ittiham etmək; kiməsə (على) münasibətdə alçaq hərəkət etmək; kiməsə (على) böhtan atmaq; kiminsə (على) qeybətini qırmaq; ~ على الحقيقة haqqı qoyub nahaqqı tutmaq; VIII إِجْتَنَى yığmaq, dərmək (*meyvə*)

- تَجَنٍّ cinayətdə ittiham etmə (*kimi* على); kiməsə (على) münasibətdə alçaqlıq etmə; kiməsə (على) böhtan atma; qeybət etmə (*kimin barəsində* على); ...التجنّى ان ədalətsizlik olardı ki...

- جَانٍ *q.* جَانِيَةٌ c. جُنَاةٌ 1) yığan, dərən (*meyvə*); 2) cani; cinayətkar; günahkar

- جِنَائِيٌّ cinayət -i/-ı; cinayətkar

- جِنَايَةٌ c. اتٌ – cinayət

- جَنًى tər meyvələr (*üzüm, xurma və s.*)

- جَنْيٌ c. جَنَيَاتٌ yığım; məhsul yığımı

- مَجْنًى c. مَجَانٍ 1) meyvələrin yığım yeri; bağ; 2) *məcaz.* qaynaq

- مَجْنِيٌّ yığılan; yığılmış; ~ عليه a) zərərçəkən; b) cinayətin qurbanı

جُنَيْهٌ , جِنَيْهٌ c. اتٌ – cineyh; ~ انجليزيّ ingilis funtu; ~ مصريّ Misir funtu; ~ استرلينيّ funt sterlinq

جَهْبَذٌ , جِهْبِذٌ c. جَهَابِذَةٌ 1) görkəmli insan; bilici; 2) zirək, diribaş adam, bacarıqlı adam, hərif

I جَهَدَ (ə) جَهْدٌ 1) çalışmaq; səy göstərmək; cidd-cəhd etmək; mübarizə aparmaq (*çətinliklərlə*); ~ جهده الاقصى لـ... var gücü ilə səy göstərmək; 2) yormaq; əldən salmaq (*xəstəlik haqqında*); III جَاهَدَ var gücünü qoymaq; mübarizə aparmaq, vuruşmaq (*nə uğrunda* في سبيل); ~ في سبيل الدين din yolunda cihad etmək; IV أَجْهَدَ 1) zəhmətə salmaq, zəhmət vermək; gərgin qüvvə sərf etmək; ~ الذاكرة hafizəsinə, yaddaşına güc vermək;

نفسه ~ özünü yormaq (*nə ilə* بـ); 2) yormaq, əldən salmaq, üzmək; VIII اِجْتَهَدَ 1) çalışmaq, cidd-cəhdlə etmək; 2) *fiqh.* ictihad etmək – şəriət məsələləri ilə bağlı müstəqil rəy bildirmək (*bax:* اِجْتَهَادٌ)

– اِجْتِهَادٌ 1) cidd-cəhd; səy; çalışqanlıq; 2) *fiqh.* ictihad – ən yüksək bilik səviyyəsinə yetişmə və bəzi fiqh-ilahiyyat məsələlərini müstəqil həll etmək haqqı qazanma ləlrini müstəqil həll etmək haqqı qazanma lələrini müstəqil həll etmək haqqı qazanma; الـ~ في الشرع şəriət məsələlərinin mötəbər şərhi; الـ~ في المسائل القضائية fiqh məsələlərini müstəqil həll etmək haqqı; 3) müstəqil yaradıcılıq, (*qaynaqların*) müstəqil tədqiqi

– اِجْتِهَادِيٌّ ictihadi; müstəqil tədqiqata əsaslanan

– إِجْهَادٌ yorma, əldən salma, üzmə

– جِهَادٌ cidd-cəhd; cihad; mübarizə; ~ في سبيل الدين (الله) din (*Allah*) yolunda cihad, mübarizə

– جِهَادِيٌّ 1) cihada aid olan; mübariz

– جِهَادِيَّةٌ cihad xidməti

– جَهْدٌ *c.* جُهُودٌ 1) cəhd; cidd-cəhd; zəhmət; səy; بـ~ جهيد böyük zəhmətlə; بذل الـ~ الجهيد في... nə üçünsə bütün gücünü sərf etmək; 2) *el.* gərginlik; الـ~ العالى (المتوسّط ، المنخفض) yüksək, (orta, alçaq) gərginlik; أقسم جهد ايمانه ان... o, and-aman elədi ki...

– جُهْدٌ güc, qüvvə; bacarıq; gərginlik; cidd-cəhd; səy, zəhmət; الطاقة ~ gücü çatdıqca, var gücü ilə; المستطاع ~ *yaxud* الاستطاعة ~ imkana görə; ما ~ bacardığı qədər; ما يستطيع ~ bacardığı qədər

– جَهِيدٌ son dərəcə çətin, ağır

– مُجَاهِدٌ mücahid (*haqq iş uğrunda*); mübariz, döyüşçü

– مُجَاهَدَةٌ 1) mücahidə; cidd-cəhd; 2) mübarizə

– مُجْتَهِدٌ 1) çalışqan, zəhmətkeş, cidd-cəhd göstərən; 2) müctəhid, yüksək (*fiqhi-hüquqi*) bilik dərəcəsinə yetişmiş; الائمة المجتهدون müctəhid imamlar, qaynaqların sərbəst tədqiqi əsasında müstəqil rəy bildirən şəriət alimləri

– مُجْهَدٌ yorğun, əldən düşmüş, üzülmüş

– مَجْهُودٌ *c.* ات – cidd-cəhd, səy, zəhmət, enerji; بذل ~ه bütün gücünü sərf etmək; ذهبت مجهوداتهم عبثا onların zəhməti hədər getdi

I جَهَرَ (ə) جَهْرٌ (جهر) , جِهَارٌ 1) bərkdən, uca səslə danışmaq; 2) açmaq, elan etmək; etiraf etmək; bir işi hamının gözü qarşısında etmək (بـ); جَهُرَ (u) جَهَارَةٌ bərk, cingiltili olmaq (*səs*); II جَهَّرَ *fon.* cingiltili etmək; gurlaşdırmaq; III جَاهَرَ açıq, hamının yanında danışmaq, elan etmək, bəyan etmək; bildirmək, ifadə etmək; ~ها برأيه o öz fikrini ona (*o qadına*) açıq bildirdi; VI تَجَاهَرَ açıq çıxış etmək

– أَجْهَرُ *q.* جَهْرَاءُ *c.* جُهْرٌ 1) gündüz korluğundan əziyyət çəkən; 2) yaxıngörən

– جَاهِرَةٌ mikroskop

– جِهَارٌ aydınlıq, aşkarlıq; ~اً aydın, aşkar; açıq-aşkar; ~اً ونهارا günün günorta çağı

– جَهْرٌ 1. aydın, açıq, aşkar; ~اً aydın, aşkar olaraq; bərkdən, ucadan; 2. aydınlıq, aşkarlıq, açıqlıq

– جُهْرٌ (*zahiri*) görünüş, görkəm

– جَهْرَةٌ açıqlıq, aşkarlıq; جهرة açıq, aşkar, gur, bərkdən, ucadan

– جَهْرِيٌّ açıq, aydın

– جَهْوَرِيٌّ cingiltili, gur, bərk (*səs*); ~اً bərkdən, ucadan

– جَهِيرٌ bərk, uca, gur, yoğun; bas; الـ~ الاول bariton

– مِجْهَارٌ *c.* مَجَاهِيرُ 1) bərk, ucasəsli, gursəsli; reproduktor, səsucaldan

– مُجْهَرٌ bərk, gur, uca

– مُجْهَرٌ *fon.* gurlaşdırılmış, gur

– مِجْهَرٌ [1] = مِجْهَارٌ

– مِجْهَرٌ [2] *c.* مَجَاهِرُ mikroskop; الـ~ الكهربائي elektrik mikroskopu; الـ~ الالكتروني elektron mikroskop

– مِجْهَرِيٌّ 1) mikroskop -i/-ı; 2) mikroskopik

– مِجْهَرِيَّةٌ mikroskopiya

– مَجْهُورٌ *fon.* cingiltili, gur

I جَهَزَ (ə) جَهْزٌ axırına çıxmaq, nəfəsini kəsmək (*kimin* على); II جَهَّزَ 1) hazırlamaq; təchiz etmək (*nə ilə* بـ); 2) cehiz hazırlamaq (*gəlin üçün*); IV أَجْهَزَ = I; V تَجَهَّزَ hazır olmaq, təchiz edilmək; hazırlaşmaq, təchiz olunmaq

– تَجْهِيزٌ təchiz etmə; hazırlama

– تَجْهِيزَاتٌ *c.* təchizat; avadanlıq

– تَجْهِيزِيٌّ hazırlıq -i/-ı

– تَجْهِيزِيَّةٌ *c.* ات – hazırlıq sinfi

– جَاهِزٌ hazır; ملابس ~ة hazır paltarlar

– جَهَازٌ *c.* أَجْهِزَةٌ 1) bütün zəruri şeylər; təchizat; avadanlıq; 2) cehiz (*gəlinin*); 3) aparat; الدولة ~ dövlət aparatı; 4) cihaz; maşın; qurğu; الارسال (اللاسلكي) ~ radio ötürücü; الاستقبال (اللاسلكي) ~ radio qəbuledici; التليفزيون ~ televizor; الحاسب الـ~ elektron hesablayıcı maşın, EHM; الرادار ~ radar; الرحوي الـ~ siklotron; لتكييف الهواء ~ havanı dəyişdirmək üçün cihaz, kondisioner; 5) *anat.* sistem, orqan, cihaz, apparat; دموي ~ qan sistemi; عصبي ~ əsəb sistemi; هضمي ~ həzm cihazı; عضوي حي ~ canlı orqanizm

– مُجَهَّزٌ 1) təchiz edilmiş (*nə ilə* بـ); 2) hazır; ملابس ~ة hazır paltarlar

(جهش) IV أَجْهَشَ: بالبكاء ~ hönkürməyə, ağlamağa hazır olmaq

– جَهْشَةٌ *c.* ات – ağlama; hönkürtü

(جهض) IV أَجْهَضَ uşaq saldırmaq; abort əməliyyatı etmək; ~ت المرأة qadın uşaq saldı; vaxtından qabaq doğdu; مطالبه ~ kiminsə tələblərini yerinə yetirməkdən imtina etmək

– إِجْهَاضٌ uşaqsalma; abortetmə; abort

– جَهَّاضٌ cərrah-ginekoloq

– جِهَاضٌ = إِجْهَاضٌ

– جَهِيضٌ , جِهْضٌ salınmış uşaq, vaxtından qabaq düşmüş uşaq; ölü doğulmuş uşaq

– مُجْهِضٌ abortiv

I جَهِلَ (ə) جَهْلٌ , جَهَالَةٌ 1) cahil olmaq; 2) axmaq olmaq; 3) düşüncəsiz olmaq; 4) bilməmək; لا يجهل هذا احدٌ *yaxud* لا يجهل هذا انسان elə adam yoxdur ki, bunu bilməsin; bunu bilməyən yoxdur; II جَهَّلَ 1) cahillikdə ittiham etmək; 2) cahillik yaymaq, cahillikdə saxlamaq; VI تَجَاهَلَ 1) özünü bilməməzliyə vurmaq; 2) hesablaşmamaq (*nə ilə*), saya almamaq (*nəyi*); saymamaq, əhəmiyyət verməmək, məhəl qoymamaq; X اِسْتَجْهَلَ cahil hesab etmək

– أَجْهَلُ *q.* جَهْلَاءُ *c.* جُهْلٌ çox cahil

– تَجَاهُلٌ saymama, saya almama, əhəmiyyət verməmə; ~ من جهل او من cahillik ucbatından *yaxud* saymazlıqdan

– جَاهِلٌ *c.* جُهَّلٌ , جَهَلَةٌ , جُهَلَاءُ 1) cahil; 2) axmaq; nadan, savadsız, avam

– جَاهِلِيٌّ 1. cahili; islamaqədərki dövrdə yaşamış; العصر الـ~ cahiliyyə dövrü; 2. bütpərəst

– جَاهِلِيَّةٌ 1) cahillik; 2) bütpərəstlik; الـ~ *yaxud* الـ~ الجهلاء cahiliyyət, islamaqədərki dövr

- جَهَالَة 1) axmaqlıq; axmaq hərəkət; 2) cahillik, cəhalət, nadanlıq

- جَهْل 1) axmaqlıq; 2) bilməməzlik, cahillik, nadanlıq, avamlıq; من ~ nadanlıqdan, avamlıqdan; ولسنا من الـ~ بحيث نفكر في ذلك biz o qədər də axmaq deyilik ki, bu barədə fikirləşək; 3) düşüncəsizlik; 4) təcrübəsizlik

- جَهُول 1. son dərəcə cahil, nadan; 2. key, kütbeyin, avam

- مَجْهَل c. مَجَاهِل 1) tədqiq edilməmiş, öyrənilməmiş yer; مجاهل الصحراء Səhranın tədqiq edilməmiş yerləri; 2) səhra

- مَجْهُول c. مَجَاهِيل , مَجْهُولاَت 1. 1) məchul, naməlum, müəmmalı, əsrarəngiz; ~ الاصل naməlum mənşəli; 2) həmç. ~ الاسم anonim; كان ~ العين والاثر izi-sorağı olmamaq; عُدَّ في حكم الـ~ naməlum qismində sayılmaq; 2. 1) qram. məchul növ; صيغة للـ~ yaxud فعل مبنيّ للـ~ felin məchul növü; 2) riyaz. məchul; معادلة ذات عدة مجهولات bir neçə məchullu tənlik

- مَجْهُولِيَّة məchulluq, naməlumluq

I (جهم) جَهِمَ (ə) جَهْمٌ 1) qaşqabaqlı baxmaq; 2) qaşqabaqlı qəbul etmək (kimi); qaraqabaq qarşılamaq; جَهُمَ (u) جُهُومَة , جَهَامَة qaşqabaq tökmək; mısmırığını sallamaq; üz-gözünü turşutmaq; tutulmaq; V تَجَهَّمَ 1) qaşqabaq tökmək; tutulmaq, qanı qaralmaq; ~ الجوّ a) qaranlıq düşdü; b) məcaz. vəziyyət gərginləşdi; 2) qaşqabaqlı, tutqun nəzərlərlə baxmaq (kiməsə təs. halda və yaxud لـ)

- جَاهِم tutqun, qaşqabaqlı, üzügülməz

- جَهَام topl. qara, tutqun buludlar (yağışsız)

- جُهُومَة , جَهَامَة qaraqabaqlıq, qaşqabaqlılıq, tutqunluq, üzügülməzlik

- جَهْم qaşqabaqlı, qaraqabaq

- جَهْم = مُتَجَهِّم

(جهنم) جَهَنَّم q. cəhənnəm

- جَهَنَّمِيّ cəhənnəm -i/-ı; آلة ~ـة cəhənnəm maşını

جِهَة bax: وجه

(جهو) II جَهَّى açmaq, aralamaq, genişləndirmək (yaranı)

- أَجْهَى q. جَهْوَاء çılpaq, örtülməmiş; بيت ~ üstü örtülməmiş ev; رأس ~ daz baş

جِهَوِيّ bax: وجه

جَوّ c. أَجْوَاء , جِوَاء 1) hava, atmosfer; اجواء البلاد ölkənin hava məkanı; سلاح الجوّ hərbi-hava qüvvələri; جوا hava ilə, təyyarə ilə; 2) məcaz. atmosfer, şərait; في جوّ من الودّ والصداقة dostluq və mehribanlıq şəraitində; في جوّ التفاهم المتبادل qarşılıqlı anlaşma şəraitində; وجرت المناقشة في جوّ من المبدئيّة العالية müzakirələr yüksək prinsipiallıq şəraitində keçdi; 3) göy; 4) geniş vadi; 5) hava; iqlim; 6) məcaz. əlverişli zəmin; münasib şərait; 7) fiz., tex. (bir) atmosfer (təzyiqi ölçərkən); الجوّ النفسيّ hal, əhval-ruhiyyə; التحف الجوّ sığınacağı olmamaq; اخلى الجوّ sərbəst buraxmaq (kimi لـ)

- أَجْوَائِيّ meteoroloq

- جُوَّا , جَوَّا xalq dil. içəridə

- جَوَّانِيّ , جُوَّانِيّ daxili, içəri

- جَوِّيّ 1) hava -i/-ı; اسطول ~ hava donanması; بريد ~ aviapoçt; غارة ~ـة hava hücumu; 2) atmosfer -i/-ı; ظواهر ~ـة atmosfer hadisələri; الاحوال الـ~ـة hava şəraiti, hava; سوء الاحوال الـ~ـة pis hava şəraiti; علم الارصاد الـ~ـة meteorologiya; الضغط الـ~ hava təzyiqi; 3) hava -i/-ı; حجر ~ meteorit; 4) radio antenna

- جَوِّيَّات c. hava, atmosfer şəraiti

جُوَافَة bot. quvafa (meyvə və ağac)

جُوَال bax: جول

جُوَالِق c. جَوَالِق , جَوَالِيق = جُوَال

جُوَال c. ـات – tex. aralıq, ara qat

جُوَانْتِي c. جُوَانْتِيَات əlcək; əlcəklər; جلد ~ dəri əlcəklər; صوف ~ yun əlcəklər

I (جوب) جَابَ (u) جَوْب 1) səyahət etmək; dolanmaq; gəzib dolanmaq; başdan ayağa öyrənmək; 2) nüfuz etmək, içinə girmək; 3) yarıb keçmək; yarmaq; 4) kəsmək; biçmək; 5) جَاب xalq dil. gətirmək; III جَاوَبَ cavab vermək (kimə); IV أَجَابَ 1) cavab vermək; ~ـه (على) عن السؤال kiminsə sualına cavab vermək; etiraz etmək; 2) cavab vermək; müvafiq olmaq (nəyə لـ); qane etmək; 3) razılaşmaq (nəyə الى); VI تَجَاوَبَ 1) bir-birinə cavab vermək; 2) uyğun gəlmək; 3) səsləşmək; 4) əks-səda vermək; VII إِنْجَابَ keçmək; dağılmaq (əndişə, qaranlıq haqqında); VIII إِجْتَابَ tədqiq etmək, öyrənmək; ~ الارض yer üzünü gəzib dolanmaq; X [1] إِسْتَجَابَ diqqətlə dinləmək (yalvarışı); cavab vermək (səsə); eşitmək (kimisə لـ); X [2] إِسْتَجْوَبَ dindirmək; sorğu-sual etmək; 2) sorğu göndərmək (məs., parlamentdə)

- إِجَابَة c. ـات – 1) cavab; ...إجابةً على... cavab olaraq; 2) yerinə yetirmə, əməl etmə; ~ لطلبكم xahişinizi yerinə yetirərək; 3) razılıq; 4) itaət

- إِسْتِجَابَة 1) əməl etmə, yerinə yetirmə (xahişi); ... ~ لطلبكم xahişinizi yerinə yetirərək; 2) uyğunluq (nəyə لـ); 3) reaksiya, əks-səda

- إِسْتِجْوَاب c. ـات – 1) dindirmə; ~ الخصوم hüq. tərəflərin dindirilməsi; 2) sorğu; parlament sorğusu

- إِنْجِيَاب dağılma, keçib getmə (dumanın, buludun və s.)

- جَائِبَة c. جَوَائِب yenilik, xəbər

- جَوَاب c. أَجْوِبَة , جَوَابَات 1) cavab; 2) replika, atmaca; 3) xalq dil. məktub; 4) mus. oktava

- جَوَّاب 1. səyahət edən; gəzən, gəzib dolaşan; dənizdə çox üzən (gəmi); 2. səyyah; yolçu; turist

- جَوَّابَة görkəmli səyyah

- جَوَابِيّ cavab -i/-ı; رسالة ~ـة cavab məktubu

- جَوْب 1) gəzmə, dolaşma, səyahət; 2) öyrənmə; 3) nüfuz etmə

- جُوب q. yubka; قصيرة ~ qısa yubka

- جَوْبَة c. جُوَب 1) dəlik; 2) kəsik yer, açıq yer (qadın paltarında)

- مِجْوَب c. مَجَاوِب burğu

- مُجِيب cavab verən; ولكن لا من ~ ولا سميع lakin nə cavab verən var, nə eşidən

جُوت cüt

جُوتَر tibb. boğaz uru; qalxanvari vəzi

I (جوح) جَاحَ (u) جَوْح məhv etmək, həlak etmək; süpürüb atmaq; IV أَجَاحَ tələf etmək, məhv etmək; VIII إِجْتَاحَ 1) məhv etmək, tələf etmək, həlak etmək; viran etmək, xaraba qoymaq (məs., ölkəni); 2) süpürüb aparmaq; götürüb aparmaq (dalğa, sel haqqında); sürətlə, gurultu ilə keçib getmək (fırtına, dalğa, tətil və s.)

- جَائِحَة c. جَوَائِح 1) bəla, fəlakət, müsibət; 2) fırtına, tufan, boran; 3) taun

جُوخ c. أَجْوَاخ mahud; مفرش من الـ~ الاخضر yaşıl mahud süfrə; مسح ~ـه kiminsə qarşısında quyruq bulamaq, yaltaqlıq etmək, alçalmaq

I (جود) جَادَ [1] (u) جَوْدَة , جُودَة 1) üstün olmaq; 2) əla keyfiyyətli olmaq; جَادَ [2] (u) جُود səxavətli olmaq; səxavətlə pay vermək (بـ);

fəda etmək, qurban vermək (*nəyi* بـ); لا يجود به الدهر (الزمان) bu çox nadir hallarda olur; ~ت العين göz yaşını tökmək; ~ت السماء göydən yağış tökmək; ~ بنفسه özünü fəda etmək; ~ بالنفس الاخير canı çıxmaq; ölmək; II جَوَّدَ 1) keyfiyyətini yüksəltmək; yaxşılaşdırmaq; 2) təcvid etmək, avazla oxumaq (*Quranı*); IV أَجَادَ 1) bir işi yaxşı, əla görmək; ~ المضغ yaxşı-yaxşı çeynəmək; 2) yaxşı, gözəl danışmaq; ~ اللغة العربية ərəb dilini yaxşı bilmək; ərəb dilində yaxşı danışmaq; 3) yaxşılaşdırmaq; V تَجَوَّدَ yaxşısını seçmək; VI تَجَاوَدَ kimin daha yaxşı olduğunu müəyyən etmək, yarışmaq (*nədə* في); X إِسْتَجَادَ nəyisə yaxşı, əla hesab etmək

- إِجَادَة əla, yaxşı, kamil yerinə yetirmə; kamillik (*nədə* في)

- تَجْوِيد təcvid, avazla oxuma (*Quranı*)

- جَوَاد[1] *c.* جِيَاد at; cins at; çapağan at; löhrəm at

- جَوَاد[2] *c.* أَجْوَاد , أَجَاوِد səxavətli, comərd, əliaçıq adam

- جَوْد bərk yağış

- جُود səxavət; comərdlik

- جَوْدَة üstünlük; yüksək keyfiyyət, yaxşı cəhət

- جَيِّد *c.* جِيَاد 1) yaxşı, əla, gözəl, üstün; علم العلم جيّد çox yaxşı bilmək; ~ا yaxşı, əla; ~ جدا əla (*qiymət*); 2) səxavətli

- مِجْوَاد çox səxavətli

- مُجِيد mahir, bacarıqlı

جَوْدَار çovdar; خبز الـ~ çovdar çörəyi

I جَارَ (u) (جور) جَوْر 1) aralanmaq, çəkilmək; uzaqlaşmaq, sapmaq (*nədən* عن); ~ عن السبيل yoldan sapmaq; 2) cövr etmək, zülm etmək (*kimə* على); 3) sıxmaq, əzmək; zor işlətmək (*kimə qarşı* على); ~ على الارض yeri özbaşına tutmaq, torpağı zəbt etmək; II جَوَّرَ kimisə cövr etməkdə, cəfa etməkdə günahlandırmaq; III جَاوَرَ 1) qonşuluqda yaşamaq; qonşuluqda olmaq; həmhüdud, yanaşı olmaq; yapışıq olmaq; 2) mücavirlik etmək, pirə və ya məscidə xidmət etmək, məscidin yanında dinin təbliği ilə məşğul olmaq; ~ في الازهر əl-Əzhərin tələbəsi olmaq; ~ ربّه ölmək; IV أَجَارَ himayədarlıq etmək; kömək, yardım göstərmək; müdafiə etmək; VI تَجَاوَرَ qonşuluqda yaşamaq; qonşuluğunda olmaq; X إِسْتَجَارَ kömək, himayə istəmək (*kimdən* بـ , من)

- جَائِر *c.* جَوَرَة , جَارَة 1. 1) cövr edən; qəddar, zalım; 2) ədalətsiz; ~ حرب ədalətsiz müharibə; 2. müstəbid

- جَار *c.* جِيرَان , أَجْوَار qonşu; yaxın; الاجوار الغربيّون qərbli qonşular; الـ~ جار وإن جار *At. sözü. hərf.* qonşu zülm etsə də qonşuluğunda qalır

- جَارَة *c.* ات – qonşu qadın

- جَايِر ayaqqabı qəlibi

- جِوَار 1) qonşuluq; yaxınlıq; بـ~ه kiminsə qonşuluğunda; حسن الـ~ yaxşı qonşuluq; 2) himayə; انتقل الى ~ ربّه *yaxud* دعاه الله الى ~ه ölmək

- جَوْر cövr, cəfa; zülm, zorakılıq; qəddarlıq; ədalətsizlik; özbaşınalıq

- جُورَة *c.* جُورَات , جُوَر 1) çuxur (*döşəmədə*); oyuq, çala

- جُورِيّ *həmç.* ورد~ Dəməşq qızılgülü

- جِيرَة qonşuluq

- مُتَجَاوِر qonşu, həmhüdud

- مُجَاوِر 1. həmhüdud, yanaşı, qonşu, yapışıq; الزاويتان الـ~تان *riyaz.* qonşu bucaqlar; 2. mücavir, pir və ya türbə yanında xidmət edən, dini təbliğ edən şəxs; ilahiyyatçı tələbə; ~ في الازهر əl-Əzhərin tələbəsi

- مُجَاوَرَة 1) qonşuluq; حسن ~ yaxşı qonşuluq; 2) mücavirlik

- مُجِير 1. himayə göstərən; 2. himayəçi

جَوْرَب *c.* جَوَارِب corab; ~ قصير qısa corab; حمّالة الـ~ corabbağı, dizbağı

I جَازَ (u) (جوز) جَوَاز 1) keçmək; keçib getmək; 2) verə bilmək (*imtahanı*), çıxmaq (*imtahandan*); 3) caiz, icazəli olmaq; icazə verilmək; لا يجوز olmaz, caiz deyil; 4) baş tutmaq, keçmək, əmələ gəlmək; لم تجز هذه الحيلة عليها onunla bu hiylə baş tutmadı; II جَوَّزَ icazə vermək, caiz saymaq; 2) səlahiyyət vermək; 3) *xalq dil.* evləndirmək; ərə vermək (*müq. et:* زَوَّجَ); III جَاوَزَ 1) ötmək, aşmaq; هذا يجاوز طاقته buna onun gücü çatmaz; 2) həddi aşmaq; pozmaq (*məs., qanunu*); 3) keçmək (*nədən nəyə* الى , عن); ~ عن ذنبه günahından keçmək; IV أَجَازَ 1) icazə vermək, izn vermək, ixtiyar vermək; 2) vermək; 3) mükafatlandırmaq (*nə ilə* بـ), savabını vermək; 4) yerinə yetirmək; keçirmək; ~ قرارا qərarı keçirmək; 5) diplom vermək (*kimə* في , بـ); 6) keçirmək, göndərmək (*vasitəsilə* عبر); V تَجَوَّزَ 1) lazım olduğundan az etməyi özünə rəva bilmək; 2) (*nədəsə* في) yarıtmaz olduğunu göstərmək; 3) məcazi ifadə işlətmək; 4) *xalq dil.* evlənmək; ərə getmək; evli olmaq; ərli olmaq (*müq. et:* تَزَوَّجَ); VI تَجَاوَزَ 1) həddi aşmaq; kənara çıxmaq; ötmək; ~ السبعين yaşı yetmişi ötüb; 2) dolanmaq; yanından ötüb keçmək; 3) kəsmək, qabağını kəsmək, aradan qaldırmaq; ~ كل المشاكل bütün çətinlikləri aradan qaldırmaq; 4) çəkinmək; imtina etmək (*nədən* عن); VIII إِجْتَازَ 1) keçmək; aşmaq; addamaq; çevrilmək; ~ امتحانا imtahanı verə bilmək; 2) çəkmək, qatlaşmaq, dözmək; ~ ضائقة çətinliyə qatlaşmaq; 3) aradan qaldırmaq; öhdəsindən gəlmək; keçmək (*maneələri*); X إِسْتَجَازَ 1) icazə istəmək; 2) diplom verilməsi barədə xahiş etmək

- إِجَازَة *c.* ات – 1) icazə; اجازات التصدير (الاستيراد) ixrac (*idxal*) lisenziyaları; 2) şəhadətnamə; diplom (*elmi dərəcənin verilməsi barədə*); ~ القنصلية *yaxud* الـ~ القنصلية ekzekvatura; 3) məzuniyyət; ~ مدفوعة ödənişli məzuniyyət; ~ إعتيادية *yaxud* ~ سنويّة növbəti məzuniyyət; ~ مرضيّة xəstəliyə görə məzuniyyət; ~ الولادة *yaxud* ~ الوضع *yaxud* ~ الحمل hamiləlik məzuniyyəti; غائب بالـ~ məzuniyyətdə olan; حضر الى... بالـ~ məzuniyyətə harayasa gəlmək

- إِجْتِيَاز keçmə; kəsib keçmə; ~ الامتحان imtahanı vermə; ~ العقبات çətinlikləri aradan qaldırma, maneələri keçmə

- أَجْوَز daha caiz

- تَجَاوُز *c.* ات – 1) keçmə (*nəyisə*); 2) aşma; addama; ifrat, ifratçılıq; 3) qanunu pozma

- تَجَوُّز məcazi, obrazlı ifadə; من باب الـ~ (على سبيل الـ~) اسمّيه هكذا mən bunu obrazlı olaraq belə adlandırıram

- جَائِز 1) keçən; 2) caiz, icazəli; غير ~ qeyri-caiz, yolverilməz; من الـ~ ان... ola bilər ki...

- جَائِزَة *c.* جَوَائِز mükafat

- جَوَاز[1] 1) keçid; 2) yol verilmə, mümkünlük; icazəlilik, caizlik; عدم ~ qeyri-caizlik; qeyri-mümkünlük; ~ الامتحان imtahanı vermə; 4) *xalq dil.* nikah, evlənmə

- جَوَاز ² c. ـات – 1) həmç. السفر ~ pasport; مصلحة الجوازات pasport şöbəsi; 2) pasportda viza
- جَوْز ¹ xalq dil. 1) cüt; 2) ər; arvad (müq. et: زَوْج)
- جَوْز ² c. أَجْوَاز 1) məkan; أجواز الفضاء kosmik məkanda; 2) özək, məğz; başlıca hissə
- جَوْز ³ topl. qoz, qoza; البلّوط ~ palıd qozası; الطيب ~ cövüz; القزّ ~ barama; الكشيو ~ hindqozu, keşyu; المقيء ~ الـ ravənd; ~الـ الهنديّ yaxud الهند ~ hindqozu; kokos; خشب ~ qoz ağacı (material kimi)
- جَوْزَاءُ: الـ ~ بُرْج astr. Əkizlər bürcü; بيت الـ~ astr. Betelgeyz; النجاح عليه ابعد منالا من الـ~ onun uğur qazanmağına çox qalıb
- جَوْزَة ¹ c. ـات – qoz; الحلقوم ~ yaxud الرقبة ~ anat. hulqum, xirtdək
- جَوْزَة ² c. ـات – qəlyan; شرب الـ~ qəlyan çəkmək; شرب الحشيش ~ həşiş çəkmək
- جَوْزِيّ 1) qoz -i/-ı; 2) qoz rəngi, qəhvəyi
- جِيزَة xalq dil. nikah, evlənmə
- مُتَجَاوِز həddi aşan
- مُتَجَوِّز evli, ailəli
- مَجَاز keçid, dəhliz; 2) boğaz; 3) məcaz; obrazlı ifadə; metafora; ً~ yaxud في سبيل الـ~ məcazi olaraq
- مُجَاز 1) icazəsi olan; 2) lisensiat, diplomlu, şəhadətnaməsi olan; في العلوم الجغرافيّة ~الـ coğrafiya elmləri namizədi
- مَجَازِيّ məcazi, obrazlı
- مُجَاوَزَة 1) keçmə; 2) ötüb keçmə, həd-

جَوْسَق c. جَوَاسِق 1) köşk; 2) çardaq; 3) qəsr

I جَاعَ (جوع) (u) جَوْع ac olmaq, aclıq çəkmək; II جَوَّعَ ac saxlamaq; IV أَجَاعَ = II; نفسه ~ özünü ac saxlamaq; ac qalmaq; X اِسْتَجَاعَ özünü həmişə ac hiss etmək, doymaq bilməmək
- تَجْوِيع ac saxlama; yeməkdən məhrum etmə
- جَائِع c. جِيَاع ac; aclıq çəkən
- جَعَان c. جَعَانِين = جَائِع
- جُوع 1) aclıq; doyunca yeməmə; ~الـ كافر At. sözü: aclıq kafirdir; aca nə halal, nə haram; لا يسمن ولا يغني من ~ هذا bunun xeyri yoxdur
- جَوْعَان q. جوعى c. جِيَاع = جَائِع
- مَجَاعَة = جُوع

I جَافَ (ə) جَوْف boş olmaq; içiboş olmaq; II جَوَّفَ içini boşaltmaq; içiboş etmək; V تَجَوَّفَ = I
- أَجْوَف q. جَوْفَاءُ c. جُوف boş, içiboş; الخدين ~ yanaqları batmış; فعل ~ qram. boş fel; كلمات جوفاء yaxud عبارات جوفاء boş, mənasız sözlər; boşboğazlıq; الساعات الجوفاء xəlvət, durğun gecə
- تَجْوِيف c. تَجْوِيفَات , تَجَاوِيف 1) içini oyma; oyuqlama; 2) oyuq, çuxur, girinti, qazıq; boşluq; تجويفات القلب ürək boşluğu; الصدريّ ~الـ sinə boşluğu; البريتونيّ ~الـ qarın (periton) boşluğu; حُقّيّ ~ oynaq batığı; dərə, çuxur
- جُوَافَة bax: əlifba sırası ilə
- جَوْف c. أَجْوَاف 1) boşluq; iç; السفينة ~ gəminin anbarı; 2) qarın; tək; alt; الارض ~ yerin

- مُجَوَّف boş, içiboş

أَجْوَق q. جَوْقَاءُ c. جُوق əyilmiş (sifət)
- جَوْق c. أَجْوَاق 1) toplantı, qrup, dəstə; 2) truppa; 3) orkestr; 4) xor
- جَوْقَة c. ـات – qrup, dəstə; ansambl; موسيقية ~ orkestr; مدير الـ~ dirijor; الشرف ~ şərəf legionu

جُوكِيّ c. جُوكِيَّة jokey

I جَالَ (جول) (u) جَوْل , جَوَلَان 1) gəzmək; gəzib dolaşmaq; dolanmaq; 2) cövlan etmək; get-gəl etmək; hərlənmək; aylanmaq; 3) at oynatmaq; صال و~ bax: صال; في خاطره ~ nə barədəsə düşünmək; II جَوَّلَ = I; IV أَجَالَ 1) cövlan etdirmək; gəzdirmək; الكناسون مكانسهم على الارصفة ~ süpürgəçilər səkilərə yaxşı süpürgə çəkdilər; 2) dolandırmaq; dövrə vurdurmaq; hərlətmək, aylandırmaq; بصره ~ ətrafa göz gəzdirmək; فيه الفكر ~ طويلا bir şey haqqında uzun-uzadı düşünmək; الرأى في ~ müzakirə etmək; V تَجَوَّلَ 1) gəzib-dolaşmaq, dolanmaq; 2) cövlan etmək; cövlana çıxmaq; hər yanı gəzmək; get-gəl etmək
- إِجَالَة dolanma; hərlənmə; dövrə vurma; الفكر ~ fikrə dalma
- تَجْوَال 1) gəzib dolaşma; cövlan etmə; 2) dövrə vurma, hərlənmə
- تَجَوُّل gəzib dolaşma; get-gəl etmə; hərlənmə
- مُتَجَوِّل = جَائِل

جُوَال c. جُوَالَات , أَجْوِلَة kisə, xaral, çuval (müq. et: شُوَّال bax: شول)
- جَوَّال 1. 1) gəzib dolaşan; 2) səyyar; gəzər-
- جَوَلَان = جَوْل
- جَوْلَة 1) səyahət; turne; turist səfəri; 2) tur; gəzmə; reys (gəmi, təyyarə); 3) hərlənmə; hərəkət; yeriş; 4) idm. raund; الاولى ~ربح الـ birinci raundu udmaq
- مُتَجَوِّل gəzib dolaşan; səyahət edən; بيّاع ~ səyyar, gəzərgi alverçi; çərçi; ayaqçı, paylayan; وكيل ~ səyyar agent; مراسل ~ səyyar müxbir
- مَجَال c. ـات – 1) yer; ليس هنا ~ للشك burada şübhə üçün yer yoxdur; ليس هنا ~ للكلام على... bura … haqqında danışmağın yeri deyil; ليس هنا ~ لمناقشة هذه المسألة bura bu məsələni müzakirə etmək yeri deyil; 2) məkan; genişlik; واسع الـ~ geniş; الحيويّ ~الـ həyati sahə; الجويّ ~الـ hava məkanı; 3) meydan, sahə; العمل ~ fəaliyyət sahəsi; القوّة ~ fiz. qüvvət sahəsi; الكهربائيّ ~الـ elektrik sahəsi; ~الـ المغناطيسيّ fiz. maqnit sahəsi; شدة ~الـ المغناطيسيّ fiz. maqnit sahəsinin gərginliyi; 4) imkan لم يكن عنده ~ للاختيار onun seçmək imkanı yox idi; لا ~ لنكران هذه الحقيقة bu həqiqəti danmaq mümkün deyildir
- مِجْوَل c. مَجَاوِل 1) halqa; asma, asmalıq; sırğa, tana; 2) həmayil

جُولْف qolf (oyun)

جُوَالِق bax: əlifba sırası ilə

جَوْلَق c. جَوَالِق çarx topu, təkər topu; buksa; oymaq, tıxac

جَام bax: əlifba sırası ilə

جَوْن c. جُون 1. qara, zil qara (at); 2. gün

جَوْهَرٌ *c.* جَوَاهِرُ 1) cövhər, mahiyyət (*işin*); الصورة والـ~ forma və mahiyyət; 2) maddə, materiya; فرد ~ a) atom; b) *fəls.* monada; 3) qiymətli daşlar; cəvahirat

- جَوْهَرْجِيٌّ *c.* جَوْهَرْجِيَّةٌ *yaxud* جَوَاهِرْجِيٌّ *c.* جَوَاهِرْجِيَّةٌ zərgər

- جَوْهَرَةٌ *c.* ات – 1) qiymətli daş; 2) daşqaş; qızıl-gümüş; cəvahirat; qiymətli şey; *məcaz.* xəzinə

- جَوْهَرِيٌّ 1) əhəmiyyətli; mahiyyətli; 2) maddi

- جَوْهَرِيَّةٌ maddilik

- مُجَوْهَرَاتٌ *c.* qiymətli əşyalar

I جَوِيَ (ə) جَوًى 1) böyük həvəsə düşmək; ehtirasa uymaq; 2) müsibətə, dərdə düçar olmaq; VIII اِجْتَوَى nifrət bəsləmək

- جَوًى ehtiras, coşqunluq, coşqun sevgi

جَوْدَارٌ çovdar

I (جيأ) جَاءَ (i) مَجِيءٌ 1) gəlmək; gəlib çatmaq; yetişmək; الى الدنيا ~ dünyaya gəlmək; ~نا البيان الآتي... biz belə bir açıqlama almışıq; ~ من القاهرة ان... Qahirədən xəbər gəlib ki...; 2) yaxınlaşmaq; yanaşmaq (*kimə* على); 3) baş vermək, alınmaq, olmaq; ~ هذا طبق مرامه bu onun istəyinə uyğun alındı; 4) etmək; 5) gətirmək (*nə* بـ); 6) göstərilmək, xəbər verilmək; وقد ~ في الامثال ان... zərb-məsəllərdə deyilir ki...; IV أَجَاءَ gətirmək (*kimi*)

- جَاءٍ *q.* جَائِيَةٌ gələn, gəlib çatan

- جَيْئَةٌ gəliş, gəlmə; تمشى ذهابا (ذهوبا) وجيئة var-gəl etmək; o başa-bu başa getmək

- مَجِيءٌ gəliş, gəlmə

جِيبٌ *c.* ات – yubka

I (جيب) جَابَ (i) جَيْبٌ 1) kəsik açmaq (*paltarda*); 2) *xalq dil.* gətirmək

- جَيْبٌ *c.* جُيُوبٌ 1) cib; ساعة الـ~ cib saatı; سكين الـ~ cib bıçağı; مصروف الـ~ cibxərcliyi; وضع في الـ~ a) cibinə qoymaq; b) mənimsəmək; على ~ الآخر başqasının hesabına; ~ ابو مخروق *obrazl.* cibiyırtıq, bədxərc; 2) kəsik (*paltarda*); 3) *obrazl.* ürək; ناصح الـ~ təmiz ürəklə; 4) *riyaz.* sinus; ~ تمام الزاوية *riyaz.* kosinus; 5) yuva, ocaq (*müqavimət*)

- جَيْبِيٌّ cib -i/-ı

- جَيْبِيَّةٌ *c.* ات - cib dua kitabçası

جِيدٌ *c.* أَجْيَادٌ boyun

جَيْرِ bəli, əlbəttə

جِيرٌ əhəng; *kim.* kalsium; حي ~ söndürülməmiş əhəng; مطفأ ~ söndürülmüş əhəng; نترات الـ~ kalsium nitratı, əhəngli şora; كربونات الـ~ kalsium karbonatı

- جَيَّارٌ 1) söndürülməmiş əhəng; 2) əhəngsatan

- جَيَّارَةٌ *c.* ات – əhəngbişirmə sobası

- جِيرِيٌّ əhəng -i/-ı; əhəngli, təbaşirli

جِيرُوسْكُوبٌ giroskop

جِيزَاوِيٌّ cizəli; Cizə sakini

I (جيش) جَاشَ (i) جَيْشٌ 1) coşmaq, qızışmaq; qalxmaq; cuşa gəlmək; 2) qaynamaq, guruldamaq; ~ت نفسه onun ürəyi bulandı; II جَيَّشَ səfərbər etmək; ordu yığmaq; qoşun yığmaq; جَيَّشَ الجيوش *məch.* ordular toplandı (*nə üçün* لـ); X إِسْتَجَاشَ coşdurmaq (*hissləri*)

- جَائِشٌ 1) coşan, həyəcanlanan; 2) qaynayan, guruldayan; ~ النفس ürəyi bulanan

- جَيَّاشٌ qaynar

- جَيْشٌ *c.* جُيُوشٌ ordu; qoşun; الـ~ الأذربيجاني Azərbaycan ordusu; مجلس الـ~ hərbi şura; وحدات الـ~ ordu hissələri

- جَيَشَانٌ həyəcan, coşqunluq; 2) qaynama, guruldama; ~ النفس ürəyi bulanma

(جيص) II جَيَّصَ *xalq dil.* qarından yel buraxmaq

I (جيف) جَافَ (i) جَيْفٌ 1) çürümək; xarab olmaq; 2) pis qoxu, iy vermək; II جَيَّفَ = I; V تَجَيَّفَ 1) çürümək, korlanmaq, xarab olmaq; 2) ölü iyi vermək

- جِيفَةٌ *c.* جِيَفٌ , أَجْيَافٌ cəmdək, leş, ölü

- جِيفِيٌّ ölü -i/-ı; ~ زاغ *yaxud* ~ غراب qarğa

جِيلٌ *c.* أَجْيَالٌ 1) qəbilə, nəsil; ~ بعد ~ا nəsildən nəslə; ~ من ~ إلى nəsildən nəslə; 2) əsr; على مر الاجيال əsrlər boyu; اجيالا nəsilbənəsil; əsrlərlə, əsrlər boyu

جِيلَاتِيٌّ , جِيلَاتَةٌ dondurma

جِيلُوتِين gilotin

جِيلِي jele

جِيمٌ 1) cim (ج *hərfinin adı*); 2) qamma (*yunan hərfinin adı*); سين وجيم (سؤال وجواب -*dan qısald.*)

- جِيمِيٌّ – جيم hərfi ilə bağlı; الاشعة الـ~ـة qamma şüalar

جِمْخَانَةٌ = جِيمْخَانَةٌ

جِيلُوتِينٌ = جِيُوتِينٌ

جِيُوفِيزِيَا geofizika

- جِيُوفِيزِيقِيٌّ , جِيُوفِيزِيَائِيٌّ 1. geofiziki; 2. geofizik

جِيُوكِيمِيَائِيٌّ geokimyəvi

جِيُولُوجِيَا geologiya

- جِيُولُوجِيٌّ 1. geoloji; 2. geoloq

ح

ح (حَاءٌ) hā (*ərəb əlifbasının altıncı hərfi; rəqəm mənası 8*)

حا , حَ *xalq dil.* رايح – *dən qısald.* 1) (*gələcək zamanda dərhal hərəkət bildirmək üçün işlədilən söz*): انا حاكتب indi yazacağam; حنعمل ايه nə edəcəyik?; bəs nə edək? 2) ha (*eşşəyi hərəkətə gətirmək üçün çıxarılan səs, hoş demə*)

حَاحَة *xalq dil.* çığırtı (*məs., keçi, qaz*); كانت مرتاحة جابت لها ~ *At. sözü*: hər işi qurtarmışdı, qalmışdı qaqqıltısı

حَاخَامٌ *c.* اتٌ – ravvin; باشي ~ baş ravvin; كبير حاخامات اسرائيل İsrailin baş ravvini

حَامٌ *Bibl.* Ham (*Nuhun oğlu*)

حَامُول *bax:* حمل

حَامِيٌّ 1. hami (*sif.*); اللغات الـ~ـة hami dilləri; 2. hami

حَانٌ şərab dükanı; بنت الـ~ şərab

حَانَا *xüs. ad q.* Hana; كان بين ~ ومانا *məcaz.* iki od arasında qalmaq

حَانَةٌ *c.* اتٌ – şərab dükanı; aşxana

حَانُوتٌ *c.* حَوَانِيتُ dükan; şərab dükanı; aşxana

- حَانُوتِيٌّ *c.* حَانُوتِيَّةٌ 1) dükançı; 2) tabutdüzəldən

I حَبَّ (ə/i) حُبٌّ sevmək; məftun olma;

V تَحَبَّبَ məhəbbət bəsləmək (*kimə* الى); 2) sevgisini qazanmağa çalışmaq; özünü sevdirmək; VI تَحَابَّ *yaxud* تَحَابَبَ bir-birini sevmək; dostluq münasibətində olmaq; X إِسْتَحَبَّ 1) sevmək; həzz almaq; 2) üstünlük vermək (*nəyə* على); 3) *məch.* təqdirəlayiq olmaq; 4) ümumən məqbul sayılmaq

- أَحَبُّ ən sevimli, ən xoş; ~ الى... من... ... üçün ...dan/dən daha xoşdur

- تَحَابٌّ , تَحَابُبٌ qarşılıqlı məhəbbət; sevgi; dostluq; dostluq münasibətləri

- حَبٌّ *topl. c.* حُبُوبٌ 1) toxum; dən; حبّ الهال hil dənələri; حبّ الرمّان nar dənələri; حبّ البركة *bot.* qaraçörəkotu; حبّ الرأس *bot.* vəzəri; حبّ الشوم *bot.* zoğal; حبّ العزيز *yaxud* حبّ الزلم *bot.* yerbadamı; حبّ الملوك *bot.* albalı; القى الحبّ dən atmaq (*tələ yemi kimi*); 2) giləmeyvə; 4) *c.* çörək (*taxıl şəklində*); حبّ الصبا *yaxud* حبّ الشباب sızanaq, civzə; حبّ الغمام dolu

- حُبٌّ [1] sevgi, məhəbbət; bağlılıq; meyil; حبّ الاستطلاع hər şeyi bilmək həvəsi; حبّ الذات (النفس) özünü sevmə, xudpəsəndlik; حبّ السلم pasifizm; sülhpərəstlik; حبّ الظهور şöhrətpərəstlik; حبّ الغير altruizm; حبّ الوطن vətənpərvərlik; حبًا وكرامة böyük məmnuniyyətlə; ...حبًا بـ *yaxud* ...حبًا لـ kiməsə/nəyəsə sevgisi üzündən; وقع في حبّها o qıza vurulub

السوداء ~الـ *bot.* zirə; الحلوة ~الـ *bot.* cirə, anis; 2) giləmeyvə; 3) həb; 4) sızanaq, civzə; 5) *xalq dil.* əhəmiyyətsiz, xırda şey; 6) dənə (*sayda*); 7) həbbə (1/72 فدّان *fəddana yaxud 58,345* m^2 *bərabər sahə ölçüsü*); الشعير ~ ($^1/_{144}$ ذراع معمارى *yaxud 0,521 sm. bərabər uzunluq ölçüsü*); العين ~ göz bəbəyi; يا ~ عينى əzizim!; القلب ~ könül; جعل كل ~ قبّة milçəkdən fil düzəltmək

- حُبِّي sevgi -i/-ı; dost; dostluq -i/-ı; ~ـا sevə-sevə, sevgi ilə

- حَبِيبٌ *c.* أَحِبَّاءُ , أَحْبَابٌ 1. sevgili, canan, məhbub; 2. 1) istəkli; الشعب ~ xalqın istəklisi; 2) dost, aşna

- حَبِيبَةٌ *c.* حَبَائِبُ sevgili (*qadın*); canan, məhbubə

- حُبَيْبَةٌ *c.* اتٌ - toxumcuq, dənəcik

- حُبَيْبِيٌّ dənəvər; ~ خشب preslənmiş taxta yonqarı (*tikinti materialı kimi*)

- مُتَحَابٌّ sevən və sevilən; dostluq münasibətində olan; الدول الـ~ـة dost ölkələr

- مُحِبٌّ 1. sevən; للسلم ~ sülhsevər; للحريّة ~ azadlıqsevər; لذاته ~ eqoist, xudpəsənd, özünüsevən; للعمل ~ əməksevər; 2. sevgili, vurğun; aşiq; pərəstişkar; محبّو الفنّ sənətsevərlər

- مُحَبَّبٌ [1] sevimli; istəkli; xoşlanılan

- مُحَبَّبٌ [2] dənəvər, xırdalanmış, dən-dən edilmiş

حَبْحَبَ axmaq, şırıltı ilə axmaq, xəfif-xəfif axmaq

- حُبَاحِبٌ *c.* حَبَاحِبُ işıldaquş

- حَبْحَبَةٌ *c.* حَبْحَبٌ qarpız (*Hicaz*)

(حبذ) II حَبَّذَ bəyənmək, tərifləmək, təqdir etmək

- تَحْبِيذٌ bəyənmə, tərifləmə, təqdiretmə

- حَبَّذَا nə yaxşı!; əladır!; الرجل ~ nə yaxşı kişidir!; المرأة ~ nə yaxşı qadındır!; لو ~ yaxşı olardı ki ...

I (حبر) حَبَرَ (u) حَبْرٌ 1) bəzəmək; 2) sevindirmək; şad etmək; حَبِرَ (ə) حُبُورٌ sevinmək, şadyanalıq etmək; II حَبَّرَ 1) bəzəmək; bəzək vurmaq; istənilən şəklə salmaq; 2) yazmaq; المسودّة ~ qaralama yazmaq; 3) mürəkkəblə xətləmək, cızmaq; qaralamaq; IV أَحْبَرَ sevindirmək; V تَحَبَّرَ qaralanmaq; mürəkkəbə bulanmaq

- حِبَارٌ *c.* حِبَارَاتٌ , حَبْرٌ iz, əsər, əlamət; الضرب ~ zərbə izləri; qançır (*bədəndə*); yara yeri, çapıq, kəsik

- حُبَارَى *c.* حُبَارَيَاتٌ dovdaq (*quş*)

- حَبْرٌ , حِبْرٌ *c.* أَحْبَارٌ , حُبُورٌ 1) əməlisaleh alim; سفر الاحبار *Bibl.* Levit; 2) din başçısı; yepiskop; Roma papası; الاعظم ~الـ a) baş kahin; b) Roma papası

- حِبْرٌ *c.* أَحْبَارٌ , حُبُورٌ mürəkkəb; rəng,

- حَبَرَةٌ c. ات - örtük, mantilya (*çiyin şalı*);
ايّام البرقع والـ~ çadra və örtük əsri
- حِبْرِيٌّ = حَبْرَوِيٌّ
- حَبْرِيٌّ , حِبْرِيٌّ 1) papa -i/-ı; 2) yepiskopal
- حَبْرِيَّةٌ c. ات - ibadət cübbəsi, xələti
- حُبُورٌ sevinc, şadyanalıq
- مَحْبَرَةٌ c. مَحَابِرُ mürəkkəbqabı
- يَحْبُورٌ şən, şad; xoşhal, razı

I حَبَسَ (i) حَبْسٌ 1) həbs etmək, həbsxanaya salmaq; 2) bağlamaq, qıfıllamaq, kilidləmək, qapamaq; 3) qorumaq; 4) saxlamaq; qoymamaq; mane olmaq; وحَبَسَني المرض المفاجئ عن ان ازوركم gözlənilməz xəstəlik məni sizi ziyarət etməyə qoymadı; ~ انفاسه bir qədər nəfəs almamaq; 5) cilovlamaq, boğmaq (*hissləri*); 6) yolu kəsmək; buraxmamaq (عن); 7) həsr etmək; vəqf kimi vəsiyyət etmək (*nəyə* على); VII إنْحَبَسَ 1) həbs olunmaq, saxlanılmaq; 2) ilişib qalmaq sıxılmaq (*nəfəs*); صرخت ولكن الصرخة ~ت في حلقي çığırdım, amma çığırtı boğazımda ilişib qaldı; VIII إحْتَبَسَ 1) həbsxanaya salınmaq; 2) bağlanmaq, qapanmaq; 3) kəsilmək, boğulmaq, sıxılmaq (*nəfəs*); ~ت انفاسه onun nəfəsi sıxılır; ~ الصوت في حلقه səs boğazında ilişib qaldı

- إحْتِبَاسٌ kəsilmə; ~ البول *tibb.* sidiyin kəsilməsi
- إنْحِبَاسٌ saxlanılma; ~ في الهواء boğanaqlıq, havada ağırlıq; (الامطار) ~ المطر yağışsızlıq, yağışların yağmaması
- إحْتِبَاسٌ həbs etmə; həbs; ~ احتياطي ibtidai (*ilkin*) həbs; ~ انفرادي ayrı, təkcə saxlanılmaqla həbs
- حَبْسٌ[2] c. حُبُوسٌ həbsxana; zindan; qazamat
- حُبْسٌ c. أحْبَاسٌ xeyriyyəçilik məqsədləri üçün vəsiyyət edilmiş mal; vəqf malı; كان ... على ~ـا özünü büsbütün (*nəyəsə*) həsr etmək
- حِبْسٌ c. أحباس 1) bənd; dəhnə; 2) döşəkağı, mələfə
- حَبْسَخَانَةٌ c. ات - həbsxana
- حَبْسَةٌ pul verib azad etmə, girovu geri alma
- حُبْسَةٌ *tibb.* afaziya, nitq pozğunluğu
- حَبِيسٌ 1. 1) məhbus; qapadılmış, bağlı; كانت ~ـة الدار ev dustağı olmaq, bütün günü evdə oturmaq (*qadın haqqında*); 2) sıxılmış (*nəfəs*); 2. c. حُبَسَاءُ 1) məhbuslar, dustaqlar; 2) zahid, tərkdünya, zaviyəyə çəkilmiş
- مَحْبِسٌ c. مَحَابِسُ 1) məhbəs; 2) saxlanma yeri, saxlanc; 3) rezervuar, çən; 4) zaviyə, hücrə (*zahidin*)
- مِحْبَسٌ bağlama kranı
- مُحْبَسٌ: ~ عليه nəfinə vəqf ayrılmış şəxs və ya müəssisə
- مُحَبِّسٌ vəqf ayıran, vəqf təsisçisi
- مَحْبِسَةٌ c. مَحَابِسُ zahidin, münzəvinin qaldığı yer
- مَحْبُوسٌ məhbus, dustaq

(حبش) II حَبَّشَ 1) doldurmaq (*məs., pambıqla*); 2) bəzəmək (*məs., xörəyin üstünü xuruşla*); xuruş, ədviyyat vurmaq
- تَحْبِيشَةٌ c. تَحَابِيشُ 1) iç, tıxma; 2) bəzək; (*cəfəri, quru nanə, soğan, kəvər və sarımsaqdan hazırlanmış*) xuruş
- حَبَشٌ : ~الـ *topl.* həbəşlər; دجاج الـ~ firəngtoyuğu
- حَبَشَةٌ: الـ~ Həbəşistan (*Efiopiya*)
- حَبَشِيٌّ c. أحْبَاشٌ , حُبْشَانٌ 1. həbəş (*sif.*); الـ~ـة həbəş dili; 2. həbəş

- حَبَشِيَّةٌ həbəşlik; həbəş mənşəyi (*məs., sözün*)
- حُبَيْشٌ *topl.* firəngtoyuğu
- حُبَيْشَةٌ c. ات - firəngtoyuğu
- مُسْتَحْبِشٌ həbəşşünas alim

I حَبِطَ (ə) حُبُوطٌ baş tutmamaq, müyəssər olmamaq, müvəffəq olmamaq, uğursuz nəticələnmək, boşa çıxmaq; IV أحْبَطَ pozmaq, batırmaq, heçə çıxarmaq, korlamaq
- حَبَطٌ göy qançır, çapıq
- حُبُوطٌ pozulma, zay olma, heçə çıxma, uğursuzluq, müvəffəqiyyətsizlik

(حبط) II حَبَّطَ zarafat etmək, məzələnmək, əylənmək; şitlik etmək

حَبَقٌ *bot.* birəgülü; ~ البقر çobanyastığı, ağkirpik, mollabaşı

I حَبَكَ (u, i) حَبْكٌ 1) sıx toxumaq, sıx hörmək; toxumaq (*corab*); hörmək (*kəndir*); qurmaq, quraşdırmaq, düzəltmək; ~ الدسائس intriqa düzəltmək; ~ المؤامرة qəsd hazırlamaq; ~ السوء pis niyyətdə olmaq (*kiməsə qarşı* ...); 2) tikmək, bənd etmək, bitişdirmək; yenidən hörmək, bir-birinə keçirmək; 3) möhkəm etmək, bərkitmək; II حَبَّكَ bitişdirmək, bərkitmək; VIII احْتَبَكَ bir-birinə keçmək, hörülmək
- حَبَّاكٌ toxucu, culfa
- حِبَاكَةٌ toxuculuq, culfalıq
- حُبْكَةٌ c. حُبَكٌ 1) toqqa, qayış, kəmər; 2) başlanğıc, giriş (*ədəbi əsərdə*)
- حَبِيكَةٌ c. حُبُكٌ hərəkət yolu, iz (*ulduzun*)
- مَحْبُوكٌ sıx, yaxşı hörülmüş, yaxşı görülmüş; əla edilmiş

I (حبل) حَبَلَ (u) حَبْلٌ 1) iplə bərkitmək; 2) torla tutmaq; kəmənd atmaq; حَبِلَ (ə) حَبَلٌ hamilə olmaq; 2) dolu olmaq (*nə ilə* من); II حَبَّلَ hamilə etmək; mayalandırmaq, döllәndirmək; IV أحْبَلَ = II; VIII احْتَبَلَ torla, kəməndlə tutmaq
- أُحْبُولَةٌ c. أحَابِيلُ , أُحْبُولاتٌ 1) ilgək, ilmə; kəmənd; 2) cələ, tələ, duzaq, tor, kəmənd
- حَابِلٌ 1) tələ quran, torçu; 2) yerlik (*parçanın*); اختلط الـ~ بالنابل qat-qarış olmaq; dolaşıq düşmək
- حَبَّالٌ c. حَبَّالَةٌ ipçi, kəndirqayıran
- حِبَالَةٌ c. حَبَائِلُ tor, cələ, tələ, kəmənd
- حَبْلٌ c. حِبَالٌ , أحْبُلٌ 1) ip, kəndir, qaytan, zivə, kanat, buraz; ~ الجرّ buraz (*yedək üçün*); ~ الغسيل zivə, paltar zivəsi; ~ غليظ kabel; ~ المرساة lövbər zənciri; ~ الله həblullah, Allahın ipi (*İslam*); اعتصم بـ~ الله Allahın ipindən bərk yapışmaq (*İslama etiqad etmək*); وضع ~ـا في عنقه boynuna kəndir salmaq, ilişdirmək; لعبة شدّ الـ~ kəndirçəkmə oyunu, kim kimi dartar oyunu; لعب على ~ين *məcaz.* ikili oyun oynamaq; 2) tel; الصوت حبل (أحبال) səs telləri; 3) damar; ~ الوريد boyun damarı; 4) şırnaq; ~ سرّيّ göbəkbağı; ~ شوكي onurğa beyni (*haram ilik*); ~ المساكين *bot.* sarmaşıq; ~ منوي *anat.* toxum borusu; ~ النط ip (*ipatdı oyunu üçün*); اضطرب ~ الامن ictimai asayiş pozuldu; ألقى الـ~ على الغارب cilovu buraxmaq; sərbəstlik vermək; *məcaz.* özünü taleyin ixtiyarına vermək; ألقى ~ الامور على غاربه heç bir tədbir görməmək, passivlik göstərmək; مد إليه ~ النجاة kiməsə kömək əli uzatmaq; طال ~ المشاجرة mübahisə uzun çəkdi; انقطع ~ المودة بينهما *məcaz.* aralarında məhəbbət telləri kəsildi, araları dəydi; قطع الـ~ بينهم مبتوت bütün münasibətləri kəsilib; ~ الصمت sükutu kəsmək

- حَبَل hamilə olma; boynuna düşmə; mayalanma; بلا دنس ~ bakirə hamiləlik, toxunmadan hamilə olma
- حُبْلاَنُ 1) dolu, boylu; 2) hamilə qadın
- حُبْلَى c. حَبَالَى boylu, hamilə qadın; الحالة الـ~ باوخم العواقب təhlükəli nəticələri ola biləcək vəziyyət

I حَبِنَ (ə) حَبَن həmç. məch. bədən boşluqlarına su yığılmasına tutulmaq
- أَحْبَن q. حَبْنَاء c. حُبْن 1) bədən boşluqlarına su yığılan xəstə; 2) ayağının altı ətli olan
- حَبَن bədən boşluqlarına su yığılması
- حَبْهَان hil toxumu

I حَبَا (u) حَبْو (حبو) 1) sürünmək; على يديه ~ و ركبتيه dizləri üstündə sürünmək; diz-diz sürünmək; 2) bağışlamaq (nə), hədiyyə etmək, vermək (nə بـ); 3) yaxınlaşmaq; yetmək; إلى العاشرة من العمر ~ o, on yaşına yetişmişdi; III حَابَى 1) yararlı olmaq; 2) qərəzkar olmaq; tərəfkeşlik etmək
- حِبَاء c. أَحْبِيَة hədiyyə, bəxşiş, töhfə, peşkeş
- حَبْو sürünmə
- حِبَاء = حُبَى , حِبَى c. حُبْوَة , حَبْوَة , حِبْوَة
- حَبَوِيَّة vergililik, istedadlılıq
- مُحَابٍ q. مُحَابِيَة yararlı, qərəzkar, tərəfkeş
- مُحَابَاة 1) yararlılıq; 2) üzgörənlik; tərəfgirlik; عدم الـ~ qərəzsizlik; بلا~ üzgörənlik etmədən; bitərəf

I حَتَّ (ə, u) حَتّ 1) pozmaq; qaşımaq; qazıyıb təmizləmək; 2) içərisindən yemək,

[redacted]

- حَتّ yarpaqların tökülməsi (xəstəlikdən)
- حَتَّة c. حُتَت 1) parça, tikə; ovuntu; az miqdar; 2) sikkə; 3) məhəllə (şəhərdə)

I حَتَدَ (ə) حَتْد 1) əsil-nəcabətli, adlı-sanlı olmaq; 2) cins olmaq
- مَحْتِد əsil; mənşə; cins; كريم الـ~ əsil-nəcabətli

حِتَار c. حُتُر qıraq, uc, ətək; haşiyə, kənar
- حُتْرَة 1) kiçicik bir parça; 2) boş, vecsiz, dəyərsiz şey

حَتْف c. حُتُوف ölüm, həlak olma, tələf olma; لقي ~ـه من الرصاصة o, güllədən öldü; قضى ~ـه ölmək; مات حتف أنفه yaxud مات حتف فيه öz əcəli ilə ölmək

I حَتَمَ (i) حَتْم 1) vacib etmək; boynuna qoymaq; tələb etmək; 2) qəti qərara gəlmək; qərara almaq (nə بـ); II حَتَّمَ öhdəsinə qoymaq (على), bir vəzifə olaraq tapşırmaq, məcbur etmək (على); V تَحَتَّمَ öhdəsinə düşmək; boynuna qoyulmaq, vacib olmaq, zəruri olmaq, labüd olmaq (kimə, kimin üçün على)
- حَاتِم xüs. ad Hatəm; من ~ أجود çox səxavətli (hərf. Hatəmdən də səxavətli)
- حَاتِمِيّ: السخاء الـ~ böyük səxavət; الضيافة الـ~ـة səxavətli qonaqlıq
- حَتَّام = حتى + ما bax: حَتَّى
- حُتَامَة qalıqlar; tikələr; qırıntılar, ovuntular
- حَتْم c. حُتُوم qəti qərar; qətnamə; ~ـا qətiyyətlə; labüd olaraq; dönmədən; qeydsiz-şərtsiz

[redacted]

حَتَّى 1. qədər, dak-dək; الصبح ~ sabahadək; يومنا هذا ~ günümüzə qədər; حَتَّام (~ + ما) nə vaxtacan? الآن ~ indiyədək, hələ; لعلك ~ لم تره bəlkə, sən onu hələ görməmisən?; 2. 1) hətta; 2) nə qədər ki; 3. ta ki; ان ~ ki; وما ~ (لم) ما elə bunu demişdim ki...; ابتسم ~ انتهيت من كلماتي sözümü qurtarmamışdım ki, o gülümsədi

حَاتٍ q. حَاتِيَة bişirən, qızardan; حَاتِي كباب kababbişirən

I حَثَّ (ə/u) حَثّ 1) vadar etmək; təhrik etmək, qızışdırmaq (على); həvəs doğurmaq; 2) qovmaq, tələsdirmək, sıxışdırmaq; حث خطاه yerişini bir qədər sürətləndirmək; VIII إِحْتَثَّ təhrik etmək, qızışdırmaq; X إِسْتَحَثَّ = I
- حَثِيث c. حِثَاث sürətli, becid, tez, yeyin; ~ـا sürətlə, yeyin; tələsik

حُثَالَة qalıq; tör-töküntü; xılt; çöküntü

I حَثَا (u) حَثْو (حثو) tökmək; çırpmaq (tozu nəyinsə üstünə على)

I حَجَّ (ə/u) حَجّ 1) həcc etmək; həccə getmək; حج البيت الحرام Beytülhəramı (Məkkədə) ziyarət etmək; 2) dəlil-sübutları ilə qalib gəlmək; sübut etmək, inandırmaq; II حَجَّجَ həccə yola salmaq; III حَاجَّ mübahisə etmək; sübut etməyə çalışmaq; IV أَحَجَّ həccə yola salmaq; həccə göndərmək; V تَحَجَّجَ özünə bəraət qazandırmaq (nə ilə بـ); dəlil-sübut gətirmək (بـ); bəhanə ilə boyun qaçırtmaq; VI تَحَاجَّ bir-birilə mübahisə etmək, höccət etmək, höcətləşmək; VIII إِحْتَجَّ 1) dəlil-sübut

[redacted]

- حَاجّ c. حُجَّاج , حَجِيج hacı, həcc ziyarətində olan, zəvvar; الـ~ احمد balqabaq (İraq)
- حَاجَّة c. ات – hacı qadın, zəvvar qadın, ziyarətdə olan qadın, hacıxanım
- حَجّ , حِجّ həcc, həcc ziyarəti; الحج الاكبر böyük həcc (zilhiccənin 9-cu günü – Ərəfat günü cümə gününə təsadüf edəndə)
- حَجَاج c. أَحِجَّة hədəqə sümüyü (gözün); العين ~ a) hədəqə (gözün); b) qaş
- حِجَاج mübahisə, höcət, münazirə
- حُجَّة c. حُجَج 1) dəlil, sübut, bəhanə; bəraət; ...بـ~ bəhanəsi ilə; 2) hüq. (nəyəsə) sahiblik haqqı barədə sənəd; ...هو ~ في o bu sahədə mötəbər nüfuz sahibidir
- حِجَّة 1) həcc, müqəddəs yerlərə ziyarət; ذو الـ~ zülhiccə (ay təqviminin 12-ci ayı); 2) il; الشمس ~ قبل günəş batmamış, günəş batmazdan qabaq
- حُجِّيَّة sübutluluq gücü
- مُحَاجَّة 1) dəliligətirmə; 2) hüq. mübahisə
- مَحَجّ c. مَحَاجّ həcc yeri, ziyarət yeri, ibadət yeri
- مِحْجَاج mübahisəçi, höcətçi, höcət adam
- مَحَجَّة c. مَحَاجّ 1) böyük yol; həcc yolu; 2) həcc, ibadət yeri; العلم ~ məcaz. cəzbedici elm mərkəzi; 3) orta; الطريق ~ yolun ortası

I حَجَبَ (u) حَجْب , حِجَاب 1) bağlamaq, örtmək, örtük çəkmək; 2) gizlətmək; 3) buraxmamaq (harasa); بيني و بينك ~ məni səndən ayırmaq; القوم عن طريق التقدم ~ xalqı tərəqqi yolun-

[redacted]

istifadə etmək (*məs., Qurandan* بالمصحف); VII إِنْحَجَبَ gizli olmaq, örtülü olmaq; VIII إِحْتَجَبَ 1) hicablı olmaq; başını çəkmək, başını örtmək; 2) tənhalığa çəkilmək; kimdənsə gizlənmək (عن); 4) *məcaz.* pərdələnmək (*nə ilə* وراء), nəyinsə arxasında gizlənmək; 5) çıxmamaq (*qəzet haqqında*); çıxış etməmək (*artist haqqında*); görünməmək (*məs., xəstələndiyi üçün*)

- حَاجِبٌ [1] *c.* حَجَبَةٌ , حُجَّابٌ hacib, xidmətçi; qapıçı; nəzarətçi; المحكمة ~ məhkəmə icraçısı; الضوء ~ işıq örtəcəyi (*fotoaparatda*)

- حَاجِبٌ [2] *c.* حَوَاجِبُ 1) qurtaracaq, uc, qıraq, kənar; 2) العين ~ qaş

- حِجَابٌ [1] *c.* حُجُبٌ 1) örtük; لم يضع هذا على عينيه ~ا دون bu ona ... görməyə mane olmadı; 2) pərdə; arakasmə; حاجز ~ a) *anat.* diafraqma, döş boşluğunu qarın boşluğundan ayıran əzələ; b) *foto.* diafraqma

- حِجَابٌ [2] *c.* أَحْجِبَةٌ nəzər duası, gözmuncuğu, həmayil, tilsim

- حِجَابَةٌ haciblik, qapıçılıq, nəzarətçilik

- مُحَجَّبٌ 1) örtüyə bürünmüş, örtüklü; 2) nəzər duası gəzdirən

- مَحْجُوبٌ 1) örtülü; عن الاستغلال ~ istifadə üçün bağlı; 2) kor

I حَجَرَ (u) حَجْرٌ 1) mane olmaq; qadağan etmək; saxlamaq, yubandırmaq; başını bağlamaq; 2) qəyyum təyin etmək; عليه ~ *məch.* kiminsə dəli olduğunu təsdiq etmək; II حَجَّرَ 1) daşlaşdırmaq; 2) daş kimi bərkitmək; 3) qadağan etmək; V تَحَجَّرَ 1) daşlaşmaq, daşa dönmək; 2) daş kimi bərk olmaq; 3) yerində donub qalmaq, yerindən dəbərməmək, irəliləməmək (*məs., danışıqlar haqqında*); X إِسْتَحْجَرَ daşlaşmaq, daşa dönmək

- تَحَجُّرٌ daşlaşma; daşa dönmə; daşlaşmış heyvan və ya bitki qalığı; ~ علم paleontologiya

- تَحْجِيرٌ 1) daşlaşdırma, daşa döndərmə; 2) qadağan etmə, qadağa qoyma

- حَاجِرٌ [1] zəvvarların yolda dincəlməsi üçün ev

- حَاجِرٌ [2]: العين ~ gözün hədəqəsi

- حَجَّارٌ daşyonan

- حَجْرٌ 1) qadağa; الـ~ الصحّيّ karantin; الـ~ الصحّيّ الوقائيّ profilaktik karantin; مدّة الـ~ الصحّيّ karantin müddəti; رفع الـ~ عن bir şeyin üzərindən qadağanı götürmək; 2) qəyyumluq, himayəçilik; أنت في ~ ه sən onun himayəsi altındasan; 3) vətəndaş haqlarından məhrum etmə

- حَجَرٌ *c.* أحجار , حجارة 1) daş; أسود ~ bazalt; الـ~ الأسود Qara daş (*Kəbənin qapıya yaxın küncündə yerləşdirilmişdir*); البلاط ~ tava daşı; جهنّم ~ lyapis, cəhənnəm daşı, gümüş nitrat; جوّيّ ~ meteorit; جيريّ ~ *yaxud* كلسيّ ~ əhəngdaşı; خفاف ~ *yaxud* الخفّان ~ pemza; süngər daşı; الحيّة ~ serpentin, ilandaşı; الدبش ~ çınqıl, qırma daş; الدم ~ dəmir filizi, gematit; الرشيد ~ ər-Rəşid daşı; الرصف ~ çay daşı; الـ~ الرمليّ qumdaşı; السكاكين ~ bıçaqitiləyən daş, bülöv, bülöv daşı; صوانيّ ~ kvars; الطاحون ~ dəyirmandaşı; طباعة الـ~ litoqrafiya; القمر ~ selenit; الكتابة ~ qrafit; الكحل ~ *kim.* sürmə; كريم ~ qiymətli daş; لامع ~ daş-qaş; mika; مشقّق ~ *yaxud* الالواح ~ şist; المغناطيس ~ təbii maqnit; النار ~ pirit; الهدم ~ çınqıl, qırma daş; لوح ~ qrifel taxtası; وضع الـ~ الأساسي özülünü qoymaq, təməl daşını qoymaq (*nəyin* لـ); 2) *şahm.* fiqur, dama; الحجران qızıl və gümüş; الحكمة ~ *yaxud* الفلاسفة ~ hikmət daşı, iksir; الزاوية (الاسس) ~ məhək daşı; عثرة ~ maneə, əngəl; لم يترك فيه ~ا على آخر *yaxud* لم يبق منه ~ا على ~ nədəsə daşı daş üstə qoymamaq

- حِجْرٌ [1] *c.* حُجُورٌ 1) qadağa qoyulmuş şey; محجور ~ qəti qadağan edilmiş şey, qəti yasaq buyurulmuş şey; الـ~ Hicr (*Kəbənin şimal-qərbində divar*); 2) diz, ağuş; 3) ətək; 4) cinsiyyət orqanı

- حِجْرٌ [2] *c.* حُجُورٌ madyan

- حَجْرَةٌ *c.* حَجْرٌ , حَجَرَاتٌ tərəf, qıraq

- حُجْرَةٌ *c.* حُجَرٌ , حُجُرَاتٌ hücrə, otaq; kamera; kayut; الزوّار ~ *yaxud* الاستقبال ~ qonaq otağı; السطح ~ mansarda; الطيار ~ təyyarəçinin kabinəsi; النوم ~ yataq otağı; الاحتراق ~ *tex.* yanacaq kamerası; لكل ~ لها أجرة *At. sözü:* hər şeyin öz qiyməti var

- حَجَرِيٌّ 1) daş, daşdan qayrılmış; 2) daşlı, daşlıq; العصر الـ~ daş dövrü; العصر الـ~ القديم paleolit; العصر الـ~ الحديث neolit

- حُجَيْرَةٌ *c.* ـات 1) kiçik otaq; kamera; 2) özək; *biol.* hüceyrə

- مُتَحَجِّرٌ daşlaşmış, daşa dönmüş; حيوان ~ (نبات) qazıntı halında tapılan heyvanlar

- مُتَحَجِّرَاتٌ *c.* 1) daşlaşmış qalıqlar; 2) qazıntı halında tapılan şeylər

- مَحْجَرٌ , مَحْجِرٌ *c.* مَحَاجِرُ daş karxanası, daş çıxarılan yer; العين ~ gözün hədəqəsi; الـ~ الصحّيّ karantin; الـ~ الصحّيّ البيطريّ heyvanlar üçün karantin

- مَحْجُورٌ 1) saxlanılmış (*karantində*); 2) himayədə olan; عليه ~ dəli sayılan

I حَجَزَ (i, u) حَجْزٌ 1) saxlamaq, çəkindirmək (*kimi nədən* عن); yubatmaq; buraxmamaq; 2) toplamaq, yığmaq (*su*); 3) qarşısını kəsmək, qabağını tutmaq; tıxamaq; ayırmaq; بينهما ~ bir-birindən ayırmaq; الطريق ~ yolu bağlamaq; النهر ~ çayın qarşısını kəsmək (*bənd tikintisində*); 4) siyahıya almaq (*malı-mülkü*); müsadirə etmək (*nəyi* على); həbsə almaq (*nəyi*); 5) qabaqcadan (*yer, bilet və s.*) ayırıb saxlamaq; IV أَحْجَزَ Hicaza yollanmaq; VII إِنْحَجَزَ 1) saxlanılmaq; 2) siyahıya alınmaq, müsadirə edilmək (*mal-mülk*); VIII إِحْتَجَزَ 1) qapanmaq, qapanıb qalmaq, adamlara qovuşmamaq, adam arasına çıxmamaq; 2) özü üçün saxlamaq (*nəyisə*); yubatmaq, saxlamaq; في نفسه ه ~ gizlətmək, gizli saxlamaq (*nəyi*)

- حَاجِزٌ [1] *c.* حَجَزَةٌ 1) ayıran; qabağını tutan; 2) həbsə alan, müsadirə edən

- حَاجِزٌ [2] *c.* حَوَاجِزُ 1) maneə; 2) sədd, çəpər, hasar, arakəsmə; bənd; *hərb.* sipər, zireh sipər; torpaq səngər; təpə; السلّم ~ sürahı, məhəccər; للامواج ~ *yaxud* الموج ~ və ya الرصيف ~ dalğaqıran, bənd; حواجز جمركيّة (كمركيّة) gömrük maneələri; دولة ~ة bufer dövlət; الصوت ~ səs maneəsi; اجتاز الحواجز maneələri keçmək (*at yarışında*)

- حِجَازٌ hündür yer, təpəlik; هذا ~ يصعب التغلّب عليه bu elə bir maneədir ki, onu keçmək çətindir

- حِجَازِيٌّ 1. hicazlı; 2. Hicaz sakini; سنا ~ *bot.* kassiya, səna

- حَجْزٌ 1) saxlama; həbs etmə; həbs; الاموال ~ əmlaka həbs qoyulması; əmlakın müsadirə edilməsi; الـ~ التحفّظيّ iddianı təmin etmək üçün əmlaka ibtidai (*ilkin*) həbs qoyulması; الـ~ التنفيذيّ əmlaka satış üçün həbs qoyulması; 2) maneə, əngəl

- حُجْزَةٌ *c.* حُجُزَاتٌ , حُجَزٌ qurşaq; bel; شديد الـ~ dözümlü; səbirli; أخذ بـ~ـه kiməsə kömək

üçün müraciət etmək; kiminsə ətəyindən yapışmaq

- مُحَاجَزَة mane olma, buraxmama, əngəl

- مَحْجُوز 1) saxlanılmış; 2) müəyyən məqsəd uçün qabaqcadan ayrılmış; təxsis edilmiş (*yer, bilet və s.*); عليه ~ a) siyahıya alınmış; b) həbs edilmiş

I حَجَل (i, u) حَجْل , حَجَلَان 1) səyirtmək, çapmaq, çaparaq getmək; atılmaq, hoppanmaq; 2) atıla-atıla getmək; 3) dik qalxmaq, şaha qalxmaq (*at haqqında*)

- تَحْجِيل atın ayağında ala halqa; فلما رأيتُ البلقة ~الـ عليَّ هان *At. sözü.* alaca atı görəndə ayaqdakı ala halqa, alındakı ala qaşqa gözümdən düşdü

- حَجْل , حِجْل *c.* حِجَال , حُجُول , أَحْجَال halqa; xalxal; (الحجول) ربّات الحجال qadınlar

- حَجَل *topl.* kəkliklər

- حَجَلَة *c.* ات - kəklik

- مُحَجَّل 1) xalxallı (*qadın haqqında*); ayaqları ala halqalı (*at haqqında*)

I حَجَم (i, u) حَجْم , حِجَامَة hecəmət qoymaq, müalicə məqsədilə küpə qoyub (*zəli salıb*) qan almaq; IV أَحْجَم 1) imtina etmək, bitərəf qalmaq (عن); 2) çıxıb getmək; geri çəkilmək

- إِحْجَام 1) çıxıb getmə; geri çəkilmə; 2) imtina etmə, bitərəf qalma (*nədən* عن)

- حَجَّام hecəmətçi, hecəmət qoyan

- حِجَامَة hecəmətçilik sənəti; *tibb.* qanalma (*zəli ilə*)

- حَجْم *c.* حُجُوم həcm; format; ~الـ كبير iri-həcmli

- مِحْجَم , مِحْجَمَة *c.* محاجم 1) zəli; 2) *tibb.* küpə, banka

I حَجَن (i) حَجْن əymək, bükmək, qatlamaq; VIII إِحْتَجَن gecikdirmək, ləngitmək (*bir şeyin haqqını*)

- أَحْجَن *q.* حَجْنَاءُ *c.* حُجْن əyri; bükük; ~ أنف qarmaqşəkilli, (qırğı) burun

- مِحْجَن *c.* مَحَاجِن 1) qırmaq; dəstəyi əyri çomaq; 2) harpun

I (حجو) حَجَا (u) حَجْو düşünmək, fikirləşmək, zənn etmək; به خيرا ~ kimdəsə xeyir görmək; III حَاجَى tapmaca demək; eyhamla danışmaq; VI تَحَاجَى bir-birinə tapmaca demək

- أَحْجَى daha ağlabatan; daha münasib, daha yaxşı; ...به ان ~ كان onun üçün daha yaxşı olardı ki...

- أُحْجِيَّة *c.* أَحَاجٍ tapmaca; bağlama

- حِجًا *c.* أَحْجَاء ağıl, dərrakə

- حِجًا = حِجَى

حَدّ *xalq dili.* bir

I (حدّ) حَدَّ [1] (ə, u) حَدّ 1) hədd qoymaq, məhdudlaşdırmaq; حدّ من حريّته kiminsə azadlığını məhdudlaşdırmaq; حدّ من سرعة الحركة sürəti azaltmaq; 2) itiləmək, yonmaq; حَدَّ[2] (ə/i) حِدَاد matəm saxlamaq; yaslı olmaq; حَدَّ[3] (ə/i) حِدَّة hiddətlənmək, hirslənmək (*kimə* على); II حَدَّد 1) məhdudlaşdırmaq; 2) müəyyən etmək, təyin etmək; 3) itiləmək, yonmaq; 4) dəmirçi olmaq, dəmirçilik etmək; III حَادّ 1) acılamaq; düşmənçilik etmək; müqavimət göstərmək; 2) ümumi hüdudlara malik olmaq; qonşu olmaq, hüdudlanmaq; IV أَحَدّ 1) matəm saxlamaq (*kimin üçün* على); 2) itiləmək, yonmaq, sivriləşdirmək; النظر ~ nəzərə çarpdırmaq; diqqətlə baxmaq (*kimə* إلى); V تَحَدَّد 1) məhdud olmaq, məhdudlaşmaq; 2) müəyyən olunmaq, təyin edilmək; müəyyənləşmək; VIII إِحْتَدّ hiddətlənmək; qızışıb özündən çıxmaq; hirslənmək (*kimə* على); 2) kəskinləşmək (*məs., hisslər*);

X إِسْتَحَدّ 1) itiləmək; yonmaq; 2) tüklərini qırxmaq (*bədəndəki*)

- تَحْدِيد 1) məhdudlaşdırma; النسل ~ nəslin məhdudlaşdırılması; 2) hədd qoyma, sərhəd çəkmə; müəyyən etmə, təyin etmə; الاراضي ~ demarkasiya; (وجه) ~الـ على *yaxud* ~بالـ aydın surətdə; dəqiq; qəti surətdə

- حَادّ 1) iti; kəskin; şiddətli; البصر ~ itigöz, itigözlü; الذهن ~ itiağıl; ~ة زاوية *riyaz.* sivri bucaq; 2) kəskin; tünd; tündməcaz, tezhirslənən, tezacıqlanan; الطباع ~ tündxasiyyət; 3) matəm saxlayan, yas saxlayan (*kimə* على)

- حَدّ *c.* حُدُود 1) hədd, hüdud, son, qıraq; الحدّ الادنى minimum; الحدّ الاقصى maksimum; الحدّ الفاصل بين ayırıcı xətt; suayrıcı; إلى حدّ كبير *yaxud* إلى حدّ بعيد xeyli, böyük miqdarda, əhəmiyyətli dərəcədə; الى حدّ ما müəyyən dərəcədə, bir qədər; الى حدّ معلوم məlum həddə qədər; الى أقصى حدّ son həddə qədər; الى غير ما حدّ intəhasız, son dərəcə uzun, axırı, sonu olmayan; على حدّ سواء eyni dərəcədə; لا حدّ له intəhasız, hüdudsuz; həddi-hüdudu olmayan; saysız-hesabsız; لحدّ الآن indiyədək; متفائل الى ابعد حدود التفاؤل son dərəcə nikbin, optimist; مولع به لحدّ الهوس kiməsə intəhasız dərəcədə vurğun olmaq; على حدّ بحدّ (في~) ذاته özü-özünə; özlüyündə; قوله onun dediyinə görə; الزمه حدوده *yaxud* وقفه عند حدّه kiməsə həddini bildirmək; kimisə həddini aşmağa qoymamaq; في حدود القانون qanun çərçivəsində; وقف عند حدّ bir həddə dayanmaq, yerində durmaq; 2) sərhəd, hüdud; تعيين الحدود demarkasiya; تخطّى حدود اللياقة ləyaqət həddini aşmaq; ثقة بغير الحدود hədsiz etibar; 3) uc; tiyə, ağız; بحدّ السيف qılıncla; سلاح ذو ~ ين ikiağızlı silah; سكّينة بحدّين fin bıçağı; 4) hədd (*şəriətə əsasən cəza hökmü, maddəsi*); 5) *riyaz.* hədd; ثانى الحدّ ikihədli, binom; *fəls., məntiq.* mühakimə

- حِدَاد matəm, yas; ~الـ ثوب matəm libası; وقف ~ ا على... kiminsə xatirəsini yad etmək üçün qalxmaq

- حَدَّاد dəmirçi

- حِدَادَة dəmirçilik, dəmirçi işi

- حَدَد qadağan edilmiş; ...ان ا ~ ya Allah, ... -dən Özün saxla

- حِدَة *bax:* وحد

- حِدَّة 1) hiddət, şiddət; hirs; ~ في *yaxud* ~بـ hirslə; 2) qısqanclıq; 3) həvəs, şövq; 4) kəskinlik, itilik; البصر ~ gözün itiliyi; iti göz; التوتّر الدوليّ ~ beynəlxəlq vəziyyətin kəskinləşməsi; 5) fərasət, bəsirət, açıqgözlülük

- حُدُودِيّ sərhədboyu, sərhəddə olan; المنطقة الـ~ـة sərhəd zonası

- حَدِيد [1] *c.* حِدَاد 1) iti, kəskin, sivri; 2) القلب ~ tezqızışan, tez özündən çıxan, tezhirslənən

- حَدِيد [2] 1) dəmir; صلب ~ polad; الصبّ ~ *yaxud* الظهر ~ çüyün; الخردة ~الـ *yaxud* قُراضة ~ dəmir qırıntıları; مشغول ~ döyülməyə qabil dəmir; على شكل زاوية ~مرقّق *yaxud* مُزَوّى ~ bucaq şəklində olan dəmir; künc dəmiri; مبروم ~ burma dəmir; مطروق ~ döymə dəmir, prokat; خام ~ *yaxud* غفل ~ dəmir filizi; ~الـ سكّة dəmir yolu; ~الـ مصنع dəmir emalı zavodu; والنار ~بالـ *məcaz.* odla-qılıncla; تضرب في ~ بارد *zərbi-məsəl.* qəlbirlə su daşıyırsan (*hərf.* dəmiri soyuq-soyuq döyürsən); 2) *idm.* ştanq

- حَدِيدَة *c.* حَدَائد 1) dəmir parçası; 2) dəmir məmulatı; صناعة الحدائد dəmir emalı səna-

yesi; المحراث ~ gavahın; اللجام ~ dəhnə, yüyən ağızlığı; ~الـ هو على onun əli aşağıdır; ~الـ اصبح على pulsuz qalmaq, bir həsir, bir Məmmədnəsir qalmaq

- [illegible] 1) dəmir (sif), dəmirdən qayrıl-

- حَدَبٌ 1) qozbel; 2) əyri, bükük, donqar; 3) qabarıq, çıxıntılı; 4) meyilli, meyil göstərən, hüsn-rəğbət bəsləyən (*kimə* على)

- حَدَبَةٌ 1) qoz, donqar; 2) güvən, hörgüc (*dayada*); 3) çıxıntı; 3) yüksəklik, hündür yer

bu, böyük dəyişikliklərə səbəb oldu (*nədə* في); 2) ilk dəfə əmələ gətirmək (*yeni cins*); təzədən, yenidən etmək; yeniləşdirmək

- إِحْدَاثِيٌّ *c.* اتٌ - *riyaz.* koordinata; أبعاد ~ـة koordinatlar; افقيّ ~ *yaxud* السّينيّ ~الـ «x»

qillik əldə etmiş; التحرّر ~ yenicə azad olmuş; ~ـا yenicə; bu günlərdə; السنّ ~ yeniyetmə, cavan, gənc; العهد ~ a) yenicə baş vermiş; b) gənc; c) yenicə tanış olmuş (*nə ilə* بـ);

2

düşmək, üzüaşağı gəlmək, yuvarlanmaq; حَدَرَ [2] (u) حُدُرٌ kök olmaq, dolu olmaq, yoğun olmaq; II حَدَّرَ 1) eniş düzəltmək; 2) endirmək; V تَحَدَّرَ 1) düşmək, enmək; diyirlənib düşmək; 2) irəli gəlmək, əmələ gəlmək, törəmək (nədən من); 3) mənşəcə, əslən (kimdən من) olmaq; VII إِنْحَدَرَ 1) enmək, düşmək; diyirlənib düşmək, yuvarlanmaq; aşağı düşmək; 2) mənşəcə, əslən (haradan من) olmaq; 3) keçmək, ötürülmək (irsən – kimə الى); 4) çatmaq (kimə-nəyə), yetişmək (kimə - nəyə الى)

- أُحْدُورٌ eniş, enişlik
- إِنْحِدَارٌ 1) eniş, meyil, enişlik, yamac; 2) düşkünlük (mənəvi)
- تَحَدُّرٌ c. ات - eniş, meyil, enişlik
- حَادِرٌ kök, dolu, yoğun, şişman
- حُدَارٌ şiş
- حُدْرَةٌ 1) kütlə, yığnaq; 2) sürü (dəvə)
- حَدُورٌ sərt eniş, dağdöşü, dağətəyi
- حُدُورٌ düşmə, enmə, eniş
- حَيْدَرٌ şir
- مُنْحَدَرٌ c. مُنْحَدَرَاتٌ = تَحَدُّرٌ

I حَدَسَ (u) حَدْسٌ düşünmək, zənn etmək; fərz etmək

- حَدْسٌ 1) fərasət, fəhm, tez başa düşmə; nüfuz etmə; 2) zənn, güman, hiss etmə, duyma; ~الـ على düşünmədən, bəxtə-bəxt, necə gəldi; ~الـ yaxud النفسي ~الـ intuisiya
- حَدْسِيٌّ intuitiv
- حَدْسِيَّةٌ: ~الـ fəls. intuitivizm

I حَدَفَ [1] (u) حَدْفٌ ayağını geriyə çəkmək (dəvə yol gedərkən); حَدَفَ [2] (i) حَدْفٌ bax: حَذَفَ

- حَدَّافَةٌ c. ات - nazim çarx

I حَدَقَ (i) حَدْقٌ 1) əhatə etmək (kimi-nəyi بـ); 2) dik-dik baxmaq; ...النظر في ~ gözlərini bərəldib baxmaq; II حَدَّقَ diqqətlə baxmaq (hara في yaxud الى); الطعام ~ xörəkdən qabaq duzlu, acı bir şey yemək; IV أَحْدَقَ əhatə etmək (kimi-nəyi بـ)

- حَادِقٌ 1) turş, şor, acı (yemək haqqında); 2) mahir, hiyləgər, fəndgir
- حَدَاقَةٌ = حَذَاقَةٌ
- حَدَقَةٌ c. حَدَقٌ , حَدَقَاتٌ , أَحْدَاقٌ hədəqə; العين ~ حفظه حفظ nəyisə göz bəbəyi kimi qorumaq
- حُدَقِيٌّ dombalangöz
- حَدِيقَةٌ c. حَدَائِقُ bağ; park; الحيوانات ~ heyvanxana, zoopark
- مُحْدِقٌ əhatə edən; خطر ~ qaçılmaz təhlükə

I (حدل) حَدَلَ [1] (i) حَدَلٌ yaxud حَدِلَ (ə) حَدَلٌ ədalətsiz rəftar etmək (kiminlə على); حَدَلَ [2] (i) حَدَالَةٌ hamarlamaq, yaymaq

- حَادِلَةٌ c. ات - buldozer
- مِحْدَلَةٌ c. مَحَادِلُ vərdənə, yayıcı dəzgah, yolbasan (maşın), paltarhamarlayan

(حدم) VIII إِحْتَدَمَ 1) yanmaq, alovlanmaq; 2) özündən çıxmaq; غيظا ~ qeyzlənmək; 3) qızışmaq, alovlanmaq (mübarizə haqqında)

- مُحْتَدِمٌ qeyzli, özündən çıxmış, cinlənmiş, hirslənmiş

حِدَةٌ bax: وحد

I (حدو) حَدَا (u) حَدْوٌ , حِدَاءٌ , حُدَاءٌ 1) dəvələri səsləyib çağırmaq; 2) təhrik etmək, həvəsləndirmək, sövq etmək (kimi بـ nəyə الى); ...رغبة في ~ məqsəd güdmək, səy etmək

- أُحْدِيَّةٌ , أُحْدُوَةٌ dəvəçi, sarban mahnısı
- حَادٍ c. حُدَاةٌ sarban, dəvəçi
- حِدَاءٌ , حُدَاءٌ 1) dəvəni qızışdırmaq üçün oxunan mahnı; 2) məcaz. təhrik, sövq; təhrikedici səbəb
- حَدَّاءٌ dəvəçi, sarban
- حَدْوَةٌ c. حِدَاوٌ , حَدَوَاتٌ nal

I حَدِيَ (ə) حَدًى qalmaq, olmaq (harada بـ); V تَحَدَّى 1) çağırmaq; meydan oxumaq; 2) ədəbsizlik, həyasızlıq etmək; 3) iddiasında olmaq (nəyin بـ); iddia etmək (nəyə بـ); rəqabət aparmaq; 4) tərəfdar olmaq; bir şeyə münasibətdə mövqe tutmaq

- تَحَدٍّ c. تَحَدِّيَاتٌ meydanoxuma; çağırış; في~ ədəbsizcəsinə
- حُدَايَّةٌ = حِدَأَةٌ

I حَذِرَ (ə) حَذَرٌ həzər etmək, çəkinmək, ehtiyatlanmaq (nədən من); II حَذَّرَ çəkindirmək, xəbərdarlıq etmək; تك النظر اليها ~ səni ona baxmaqdan çəkindirmişdim; III حَاذَرَ çəkinmək, ehtiyatlanmaq; V تَحَذَّرَ = I; VIII إِحْتَذَرَ ehtiyat tədbirləri görmək; çəkinmək

- تَحْذِيرٌ xəbərdarlıq, çəkindirmə
- حَاذِرٌ çəkinən; ehtiyatlı
- حَذَارِ: من هذا ~ bundan ehtiyatlı ol! ! ~ ehtiyatlı ol! !أن تفعل هذا ~ bax, bunu etməyəsən ha!
- حِذَارٌ həzər, ehtiyatlılıq
- حَذِرٌ , حَذُرٌ ehtiyatlı, ehtiyatkar
- حَذَرٌ , حِذْرٌ ehtiyatlılıq, ayıqlıq; كان على~ ayıq-sayıq, ehtiyatlı olmaq; ه ~ أخذ ehtiyat tədbirləri görmək
- مَحْذُورٌ c. مَحَاذِيرُ , مَحْذُورَاتٌ 1) çəkinməli şey; təhlükə; 2) xoşagəlməz şey, bəla; 3) bədbəxt hadisə

I حَذَفَ (i) حَذْفٌ 1) buraxmaq, çıxartmaq, atmaq, pozmaq; 2) tullamaq (nəyi بـ); 3) riyaz. çıxmaq; II حَذَّفَ qaydaya salmaq, gözəl görkəm vermək, yaraşıqlı etmək; VII إِنْحَذَفَ buraxılmaq, düşmək, çıxarılmaq, atılmaq, pozulmaq

- حَذْفٌ 1) buraxma, çıxartma, atma, pozma; 2) tullama
- حَذَفٌ topl. çöl ördəkləri
- حَذَفَةٌ c. ات - çöl ördəyi
- حُذْفَارٌ c. حَذَافِيرُ tərəf; أخذه بحذافيره büsbütün götürmək

I (حذق) حَذِقَ (ə) حَذَقٌ , حَذَاقَةٌ mahir olmaq (nədəsə); حَذَقَ (i) حُذُوقٌ turş, şor, acı, tünd, bərk olmaq

- حَاذِقٌ c. حُذَّاقٌ 1) mahir, zirək, çevik; bilən, yüksək ixtisaslı; عامل ~ ixtisaslı fəhlə; 2) turş, şor, acı, tünd, bərk
- حَذَاقَةٌ məharət, ustalıq; bacarıq, qabiliyyət; yüksək ixtisas; zirəklik, çeviklik
- حِذْقٌ = حَذَاقَةٌ

حَذْلَقَ 1) özünü bilici göstərmək, əlləməlik etmək; 2) pedant olmaq, xırdaçı, vasvası olmaq; تَحَذْلَقَ = حَذْلَقَ

- تَحَذْلُقٌ pedantlıq
- حِذْلَاقٌ 1. özünü bilici göstərən, əlləməlik edən; 2. pedant
- حَذْلَقَةٌ pedantlıq, ifrat dəqiqlik
- مُتَحَذْلِقٌ = حِذْلَاقٌ

حَذَامِ Həzami (iti görmə qabiliyyəti olan ərəb qadınının adı)

I (حذو) حَذَا (u) حَذْوٌ , حِذَاءٌ təqlid etmək, yamsılamaq, ardınca getmək; حذوه ~ kiminsə yerişini yerimək; III حَاذَى 1) nə iləsə üzbəüz, qarşı-qarşıya olmaq; 2) yanaşı, müvazi, paralel getmək; IV أَحْذَى bağışlamaq, hədiyyə etmək; VI تَحَاذَى 1) paralel olmaq; 2) bir-birilə üzbəüz, qarşı-qarşıya olmaq; VIII إِحْتَذَى 1) ayağına geymək; ayağa geyilmək; 2) təqlid etmək, yamsılamaq; مثاله ~ kiminsə gedişini getmək

- إِحْتِذَاءٌ təqlid, yamsılama
- تَحَاذٍ paralellik; hərb. düzlənmə; من اليمين~! sağa düzlən!

- حِذَاءٌ [1] c. أَحْذِيَة çəkmə; səndəl; ayaqqabı; أحذية بساق طويل yaxud أحذية طويلة uzunboğaz çəkmə; ~ قصير qısaboğaz çəkmə; ~ اللباد keçə çəkmə
- حِذَاءٌ [2]: حِذَاءَهُ yaxud بحذائه kiminsə, nəyinsə qarşısında, müqabilində
- حَذَّاءٌ çəkməçi
- حَذْوٌ təqlid, yamsılama; حذوه kiminsə, nəyinsə qarşısında, müqabilində
- حَذِيَّةٌ hədiyyə
- مُحَاذٍ q. مُحَاذِيَة qarşıda duran; paralel (nəyə لـ); müqabil (nəyə لـ)
- مُحَاذَاةٌ əks, müqabil tərəf; paralellik; بـ~ـه yaxud في ~ـه yaxud على ~ـه kiminsə, nəyinsə qarşısında, müqabilində; kiməsə, nəyəsə paralel

I حَرَّ (i/ə, u) حَرَارَةٌ isti, qızğın, hərarətli olmaq; II حَرَّرَ 1) azad etmək, azadlıq vermək; emansipasiya etmək; qurtarmaq (nədən من); 2) redaktə etmək; yoxlamaq; 3) yazmaq, tərtib etmək; 4) yönəltmək, istiqamətləndirmək, tuşlamaq, nişan almaq (topla, tüfənglə); 5) həsr etmək; V تَحَرَّرَ 1) azad olmaq, azadlığa çıxmaq; emansipasiya olmaq; 2) yazılmaq, tərtib edilmək; yazılmış olmaq; VIII إِحْتَرَّ qızmaq, qızışmaq (məs., mübahisə); X إِسْتَحَرَّ qızmaq, qızışmaq

- أَحَرُّ ən hərarətli; على ~ من الجمر sanki köz üstündə, böyük səbirsizliklə, əlimyandı, darda
- أَحْرَارِيٌّ əhrari, liberal
- تَحَرُّرٌ azadlıq; حركة الـ~ الوطني milli azadlıq hərəkatı
- تَحَرُّرِيٌّ azadlıq (sif.); حركة ~ـة azadlıq hərəkatı
- تَحْرِيرٌ c. تَحَارِيرُ , تَحْرِيرَاتٌ 1) azadlıq, azad etmə; 2) redaktə etmə; 3) redaksiya; ادارة الـ~ redaksiya (qəzetin, jurnalın); صاحب الـ~ redaktor; رئيس الـ~ baş redaktor; 4) yazma; tərtib etmə; 5) məktub; rəsmi sənəd; و قد يعرف الـ~ من عنوانه *At. sözü.* yazı başlığından tanınar (*yazı haqqında başlığına əsasən fikir yürüdülər*)
- تَحْرِيرِيٌّ 1) redaksiya ...; 2) yazılı; ~ـا yazılı surətdə; حركة ~ـة azadlıq hərəkatı
- حَارٌّ 1) isti, hərarətli, qızğın; 2) çalışqan; səyli; 3) tünd, acı, bərk (*yemək*)
- حَرٌّ c. حُرُورٌ isti, hərarət, dəm; الدنيا حرّ hava istidir; منطقة حرّة tropik (*isti*) qurşaq
- حُرٌّ c. أَحْرَارٌ 1. 1) azad, hürr, sərbəst; müstəqil; مدينة حرّة azad şəhər; مدرسة حرّة özəl məktəb; 2) yanında olan, nağd; المال الحرّ nağd pul; 3) azadlıqsevər; 4) nəcib, əsilzadə; 5) nəcib, saf, qatışığı olmayan (*metal*); ذهب حرّ saf, xalis qızıl; 2. 1) azad insan; 2) nəcib, əsilzadə insan; 3) liberal; حرّ الوجه yanaq
- حَرَّارٌ = حَرَائِرِيٌّ
- حَرَّارٌ ipək toxucusu
- حَرَارَةٌ 1) isti, istilik; 2) hərarət, qızdırma; مسجّل الـ~ termoqraf; ميزان الـ~ termometr; كانت الـ~ ٤٣ درجة في الظل havanın hərarəti kölgədə 43 dərəcə idi; 3) qızğınlıq, həvəs, coşqunluq, ehtiras; حيّاه بـ~ kimisə hərarətlə salamlamaq; أيّده بـ~ kimisə hərarətlə dəstəkləmək; 4) səpmə, səpgi, xırda sızanaq; 5) yandırma (*dərini*); 6) tündlük, acılıq, bərklik (*yeməyin*)
- حَرَارِيٌّ istilik -i/-ı; termik; محطّة الكهرباء الـ~ـة istilik elektrik stansiyası; نوويّ ~ istilik-nüvə -i/-ı; وحدة ~ـة kalori
- حَرَّانُ q. حَرَّى c. حَرَارَى 1) hiddətlənmiş, hirslənmiş; 2) isti; hərarətli; 3) yanğısı olan; ehtirasla arzu edən

- حَرَّةٌ c. حِرَارٌ , حَرَّاتٌ vulkanik mənşəli daşlı torpaq
- حُرَّةٌ c. حَرَائِرُ *tar.* azad qadın (*kəniz olmayan*) qadın
- حَرُورٌ isti külək
- حَرِيرٌ c. حَرَائِرُ 1) ipək; مشاقة ~ xamna; 2) ipək parça; اصطناعيّ (صناعيّ) ~ süni ipək; ~ طبيعيّ təbii ipək; 3) ipək məmulatı; ~ صخريّ asbest
- حُرَيْرَةٌ c. ـات - *fiz.* kalori
- حَرِيرِيٌّ 1. ipək -i/-ı; ipək kimi; 2. ipək taciri; ipəksatan
- حُرِّيَّةٌ azadlıq; ~ الاجتماع toplantı azadlığı; ~ الاختيار seçki azadlığı; ~ الاديان *yaxud* ~ العبادة etiqad azadlığı, vicdan azadlığı; ~ التجارة ticarət azadlığı; ~ التعليم təhsil azadlığı; ~ تنظيم الاضراب tətil keçirmək azadlığı; ~ الشخصية şəxsiyyət azadlığı; ~ الكتابة *yaxud* ~ النشر *yaxud* ~ الصحافة mətbuat azadlığı; ~ العمل hərəkət azadlığı; ~ الفكر fikir azadlığı; ~ الكلام *yaxud* ~ القول *yaxud* ~ ابداء الرأي söz azadlığı; ~ النقد tənqid azadlığı
- مِحْرَارٌ termometr, istiliksölçən
- مُحَرِّرٌ 1. azad edən; 2. 1) xilaskar; 2) yazıçı, yazar; jurnalist; müxbir; ~ سياسيّ siyasi icmalçı; 3) redaktor, mühərrir
- مُحَرَّرَاتٌ c. korrespondensiya; yazışmalar; kağızlar; kağız sənədlər
- مَحْرُورٌ 1) hirslənmiş, hiddətlənmiş; 2) hərarətli, qızdırmalı

I حَرِبَ (حرب) (ə) حَرَبٌ acıqlanmaq; qəzəblənmək; حَرَبَ (u) حَرْبٌ , حَرَبٌ 1) qarət etmək, əlindən almaq; III حَارَبَ döyüşmək, müharibə etmək, dava etmək, vuruşmaq; VI تَحَارَبَ bir-birilə vuruşmaq; 2) birgə müharibə aparmaq; VIII إِحْتَرَبَ = VI

- حَرْبٌ q. c. حُرُوبٌ müharibə; kampaniya; döyüş, vuruş; الـ~ الاهلية vətəndaş müharibəsi; الـ~ الكبرى الاولى birinci dünya müharibəsi; الـ~ العالمية الثانية ikinci dünya müharibəsi; ~ عادلة ədalətli müharibə; ~ جائرة ədalətsiz müharibə; ~ قذرة çirkin müharibə; ~ باردة soyuq müharibə; ~ حامية müharibə; ~ نوويّة حراريّة istilik-nüvə müharibəsi; ~ عدوانية təcavüzkar müharibə; ~ كليّة total müharibə; ~ الابادة qırıcı müharibə; حروب الاغتصاب işğalçılıq müharibələri; ~ غير معلنة elan olunmamış müharibə; مشعلو نيران الـ~ müharibə qızışdırıcıları; ما بعد الـ~ müharibədən sonrakı; اركان الـ~ baş qərargah; في حالة الـ~ müharibə vəziyyətində; اشهر الـ~ *yaxud* اعلن الـ~ müharibə elan etmək; دار الحرب *bax*: دار
- حَرَبٌ dərd, bəla; وَا حَرَبَاهُ! bu nə müsibətdir!
- حِرْبَاءٌ c. حَرَابِيُّ , حِرْبَاوَاتٌ *zool.* buqələmun
- حَرْبَجِيٌّ c. حَرْبَجِيَّةٌ militarist, hərbçi
- حَرْبَةٌ c. حِرَابٌ nizə, mizraq, cida; süngü; harpun
- حَرْبِيٌّ 1) hərbi; مجلس ~ hərbi şura; مدرسة ~ـة hərbi məktəb; وزارة ~ـة hərbi nazirlik; 2) hərbsevər, davakar; 3) *fiqh.* hərbi (*hərb dünyasının təbəəsi və ya sakini*)
- حَرِيبٌ qarət edilmiş
- مُتَحَارِبٌ başqaları ilə birgə müharibə edən; müharibədə iştirak edən
- مُحَارِبٌ 1. döyüşən, müharibə edən; 2. 1) döyüşən tərəf; حقوق الـ~ döyüşən tərəfin haqları; 2) döyüşçü; قديم ~ müharibə veteranı
- مُحَارَبَةٌ müharibə; vuruş, döyüş

- مِحْرَابٌ *c.* مَحَارِيبُ mehrab, səcdəgah; الكنيسة ~ kilsə mehrabı; المسجد ~ məscidin mehrabı (*qiblənin səmtini bildirir*)

حَرْتَقَ cingildəmək, danqıldamaq, taqqıldamaq

- حَرْتَقَةٌ *c.* ـات - cingilti, taqqıltı; القيود ~ qandalların cingiltisi; 2) *məcaz.* boşboğazlıq, gəvəzəlik, laf

I حَرَثَ (u) حَرْثٌ şumlamaq, sürmək (*yeri*), becərmək (*torpağı*); VII إِنْحَرَثَ şumlanmaq, sürülmək

- حَارِثٌ *c.* حُرَّاثٌ cütçü, əkinçi; ~ابو الـ şir

- حَرَّاثٌ 1. şumlayan; 2. cütçü, əkinçi

- حَرَّاثَةٌ *zool.* danadişi

- حِرَاثَةٌ 1) şumlama, sürmə; 2) cütçülük, əkinçilik

- حَرْثٌ 1) şumlama; ~آلة الـ kotan, cüt; 2) becərilmiş torpaq; əkin yeri, sürülmüş yer; 3) əkinçilik məhsulları

yət); 3) səhvdən, xətadan, günahdan çəkinmək

- أَحْرَجُ ən ağır, ən böhranlı, ən kritik

- تَحَرُّجٌ 1) sıxıntı, sıxılma, utanma; 2) ciddi çətinlik, ciddi ağırlaşma (*vəziyyətdə*)

- تَحْرِيجٌ 1) sıxışdırma, ağırlaşdırma; 2) çətin vəziyyət, ağır vəziyyət; 3) meşəsalma; الارض ~ ağacəkmə

- حَرَّاجٌ hərrac

- حَرَاجَةٌ çətinlik, ağırlıq, böhranlı vəziyyət

- حَرَاجِيٌّ meşə -i/-ı; ثروة ~ـة meşə sərvəti

- حَرَجٌ [1] 1) sıxıntı, çətinlik; böhranlı durum; ~ اوقعه في kimisə çətin vəziyyətə salmaq; 2) qadağa; 3) pis iş, pis əməl; günah; ~ فهل من ... علينا ...bizim üçün çətindirmi; ولم نجد ~ـا في ان... biz elə bir çətinlik görmürük ki...; لا ~ عليك! sənə elə bir çətinliyi olmaz! فحدث عنه ولا ~ onun barəsində nə desən, inanacağam (*tam etibar bildirmək üçün*)

حِرْخٌ *c.* أَحْرَاخٌ *anat.* uşaqlıq yolu, balalıq yolu

I (حرد) حَرَدَ (u) حُرُودٌ sapmaq, kənara çıxmaq, uzaqlaşmaq; حَرِدَ (ə) حَرَدٌ hirslənmək (*kimə* على); II حَرَّدَ qübbə hörmək; qübbəli etmək (*tikintini*)

- حَرِدٌ , حَارِدٌ hirsli, qəzəbli

- حَرْدَانٌ = حَارِدٌ

حِرْذَوْنٌ *c.* حَرَاذِينُ kərtənkələ

I (حرز) حَرَزَ (u) حَرْزٌ qorumaq, saxlamaq, mühafizə etmək; حَرُزَ (u) حَرَازَةٌ möhkəmləndirilmək, istehkam şəklinə salınmaq, əlçatmaz olmaq; IV أَحْرَزَ ələ keçirmək, ələ almaq; yiyələnmək; nail olmaq; qazanmaq; الاولويّة في... ~ *idm.* nədəsə birincilik qazanmaq; الهدف ~ qol vurmaq; فوزا ~ qələbə qazanmaq; نجاحا ~ uğur qazanmaq; قصب ~ السبق yarış çələngini qazanmaq; V تَحَرَّزَ çəkinmək, özünü qorumaq, özünü gözləmək (*nədən* من); VIII اِحْتَرَزَ = V

- إِحْتِرَاسٌ ehtiyat, ehtiyat tədbiri; ~بـ ehtiyatla

- حَارِسٌ 1. 1) qoruyucu, gözətçi; ~الملك الـ qoruyucu mələk; 2) ayıq-sayıq; 2. *c.* حُرَّاسٌ, حَرَسَةٌ 1) qoruyucu; hami; gözətçi; mühafizəçi; qarovul; الحدود ~ sərhədçi; 2) *həmç.* المرمى ~ *idm.* qapıçı

- حَرَّاسٌ qoruyucu, mühafizəçi; gözətçi

- حِرَاسَةٌ mühafizə; qoruma; nəzarət, himayə; qarovul xidməti; الحدود ~ sərhəd mühafizəsi; قضائيّة ~ sekvestr; ~وضع تحت الـ a) himayə təyin etmək; b) sekvestr qoymaq

- حَرَسٌ mühafizə dəstəsi, keşikçi dəstəsi, qarovul; növbətçi; qvardiya; الشرف ~ şərəf qarovulu; الوطنيّ ~الـ milli qvardiya

- مُحْتَرِسٌ ehtiyatlı; ayıq-sayıq

- مَحْرُوسٌ 1. hifz olunan, qorunan; nicat tapan; ~ـة الـ əl-Məhrusə (*Qorunan*) Qahirənin epitetlərindən biri; 2. oğul; övlad;

- تَحْرِيش 1) qısqırtma, üstünə saldırma; 2) الارض ~ meşəsalma
- حَرَاش topl. kal yemiş, kal qovun, kəlik
- حَرَاشَة c. ات - kal yemiş, kal qovun, kəlik
- حَرَاشَة qabalıq, kobudluq; kələ-kötürlük, nahamarlıq
- حَرِش qaba, kobud, sərt; kələ-kötür, nahamar
- حُرْش c. أَحْرَاش meşə
- حرش = حُرْش
- حُرْشَة = حَرَاشَة
- حَرِيش c. حُرْش 1) qırxayaq; 2) kərgədən
حَرْشَف c. حَرَاشِف pul, axça (balıqda)
- حَرْشَفَة pulluluq, axçalılıq; الجلد ~ tibb. ixtioz
- حَرْشَفِيّ pullu, axçalı

I حَرَصَ (i) حِرْص 1) çox istəmək (nəyisə); can atmaq (nəyəsə على), həsrətində olmaq; 2) saxlamaq, qorumaq, mühafizə etmək (nəyi على); على شيء حِرْصَ المرء على حدقة عينيه ~ bir şeyi göz bəbəyi kimi qoruyub saxlamaq; 3) diqqətli olmaq; ehtiyatlı olmaq; ayıq-sayıq olmaq; II حَرَّصَ sövq etmək; təhrik etmək

- حرص coşqun istək, həvəs, şövq; yanğı; على الثار ~الـ intiqam yanğısı; 2) hərislik, acgözlük, tamahkarlıq; 3) saxlama, qoruma; qənaətcillik; 4) ehtiyatlılıq
- حَرِيص 1) həris, coşqunluqla istəyən; 2) üstündə əsən, qədrini bilən (nəyin على), əziz tutan (nəyi على); 3) tamahkar, acgöz; 4) qənaətcil; 5) ehtiyatlı

(حرص) II حَرَّضَ 1) qızışdırmaq, qısqırtmaq, təhrik etmək; öyrətmək, tovlamaq, dilə tutmaq (kimə qarşı على); 2) el. induksiya etmək; V تَحَرَّضَ 1) təhrik olunmaq, qızışdırılmıq; öyrədilmək, tovlanmaq; 2) el. induksiya olunmaq

- تَحْرِيض 1) təhrik, tovlama, qızışdırılma; 2) el. induksiya; الذاتي ~الـ avtoinduksiya, öz-özünə induksiya
- تَحْرِيضِيّ 1) təhrikedici, tovlayıcı; 2) el. induktiv
- حَرَض c. أَحْرَاض 1) dəyişmə, korlanma, xarablaşma; 2) ağır xəstəlik; الاحراض الفيروسيّة viruslu xəstəliklər; 3) geriləmə, xarablaşma, pisləşmə; cırlaşma, nəsli pozulma
- مُحَرِّض 1) qızışdıran, təhrikçi, fitnəkar; 2) el. induktor

I حَرَفَ (i) حَرْف 1) dəyişmək (nəyisə); 2) əymək, sapdırmaq, döndərmək (nədən عن); عن الخط (الاتّجاه) الصحيح ~ doğru yoldan sapdırmaq; 3) döndərmək (məs., atın başını); II حَرَّفَ 1) təhrif etmək, pozmaq, saxtalaşdırmaq; 2) yerini dəyişmək, yerindən dəbərtmək (hərfləri); V تَحَرَّفَ 1) təhrif olunmaq, təhrif edilmək; 2) sapmaq, dönmək (nədən عن); VII إِنْحَرَفَ 1) sapmaq, çıxmaq (nədən عن); dönmək; عن الاتّجاه الصحيح ~ doğru yoldan sapmaq, başını itirmək, yolunu azmaq; ـت صحته~ səhhəti korlanmaq, xəstələnmək; 2) əyri baxmaq, qıymaq (gözlərini); VIII إِحْتَرَفَ peşə ilə, sənətlə məşğul olmaq, peşə sahibi olmaq, özünə peşə seçmək; məşğul olmaq (nə iləsə); المحاماة ~ vəkillik etmək

- إِحْتِرَاف peşə, sənət seçmə; peşə ilə, sənətlə məşğul olma; sənətkarlıq etmə
- إِنْحِرَاف c. ات - 1) sapma, əyilmə; fiz. deviasiya; astr. meyil, meyillənmə, inhiraf; siy. meyil; 2) kənara çıxma, yana çəkmə; المزاج ~ yaxud الصحّة ~ nasazlıq, kefsizlik, naxoşluq, süstlük; ~الـ زاوية riyaz. sapma bucağı

- تَحْرِيف 1) saxtalaşdırma; 2) təhrif etmə, mənasını pozma (sözün); yerini dəyişdirmə (sözdə hərflərin)
- تَحْرِيفِيّ revizionist, təftişçi
- تَحْرِيفِيَّة revizionizm, təftişçilik
- حَرَافَة tündlük, bərklik, acılıq (yeməyin)
- حَرْف [1] c. حِرَف tərəf, uc; tiyə, ağız; ülgüc
- حَرْف [2] c. حُرُوف, أَحْرُف 1) hərf, liter; samit, samit səs; ساكن ~ yaxud صامت ~ samit; صوتيّ ~ yaxud مصوّت ~ yaxud متحرك ~ sait; حروف العلّة zəif hərflər (ا,و,ى); الحروف الهجائيّة yaxud حروف الهجاء yaxud الحروف الابجديّة yaxud حروف المبانى əlifba; حسب الحروف الابجديّة əlifba üzrə; ~بالـ yaxud ~بالـ الواحد hərən, hərfi mənada; نشر بـ~ـه büsbütün dərc etmək; لم ينطق بـ~ o heç bir söz demədi; كتب الارقام بالحروف rəqəmləri sözlə yazmaq; وقّع بالـ~ الاول من الاسم adını və atasının adını baş hərflərlə yazmaq; müxtəsər imza qoymaq, paraflamaq (sazişi); 2) qram. ədat; التعريف ~ qram. müəyyənlik ədatı; الجرّ ~ qram. önlük; العطف ~ qram. bağlayıcı; الاستفهام ~ sual ədatı; النداء ~ nida ədatı; حروف القسم and ədatı; 3) söz; وضع النقط على الحروف aydın olan bir şeyi daha da aydınlaşdırmaq, bütün məqamları açıqlamaq
- حُرْف bot. kress
- حِرْفَة c. حِرَف məşğuliyyət; peşə; sənət; صاحب ~ sənətkar; əsnaf; ارباب (اصحاب) ~الـ sənətkarlar; يدويّة ~ kustar sənət
- حِرَفِيّ 1. peşə -i/-ı; sənət -i/-ı; 2. peşəkar, peşə məktəbinin şagirdi
- حَرْفِيّ hərfi; ~ـا hərfən
- حَرْفِيَّة 1) hərfi məna; hərfilik; 2) qram. ədat kimi işlədilmiş sözün mənası
- حَرِيف c. حُرَفَاء 1) tay-tuş; sənət yoldaşı; həmməslək;.2) oyunçu; tərəfi-müqabil; 3) müştəri
- حِرِّيف bərk; tünd (qida); 2) bilən, bacaran, mahir (nədə فى)
- مُحْتَرَف c. ات - emalatxana, studiya (rəssamın)
- مُحْتَرِف 1. müəyyən peşə ilə məşğul olan; işi-peşəsi olan; 2. peşəkar, professional; ملاكم ~ professional boksçu
- مِحْرَاف c. مَحَارِيف yaxud مِحْرَف c. مَحَارِف tibb. zond
- مُحَرَّف təhrif edilmiş, bayağılaşdırılmış
- مُنْحَرِف 1) sapan, meyil edən, əyilən, kənara çıxan; المزاج ~ nasaz, xəstə; 2) çəp, əyri; خطّ ~ əyri xətt; (معين) مربّع ~ riyaz. trapesiya; شبه ~ riyaz. trapesoid

حَرْشَف c. حَرَافِش bot. ənginar

I حَرَقَ (u) حَرْق 1) alışdırmaq; od vurmaq; yandırmaq (həmç. acı bir şey haqqında); 2) bişirmək (kərpici); 3) yandırıb xarab etmək; بالماء الحارّ ~ qaynar su ilə yandırmaq; 4) öldürmək (acından); لامه بخور المديح ~ bax: بخور ; الاسنان ~ dişlərini qıcırdatmaq; II حَرَّقَ 1) yandırıb yaxmaq; 2) aşağı olmaq (suyun səviyyəsi); çox da böyük olmamaq (sel, daşqın); الاسنان ~ dişlərini qıcırdatmaq; IV أَحْرَقَ yandırmaq, od vurmaq; yandırıb yaxmaq; قلبه ~ məcaz. ürəyini yandırmaq; V تَحَرَّقَ yanıb yaxılmaq, özünü yandırmaq, oda vurmaq; ...شوقا الى ~ ...can atmaq, şövqündən yanıb yaxılmaq; VII إِنْحَرَقَ yanmaq; suyu az olmaq (Nil haqqında); VIII إِحْتَرَقَ alışmaq, alovlanmaq; yanıb tökülmək

- إِحْتِرَاق yanma; ~قابل الـ alışqan, tezalışan, yanar; تلقائي ~ öz-özünə odlanma, özözünə yanma; الداخلي ~محرك بالـ daxili yanacaqlı mühərrik
- إِحْرَاق yandırma

- إِنْحِرَاقٌ suyun az gəlməsi (*Nildə suyun qalxan vaxtı*)
- تَحَارِيقُ *c.* 1) suyun ən aşağı səviyyəsi (*Nildə*); quraqlıq (*Nildə suyun səviyyəsinin aşağı olması ilə bağlı*)
- تَحَرُّقٌ 1) yanma; 2) şiddətli istək
- حَارِقٌ yandıran, odlayan; qızışdıran
- حُرَاقٌ qov
- حَرَّاقٌ 1) yandırıcı; قنبلة ~ـة yandırıcı bomba; 2) ədviyyəli; tünd, bərk; زى الفلفل ~ *xalq dil.* istiot kimi acı
- حُرَاقَةٌ = حُرَاقٌ
- حَرَّاقَةٌ *c.* ات - mina gəmisi; brander
- حُرَّاقَةٌ *c.* حَرَارِيقُ qabar, suluq
- حَرْقٌ [1] 1) yandırma; عمدىّ ~ qəsdən yandırma; اجساد الموتى ~ meyitlərin yandırılması, kremasiya; 2) odlama, od vurma
- حَرْقٌ [2] *c.* حُرُوقٌ (~ اللهب) yanıq
- حَرَقٌ 1) yanma; 2) istilik, dəm
- حَرَقَانٌ qıcqırma; القلب ~ ürək bulanması
- حُرْقَةٌ , حَرْقَةٌ 1) yanma; yandırma; istilik, dəm; القلب ~ ürək bulanması; 2) hirs; qəzəb; شتمه بـ~ kimisə bərk söymək; بكى بـ~ acı-acı ağlamaq
- حَرِيقٌ 1. yandırılan; 2. 1) yanacaq; 2) yanğın; عمدا ~ qəsdən yandırma; باب الـ~ yanğın zamanı çıxış və ya ehtiyat çıxışı
- حَرِيقَةٌ *c.* حَرَائِقُ 1) tonqal; 2) yanğın
- مُحْتَرَقٌ *fiz.* fokus
- مِحْرَاقٌ *c.* مَحَارِيقُ forsunka; odluq
- مَحْرَقٌ *c.* مَحَارِقُ *fiz.* fokus
- مُحْرَقٌ pulsuz, əliboş, cibində bir qara qəpiyi olmayan
- مَحْرَقَةٌ *c.* ات – tonqal
- مُحْرَقَةٌ [1] = مُحْرَقٌ
- مُحْرَقَةٌ [2] *c.* ات - *dini.* qurban (*oda atılmaq üçün*); ~الـ (تيس) كبش qurban keçisi, qapazaltı, toplələ
- مَحْرُوقٌ 1) yandırılmış; alovlanmış; yanıb kül olmuş; خط الارض الـ~ـة yandıdırlmış torpaq xətti; 2) yanıb tökülən; القلب ~ ürəyiyanıqlı; kədərli; يا ~ـة! ay yanmış! ~ قلبه منهم ürəyi onlardan yanıqlıdır
- مَحْرُوقَاتٌ *c.* yanacaq; جامدة ~ bərk yanacaq; سائلة ~ maye yanacaq; صناعة الـ~ yanacaq sənayesi

حَرْقَدَةٌ *c.* حَرَاقِدُ *anat.* hülqum; xirtdək

حَرْقَفَةٌ *c.* حَرَاقِفُ omba; omba sümüyü

I حَرَكَ (u) حَرَكٌ , حَرَكَةٌ hərəkət etmək, tərpənmək; II حَرَّكَ 1) hərəkət etdirmək, hərəkətə gətirmək; yerini dəyişdirmək; 2) yelləmək; silkələmək; 3) qarışdırmaq (*xörəyi*); qurdalamaq; 4) toxunmaq, coşdurmaq, العواطف ~ hissləri coşdurmaq; الشهيّة ~ iştahını qızışdırmaq; 5) təhrik etmək, qızışdırmaq (*nəyəsə* على, الى); 6) *qram.* hərəkələmək; لا يحرك ساكنا əlini ağdan qaraya vurmamaq; V تَحَرَّكَ 1) hərəkətə gəlmək, tərpənmək; hərəkət etmək; fəallıq göstərmək; 2) *qram.* hərəkələnmək

- تَحَرُّكٌ *c.* ات - 1) hərəkət, yerdəyişmə; yola düşmə; ادارة التحركات hərəkət idarəsi (*Süveyş* ...

- حَارِكٌ yal (*atın*)
- حَرَاكٌ hərəkət; لا يبدى ~ـا o, hərəkət etmir, tərpənmir
- حَرِكٌ iti, zirək, çevik, diribaş
- حُرُكْرُكٌ 1. iti; oynaq, mütəhərrik; 2. bir yerdə qərar tutmayan: وصل على الـ~ o lap elə vaxtında gəlib çıxdı
- حَرَكَةٌ *c.* ات - 1) hərəkət; hərəkat; تحريريّة ~ *yaxud* تحرّريّة ~ azadlıq hərəkatı; العمّاليّة الـ~ *yaxud* العمّال ~ fəhlə hərəkatı; النسائيّة الـ~ qadın hərəkatı; المرور ~ şəhər nəqliyyatının hərəkəti; السفن ~ gəmiçilik, gəmilərin hərəkəti; حركات اختياريّة *yaxud* حركات دانمركيّة *idm.* sərbəst hərəkətlər; علم الـ~ *yaxud* علم الـ~ المجرّدة *fiz.* dinamika; 2) fəaliyyət; kampaniya; انتخابيّة ~ seçki kampaniyası; علميّة ~ elmi fəaliyyət; 3) gediş, tərpəniş; 4) jest; ثقيل الـ~ ağırtərpənən; خفيف الـ~ zirək, diribaş, cəld; 5) əməl; ~ـه وسكناته onun bütün etdikləri; 6) *qram.* hərəkə
- حَرَكِيٌّ hərəkətlə bağlı; hərəki, hərəkətəgətirici; dinamik; قصّة ~ـة pantomima
- مُتَحَرِّكٌ 1. 1) hərəkət edən; özügedən; 2) mütəhərrik; 2. *qram.* sait, səsli
- مِحْرَاكٌ 1. hərəkətverici; 2. 1) odçəkən, dudkeş, atəşkeş; 2) intriqan, fitnə-fəsad salmağı xoşlayan
- مَحْرَكٌ xətt, hərəkət yolu; trayektoriya
- مُحَرِّكٌ 1. 1) hərəkətə gətirən, hərəkətverici; القوّات الـ~ـة للثورة inqilabın hərəkətverici qüvvələri; 2) təhrikedici, qızışdırıcı; ...

(*bir şey axtaranda*); 4) oyatmaq, həyəcanlandırmaq; تَحَرْكَشَ *məcaz.* tutaşmaq; pəncəpəncəyə gəlmək (*kiminləsə* بـ)
- حَرْكَشَةٌ 1) hərəkət etdirmə; 2) silkələmə; 3) oyatma, həyəcanlandırma

حَرْكَشَ 1) hərəkət etdirmək; tərpətmək; 2) alt-üst etmək, ələk-vələk etmək (*bir şey axtaranda*); 3) oyatmaq, həyəcanlandırmaq
- حَرْكَشَةٌ 1) hərəkət etdirmə; 2) oyatma, həyəcanlandırma

I حَرُمَ (u) حُرْمٌ (حرم) , حُرْمَةٌ haram olmaq; hörməti saxlanılmaq; müqəddəs sayılmaq (*kimin üçün* على); حَرَمَ (i) حِرْمَانٌ 1) məhrum etmək; qıymamaq; rədd etmək; من الإرث ~ irsdən məhrum etmək; 2) qadağan etmək; 3) qovmaq, çıxartmaq (*nədən* من); II حَرَّمَ 1) haram, hörməti saxlanılan, müqəddəs elan etmək; 2) qadağan etmək; 3) atmaq; buraxmaq; على نفسه التدخين ~ siqaret çəkməyəi atmaq; IV أَحْرَمَ 1) uzaqlaşdırmaq; kənar etmək; çıxarmaq; 2) ihrama girmək; ihram paltarı geymək (*həcc vaxtı müqəddəs yerlərə daxil olanda*); V تَحَرَّمَ 1) haram olmaq; hörməti saxlanılmaq; 2) müqəddəs olmaq; VIII إِحْتَرَمَ hörmət etmək, ehtiram göstərmək; قواعد المرور ~ yol hərəkəti qaydalarına riayət etmək; X إِسْتَحْرَمَ 1) haram saymaq, hörmətini saxlamaq; 2) ova çıxmaq (*heyvan haqqında*)
- إِحْتِرَامٌ 1) hörmət, ehtiram; على مبدأ الـ~ المتبادل للسيادة والمساواة في الحقوق و عدم التدخل في الشؤون الداخلية suverenliyə ...

- إِحْرَامٌ *din.* ihrama girmə, həcc vaxtı ihram bağlayıb Məkkə həreminə daxil olma; ملابس الـ~ ihram paltarı (*əl-izar və ər-rida adlanan iki təmiz, iynə dəyməmiş ağ kətan parçadan ibarət ihram paltarı; parçalardan biri çiyinə salınır, o biri isə fitə kimi belə bağlanır*)

- تَحْرِيمٌ haram buyurma; qadağan etmə; تحريم التّجارب النووية nüvə sınaqlarının qadağan edilməsi

- حَرَامٌ *c.* حُرُمٌ 1. 1) haram buyurulmuş; 2) qadağan edilmiş; ~ منطقة *yaxud* ~ شقّة qadağan edilmiş və ya neytral zona; 3) hörməti saxlanılan; بيت الله الـ~ Kəbə (*hərf. Allahın hörməti saxlanılan evi*); الشهر الـ~ məhərrəm (*hərf. hörməti saxlanılan ay, döyüşlərin qadağan edildiyi ay; qəməri təqviminin 1-ci ayı–30 gündür*); 4) haram, qeyri-qanuni; بالـ~ haram yolla, qeyri qanuni yolla; ~ ابن qeyri-qanuni doğulmuş, kəbindənkənar oğul; ~ بنت qeyri-qanuni doğulmuş, kəbindənkənar qız; 2. günah; ~ عليك! günah işlədirsən!; haram olsun sənə!

- حِرَامٌ *c.* أَحْرِمَةٌ , حِرَامَاتٌ böyük yun şal; yorğan

- حَرَامِيٌّ *c.* حَرَامِيَّةٌ oğru; hərami; quldur

- حَرَمٌ *c.* أَحْرَامٌ 1) müəyyən əməllərin qadağan edildiyi, toxunulmaz, hörməti saxlanılan yer; 2) müqəddəs yer; 3) hərəm, müqəddəs tutulan, hörməti saxlanılan ərazi; الحرمان *təsn.* Məkkə və Mədinə, ثالث الحرمين Qüds; 4) müqəddəslik; müqəddəs yer; 5) qadağa; 6) hərəm, arvad, zövcə

- حِرْمٌ *c.* حُرُومٌ qovma, uzaqlaşdırma, çıxar-

- حَرَمْلِكٌ hərəmlik, evin qadınlara məxsus hissəsi

- حُرْمَةٌ *c.* حُرُمَاتٌ , حُرَمٌ 1) hörmətlilik; hörmətli şey; 2) müqəddəs şey; 3) müqəddəslik, toxunulmazlıq; الشخصية ~ şəxsiyyət toxunulmazlığı; 4) hörmət, ehtiram; 5) arvad, zövcə; ərli qadın

- حَرِيمٌ *c.* حُرُمٌ , حَرِيمَاتٌ 1) arvad; arvadlar; 2) *həmç.* بيت الـ~ hərəmxana; 3) evin qadınlara məxsus hissəsi

- حَرِيمِيٌّ qadın -i/-ı; الازياء الـ~ـة qadın geyimləri; الاقمشة الصوفيّة الـ~ـة qadın paltarları üçün yun parçalar

- مُحْتَرَمٌ hörmətli, möhtərəm

- مَحْرَمٌ *c.* مَحَارِمُ 1. 1) haram; 2) məhrəm adam (*kişi*); evin qadınlara məxsus hissəsinə girib-çıxa bilən kəs (*kişi*); 2.1) haram şey; 2) qohum

- مُحْرِمٌ ihram bağlamış zəvvar

- مُحَرَّمٌ 1. 1) haram edilmiş; 2) haram; 2. məhərrəm (*qəməri təqviminin 1-ci ayı – 30 gündür*)

- مُحَرَّمَاتٌ *c.* 1) kəbini haram edən qohumluq dərəcələri; 2) haramlar; حلّل جميع الـ~ *yaxud* ارتكب الـ~ bütün haramları, qadağanları pozmaq

- مَحْرَمَةٌ *c.* مَحَارِمُ əl yaylığı; cib dəsmalı

- مَحْرُومٌ 1. 1) məhrum (*nədən* من); 2) çıxarılmış; qovulmuş; 3) bədbəxt; 2. uğursuz

حَرْمَلٌ *bot.* yabanı sədəfotu, üzərlik

- حَرَمْلِكٌ *bax:* حرم

حَرْمَلَةٌ *c.* حَرَامِلُ , حَرْمَلَاتٌ qısa plaş, çiyinlik, bürüncək

- حَرُونٌ *c.* حُرُنٌ harın, tərs, inadkar, şıltaq; dediyindən dönməyən

حَزْوَةٌ 1) qıcqırma; ürək bulanması; 2) pis iy, üfunət

(حرى) V تَحَرَّى 1) öyrənmək, təhqiq etmək; 2) təhqiqat aparmaq; yoxlamaq; istintaq aparmaq; axtarış aparmaq; 3) əməl etmək, riayət etmək; ~ اوامر الدين dinin əmrlərinə əməl etmək

- أَحْرَى daha layiq, daha münasib; ~ به ان... onun üçün daha yaxşıdır ki...; بالـ~ daha yaxşısı, daha düzgünü; xüsusən; فما احرانا ان... bizm üçün daha yaxşı olardı ki...; قد كان ~ به أن يقول... desəydi ki..., onun üçün daha yaxşı olardı; ان لم تفهم هذا انت لهو~ ان لا نفهمه نحن əgər bunu sən başa düşmürsənsə, biz heç başa düşmərik

- تَحَرٍّ *c.* تَحَرِّيَاتٌ 1) araşdırma, təhqiq etmə; التحرّيات التاريخيّة tarixi araşdırmalar; 2) təhqiqat; axtarış; dindirmə; istintaq; رجال الـ~ى gizli polis agentləri; شرطة الـ~ى axtarış polisi

- حَرِيٌّ layiq, münasib (*nəyə* بـ); او بالـ~ daha yaxşısı isə

I حَزَّ (a/u) حَزٌّ 1) kəsmək, çərtmək; 2) yaralamaq; 3) ayırmaq; kəsib atmaq; حزّ الالم فؤاده kədər onun qəlbini didib parçalayırdı; حزّ هذا المنظر في نفسه (قلبه) bu mənzərə onun qəlbini ağrıdırdı; فكم حزّ في نفسه عجزُه عن... ...edə bilməməsi onu nə qədər sarsıdırdı; II حَزَّزَ diş-diş etmək; üstündə çərtiklər etmək; VIII إِحْتَزَّ kəsmək; kəsib atmaq;

- حَزَازٌ *topl.* 1) kəpək; 2) dəmrov; 3) *bot.* mamır

- حَزَازَةٌ[1] 1) kəpək; 2) dəmrov

- حَزَازَةٌ[2] *c.* اتـ - 1) düşmənçilik; ədavət; kin-küdurət; 2) köhnə haqq-hesablar; *c.* çəkişmələr; حزازات قبليّة qəbilə çəkişmələri

- حَزَّةٌ *c.* اتـ - 1) nişan; çapıq; çərtik, dişək; 2) münasib vaxt; 3) ürək bulanması; ~ حسرة ağrı (*ürəkdə*), həsrət ağrısı

- مَحَزٌّ 1) çapıq; damğa; çərtik, dişək; 2) ən həssas, ağrılı yer; اصاب الـ~ ağrılı yerinə vurmaq; əsas məsələyə toxunmaq; واليوم وصلت السكّين على الـ~ artıq bıçaq sümüyə dayanıb; artıq əlac kəsilib

I حَزَبَ (u) حَزْبٌ təsir göstərmək (*kiməsə*), darıxdırmaq, sıxmaq (*kimi* في); II حَزَّبَ 1) yığmaq (*camaatı öz başına* اليه); 2) partiya yaratmaq; təşkil etmək; الاحذاب ضدّه ~ birinə qarşı qalxmaq; III حَازَبَ 1) bir partiiyaya mənsub olmaq (*kiminləsə*); 2) dəstəkləmək (*kimisə*); V تَحَزَّبَ 1) partiyaya daxil olmaq; partiyalı olmaq; 2) partiya təşkil etmək; 3) tərəfkeşlik etmək (*kiməsə* لـ); 4) çıxış etmək, qalxmaq (*kimə qarşısa* ضده)

- حَازِبٌ *c.* حَوَازِبُ darıxdıran, sıxan; bəla; ~ حزبه ona nə isə əzab verir

- تَحَزُّبٌ 1) partiyalılıq; 2) partiyalılıq ruhu; 3) tərəfgirlik; qərəz; عدم الـ~ bitərəflik; qərəzsilik

- تَحَزُّبِيٌّ tərəfgir

- حِزْبٌ *c.* أَحْزَابٌ 1) partiya (*siyasi*); حزب آذربيجان الجديد Yeni Azərbaycan partiyası;

mışda bir hissəsi); النزول ~ qiymətlərin aşağı düşməsi ilə oynayanlar (*birjada*)

– حِزْبِيٌّ 1. partiyalı; ~لا *yaxud* ~غير partiyasız; bitərəf; 2. partiya üzvü

– حِزْبِيَّةٌ partiyaya mənsubluq, partiyalılıq; ~ اللا partiyasızlıq

– مُتَحَزِّبٌ 1) partiyada olan; 2) öz baxışlarını qızğın müdafiə edən

I حَزَرَ (i, u) حَزْرٌ 1) duymaq, sezmək, anlamaq, tapmaq, bilmək; təqribən müəyyən etmək; qiymətləndirmək; 2) güman

[redacted]

zərbi-məsəl. başqası üçün işləmək (*hərf.* toyuq kimi gücənib qaqqıldayaraq yumurtlayır ki, tacir qazansın); II حَزَّقَ daraltmaq (*məs., şalvarı*); VII إِنْحَزَقَ daraldılmaq

– حَزُوقَةٌ , حَازُوقَةٌ hıçqırıq

– حَزْقٌ 1) basma, əzmə, sıxma; 2) hıçqırma; 3) *xalq dil.* gücənib qaqqıldama (*yumurtlayan toyuq haqqında*)

– حَزِيقَةٌ *c.* حَزَائِقُ qırıq, tikə, parça

[redacted]

olmaq; 2) ağıllı-kamallı olmaq; II حَزَّمَ 1) qurşaqlamaq; kəmər bağlamaq; əhatə etmək; 2) bağlamaq (*məs., dərz*); V تَحَزَّمَ 1) qurşaqlanmaq; əhatə edilmək (*nə ilə* بـ); 2) ehtiyatla hərəkət etmək; qətiyyət göstərmək (*nədə* في); VII إِنْحَزَمَ bağlanılmaq, düyünlənmək, qablaşdırılmaq; VIII إِحْتَزَمَ qurşanmaq (*silaha* بالسلاح)

– أَحْزَمُ ən yaxşı; ...ان ~الـ ən yaxşısı odur ki...

[redacted]

الله o, firavan yaşayır

– حِزَامِيٌّ kəmər (*qurşaq*) -i/-ı; dairəvi; halqaşəkilli; dövrəvi; dövrəvi metro xətti

– حَزْمٌ [1] 1) bağlama, düyünləmə; qablaşdırma; 2) qətiyyət, möhkəmlik; ~ في *yaxud* بـ~ qətiyyətlə, əzmlə; 3) ağıl-fərasət; ehtiyatlılıq

– حَزْمٌ [2] *c.* حُزُومٌ yüksəklik

– حُزْمَةٌ *c.* حُزَمٌ bağlama, bağlı; bənd; qov-

[redacted]

– مِحْزَمٌ , مَحْزَمٌ , مِحْزَمَةٌ *c.* مَحَازِمُ 1) önlük, döşlük, qənşərlik; 2) qurşaq, qayış, toqqa, kəmər; 3) sarğı, bağlı; banderol

I حَزَنَ (حزن) (u) حَزْنٌ kədərləndirmək, qüssələndirmək, qəm-qüssə vermək, ovqatını təlx etmək, məyus etmək; حَزِنَ (ə) حَزَنٌ 1) kədərlənmək, qəm-qüssə çəkmək (*nə üçün* لـ , على); 2) hüzn saxlamaq (*kimin üçün* على); II حَزَّنَ kədərləndirmək, qəmə-qüssəyə salmaq; IV أَحْزَنَ kədərləndirmək,

[redacted]

– حَزْنَانُ *c.* حَزَانَى 1) kədərli, qəmli, qüssəli; 2) yaslı, hüznlü

– حَزِينٌ *c.* حِزَانٌ , حُزَنَاءُ 1) kədərli, qəmgin, qüssəli; القلب ~ məyus, məhzun qəlbli; الجمعة ~ـة *bax:* جمعة; 2) həzin, yanıqlı; ~ـة الـ مالك *bax:* ملك

– مَحْزُونٌ məhzun, kədərli, qüssəli, qəmgin; faciəli, dəhşətli; رواية ~ـة *ədəb.* faciə

– مَحْزَنَةٌ hüzn, kədər, qəm, qüssə; yas, matəm

[redacted]

حَسَّ 1) məhv etmək; 2) təmizləmək; الحصان بالمحسة ~ atı qaşovla təmizləmək; عنه الغبار ~ tozunu almaq; II حَسَّسَ 1) əl ilə yoxlaya-yoxlaya getmək; 2) əl ilə yoxlamaq, əlləmək (*nəyi* على); اللى على رأسه بطحة يحسس عليها *At. sözü.* hər kəs öz keçəlini qaşıyar (*hərf.* başında yara olan həmişə yarasını əlləyər); IV أَحَسَّ hiss etmək, duymaq (*nəyi* بـ); V تَحَسَّسَ hərtərəfli öyrənmək, soruşub bilmək, iy almaq, arayıb yoxlamaq; 2) hiss

[redacted]

و اللمس görmə, eşitmə, iy, dad, lamisə duyğuları

– حِسٌّ 1) hiss, duyğu, qavrayış; 2) xışıltı; səs; ولا حسّ ولا خبر منه ondan heç bir xəbər-ətər yoxdur

– حُسَانٌ hüsas (*xırda balıq növü*)

– حُسَانَةٌ xırda balıq

– حَسَّاسٌ həssas; نقطة ~ـة *məcaz.* həssas yer, ağrılı yer; مسألة ~ـة incə məsələ

[redacted]

- حَسِيسٌ 1. həssas; 2. çartıldama; xışıltı; yüngül səs

- حِسِّيَّةٌ hissiyyat, həssaslıq

- مِحَسَّةٌ c. ات - qaşov

- مَحْسُوسٌ 1. 1) hiss ilə dərk olunan; hiss olunan, duyulan; ~لا hissedilməz, dərkolunmaz; 2) hiss edilən, açıq-aşkar görünən; ~ غير görünməyən, gizli; صادرات غير ~ة tic. görünməz ixracat; 2. c. ات - hiss olunan, duyulan nə varsa

I (حسب) حَسَبَ (u) حِسَابٌ , حُسْبَانٌ 1) saymaq, hesablamaq; الف حساب ~ min cür gümana düşmək; ağlına min cür fikir gəlmək (*nə barədəsə* لـ); ...لـ حسابا ~ hesablaşmaq (*nə iləsə*); !لا تحسب حسابا لغيري məndən başqa heç kəslə hesablaşma; ~ حسابه kimisə hesaba almaq; ~ للعاقبة حسابها bir işin aqibətini hesaba almaq; özünə hesabat vermək; 2) debetə yazmaq (على); kreditə yazmaq (لـ); 3) hesablaşmaq, haqq-hesab çəkmək (*kiminləsə*); حَسِبَ (ə/i) حِسْبَانٌ hesab etmək, fikirləşmək, güman etmək; حَسُبَ (u) حَسَبٌ əsilzadə, adlı-sanlı olmaq; III حَاسَبَ 1) hesablaşmaq, haqq-hesab çəkmək (*kiminləsə*); 2) hesabat vermək; 3) hesab tələb etmək (*kimdən nə barədə* على); 4) özünü gözləmək, qorunmaq, ehtiyatlı olmaq, diqqətli olmaq (*nə barədəsə* على); !حاسبْ على نفسك ehtiyatlı ol! !حَاسِبْ dur!, bəsdir! V تَحَسَّبَ 1) öyrənib bilmək; yoxlayıb öyrənmək; 2) ehtiyatlı olmaq, çəkinmək, qorunmaq; VI تَحَاسَبَ bir-birinə hesabat vermək; VII إِنْحَسَبَ hesablanmaq; hesaba alınmaq; VIII إِحْتَسَبَ 1) hesablaşmaq; hesaba alınmaq, müəyyən edilmək; 2) saymaq, hesablamaq; 3) hesaba almaq; 4) kifayətlənmək, qane olmaq (*nə ilə* بـ); 5) yaxın adamın ölümünü imtahan hesab etmək; عند الله أجرا ~ bir işi Allah xatirinə, savab qazanmaq üçün görmək (*nəyi* بـ *və ya təsirlik halda*)

- إِحْتِسَابٌ 1) hesablama; 2) razı qalma, kifayətlənmə; 3) imtahan kimi qəbul etmə; itaətkarlıq

- أَحْسَبُ *q.* حَسْبَاءُ *c.* حُسْبٌ albinos

- حَاسِبٌ *c.* حَسَبَةٌ 1. hesablayıcı; 2. 1) sayıcı; الاصوات ~ səsləri sayan (*səsvermə vaxtı*); 2) hesabdar

- حَاسِبَةٌ 1. hesablayıcı; آلة ~ة hesablayıcı maşın, arifmometr; 2. *c.* ات - hesablayıcı maşın; الـ~ الالكترونيّة elektron-hesablayıcı maşın (EHM)

- حِسَابٌ *c.* ات - 1) hesablama; التفاضل ~ *riyaz.* differensiyal hesablama; التمام ~ والتكامل *riyaz.* inteqral hesablama; المثلّثات ~ triqonometriya; علم الـ~ hesab; الجمل ~ (*rəqəm mənası daşıyan*) hərflərlə hesablama; شرقي ~ köhnə stil (*tarix hesabı üsulu*); غربي ~ yeni stil (*tarix hesabı üsulu*); 2) say; hesab; haqq-hesab; hesablama; الارباح والخسائر ~ gəlir və itkilərin hesabı; جار ~ cari hesab; فتح ~ـا جاريا cari hesab açmaq; على الـ~ kreditə; على ~ـه onun hesabına, onun vəsaiti hesabına; لـ~ـه onun xeyrinə; ~ (بلا) بغير saysız-hesabsız; çox; ~الـ (دفع) سدد hesabı ödəmək; سوّى الـ~ hesabı tənzimləmək; اسقطه من الـ~ nəyisə hesaba almamaq; اخذه بالـ~ nəyisə hesaba almaq, nə iləsə hesablaşmaq; عمل الف ~ min cür hesab aparmaq (*nəyəsə münasibətdə* له); 3) yekun vurma; hesabat; رئيس الحسابات hesabat rəisi; نهائيّ ~ yekun hesabatı; ختاميّ ~ illik hesabat;...ادّى ~ـا عن hesabat vermək; يوم الـ~ *yaxud* الـ~ *din.* haqq-hesab günü; 4) faktura, buraxılan malların hesabı

- حِسَابِيٌّ hesab -i/-ı; عمليّة ~ـة hesab əməliyyatı

- حَسَابَةٌ əsilzadəlik

- حَسْبٌ 1) hesab, hesablama; 2) nəzər; rəy; fikir; 3) yetərlilik; !فحسبك yetər! ~ليس ... فـ ... *yaxud* بل ... ولكن و ~فـ ... لا təkcə ... deyil, həm də ...; ليس مهندسا بارعا فـ~ ولكنه خطيب ايضا o təkcə bacarıqlı mühəndis deyil, həm də gözəl natiqdir; (بحسبك) ~ك ... مثلا ان وحسبُنا sənə misal kimi o da kifayətdir ki...; ~ ما... أن نقول ان... kifayətdir deyək ki...; = حَسْبَمَا (*bax:* حَسْبَ)

- حَسَبٌ *c.* أَحْسَابٌ 1) əsilzadəlik; الـ~ والنسب əsil-nəsəb; ذوو الاحساب tanınmış adamlar; 2) qədr-qiymət, heysiyyət, mənlik, sayə; ...حَسَبَ və ya بِحَسَبِ (*nəyəsə*) uyğun olaraq, müvafiq olaraq; üzrə; بـ~ هذا buna uyğun olaraq; buna görə; على ~ ذلك buna müvafiq olaraq; ~ ما -a/-ə ... uyğun olaraq; ~ ما اتفق necə gəldi

- حُسْبَانٌ , حِسْبَانٌ 1) hesab; هذا لم يكن في الـ~ (بالـ~) bu, hesaba alınmamışdı; لم يدخل هذا في ~ـه bu onun hesabına daxil deyildi; ...كان في الـ~ ان belə hesab edilirdi ki...; أخذه في الـ~ kimisə hesaba almaq; 2) güman, fərz

- حِسْبَةٌ *c.* حِسَبٌ 1) hesab; hesablama; hesablaşma; 2) hesabdan bir məsələ; 3) savab, mükafat; حسبة لله Allah xatirinə; 4) hisbə–çəki və ölçüyə nəzarətçi vəzifəsi

- حُسْبَةٌ *tibb.* albinizm

- حِسْبِيٌّ qəyyumluq -i/-ı; قانون ~ qəyyumluq haqqında qanun; المجلس الـ~ qəyyumluq şurası

- حَسِيبٌ *c.* حُسَبَاءُ 1. əsilzadə; əsil-nəsəbli; 2. 1) hesablayıcı; 2) hesabat verilən kəs; لا ~ رقيب عليه ولا o, ipə-sapa yatmır, üstündə heç bir nəzarət yoxdur

- مُحَاسِبٌ *c.* [illegible] mühasib; محاسب قانونيّ müfəttiiş, nəzarətçi

- مُحَاسَبَةٌ 1) hesabat; haqq-hesab; yoxlama, nəzarət; 2) hesabdarlıq, mühasibat; مزدوجة القيد ~ ikili (*ikihesablı*) mühasibat; قسم الـ~ mühasibat şöbəsi; تجاريّة ~ ticarət hesabdarlığı; 3) diqqətlilik (*nəyəsə münasibətdə* على); qayğı (*nəyin* على)

- مُحْتَسِبٌ *tar.* möhtəsib (*çəki və ölçüyə nəzarətçi*); müfəttiş

- مَحْسُوبٌ 1. hesablanmış; 2. *c.* مَحَاسِيبُ havadar, himayədar; istəkli; ~ـك bəndeyi-həqiriniz (*məktublarda*)

- مَحْسُوبِيَّةٌ himayədarlıq; favoritizm, dostbazlıq, aşnabazlıq, proteksionizm

(حسحس) تَحَسْحَسَ hərəkətə gəlmək, tərpənməyə başlamaq, qımıldanmaq

I حَسَدَ (u) حَسَدٌ 1) həsəd aparmaq, həsədini çəkmək, qibtə etmək, paxıllıq etmək (*pis niyyətlə nədə* على); 2) gözə gətirmək, nəzərə gətirmək; VI تَحَاسَدَ bir-birinə həsəd aparmaq, qibtə etmək

- حَاسِدٌ *c.* حُسَّادٌ , حَسَدَةٌ həsədçi, paxıl

- حَسَّادٌ çox həsəd aparan, çox paxıl

- حَسَدٌ həsəd, paxıllıq

- حَسُودٌ həsəd aparan, paxıl, gözügötürməyən

- مَحْسَدَةٌ həsəd aparılası şey; الـ~ مفسدة *zərbi-məsəl.* həsəd fəsad doğurar

- مَحْسُودٌ 1) həsədi çəkilən adam; 2) həsədi çəkilən şey

I (حسر) حَسَرَ (u) حَسْرٌ açmaq, soyundurmaq (*nəyi* عن); عن رؤوسهم ~ başlarını açmaq;

2) atmaq, çıxarmaq; اللثام ~ pərdəni çəkib atmaq; عن... القناع ~ maskasını açmaq, iç üzünü açıb göstərmək; حَسَرَ² (u) حُسُورٌ 1) açıq, çılpaq olmaq; 2) yorğun olmaq, yorulmaq (*gözlər haqqında*); حَسِرَ (ə) حَسْرَةٌ həsrət çəkmək, qəm-qüssə çəkmək (*nəyin* على); II حَسَّرَ 1) qəm-qüssəyə salmaq, məyus etmək; 2) tükünü tökmək (*quşlar haqqında*); V تَحَسَّرَ 1) həsrət çəkmək, qəm-qüssə çəkmək (*nəyin* على); 2) tökülmək (*tüklər*); tükünü tökmək (*quşlar*); VII إِنْحَسَرَ 1) açılmaq, çılpaqlaşmaq; 2) atılmaq; çıxarılmaq (*nədən* عن); لقد ~ القناع عن... *məcaz.* ... iç üzü açıldı; 3) enmək, azalmaq (*su barədə*)

- أَحْسَرُ *q.* حَسْرَاءُ *c.* حُسْرٌ gözdən zəif; uzağı görməyən (*həmç.* البصر ~)
- إِنْحِسَارٌ enmə, azalma (*suyun*); çəkilmə; المد ~ çəkilmə vaxtı suyun enməsi
- تَحَسُّرٌ həsrət, qəm-qüssə
- حَاسِرٌ çılpaq, açıq; الرأس ~ başıaçıq; البصر ~ zəif gözlü, uzağı görməyən
- حَسَرٌ göz zəifliyi, uzağı görməmə
- حَسِرٌ yorğun, əzgin
- حَسْرَانُ *q.* حَسْرَى qəmgin, qüssəli
- حَسْرَةٌ *c.* حَسَرَاتٌ həsrət, qəm, qüssə; dərd; يا~ى! *yaxud* وا حَسْرَتَاهُ! heyhat!, eyvah!, hayıf!
- حُسُورٌ *tibb.* miopiya, uzağı görməmə
- حَسِيرٌ *c.* حَسْرَى 1) yorğun, əzgin; الطرف ~ yorğun baxışla; 2) zəif, gücsüz; 3) *həmç.* البصر ~ zəif görən, uzağı görməyən
- مَحْسِرٌ, مَحْسَرٌ *c.* مَحَاسِرُ 1) təbiət, mahiyyət; ...z, məlahət
- ... *topl.* tikan; السنبلة ~ sünbülün qılçıq-...; السمك ~ balığın sümükləri, tıxları
- حَسَكَةٌ *c.* اتٌ - tikan; iynə
- حَسَكِيٌّ tikanlı
- حُسَيْكَةٌ tikan
- ... *c.* حُسُولٌ bala kərtənkələ

I حَسَمَ (i) حَسْمٌ 1) kəsmək; ayırmaq; qət etmək; 2) tənzimləmək; həll etmək (*mübahisəni*); 3) tutmaq, çıxmaq; VII إِنْحَسَمَ 1) həll olunmaq, nizama salınmaq; 2) qət edilmək, kəsilmək

- حَاسِمٌ qəti; qətiyyətli
- حُسَامٌ qılınc
- حَسْمٌ 1) kəsmə, qət etmə; 2) həll etmə; 3) *c.* حُسُومَاتٌ ayırma; çıxma, tutma; 4) qətiyyət; بـــ~ qətiyyətlə
- حُسُومٌ yazda gecə ilə gündüzün bərabərləşməsindən qabaq bir neçə soyuq gün (*qibti təqvimi ilə bərəmhət ayının ilk yeddi günü*)

I حَسُنَ (u) حُسْنٌ 1) yaxşı olmaq; gözəl olmaq; اذا ~ هذا في عينيه bu ona xoş gələrsə; 2) yerinə düşmək; yaxşı olmaq; يحسن بي (بنا) أن... yaxşı olardı ki, mən (biz) ...; II حَسَّنَ 1) bəzəmək; 2) yaxşılaşdırmaq, təkmilləşdirmək; له ~ tovlamaq, şirnikdirmək (*nəyəsə*); III حَاسَنَ yaxşı rəftar etmək; IV أَحْسَنَ bir işi yaxşı, əla görmək; yaxşılıq etmək (*kimə* إلى), xeyirxahlıq etmək; استقبالي ~ o məni yaxşı qarşıladı; اللغة العربية ~ ərəb dilini yaxşı bilmək; الظن بـــ... ~ ...haqqında yaxşı fikirdə olmaq; أَحسنتَ! afərin!; V تَحَسَّنَ 1) yaxşılaşmaq; yaxşı olmaq (*səhhət barədə*); 2) düzəlmək; X إِسْتَحْسَنَ yaxşı hesab etmək; təqdir etmək; 2) yerində, münasib hesab etmək; tərifləmək

- إِحْسَانٌ *c.* اتٌ - xeyirxahlıq; yaxşılıq; جمعية الـــ~ xeyriyyə cəmiyyəti; صاحب الـــ~ xeyirxah; 2) ehsan
- أَحْسَنُ *q.* حُسْنَى *c.* أَحَاسِنُ ən yaxşı; ən gözəl; بالقوة او بالّتى هي أحسن; حسنى: *bax:* الأسماء الحسنى güclə və ya özxoşuna; لن ينتهى الامر بالّتى هي احسن! bu iş yaxşılıqla qurtarmayacaq

- إِسْتِحْسَانٌ 1) bəyənmə; təqdir etmə, tərifləmə; 2) *fiqh.* şəriət məsələsinin müqayisə edilən həlli yollarından birinə üstünlük verilməsi
- تَحَسُّنٌ yaxşılaşma; الطقس ~ havanın yaxşılaşması, düzəlməsi
- تَحْسِينٌ *c.* اتٌ - 1) yaxşılaşdırma, təkmilləşdirmə; 2) düzəltmə, düzəliş; التحسينات الفنيّة texniki təkmilləşdirmələr
- حُسَّانٌ çox gözəl
- حَسَنٌ *c.* حِسَانٌ 1. 1) gözəl; qəşəng; 2) yaxşı, xoş; النيّة الـــ~ـــة xoş niyyət; ~ــا yaxşı; سار من ~ الى أحسن getdikcə yaxşılaşmaq; 2. *xüs. ad.* Həsən
- حُسْنٌ *c.* مَحَاسِنُ 1) hüsn, gözəllik, qəşənglik; 2) yaxşı keyfiyyət; الادب ~ ədəblilik; nəzakət, mərifət, qanacaq; في ~ ادب وحفاوة böyük nəzakət və qonaqpərvərliklə; من ~ الحظ *yaxud* لـــ~ الحظ *bax:* حظ; من~ حظّي xoşbəxtliyimdən; الخلق ~ gözəl xasiyyət, gözəl əxlaq; الظن ~ a) xeyirxahlıq; b) xoş fikir; في... البلاء ~ nədəsə dözümlülük; النية ~ *bax:* نيّة; بـــ~ النيّة xoş niyyətlə; عن ~ النيّة xoş niyyətlə; تعاون معه عن نيّة ~ kiminləsə xoş niyyətlə əməkdaşlıq etmək; جميل ~ uğur; السير و السلوك ~ gözəl əxlaq; القبول ~ yaxşı qəbul; المعاملة ~ xoş rəftar
- حَسْنَاءُ *c.* حِسَانٌ gözəl qadın
- حَسَنَةٌ *c.* اتٌ - 1) yaxşı, xeyir iş; 2) ehsan; 3) yaxşı tərəf (*nəyinsə*); 4) xal
- حُسْنَى 1. ən yaxşı, ən gözəl (*q.c.*); 2. 1) yaxşılıq, xeyir iş, xeyir; قابل الـــ~ بالشرّ yaxşılığa pisliklə cavab vermək; بالـــ~ yaxşıdıqla, xoşluqla; تسوية الخلافات بالـــ~ ixtilafların yaxşılıqla yoluna salınması; الاسماء الـــ~ əsmai-hüsna, gözəl adlar (*Allahın 99 gözəl adı, məs.,* القدير, الكريم, الرحيم *və sairə*); yaxşı son, axır

- حَسُونٌ *c.* حَسَاسِينُ şıq geyinən, qəşəng geyinməyi sevən
- حُسَيْنٌ *xüs. ad* Hüseyn
- حُسَيْنِيٌّ *xalq dil.* tülkü
- مَحَاسِنُ *c.*1) gözəl keyfiyyətlər, yaxşı cəhətlər; 2) gözəlliklər
- مُحَاسَنَةٌ xoş rəftar
- مُحْسِنٌ 1. yaxşılıq edən; 2. xeyirxah; xeyriyyəçi
- مُحَسِّنٌ bəzəyən; yaxşılaşdıran, təkmilləşdirən
- مُحَسِّنَاتٌ bəzək şeyləri
- مُسْتَحْسَنٌ təqdir edilən, bəyənilən; xoş

I حَسَا (حسو) (u) حَسْوٌ qurtum-qurtum içmək; V تَحَسَّى hortultu ilə içmək; hortuldatmaq; VIII إِحْتَسَى = V

- إِحْتِسَاءٌ qurtum-qurtum içmə, hortuldatma
- حَسَاءٌ *c.* أَحْسِيَةٌ, أَحْسَاءٌ şorba, duru xörək
- حَسَاءٌ = حَسْوٌ
- حُسْوَةٌ *c.* حُسُوَاتٌ, حُسًى, أَحْسِيَةٌ qurtum, udum, içim
- حِسْيٌ *c.* حِسَاءٌ, أَحْسَاءٌ daşlı-qumsallı düzənlik

I حَشَّ (a/u) حَشٌّ 1) çalmaq, biçmək; 2) ot yemək; II حَشَّشَ 1) çalmaq; 2) ot yemək; 3) həşiş çəkmək; IV أَحَشَّ çalmaq, biçmək

- إِحْشَاشٌ biçin vaxtı; ot, saman yığımı vaxtı
- حَشٌّ ot çalımı; biçənək
- حُشَاشٌ, حُشَاشَةٌ axır nəfəs; حشاشة قلبه kimin üçünsə ən əziz şey
- حَشَّاشٌ 1) samançı; otsatan; 2) həşişçəkən
- حَشَّاشُونَ: الـــ~ *c. tar.* həşşaşilər
- حَشَّةٌ biçim, ot çalımı
- حَشِيشٌ *topl. c.* حَشَائِشُ 1) ot; alaq otu; saman; 2) həşiş; تعاطى الـــ~ həşiş çəkmək; صينيّ ~ *bot.* rami; 3) ölü doğulmuş döl; 4) həşiş (*un, ət və xurmadan bişirilmiş yemək*)

- حَشِيشَةٌ c. حَشَائِشُ 1) ot kolu; 2) ot saplağı, ot gövdəsi; البحر ~ bot. mamır; البراغيث ~ birəotu; الجبل ~ bot. birəotu; الدينار ~ bot. mayaotu; القطة ~ yaxud الهر ~ bot. pişikotu, valeryan; الهرة ~ pişik cövhərnanəsi
- حَشِيشِيٌّ həşiş rəngi, açıq-yaşıl
- مِحَشٌّ , مِحَشَّةٌ c. مَحَشَّاتٌ oraq, dəryaz, kərənti
- مَحْشَشَةٌ c. مَحْشَشَاتٌ , مَحَاشِشُ həşişxana, anaşaxana

I حَشَدَ (i, u) حَشْدٌ 1) toplamaq, yığmaq; cəmləşdirmək, mərkəzləşdirmək; الجيش ~ ordu yığmaq, səfərbər etmək; 2) yığışmaq, toplaşmaq; II حَشَّدَ çox miqdarda yığmaq; cəm etmək; mərkəzləşdirmək (ordunu); V تَحَشَّدَ toplaşmaq, yığışmaq; VIII اِحْتَشَدَ yığışmaq, toplaşmaq, cəmləşdirilmək; mərkəzləşdirilmək
- اِحْتِشَادٌ mərkəzləşmə, yığma (ordunu)
- حَاشِدٌ yığışmış, toplaşmış, çoxsaylı, izdihamlı, dolu (nə ilə بـ); جمهور ~ izdihamlı kütlə
- حَشْدٌ 1) yığma, toplama; mərkəzləşdirmə; 2) yığım; الجيش ~ səfərbərlik

I حَشَرَ (i, u) حَشْرٌ 1) yığmaq, bir yerə toplamaq; həşr etmək; 2) doldurmaq; soxmaq, dürtmək, tıxamaq, təpmək; نفسه ~ a) soxulmaq (hara بين , في); b) dürtülmək, qarışmaq, özünü soxmaq (hara في , بين); انفه في ~

sorğu-sual üçün Allah qarşısında cəm edilməsi günü); salma, soxma, yerləşdirmə
- حَشَرَةٌ c. ـات - həşərat; علم الحشرات entomologiya; c. tör-töküntü (insanlar haqqında həqarətlə)
- حَشَرِيٌّ həşərata aid; المبيدات الـ~ـة insektisidlər (zərərverici həşəratı qırmaq üçün zəhər)
- حِشْرِيٌّ , حِشَرِيٌّ 1. burnunu hər yerə soxan; hər şeylə maraqlanan; zəhlətökən; 2. sırtıq, burdan girib ordan çıxan
- حِشْرِيَّةٌ zəhlətökənlik, qarayaxalıq, bezikdiricilik
- مُتَحَشِّرٌ qarayaxa, burnunu hər yerə soxan, zəhlətökən
- مَحْشَرٌ c. مَحَاشِرُ 1) toplaşma, yığışma yeri, məhşər; 2) izdiham, kütlə
- مَحْشَرَةٌ c. مَحَاشِرُ xora (çalınmış otun yerində bitən təzə ot)

حَشْرَجَ son nəfəsdə xırıldamaq; ölümqabağı xırıltı çıxartmaq
- حَشْرَجَةٌ ölümqabağı xırıltı

(حشف) V تَحَشَّفَ köhnə paltar geymək; (geyimdə) pinti, səliqəsiz olmaq
- حَشَفٌ topl. alçaqnöv xurma; كال له شيئا ~الـ كيل gen-bol, təəssüflənmədən vermək

sıxılmaq (nədən-kimdən عن , من); təvazökar olmaq, utancaq olmaq, utanıb sıxılmaq; VIII اِحْتَشَمَ 1) təvazökar olmaq; utanıb sıxılmaq; 2) ləyaqətli, tərbiyəli olmaq; özünü ağır aparmaq; ağır olub batman gəlmək; 3) hörmət gözləmək
- اِحْتِشَامٌ 1) təvazökarlıq; utancaqlıq; utanıb sıxılma; في غير ~ utanıb sıxılmadan; 2) ləyaqət, ədəb-ərkan; 3) hörmət-izzət
- تَحَشُّمٌ təvazökarlıq, utancaqlıq, utanıb sıxılma
- حَشَمٌ müşayiətçilər, xidmətçilər
- حِشْمَةٌ 1) təvazökarlıq; utancaqlıq; 2) ləyaqət, ədəb-ərkan; 3) hörmət-izzət
- حَشِيمٌ c. حُشَمَاءُ hörmətli-izzətli, möhtərəm
- حَشِيمٌ = مُحْتَشَمٌ
- مُحْتَشِمٌ təvazökar, utanıb sıxılan
- مَحْشَمٌ c. مَحَاشِمُ anat. xaya; c. ayıb yerlər

I (حشو) حَشَا (u) حَشْوٌ 1) doldurmaq (bir şeyin içini, məs., cibi, tüfəngi, dolma üçün yarpağı və s. nə ilə بـ); tıxamaq; 2) plomblamaq; II حَشَّى 1) çox doldurmaq; 2) qeydlər, əlavələr etmək (mətnə); əlyazmasının, الكتاب ~ kitabın haşiyələrində şərhlər vermək; VII اِنْحَشَى doldurulmaq; VIII اِحْتَشَى doldurulmaq (nə ilə بـ)

sə içində, daxilində, dərinliklərində; يأكل الجوع احشاءهم acından bağırsaqları qurulda-yır; أنا في حشاه o mənim qayğımı çəkir
- حَشْوٌ 1) iç, qiymə; 2) bir şeyin içini doldurmaq üçün material; 3) plomb (dişə); 4) qeyd, əlavə; 5) artıq söz; məcaz. su; 6) doldurma (məs., tüfəngi)
- حَشْوَةٌ c. حَشَوَاتٌ 1) iç, qiymə; 2) bir şeyin içini doldurmaq üçün material; 3) atım; güllə; 4) tör-töküntü
- حَشًى içalat; bağırsaqlar; من بين الـ~ ürəyinin dərinliklərindən
- حَشِيَّةٌ c. حَشَايَا 1) döşək; 2) içalat
- مَحْشُوٌّ içidolu; doldurulmuş (tüfəng, badımcan və s. nə ilə بـ)
- مَحْشِيٌّ c. مَحْشِيَّاتٌ , مَحَاشِيُّ məhşi (içi doldurulmuş tərəvəzdən hazırlanan yemək), dolma

I حَشِيَ (ə) حَشًى 1) ağır nəfəs almaq; təngənəfəs olmaq, töyşümək; 2) astmaya düçar olmaq, sinəgir olmaq; II حَشَّى 1) haşiyələmək, haşiyə vurmaq; 2) kəsib qısaltmaq, qırağını basdırmaq (parça); III حَاشَى çıxartmaq, kənar etmək (tərkibdən من); V تَحَشَّى 1) uzaqlaşmaq; 2) çəkinmək, qaçınmaq (nədən من); VI تَحَاشَى çəkinmək, qaçınmaq (nədən عن); özünü saxlamaq (nədən عن); özünü göz-

الحواشي *yaxud* ~الـ رقيق iltifatlı, nəzakətli; xeyirxah; ~الـ ليّن həlim, yumşaq xasiyyətli; في حواشي الجمع yığışanlar arasında

- حَشًى ağır nəfəs; تأملت في ذلك اللهيب العظيم ~ حشى mən nəfəs almadan bu azman alova baxırdım

- مُحَشٍّ *q.* مُحَشِّيَة şərhçi (*əlyazmasının, kitabın səhifələrinin qıraqlarında şərhlər yazan*)

I حَصّ (ə/u) حَصّ kiminsə payına, hissəsinə düşmək; II حَصْحَص aydın, aşkar olmaq, meydana çıxmaq; III حَاصّ bölüşmək (*kiminlə*), pay, hissə vermək (*kimə*); IV أحَصّ hissələrə bölmək; pay, hissə ayırmaq

- حِصَّة *c.* حِصَص 1) pay, hissə, kvota; ~ الاسد ən böyük hissə; 2) dərs hissəsi, dərs saatı; 3) dividend (*həmç.* ~الرِبْح); gəlirdən hissə

- مُحَاصّ = مُحَاصِص

- مُحَاصِص yardar; ~ فلّاح yardar kəndli

- مُحَاصَّة , مُحَاصَصَة 1) bölmə, paylama, bölgü, təqsim; 2) yardarlıq, şəriklik; *həmç.* ~الـ نظام yardarlıq; ~بالـ (في) اشتغل *yaxud* اشتغل ~الـ على أساس yardarlığa işləmək

- حَصَالبَان *bot.* rozmarin

I (حصب) حَصَبَ (i, u) حَصْب atmaq (*nə* بـ); ~ بالحجارة daş atmaq; ~ الارض daş döşəmək; ~ باللعنات و الشتائم lənət və söyüş yağdırmaq; حَصِبَ (ə) حَصَب *həmç. məchul* حُصِبَ qızılca çıxartmaq; II حَصَّبَ 1) *həmç. məchul* حُصِّبَ qızılca çıxartmaq; 2) daş döşəmək

- حَاصِب *c.* حَوَاصِب bərk tufan, fırtına, qasırğalı külək

- حَصَب *topl.* xırda daşlar; qırma daş; çınqıl

- حَصْبَاء qırma daş; çınqıl

- حَصْبَة *c.* ات - xırda daş

- حَصْبَة *tibb.* qızılca; ~ الالمانية *tibb.* məxmərək

- حُصَيْبَة *tibb.* məxmərək

- مَحْصُوب qızılcalı

حَصْحَص 1) aydınlaşmaq, aşkar olmaq; 2) aşkar edilmək, görünmək

- حَصْحَصَة 1) müəyyən etmə, aydınlaşdırma, aşkar etmə; 2) aydınlıq, müəyyənlik

I حَصَدَ (u) حَصَاد çalmaq, biçmək, məhsul yığmaq, dərmək; IV أحْصَدَ yetişmək, dəymək (*yığım üçün*); X إسْتَحْصَدَ = IV

- حَاصِد *c.* حُصَّاد biçinçi; otçalan, kərəntiçi, dəryazçı

- حَاصِدَة *c.* ات - taxılbiçən maşın: otçalan maşın

- حَصَاد biçin, biçin vaxtı

- حَصَّاد biçinçi; otçalan, kərəntiçi, dəryazçı

- حَصَّادَة *c.* ات - (*həmç.* ~ آلة) otçalan maşın, otbiçən maşın; ~ دَرَّاسة (آلة) kombayn

- حَصْد biçin, yığım

- حَصِيد , حَصِيدَة *c.* حَصَائِد məhsul, biçilmiş taxıl; kövşən, kövşənlik; حصائد الالسنة böhtan danışıqlar

- مِحْصَد *c.* مَحَاصِد oraq; dəryaz, kərənti

- مِحْصَدَة *c.* مَحَاصِد taxılbiçən maşın, otçalan maşın

- مُحْصَد yetişmiş, dəymiş (*məhsul yığımı üçün*); ~ الرأي رجل sağlam düşüncəli insan

- مَحْصُود yığılmış, biçilmiş, dərilmiş

I (حصر) حَصَرَ (u) حَصْر 1) əhatə etmək; bürümək; dövrəyə almaq; 2) məhdudlaşdırmaq; bağlamaq; saxlamaq; dayandırmaq, qabağını almaq; ... ~ البحث على (في) məsələnin öyrənilməsini nə iləsə məhdudlaşdırmaq; ~ كلمة sözü mötərizəyə almaq; ~ اهتمامه في diqqəti nə üzərindəsə cəmləşdirmək; ... ~ جهوده في cidd-cəhdini yalnız nəyəsə yönəltmək; ~ التهمة في... yalnız nədənsə şübhələndiyini bildirmək; 3) mühasirəyə almaq; hasara almaq; dövrəyə almaq; sıxışdırmaq; 4) müəyyən etmək, hesablamaq, nəzərə almaq; 5) norma müəyyən etmək (*ərzaqa*); حُصِرَ *məch.* qəbiz olmaq,

qarnı işləməmək; حَصِرَ (ə) حَصَر kəkələmək, pəltəkləmək; duruxmaq; dili tutulmaq, nə deyəcəyini bilməmək; III حَاصَرَ mühasirəyə almaq; VII إنْحَصَرَ 1) məhdudlaşmaq, daralmaq; 2) cəmləşdirilmək, mərkəzləşdirilmək; 3) müncər edilmək (*nəyə* في)

- إنْحِصَار 1) məhdudluq; məhdudiyyət; 2) inhisar

- حَاصِرَة *c.* حَوَاصِر mötərizə; ~ هلاليّة qövsi mötərizə; ~ عضادة kvadrat mötərizə

- حِصَار mühasirə; ~الـ حالة mühasirə vəziyyəti; ~ بحري dəniz blokadası; ~ اقتصادي iqtisadi blokada; ~الـ اقتصاديًا (فرض) ضرب iqtisadi blokadaya məruz qoymaq (*nəyi* على); ~الـ (فك) رفع mühasirəni götürmək (*nəyin üzərindən* عن)

- حَصْر 1) əhatə etmə; dövrəyə alma; 2) norma qoyma, məhdudlaşdırma; ~الـ علامة a) mötərizə; b) dırnaq; ... المعنى ~بـ *yaxud* ~بالـ əslində...; 3) kəsilmə, tutulma; ~ البول *tibb.* sidiyin kəsilməsi; 4) mühasirə; ~ بحري dəniz blokadası; 5) hesablama, hesab; siyahıyaalma; ~ لا يأخذهم onlar saya-hesaba gəlmirlər; onları sayıb qurtarmaq olmur; ~الـ يفوق həddən artıq; 6) inhisar; ~ التبغ و التنباك tütün inhisarı

- حَصَر kəkələmə, pəltəkləmə, danışıqda çətinlik

- حُصْر *tibb.* qəbiz, qarnı işləməmə, qarnı bərkimə

- حُصُرِيّ *c.* حُصُرِيَّة həsirçi

- حَصِير *c.* حُصُر , حَصَائِر həsir, ayağaltı, pəyəndaz

- حَصِيرَة *c.* حَصَائِر həsir, ayağaltı; ~ جرّارة ذات tırtıllı traktor; ~ الشباك jalyuz; ~ الصيف واسعة *məsəl.* yay kasıbın həm atası, həm anasıdır (*hərf.* yayın həsiri geniş olar)

- مُحَاصَرَة mühasirə; blokada

- مَحْصُور 1) məhdud; müəyyən edilmiş; dar; 2) qəbiz olan, qarnı bərkimiş

حِصْرِم *topl.* kal, dəyməmiş üzüm; qora; الآباء يأكلون الـ~ والابناء يضرسون *At. sözü.* ataların günah yükünü oğullar çəkər (*hərf. atalar qora yeyər, oğulların dişləri qamaşar*); ~الـ نأكل نحن *məcaz.* əlimiz hər şeydən çıxıb

I حَصُفَ (u) حَصَافَة 1) sağlam düşüncəli olmaq, ağıllı olmaq; 2) ehtiyatlı olmaq; X إسْتَحْصَفَ əqli yetkinləyə çatmaq; yetkinləşmək

- حَصَافَة 1) düşüncə sağlamlığı; ağıl, qanacaq; 4) ölçüb-biçmə, ehtiyatlılıq

- حَصَف *tibb.* tropik dəmrov

- حَصِف 1) sağlam; salim; ağıllı; qanacaqlı; 2) ölçüb-biçən, ehtiyatlı

- حَصِيف sağlam, ağıllı, qanacaqlı, dərrakəli; 2) ehtiyatlı

I حَصَلَ (u) حُصُول 1) baş vermək, üz vermək, olmaq, vaqe olmaq; 2) əldə etmək, nail olmaq (*nəyə* على); 3) hasil olmaq; irəli gəlmək, doğmaq, nəticəsi olmaq, çıxmaq (*nədən* من); II حَصَّلَ 1) yetişmək, əldə etmək; 2) nail olmaq, almaq; 3) yığmaq; tutmaq (*vergi*); 4) elm öyrənmək, təhsil almaq; ~ الكلام sözə yekun vurmaq; V تَحَصَّلَ 1) əldə edilmək, alınmaq; irəli gəlmək, doğmaq, nəticəsi olmaq, çıxmaq (*nədən* من); 2) əldə etmək, nail olmaq (*nə* على); 3) daxil olmaq (*vergi haqqında*); X إسْتَحْصَلَ almaq; nail olunmaq (*nəyə* على)

- تَحْصِيل 1) əldə etmə; nail olma; 2) yığma; alma; 3) *həmç.* ~ علمي *yaxud* ~ علم təhsil alma, elm öyrənmə; ~الـ سنوات təhsil illəri

- تَحْصِيلجِيّ *c.* تَحْصِيلجِيَّة vergitoplayan

- حَاصِل [1] *c.* حَوَاصِل , حَاصِلات 1) nəticə; ~ الضرب *riyaz.* vurma hasili; ~ الجمع *riyaz.* top-

lama hasili, məcmu; ~ تَحصيل ümumi hasil, ...~الـ və ya القول ~ و bir sözlə...; 2) məna, mahiyyət; الامر ~ işin mahiyyəti; 3) məhsul, yığım; 4) hasilat, varidat, mədaxil; anbar; saxlanc

- حَاصِل [2] almış (نə على)

- حَصَّالَة c. ات - daxıl

- حُصَالَة 1) qalıqlar; qırıntılar; püfə, köçəl, közəl, saman

- حُصُول 1) irəli gəlmə, törəmə, əmələ gəlmə; 2) əldə etmə, nail olma (nəyə على)

- حَصِيل əldə edilmiş nəticə

- حَصِيلَة c. حَصَائِل 1) gəlir, hasilat, mədaxil; 2) yekun, nəticə; النشاط ~ fəaliyyətin yekunu مَحْصِل nəticə

- مُحَصَّل 1. hasil olan, əldə edilən; 2. 1) nəticə; 2) məna, mahiyyət; ...ان ~ـه نبأ xəbərin mahiyyəti ondan ibarətdir ki...

- مُحَصِّل 1. 1) əldə edən, hasil edən; 2) yığan; 3) *tex.* tamamlayıcı, əvəzləyici; القوة الـ~ـة əvəzləyici (*tamamlayıcı*) qüvvə; 2. 1) vergiyığan; 2) konduktor (*avtobusda*)

- مُحَصِّلَة 1) *tex.* tamamlayıcı qüvvə; السرعة ~ tamamlayıcı sürət; 2) *riyaz.* tamamlayıcı

- مَحْصُول c. مَحَاصِيل , مَحْصُولَات 1) məhsul, yığım; المحصولات الزراعيّة kənd təsərrüfatı məhsulları; 2) nəticə, istehsal; الكلام ~ sözün mənası, mahiyyəti

I حَصُنَ (u) حَصَانَة 1) möhkəm, bərk, əlçatmaz, alınmaz olmaq; 2) ismətli, bakirə olmaq (*qadın haqqında*); II حَصَّنَ 1) bərkitmək, möhkəmləndirmək, alınmaz etmək; 2) immunlaşdırmaq, immunitet vermək; ضد الحصبة ~ والجدرى qızılca və çiçəyə qarşı immunitet yaratmaq; IV أَحْصَنَ 1) bərkitmək, möhkəmlətmək; qorumaq; müdafiə etmək; 2) ismətli, bakirə olmaq (*qadın haqqında*); V تَحَصَّنَ möhkəmlənmək; qala kimi istifadə etmək; müdafiə olunmaq (*nə ilə* بـ)

- إِحْصَان bakirəlik, ismət, təmizlik, ləkəsizlik; qüsursuzluq

- تَحْصِين 1) möhkəmlətmə, istehkam qurma; الـ~ خط istehkam xətti; 2) immunizasiya, immunitet yaratma; ضدّ الفيروسات ~ viruslara qarşı immunitet yaratma; ضدّ الطاعون ~ البقري tauna qarşı immunitet yaratma; بالمصل ~ vaksin peyvənd etməklə immunitet yaratma

- تَحْصِينَات c. *hərb.* istehkamlar

- حَصَان c. حُصُن , حَصَانَات ismətli, bakirə qadın

- حِصَان c. أَحْصِنَة , حُصُن 1) aygır, at; الجر ~ yük atı; الحمل ~ yük atı; اصيل ~ cins at; الركوب ~ minik atı; السباق ~ löhrəm at, qaçağan, bərk gedən at, yarış atı; طلوقة ~ aygır; مخصي ~ axta at; البحر ~ dəniz atcığı (*balıq*); طروادة ~ *məcaz.* Troya atı; الطائر ~الـ a) *folk.* uçan at; b) xərək (*məs., skripkada*); 2) *tex.* at gücü; 3) *həmç.* الوثب ~ *idm.* at; 4) *şahm.* at

- حَصَانَة 1) möhkəmlik; alınmazlıq; toxunulmazlıq; البرلمانيّة ~الـ parlament toxunulmazlığı; الدبلوماسيّة ~الـ diplomatik immunitet; 2) bakirləik, ismət; 3) xəstəliyə tutulmama qabiliyyəti, immunitet

- حِصْن c. حُصُون qala, istehkam; ~الـ الحصين alınmaz qala

- حَصِين 1) möhkəm; alınmaz; 2) tutulmaz (*xəsətəliyə* ضدّ)

- حُصَيْن c. ات - kiçik qala; qalaça; ابو الـ~ tülkü

- مُحْصَنَة c. ات - ismətli, əxlaqlı, saleh qadın

حَصْوَة c. حَصَوَات , حَصَاوَى 1) daş; çaydaşı, qənbər; 2) *tibb.* konkrementlər, bədən boşluqlarında əmələ gələn daşlar

I حَصَى (i) حَصْيًا daş atmaq; حُصِيَ *məch.* xəstələnmək (*hansısa orqanda daş əmələ gəlməsi ucbatından*); IV أَحْصَى 1) saymaq; hesablamaq; hesablayıb tapmaq; لا يُحْصَى yaxud لا يُحْصِيه العدّ saya gəlməz, saysız-hesabsız; يحصى عددهم على اصابع اليد *məch.* onları barmaqla saymaq olar; X إِسْتَحْصَى uçot aparmaq

- إِحْصَاء c. إِحْصَاءَات 1) hesablama; kalkulyasiya; 2) statistika; *c.* statistik məlumat; 3) siyahıyaalma (*əhalinin*)

- إِحْصَائِي 1. 1) hesaba dair, hesaba aid; 2) statistik (*sif.*); 2. statistik, statistika mütəxəssisi

- إِحْصَائِيَّة c. ات - statistika uçotu; *c.* statistik məlumatlar

- حَصَاة c. حَصَيَات 1) xırda daşlar; çınqıl; 2) *tibb.* konkrementlər, daşlar; بوليّة ~ sidik kisəsində daşlar; صفراويّة ~ öd kisəsində daşlar; كبديّة ~ qaraciyərdə daşlar; كلويّة ~ böyrəkdə daşlar

- حَصَوِيّ daşlı, daşla zəngin (*məs., sel, çay*)

- حَصًى *topl.* xırda daşlar, çaydaşı, qənbər; çınqıl; dənəvər qum; ضرب بالـ~ daşlarla fala baxmaq

I حَضَّ (ə, u) حَضّ təhrik etmək, həvəs oyatmaq, vadar etmək, qızışdırmaq (*nəyə* على); II حَضْحَضَ bərk, israrla təhrik etmək

- حَضّ təhrik etmə, qızışdırma

- حَضِيض 1) qıraq, son, axır hədd; الفاقة ~ والفقر ehtiyac və yoxsulluğun son həddi; 2) dib (*dənizin*); 3) özül, ətək (*dağın*); 4) uçurum; 5) *həmç.* القمري ~الـ *astr.* perigey; الشمسي ~الـ *astr.* perigeliy

I حَضَأَ (a) حَضْء 1) alışdırmaq (*məs., od, müharibə*); 2) qarışdırmaq (*məs., qızmar kömürü, közü*)

I حَضَرَ (u) حُضُور 1) gəlmək, yetişmək, çatmaq; olmaq, var olmaq; 2) hazır olmaq; 3) oturaq olmaq, şəhərdə yaşamaq; II حَضَّرَ 1) hazırlamaq, düzəltmək, hazır etmək; 2) çatdırmaq; 3) mədəniləşdirmək; oturaq həyat tərzinə keçirmək; III حَاضَرَ 1) kütləvi mühazirə oxumaq, məruzə etmək; 2) bir yerdə olmaq (*kiminlə, harada* على); IV أَحْضَرَ 1) hazır etmək; düzəltmək; 2) çatdırmaq; gətirib çıxartmaq; V تَحَضَّرَ hazırlanmaq, hazır edilmək; 2) oturaq həyat tərzinə keçmək; şəhər əhli olmaq; 3) mədəniləşmək, sivilləşmək; VIII أُحْتُضِرَ *məch.* ölüm ayağında olmaq; can çəkmək; X إِسْتَحْضَرَ 1) kiminsə arxasınca göndərmək; çağırtdırmaq; الارواح ~ ruhları, cinləri çağırmaq; sehrlə məşğul olmaq; 2) gətirtdirmək (*haradan* من); 3) hazırlaşmaq, hazırlıq görmək; 4) fikrinə, təsəvvürünə gətirmək; ماضيه فى مشقّة ~ keçmişini çətinliklə yada salmaq

- إِحْتِضَار ölmə, ölüm ayağında olma, sönüb getmə; الـ~ آلام canvermə ağrıları

- إِحْضَار çağırış (*məhkəməyə*); مذكّرة احضار məhkəməyə çağırış vərəqəsi

- إِسْتِحْضَار çağırma; الارواح ~ ruhları çağırma, ruhlarla əlaqəyə girmə; spiritizm

- تَحَضُّر şəhər həyat tərzi; mədənilik, sivillik

- تَحْضِير 1) hazırlama, düzəltmə; 2) hazırlıq

- تَحْضِيرِيّ hazırlıq -i/-ı

- حَاضِر [1] c. حُضَّار 1. oturaq; 2. şəhər əhli; و باد ~صار حديثا لـ o, dillərdə əzbər olmuşdu

- حَاضِر [2] c. حُضُور 1) hazır, var olan; 2) hazırkı; indiki, cari; الـ~ indiki zaman; فى الـ~ yaxud فى الـ~ الوقت hazırda, hazırkı vaxt; 3) hazır; hazırda olan, mövcud; !~ baş üstə!

- حَاضِرَة c. حَوَاضِر 1) baş şəhər, paytaxt; البادية ~الـ والـ oturaq əhali və köçərilər; 2) stadion

- حَضَارَة 1) oturaq həyat, şəhər həyatı; 2) mədənilik; 3) (*maddi mədəniyyət*), sivilizasiya; بائدة ~ itib getmiş sivilizasiya
- حَضَارِيّ sivilizasiyaya, mədəniyyətə aid olan; mədəni; ~ الـ المؤرّخ sivilizasiyalar tarixçisi; ~ة الـ القيم mədəni dəyərlər; ~ تطوّر mədəniyyətin təkamülü; ~ الـ المستوى mədəni səviyyə
- حَضَر 1) otruraq həyat, şəhər həyatı; 2) oturaq əhali, şəhər əhalisi; 3) mədəniyyət
- حَضْرَة [1] 1) olma, mövcud olma; فى ~ه onun yanında; 2) şəhər; paytaxt (*Şim. Afrika*); 3) *din.* cümə namazı (*müsəlmanlarda*); ibadət toplantısı (*xristianlarda*)
- حَضْرَة [2] *c.* حَضَرَات həzrət, cənab (*addan və ya tituldan qabaq işlədilir*), *məs.*, صاحب الفخامة رئيس الجمهورية ~ *yaxud* صاحب ~ صاحبة الفضيلة مفتى الديار المصريّة *yaxud* ~ احمد القدري العصمة هدى هانم الشعراوي *yaxud* افندي
- حَضَرَة *köhn.* tikinti materialı; المسجد ~ məscidin tikintisində istifadə olunmuş material
- حَضَرِيّ 1. mədəniyyətə aid olan; mədəni; ~ة مطالب mədəni tələbat; امرأة ~ة müasir qadın; 2. oturaq sakin, şəhər əhli, şəhərli
- حُضُور 1) olma, hazır olma; فى ~ه onun yanında; ~ الـ عدم hazır olmama; الذهن ~ ağlı başında olma, özünü saxlama; 2) gəlmə; gəlib çıxma
- حُضُورِيّ tərəfləri üzləşdirməklə baş verən (*məsələni ayırd etmə*); ~ا üzləşdirməklə
- حَضِيرَة *c.* حَضَائِر qrup; *hərb.* dəstə
- مُتَحَضِّر 1) oturaq, şəhər əhalisinə məxsus; 2) sivilizasiyalı, mədəni
- مُحَاضِر mühazirəçi; məruzəçi
- مُحَاضَرَة *c.* ات - mühazirə; القى ~ mühazirə oxumaq

- مُحْتَضَر 1) cinli, cinvurmuş; 2) ölüm ayağında olan, cançəkən
- مَحْضَر *c.* مَحَاضِر 1) olma, hazır olma; 2) iclas, toplantı; 3) cəmiyyət; 4) akt, protokol
- مُحْضِر 1) gətirən, çatdıran; 2) çağıran; المحكمة ~ məhkəmə icraçısı
- مُحَضِّر laborant, müəllim köməkçisi
- مَحْضُور cinli, cinvurmuş, bədəninə ruh girmiş
- مُسْتَحْضَر *c.* ات - mal; *kim.*, *əcz.* preparat
- حَضْرَمِيّ *c.* حَضَارِمَة həzrəmövtlü; Həzrəmövt sakini

I حَضَنَ (u) حَضْن, حِضَانَة 1) bağrına basmaq; qucaqlamaq; 2) yedirtmək, böyütmək, tərbiyə etmək; 3) kürt düşmək; VIII إِحْتَضَنَ 1) qəbul etmək; bağrına basmaq; qucaqlamaq, əhatə etmək; 2) böyütmək, bəsləmək, yetişdirmək, tərbiyə etmək; 3) almaq, götürmək; نصيبه من هذه الحياة ~ həyatdan kamını almaq

- حَاضِن [1] *c.* حَضَنَة, حُضَّان tərbiyəçi
- حَاضِن [2] *c.* حَوَاضِن qundağ, altlıq (*top və ya maşın üçün*)
- حَاضِنَة *c.* حَوَاضِن dayə, süd anası
- حَضَّان 1) əhatəli; 2) maraqlı, cəlbedici
- حِضَانَة 1) əmizdirmə; tərbiyə etmə, böyütmə; ~ الـ دار körpələr evi; الاولاد ~ نفقات uşaqların tərbiyəsi üçün aliment; 2) himayə; 3) kürtdüşmə; 4) *tibb.* inkubasiya
- حَضْن 1) qucaqlama, bağrına basma; 2) yumurta üstündə oturma
- حِضْن *c.* أَحْضَان 1) sinə; 2) qucaq; ارتمى فى احضان... ...qucağına atılma; اخذه (قبله) بالـ~ kimisə qolları arasına almaq, qollarını açıb qarşılamaq; فتح احضانه لـ... qoynunu kimin üçünsə açmaq; 3) bir qucaq

- حَضْنَة kürt düşmüş toyuğun üstündə oturduğu yumurtalar
- مَحْضَنَة *c.* مَحَاضِن körpələr evi

I حَطَّ (ə/u) حَطّ 1) qoymaq; 2) çıxarmaq; عنه ~ الاغلال zəncirlərini açmaq; 3) yerə enmək (*məs.*, *təyyarə*), düşmək; الرحال ~ düşərgə salmaq, yerləşmək (*harada* فى); رحله عند ~ ...(فى) *bax*: رَحَلَ; 4) aşağı salmaq, kiçiltmək (*nəyi* من); من سمعته ~ kimisə nüfuzdan salmaq; من قدره ~ qiminsə qədir-qiymətini aşağı salmaq; من كرامته ~ kimisə təhqir etmək, alçaltmaq; 5) aşağı düşmək (*qiymətlər*); عليه ~ kiminsə üzərinə hücum etmək; 6) qatmaq, vurmaq; حط فيه الفلفل buna istiot vur; II حَطَّطَ üstündən atmaq (*yükü*); V تَحَطَّطَ kiminsə üstünə düşmək; kiməsə acığı tutmaq (على); VII إِنْحَطَّ 1) enmək, düşmək; 2) tənəzzül etmək; 3) qoyulmaq, yerləşdirilmək, qatılmaq; تحت الملاحظة ~ o, nəzarət altına düşüb, nəzarətə götürülüb; 4) üz vermək (*kimə* على - *bəla haqqında*); VIII إِحْتَطَّ salmaq, qatmaq, endirmək

- أَحَطّ ən aşağı; ... من ~ ...dən aşağı
- إِنْحِطَاط 1) düşmə, enmə; 2) tənəzzül; pisləşmə (*məs.*, *səhhət*); 3) alçalma
- حَطَّة 1) kiçiltmə, aşağı salma; مكانه ~ kiminsə məqamının aşağı olması; 2) alçaltma; təhqir etmə; məhəl qoymama
- حَطِيطَة 1) uçot (*veksellərin*); 2) endirim, aşağı salma
- مَحَطّ 1) dayanma yeri; yığma yeri (*məs.*, *əşyaların*); düşərgə yeri; stansiya; البضائع ~ mal, əmtəə stansiyası; لرحال القوافل ~ karvan duracağı, mənzilbaşısı; 2) *mus.* kadensiya; آماله ~ kiminsə ümid yeri; الانظار ~ ümumi diqqət mərkəzi
- مَحَطَّة *c.* مَحَطَّات, مَحَاطّ dayanacaq; stansiya; duracaq; vağzal; الوصول ~ təyinat stansiyası; ~ الـ ناظر stansiya rəisi; الاذاعة ~ radio verilişləri stansiyası; الارسال ~ ötürücü stansiya; الاستقبال ~ qəbuledici radiostansiya; لا سلكيّة ~ radiostansiya; تحكّم رئيسيّة ~ baş dispetçer məntəqəsi (*enerji sisteminin*); كهربائيّة ~ elektrik stansiyası; كهر ذرّيّة ~ atom elektrik stansiyası; الكونيّة ~ الـ kosmik stansiya; للارصاد الجويّة ~ meteoroloji stansiya; المحوّلات ~ transformator stansiyası; لوقف الترام بلا ~ tramvayı dayanacaq olmayan yerdə saxlamaq
- مُنْحَطّ 1) aşağı, alçaq; 2) tənəzzülə uğramış

I حَطَبَ (i) حَطْب odun yığmaq, odun doğramaq; في حبله ~ kiminsə ipinin üstünə odun yığmaq; etibar etmək; II حَطَّبَ = I; VIII إِحْتَطَبَ odun doğramaq; ağac qırmaq

- تَحْطِيب 1) ağackəsmə, ağacdoğrama; 2) dəyənəkləşmə (*Yuxarı Misirdə xalq idman yarışı*); ~ الـ رقص «ağacdoğrama» rəqsi (*Yuxarı Misirdə dəyənəklərlə ifa edilən rəqs*)
- حَطَّاب odunçu; ağacqıran
- حَطَب *c.* أَحْطَاب ağac; yanacaq; للحرب ~ top ağzına at

I حَطَمَ (i) حَطْم qırmaq, sındırmaq; II حَطَّمَ dağıtmaq; parçalamaq; qırıq-qırıq etmək; الرقم القياسي ~ rekord qazanmaq; ارادة الشعب ~ xalqın iradəsini qırmaq; V تَحَطَّمَ parça-parça, qırıq-qırıq, xıncım-xıncım olmaq; dağılmaq; darmadağın olmaq; اناء الصبر ~ səbir kasası doldu; VII إِنْحَطَمَ dağılmaq, sınmaq, qırılmaq

- تَحْطِيم dağıtma, uçurtma, viran etmə; darmadağın etmə; الذرّة ~ *fiz.* atomun parçalanması
- حُطَام qırıntı, qırıqlar, qəlpələr, parçalar, qalıq; السفينة ~ gəminin qırıqları; الدنيا ~ a) *köhn.* fani dünya nemətləri; b) dünya malı

- حِطْمَةٌ c. حِطَم qırıntı, qırıq, parça, qəlpə
- حَطِيمٌ [1]: الـ~ əl-Hətim (*Kəbə divarının bir hissəsinin adı*)
- حَطِيمٌ [2] qırılmış, sındırılmış, dağıdılmış
- مُحَطِّمٌ qıran, sındıran; الباخرة الـ~ الجليد buzqıran gəmi

حَظِيَ zəif; cılız; yoxsul

I حَظِيَ (i/ə) حَظّ xoşbəxt olmaq; IV أَحَظَّ = I
- حَظّ c. حُظُوظ pay, qismət, tale, xoşbəxtlik, səadət, uğur; sevinc; həzz; سوء الحظ uğursuzluq, bədbəxtlik, müsibət; لسوء الحظ yaxud من سوء الـ~ bədbəxtlikdən; من حسن الحظ yaxud لحسن الحظ xoşbəxtlikdən; من حظه الحسن onun bəxtindən; الحظ خانه xoşbəxtlik onun üzünə gülmədi; tale ondan üz çevirdi; ...اتاح له الحظ ان onun bəxti gətirdi ki...; لعن الحظ bəxtinə lənət oxumaq; لقد اسعدني الحظ ان... xoşbəxtəm ki...
- حَظِيظ xoşbəxt, uğurlu
- مَحْظُوظ 1. xoşbəxt; sevindirilmiş; şad; 2. istəkli, sevimli, əziz
- مَحْظُوظِيَّة həzz; sevinc

I حَظَرَ (u) حَظْر 1) hasar çəkmək, çəpərləmək; 2) qadağa qoymaq, qadağan etmək (*kimə* على); 3) ağıla salmaq (*mal-qaranı*); II حَظَّرَ ciddi qadağan etmək
- حِظَار hasar, çəpər; ağıl
- حَظْر qadağa, qabağan, icazə verməmə; ~ على واردات embarqo; التجارب النووية ~ nüvə sınaqlarının qadağan edilməsi
- حَظِيرَة c. حَظَائِر çəpər, hasar, barı; ağıl (*mal-qara üçün*); البهائم ~ pəyə; الغنم ~ qoyun damı, qoyun yatağı, arxac; لتربية البداري ~ quş damı; المنطاد ~ elling; القدس ~ cənnət; دخل في~... tərkibinə daxil olmaq
- مَحْظُور 1. qadağan edilmiş, çəkindirilən; 2. c. ات - qadağa qoyulmuş; مَحْظُورات qadağalar; الضرورات تبيح المحظورات *bax:* ضَرُورَة

I حَظِيَ (ə) حُظْوَة 1) həzz almaq; faydalanmaq; ləzzət almaq, zövq almaq (*nədən* بـ); بتأييده ~ kiminsə dəstəyindən faydalanmaq; بثقته ~ kiminsə etibarından faydalanmaq; بشرف التعرف به ~ kiminləsə tanış olmaq şərəfinə nail olmaq; بمقابلته ~ kiminləsə görüşmək şərəfinə nail olmaq; 2) almaq (*nə* بـ); 3) hörmət qazanmaq
- حُظْوَة 1) üstün məqam; iltifat; diqqət; kömək; dəstək; hörmət; نال ~ عنده kiminsə lütfünü qazanmaq; 2) xoşbəxtlik, səadət, bəxt
- حَظِيَّة c. حَظَايَا aşna; kəniz; məşuqə
- مَحْظِيَّة c. مَحْظِيَّات = حَظِيَّة

I حَفَّ (حفّ) (ə/u) حَفّ 1) əhatə etmək (*nə ilə* بـ); حف بالمخاطر təhlükələrlə hədələmək; 2) tükləri çıxartmaq (*bədəndən*), üz almaq; qırxmaq (*məs., saqqalı*); 3) qaşımaq, qazımaq; qaşıyıb təmizləmək; qazıyıb təmizləmək; kürəmək; 4) eyni şeydən çox yemək; حَفَّ [1] (i/i) حُفُوف qurumaq, solmaq; حفت الارض torpaqda hər şey qurudu; حَفَّ [2] حَفِيف 1) səs salmaq; uğuldamaq; xışıldamaq; cırıldamaq (*mişar*); II حَفَّفَ 1) əhatə etmək; 2) tükləri çıxarmaq (*bədəndən*); VIII إِحْتَفَّ əhatə etmək (*kimi, nəyi*), ətrafında sıxlaşmaq (*kimin, nəyin* بـ)
- حَافّ 1) əhatə edən; 2) quru, boş (*üstündə heç bir şey olmayan çörək*)
- حَافَّة c. حَوَافّ 1) qıraq, yan, kənar; hədd; على الحرب ~ müharibə həddi; 2) sahil; القارة ~ qitə şelfi
- حِفَاف c. أَحِفَّة qıraq, yan, kənar
- حُفُوف üz alma (*üzdəki tükləri alma*)
- حَفِيف 1) səs, xışıltı; 2) xırıltı (*mişarın*)
- مِحَفَّة c. ات - xərək; təxti-rəvan; kəcavə; xəstəxana arabası

I حَفَدَ (i) حَفْد , حَفَدَان sürətlə, cəld etmək

- حَافِد c. حَفَدَة nökər, xidmətçi, qulluqçu
- حَفِيد c. حَفَدَة , أَحْفَاد nəvə (*oğlan*)
- حَفِيدَة c. ات - nəvə (*qız*)
- مَحْتِد c. مَحَاتِد nəsil, tayfa

I حَفَرَ (i) حَفْر 1) qazımaq; qazıb çıxartmaq, qazıb tapmaq; حفرة ~ quyu qazmaq; 2) oymaq, həkk etmək, naxış açmaq; على الخشب ~ ağac üzərində naxış açmaq; على العظام ~ sümük üzərində naxış açmaq; على المعدن ~ metal üzərində naxış açmaq; VIII إِحْتَفَرَ qazımaq
- أُحْفُور c. أَحَافِير 1) qazılıb çıxarılmış; arxeoloji tapıntı; 2) qazıntı
- أُحْفُورَة = أُحْفُور
- حَافِر c. حَوَافِر dırnaq; خف و ~ dəvələr və atlar; وقع الـ~ على الـ~ iki bölünmüş bir alma kimi bir-birinə oxşamaq; dübbədüz, düpdürüst
- حَافِرَة [1] c. ات - ekskavator; غرفة الـ~ ekskavatorun kabinası
- حَافِرَة [2] başlanğıc; رجع الى الـ~ ilkin vəziyyətə (*duruma*) qayıtmaq; عند الـ~ ilk başlanğıcda; dərhal, haman saat
- حَافِرِيّ 1) dırnaqlı; 2) dırnaqşəkilli
- حَفَّار 1. qazıyan, qazıcı; القبور ~ qəbirqazan; 2. 1) yerqazan, qazmaçı; 2) oymaçı, qazıcı, naxışsalan; 3) *zool.* danadişi
- حَفَّارَة qazıcı; ekskavator
- حَفْر 1) qazıma, qazıntı; وردم ~ torpaq işləri; 2) naxışsalma, oyma; 3) dişlərin çürüməsi, yeyilməsi; dişlərdə çaxırdaşı
- حَفَر dişlərin çürüməsi, yeyilməsi
- حُفْرَة c. حُفَر quyu, çala, çuxur
- حَفْرِيَّات c. 1) qazıntılar; həfriyyat; علم الـ~ arxeologiya; 2) qazıntı vaxtı tapılan əşyalar
- حَفِير qazılmış, qazılıb çıxarılmış

- حَفِيرَة c. حَفَائِر 1) quyu, çala, çuxur; 2) qazıntı; علماء الحفائر arxeoloqlar
- مَحْفُور 1) qazılmış, qazılıb çıxarılmış; 2) oyulmuş, naxışlanmış, həkk edilmiş; صورة ~ة qravyura

I حَفَزَ (i) حَفْز 1) itələmək, təhrik etmək (*nəyə* على , الى); 2) dəlmək, deşmək; V تَحَفَّزَ hazır olmaq, hazırlaşmaq (*nəyə* لـ); VIII إِحْتَفَزَ = V
- حَافِز c. حَوَافِز təhrik, stimul, impuls
- حَفَّاز c. ات - *kim.* katalizator

حَفْش uzunburun balıq; كبير ~ *yaxud* ابيض ~ ağbalıq; صغير ~ çökə
- حُفَيْش nərə balığı

I حَفِظَ (ə) حِفْظ 1) saxlamaq, qorumaq, hifz etmək; riayət etmək, əməl etmək; müdafiə etmək, qayğısına qalmaq; يُحفَظ (بالبوسطة، بالبريد) *məch.* tələbli; حفظ حدقة العين ~ـه nəyisə göz bəbəyi kimi qorumaq; 2) əzbər yadda saxlamaq; əzbərləmək, yadda saxlamaq; 3) ehtiyat görmək; konservləşdirmək; عن ظهر القلب ~ əzbər öyrənmək; II حَفَّظَ 1) yadda saxlamaq, əzbər öyrənmək (*Quranı*); 2) əzbərlətmək; beyninə yedirtmək; 3) qəzəbləndirmək; hirsləndirmək; III حَافَظَ qorumağa, saxlamağa çalışmaq; riayət etmək, gözləmək; qayğısını çəkmək (*nəyin* على); mühafizə etmək (*nəyi* على); IV أَحْفَظَ hirsləndirmək; acıqlandırmaq, əsəbiləşdirmək; qəzəb doğurmaq (*kimdə kiməsə qarşı* على); V تَحَفَّظَ 1) qorunmaq; ehtiyatlı olmaq; özünü gözləmək; 2) özünü saxlamaq; 3) qayğısını çəkmək (*nəyin* بـ); VII إِحْتَفَظَ 1) özü üçün qoruyub saxlamaq; ləngitmək (*nəyi təs. halda yə ya* بـ); özündə saxlamaq; حق الرد فيما بعد ~ cavab vermək haqqını özündə saxlamaq; لنفسه بحقه ~

(*nəyəsə* على , فى) haqqını özündə saxlamaq; برأيه ~ öz fikrində qalmaq; 2) hifz olunmaq; 3) gözləmək (*nəyi* ـبـ), riayət etmək (*nəyə* ـبـ); X إستحفظ kimdənsə nəyinsə qorunmasını, mühafizə edilməsini xahiş etmək

- تحفظ *c.* ات - 1) ehtiyat; saqınma, çəkinmə; ~ ضحك في غير durmadan gülmək; ـبـ~ çəkinə-çəkinə; 2) mühafizəkarlıq, konservatizm; 3) *c.* qeyd-şərtlər; دون تحفظات qeyd-siz-şərtsiz

- تحفظي ehtiyat -i/-ı; ilkin; qabaqcadan olan; ~ـة اجراءات preventiv (*qoruyucu, qabağını alan*) tədbirlər

- تحفيظ əzbərləmə, əzbər öyrənmə

- حافظ *c.* حفاظ , حفظة 1. 1) qoruyucu; hifzedici; 2) əzbər bilən; 2. 1) mühafizəçi; qoruyucu mələklər; 2) *c.* حوافظ qoruyucu; 3) Quran hafizi, Quranı əzbər bilən adam

- حافظة [1] hafizə, yaddaş

- حافظة [2] *c.* حوافظ 1) siyahı; yaddaş dəftərçəsi; 2) pul kisəsi; torba; الكتب ~ çanta; الاوراق ~ *yaxud* النقود ~ pul kisəsi

- حفاظ [1] qoruma, saxlama, mühafizə etmə; السلم ~ على الـ sülhün qorunub saxlanması

- حفاظ [2] *c.* ات - bandaj; bint

- حفظ 1) qoruma, hifz etmə, saxlama; 2) yadda saxlama, əzbərləmə; 3) konservləşdirmə; 4) riayət etmə, gözləmə

- حفظة qəzəb, hirs, acıq

- حفيظ 1. qoruyan, saxlayan, mühafizə edən; 2. qoruyucu, mühafizəçi

- حفيظة *c.* حفائظ = حفظة; ـه~ أثار kimdəsə qəzəb doğurmaq

- متحفظ təmkinli, səbirli, özünü saxlaya bilən

- محافظ 1. 1) mühafizə edən; gözləyən; على المواعيد ~ dəqiq, səliqəli, vaxta-vədəyə əməl edən; 2) konservativ, mühafizəkar; 2. 1) qoruyucu, baxıcı, gözətçi; 2) mühafizəkar; حزب الـ~ـين mühafizəkarlar partiyası; 3) mühafiz, mühafizə başçısı; qubernator

- محافظة *c.* ات - 1) mühafizə etmə; gözləmə; qoruyub saxlama; تعهد بالـ~ عليه ~ـي على حياتي onu öz həyatımı qoruduğum kimi qoruyub saxlamağı boynuma götürürəm; 2) mühafizə (*mühafizin başçılıq etdiyi inzibati-ərazi vahidi*)

- محفظة , محفظة *c.* محافظ 1) çanta, portfel; qovluq; نقدية ~ pul kisəsi; الجيب ~ cib kisəsi; 2) örtük, qın, məhfəzə

- محفوظ 1) hifz edilən; (البوسته) بالبريد ~ tələbli (*məs., məktub*); 2) yaddaqalan; 3) konservləşdirilmiş

- محفوظات *c.* 1) arxiv sənədləri, arxiv materialı; دار الـ~ arxiv (*müəssisə*); 2) əzbər öyrənilən materiallar (*məktəblərdə*)

- مستحفظ *hərb.* ehtiyat

I حفل (i) حفول , حفل 1) toplaşmaq; axışıb gəlmək; 2) dolu olmaq; dolmaq (*nə ilə* ـبـ); 3) diqqət yetirmək (*nəyə* ـبـ); əhəmiyyət vermək (*nəyə* ـبـ); يحفل به *məch.* mühüm, əhəmiyyətli, diqqətəlayiq; II حفل bəzəmək (*nə ilə* ـبـ); VIII إحتفل 1) toplaşmaq, bayram etmək, təntənə ilə qeyd etmək (*nəyi* ـبـ); بالذكرى الخمسين على مولده (لمولده) ~ kiminsə doğumunun 50 illiyini təntənə ilə qeyd etmək; 2) təntənə ilə qəbul etmək, şərəfinə bayram düzəltmək (*kimin* ـبـ); 3) diqqət yetirmək (*nəyə* ـبـ); qayğı göstərmək (*nəyə* ـبـ)

- إحتفال *c.* ات - 1) gurluq; dopdoluluq; 2) təntənə, bayram; mərasim, təşrifat; خطابي ~ təntənəli mitinq; تذكاري ~ təntənəli yubiley məclisi; ...ـبـ ~ـا ...bayram edərək, ... təntənə ilə qeyd edərək

- حافل 1) dolu (*nə ilə* ـبـ); çoxsaylı; yığın-yığın; izdihamlı; جمع ~ izdihamlı toplantı; 2) təntənəli

- حافلة *c.* حوافل , حافلات 1) vaqon; 2) avtobus; omnibus (*çoxyerli karet*)

- حفل 1) kütlə; yığnaq; kampaniya, dəstə; 2) təntənə, bayram, şadyanalıq, şənlik; افتتاح المؤتمر ~ konqresin, konfransın təntənəli açılışı

- حفلة *c.* حفلات təntənə, bayram; təntənəli yığıncaq; tamaşa; dəvətli gecə məclisi; الاستقبال ~ qəbul (*məs., səfirlikdə*); افتتاح ~ المؤتمر konqresin, konfransın təntənəli açılışı; التأبين ~ matəm yığıncağı; خطابية ~ mitinq; العرس ~ *yaxud* الزفاف ~ *yaxud* الزواج ~ toy şənliyi, toy məclisi; راقصة ~ bal, rəqs şənliyi; الشاي ~ çay məclisi; banket; تمثيلية ~ tamaşa; سينمائية ~ kinoseans; ساهرة ~ gecə şənliyi; موسيقية ~ konsert; لمولد ~ ad günü məclisi; الدفن ~ dəfn mərasimi; التبرك ~ təbərrük diləmə mərasimi (*məs., yola çıxmazdan qabaq*)

- محتفل 1. به ~ təntənə ilə qarşılanan; təbrik edilən; şərəfinə bayram düzəldilən; 2. toplantı yeri; təntənə yeri

- محفل *c.* محافل 1) toplantı yeri; 2) məhfil (*masonların, bəhailərin toplantı yeri*); 3) toplantı; 4) *c.* dairələr; المحافل الرسمية rəsmi dairələr; المحافل السياسية siyasi dairələr; المحافل المطلعة məlumatlı dairələr

- محفلة *c.* ات - xərək, təxt-rəvan

حفلط bəzəmək, sahmana salmaq

- حفلطة bəzəmə, sahmana salma

I حفن (u) حفن ovucla götürmək (*nəyisə*)

- حفنة , حفنة *c.* حفنات , حفنات ovuc, çimdik; من كبار الماليين ~ bir ovuc iri maliyyəçi

حفو *bax:* حفى

I حفى (حفى) حفى [1] (ə) حفاوة gülər, xoş üzlə qarşılamaq; hörmətlə qarşılamaq (*kimi* ـبـ); حفى [2] (ə) حفى , حفا ayaqyalın gəzmək; 2) ayağında ağrı hiss etmək (*çox gəzməkdən*); IV أحفى 1) tərtəmiz qırxmaq (*bığlarını* شاربيه); 2) sorğu-sual etmək, öyrənib bilməyə çalışmaq; 3) öyrənmək; V تحفى ehtiram göstərmək (*kimə* ـبـ); VIII إحتفى 1) xoş, gülər üzlə qarşılamaq, qəbul etmək (*kimi* ـبـ); təntənəli surətdə keçirmək (*nə* ـبـ); şərəfinə bayram düzəltmək, qonaqlıq vermək (*kimin* ـبـ); 2) diqqətli olmaq; iltifat göstərmək (*kimə münasibətdə* ـبـ)

- إحتفاء 1) təntənəli qəbul, təntənə ilə qarşılama; 2) xoş, gülər üz; üzügülərlik

- حاف *q.* حافية *c.* حفاة ayağıyalın

- حفاوة 1) təntənəli qəbul, təntənə ilə qarşılama; xoş, gülər üzlə qəbul etmə; 2) üzügülərlik; xoşrəftarlıq, iltifat; ـبـ~ xoş, gülər üzlə; 3) sevinc, şadlıq

- حفي *c.* أحفياء , حفواء 1. 1) yaxşı bilən, məlumatlı, xəbərdar; 2) vaxta-vədəyə əməl edən; diqqət, hörmət göstərən (*kimə* ـبـ); لقى ~ـا به kimisə hörmət-ehtiramla qarşılamaq; 2. 1) bilici, alim; 2) üzv (*məs., ərəb akademiyasının*)

- محتفى: به ~ الـ hörmət göstərilən, şərəfinə bayram düzəldilən

- محفى tərtəmiz qırxılmış (*məs., bığlar*)

حق (ə/i) حق 1) lazım olmaq, vacib olmaq, çatası olmaq, verilməli olmaq (*kimə* على , لـ); حق له *məch.* onun haqqı vardır, o etməlidir; 2) həqiqi, real, haqq olmaq; II حقق 1) yerinə yetirmək, həyata keçirmək, gerçəkləşdirmək; doğrultmaq (*zənni*); 2) araş-

dırmaq, öyrənmək, təhqiq etmək; istintaq, təhqiqat aparmaq (*kimin üzərində* مع); 3) təd-qiq etmək, öyrənmək; 4) yoxlamaq; təsdiq etmək; الذاتيّة ~ şəxsiyyəti təsdiq etmək; حروف اللغة العربية~ düzgün tələffüz etmək (*ərəb dilindəki səsləri*); IV أحقّ haqlı olmaq (*nədə* فى); الحقّ وابطل الباطل ~ haqqın haqq, nahaqqın nahaq olduğunu təsdiq etmək; V تحقّق 1) həyata keçmək, yerinə yetiril-mək, doğrulmaq, gerçəkləşmək; 2) yəqin etmək, yəqin bilmək (*nəyi təs. halda və ya* من); qane olmaq; 3) tədqiq, təhqiq olun-maq; X إستحقّ 1) haqqı olmaq (*nəyəsə*); layiq olmaq (*nəyəsə*); يستحقّ الذكر yada sal-mağa dəyər; 2) lazım olmaq, vacib olmaq, çatası olmaq (*kimə* لـ); vaxtı gəlib çatmaq (*ödənişin*); تستحقّ كافة الديون bütün borcların ödəniş vaxtı gəlib çatır

- أحقّ daha haqlı; haqqı daha çox olan; daha layiqli

- أحقّيّة 1) haqq, səlahiyyət, tam ixtiyar; qanunilik, ədalətlilik (*tələbin*); 2) üstün, müstəsna haqq

- إستحقاق 1) haqlılıq; layiqlik; haqq (*nəyəsə*); بغير (بدون) ~ fərqlənmə medalı; مدالية الـ~ haqqı olmadan; layiq olmadan; عن ~ haqlı olaraq; 2) ödəniş vaxtının çatması; ödəmə zərurəti; يوم الـ~ ödəmə günü (*müddəti*)

- إستحقاقات *c.* haqq, əvəz, mükafat

- تحقيق 1) yerinə yetirmə, həyata keçir-mə; الذات ~ özünütəsdiq; 2) yoxlama; 3) təh-qiq etmə, öyrənmə, araşdırma; 4) müəy-yən etmə, ayırd etmə (*həqiqəti*); təhqiqat (*həmç.* قضائيّ ~); dindirmə, istintaq; اجرى الـ~ istintaq aparmaq; مع الجانى الـ~ cina-yətkar üzərində istintaq; الذاتيّة ~ *yaxud* الشخصيّة ~ şəxsiyyətin müəyyən edilməsi; على الـ~ *yaxud* على وجه الـ~ yəqin, dəqiq, dürüst; بالـ~ dəqiq

- حاقّة müsibət, bəla, qəza

حقّ[1] həqiqi, haqq, əsl; düzgün, haqlı (*tələb*)

حقّ[2] *c.* حقوق 1) haqq, hüquq; صاحب الحقّ haqlı, hüququ olan; الحقّ فى (على) العمل (الراحة) işləmək (*istirahət*) hüququ; حقّ الملكيّة mülkiyyət hüququ; حقّ الانتفاع istifadə hüququ; حقّ الامتياز patent; حقّ المؤلّف müəllif hüququ; حقّ النقض والابرام veto hüququ; حقّ الارتفاق *hüq.* mülkiyyətə şəriklikdən irəli gələn hüquq, servitut; الحقّ الدّوليّ beynəl-xalq hüquq; حقّ الشعوب فى تقرير مصيرها xalqların öz müqəddəratını təyin etmə hüququ; حقوق الانسان insan hüquqları; حقوق مدنيّة mülki hüquqlar; حقوق عينيّة daşınmaz əmlak hüququ; علم الحقوق hüquqşünaslıq, hüquq elmi; مجلس الحقوق tribunal; كلّيّة الحقوق hüquq fakültəsi; عن حقّ *yaxud* بحقّ haqlı olaraq; haqqına; بغير حقّ haqsız, و من حقّهم أن يفتخروا onların fəxr etməyə haqları vardır; ملك الحقّ فى أن...haqqına malik olmaq; أعطي الحقّ له فى ان... kiməsə ... haqqı ver-mək; و من حقّنا ان نقول... haqqımız var deyək ki....; 2) haqq-ədalət; düzgünlük, həqiqət; الحقّ معك! sən haqlısan!; هو على حقّ o, haqlı-dır!; الحقّ عليك! sən haqlı deyilsən!; و الحقّ يقال ان... düz deyirlər ki...; استخلص منه المال بالحقّ والباطل kimdənsə haqqına-nahaqqına pul qopartmaq; تعرفه حقّ المعرفة o qız onu yetərincə tanıyır; علمه حقّ العلم nəyisə layi-qincə bilmək; حقّا *yaxud* بالحقّ həqiqətən, doğrudan da; 3) borc, haqq; حقّ عليكم للعلم elm qarşısında borcunuzdur; الحقّ əl-Haqq (Haqq – *Allahın gözəl adlarından biri*);

بحقّه ona münasibətdə, onun barəsində; حُرّر محضر بحقّه onun barəsində protokol tərtib edilib; قدمت بحقّه (عن حقّه) تقريرا onun barə-sində təqdimat vermişəm; جريمة بحقّ الشعب xalqa qarşı cinayət

- حُقّ *c.* أحقاق 1) qutu; mücrü; حقّ الابرة *yaxud* حقّ الملاّحين kompas; 2) kiçik banka, bərni; 3) çuxur, batıq, yuva; *anat.* diz qapağı; حقّ العين *anat.* göz çuxuru

- حقّاني 1) ədliyyəyə aid; الـ~ة *yaxud* وزارة الـ~ة ədliyyə nazirliyi; 2) ədalətə aid; ədalətli

- حُقّة *c.* حُقق qutu; mücrü (*həmç. müq. et:* حُقّ)

- حُقوقيّ 1. hüquqi; 2. hüquqçu

- حقيق *c.* أحقّاء layiqli (*nəyə* بـ), haqqı olan (*nəyə* بـ)

- حقيقة *c.* حقائق 1) həqiqət, gerçəklik; əsllik, həqiqilik; موضوعيّة ~ obyektiv həqiqət; مجرّدة ~ mücərrəd həqiqət; ساطعة ~ aydın həqiqət; واقعة ~ danılmaz həqiqət; حقيقة *yaxud* بـ~ həqiqətdə; əslində; الحال ~ həqi-qi vəziyyət; قلب الـ~ رأسا على عقب həqiqəti təhrif etmək; 2) mahiyyət; فى الـ~ əslində, mahiyyət etibarilə; الامر ~ işin mahiyyəti; 3) həqiqi, əsil dəyər

- حقيقيّ həqiqi, gerçək, əsl; امر ~ gerçək fakt, gerçək həqiqət

- مُحِقّ 1. haqq, doğru; 2. haqlı

- مُحقّق 1) yerinə yetirilmiş, həyata keçi-rilmiş; 2) qeydsiz-şərtsiz, labüd, qaçılmaz; açıq-aşkar; فوزه ~ onun qələbə çalacağı aydındır; انقذه من الموت الـ~ kimisə labüd ölüm-dən qurtarmaq

- مُحقِّق 1. 1) yerinə yetirilmiş, həyata keçi-rilmiş; 2) yoxlayan, yoxlayıcı; 3) müheq-qiq, tədqiqat aparan; 2. 1) tədqiqatçı; باحث ~ diqqətli, dərindən öyrənən tədqiqatçı; 2) müstəntiq

- مُحقوق 1) münasib, yarayan; 2) layiqli, haqqı olan (*nəyə* بـ, لـ); هو ~ ان يفعل هذا onun bunu etməyə haqqı vardır

- مُستحقّ *c.* ات - çatmalı məbləğ

- مُستحِقّ 1) layiqli, haqqı olan; 2) ödənil-məli, çatmalı; لكم ~ المبلغ sizə çatmalı məbləğ

(حقب) VIII إحتقب 1) çantaya qoymaq; 2) ehti-yat üçün saxlamaq

- حقاب *c.* حُقُب kəmər (*qadınlar üçün*)

- حَقَب *c.* أحقاب ip, kəmər, bağ; tapqır, qarınaltı

- حُقْب *c.* حقاب , أحقاب 70-80 illik zaman müd-dəti; فى سالف الاحقاب keçmiş dövrlərdə

- حقبة *c.* حقب dövr; الاولويّة الـ~ paleozoy dövrü; الثانويّة الـ~ mezozoy dövrü

- حقيبة *c.* حقائب çanta; kisə, torba; çemo-dan; حقائب المال pul kisələri; حقائب دبلوماسيّة diplomatik baqaj; حقائب وزاريّة nazir çantaları

I حقد (i) حقد nifrət, kin bəsləmək (*kimə*), görməyə gözü olmamaq (*kimi* على); IV أحقد nifrət, kin doğurmaq; V تحقّد nifrət, kin bəsləmək (*kimə* على); VI تحاقد bir-birini görməyə gözü olmamaq

- حاقد *c.* حقدة 1. görməyə gözü olmayan; kin bəsləyən; kinli; 2. kinsaxlayan, ədavət-kar, qənim

- حقد *c.* أحقاد , حقود kin; nifrət, ədavət; حمل ~ا ürəyində kin saxlamaq (*kimə qarşı* لـ); كنّ له الحقد الاسود ürəyində kiməsə qarşı acı kin saxlamaq; اعماه ~ه ... qarşı elə kin bəsləyirdi ki, heç nə görmürdü

- حقود kinli; kinsaxlayan; bədxah

- حقيدة *c.* حقائد kin; nifrət

1 (حقر) حقر (i) حقر nifrət etmək; həqarətlə baxmaq, zəhləsi getmək; xor baxmaq; حقر

(u) حَقَارَةٌ nifrət edilmək; həqarətlə baxılmaq, nifrətə layiq olmaq; II حَقَّرَ bərk nifrət etmək, tamam zəhləsi getmək, alçaltmaq; təhqir etmək; xor baxmaq; VIII اِحْتَقَرَ nifrət etmək; etinasızlıq, hörmətsizlik göstərmək; həqarətlə baxmaq; X اِسْتَحْقَرَ alçaq, nifrətə layiq hesab etmək; həqarətlə baxmaq

- اِحْتِقَارٌ həqarət; hörmətsizlik; etinasızlıq; نظر اليه بعين الـ~ yaxud ~في həqarətlə; ~بـ bax: عين

- تَحْقِيرٌ təhqir etmə; alçaltma

- حَقَارَةٌ həqarət, alçaqlıq, miskinlik

- حَقِيرٌ c. حُقَرَاءُ həqir, alçaq, əclaf, rəzil

- مُحْتَقَرٌ həqir, heysiyyətsiz, alçaq

حِقْفٌ c. أَحْقَافٌ qum təpəsi; الاحقاف əl-Əhqaf (*Rub əl-Xali səhrasının Həzrəmövtdən şimala olan hissəsi*); əl-Əhqaf (*Qumsal təpələr*) *Quranın 46-cı surəsinin adı*

(حقل) II حَقَّلَ torpağı sahələrə ayırmaq; III حَاقَلَ taxılı biçilməmiş satmaq

- حَقْلٌ c. حُقُولٌ 1) sahə, tarla; التجارب ~ təcrübə sahəsi; حقول النفط *yaxud* الزيت ~ *yaxud* البترول ~ neftli torpaqlar; الالغام ~ *hərb.* minalanmış sahə; إله الحقول *mif.* Faun; 2) sahə (*fəaliyyət*); عمل فى ~ العلوم والفنون والآداب elm, incəsənət və ədəbiyyat sahəsində fəaliyyət; 3) sütun (*qəzetdə, kitabda*)

- حَقْلَةٌ c. أَحْقَالٌ əkin yeri, şum; شرط بالـ~ ولا خناق بالبيدر *məsəl.* şərti şumda kəsək, xırmanda yaba qapmayaq

- حُقَيْلَةٌ c. ـات kiçik sahə

- مُحَاقَلَةٌ taxılın biçilməmiş satılması

I حَقَنَ (u) حَقْنٌ 1) yeritmək, vurmaq (*nə* بـ); ابرة ـــه~ *tibb.* kimsəyə iynə vurmaq; 2) imalə etmək; 3) saxlamaq, çəkindirmək; دمه ~ *məcaz.* kimisə ölümdən qurtarmaq; الدم ~ qan tökülməsinin qarşısını almaq; VIII اِحْتَقَنَ yedirdilmək, vurulmaq; 2) imalə etmək; 3) qan toplanması olmaq; وجهه ~ onun üzü qızarıb

- اِحْتِقَانٌ qan toplanması; *tibb.* qan sızması; دماغى ~ beynə qan sızması; رئوى ~ pnevmoniya, sətəlcəm, ağciyərin iltihabı; معوى ~ mədə iltihabı

حَاقِنٌ 1. 1) yeridən, vuran; 2) saxlayan, kəsən (*sidiyi*); 2. injektor

- حَقْنٌ 1) yeritmə, vurma; inyeksiya; آلة الـ~ şpris; 2) mədənin təmizlənməsi, imalə; 3) saxlanılma; الدماء ~ qan tökülməsinin qarşısının alınması; ... للدماء الـ~ ...qan tökülməsinə yol verilməməsi üçün

- حُقْنَةٌ c. حُقَنٌ 1) yeridilən maddə; 2) inyeksiya, yeritmə; تحت الجلد ~ *yaxud* جلدية ~ dəri altına iynə ilə dərman yeritmə; عضلية ~ əzələdaxili inyeksiya; وردية ~ *yaxud* فى ~ الوريد venaya dərman yeritmə; 3) *həmç.* شرجية ~ imalə; 4) şpris

- مُحْتَقِنٌ qan toplanması olan; الوجه ~ üzü qızarmış, qəzəbli

- مِحْقَنٌ c. مَحَاقِنُ *tex.* injektor

- مِحْقَنَةٌ c. مَحَاقِنُ 1) imalə qabı; 2) şpris; ابرة الـ~ şprisin iynəsi

حَقْوٌ c. حِقَاءٌ bel; الماء يبلغ ه ~ su onun belinə çatır

I حَكَّ (ə/u) حَكٌّ 1) sürtmək; ovuşdurmaq 2) qaşımaq, qazımaq; 3) cızmaq, cırmaqlamaq; 4) əyarlamaq, əyar vurmaq; فى صدره ~ kiməsə toxunmaq; kiminsə hisslərinə toxunmaq; II حَكَّكَ 1) sürtmək; ovuşdurmaq; 2) cilalamaq; pardaxlamaq; IV أَحَكَّ 1) qoturluğa tutulmaq; 2) qaşınmaq, gicişmək (*dəri*); V تَحَكَّكَ sürtünmək (*nəyəsə* بـ); 2) sürtüşmək (*kiməsə* بـ), qovğa salmaq, çəkişmək (*kiminləsə* بـ); VI تَحَاكَّ üzləşmək, ələqəyə girmək, münasibəti olmaq (*kiminləsə* بـ); VIII اِحْتَكَّ 1) sürtünmək, qaşınmaq (*nəyəsə* بـ); 2) üzləşmək, əlaqəyə girmək, münasibəti olmaq (*kiminlə* بـ); X اِسْتَحَكَّ 1) qotur olmaq; 2) qaşınmaq, gizişmək

- اِحْتِكَاكٌ 1) *fiz.* sürtünmə; قوانين الـ~ sürtünmə qanunları; 2) təmas, toxunma; 3) toqquşma, rastlaşma

- اِحْتِكَاكِيٌّ sürtünmə ilə bağlı; *fon.* frikativ

- حَكٌّ 1) sürtünmə, cızma, cırmaqlama; 2) qaşıma

- حُكٌّ kompas

- حَكَّاكٌ 1) təraşçı, təraş ustası; pardaxçı, cilalayıcı; 2) əyarvuran; 3) qaşovlayıcı

- حَكَّكٌ təbaşir

- حَكَّةٌ c. ـات - sürtmə; عود ثقاب ~ kibriti çəkmə

- حِكَّةٌ *tibb.* qotur; gicişmə, qaşınma

- مِحَكٌّ c. ـات - 1) məhək daşı, bülöv, bülöv daşı; 2) meyar

- مِحَكَّةٌ c. ـات - qaşov

- حَكْحَكَ bərk-bərk sürtmək

- حَكْحَكَةٌ bərk-bərk sürtmə

I حَكَرَ (ə) حَكْرٌ 1) almaq, alıb yığmaq, hamısını almaq; 2) inhisara almaq; VIII اِحْتَكَرَ 1) almaq, alıb yığmaq; 2) monopolizə etmək, inhisara almaq; 3) möhtəkirlik etmək

- اِحْتِكَارٌ c. ـات - 1) alma, alıb yığma; 2) inhisar, monopoliya; ارباب الـ~ inhisarçılar; التجارة الخارجية ~ xarici ticarətin inhisarı; احتكارات البترول neft inhisarları; جعله ~ا nəyisə monopolizə etmək, inhisara almaq; 2) möhtəkirlik

- اِحْتِكَارِيٌّ 1. 1) inhisar -i/-ı; 2) inhisarçı (*sif.*); 2. monopolist, inhisarçı الشكل الـ~ للرأسمالية kapitalizmin inhisarçı forması

- اِحْتِكَارِيَّةٌ monopolizm, inhisarçılıq

- حَاكُورَةٌ c. حَوَاكِيرُ bostan

- حِكْرٌ c. أَحْكَارٌ 1) kirayəlik tikililəri olan sahə; 2) kirayəyə götürülmüş sahənin haqqı

- حَكَرٌ, حُكْرٌ inhisara alınmış; inhisar predmeti

- حُكْرَةٌ inhisar, monopoliya

- مُحْتَكِرٌ 1) inhisarçı; 2) möhtəkir, alverçi

حَكَلٌ xırda həşərat; xırda canlı orqanizm

I (حكم) حَكَمَ (u) حُكْمٌ , حُكُومَةٌ 1) başçılıq etmək, idarə etmək; 2) hökmranlıq etmək; 3) hökm vermək; hökm çıxarmaq (*nə barədə* بـ); lehinə kəsmək, lehinə hökm vermək (*kimin* لـ); məhkum etmək (*kimi* على *nəyə* بـ); عليه بالاعدام ~ kiminsə barəsində edam hökmü çıxarmaq; باداته ~ kimisə taqsırkar bilmək; ببراءته ~ kiməsə bəraət vermək; 4) saxlamaq, çəkindirmək; حَكُمَ (u) حِكْمَةٌ müdrik olmaq; II حَكَّمَ 1) münsif seçmək; hakim təyin etmək; 2) qeyri-məhdud sərəncam haqqı vermək (*nə barədə* فى); 3) möhkəmlətmək; bərkitmək; 4) müalicə etmək (*həkim haqqında*), həkimlik etmək; عقله ~ ağıl işlətmək; III حَاكَمَ 1) məhkəmədə çəkişmək, məhkəmə qurmaq; 2) məhkəməyə cəlb etmək; IV أَحْكَمَ 1) möhkəmlətmək; 2) bərkitmək; dəqiq, yaxşı etmək; فتل الشارب ~ bığlarını yaxşıca burmaq; اغلاق الخزانة ~ seyfi möhkəm bağlamaq; 3) mükəmməl bacarmaq; V تَحَكَّمَ hökm etmək; hakim məqam tutmaq; ağalıq etmək, hökmranlıq etmək, sahiblik etmək; diktator olmaq; VI تَحَاكَمَ məhkəmədə çəkişmək; hökm vermək barədə müraciət etmək (*kimə* الى); VIII اِحْتَكَمَ 1) məhkəmədə çəkişmək; münsif kimi müraciət etmək (*kimə* الى); məsələni həll etmək üçün müraciət etmək (*kimə* الى); 2) münsif götürmək (*kimisə*); 3) ağalıq etmək; sərən-

cam vermək (*nə barəsində* في); sahib olmaq (*nəyə* على); 4) boynuna qoymaq (*kimin* الى), əmr etmək (*kimə* الى); 5) istədiyini xahiş etmək; X إستَحكَمَ 1) möhkəm olmaq; bərkidilmək; 2) istehkamlı olmaq

- إحكَامٌ 1) möhkəmlətmə, bərkitmə; 2) möhkəmlik, bərklik; ~بـــ möhkəm, bərk; kip, germetik; 2) dəqiqlik; mükəmməllik; بالدقة والـــ~ dəqiq və mükəmməl; 4) dəqiq yerinə yetirmə; تطبيق القانون ~ qanunun dəqiq tətbiqi

- إستِحكَامٌ c. ات - *hərb.* istehkam

- تَحَكُّمٌ 1) ağalıq, hökmranlıq; qeyri-məhdud hakimiyyət, diktat; رئيسيّة ~ محطة *bax*: مَحَطَّةٌ; 2) diktatura; جهاز الـــ~ diktatura aparatı, cihazı

- تَحَكُّمِيٌّ özbaşına, öz bildiyini edən, müstəbid

- تَحكِيمٌ 1) arbitraj; لجنة الـــ~ arbitraj komissiyası; 2) həkimlik etmə

- تحكيمات *c. hərb.* istehkamlar

- تَحكِيمِيٌّ arbitraj -i/-ı; اللجنة الـــ~ـــة arbitraj komissiyası

- حَاكِمٌ 1. hakim (*sif.*), hökumət -i/-ı; السلطات الـــ~ـــة hakim dairələr, hakimiyyət orqanları; الطبقة الـــ~ـــة hakim təbəqə, sinif; 2. *c.* حُكَّامٌ 1) hakim; qubernator; rəis; الـــ~ الاعلى ali hakim; بامره الـــ~ külli-ixtiyar hakim, diktator; عام ~ general-qubernator; و محكوم ~ hakim və məhkum; rəis və tabelikdə olan; 2) münsif, arbitr; الصلح ~ barışdırıcı hakim

- حَكَمٌ münsif, arbitr

- حُكْمٌ *c.* أحكَامٌ 1) ağalıq; 2) hakimiyyət, idarə; لذاتي الـــ~ özünüidarə, muxtariyyət; السوفياتي الـــ~ sovet hakimiyyəti; الثنائي الـــ~ kondominium; طريقة الـــ~ idarəetmə tərzi; كراسي الـــ~ hökumət vəzifələri; قدم الى الـــ~ hakimiyyətə gəlmək; 3) rejim, quruluş, الجمهوري الـــ~ respublika quruluşu; القائم الـــ~ mövcud quruluş; الملكي الـــ~ monarxiya quruluşu; النيابي الـــ~ parlamentli quruluş; 4) hökm, qərar; əmr, buyuruq; *hüq.* norma; القانون ~ qanunun hökmü; نائب الاحكام prokuror; ان هذا العهد لا ينحسب ~ـــه على... bu müahidənin hökmü ...-ə şamil edilmir; الاحكام العرفيّة hərbi vəziyyət qanunları; اعلن الاحكام العرفيّة hərbi vəziyyət elan etmək; الضرورة ~بـــ *yaxud* الحاجة ~بـــ zərurət səbəbindən, zərurətə görə; القانون ~بـــ qanuna görə; الحوادث ~بـــ şəraitə görə; بالاعدام الـــ~ edam hökmü; بالسجن ~ həbs hökmü; بالبراءة ~ bəraət hökmü (*kimə* على); اصدر الـــ~ بحقه kiminsə barəsində hökm çıxarmaq; غيابي ~ *hüq.* qiyabi hökm; حضوري ~ *hüq.* tərəflərin iştirakı ilə çıxarılan hökm; قراقوش ~ qeyri-ədalətli hökm, ədalətsiz məhkəmə; 5) mühakimə; anlayış; qərar; هو فى~ المفقود o, itkin düşmüş kimidir; [illegible] dərvişlər və onların tayları; كان فى~ المستحيل qeyri-mümkün olmaq

- حُكمُدَارٌ ~ *c.* حُكمُدَارُون 1) polis rəisi; 2) komandir

- حُكمُدَارِيَّةٌ *c.* ات - polis idarəsi

- حَكَمَةٌ *c.* ات - dəhnə, yüyən ağızlığı

- حِكمَةٌ *c.* حِكَمٌ 1) müdriklik; hikmət, fəlsəfə; ضالته الـــ~ *bax*: ضَالَّةٌ; ...أليس من الـــ~ أن daha ağlabatan, daha məntiqli olmazdımı ki...; 2) hikmətli kəlam; atalar sözü; 3) müdrik məna; 4) həkimlik

- حُكمِيٌّ hüquqi; شخصية ~ـــة *hüq.* hüquqi şəxs

- حُكُومَةٌ *c.* ات - 1) idarə; 2) hökumət; kabinet; 3) dövlət

- حُكُومِيٌّ 1) hökumət -i/-ı; 2) dövlət -i/-ı; المسرح الـــ~ dövlət teatrı

- حُكُومِيَّةٌ dövlətçilik

- حَكِيمٌ *c.* حُكَمَاءُ 1. müdrik, ağıllı; 2. 1) aqil; 2) filosof; 3) həkim, doktor; الاسنان ~ diş həkimi; dantist; العيون ~ göz həkimi, okulist; باشي ~ـــ baş həkim

- مُحَاكَمَةٌ *hüq.* mühakimə; iddia; məhkəmədə işə baxma; proses

- مُحكَمٌ 1) yaxşı edilmiş; möhkəm; mükəmməl; 2) dəqiq, düz; 3) inamlı (*hərəkət haqqında*); 4) aydın, möhkəm, birmənalı (*Quran ayələri*)

- مُحَكَّمٌ münsif, arbitr; هيأة المحكَّمين jüri

- مَحكَمَةٌ *c.* مَحَاكِمُ məhkəmə, tribunal; ابتدائيّة ~ ibtidai məhkəmə; الاستئناف ~ apelyasiya məhkəməsi; امن الدولة ~ *yaxud* العليا الـــ~ Ali məhkəmə; اهليّة ~ xalq məhkəməsi; جزئيّة ~ *bax*: جزئيٌّ; الجنايات ~ cinayət məhkəməsi; شرعيّة ~ şəriət məhkəməsi; العدل الدّولي ~ *yaxud* الدّوليّة الـــ~ beynəlxalq məhkəmə; عسكريّة ~ hərbi tribunal; قنصليّة ~ konsul məhkəməsi; مختلطة ~ qarışıq məhkəmə; مدنيّة ~ mülki məhkəmə; النقض والابرام ~ kassasiya məhkəməsi; !محكمة məhkəmə gəlir!

- مَحكُومٌ 1): عليه ~ (*c.* عليهم ~) a) məhkum edilmiş, məhkum (*nəyə* بـــ); الـــ~ عليه بالاشغال الشاقة katorqa işlərinə məhkum edilmiş; b) düçar, məhkum edilmiş; 2) الـــ~ له məhkəmədə udmuş, qazanmış; 3): الـــ~ به məhkəmədə işinə baxılan

- مَحكُومِيَّةٌ məhkumluq; عدم الـــ~ məhkumluğun olmaması

- مُستَحكَمٌ möhkəmləndirilmiş, istehkamlı; ~ عداء kök salmış düşmənçilik

- مُستَحكَمَاتٌ *c.* إستِحكَامَاتٌ *bax*: إستِحكَامٌ

I حكى (i) حِكَايَةٌ 1) hekayət etmək, nağıl etmək; danışmaq, ötürmək; 2) oxşamaq; III حَاكَى 1) oxşamaq; 2) oxşatmaq; təqlid etmək; yamsılamaq, bənzətmək; eynilə təkrar etmək

- حَاكٍ *q.* حَاكِيَةٌ *c.* حُكَاةٌ 1) hekayəçi, nağıl edən; 2) qramofon; fonoqraf; ابرة الحاكى qramofon iynəsi

- حَكَّاءٌ hekayəçi, nağıl edən

- حِكَايَةٌ *c.* ات - 1) hekayə, povest; hekayət, əhvalat; 2) *qram.* vasitəsiz nitq; والـــ~ على الله! Allah bilir nə olacaq!

- مُحَاكٍ *q.* مُحَاكِيَةٌ 1) yamsılayan, təqlid edən; 2) yamsılayıcı

- مُحَاكَاةٌ yamsılama, təqlid; bənzətmə

- مَحكِيٌّ hekayət edilmiş; inşa edilmiş; اللغة الـــ~ـــة danışıq dili

I (حل) حَلَّ [1] (ə, u) حَلٌّ 1) açmaq, aydınlaşdırmaq; حل العقدة düyünü açmaq; حل الظرف zərfi açmaq; حل الفدّان öküzləri qoşqudan, boyunduruqdan açmaq; حل البردعة yəhəri götürmək; 2) burub açmaq; [illegible] minaları boşaltmaq; 3) azad etmək (*nədən* من); حل من ذنبه *din.* günahını bağışlamaq; 4) həll etmək, qarışdırmaq (*məs., suda*); 5) buraxmaq (*partiyanı, parlamenti*); *hərb.* dağılmaq; حل نفسه بنفسه öz-özünə buraxılmaq; 6) həll etmək (*məsələni*); şifrini açmaq; bir az boşaltmaq; حَلَّ [2] (ə/u) حُلُولٌ 1) yetişmək, gəlib çatmaq (*vaxt*); حل الدين borcu qaytarmaq vaxtı gəlib çatdı; لقد مضى دور الكلام وحل دور العمل danışmaqdan keçib, iş görmək vaxtı gəlib çatıb; 2) tutmaq (*yer*); yerləşmək (*harada* فى , بـــ), mənzil salmaq; حل محله əvəz etmək, yerini tutmaq; حل ضيفا على... *bax*: ضيف; 3) üz vermək (*kimə* بـــ *hala haqqında*); başına gəlmək (*kimin* بـــ); حلت به نكبة onun başına müsibət gəlib; حل به الفزع onu qorxu bürüdü; 4) *din.* təcəssüm etmək (*nədə* في); اللون ~ rəngini itirmək, solmaq; حل (i/u) حِلّ, حلال halal olmaq, icazəli,

qanuni olmaq; II حَلَّلَ 1) buraxmaq, əritmək, həll etmək; الورم ~ şişi sorub aparmaq, əritmək; الذرّة ~ atomu parçalamaq; 2) təhlil etmək, analiz etmək; araşdırmaq, ayırd etmək; 3) icazə vermək, halal etmək; 4) halal hesab etmək, bəraət qazandırmaq; 5) üstündən götürmək (*andı*), özünü azad etmək (*anddan*); IV أَحَلَّ 1) yerləşdirmək; yerinə qoymaq; bərqərar etmək; daxil etmək; بدله ~ kimisə əvəz etmək; محله ~ kimisə kiminsə yerinə qoymaq; 2) halal etmək, halal hesab etmək; icazə vermək (*kimə* لـ); 3) *din.* həcc əməllərini yerinə yetirdikdən sonra ihramdan çıxmaq; V تَحَلَّلَ 1) həll olunmaq, ərimək, qarışmaq; ayrılmaq, parçalanmaq; 2) halal, icazəli olmaq; 3) azad olmaq (*nədən* من); üstündən götürülmək; من القيود ~ zəncirlərdən azad olmaq; من يمينه ~ andı üstündən götürülmək; 4) zəifləmək, gücdən düşmək; VII إِنْحَلَّ 1) açılmaq; üzülüşmək (*nədən* من); عقدة لسانها ـت~ *məcaz.* dili açılıb; 2) ərimək; parçalanmaq; həll bişmək (*xörək haqqında*); 3) buraxılmaq, qovulmaq; 4) yiyəsiz, vərəsəsiz qalmaq; boş qalmaq (*məs., ölmüş adamın təqaüdü*); 5) həll edilmək (*məsələ*); 6) pozğun olmaq; pozğunlaşmaq; VIII إِحْتَلَّ tutmaq; işğal etmək; المرتبة الثانية ~ *idm.* ikinci yeri tutmaq; X إِسْتَحَلَّ özünə halal etmək, halal bilmək; mənimsəmək

- إِحْتِلَال işğal; ~الـ (جنود) جيش işğal qoşunları
- إِحْتِلَالِيٌّ 1. işğal -i/-ı; 2. işğalçı

dağılması; 2) zəifləmə, gücdən düşmə; الظهر ~ belin boşalması, cinsi zəiflik, impotensiya, kişiliyini itirmə; 4) buraxılma
- إِنْحِلَالِيٌّ düşkünlük -i/-ı
- إِنْحِلَالِيَّة düşkünlük, ümidsizlik
- تَحِلَّة 1) özünü anddan azad etmə, andı üstündən götürmə; 2) halal, icazəli bilmə; *din.* günahların bağışlanması
- تَحْلِيل c. تَحَالِيل 1) buraxma; الورم ~ şişin çəkilməsi, yatması; 2) analiz, təhlil; (الدم) البول ~ sidiyin (*qanın*) analizi; طبيّ ~ tibbi analiz; طيفيّ ~ spektral analiz; كميّ ~ kəmiyyət təhlili; كيفيّ ~ keyfiyyət təhlili; (نفساني) نفسيّ ~ psixoanaliz; 3) halal, icazəli bilmə; حرام ~ haramı halal qılma; له حق الـ~ والتحريم onun halal-haramı bildirmək (*halal etmək və haram qılmaq*) haqqı vardır
- تَحْلِيلِيٌّ təhlili, analitik; هندسة ~ـة analitik həndəsə
- حَلّ c. حُلُول 1) açma; 2) azad etmə; *din.* günahları bağışlama; 3) həll etmə (*məsələni*); şifrəsini açma; حل وسطيّ *yaxud* حل الوسط kompromis, orta məxrəc; الحل (اهل) اصحاب والعقد işləri həll edənlər, nüfuz sahibləri; 4) yerləşmə, məskən salma; 5) ərimə; قابل للحل həll edilə, əridilə bilən; 6) buraxma; *hərb.* ləğv etmə, buraxma, dağıtma; حل نفسه بنفسه özünüburaxma; 7) *ədəb.* son, nəticə, xitam; الحل والربط bütün hakimiyyət; صحبه فى حله و ترحاله kimisə yanından ayrılmadan müşayiət etmək; جعله بين حل وترحال kimisə

qımız var deyək ki...; هو فى حلّ من هذا... o, bundan azaddır; اصبح فى حل من... nədənsə azad olmaq, nə iləsə bağlı olmamaq; 2) halal əməl; 3) *Quran.* sakin, yaşayan; وانت حل فى هذا البلد sən bu şəhərdə yaşayansan
- حَلَال 1. 1) halal, qanuni; ابن ~ a) kəbindən doğulmuş; b) halal adam; c) yaxşı geyinmiş adam; الدم والمال ~ canı və malı halal edilmiş adam, öldürülməsinə və qarət edilməsinə haqq verilmiş adam; 2) bütöv; ayrılmaz; 2. qanuni əməl; فالطلاق ابغض الـ~ عند الله talaq Allah yanında ən çox ikrah edilən qanuni əməldir
- حِلَال 1) daşınar əmlak; ev əşyaları; 2) qadınlar üçün ekipaj
- حَلَّال həll edən, açan; كل عقدة ولها ~ *məsəl.* hər işin öz ustadı var (*hərf.* hər düyünün öz açanı olar); الخمر خير ~ لعقد اللسان *məsəl.* şərab dili açmaq üçün ən yaxşı vasitədir
- حَلَّة c. حِلَل qazan
- حُلَّة c. حُلَل 1) geyim; paltar, kostyum; بدل ~ـه paltarını dəyişdirmək; ارتدت المدينة ~ العيد şəhər bayram libasına bürünmüşdür; 2) tərtibat; المجلة ~ jurnalın tərtibatı
- حِلَّة c. حِلَل , حِلَال 1) duracaq, düşərgə; kənd, məntəqə, qəsəbə; 2) *din.* anddan azad olma; günahların bağışlanması
- حُلُول 1) yerləşmə; durma; 2) yetişmə (*faslin*); 3) *fəls.* təcəssüm; مذهب الـ~ ilahi ruhun insanda təcəssümü, panteizm
- حُلُولِيٌّ *fəls.* 1. hululi; 2. hululiyyə cərəyanının ardıcılı

- مَحَلّ c. مَحَالّ , مَحَلَّات 1) yer; حدوث الجريمة ~ cinayətin baş verdiyi yer; فى ~ـه a) öz yerində, özünə layiq yerdə; b) onun yerinə; فى غير ~ـه özünə layiq olmayan yerdə; كان فى ~ـه a) yerinə düşmək, yerində olmaq; b) əsaslı olmaq; كان محل البحث tədqiqat predmeti olmaq, tədqiqat mərhələsində olmaq; 2) ev, otaq, yer; محال الحلوى والالبان şirniyyat və süd mağazaları; kafelər; محل بقالة baqqal dükanları; 3) firma, müəssisə, idarə; تجاريّ ~ ticarət firması; 4) *qram.* sintaktik funksiya (*sözün*); هذا هو ~ الجدل mübahisə elə bunun üstündə gedir; الادب ~ ayaqyolu
- مَحِلّ müddət (*borcun ödənilməsi və ya vadin yerinə yetirilməsi üçün*)
- مُحَلِّل 1. 1) halal, icazəli, qanuni edən; 2) əridən, həll edən; 2. 1) əridici, həlledici; analizator; 2) *hüq.-fiqh.* halallıqverən (*qəti talaqla boşanmış qadının ərinə yenidən halal olması üçün həqiqi kəbin kəsdirməli və boşanmalı olduğu başqa kişi*)
- مَحَلَّة c. ـات - 1) düşərgə; 2) məhəllə
- مَحْلُول 1. 1) həll edilmiş, əridilmiş; 2) zəif salınmış; الظهر ~ impotent, beli boşalmış, kişilikdən düşmüş; 3) pozulmuş, sökülmüş (*hissələrə*); 2. c. مَحَالِيل məhlul
- مَحَلِّيّ yerli, məhəlli; اخبار ~ـة xronika şöbəsi (*qəzetdə*)
- مَحَلِّيَّات xronika şöbəsi (*qəzetdə*)
- مُنْحَلّ 1) buraxılmış; pozğun; 2) zəif

I حَلَبَ (u) حَلْب sağmaq; V تَحَلَّبَ 1) axmaq, sız-

süzmək, basmaq (*məs., tər*); الدهر اشطره ~
bax: شطر VII إنحلب sağılmaq; VIII إحتلب sağmaq; X إستحلب 1) sağmaq; 2) şirəsini sıxmaq; 3) emulsiya etmək
- حالب *c.* حلبة 1. sağan; 2. *anat.* sidik axarı
- حلاّب sağıcı
- حلاّبة sağıcı qadın; بقرة ~ sağmal inək
- حلابة südçülük
- حلب sağma; النجوم ~ *folk.* ərlə arvad arasında mehribanlıq ovsunu
- حلب süd
- حلبة [1] *c.* ات - sağma, sağım
- حلبة [2] *c.* حلائب , حلبات 1) at yarışı, çapışması; cıdır; 2) səhnə, meydan
- حلبة *c.* حلب *bot.* dəvəotu, həşəm
- حلبيّ 1. Hələb -i/-ı; قرحة ~ة *tibb.* leyşmanioz; Pendin xorası; حبّة ~ة irin, yara, çiban; 2. hələbli, Hələb sakini
- حلوب *c.* حلب sağmal, südverən; بقرة ~ sağmal inək
- حلوبة *c.* حلائب sağmal inək
- حليب süd; مجفّف ~ quru süd; مسحوب ~ üzsüz, üzü yığılmış süd; معلّب ~ konservləşdirilmiş (*bankalarda*) süd; مكثّف ~ qatılaşdırılmış; ~ بائع südsatan; امّه على فمه ~ ağzından süd iyi gəlir; ağzının südü qurumayıb
- محلاب *c.* محاليب səmic, badya
- محلب 1) süd sağımı yeri (*İraq*); 2) süd satışı yeri; 3) *bot.* meşəgilası
- محلب *c.* محالب = محلاب
- مستحلب emulsiya; اللوز ~ badam südü

حلبلاب *bot.* sarmaşıq
- حلبلاب *bot.* çaşır

I حلج (i, u) حلج atmaq, təmizləmək, didmək (*yunu, pambığı*); VII إنحلج atılmaq, təmizlənmək, didilmək
- حلاّج yunatan, pambıqatan, həllac
- حلاجة , حلج , حليج yunatma, pambıqatma
- محلاج *c.* محاليج yunatan, pambıqatan maşın; cin (*pambığı çiyiddən ayıran maşın*)
- محلج *c.* محالج = محلاج
- محلجة *c.* محالج pambıqtəmizləmə zavodu

حلحل 1) bir-birinə yaxınlaşdırmaq, qarışdırmaq, qatmaq; 2) qovmaq; çıxartmaq; تحلحل bir-birinə yaxınlaşdırılmaq, qarışdırılmaq, qatılmaq
- حلاحل *c.* حلاحل hökmdar
- حلحلة bir-birinə yaxınlaşdırma, qarışdırma, qatma
- حلاحل = محلحل

حلزون *c.* ات - 1) *zool.* ilbiz; 2) spiral
- حلزونة spiral; *tex.* həlzon, trapesiya şəklində yivi olan vint
- حلزونيّ spiralvari; vintvari; dolama; سلّم ~ dolama pilləkən

I حلس (a) حلس 1) qalmaq (*harada* بـ , في); yapışmaq (*nəyə* بـ)
- أحلس *q.* حلساء *c.* حلس 1) kəhər; 2) tüksüz, keçəl
- حلس *c.* أحلاس 1) çul, tərlik, yəhəraltı; döşək; 2) nəyəsə aludə olan kəs

I حلف (i) حلف , حلف and içmək (*nəyə* بـ *və ya* على); على المصحف ~ Qurana and içmək; اليمين ~ and içmək; اليمين كذبا ~ yalandan and içmək; II حلّف and içdirmək; and qəbul etmək, and vermək; ...ـني بالحسين ان ~ o, mənə Hüseynə and verdi ki...; III حالف ittifaq bağlamaq; müttəfiq olmaq; ـني فى القراءة ~ o mənim oxuduğum kimi oxudu; VI تحالف bir-birilə ittifaq bağlamaq, ittifaqa girmək, ittifaq eləmək; X إستحلف and verdirmək; and içdirmək; ـه على القرآن ~ Qurana and içdirmək

- أحلوفة (*ağır*) and
- تحالف ittifaq, birləşmə; الـ~ سبب casus foederis (*beynəlxalq hüquqda*)
- تحليف and içdirmə; اعضاء لجنة الـ~ *hüq.* andlı məhkəmə iclasçıları
- حلف and; كاذب ~ yalan and
- حلف *c.* أحلاف 1) ittifaq; federasiya; saziş, pakt; عسكريّ ~ hərbi ittifaq; الاطلنطيّ ~ Şimal-Atlantik paktı, NATO; 2) müttəfiq; dost, iştirak edən; احلاف بؤس ومتربة yoxsullar; نسوة ~ qadın düşkünü, arvadbaz
- حلفاء *topl. bot.* həlfa (*sulaq yerlərdə bitən buğumlu bitki - qamış*)
- حلفان and
- حلفاية *c.* ات - qamışın gövdəsi
- حلفاء = حلفة
- حلوف *c.* حلاليف qaban, çöldonuzu; مخصيّ ~ axta donuz
- حليف *c.* حلفاء müttəfiq; وكان النجاح ~ـى məcaz. uğura qənşər gəlirdim
- متحالف ittifaqa daxil olan
- محالف müttəfiq
- محالفة 1) ittifaq bağlama; 2) *c.* ات - ittifaq; razılaşma, saziş, müqavilə
- محلّف 1. and içdirilmiş; 2. andlı iclasçılar; هيأة الـ~ين andlı iclasçıların tərkibi; andlı iclasçılar

I حلق (i) حلق qırxmaq; له على الناشف ~ quru-quru, sabunsuz qırxmaq; حلق (u) حلق qırmaq bir-birini; doldurmaq (*məs., hovuzu*); II حلّق 1) uçmaq; süzmək; 2) bürmələmək, eşmək; 3) əhatə etmək; araya almaq; yolunu kəsmək (*kimin* على); V تحلّق dövrə vurub oturmaq (*nəyin ətrafında* حول); dövrə vurmaq; dövrəyə almaq
- تحليق 1) uçma, uçuş, havada süzmə; havalanma; 2) *c.* تحليقات uçuşlar (*məs., təyyarənin*); التحليقات الكونيّة kosmik uçuşlar
- حالق hündür dağ; hündür yer; hündürlük, ucalıq; من ~ القى شيئا yuxarıdan bir şey atmaq
- حلاّق bərbər, başqırxan; سيّدات ~ qadın bərbəri; الصحّة ~ *yaxud* صحّيّ ~ bərbər
- حلاقة qırxma; الـ~ آلة ülgüc; الـ~ فرشة *bax*: فرشة [2]; الـ~ قاعة *yaxud* الـ~ صالون bərbərxana; الـ~ اجر qırxma haqqı
- حلقة [1] = حلاقة
- حلق [2] *c.* حلوق 1) boğaz; الـ~ طبيب larinqoloq; قال هذا و الغصّة فى ~ـه o bunu deyəndə boğazını qəhər tutdu; كشوكة فى ~ـه *məcaz.* boğazında sümük kimi; (*həmç. bax*: شوكة); 2) *həmç.* الـ~ سقف damaq; الباب ~ qapının üst tiri
- حلق *topl.* halqalar; halqavari sırğalar; dairəvi olan hər şey
- حلقة , حلقة *c.* حلقات , حلق 1) halqa; halqavari sırğa; حلق *yaxud* جهاز الحلق gimnastika halqaları; ضربوا حوله ~ onun ətrafında dövrə vurdular; 2) *idm.* rinq; للملاكمة ~ boks rinqi; 3) həlqə; الانتقال ~ keçid həlqəsi; موصلة ~ *yaxud* الاتّصال ~ birləşdirici həlqə (*nə ilə nəyin arasında* بين); المفقودة الـ~ naqis həlqə; فى ~ سلسلة silsilədə həlqə; حلقات دوران diyircəkli yastıqlar; 4) dairə (*insanların*); dərnək, dəstə (*əl-Əzhərdə şeyxin ətrafında dövrə vurub əyləşərək dərs öyrənən şagirdlər*); الذكر ~ *bax*: ذكر; التعبير الذاتيّ ~ özfəaliyyət dərnəyi; 5) bazar; السمك ~ balıq bazarı; القطن ~ pambıq bazarı; 6) onillik; هو فى الـ~ الخامسة من العمر o, ömrünün beşinci onilliyinə qədəm qoyur; 7) seriya (*istiqraz vərəqəsinin*); مفرغة ~ tilsim

- حَلْقِيٌّ *linqv.* boğaz -i/-ı; الاصوات الـ~ـة boğaz səsləri
- حَلَقِيٌّ halqavarı; dairəvarı
- حَلَقِيَّةٌ *c.* ات - dairə
- حَلِيقٌ *c.* حَلْقَى , حِلَاقٌ qırxılmış, الشارب واللحية ~ bığları və saqqalı qırxılmış
- مِحْلَاقٌ *c.* مَحَالِقُ , مَحَالِيقُ bığcıq (*bitkilərdə*)
- مِحْلَقٌ , مِحْلَقَةٌ *c.* مَحَالِقُ ülgüc
- مِحْلَقَةٌ *c.* ات - planer
- حَلِيقٌ = مَحْلُوقٌ

حُلْقُومٌ *c.* حَلَاقِيمُ hulqum; راحة الـ~ rahat-hulqum

I حَلَكَ (ə) حُلُوكَةٌ , حَلَكٌ 1) qaralmaq, qaranlıq olmaq, zülmət çökmək; 2) qapqara olmaq; XII إِحْلَوْلَكَ qaralmaq; ~ـت الدنيا hava qaraldı, zülmət çökdü

- حَالِكٌ *həmç.* السواد ~ qapqara, zülmətli
- حَلَكٌ 1) qaranlıq, zülmət; 2) qaralıq
- حُلْكٌ 1) göz-gözü görməyən qaranlıq, zülmət; 2) qaralıq
- حَلَكَةٌ qaranlıq, zülmət

I (حلم) حَلَمَ (u) حُلْمٌ 1) yuxuda görmək; arzusunda olmaq (*nəyin* بـ , عن); 2) yetkinlik yaşına çatmaq; kamala yetişmək; حَلُمَ (u) حِلْمٌ xasiyyətcə yumşaq, həlim olmaq; V تَحَلَّمَ həlimləşmək, yumşalmaq; VIII إِحْتَلَمَ yetkinləşmək, yetkinlik yaşına çatmaq, kamala yetişmək; *tibb.* pollyusiyaları, şeytanıları olmaq

- إِحْتِلَامٌ yetkinlik; *tibb.* pollyusiya, şeytanı
- حَالُومٌ halum (*pendir növü*)
- حُلْمٌ *c.* أَحْلَامٌ 1) yuxu, yuxugörmə; arzu,

[redacted]

- حَلَمَةٌ *c.* ات - 1) döş giləsi; məmə, əmcək; 2) mərcək (*qulağın*); 3) parazit, şiş, fır, donqar
- حَلَمِيٌّ 1) məməşəkilli, məməyəoxşar; ورم ~ döşün giləsində şiş; 2) məməli; 3) parazit (*sif.*), tüfeyli; نبات ~ parazit bitki
- حَلَمِيَّاتٌ *c.* parazitlər; şişlər; fırlar (*ağacların*)
- حَلُومٌ = حَالُومٌ
- حَلِيمٌ *c.* حُلَمَاءُ həlim, yumşaq, mehriban; dözümlü
- مُحْتَلِمٌ yetkin, kamallı, kişiləşmiş, yaşa dolmuş

I (حلو; *həmç. bax:* حلى) حَلَا (u) حُلْوٌ 1) şirin, xoş olmaq; 2) gözəl, qəşəng olmaq; 3) xoşa gəlmək; ürəyə yatmaq; gözə şirin görünmək; في عيني (بعيني) ~ o mənim xoşuma gəldi, gözümə şirin göründü; حَلِيَ (ə) حَلَاوَةٌ = حَلَا; ما احلاك في هذه الملابس! sən bu paltarda necə də gözəlsən! كما يحلو له ان... o necə xoşlayırsa..., ona necə xoşdursa ...; II حَلَّى 1) daha da şirinləşdirmək, şirnisini artırmaq; 2) bəzəmək, gözəlləşdirmək (*nə ilə* بـ); 3) şirinləşdirmək (*suyu*); V تَحَلَّى şirinləşmək; 2) bəzənmək, geyinib keçinmək; bəzənib düzənmək; X إِسْتَحْلَى 1) şirin, xoş, gözəl hesab etmək; 2) şirinliyinə baxmaq; zövq almaq; XII إِحْلَوْلَى şirinləşmək, xoş olmaq, gözəl olmaq

- تَحْلِيَةٌ 1) şirinləşdirmə; 2) bəzəmə
- حَلَاوَاتٌ *c. anat.* mədəaltı vəzi, pankreas
- حَلَاوَةٌ *c.* حَلَاوَى 1) şirinlik, gözəllik, xoş-

[redacted]

qəşəng; الغدة الـ~ـة *anat.* mədəaltı vəzi, pankreas

- حَلْوَاءُ 1) halva; 2) şirniyyat, qənnadı malları
- حُلْوَانٌ *c.* ات - şirinlik; mükafat, bəxşiş; çaypulu
- حُلْوَانُ Hülvan (*Misirdə kurort adı*)
- حَلْوَانِيٌّ *c.* حَلْوَانِيَّةٌ yaxud حَلْوَانِيٌّ *c.* حَلْوَانِيَّةٌ qənnadıçı, şirniyyatçı; دكان الـ~ şirniyyat dükanı
- حَلْوَجِيٌّ *c.* حَلْوَجِيَّةٌ qənnadıçı, halvaçı
- حَلْوَى *c.* حَلَاوَى halva, şirniyyat; محب الـ~ şirniyyat sevən
- حَلْوِيَّاتٌ , حَلَوِيَّاتٌ *c.* şirniyyat, qənnadı malları, şəkərləmə, şəkərlənmiş meyvə

I (حلى; *həmç. bax:* حلو) حَلَى (i) حَلْيٌ bəzəmək (*nə ilə* بـ); حَلِيَ (ə) حَلْيٌ bəzənilmək; II حَلَّى bəzəmək; V تَحَلَّى 1) bəzək, zinət əşyalarını geymək; bəzənilmək (*nə ilə* بـ); 2) fərqlənmək; təbiətdən vergili olmaq (*nə ilə* بـ); X إِسْتَحْلَى bəzənmək (*nə ilə* بـ)

- تَحْلِيَةٌ bəzəmə
- حَلْيٌ *c.* حُلِيٌّ bəzək, qiymətli əşya
- حِلْيَةٌ *c.* حِلًى bəzək, zinət, qiymətli əşya
- حِلِيوَةٌ *xalq dii.* maraqlı, gözəl; qəşəng

حَمَاةٌ , حَمٌ *bax:* حمو

I (حم) حَمَّ [1] (i/ə) حَمٌّ 1) isti olmaq; 2) qaralmaq; 3) *məch.* titrədib-qızdırmaq; 4) *məch.* qabaqcadan qərar verilmək; yetişmək, gəlib çatmaq (*müddət*); الامر ~ vaxt yetişdi; القضاء ~ qəzavü-qədər baş verdi; حَمَّ [2] (ə) حُمُومٌ çimmək, vanna qəbul etmək; حَمَّ [3] (ə/u) حَمٌّ qızdırmaq; alışdırmaq (*sobanı*); II حَمَّمَ 1) qızdır-

[redacted]

- أَحَمُّ *q.* حَمَّاءُ *c.* حُمٌّ qara
- إِسْتِحْمَامٌ çimmə, vanna qəbul etmə
- حَمٌ *bax:* حمو
- حُمٌّ isti, hərarət, istilik; dəm
- حَمَامٌ *c.* حَمَائِمُ *topl.* göyərçinlər; الرسائلي ~ yaxud المرسلة ~ yaxud البريد ~ yaxud الزاجل ~ *bax:* زَاجِل; poçt göyərçinləri; مطوق ~ çöl göyərçini; qumru; ساق الـ~ *bot.* a) minaçiçəyi; b) göyərçinotu; c) kəldili
- حَمَّامٌ *c.* ات - hamam; vanna; البحر ~ dəniz hamamı; الشمس ~ yaxud شمسي ~ günəş vannası; السباحة ~ üzgüçülük hovuzu; حمامات كبريتية kükürdlü vannalar; أخذ ~ا vanna qəbul etmək
- حِمَامٌ ölüm
- حَمَّامِيٌّ *c.* حَمَّامِيَّةٌ yaxud حَمَّامْجِيٌّ *c.* حَمَّامْجِيَّةٌ hamamçı
- حَمَامَةٌ *c.* ات - erkək göyərçin (*həmç.* ذكر ~); ana göyərçin, maya (*həmç.* أنثى ~); السلام ~ sülh göyərçini
- حُمَمٌ *topl.* 1) kömür; 2) kül; 3) lava; maqma; من القنابل ~ bomba seli
- حَمَّةٌ *c.* حَمٌّ isti bulaq; qaynar çeşmə; فوارة ~ geyzer
- حُمَّةٌ *bax:* حمى
- حُمَّةٌ 1) qaralıq; 2) titrədib-qızdırma, isitmə
- حِمَّةٌ *c.* حِمَمٌ ölüm
- حُمُومٌ çimmə, vanna qəbul etmə
- حُمَّى *q. c.* حُمَّيَاتٌ titrədib-qızdırma; hərarət; isitmə; التيفوس ~ yaxud المحرقة الـ~ səp-

[redacted]

الـــ ~ القلاعية bax: قُلاعي; الـــ ~ المترددة fasiləli qızdırma; الـــ ~ المخيّة الشوكيّة epidemik meningit; الـــ ~ المستنقعات bataqlıq qızdırması; الـــ ~ المالطية bruselyoz; الـــ ~ النفاسيّة yaxud النفاس ~ zahı qızdırması; الورد ~ gündəlik tutmaları olan qızdırma

- حُمِّيّ qızdırmalı
- حَمِيم[1] 1. isti; 2. 1) isti su; 2) tər
- حَمِيم[2] c. أحِمّاء ürək dostu, səmimi dost, tanış
- مِحَمّ c. ~ات - qazan, suqızdıran
- مَحْمُوم 1) qızdırmalı; 2) qızdırmaya tutulmuş xəstə
- مُستَحَمّات c. (dənizdə) çimmə yerləri

I (حمأ) حَمَأَ (ə) حَمْءٌ palçıqdan təmizləmək (kanalı, quyunu); حَمِئَ (ə) حَمًى 1) çirk, palçıqlı olmaq; 2) hirslənmək, qəzəblənmək (kimə على)
- حَمْأة palçıq; *məcaz.* lehmə, lil, girdab; غرق فى ~ *məcaz.* nəyinsə girdabına girmək

حَمْحَمَ[1] isti, qızmar olmaq; ~ت الدنيا hava istidir

حَمْحَمَ[2] kişnəmək
- حَمْحَمَة kişnəmə

I حَمِدَ (ə) حَمْد 1) həmd etmək; tərifləmək (*nəyə görə* على); 2) şükr etmək (*kimə* لـ); II حَمَّدَ 1) tərifləmək; 2) الحمد لله! «*Həmd olsun Allaha!*» sözlərini demək
- أَحْمَد 1. həmdə layiq; 2. *xüs.ad. k.* Əhməd
- أَحْمَدِيّ 1. müsəlman (*sif.*); الشريعة الـ~ـة müsəlman şəriəti; 2. müsəlman
- حامِد 1) həmd edən, tərifləyən; 2) razılıq edən, minnətdar
- حَمّاد çox həmd edən
- حَمْد 1) həmd, həmd-səna; 2) razılıq, minnətdarlıq; الـ~ لله *yaxud* ~ا لله! həmd olsun Allaha!
- حَمْدانِيُّون: الـ~ *tar.* Həmdanilər
- حَمُود 1) həmdə layiq; 2) razılıq edən, həmd edən
- حَمِيد 1. 1) həmdə layiq, həmd edilən; ~ السمعة adlı-sanlı, mötəbər; 2) təhlükəli olmayan (*xəstəlik haqqında*); xoşxasiyyət (*şiş haqqında*); 2. *xüs.ad. k.* Həmid
- مُحَمَّد 1. həmdə layiq; tərifə layiq; 2. *xüs. ad. k.* Məhəmməd
- مَحْمَدَة c. مَحامِد yaxşı keyfiyyət, gözəl xüsusiyyət, məziyyət, cəhət; tərifəlayiq əməl
- مَحْمَدة həmd, tərif
- مَحْمُود 1. həmdə layiq, tərifə layiq; ~ السيرة tərifəlayiq həyat tərzi sürən; ~ السمعة adlı-sanlı, mötəbər; 2. *xüs.ad. k.* Mahmud
- مَحْمُودة *bot.* oxyarpaq sarmaşıq
- مَحْمُودِيّة skammoniya (*kökündən işlətmə üçün qətran alınan sarmaşıq növü*)

حَمْدَلَ «*Həmd olsun Allaha!*» sözlərini demək
- حَمْدَلة «*Həmd olsun Allaha!*» sözlərini demə

(حمر) II حَمَّرَ 1) qırmızı rəngə boyamaq; 2) qızartmaq; V تَحَمَّرَ 1) qırmızı rəngə boyanmaq; 2) boya çəkmək; boyamaq (*dodaqları*); 3) qızarmaq, allanmaq; qızardılmaq; IX اِحْمَرَّ qırmızı olmaq, qızarmaq, allanmaq
- أَحْمَر *q.* حَمْراء *c.* حُمْر qırmızı; الراية الحمراء qırmızı bayraq; ~ (دون) تحت infraqırmızı; الـ~ والاسود a) ərəblər və zəncilər; b) bütün insanlar; الـ~ *yaxud* الشفاه ~ pomada, dodaq boyası; الخدود ~ ənlik; ~ موت *bax:* مَوْت; الاحمران *təsn. məcaz.* a) ət və çörək; b) ət və şərab; c) qızıl və zəfəran
- اِحْمِرار qızarma; qırmızılıq
- حَمّار *c.* حَمّارة eşşəkçi
- حِمار *c.* حَمِير , حُمُر eşşək, uzunqulaq; الزرد ~ zebra; الوحش ~ vəhşi eşşək, çöl eşşəyi; يا لك من ~! ay eşşək! خشب ~ taxta eşşək (*inşaat işlərində işlədilən*); altlıq, dayaq
- حِمارة *c.* حَمائِر dişi eşşək
- حَمّارة isti, qızmar isti; القيظ ~ yayın qızmar vaxtı
- حُمَّر qırmızı gil
- حُمَر bitum, asfalt; dağ qətranı
- حَمْراء pas xəstəliyi (*sünbüllü bitkilərdə*); الـ~ əl-Həmra (*Qranadada qəsr*); Mesopotamiya
- حَمْراوِيّ *zool.* qırmızıbaş maygülü, sufərəsi
- حُمْرة 1) qırmızılıq; qızartı, allıq; 2) qırmızı rəng; 3) boya, ənlik; قلم ~ dodaq boyası; 4) kərpic tozu; 5) *tibb.* qızılyel iltihabı; qızılyel; الخنازير ~ xanazır, parotit (*xəstəlik*)
- حُمَيْراء *tibb.* məxmərək
- حُمَيْرة *tibb.* məxmərək; qızılca
- مُحَمَّر qızardılmış
- يَحْمُور hemoqlobin

حَمْرَقَ 1) boşa çıxartmaq, puç etmək (*kiminsə ümidlərini*); 2) çıxmaq (*nədənsə*); iştirak etməkdən imtina etmək; sözündən qaçmaq, tüpürdüyünü yalamaq; 3) öcəşmək, yersiz irad tutmaq
- حَمْرَقة 1) ümidləri boşa çıxartma; 2) iştirak etməkdən imtina etmə

I حَمَزَ (i) حَمْز göynətmək, yandırmaq (*dili - istiotlu yemək haqqında*)
- حامِز bərk, acı, tünd, yandıran (*yemək haqqında*)

I (حمس) حَمَسَ (u) حَمْس qızartmaq; حَمُسَ (u) حَماسة şücaətli, rəşadətli, igid olmaq; ruhlandırılmaq, ürəkləndirilmək; şövqə gəlmək; حَمِسَ (ə) حَمَس = حَمُسَ; II حَمَّسَ 1) ruhlandırmaq, ürəkləndirmək; 2) bərk qızartmaq; V تَحَمَّسَ 1) ruhlanmaq, ürəklənmək; şövqə gəlmək, həvəsə gəlmək; 2) həyəcanlı, ehtiraslı olmaq; X اِسْتَحْمَسَ qızışdırmaq, təşviq etmək, sövq etmək (*nəyəsə* على)
- أَحْمَس *q.* حَمْساء *c.* حُمْس 1) çalışqan; mətin; 2) şövqlü, həvəsli
- تَحَمُّس 1) həvəsə gəlmə, şövqə gəlmə; 2) çalışqanlıq, mətanət
- حَماس həvəs, şövq, fərəh, vəcd, cuş; ودبّ الـ~ بينهم onlar şövqə gəldilər
- حَماسة 1) şücaət, igidlik; 2) həvəs, şövq; بـ~ şövq ilə, həvəslə; الـ~ Həmasə (*Əbu Təmmamın tərtib etdiyi məşhur şeirlər toplusunun adı*)
- حَماسِيّ qızğın, coşqun, həvəsli, şövqlü; fərəhli
- حَمِس 1) şövqlü, fərəhli; 2) çalışqan, mətin
- مُتَحَمِّس 1) həvəsə gəlmiş, şövqə gəlmiş; 2) fərəhlənmiş, coşmuş

I حَمَشَ (u) حَمْش hirsləndirmək; acıqlandırmaq, əsəbiləşdirmək; coşdurmaq
- حَمِش əsəbiləşmiş, hirslənmiş; coşmuş

(حمص) II حَمَّصَ qızartmaq; qovurmaq, bişirmək; البن ~ qəhvə qovurmaq; V تَحَمَّصَ qızarılmaq, qovrulmaq
- تَحْمِيص 1) qızartma, qovurma; 2) qızdırma; qızma; الـ~ عنبر *tex.* qızma kamerası
- حَمّاصة *c.* ~ات - qızardan, qovuran alət; الخبز ~ toster; çörəkqızardan
- حِمَّص , حِمِّص *topl.* noxud
- حِمَّصانِيّ *c.* حِمَّصانِيّة noxudsatan
- حِمَّصة *c.* ~ات - bir noxud; *anat.* əmcək
- مِحْمَصة qəhvəqovuran; noxudqovuran tava

I حَمُضَ (u) حُمُوضة turş olmaq; II حَمَّضَ 1) turşutmaq, turş etmək; 2) *kim.* turşutmaq, oksidləşdirmək; turşu vurmaq; turşu ilə təmizləmək; aşındırmaq; *foto* aydınlaşdırmaq;

3) çürümək (*süd*); qıcqırmaq; IV أَحْمَضَ turş etmək; turşutmaq; V تَحَمَّضَ çürümək (*süd*)

- حَامِضٌ *c.* حَوَامِضُ 1. turş; 2. 1) *kim.* turşu; البول ~ *yaxud* بوليّ ~ *yaxud* البوليك ~ sidik turşusu; الفنيك ~ karbol turşusu; كاوٍ ~ lyapis, cəhənnəm daşı, gümüş nitrat; الكبريت ~ *yaxud* الكبريتيك ~ sulfat turşusu; اللبنيك ~ süd turşusu; النيتريك ~ nitrat turşusu; 2) limon

- حُمَّاضٌ *bot.* turşəng

- حُمْقٌ 1) axmaqlıq, sarsaqlıq, giclik; 2) hirs, acıq, qəzəb

- حَمْقَانُ hirsli, acıqlı, qəzəbli

- حمقيٌّ əsəbi

- مَحْمُوقٌ hirsli, acıqlı

I حَمَلَ (i) حَمْلٌ 1) aparmaq, daşımaq; 2) götürmək, qaldırmaq (*yük*); çıxartmaq (*nəyi nədən* عن); tutmaq; 3) olmaq (*fikirdə, rəydə*), bəsləmək (*hiss*); الحقد لـ... ~ kiməsə nifrət bəs-

kin bəsləmək (*kimə* على); 4) alçaltmaq, 5) sərt olmaq (*nədəsə* فى); 6) inad göstərmək (*nədə* على); 7) gücünü toplamaq; güclə etmək; güclə ayaq üstündə durmaq; صار قادرا ان يـ~ على نفسه بعد المرض o, xəstəlikdən sonra artıq özü ayaq üstündə dura bilir; يـ~ على عكازين o, qoltuq ağacları ilə güclə hərəkət edir; VII إِنْحَمَلَ aparılmaq, daşınmaq; VIII إِحْتَمَلَ 1) yüklənmək; aparmaq, daşımaq; 2) dözmək;

qanadlar malyariya daşıyıcılarıdır; 2) təqdim edən, verən, gətirən (*ərizə*); هذه الورقة ~ ərizəçi; 3) molbert, altlıq, dayaq; 4) kronşteyn, dirsək; 5) *bot.* çiçəkyatağı

- حَامِلٌ [2] *c.* حَوَامِلُ , حَامِلَاتٌ hamilə; مرأة ~ hamilə qadın

- حَامِلَةٌ *c.* ات - 1) aparıcı, daşıyıcı; الطائرات ~ təyyarə gəmisi; 2) hamilə

- حَامُولٌ hamul (*mərcimək xəstəliyi*); الكتّان ~

- حَمْلِيٌ c. حَمْلِيَّة susatan (*bazarda*)
- حَمُولٌ [1] dözümlü
- حَمُولٌ [2] su axını ilə gətirilən şey; çöküntü; yosun
- حُمُولَةٌ 1) yük; dəvə yükü; 2) tutum; tonnaj; su basımı; yükgötürmə qabiliyyəti, yükqaldırma qabiliyyəti
- حَمِيلٌ 1. daşınan; 2. rüşeym; döl
- حَمِيلَةٌ [1] c. حَمَائِلُ 1) aşırma qayış, çiyin qayışı; 2) yük (*kimə* على); öhdədə olan; asılı olan (*kimdən* على); ...على ~ كان asılı olmaq
- حَمِيلَةٌ [2] c. حَمَائِلُ qəbilə, tayfa
- مُحْتَمَلٌ mümkün olan, ehtimal olunan, dözülən, təhəmmül edilən; ...ان ~ من الـ ehtimal var ki...; ...ان ~ من غير الـ ehtimal yoxdur ki...; mümkün deyildir ki...
- مَحْمِلٌ , مَحْمَلٌ [1] c. مَحَامِلُ xərək; kəcavə; təxti-rəvan; الشريف ~ الـ *tar.* Məhməli-şərif (*İstanbul və Qahirədən hər il Kəbəyə göndərilən örtük və hədiyyələr*)
- مَحْمَلٌ [2] 1) daşıma; لم آخذ (أحمل) شكواه على الجدّ ~ mən onun şikayətinə ciddi əhəmiyyət vermədim; الدعابة ~ حمله nəyisə zarafat kimi qəbul etmək; 2) motiv, təhrikedici səbəb; 3) yastıq; كريّات ~ diyircəkli yastıq
- مُحَمَّلٌ yüklənmiş (*nə ilə* بـ), yüklü
- مَحْمُولٌ c. ات - 1. 1) aparılan, gətirilən, daşınan; 2) motorlaşdırılmış, motorlu; 2. 1) yük; 2) tutum; tonnaj; 3) *məntiq.* predikat; عليه ~ subyekt

حَمْلَاجٌ c. حَمَالِيجُ körük (*dəmirçi*); lehim borucuğu; ucluq

حَمْلَقَ 1) gözlərini bərəltmək; gözlərini açıb təəccüblə baxmaq (*nəyə* فى , بـ); *məcaz.* gözlərini döymək
- حِمْلَاقٌ c. حَمَالِيقُ göz qapağının iç tərəfi; *anat.* konyunktiva, göz qapağını gözlə birləşdirən selikli qişa
- حَمْلَقَةٌ təəccüblü nəzərlər

حَمُوٌ [1], حَمٌ c. أَحْمَاءٌ qayınata; حموه *ad.h.* onun qayınatası; حميه *yiy.h.* onun qayınatasının; حماه *təs.h.* onun qayınatasına
- حَمَاةٌ c. حَمَوَاتٌ qayınana
- حَمَاوَةٌ 1) istilik; 2) bərklik (*tütünün*)
- حَمْوٌ [2] istilik, qızmar hava; النيل ~ *tibb.* dəmrov
- حُمُوَّةٌ istilik, hərarət, dəm

I (حمى) حَمَى (i) حِمَايَةٌ 1) himayə etmək; qorumaq; حماه الله من شرّ الاعين! Allah onu pis nəzərdən saxlasın!; 2) himayəçilik etmək; 3) pəhrizdə saxlamaq; حَمِىَ (ə) حَمْىٌ 1) isti, qızmar olmaq; qızmaq; qızarmaq, közərmək; qızışmaq; حميت المعركة döyüş qızışdı; الوطيس ~ *bax:* وطيس ; 2) qəzəbdən qızarmaq (*kimə qarşı* على); II حَمَّى 1) qızdırmaq, isitmək, közərtmək; 2) çimdirmək; yumaq; III حَامَى müdafiə etmək (*kimi* عن); dəstəkləmək (*kimi* عن); IV أَحْمَى qızdırmaq; qızartmaq, közərtmək; V تَحَمَّى pəhriz saxlamaq; VI تَحَامَى müdafiə olunmaq; çəkinmək; özünü saxlamaq (*nədənsə*); VIII إِحْتَمَى 1) müdafiə olunmaq; gizlənmək (*harada* فى); 2) müdafiə, himayə axtarmaq (*kimdə* من); 3) pəhriz saxlamaq
- إِحْمَاءٌ qızma, qızarma, közərmə
- تَحَامٍ özünümüdafiə; ...تحاميا لـ... yol verməmək üçün; ...baş verməsin deyə
- حَامٍ q. حَامِيَةٌ 1. 1) müdafiə edən; müdafiə -i/-ı; himayəedici; ضريبة حامية himayəedici vergi; 2) isti; qızmar; qızğın; حمى الوطيس qızğın (*mübahisə haqqında*); حامى الطبع tez qızışan, tez özündən çıxan; 3) acı, tünd (*tütün, sirkə*), kəskin, istiotlu (*yemək*); بالحامى والبارد xoşuna və təhdidlə; 2. c. حُمَاةٌ 1) müdafiəçi; حامى المرمى *idm.* qapıçı; حامى المعارف maarifin keşiyində duran; 2) himayəçi, hami; protektor
- حَامِيَةٌ c. ات - qarnizon; piket
- حِمَايَةٌ 1. himayə altında olan; 2. 1) himayə; müdafiə; mühafizə; نفسه ~ özünümüdafiə; الامومة ~ analığın mühafizəsi; الجمركيّة ~ الـ himayəedici rüsum, gömrük rüsumu; حق ~ المؤلف müəllif hüquqlarının qorunması; 2) protektorat
- حُمَةٌ 1) neştər, iynə; 2) zəhər
- حُمَّى *bax:* حم
- حِمًى qadağan edilmiş bir şey; qoruq
- حَمِىٌّ qadağan edilmiş; əlçatmaz, toxunulmaz
- حُمَيًّا 1) qızğınlıq, güc, coşqunluq; qəzəb; 2) həvəs, şövq, ruh yüksəkliyi; 3) lovğalıq, dikbaşlıq; qeyz
- حِمْيَةٌ pəhriz
- حَمِيَّةٌ qızğınlıq, qəzəblilik; həvəs, ruh yüksəkliyi
- مُحَامٍ q. مُحَامِيَةٌ 1. müdafiə edən; 2. müdafiəçi, vəkil
- مُحَامَاةٌ müdafiə, vəkillik fəaliyyəti, vəkillik
- مُحْتَمًى sığınaq, daldalanacaq, sipər, örtü
- مَحْمِىٌّ 1. müdafiə olunan, qorunan; 2. himayə edilən şəxs, havadarı olan adam, himayəçisi olan adam
- مَحْمِيَّةٌ c. ات - protektorat
- حِمْيَرٌ *tar.* Himyər
- حِمْيَرِىٌّ Himyər -i/-ı; الـ~ة Himyər dili; ~ الـ الفهم *məcaz.* anlamama, başa düşməmə

I (حن) حَنَّ (ə/i) حَنِينٌ 1) bərk arzulamaq, çox istəmək (*nəyi*), can atmaq (*nəyə* الى); qüssələnmək, kədərlənmək, həsrətini çəkmək, xiffətini etmək (*nəyin* الى); 2) inildəmək; həzin, yanıqlı səslər çıxarmaq; حَنَّ [2] (ə/i) حَنَانٌ yazığı gəlmək, halına yanmaq; rəhmi gəlmək (*kimə* على); II حَنَّنَ 1) çiçəklənmək; 2) rəhmə, riqqətə gəlmək (*kimə münasibətdə* على); الله يحنّن عليك! Allahın rəhmi gəlsin sənə!; V تَحَنَّنَ yazığı gəlmək (*kimə*), rəhmi gəlmək, ürəyi yumşalmaq (*kimə münasibətdə* على)
- تَحْنَانٌ qüssə, kədər, həsrət
- تَحَنُّنٌ ürəyiyumşaqlıq; rəhm, şəfqət, riqqət; فى ~ şəfqətlə, riqqətlə
- حِنٌّ *zool.* birəbitdən quşu
- حِنَّا = حِنَّاءٌ *bax:* حنا
- حَنَانٌ 1) rəhm, şəfqət, mərhəmət, ürəyiyumşaqlıq; 2) riqqət
- حَنَّانٌ rəhmli, mərhəmətli, şəfqətli
- حَنَّةٌ rəhm, mərhəmət
- حِنَّةٌ *bax:* حنا
- حَنُونٌ 1) ürəyiyumşaq, rəhmli; 2) həzin, şikayətli, yanıqlı; 3) incə, yumşaq; الام الـ~ة beyin qişası
- حَنِينٌ 1) şiddətli arzu, istək; 2) qüssə, həsrət; 3) köksünü ötürmə, içini çəkmə; ah-uf etmə
- حُنَيْنٌ *xüs.ad k.* Hüneyn; رجع (عاد) بخفى ~ o əliboş qayıtdı
- حُنَيَّةٌ ürəyiyumşaqlıq, mərhəmət, rəhmdillik
- حَنَّا *xüs. ad q.* Hənna

(حنا) II حَنَّأَ xınalamaq, xına yaxmaq; həna yaxmaq
- حِنَّاءٌ *topl.* حَنَّانٌ , حُنَّانٌ *bot.* xına, həna; ~ تمر xınaçiçəyi; افرنكيّة ~ تمر əspərək, məhəbbət çiçəyi, quzuotu; ليلة الحناء (الحنّة) xınayaxdı gecəsi; ~ ابو الـ *zool.* birəbitdən quşu
- حِنَّاءَةٌ c. ات - xınagülü

- حَنْبَلِيٌّ c. حَنَابِلَةٌ hənbəli (*İbn Hənbəlin fiqh məzhəbinin ardıcılı*)
- حَنْبَلِيَّةٌ: الـ~ hənbəliyyə məzhəbi

حَنْبِيطٌ c. حَنَابِيطُ turşəng, quzuqulağı

حَانُوتٌ *bax*: *əlifba sırası ilə*

- حَانُوتِيٌّ *bax*: *əlifba sırası ilə*

I حَنِثَ (ə) حِنْثٌ vəfasız olmaq, pozmaq (*nəyi* بـ , فى); فى يمينه ~ andını pozmaq; بالوعد ~ vədi pozmaq; vədə xilaf çıxmaq; V تَحَنَّثَ günah işlərdən əl çəkib ibadətlə məşğul olmaq

- حَانِثٌ andını pozan, andını sındıran
- حِنْثٌ c. أَحْنَاثٌ 1) andı pozma, andı sındırma; 2) günah

حَنْجَرَةٌ c. حَنَاجِرُ qırtlaq, boğaz, hülqum, xirtdək; طبيب الـ~ qulaq, burun, boğaz həkimi, otolarinqoloq; التهاب الـ~ *tibb*. larinqit, xirt-

II حَنَّطَ (حنط) 1) balzamlamaq; mumiyaya çevirmək; 2) preparat halına salmaq, müqəvva düzəltmək (*quşun*)

- تَحْنِيطٌ 1) balzamlama; mumiya düzəltmə; 2) dadverən ədviyyat qatılmış yemək
- حِنَاطَةٌ balzamlama sənəti
- حِنْطَةٌ buğda; الجرذان ~ qarğıdalı; سوداء ~ qarabaşaq; روميّة ~ pərinc; بريّة ~ *bot*. dəmrovotu; لرحى الحرب ~ top ağzına ət
- حِنْطِيٌّ buğdayı; buğda -i/-ı

حَنْطُورٌ c. حَنَاطِيرُ (*həmç*. عربة~) təkatlı fayton, təkatlı araba; arabaçı, arabasürən; minik

- حَنْطُورٌ = حَنْطُورَةٌ
- حَنْظَلٌ *bot*. kolokvint, acı qabaq, çöl boranısı; امرٌّ من الـ~ *məsəl*. zəhərdən də acı (*hərf. acı qabaqdan da acı*)

I حَنَفَ (i) حَنَفٌ meyil etmək (*nəyə* الى)

- حَانِقٌ qeyzli; على النساء ~ qadınsevməz; على الحياة ~ həyatdan bezmiş
- حَنَقٌ qeyz, hirs, acıq, qəzəb; quduzluq
- حَنِقٌ özündən çıxmış, hirsindən boğulan, acıqlı, qəzəbli
- مُحْنَقٌ acıqlı, hirsli, qəzəbli; الصدر ~ kinli, küdurətli

I حَنَكَ (i) حَنْكٌ təcrübəli etmək, həyatı öyrətmək; II = I; IV = I

- حَنَكٌ c. أَحْنَاكٌ damaq; ağız; cəhəng
- حُنْكٌ , حِنْكٌ , حُنْكَةٌ həyat təcrübəsi; təcrübəlilik; səriştə
- حَنَكِيٌّ *fon*. damaq -i/-ı
- مُحَنَّكٌ təcrübəli, həyat təcrübəsi olan

حَنْكَلِيسٌ *zool*. angil, ilanbalığı

حَنَمٌ *topl*. bayquşlar

- حَنَمَةٌ c. اتٌ – bayquş

I حَنَا (حنو) (u) حَنْوٌ qatlamaq, bükmək,

- حَانٍ q. حَانِيَةٌ əyən; الرأس ~ başı aşağı salınmış, başı aşağı dikilmiş (*məs., dəfndə*)
- حَنْوٌ 1) əymə; 2) meyil, maillik, yatıqlıq
- حُنُوٌّ ürəyi yanma; ürəyi acıma; canıyananlıq
- حِنْوٌ c. أَحْنَاءٌ döngə; dirsək
- حِنْوٌ = حِنْيٌ
- حَنِيَّةٌ c. اتٌ – bükük, döngə, dirsək
- حَنِيَّةٌ c. حَنَايَا , حَنِيَّاتٌ 1) əyrilik, qırışıq, girinti-çıxıntı; döngə, dirsək; 2) *memar*. tağ, qübbə; صدر الكنيسة ~ apsida (*kilsə divarlarında yarımqövs şəkilli çıxıntı*); القنطرة ~ körpü tağı; حنايا القلب ürəyin dərin guşələri
- مَحْنِيٌّ əyilmiş, mail
- مَحْنِيَةٌ c. مَحَانٍ bükük, əyrilik; döngə, dirsək
- مُنْحَنٍ 1. q. مُنْحَنِيَةٌ 1) meyil edən; mail; 2) əyilmiş; 2. c. مُنْحَنِيَاتٌ *riyaz*. əyri (*xətt*)

2) məcbur etmək (*nəyə* الى); 3) ehtiyac doğurmaq; ehtiyac içinə salmaq; (ما ~ـنا) ما ~ـه إلى ...! onun (*bizim*) necə də ehtiyacı (*ehtiyacımız*) var!; VIII إِحتَاجَ ehtiyacı olmaq, ehtiyac hiss etmək (*nəyə* الى)

- إِحتِيَاجٌ *c.* ـات – ehtiyac

- حَاجَةٌ *c.* حَاجَاتٌ , حَوَائِجُ 1) ehtiyac; حسب الـ~ ehtiyaca görə; عند الـ~ ehtiyac olarsa; حاجات الحياة həyati tələbat; كان فى (بـ) ~ الى... nəyəsə ehtiyacı olmaq; هو فى ~ ماسّة الى... onun ... bərk ehtiyacı var; ولا~ الى القول ان... ...deməyə ehtiyac yoxdur; 2) istək, arzu; قضى~ـه a) kiminsə istəyini yerinə yetirmək; b) öz istəyini yerinə yetirmək; 3) iş, tələbat, lüzum; فى غير~ lüzumsuz; قضى الـ~ qarnını boşaltmaq, nəcis ifraz etmək; 4) zəruri, lazımlı şey; فائض عن الـ~ artıq şey; 5) şey, zad; وظهر انّه ليس عالما ولا~ aydın oldu ki, o alim-zad deyildir; تكسف ~ و~ تقرّف (elə) şey var üz utandırar, şey də var nifrət oyadar

- حَاجِيَّاتٌ *c.* 1) ən vacib ehtiyaclar; 2) *həmç.* الـ~ الضروريّة zəruri ehtiyaclar

- حَوَائِجُ *c.* avadanlıq, müxəlləfat; əmlak

- مُحتَاجٌ möhtac, ehtiyacı olan (*nəyə* الى)

- مُحوَجٌ vacib, gərəkli, zəruri; tələbat olan

- حَوجَلَةٌ , حَوْجَلَةٌ *c.* حَوَاجِلُ , حَوَاجِيلُ şüşə (*qab*)

I (حود) حَادَ (u) حَوْدٌ sapmaq, kənara çıxmaq (*nədən* عن); II حَوَّدَ döndərmək, yana çəkmək; kənara çıxartmaq; !حوّدْ على يمينك sağa döndər!

I (حوذ) حَاذَ (u) حَوْذٌ qovmaq, çaparaq sürmək; IV أَحوَذَ = I; X إِستَحوَذَ 1) ələ keçirmək (*kimi* على), bürümək, əhatə etmək (*nəyi*); 2) tutmaq, ələ keçirmək (*məs., bazarı* على)

- حَوْذٌ çaparaq sürmə; qovma, təqib etmə

- حُوذِيٌّ *c.* حُوذِيَّةٌ araba, fayton; arabaçı, faytonçu; الركّاب ~ minik faytonu النقل ~ yük arabası

I (حور) حَارَ (u) حَوْرٌ qayıtmaq (*nəyə* الى); حَوِرَ (ə) حَوَرٌ qara olmaq (*gözlər haqqında*); II حَوَّرَ 1) şəklini dəyişdirmək; 2) xəmir kündəsi yaymaq; 3) ağartmaq (*parçanı*); III حَاوَرَ 1) mübahisə etmək; söhbət etmək, danışmaq; 2) aldatmağa çalışmaq; نفسه ~ özü özüylə danışmaq, ürəyində danışmaq; IV أَحَارَ; لم يُحِرْ ~ جوابا cavab vermək, etiraz etmək; كلاما o heç bir söz demədi; V تَحَوَّرَ şəklən dəyişilmək; çevrilmək (*nəyə* الى); VI تَحَاوَرَ öz aralarında söhbət aparmaq, söhbətləşmək

- أَحوَرُ *q.* حَورَاءُ *c.* حُورٌ qaragöz, qaragözlü

- تَحوِيرٌ (*şəklini*) dəyişdirmə; çevrilmə (*nəyə* الى)

- حَارَةٌ *c.* حَارَاتٌ , حَوَارَى məhəllə; döngə, dalan

- حَوَارٌ , حِوَارٌ 1) cavab; etiraz; 2) söhbət; danışıq; dialoq; 3) ssenari

- حُوَارٌ dəvə balası, köşək

- حُوَارَةٌ , حُوَارَى əhəng

- حَوَارِيٌّ ardıcıl; şagird; *din.* həvari

- حِوَارِيَّةٌ *c.* ـات - hivariyyə, dialoq şəklində ədəbi əsər

- حَوَرٌ [1] qaralıq (*gözlərin*)

- حَوَرٌ [2] *c.* أَحوَارٌ qoyun dərisi

- حَوْرٌ *topl.* (*həmç.* ابيض ~) ağcaqovaq; اسود ~ *yaxud* فارسيّ ~ qaraqovaq; روميّ ~ qızılağac; رجراج ~ *bax:* رجراج

- حَوْرَةٌ qovaq ağacı

- حُورِيَّةٌ *c.* ـات - 1) huri; pəri; الماء ~ su pərisi; 2) yumurtadan təzə çıxmış həşərat; حوريّات الجراد bala çəyirtkələr

- مَحَارٌ *topl.* istridyə; dəniz iblizi; balıqqulağı

- مَحَارَةٌ *c.* ـات - 1) balıqqulağı; الاذن ~ qulaq seyvanı; 2) malakeş, mala

- مُحَاوَرَةٌ mübahisə; söhbət, danışıq

- مِحوَرٌ *c.* مَحَاوِرُ 1) ox, mehvər; vərdənə; mil; الارض ~ yerin oxu; الدوران ~ hərlənmə, fırlanma oxu; التناظر ~ simmetriya oxu; خلفيّ ~ arxa ox; اماميّ ~ qabaq ox; السينات ~ *yaxud* الاحداثيّات الافقيّة ~ *yaxud* الـ~ الافقيّ *riyaz.* absislər oxu; الصادات ~ *yaxud* الاحداثيّات الرأسيّة ~ *yaxud* الـ~ الرأسيّ *riyaz.* ordinatlar oxu; الـ~ العينيّ *riyaz.* zetlər oxu; دول الـ~ *tar.* ox dövlətləri; محاور ببيل diyircəkli yastıqlar; 2) vərdənə, oxlov; 3) *tex.* şpindel, iy, ox

- مِحوَرِيٌّ ox -i/-ı; mehvər -i/-ı

I (حوز) حَازَ (u) حَوْزٌ , حِيَازَةٌ malik olmaq; sahib olmaq; almaq; hasil etmək; V[1] تَحَوَّزَ qıvrılmaq (*ilan haqqında*); V[2] تَحَيَّزَ keçmək (*kiminsə tərəfinə*), qoşulmaq (*kimə* الى); VII إِنحَازَ 1) keçmək (*kiminsə tərəfinə*), qoşulmaq (*kimə* الى), birləşmək (*kiminlə* الى); 2) aralanmaq, uzaqlaşmaq (*kimdən* من , عن); VIII إِحتَازَ = I; X إِستَحوَزَ ələ keçirmək (*nəyi* على); almaq

- أَحوَازٌ *c.*: المدينة ~ şəhərin ərazisi

- إِنحِيَازٌ keçmə (*kiminsə tərəfinə*); qoşulma (*kimə* الى); سياسة عدم الـ~ bloklara qoşulmama siyasəti; دول عدم الـ~ bloklara qoşulmayan dövlətlər

- إِنحِيَازِيٌّ 1) qoşulmuş; 2) qərəzli, tərəfgir; سياسة ~ـة qərəzli siyasət

- تَحَيُّزٌ 1) tərəflərdən birini dəstəkləmə (*digərinə qarşı* ضدّ); 2) tərəflərdən hansınasa mənsubluq; 3) tərəfgirlik, qərəzlilik; درسه بلا~ nəyisə obyektiv (*qərəzsiz*) öyrənmək

- حَائِزٌ alan, sahib olan, malik olan; laureat; على جائزة الجمهوريّة ~ Respublika mükafatı laureatı

- حَاوُوزٌ *c.* حَوَاوِيزُ şlüz

- حَوْزٌ alma, sahib olma, malik olma

- حَوْزَةٌ alma, sahib olma, malik olma; هذا فى~ جميع الشعب bu, bütün xalqın malıdır; هذا فى ~ـه bu onun əlindədir; وقع فى ~ـه kiminsə əlinə keçmək, kiminsə malı olmaq

- حَوْزَةٌ = حِيَازَةٌ

- حَيِّزٌ 1) məkan; həcm; 2) sahə; هذا فى الامكان ~ bu, imkan daxilindədir; هذا فى ~ منها bu onun əlindədir; احتل ~ا رئيسيّا من... ...da/də başlıca yeri tutmaq; خرج الى~ الوجود işıq üzü görmək (*məs., kitab*); دخل فى ~ التنفيذ qüvvəyə minmək (*məs., qanun*); دخل ~ الاستثمار istismara verilmək (*məs., zavod*); نقل الى~ الواقع həyata keçirmək; وضع الى ~ الخدمة işə salmaq, xidmətə vermək

- مُتَحَيِّزٌ qərəzli, tərəfgir; غير~ qərəzsiz, tərəfgirlik etmədən; obyektiv

- مُنحَازٌ qoşulmuş, birləşmiş (*nəyə* الى); البلاد غير الـ~ـة bloklara qoşulmayan ölkələr

I (حوش) حَاشَ (u) حَوْشٌ 1) əhatə etmək; *ovç.* gəmişdirmək, qısqırtmaq; 2) mane olmaq, əngəl törətmək; saxlamaq, ləngitmək; 3) havadar çıxmaq (*kimə* عن), II حَوَّشَ yığmaq, ayırmaq, bir yana qoymaq (*pul*); VIII إِحتَوَشَ *ovç.* gəmişdirmək, qısqırtmaq

- تَحوِيشٌ yığma, toplama, ayırma (*pul*)

- تَحوِيشَةٌ qənaət edilmiş, toplanmış pul; العمر ~ ömür boyu qənaətlə yığılmış pul

- حَاشٍ: صلوات الـ~ *din.* (*xristianlıqda Pasxa ərəfəsində*) cəfakeşlik cüməsinin duaları; اسبوع الـ~ cəfakeşlik həftəsi

- حُوَاشَةٌ qadın xətti ilə qohumluq

- حَوْشٌ c. أَحْوَاشٌ , حِيشَانٌ çəpər, hasar, barı; الدار ~ həyət

- حُوش kütlə, yığnaq, tör-töküntü

- حَوْشَةٌ c. اتٌ - balıq ovu alətləri

- حُوشِيٌّ 1) anlaşılmayan; 2) qeyri-adi; من ~ اللفظ köhnəlmiş söz, ifadə, arxaizm; 3) alçaq, rəzil; 4) vəhşi

I (حوص) حَاصَ (u) حَوْصٌ 1) başdansovdu, tələsik tikmək; 2) uçmaq, pərvaz etmək (*nəyin ətrafında* حول); III حَاوَصَ çəp-çəp baxmaq, qıyğacı baxmaq, əyri baxmaq, tərs-tərs baxmaq

- أَحْوَصُ q. حَوْصَاءُ c. حُوصٌ , حُوصٌ أَحَاوِصُ qıyıqgöz

IV أَحَاطَ 1) əhatə etmək, bürümək; dövrələmək, mühasirəyə almaq (*kimi* بـ); ــه علما ~ diqqətinə çatdırmaq, xəbərdar etmək (*nə barədə* بـ); لا يحيط به الحدّ hədsiz-hüdudsuz; 2) bilmək, anlamaq (*nəyi*); araşdırmaq, öyrənmək (*nəyi* بـ); باللغة ~ dil bilmək; به علما ~ nəyisə yaxşı bilmək; V تَحَوَّطَ 1) qorumaq; 2) ehtiyat tədbirləri görmək (*kimdən-nədən* لـ); VIII إِحْتَاطَ 1) əhatə etmək, bürümək (*nəyi* بـ); qayğısını çəkmək (*nəyin* بـ , على); qorumaq (*nəyi* على); 3) özünü mühafizə etmək (*nədən* لـ), ehtiyat etmək, qorunmaq (*nədən* لـ); ehtiyat tədbirləri görmək

- حَائِطِيٌّ divar -i/-ı; الخريطة الـ~ـة divar xəritəsi

- حَوَّاطٌ oğru; xəspuş, cibgir, fırıldaqçı

- حَوَاطَةٌ biclik, hiyləgərlik; fəndgirlik, zirəklik

- حَوْطَةٌ ehtiyat, ehtiyatlılıq

- حَوِيطٌ bic, hiyləgər

- حِيَاطَةٌ qoruma, mühafizə etmə

- حَيْطٌ = حَائِطٌ

- حَيْطَةٌ *xalq dil.* divar

- حِيطَةٌ , حَيْطَةٌ 1) ehtiyat; اخذ ~ـه *yaxud* اتّخذ طريق الـ~ و الحذر *yaxud* اتّخذ لنفسه الـ~ ehtiyatını görmək; gözdə-qulaqda olmaq;

- حَوْقَلَةٌ [1] = لا حول و لا قوّة إلاّ بالله العظيم sözlərini demə

- حَوْقَلَةٌ [2] c. حَوَاقِلُ həvqələ (*uzunboğaz bardaq*)

I (حوك) حَاكَ (u) حِيَاكَةٌ , حَوْكٌ toxumaq; hörmək; qurmaq; المؤامرة على... ~ ...qarşı sui-qəsd hazırlamaq; الدسائس ~ *bax*: دَسِيسَةٌ ; II [1] حَوَّكَ şərabı ədviyyə ilə qızdırmaq; II [2] حَيَّكَ toxumaq

- حَائِكٌ c. حَاكَةٌ toxucu, culfa

- حِيَاكَةٌ toxuma; hörmə; ابرة الـ~ toxuma iynəsi

I (حول) حَوِلَ (ə) حَوَلٌ əyri, çəp baxmaq, qıymaq (*gözlərini*); حَالَ (u) حَيْلُولَةٌ , حُؤُولٌ , حَوْلٌ 1) mane olmaq, əngəl törətmək (*nəyə* دون və

dəniz suyunu duzdan təmizləmək, içməli hala salmaq; الحياة الى جهنم لا تطاق ~ həyatı dözülməz cəhənnəmə çevirmək; 2) ötürmək, keçirmək; الدين على... ~ borcu nəyəsə keçirmək; ـه على المعاش ~ kimisə təqaüdə keçirmək; ـه على المحكمة ~ kimisə məhkəməyə vermək; الى الاستيداع ~ kimisə ehtiyata göndərmək; 3) qeyri-mümkün etmək; V [1] تحوّل 1) dəyişmək, dəyişilmək; و ~ الحال حينما... o vaxt ki...., vəziyyət dəyişdi; 2) çevrilmək, dönmək, keçmək (*nəya* الى); 3) dönmək; 4) çıxıb getmək; 5) yerini dəyişdirmək, başqa yerə keçmək; keçirilmək; 6) üz döndərmək, geri çəkilmək, dönmək (*nədən* عن); 7) müraciət etmək (*kimə* الى); 8) başqasına verilmək, başqasına göndərilmək (الى); keçmək (*kimə* الى); V [2] تحيّل hiyləyə əl atmaq, hiyləgərlik etmək, hiylə işlətmək; VI تحايل hiyləyə əl atmaq, hiyləgərlik etmək (*nədə* على , في); biclik işlətmək, fənn işlətmək; VIII إحتال hiyləyə əl atmaq; fırıldaq işlətmək, dələduzluq etmək (*kimə münasibətdə* على); kələk gəlmək (*kimə* على); IX إحولّ çəp olmaq (*gözlər haqqında*); X إستحال 1) keçmək, çevrilmək (*nəyə* الى *və ya təsirlik hal*); qeyri-mümkün, ağlasığmaz olmaq (*kimin üçün* على)

- إحالة vermə, keçirmə, ötürmə; قاضي الـ~ işin bu və ya digər məhkəməyə verilməsi barədə qərar çıxaran hakim; بالـ~ الى... ...istinadən

- إحتيال hiyləgərlik, hiylə; aldatma, fırıldaq, kələk

- إحتيالي fırıldaq -i/-ı; الافلاس الـ~ fırıldaq nəticəsində iflasa uğrama; طرق ~ـة fırıldaq yolları

- أحول *q.* حولاء *c.* حول çəpgöz

- إستحالة 1) dəyişmə; 2) çevrilmə, keçmə (*başqa hala*); 2) qeyri-mümkünlük, ağlasığmazlıq

- إستحالي dəyişkən, dönük

- تحايل hiylə işlətmə, hiyləgərlik etmə

- تحوّل *c.* ـات 1) dəyişiklik, yerindən tərpənmə, dönüş; *c.* dəyişikliklər; 2) keçmə, çevrilmə (*başqa hala*); الكميّة الى الكيفيّة ~ kəmiyyətin keyfiyyətə keçməsi; نقطة الـ~ dönüş nöqtəsi, dönüş anı

- تحويل *c.* تحاويل , تحويلات 1) çevrilmə; dəyişmə; dönmə; geri götürmə; المياه المالحة الى المياه العذبة ~ dəniz suyunun duzdan təmizlənməsi; مجرى النيل ~ Nilin məcrasının dəyişdirilməsi; قناة الـ~ budaq kanalı; 2) yenidən işləmə, emal etmə; 3) *el.* transformasiya; 4) *tex.* dəyişdirmə; 5) ötürmə, köçürmə, çevirmə; 6) *iqtis.* yenidən hesablama, təkrar sayma, konversiya; قابل للـ~ dönən, dönmə qabiliyyətinə malik olan; جدول الـ~ konversiya cədvəli; 7) veksel, çek; دفتر التحويلات çek kitabçası; 8) əyilmə, sapma, kənara çıxma (*nədən* عن)

- تحويلة *c.* ـات - *d.y.* ehtiyat yolu; budaq yol; كشك التحويلات yolayıranın köşkü

- تحويلي emaledici; الصناعات الـ~ـة emaledici sənaye

- تحيّل hiylə, kələk, fənd, biclik

- حائل [1] dəyişilmiş; dəyişmiş; اللون ~ rəngi solmuş

- حائل [2] *c.* حوائل 1) əngəl, maneə; لا يحول دونه ~ buna heç nə mane ola bilməz; 2) arakəsmə, örtü, pərdə

- حال *c.* أحوال , حالات 1) hal; şərait; على كل ~ hər halda; على ايّ ~ nə halda olursa-olsun; في احوال متعددة bir çox hallarda; في احسن الاحوال (الحالات) ən yaxşı halda; لا... بـ~

(في...) من الاحوال heç bir halda, heç bir təqdirdə...; احوال الدهر taleyin, bəxtin dönüklüyü; 2) vəziyyət, durum; iş; في الـ~ dərhal, həmən saat; ~ـا a) indi, hazırda; b) bu saat, dərhal; ~ـما elə ki; قانون الاحوال الشخصيّة vətəndaşlıq vəziyyətləri haqqında qanun; الاحوال الجويّة *bax:* جوّي; ابقاه (تركه) على ~ـه bir şeyi olduğu kimi qoymaq; تغيّرت به (تحدّرت به) الاحوال (الحال) onun işləri əvvəlki kimi deyil; كيف الاحوال؟ işlər necədir? ~ عرض *bax:* عرض[1]; كيف ~ـك necəsən? حال و يرتدّ خروجه من.. o ...-dan/dən çıxan vaxt; به الـ~ الى ما يشبه الطفولة o elə haldadır ki, sanki uşaqlaşıb; كما هو الـ~ بـ... vəziyyət ...da/də olduğu kimidir; لسان الـ~ للحزب partiyanın mətbu orqanı; مضى في ~ سبيله o getdi işlərinin dalınca

- حالاتي hər bir şəraitə uyğunlaşan adam; qeyri-sabit adam

- حالة *c.* ـات - 1) vəziyyət, durum; الحرب ~ müharibə vəziyyəti; الـ~ الراهنة mövcud vəziyyət, status quo; الطوارئ ~ fövqəladə vəziyyət; والـ~ هذه belə olan təqdirdə; اقوام على الـ~ الاولى ibtidai vəziyyətdə olan qövmlər; 2) hal, şərait, təqdir; في هذه الـ~ bu halda; في الـ~ العكسية əks təqdirdə; في ~ ما اذا... ...olduğu təqdirdə; في ~ عدم الاتفاق razılıq olmadığı təqdirdə; في ~ مرضه o, xəstələndiyi təqdirdə

- حالي hazırda mövcud olan, indiki, hazırkı; cari; bu (*məs., ay*); ~ـا hazırda, indi; جملة ~ـة *qram.* zərflik budaq cümləsi

- حاليات *c.* cari məsələlər

- حوائل maneə, əngəl; arakəsmə, pərdə

- حوالة *c.* ـات - 1) həvalə, pul köçürməsi; barat; البريد ~ poçtla köçürmə; تلغرافيّة ~ teleqrafla köçürmə; 2) çek; veksel; jiro

- حوالي təqribən, təxminən

- حول [1] *c.* أحوال 1) qüvvət, qüdrət; في ~نا ان... gücümüz çatar ki...; لا ~ له ولا حيلة o heç nə edə bilmir, o tamam gücsüzdür; لا ~ ولا قوّة الاّ بالله العظيم «Əzəmət sahibi Allahın qüdrət və qüvvətindən başqa qüdrət və qüvvət yoxdur» *bax:* حوقل; 2) il

- حول [2], حول dəyişiklik; təbəddülat; لم يطلب عنه ~ـا ondan dəyişiklik tələb edilməyib

- حول 1) ətrafında; yanında; من ~ـه onun ətrafında; 2) haqqında, barəsində; dair, xüsusunda

- حول çəpgözlük

- حولة dəyişiklik; dəyişmə, mutasiya

- حولي illik, birillik; biryaşlı, biryaşar

- حوليات *c.* il ərzində baş verən hadisələr

- حولية *c.* ـات - illik məcmuə, jurnal və s.

- حوول 1) çevirmə; dəyişmə; 2) nəsli pozulma, cırlaşma

- حيال 1) ...a/ə münasibətdə; 2) qarşısında, müqabilində; جلس ~ـه kiminsə qarşısında oturmaq; 3) əksinə, zidd olaraq, müqabilində

- حيّال dələduz, adamaldadan

- حيل qüvvət, qüdrət; شدّ ~ـك bərk dur!

- حيلة *c.* حيل 1) hiylə, fənd, biclik, kələk; bacarıq; حربيّة ~ hərbi fənd; عديم الـ~ köməksiz, bacarıqsız; واسع الـ~ bacarıqlı, zirək; ماكياولي ~ Makiavelli hiyləsi, məkrli hiylə; الـ~ تغلب القوّة hiylə gücə qalib gələr; جازت (انطلت) عليه الـ~ ona qarşı hiylə işlədilib, tora salınıb; 2) çıxış, yol; لا نجد ~ غير الاندفاع وراء التخمين والظن güman və zənnə qapılmaqdan başqa bir yol bilmirik; وما ~ـي في هذا burada əlimdən nə gəlir? علم الحيل mexanika

- حَيْلُولَة 1) ayırma; ayrılıq; 2) mane olma (nəyəsə دون)

- مُسْتَحِيل 1) qeyri-mümkün: ağlasığmaz; التنفيذ ~ yerinə yetirilə bilməyən, icrası mümkün olmayan; ظنه ~ـا nəyisə ağlasığmaz zənn etmək; طلب الـ~ mümkün olmayan bir şey tələb etmək; 2) absurd

- مُسْتَحِيلات c. qeyri-mümkün şeylər; ağlasığmaz şeylər; هذا من رابع ~ bu nə isə ağlasığmaz bir şeydir; həmç. bax: عَنْقَاء

I حَامَ (u) (حوم) حَوْم , حَوَمَان 1) uçmaq, pərvaz etmək; 2) gəzmək (məs., şayiə - nə haqda حول); 3) əhatə etmək; gəzib-dolaşmaq (nə ətrafında على); II حَوَّمَ 1) dövrə vurmaq (nə ətrafında حول); 2) israr etmək, inad göstərmək (nədə في); inadla davam etmək (nəyi في)

- حَوَّامَة c. ات - vertolyot

- حَوْمَة 1) girdab, burulğan; الحياة ~ həyatın burulğanı; 2) qızğın vaxt (döyüşün); 3) əsas, başlıca

I حَوَى (i) حَوَايَة 1) toplamaq; 2) ehtiva etmək, özündə birləşdirmək (nə təs. h. və ya بـ); حوت طفلها بذراعيها o, öz körpəsini qolları arasına aldı; 3) hifz etmək; yadda saxlamaq; 4) ovsunlamaq (ilanları); V تَحَوَّى qıvrılmaq; yumaq kimi yumulmaq; eşilmək, burulmaq; VIII إِحْتَوَى ehtiva etmək, özündə birləşdirmək (nə təs. h. və ya على); احتواه الفصل sinif onu qəbul etdi

- أَحْوَى q. حَوْاءُ c. حُوٌ tünd-yaşıl

- حَاوٍ [1] q. حَاوِيَة ehtiva edən (nə على)

- حَاوٍ [2] c. حُوَاة 1) ovsunçu (ilanların); 2) fokusçu, hoqqabaz; 3) jonqlyor

- حَوَّاء bax: əlifba sırası ilə

- حَوَّاء = حَاوٍ [2]

- حُوَّة tünd-yaşıl rəng

- حَوِيَّة c. حَوَايَا 1) yastıq (başda ağır şeyləri gəzdirmək üçün); 2) yumaq, halqa, burum (ip, ilan barədə); 3) içalat, bağırsaqlar

- مُحْتَوًى c. ات - məzmun; الـ~ والشكل məzmun və forma

- مُحْتَوَيَات c. 1) məzmun; məna 2) mündəricat

I حَيَّ , حَيِيَ (حَيَا) حَيَاة , حَيَاء 1) yaşamaq; mövcud olmaq; ...ليحي yaşasın!; 2) həya etmək, utanmaq (nədən من); II حَيَّا salamlamaq; حياك الله و بياك! Allah ömrünü uzun eləsin! III حَايَا bitirmək, yetişdirmək (bitki); qulluq etmək (nəyə); 2) can vermək, diriltmək; النار ~ odu alışdırmaq; IV أَحْيَا canlandırmaq, diriltmək; dirçəltmək; ليلة ~ gecəni oyaq keçirmək; حفلة تكريم له ~ kiminsə şərəfinə təntənəli gecə təşkil etmək; ذكره ~ kimisə yada salmaq, kiminsə xatirəsini yad etmək (nə ilə بـ);... ذكرى مرور مئة عام على وفاة ~ vəfatının yüz illiyi münasibətilə ... xatirəsinə həsr edilmiş iclas keçirmək; مولد ولي ~ övliyanın mövludunu bayram etmək; X [1] إِسْتَحْيَا diri saxlamaq; X [2] إِسْتَحَى həya etmək, utanmaq (kimdən من); utanıb-qızarmaq

- إِحْيَاء 1) canlandırma, diriltmə; dirçəltmə; الموات ~ yaxud الاراضي ~ quru torpaqların becərilməsi; 2) təşkil etmə, keçirmə (təntənəli gecə, bayram və s. barədə); ذكراه ~ kiminsə xatirəsinə həsr edilmiş iclasın keçirilməsi

- إِحْيَائِيّ 1. bioloji; 2. həmç. عالم ~ bioloq

- إِسْتِحْيَاء utanma, həya, abır, xəcalət

- تَحِيَّة c. ات - 1) salam; عسكرية ~ əskəri salam; 2) salamlama, təzim

- حُوَيِّن c. ات - mikroorqanizm; حويّنات [illegible] malyariya plazmodisi; الـ~ المنوي [illegible]

حَيِّث 245 حَيّ

- حُوَيَّة c. ات - xırda ilan

- حَيّ [1] c. أَحْيَاء 1. 1) diri; الاحيا والموتى dirilər və ölülər; حي العالم bot. dovşan kələmi; علم الاحياء biologiya; 2) sağ; هو حي يرزق o, sağ-salamatdır; 3) canlı; 2. canlı orqanizm; الاحياء الدنيا ibtidai orqanizmlər; هو موسوعة ~ـة o, canlı ensiklopediyadır

- حَيّ [2] c. أَحْيَاء məhəllə

- حَيّ: على الصلاة ~ «namaza tələsin!» (azanın çağırışlarından biri)

- حَيَا c. أَحْيَاء yağış

- حَيَاء həya, abır; utancaqlıq; təvazö; قليل الـ~ utanmaz, həyasız; قلة الـ~ həyasızlıq, abırsızlıq, utanmazlıq

- حَيَاة c. حَيَوَات həyat; mövcudluq; مستوى الـ~ həyat səviyyəsi; الـ~ الاجتماعية ictimai həyat; الـ~ الادبية ədəbi həyat; الـ~ الخاصة şəxsi həyat; علم الـ~ biologiya; في ~ـه həyatında; فارق الـ~ dünyasını dəyişmək; السعي نحو ~ أفضل daha yaxşı həyata səy etmə; و حياة اولادك! sən balalarının canı!; نضال ~ او موت ölüm-dirim mübarizəsi; هو على قيد الحياة o, sağdır; شجر الـ~ bot. mazı ağacı, tuya

- حَيَاتِيّ məişət -i/-ı (İraq); الظروف الـ~ـة həyat şəraiti, məişət

- حَيَّة c. ات - ilan, kürzə; سامة ~ zəhərli ilan; الصخر ~ piton, boa, iri zəhərsiz ilan; الماء ~ suilanı; المرجان ~ mərcan aspidi (ilanı); حيّات البطن askaridlər, bağırsaq qurdları; البحر ~ su burağanı

- حَيَوَان , حَيْوَان c. ات - heyvan; الحيوانات الاليفة ev heyvanları, əhliləşmiş heyvanlar; الحيوانات الثديية məməli heyvanlar; الحيوانات المجترة gövşəyən heyvanlar; الحيوانات المفترسة vəhşi heyvan[illegible] المنوي spermatozoid, məni

- حَيَوَانِيَّة , حَيْوَانِيَّة 1) heyvan -i/-ı; 2) heyvani; üzvi

- حَيَوَانِيّ , حَيْوَانِيّ 1) heyvan halı; heyvan təbiəti; 2) heyvanlıq; vəhşilik

- حَيَوِيّ 1) həyati; المدى الـ~ həyat məkanı, həyat boyu; 2) ən zəruri, ən mühüm; canlı

- حَيَوِيَّة həyatilik, həyat gücü

- حَيِيّ həyalı, abırlı, utancaq

- حُيَيّ c. حُيَيَّات mikrob

- مُحَايَاة 1) törətmə, həyatvermə, yetişdirmə (bitkiləri); qulluq (nəyəsə); 2) canlandırma, diriltmə; رية الـ~ suvarma (quraqlıqdan sonra)

- مَحْيَا c. مَحَايَا həyat

- مُحَيَّا üz, sifət, bəniz

- مُسْتَحِيَة bot. küsdüm ağacı, mimoza

- يَحْيَى xüs. ad k. Yəhya

حَيْثُ 1) harada, o yerdə ki...; harada ki...; ما ~ o yerdə ki...; harada olursa-olsun; بنام ما اتفق ~ harada gəldi yatır; فتح الكتاب ~ ما اتفق kitabı haradan gəldi açmaq; 2) o vaxt ki..., o zaman ki...; بحيث belə ki...; من حيث ان... o ki qaldı...; عن... ... من حيث ... görə; من حيث ...nöqteyi-nəzərindən, baxımından; etibarilə; من حيث الاساس əsas etibarilə; əsasən; من حيث المبدأ prinsip etibarilə; من حيث الادارة idarəçilik baxımından; تناسبهم هذه الجهة من حيث الاقليم bu yer iqlimi cəhətdən onlara münasibdir; من حيث كان necə olursa-olsun, hər halda; (هي) من حيث هو a) özü-özünə; b) özlüyündə

- حَيْثِيّ 1. xett -i/-ı; الـ~ـة yaxud اللغة الـ~ـة xett dili; 2. xett

- حَيْثِيَّة c. ات - 1) məqam; dərəcə, rütbə; الـ~ اهل yaxud الـ~ ارباب yüksək məqam sahibləri; 2) bacarıq, qabiliyyət; 3) münasibət, əlaqə; من هذه الـ~ bu baxımdan, bu tərəf-

dirmək üçün)

dən; 4) fəhm, fikir, mülahizə; səbəb, əsas, dəlil; حيثيّات الحكم hökmün cəzanı əsaslandıran bəndləri; حيثيّات المشروع layihənin izahedici bəndləri

I (حيد) حَادَ (i) حَيْدٌ , حَيَدَانٌ əyilmək, meyil etmək, sapmaq, kənara çıxmaq (nədən عن , من); القطار من الخط ~ qatar xətdən çıxıb; عنه ~ ببصره gözlərini nədənsə çəkmək; II حَيَّدَ 1) rədd etmək; kənara çəkmək; 2) neytrallaşdırmaq, bitərəfləşdirmək, bitərəfliyi gözləməyə məcbur etmək; III حَايَدَ 1) kənara çəkilmək; 2) bitərəf olmaq; bitərəf qalmaq (səsvermədə); 3) obyektiv olmaq; VI تَحَايَدَ kənarda durmaq; bitərəfliyi gözləmək

- تَحْيِيدٌ 1) kənara çəkmə, kənara qoyma; 2) bitərəfləşdirmə

- حَائِدٌ neytral, bitərəf (sif.)

- حِيَادٌ 1) bitərəflik; bitərəf qalma; الـ~ الايجابيّ pozitiv bitərəflik; منطقة الـ~ neytral zona; هم لزموا الـ~ onlar bitərəf qaldılar; على الـ~

I (حير) حَارَ (ə) حَيْرَةٌ heyrətlənmək, heyrətə gəlmək; anlaya bilməmək; çətin vəziyyətdə qalmaq; اننا حرنا جوابا عن هذا السؤال biz bu suala cavab verməkdə çətinlik çəkdik; في امره ~ nə edəcəyini bilməmək; II حَيَّرَ heyrətləndirmək, heyrətə gətirmək; çətin vəziyyətə salmaq; الجروح ~ yarasını təzələmək, dərdini təzələmək (Şim. Afrika); V تَحَيَّرَ heyran qalmaq; heyrətlənmək; özünü itirmək, çətinlik çəkmək; anlaya bilməmək; mat qalmaq; VIII إِحْتَارَ = V

- تَحَيُّرٌ heyrətə gəlmə; mat qalma; çaşma, karıxma, özünü itirmə

- حَائِرٌ mat qalmış, quruyub qalmış, çaşmış, özünü itirmiş; وقف ~ا أمامه nəyinsə qarşısında çaşıb qalmaq, çıxılmaz vəziyyətdə qalmaq; هو ~ في السبيل o hara gedəcəyini bilmir

- حَيْرٌ bağ, park; الحيوانات ~ heyvanat bağı

2) qaçmaq (kimdən عن , من); VII إِنْحَاصَ yayınmaq, özünü kənara çəkmək; 2) qaçmaq

- حَيْصٌ çəkinmə (nədənsə); xilas olma (nədənsə); qaçma; وقع في حيص بيص çətin vəziyyətə düşmək

- حَيْصٌ = حَيْصَةٌ

- مَحِيصٌ çəkinmə; qaçma; xilas olma, qurtulma (nədənsə); لا ~ عنها ondan qurtuluş yoxdur; لا ~ لك عن الوقوع في ورطة sən labüd olaraq çətin vəziyyətə düşəcəksən; لم يجد ~ا من السفر الى... o, ... səfərdən yaxa qurtara bilmədi

I (حيض) حَاضَتْ (i) حَيْضٌ , مَحَاضٌ aybaşı olmaq, aybaşı görmək; V تَحَيَّضَتْ = I

- حَائِضٌ , حَائِضَةٌ c. حَوَائِضُ aybaşı olan; aybaşı görən

- حَيْضٌ aybaşı

- حَيْضِيٌّ aybaşı -i/-ı

حَيْطَةٌ bax: حوط

kiməsə qarşı sui-qəsd düzəltmək

- حَيَّاكٌ toxucu, culfa

حيل bax: حول kök hərfləri

I (حين) حَانَ (i) حَيْنٌ , حَيْنُونَةٌ gəlib çatmaq, yetişmək (vaxt); أ ما ~ له ان... onun ...vaxtı çatmayıbmı; الوقت ان... ~ ... vaxtı yetişdi ki...; ~ـت صلاة المغرب axşam namazının vaxtı yetişdi; ~ـت منه التفاتة (نظرة) اليها gözü təsadüfən ona sataşdı, təsadüfən onu gördü; II حَيَّنَ vaxt təyin etmək; IV أَحَانَ məhv etmək, korlamaq, zay etmək; V تَحَيَّنَ 1) gözləmək (daha münasib vaxtı, şəraiti); 2) varlı, imkanlı olmaq; X إِسْتَحَانَ yaxud إِسْتَحْيَنَ = V

- أَحَايِينُ (أَحْيَانٌ sözünün cəmi) vaxtlar; في ~ كثيرة tez-tez; dəfələrlə; في بعض الـ~ bəzən, vaxtdan-vaxta

- تَحَيُّنٌ gözləmə (daha münasib vaxtı)

- حَانَةٌ , حَانٌ bax: əlifba sırası ilə

خ

خ (خَاءٌ) xə (*ərəb əlifbasının yeddinci hərfi; rəqəm mənası 600*)

خَابُورٌ *c.* خَوَابِيرُ 1) paya; paz; şüvül; çubuq; bolt; mil, qol; 2) *bot.* kəndalaş

خَابِيَةٌ *c.* خَوَابِي böyük kuzə, səhəng; çən; بنت الـ~ şərab

خَاتُونٌ *c.* خَوَاتِينُ xatun, kübar qadın

خَاخَامٌ *c.* ات - ravvin

خَارٌ: صِينِيّ ~ sink

خَارَصِينٌ = خار صيني *bax:* خَارٌ

خَازُوقٌ *c.* خَوَازِيقُ *bax:* خَزَقَ

خَافُورٌ yulaf

خَاقَانٌ *c.* خَوَاقِينُ xaqan, hökmdar

خَاكِي xaki (*parça*)

خَالٌ *c.* خِيلَانٌ xal

خَامٌ[1] kolenkor; mitkal (*saya çit*)

خَامٌ[2] *q., k.* 1. 1) xam, çiy; المواد الـ~ xammal; الحديد الـ~ dəmir filizi; 2) xam, təcrübəsiz; 2. xam mədən; الحديد ~ dəmir filizi

- خَامَاتٌ *c.* xammal; موارد الـ~ xammal mənbələri

- خَامَةٌ xammal, xam mədən

خَانٌ[1] *c.* ات – xan

خَانٌ[2] *c.* ات – mehmanxana; karvansara; (الـ) الخليلي ~ Xan əl-Xəlili (*Qahirədə bazarın adı*)

- خَانَةٌ *c.* ات - 1) xana; şöbə; cədvəldə yer; qrafa, sütun; الآحاد ~ vahidlər sütunu; 2) *şahm.* xana

خانقاه *c.* خانقاهات xanəgah

خانوق *bax:* خنق

خَبَّ[1] (i/u) خَبٌّ yorğalamaq, yorğa, löhrəm yerişlə qaçmaq (*at haqqında*); خبّ في الطين palçığa batıb qalmaq; خَبَّ[2] (ə) خِبٌّ aldatmaq; IV أَخَبَّ yorğalatmaq; VIII إِخْتَبَّ yorğa, löhrəm yerişlə çapmaq (*at haqqında*)

- خَابٌّ löhrəm, yorğa yerişlə qaçan; ~ جواد löhrəm at, yorğa at

- خَبٌّ adamaldadan

- خَبَّابٌ löhrəm, yorğa at

- خَبَبٌ , خَبِيبٌ löhrəm, yorğa yeriş (*atın*)

I خَبَأَ (ə) خَبْءٌ gizlətmək, gizli saxlamaq; II خَبَّأَ gizlətmək; V تَخَبَّأَ gizlənmək; örtbasdır edilmək; VIII إِخْتَبَأَ = V

- إِخْتِبَاءٌ gizlənmə, gözdən itmə

- تَخْبِئَةٌ gizlətmə, gizli saxlama

- خَابِئَةٌ *c.* خَوَابِئُ böyük kuzə; səhəng; çən

- خِبَاءٌ *c.* أَخْبِيَةٌ , أَخْبِئَةٌ 1) çadır; 2) qabıq (*dənin*)

- خَبْءٌ gizli bir şey; sirr

- خَبِيئَةٌ *c.* خَبَايَا nə isə gizli bir şey, sirr; عرف خبايا لمره ~ kiminsə sirrini bilmək; خبايا النفس qəlbin dərin guşələri; خبايا الارض yerin altında olanlar; yeraltı sərvətlər

- مَخْبَأٌ *c.* مَخَابِئُ gizli yer, gizlənc; sığınacaq; ارضيّ ~ qazma, dəyə; للوقاية من اخطار ~ الغازات qaz təhlükəsindən sığınacaq; من ~ القنابل bomba təhlükəsindən sığınacaq

- مُخَبَّأٌ gizlədilmiş, gizli saxlanan

- مُخَبَّآتٌ *c.* sirlər

- مَخْبَأَةٌ *c.* ات - 1) gizli yol, gizli yer; 2) xəzinə, dəfinə

- مَخْبُوءٌ = مَخْبَأٌ

- مُخْتَبِئٌ gizlənən, gizli saxlanan

(خبت) IV أَخْبَتَ müti olmaq, boyun əymək (*kimə* لـ , الى)

- ... *c.* ... , خُبُوثٌ alçaqlıq, nəqislik; [illegible] düzən

I خَبُثَ (u) خُبْثٌ 1) xəbis olmaq; nöqsanlı, qüsurlu, pis olmaq; 2) bədxah, paxıl olmaq; 3) *tibb.* bədxasiyyət olmaq; 4) pis olmaq (*iy haqqında*); VI تَخَابَثَ xəbislik etmək; başqasının pisliyini istəmək, bədxahlıq etmək;

xainlik etmək; X إِسْتَخْبَثَ xəbis, alçaq, xain bilmək

- أَخْبَثُ ən xəbis, ən murdar; الأخبثان *təsn.* ən murdar olan iki şey - sidik və nəcis

- تَخَابُثٌ bədxahlıq, başqasının pisliyini istəmə; في ~ bədxahcasına

- خَبَاثَةٌ 1) xəbislik, pislik; 2) bədxahlıq

- خَبَثٌ çirkab; tullantı, zir-zibil; qalıq, şlaq, pasa; المعادن ~ yanıq dəmir

- خُبْثٌ 1) xəbislik; alçaqlıq; 2) bədxahlıq; məkrlilik; 3) *tibb.* bədxasiyyətlilik

- خَبِيثٌ *c.* خُبَثَاءُ , خَبَثَةٌ 1) xəbis, pis, alçaq; 2) bədxah, bədrəftar; الشيطان الـ~ xəbis, məkrli şeytan; 3) *tibb.* bədxasiyyət; 4) pis (*iy, qoxu*)

- خَبِيثَةٌ *c.* خَبَائِثُ pis əməl; امّ الخبائث şərab

I (خبر) خَبِرَ (u) خِبْرَةٌ 1) təcrübəsi olmaq; 2) təcrübədən bilmək; 3) təcrübə aparmaq, yoxlamaq; خَبُرَ (u) خُبْرٌ xəbərdar olmaq, yaxşı bilmək; II خَبَّرَ xəbər vermək, nəzərinə çatdırmaq (*nə barədə* بـ); III خَابَرَ 1) yazışmaq; 2) danışıq aparmaq (*kiminləsə*); 3) torpağı yardarlıqla becərmək; IV أَخْبَرَ xəbər vermək, bildirmək, məlum etmək, məlumat vermək (*nə barədə* بـ); V تَخَبَّرَ 1) təcrübədən bilmək; 2) xəbər bilmək, öyrənmək; VI تَخَابَرَ 1) yazışmaq, danışıq aparmaq, bir-birinə xəbər vermək; 2) əlaqəsi, münasibəti olmaq (*kiminlə* مع *nə ilə əlaqədar* في); VIII إِخْتَبَرَ yoxlamaq, təcrübədən keçirmək; təcrübə aparmaq; X إِسْتَخْبَرَ xəbər almaq, məlumat almaq, soruşmaq, soruşub öyrənmək, məlumat toplamaq (*nə barədə* عن)

- إِخْبَارٌ 1) xəbər, xəbərdarlıq, məlumat, bildiriş, informasiya; 2) *qram.* vasitəli nitq

- أَخْبَارِيٌّ tarixçi; salnaməçi

- إِخْبَارِيٌّ informasiya -i/-ı

- إِخْبَارِيَّاتٌ *c.* informasiya

- إِخْتِبَارٌ *c.* ات - 1) təcrübə aparma, sınama, sınaq, yoxlama; ekspertiza; *c.* testlər; على سبيل الـ~ təcrübə, sınaq şəklində; انبوبة الـ~ sınaq borusu, sınaq şüşəsi; حقل الاختبارات الزراعيّة təcrübə sahəsi; 2) təcrübəlilik; ~ عدم təcrübəsizlik; ~ قلّة təcrübə azlığı; 3) tanışlıq (*nə iləsə*)

- إِخْتِبَارِيٌّ 1. 1) təcrübə -i/-ı; yoxlama -i/-ı; 2) empirik; 2. *fəls.* empirik

- إِخْتِبَارِيَّةٌ *fəls.* empirizm

- إِسْتِخْبَارٌ *c.* ات - xəbər bilmə, soruşub bilmə, öyrənmə; tədqiq etmə, kəşfiyyat aparma; kəşfiyyat; قلم الاستخبارات *yaxud* الاستخبارات a) kəşfiyyat bürosu; b) informasiya bürosu; الاستخبارات الاجنبيّة xarici kəşfiyyat

- خَابُورٌ *bax; əlifba sırası ilə*

- خَبَرٌ *c.* أَخْبَارٌ 1) xəbər, məlumat, bildiriş; *həmç.* جديد ~ yenilik; şayiə; مثير ~ sensasiya; مبالغ ~ yalan xəbər; وكالة الاخبار xəbərlər agentliyi; الاخبار salnamə; 2) *qram.* xəbər (*ismi cümlədə*); ما الـ~ nə xəbər var?, nə olub? سألني عن اخباره o məndən onun barəsində xəbər aldı; لا اعرف شيئا عن اخباره mən onun haqqında heç nə bilmirəm; صار كان ~ في (اصبح) olub keçmək; يا ~ ابيض nə yaxşı xəbərdir!; يا ~ اسود nə pis xəbərdir!

- خُبْرٌ bilik, təcrübə

- خِبْرَةٌ *c.* ات - bilik, təcrübə; təcrübəlilik; تبادل الـ~ təcrübə mübadiləsi; ~ [illegible] təcrübəsizlik; ~ عديم الـ təcrübəsiz; ~ ذو الـ təcrübəli; ~ واسع الـ böyük təcrübəsi olan; تبادل خبرات təcrübə mübadiləsi

- خَبَرِيٌّ 1) xəbər -i/-ı; ~ جملة ـيّة *qram.* xəbər cümləsi; 2) *qram.* predikativ

- خَبَرِيَّةٌ şayiə, söhbət, xəbər; yenilik

- خَبِير c. خُبَرَاء 1) məlumatlı, bilikli, işbilən, işdən başı çıxan; 2) yaxşı bilən, bilici; ekspert, mütəxəssis (hansı iş üzrə في)
- مُخَابَرَة c. ـات – 1) yazışma, yazılı əlaqə; 2) danışıqlar; تلفونية ~ telefon danışıqları; المخابرات kəşfiyyat; قلم المخابرات məlumat bürosu; kəşfiyyat bürosu; 3) yardarlıq
- مُخْبَر [1] c. مَخَابِر laboratoriya
- مَخْبَر [2] təcrübə və ya informasiya əsasında (kimisə/nəyisə) bilmə
- مُخْبِر 1) xəbərverən, məlumatverən; 2) müxbir; 3) xəfiyyə
- مَخْبَرِيّ laboratoriya -i/-ı
- مُخْتَبِر 1) təcrübə aparan; 2) təcrübədən keçirən; sınaqçı
- مُخْتَبَر c. ـات – laboratoriya (təcrübə, sınaq laboratoriyası); للفيزياء النووية ~ nüvə fizikası laboratoriyası
- مُخْتَبَرِيّ laboratoriya -i/-ı

I خَبَزَ (i) خَبْز çörək bişirmək; VII إنْخَبَزَ bişirilmək; VIII إخْتَبَزَ = I
- خَبَّاز çörəkçi, çörəkbişirən
- خِبَازَة çörəkbişirmə, çörəkçilik
- خُبْز çörək; الاسمر ~ الـ qara çörək; التنور ~ təndir çörəyi; من الذرة ~ الـ qarğıdalı unundan çörək; من القمح ~ الـ buğda unundan çörək; الغراب ~ göbələk (zəhərli); اليومي ~ الـ gündəlik ruzi; dolanacaq; ليس بالـ~ وحده يحيا الانسان insanı yaşadan təkcə çörək deyil
- خَبْزَة çörək bişirimi, bir dəfəyə bişirilən çörəklərin sayı
- خُبْزَة c. ـات – kömbə
- خَبِيز 1. bişirilmiş; 2. bişirim
- خُبَّيْز، خُبَّيْزَة bot. əməkömənci (balbay)
- مَخْبَز، مَخْبَزَة c. مَخَابِز çörəkxana

I خَبَصَ (i) خَبْص 1) qatmaq, qarışdırmaq
çilik etmək, söz gəzdirmək (kim barəsində على); qedi-qodu ilə məşğul olmaq, qeybət etmək (kim barəsində على); 3) aralarını vurmaq, dalaşdırmaq (kiminlə kimin بين وبين); II خَبَّصَ qarışdırmaq; dolaşdırmaq; VII إنْخَبَصَ qatışdırılmaq, dolaşdırılmaq; dolaşıq salınmaq
- خَبَّاص 1. hər şeyi qatıb-qatışdıran; 2. 1) dediqoduçu, sözgəzdirən, aravuran
- خَبْص qatıb-qarışdırma; qarışıq; الادبي ~ الـ qatma-qarış ədəbi əsər; بلاش خبص bəsdir, özündən qondardın!; bəsdir, uydurdun!
- خَبِيص c. أخْبِصَة xabis (xurma, qaymaq və kraxmaldan hazırlanan şirin sıyıq); marmelad
- خَبِيصَة bir pay xabis (خبيص)
- مَخْبُوص 1. 1) qatma-qarış; qatılıb-qarışdırılmış; 2) dolaşıq; 2. qarışıq

I خَبَطَ (i) خَبْط 1) vurmaq, döyəcləmək; tapdalamaq (ayaqla); الباب ~ qapını döymək; رأسه في الحائط ~ ...على nəyə görəsə başını divara vurmaq; 2) çırpmaq (xalça); خبط ~ العشواء yaxud على العمي ~ fikirləşmədən iş görmək; kor-koranə hərəkət etmək; في الظلام ~ في امر معالجة... bir işin həlli yolunu tapmaqda çətinlik çəkmək; II خَبَّطَ çox vurmaq, bərk döyəcləmək, var gücü ilə çırpmaq; V تَخَبَّطَ 1) əl ilə yoxlaya-yoxlaya getmək, kor kimi getmək; في قوله ~ məcaz. hətərən-pətərən danışmaq, nə dediyini bilməmək; 2) çapalamaq, çırpınmaq, əlləşmək (nə içində في); في البؤس والحرمان ~ yoxsulluq və məhrumiyyət içində yaşamaq; في دوامة ~ الحيرة والقلق heyrət və təşviş içərisində olmaq; VIII إخْتَبَطَ = V
- خَبْط vurma, döymə, zərbə endirmə; خبط عشواء düşünmədən, bəxtə-bəxt, necə gəldi,

- خَبْطَة c. خَبَطَات zərbə; taqqıltı; بـ~ ~ məsəl. gözə göz, dişə diş
- مِخْبَاط c. مَخَابِيط oxlov (yuyarkən paltarı çırpmaq üçün)
- مِخْبَط c. مَخَابِط = مِخْبَاط

I خَبَلَ (i) خَبْل (خبل) 1) pərt etmək, utandırmaq; 2) çətin vəziyyətə salmaq; mane olmaq (hərəkətə); 3) ağlını başından almaq, dəli-divanə etmək; خبل (ə) خبل ağlı başından çıxmaq, dəli-divanə olmaq; II خَبَّلَ 1) pərt etmək; çətin vəziyyətə salmaq; 2) ağlını başından almaq; V تَخَبَّلَ ovqatı təlx olmaq, qanı qaralmaq, kefi pozulmaq; VIII إخْتَبَلَ çaşmaq (ağıl)
- أخْبَل q. خَبْلَاء c. خُبْل ağlını itirmiş, ağlı başından çıxmış, dəli
- إخْتِبَال ağlını itirmə, ağlı başından çıxma, dəlilik
- خَبَل 1) çaşqınlıq; nizamsızlıq; 2) ağlını itirmə, dəlilik
- خَبْل pozulma, pozğunluq; çaşqınlıq
- خَبْل 1) pozulma, pozğunluq; çaşqınlıq; 2) dəlilik; 3) ağılsızlıq
- خَبِل ağlını itirmiş, dəli
- خَبْلَة = خَبَل
- مُخَبَّل 1) çaşıb qalmış; ovqatı pozulmuş; pərt olmuş; 2) ağlını itirmiş
- مَخْبُول ağlını itirmiş, ağlı başından çıxmış, dəli
- مُخْتَبَل ağlını itirmiş; العقل ~ ağlı başında olmayan

I خَبَا (u) خَبْو (خبو) sönmək, keçmək; اوار ~ الحرب müharibə qurtardı
- خَابٍ q. خَابِيَة sönük, ölgün; نظرة خابية sönük baxış
- خَبَارِي kürü (balığın); ... ~ qırmızı kürü;

I خَتَرَ (i) خَتْر vəfasız çıxmaq, etibarsız çıxmaq (kiməsə); aldatmaq (kimisə); xəyanət etmək
- خَاتِر vəfasız, etibarsız, namərd
- خَتَّار satqın, xain
- خَتْر satqınlıq, xəyanət, aldatma
- خَتِيعَة c. خَتَائِع oymaq

I خَتَلَ (i, u) خَتْل aldatmaq, biclik etmək, kələk gəlmək; III خَاتَلَ aldatmaq; VIII إخْتَتَلَ aldatmaq; سرا ~ sirri öyrənməyə çalışmaq
- خَاتِل adamaldadan, yalançı
- مُخَاتِل 1) aldadan; 2) aldadıcı
- مُخَاتَلَة aldatma, yalan, kələk

I خَتَمَ (i) خَتْم، خِتَام 1) möhür vurmaq (nəyə على); möhürləmək (nə ilə بـ); بختمه ~ öz möhürü ilə möhürləmək; 2) bağlamaq (nəyi على yaxud təs. hal nə ilə بـ); على الخطاب ~ yaxud الخطاب ~ məktubu möhürləmək; 3) qurtarmaq, bitirmək, xətm etmək; القرآن ~ Quranı xətm etmək; 4) sağalmaq, bitişmək (yara haqqında); V تَخَتَّمَ üzük taxmaq; VII إنْخَتَمَ möhürlənmək; VIII إخْتَتَمَ 1) bağlamaq, qurtarmaq, tamamlamaq, bitirmək; 2) xitam verilmək
- إخْتِتَام nəticə, son, xitam
- خَاتَام c. خَوَاتِيم 1) üzük (qaşlı); möhürlü üzük; 2) nəticə, son
- خَاتَم، خَاتِم c. خَوَاتِم 1) möhür; möhürlü üzük; 2) üzük; الزواج ~ nişan üzüyü; الملك سليمان ~ folk. Şah Süleymanın üzüyü; 3) anat. göbək; النبيين (الانبياء) ~ Peyğəmbərlərin möhürü, Məhəmməd peyğəmbər; العذرة ~ bakirəlik pərdəsi
- خَاتِمَة c. خَوَاتِم yekun, son, epiloq; nitqin sonu; المطاف ~ son nəticə; الامور بخواتمها məsəl. cücəni payızda sayarlar (hərf. işlər son nəticələri

- خَتَّامٌ möhürdüzəldən
- خِتَامٌ 1) son, xitam, yekun, nəticə; sonda; 2) *mus*. final
- خَتَّامَةٌ möhür üçün rəngli yastıqça
- خِتَامِيٌّ son, axır; ~ حساب illik hesabat; ــة ~ جلسة yekun iclası
- خَتْمٌ 1) möhürləmə; بالرصاص ~ plombla möhürləmə, plomblama; ~الـ شمع surğuc; 2) *c*. أَخْتَامٌ ştamp; möhür; damğa; iz, nəqşə;

خُثٌّ torf
- مَخَثَّةٌ *c*. مَخَاثُّ torfluq, torf batlağı

I خَثَرَ (ə) خَثْرٌ qatılaşmaq; qəlizləşmək; laxtalanmaq; qıcqırmaq, turşumaq; II خَثَّرَ qatılaşdırmaq; qəlizləşdirmək; çürütmək; mayalamaq; IV أَخْثَرَ = II; V تَخَثَّرَ qatılaşmaq, laxtalanmaq, qıcqırmaq; çürümək
- تَخَثُّرٌ qatılaşma; qıcqırma, çürümə; الدم ~ في وعاء دموي *tibb*. tromboz

- مَخْجُولٌ utandırılmış, rüsvay edilmiş, pərt edilmiş

I خَدَّ (ə/u) خَدٌّ 1) şırım açmaq; 2) şumlamaq; II خَدَّدَ 1) zol-zol etmək, şırımlamaq; 2) qırış-qırış etmək; V تَخَدَّدَ 1) şırımlanmaq; 2) qırışmaq, qırış-qırış olmaq, qırışlarla örtülmək
- أُخْدُودٌ *c*. أَخَادِيدُ 1) qanov, xəndək; çuxur, çala, oyuq; 2) şırım

- خِدْرٌ *c*. خُدُورٌ , أَخْدَارٌ 1) pərdə, portyer; 2) qadınlar üçün otaq
- خَدَرٌ 1) keyimə, keyləşmə, qeyri-həssaslıq; vicvicə, ürpəriş; الرجل ~ ayağın keyiməsi; 2) anesteziya
- خَدِرٌ keyimiş, keyləşmiş, şişmiş (*göz*); yatmış (*ayaq*); həssaslığını itirmiş (*bədən üzvü*)
- خُدْرَةٌ keyimə, keyləşmə, qeyri-həssas

– خَدَّاعٌ 1. 1) aldadan, yalanla dolu; 2) aldadıcı; 2. yalançı, hoqqabaz, hiyləgər, bic, cüvəllağı

– خِدَاعٌ yalan, hiylə, kələk; البصر ~ göz aldanması; الحواس ~ hisslərin aldanması, illüziya

– خِدَاعِيٌّ aldadıcı, yalançı, xəyali, illüzor

– خَدْعَةٌ c. خَدَعٌ , خَدَعَاتٌ aldatma; aldanma; yalan, kələk, biclik; بصريّة ~ göz aldanması

– خُدَعَةٌ böyük adamaldadan

– خَدِيعَةٌ c. خَدَائِعُ aldatma, biclik, hiyləgərlik

– خَيْدَعٌ aldadıcı, ilğım, xəyal

– مُخَادِعٌ adamaldadan, yalançı

– مَخْدَعٌ , مُخْدَعٌ c. مَخَادِعُ evin içində ev

– مَخْدُوعٌ aldadılmış

I خَدِلَ (ə) خَدَلٌ 1) keyləşmiş, keyimiş, qeyri-həssas olmaq; 2) yorğun olmaq

– خَدْلَانُ 1) hissiyyatsız; 2) yorğun

I خَدَمَ (i) خِدْمَةٌ 1) xidmət etmək, işləmək, xidmətdə olmaq; 2) xidmət göstərmək; الارض ~ torpağı (*əkinə*) hazırlamaq, bellə-mək (*səpin üçün*); II خَدَّمَ iş vermək; xidmətə qəbul etmək; X إِسْتَخْدَمَ 1) işə qəbul etmək, xidmətə götürmək; 2) istifadə etmək, işlətmək, tətbiq etmək

– إِسْتِخْدَامٌ 1) işə götürmə, xidmətə qəbul etmə; ~ طلب الـ işə, xidmətə qəbul edilmək barədə ərizə; 2) istifadə etmə, işlətmə, tətbiq etmə; 3) iş, xidmət

– تَخْدِيمٌ iş vermə, xidmətə götürmə; مكاتب الـ~ muzdla işə qəbul üzrə vasitəçilik büroları

– خَادِمٌ c. خَدَمٌ , خُدَّامٌ 1. xidmətçi, qulluqçu; 2. xadim, xidmətçi, nökər; خدم المنازل ev qulluqçuları; ~كم المطيع həqir bəndəniz (*məktublarda*)

– خَادِمَةٌ c. اتٌ – xadimə, xidmətçi qadın

– خَادِمِيَّةٌ xidmətdə olma, xidmətçilik, qulluqçuluq

– خَدَّامٌ xadim, qulluqçu, nökər; qulluq-göstərən

– خَدَّامَةٌ c. اتٌ – xidmətçi qadın

– خَدَمَةٌ *topl.* xidmətçilər, qulluqçular, nökərlər

– خِدْمَةٌ c. خِدَمٌ , خِدْمَاتٌ 1) xidmət; الحكومة ~ dövlət xidməti; الاجباريّة ~الـ hərbi mükəlləfiyyət; العسكريّة ~الـ hərbi xidmət; ~الـ أدى العسكريّة hərbi xidməti yerinə yetirmək; ~الـ العاملة (العسكريّة) həqiqi (*hərbi*) xidmət; وضعه في ~ـه xidmətinə vermək; وضع مصنعا موضع ~الـ zavodu işə salmaq; 2) xidmət göstərmə; 3) iş; vəzifə; 4) qulluq; في ~كم! buyurun!; qulluğunuzda hazıram!; هو في ~ـك! o sənin qulluğunda hazırdır!; أدى خدمة xidmət göstərmək (*kimə* لـ); الارض ~ torpağı (*əkinə*) hazırlama, belləmə

– مُخَدِّمٌ işverən, işəgötürən; muzdla işə qəbul üzrə vasitəçi

– مَخْدُومٌ ağa, sahib; işverən, işəgötürən

– مَخْدُومَةٌ xanım, sahibə

– مَخْدُومِيَّةٌ sahib məqamı

– مُسْتَخْدَمٌ 1. 1) istifadə olunmuş; 2) xidmətə götürülmüş; 2. xidmətçi, qulluqçu

(خدن) III خَادَنَ dostluq etmək (*kiminləsə*)

– خِدْنٌ c. أَخْدَانٌ dost, tanış

– خِدِينٌ = خِدْنٌ

– خِدِيوٌ *tar.* xədiv (*Osmanlı imperiyası dövründə Misir hökmdarı*)

– خِدِيويٌّ c. خِدِيوِيُّونَ = خِدِيوٌ , خِدَاوِيٌ

– خِدِيوِيٌّ xədiv -i/-ı

– خِدِيوِيَّةٌ *tar.* xədivlik

I خَذَأَ (ə) خَذْأً tabe olmaq (*kimə* لـ); X إِسْتَخْذَأَ = I

– خُذْرُوفٌ c. خَذَارِيفُ fırfıra, fırlanğıc

– خُذْرُوفِيٌّ fırfıravari, kürəvi, yumru

I خَذَفَ (ə) خَذْفٌ atmaq, tullamaq (*nəyi* بـ)

– مِخْذَفَةٌ c. مَخَاذِفُ sapand

I خَذَلَ (u) خَذْلٌ , خِذْلَانٌ 1) köməksiz, dəstəksiz qoymaq; başlı-başına buraxmaq; 2) işləməmək (*bədən üzvləri haqqında*); ~ـته قواه qüvvəsi tükənmişdir; 3) *məch.* məğlubiyyətə uğramaq; uğursuzluğa düçar olmaq; dəstək almamaq (*məs., hökumət haqqında*); II خَذَّلَ 1) çaşdırmaq; 2) həvəsdən salmaq (*nəyisə etməyə*); 3) dəstəkdən məhrum etmək (*məs., hökuməti*); 4) canını üzmək, əldən salmaq; III خَاذَلَ köməksiz qoymaq; başlı-başına qoymaq; VI تَخَاذَلَ 1) atmaq, buraxmaq (*nəyi* عن); 2) tərk etmək (*qüvvə haqqında*); işləməmək (*bədən üzvləri haqqında*); 3) zəifləmək, gücünü itirmək; 4) cəsarətsizlik göstərmək; acizliyini boynuna almaq, çəkilmək; VII إِنْخَذَلَ uğursuzluğa düçar olmaq, məğlub olmaq; dəstək almamaq (*məs., hökumət haqqında*); 2) özünü zəif, köməksiz hiss etmək; acizliyini boynuna almaq; çəkilmək

– إِنْخِذَالٌ uğursuzluq, məğlubiyyət

– تَخَاذُلٌ 1) zəiflik, gücsüzlük, köməksizlik; gücdən düşmə; cəsarətsizlik, ürəksizlik

– خِذْلَانٌ 1) köməksiz, dəstəksiz qoyma; 2) uğursuzluq, məğlubiyyət; أصيب بـ~ məğlub olmaq, uğursuzluğa düçar olmaq (*nədə* في)

– مُتَخَاذِلٌ güсdən düşmüş, zəifləmiş; 2) cəsarətsiz, ürəksiz, təslimçi

– مَخْذُولٌ köməksiz, dəstəksiz qalmış

(خذى) X إِسْتَخْذَى alçalmaq; boyun əymək, itaət göstərmək; təslim olmaq, tabe olmaq (*kimə* لـ)

– إِسْتِخْذَاءٌ özünü alçaltma, boyun əymə, tabe olma, itaət göstərmə

– مُسْتَخْذٍ *q.* مُسْتَخْذِيَةٌ alçaldıcı; ~يا itaətkarcasına; acizanə

I (خرّ) خَرَّ [1] (ə/i) خَرِيرٌ 1) quruldamaq, qur-qur etmək; 2) xoruldamaq; خَرَّ [2] (ə/u) خَرٌّ , خُرُورٌ 1) üzüqoylu düşmək, diz çökmək; خرّ صريعا həlak olmaq; خرّوا صرعى في الجهاد onlar döyüşdə həlak oldular; خرّ بين قدميه kiminsə ayaqlarına düşmək; 2) dammaq; axıtmaq

– خَرَّارَةٌ c. اتٌ – 1) drenaj borusu; 2) zibil quyusu; 3) fırfıra

– خَرِيرٌ 1) quruldama, qur-qur etmə; 2) xorultu

I خَرِئَ (ə) خَرْءٌ , خُرُوءٌ qarnını boşaltmaq, nəcis ifraz etmək

– خُرْءٌ , خَرَاءٌ ifrazat, nəcis

– مَخْرَأَةٌ , مَخْرَأٌ c. مَخَارِئُ ayaqyolu

I (خرب) خَرِبَ (i) خَرْبٌ xarab etmək, xaraba qoymaq, sökmək, korlamaq, yıxmaq, dağıtmaq; خَرِبَ (ə) خَرَابٌ xarab olmaq, xarabalığa çevrilmək, sökülmək, dağılmaq, korlanmaq; بيتي ~! evim yıxıldı!; II خَرَّبَ 1) xaraba qoymaq, dağıtmaq, viran qoymaq; 2) təxribatçılıq etmək, ziyan vurmaq; IV أَخْرَبَ xaraba qoymaq, viran qoymaq, xarabaya çevirmək; V تَخَرَّبَ dağılmaq, xarabalığa çevrilmək, viran qoyulmaq

– تَخْرُوبٌ c. تَخَارِيبُ çuxur, çala, oyuq; özək

– تَخْرِيبٌ 1) xaraba qoyma, dağıtma, viran etmə; الآثار القديمة ~ vandalizm, vəhşilik, barbarlıq; 2) korlama, ziyançılıq, təxribatçılıq

– تَخْرِيبِيٌّ təxribatçılıq -i/-ı; الحركات الـ~ـية təxribatçılıq fəaliyyəti

– خَارِبٌ xaraba qoyan, dağıdan; dağıdıcı, pozucu

– خَرَابٌ c. أَخْرِبَةٌ 1) xaraba qoyma, viran etmə; 2) ölüm; 3) xarabalıqlar

- خَرَابَة c. ات - xarabalıqlar, xarabazarlıq, viranəlik
- خَرْبٌ xaraba qoyma, viran qoyma, dağıtma
- خَرِبٌ 1) dağıdılmış, xaraba qoyulmuş, viran qoyulmuş; 2) xarab olmuş, sıradan çıxmış, korlanmış; الذمّة ~ vicdansız
- خُرْبٌ c. خُرُوبٌ 1) göz, deşik (*iynədə*); 2) diz qapağı
- خَرْبَانٌ 1) xaraba qoyulmuş, viran qoyulmuş, dağıdılmış; 2) xarab olmuş, korlanmış, sıradan çıxmış
- خَرِبَةٌ c. خَرَائِبُ = خَرَابَةٌ
- خَرِبَةٌ c. خِرَبٌ = خَرِبٌ
- خَرْبَةٌ c. خَرَبٌ = خَرَابَةٌ
- خَرُّوبٌ xərrub (*qınlı bitkilər fəsiləsindən olan ağac və onun meyvəsi*)
- خَرُّوبَةٌ c. ات - 1) xərrub; 2) xərrubə (*1/16 qədəhə - قدح və ya 0,129 l. bərabər tutum ölçüsü*)
- مُخَرِّبٌ 1) xarabaqoyucu, dağıdıcı; 2) xaraba qoyan, viran edən
- مُخَرِّبٌ dağıdan, dağıdıcı, viranedici; təxribatçı

خَرْبَشَ korlamaq; eybəcərləşdirmək, tanınmaz hala salmaq; 2) cırmaqlamaq, cızmaq; cızma-qara, səliqəsiz yazmaq
- خَرَابِيشُ c. 1) cırmaqlar, cırmaq yerləri, sıy-

[redacted]

- خَرْبَطَةٌ korlanma, xarab olma; nasazlıq, xarablıq, pozuqluq

خَرْبَقَ korlamaq, xarab etmək; 2) deşmək, dəlmək
- خَرْبَقٌ *bot.* asırqal, çöpləmə
- خَرْبَقَةٌ 1) korlama; 2) deşmə, dəlmə

I خَرَتَ (u) خَرْتٌ deşmək, dəlmək, deşik açmaq
- خَرْتٌ c. خُرُوتٌ , أَخْرَاتٌ deşik, dəlik; أضيق من ~ الابرة iynə gözündən də dar
- خِرِّيتٌ c. خَرَارِيتُ bacarıqlı, cəld; təcrübəli; ~ دليل təcrübəli bələdçi

خَرْتِيتٌ kərgədən

I خَرَجَ (u) خُرُوجٌ 1) çıxmaq (*haradan* من); الى الوجود ~ meydana çıxmaq, işıq üzü görmək; 2) aralanmaq, uzaqlaşmaq, kənara çıxmaq (*nədən* عن); عن الخط ~ xətdən çıxmaq (*qatar haqqında*); عن صمته ~ susmağı pozmaq; عن عادته ~ yadırğamaq; عن الموضوع ~ mövzudan kənar çıxmaq; ما ~ عن... ...kənara çıxmamaq, məhdudlaşmaq (*nə iləsə*); 3) nəticədə çıxmaq, alınmaq; 4) xaric olmaq; 5) çıxarmaq (*kimi* بـ); 6) imtina etmək, üz döndərmək (*nədən* عن); 7) qalxmaq, getmək (*kiməsə/nəyəsə qarşı* على); 8) pozmaq; على القواعد ~ qaydaları pozmaq; 9) əlindən gəlmək; يخرج من يده عمل الحلق üz qırxmaq

[redacted]

etmək; الصوت ~ səs çıxartmaq; الحروف من مخارجها ~ səsləri düzgün tələffüz etmək; الصور ~ *foto* aydınlaşdırmaq; 5) kənarlaşdırmaq; qovmaq; من الخدمة ~ işdən çıxartmaq; من جدول الاعمال ~ gündəlikdən çıxartmaq; V تَخَرَّجَ 1) bitirmək, qurtarmaq (*kursu, məktəbi* من , في); 2) kursu bitirməklə dərəcə, ixtisas almaq; VI تَخَارَجَ öz aralarında bölüşdürmək (*malı, ümumi xərcləri*); ayrılmaq (*şəriklər haqqında*); X إِسْتَخْرَجَ almaq, çıxarmaq, hasil etmək; parçalar çıxarmaq (*yazıdan*), çıxarışlar etmək (*haradan* من); الجذور ~ *riyaz.* kök almaq; المسألة ~ məsələ həll etmək; 2) distillə etmək
- إِخْرَاجٌ 1) çıxartma; alma; 2) xaric, kənar etmə; 3) istisna etmə; işdən çıxartma; 4) rejissorluq, tamaşaya qoyuluş (*pyesin, filmin*); 5) yaratma, təşkil etmə
- إِسْتِخْرَاجٌ 1) çıxartma, alma; الجذر ~ *riyaz.* kök alma; 2) hasil etmə; 3) çıxarış, yazıdan bir parça; 4) distillə
- إِسْتِخْرَاجِيٌّ hasiletmə -i/-ı; çıxarma -i/-ı; الصناعة الـ~ـة hasiletmə, çıxarma sənayesi
- تَخَرُّجٌ qurtarma, bitirmə (*kursu*)
- تَخْرِيجٌ 1) kənar etmə, çıxarma; 2) hazırlama, təlim keçmə; tərbiyə etmə; 3) bura-

[redacted]

b) bayıra; هرع الى الـ~ bayıra, çölə qaçmaq; 2) *həmç.* القسمة ~ *riyaz.* qismət
- خَارِجِيٌّ[1] 1) zahiri, bayır; 2) kənar; 3) xarici; وزارة الـ~ـة *yaxud* الـ~ـة xarici işlər nazirliyi; وزير الشؤون الـ~ـة *yaxud* الـ~ـة xarici işlər naziri; السلك الـ~ diplomatik xidmət; ~ تلميذ dərslərə müvəqqəti gələn şagird; ~ ممرّضة gəlib-gedən şəfqət bacısı (*xəstəxanada*)
- خَارِجِيٌّ[2] c. خَوَارِجُ bidətçi, təfriqəçi; الخوارج *tar.* xaricilər
- خَرَاجٌ 1) xərac, torpaq vergisi; رأسي ~ adambaşına yığılan vergi, can vergisi; 2) malikanə (*kəndlər, mülklər və s.*)
- خُرَاجٌ c. أَخْرِجَةٌ *yaxud* خُرَّاجٌ c. خَرَارِيجُ irin, yara, çiban; şiş
- خَرَّاجٌ : ولاّج ~ sudan quru çıxan; diribaş
- خَرَاجِيٌّ torpaq vergisi qoyulmuş, xərac təyin edilmiş
- خَرْجٌ c. أَخْرَاجٌ 1) xərc, məsarif; 2) xərclik; 3) rasion, pay; düşəcək, çatacaq; qazanılmış; 4) bac, xərac, vergi; 5) işləmə, bəzək vurma (*paltara*)
- خُرْجٌ c. أَخْرَاجٌ xurcun; aşırma heybə; حطّ (وضع) الامر الى الـ~ işi ləngitmək, süründürməyə salmaq
- خَرْجَةٌ c. خَرَجَاتٌ 1) çıxış; 2) cənazənin

[redacted]

- خِرِّيج kursu bitirmiş; məzun; yetişdirmə; kursu bitirməklə dərəcə, rütbə almış
- مُتَخَرِّج məzun; yetişdirmə
- مَخْرَج c. مَخَارِج 1) çıxış yeri, çıxış; وجد ~ من ازمة böhrandan çıxış yolu tapmaq; 2) *anat.* gödən; 3) *linq.* məxrəc, artikulyasiya yeri; 4) *riyaz.* məxrəc
- مُخْرِج quruluşçu; rejissor; سينمائي ~ kino-rejissor
- مُسْتَخْرَج 1. çıxarılan, hasil edilən; 2. *c.* ات - çıxarış (*sənəddən* من); sənədin üzü; رسمي ~ من شهادة الميلاد doğum haqqında şəhadətnamənin təsdiqlənmiş üzü
- مُسْتَخْرَجَات *c.* 1) ekstraktlar; 2) istehsalatın əlavə məhsulları (*məs., neftin*); معدنيّة ~ yer altından çıxarılan minerallar; mineral qazıntıları

خَرْخَرَ xoruldamaq; xırıldamaq; 2) şırıldamaq (*su haqqında*)
- خَرْخَرَة 1) xoruldama, xorultu; xırıltı, xışıltı (*məs., sinədə*); 2) şırıltı

خَرْخَشَ xırıldamaq (*xəstə haqqında*)
- خَرْخَشَة xırıldama, xırıltı

I خَرِدَ (ə) خَرَدٌ bakirə olmaq; təvazökar, başıaşağı olmaq
- خُرْدَجِيّ *c.* خُرْدَجِيَّة xırda alverçi; xırdavatçı, xırdavat satan
- خُرْدَة *c.* خُرْدَوَات 1) xırda, xırda şey, xırda-xuruş; 2) xırda mallar; *c.* xırdavat; خردوات من القطن pambıq parçadan xırdavat; دكان الخردوات xırdavat dükanı; 3) istifadə müddəti çıxmış şeylər (*müəssisələr, xəstəxanalar tərəfindən satılan mallar*); ~ بيعت الباخرة لأنها gəmi istifadə müddəti çıxmış bir şey kimi satıldı; الحديد ~ dəmir qırıntısı
- خَرُود 1. təvazökar (*qadın, qız*); 2. bakirə qız
- خَرِيد qız, bakirə qız
- خَرِيدَة *c.* خَرَائِد 1) bakirə qız; 2) deşilməmiş mirvari

خَرْدَق *topl.* qırma, seçmə
- خَرْدَقَة *c.* ات - qırma dənəsi, seçmə dənəsi

خَرْدَل 1) *bot.* xardal; 2) xardal toxumu; حبّة الـ~ xardal dəni (*toxumu*); غاز الـ~ xardal qazı, iprit; لزقة الـ~ xardal yaxması; لا يعدل هذا الامر حبّة الـ~ bu iş bir qəpiyə dəyməz, bu işin zərrə qədər əhəmiyyəti yoxdur
- خَرْدَلَة *c.* ات - xardal dəni (*toxumu*); لا تسقط من يده ~ o çox simicdir, əli bərkdir
- خَرْدَلِيَّة *c.* ات - xardal qabı

I خَرَزَ (i, u) خَرْز deşmək, dəlmək (*burğu ilə*)
- خَرَز *topl.* muncuq; dənələr (*təsbehin*); daşlar (*boyunbağının*); زجاج ~ şüşə muncuq
- خَرَزَة *c.* ات - muncuq dənəsi; dənə (*təsbehin*); daş (*boyunbağının*); البئر ~ quyu çatısı; الرقبة ~ xirtdək, hülqum; الظهر ~ fəqərə
- مِخْرَز *c.* مَخَارِز biz; deşikaçan (*alət*)
- مِخْرَاز *c.* مَخَارِز = مِخْرَز

I خَرِسَ (ə) خَرَس 1) lal olmaq; dili tutulmaq; عن ايضاح المسألة ~ məsələnin üstündən sükutla keçmək; 2) susmaq, səsini kəsmək, sakit olmaq; !إخرس sus!; IV أَخْرَسَ 1) lal etmək; səsini almaq; 2) susdurmaq, səsini kəsmək; ماذا ~ك؟ niyə susdun?; لسانه ~ kimisə susdurmaq, susmağa məcbur etmək; ـه ~ بهذا الجواب cavabı ilə kimisə susdurmaq; VI تَخَارَسَ özünü lal, dili-ağzı olmayan göstərmək
- أَخْرَس *q.* خَرْسَاء *c.* خُرْس , خُرْسَان lal, dinməz, danışmaz, dilsiz-ağızsız
- خَرَس 1) lallıq; 2) susma; *tibb.* afaziya, danışma qabiliyyətini itirmə
- خِرْس əkib-becərmək üçün yararsız torpaq

- خَرْسَان *q.* خَرْسَى = أَخْرَس
- خَرَسَان beton
- خَرَسَانَة 1) beton; المسلّحة الـ~ dəmir-beton, armaturla möhkəmləndirilmiş beton; 2) kirəmit
- خَرَسَانِيّ beton (*sif.*); اعمدة ~ة beton dayaqlar

I خَرَشَ (i) خَرْش cırmaqlamaq; cızmaq, sıyırmaq

خَرْشَنَة su qaranquşu

خَرْشُوف *topl. bot.* ənginar
- خَرْشُوفَة *c.* ات - ənginar

خُرْشُوم *c.* خَرَاشِيم 1) zirvə; hündür dağ; 2) burun

I خَرَصَ (u, i) خَرْص 1) fal açmaq, fala baxmaq; ehtimal etmək, güman etmək; 2) yalan demək, yalan danışmaq; V تَخَرَّصَ özündən uydurmaq, qondarmaq; fərz, ehtimal etmək; 2) böhtan, şər atmaq, iftira etmək (*kimə* على); yalan demək; VIII إِخْتَرَصَ böhtan, şər atmaq, iftira etmək (*kimə* على)
- تَخَرُّص *c.* ات - 1) uydurma, qondarma; 2) böhtan, şər, iftira
- خَرَّاص yalançı; iftiraçı, böhtançı
- خُرْص *c.* خِرْصَان sırğa; üzük

خَارْصِين = خَرْصِين

I خَرَطَ (u) خَرْط 1) yonmaq (*xarrat haqqında*); 2) doğramaq, kəsmək; 3) yalan demək, yalan danışmaq; basıb-kəsmək; lovğalanmaq, öyünmək; 4) dəmləmək (*çay*); 5) yarpaqları sıyırıb qoparmaq (*ağacdan*); الشجرة ~ ağacdan yarpaq dərmək; II خَرَّطَ 1) kəsib doğramaq, xırda-xırda doğramaq, ovub tökmək; 2) təmizləmək (*mədəni dərmanla*); V تَخَرَّطَ təmizlənmək (*mədə haqqında*); VII إِنْخَرَطَ 1) yonulmaq; 2) xırda-xırda doğranılmaq; 3) daxil olmaq, girmək (*hara* في); qarışmaq, başını soxmaq (*nəyə* في); في سلك ~ ...-da/-də xidmətə girmək; في سلك ~ الوزارة nazirlikdə xidmətə girmək; في سلك ~ القضاء məhkəmə sistemində işə düzəlmək; في سلكهم ~ o onların birliyinə daxil oldu; VIII إِخْتَرَطَ qından çıxarmaq (*qılıncı*); X إِسْتَخْرَطَ: في البكاء ~ hönkürməyə başlamaq
- خَارِطَة *c.* خَوَارِط , خَارِطَات xəritə (*coğrafi*)
- خَرَّاط 1) xarrat; 2) lovğa, gopçu, özünü öyən
- خَرَّاطَة *c.* ات - bıçaq (*ufalamaq, ovub tökmək üçün*)
- خُرَاطَة yonqar, sıvantağzı, taxta kəpəyi
- خِرَاطَة xarratlıq
- خَرْط 1) yonma; xarrat işi; 2) yarpaqları dərmə, üzmə; الشجرة ~ ağacdan yarpaqları qopartma; 3) yalan, gop; دون ذلك القتاد ~ bu çox çətin işdir
- خُرْطَة *c.* خُرَط tikə, parça, dilim, fal
- خَرِيطَة *c.* خَرَائِط 1) xəritə (*coğrafi*); الارصاد ~ الجوّيّة meteoroloji xəritə; علم رسم الخرائط kartoqrafiya, xəritəçəkmə elmi; 2) dəri kisə, torba; çiyin çantası
- مَخْرَط *c.* مَخَارِط xarrat emalatxanası
- مِخْرَطَة *c.* مَخَارِط xarrat dəzgahı
- مَخْرُوط *c.* مَخَارِيط konus; قطع مخروط *riyaz.* konus kəsiyi; الفخار ~ـة konusşəkilli gil qab
- مَخْرُوطَة məxrutə (*xörək adı*)
- مَخْرُوطِيّ konus (*sif.*), konusşəkilli; ~ قطع *riyaz.* konusşəkilli kəsik

خَرْطَال *bot.* vələmir, yulaf

خَرْطُوش *topl. c.* خَرَاطِيش patron, güllə; بيت الـ~ patronqabı; patrontaş; الصيد ~ ov patronları; تجاري ~ ticarət dəftəri
- خَرْطُوشَة *c.* ات - patron, güllə; حيّة ~ döyüş patronu, dolu güllə; خرساء ~ boş patron, güllə; 2) kartuş (*üzərində yazı, emblem, gerb və s. şəkli olan qalxanvari yonma və ya qrafik bəzək*), çərçivə

خَرْتِيت = خَرْطِيط

خَرْطَمَانِيّ iri xortumlu; yekəburun

- خُرْطُوم *c.* خَرَاطِيم 1) xortum; donuzun burnu; yekə burun; 2) *həmç.* الماء ~ su xortumu, su vermək üçün rezin boru, su şlanqı

خَرْطُون *c.* خَرَاطِين torpaq qurdu, soxulcan

I خَرَعَ (u) خُرُوع *yaxud* خَرِعَ (ə) خَرَع , خَرَاعَة 1) zəif olmaq, zəifləmək; 2) kəmağıl olmaq; VII اِنْخَرَعَ üzgün, zəif olmaq, zəifləmək; VIII اِخْتَرَعَ ixtira etmək, düşünüb tapmaq, kəşf etmək

- اِخْتِرَاع *c.* ات - 1) ixtiraçılıq; 2) ixtira, kəşf

- خَرَاعَة uyuq

- خَرِع zəif, üzgün, taqətdən düşmüş; zəifləmiş

- خَرِع = خَرِيع

- مُخْتَرَع 1. uydurulmuş, uydurma; ixtira edilmiş, kəşf edilmiş; 2. *c.* ات - ixtira

- مُخْتَرِع ixtiraçı

- خَرْعُوبَة *c.* خَرَاعِيب gənc qız

I خَرِفَ (ə) خَرَف 1) xəriflәmək, ağlını itirmək, uşaqlıq etmək; 2) boş-boş danışmaq; sayıqlamaq (*xəstə haqqında*); II خَرَّفَ = I

- تَخْرِيف *c.* ات - boşboğazlıq, boş danışıq, cəfəngiyat; كله ~ في ~ bütün bunlar boş söhbətdir

- خُرَافَة *c.* ات - 1) xürafat, mövhumat; 2) nağıl, əfsanə; boş söhbət; cəfəngiyat; əsassız ehtimal, güman; uydurma

- خُرَافِيّ mövhumi, xürafi, əfsanəvi, nağılvari

- خَرَف 1) kəmağıllıq; ağlını tədricən itirmə (*qocalıqdan*); 2) xürafat

- خَرِف , خَرْفَان kəmağıl, ağlını itirmiş, xərifləmiş

- خَرُوف *c.* خِرْفَان , خِرَاف quzu, qoyun; الــ ~ المحشي içi doldurulmuş qoyun, qoyun ləvəngisi (*yemək*); البحر ~ *zool.* lamantin (*dənizinəyi*)

- خَرِيف payız

- خَرِيفِيّ payız -i/-ı

- مُخَرِّف 1. xərifləmiş; 2. boşboğaz, çoxdanışan, çərənçi

خَرْفَشَ 1) qarışdırmaq, qatıb qarışdırmaq, dolaşdırmaq; 2) dolaşıq danışmaq; oxunmaz bir surətdə yazmaq, cızma-qara yazmaq; 3) kələ-kötür, nahamar olmaq

- خَرَافِيش *c.* dialekt ifadələri, dialektizmlər

- خَرْفَشَة 1) qatıb qarışdırma, dolaşdırma; 2) dolaşıq nitq; 3) *radio* əngəl, maneə, ilişik, səs-küy

خَرْقُوش *topl. kart.* xırda kartlar

- خَرْقُوشَة *c.* ات - *kart.* xırda kart, atılmalı kart

I خَرَقَ (i, u) خَرْق [1] 1) deşik, dəlik açmaq; deşmək, dəlmək; içindən yemək; açmaq; yarmaq; جبهة العدو ~ düşmən cəbhəsini yarmaq; البنت ~ qızın üzünü açmaq; العين ~ gözünü deşmək, açıq-aşkar görünmək; 2) keçmək, nüfuz etmək; 3) pozmaq, tapdalamaq, aşmaq; أدبا ~ ədəb qaydalarını pozmaq; الأمن العام ~ ictimai təhlükəsizliyi pozmaq; حدود الدولة ~ dövlət sərhədlərini pozmaq; حرمة المعهد ~ *hüq.* institutun toxunulmazlığını pozmaq; المدى الجوي ~ hava sərhəddini pozmaq; خَرِقَ [2] (u) خُرُوق evdə oturmaq, evdən çıxmamaq; خَرُقَ (u) خَرَاقَة axmaq olmaq; II خَرَّقَ parça-parça etmək; deşik-deşik etmək; V تَخَرَّقَ deşilmək, yırtılmaq, dağılmaq, yarılmaq; VII اِنْخَرَقَ deşilmək, deşik-deşik olmaq; VIII اِخْتَرَقَ 1) açmaq, oymaq; nüfuz etmək; yarmaq (*cəbhəni*); kəsib keçmək; yarıb keçmək, dəlib keçmək (*məs., güllə*)

- اِخْتِرَاق 1) nüfuz etmə qabiliyyəti, keçicilik; 2) nüfuz etmə; yarıb keçmə (*cəbhəni*); dəlib keçmə (*məs., güllə*)

- أَخْرَق *q.* خَرْقَاء *c.* خُرْق 1) axmaq, sarsaq, qanmaz, küt; 2) yöndəmsiz, biçimsiz, ağır tərpənən

- خَارِق 1. 1) yarıb keçən; dəlib keçən; 2) fərqlənən, qeyri-adi, fövqəladə olan; العادة ~ qeyri-adi, xariqüladə, fövqəladə; نجاح ~ qeyri-adi uğur; الطبيعة ~ fövqəltəbii; 2. *c.* خَوَارِق xariqələr; möcüzələr; qeyri-adi, fövqəltəbii hadisələr

- خَرْق 1) yarma, yarıb keçmə; 2) pozma; 3) *c.* خُرُوق dəlik, deşik, yarıq, ara; çatdaq, çat; الــ ~ اكبر من ابرة الراتق واطول من خيطه *məcaz.* bu, düzələn iş deyil (*hərf. deşik yamaqçının iynəsindən böyük, sapından uzundur*); ومنع الــ ~ 1) dəliyi genişləndirmək; b) işi mürəkkəbləşdirmək; قام بــ ~ اذنيه qulağını deşmək (*sırqa salmaq üçün*)

- خُرْق 1) axmaqlıq, sarsaqlıq; 2) kütlük, yöndəmsizlik, biçimsizlik, ağır tərpənmə

- خَرِق *c.* أَخْرَاق 1) nəcib, alicənab; 2) səxavətli, comərd

- خِرْقَة [1] *c.* خِرَق 1) cındır, əski, quraq, parça, tikə; *c.* cır-cındır; əski-üskü; خرق بالية köhnə-kültə, köhnə-kürüş; جامع الخرق cındıryığan, köhnə-kürüşyığan; 2) *tar.* xirqə (*dərviş paltarı, sufi geyimi, sufinin təriqətin tələblərinə əməl edəcəyini vəd edərkən geydiyi paltar*); اصحاب الــ ~ sufilər

- خِرْقَة [2] parça, qumaş; من الكتان ~ kətan parça

- مُخْتَرَق *c.* ات - keçid

- مُخَرَّق dəlik-deşik olmuş

- مَخْرَقَة oyunbazlıq, hoqqabazlıq

I خَرَمَ (i) خَرْم dəlmək, deşmək, dəlik açmaq, deşik açmaq; قواعد النطق ~ nitq qaydalarını pozmaq; II خَرَّمَ 1) çoxlu deşik açmaq, deşik-deşik etmək; 2) naxış tikmək; çəki çəkmək; 3) qısa yolla getmək (*hara* على); sındırmaq, bölmək; VII اِنْخَرَمَ 1) deşilmək, dəlinmək; 2) pozulmaq, xarab edilmək; VIII اِخْتَرَمَ 1) oğurlamaq; 2) yonmaq; oymaq, içindən yemək; korlamaq, dağıtmaq; məhv etmək; ~ـته المنية o öldü

- أَخْرَم *q.* خَرْمَاء *c.* خُرْم deşikburun, burnunda sırqa taxmaq üçün deşik olan

- اِنْخِرَام deşilmə, xarab olma, korlanma, pozulma

- تَخْرِيم 1) deşik-deşik etmə; deşikaçma; عدة الــ ~ *yaxud* آلة الــ ~ perforator, deşikaçan, dəlici alət; naxışsalma, naxıştikmə; 3) *c.* تَخَارِيم çəki, naxış; تخاريم الشرفة eyvanın şəbəkələri

- تَخْرِيمَة ən qısa yol

- خُرَّام , خُرَّامَة *c.* ات - burğu; matqab

- خَرْم *c.* خُرُوم 1) zirvə, dağın şiş təpəsi; 2) nöqsan, qüsur, çatışmazlıq

- خُرْم *c.* خُرُوم dəlik, deşik; الابرة ~ iynənin gözü, deşiyi

- خَرْمَان tütün mütəxəssisi

- خَرْمَنْجِيّ *c.* خَرْمَنْجِيَّة = خَرْمَان

- مُخَرَّم 1) deşilmiş, dəlinmiş; deşik, yırtıq; 2) toxunmuş, çəki ilə çəkilmiş

- مُخَرَّمَات *c.* çəki, naxışlı toxuma

- مَخْرُوم deşilmiş, deşiyi olan, deşik; كانت اذنه ~ـة qulağı deşilmiş idi (*sırqa taxmaq üçün*)

خَرْمَشَ 1) cırmaqlamaq (*dırnaqla*), cızmaq; 2) korlamaq, xarab etmək

- خَرْمَشَة 1) cırmaqlama, cızma; 2) korlama, xarab etmə

خِرْنِق *c.* خَرَانِق dovşan balası

خَرْنُوب = خَرُّوب *bax:* خرب

خِرْوَع *bot.* gənəgərçək kolu; زيت الــ ~ gənəgərçək yağı

I خَزَّ (ə/u) خَزّ yarmaq; sancmaq (*nə ilə* بـ), batırmaq (*nə* بـ); VIII اِخْتَزَّ = I

- خَزّ c. خُزُوز ipək parça, ipək
- خُزَز c. خِزَّان , خِزَّان dovşan

I خَزَرَ (u) خَزْر çəp-çəp, qaşqabaqlı baxmaq; gözlərini qıyaraq baxmaq

I خَزَعَ (ə) خَزْع kəsmək, ayırmaq

خَزَعْبَل topl. uydurma, yalan-palan, nağıl, cəfəngiyat, olmazın şeylər
- خُزَعْبِلَة c. ـات - uydurma, nağıl, əfsanə
- خُزَعْبِلِيّ uydurulmuş, uydurma, qondarma, inanılmaz

خَزَّاف 1) dulusçu; 2) saxsı qab satan
- خِزَافَة dulusçuluq
- خَزَف saxsı qab; saxsı, fayans; صيني ~ farfor, çini; keramika, saxsı istehsalı
- خَزَفِيّ saxsı; fayans

I خَزَقَ (i) خَزْق 1) dəlmək, deşmək, sancmaq, dəlib keçmək; 2) cırmaq, yırtmaq, qopartmaq; II خَزَّقَ parça-parça etmək, cırıq-cırıq etmək; V تَخَزَّقَ 1) deşilmək; 2) cırılmaq, parça-parça edilmək; VII اِنْخَزَقَ = V
- خَازِق nizənin ucu
- خَازُوق c. خَوَازِيق paya
- خَزْق c. خُزُوق deşik, dəlik; nöqsan, qüsur

I خَزَلَ (i) خَزْل kəsmək; ayırmaq; qısaltmaq, azaltmaq, əksiltmək; VIII اِخْتَزَلَ azaltmaq, əksiltmək, ixtisara salmaq; الكسور ~ riyaz. kəsrləri ixtisar etmək; برأيه ~ öz fikrində qalmaq
- اِخْتِزَال azaltma, əksltmə, ixtisara salma; كتابة الـ~ stenoqrafiya; كتب بالـ~ stenoqrafiya üsulu ilə yazmaq; كاتب الـ~ stenoqrafist; الكسور ~ riyaz. kəsrləri ixtisara salma
- اِخْتِزَالِيّ stenoqrafiya -i/-ı
- مُخْتَزَل c. ـات stenoqram
- مُخْتَزِل stenoqorafist

I خَزَمَ (i) خَزْم keçirmək, düzmək (məs., sapa); الانف ~ burnuna halqa keçirmək; انفه ~ kimisə alçaltmaq, təhqir etmək, burnunu ovmaq
- خُزَام 1) sünbülçiçəyi; 2) əsperək, quzuotu
- خُزَامِ əsperək, quzuotu (Suriya)
- خُزَامَى topl. 1) lavanda; 2) əsperək, quzuotu; 3) lalə, qızıl zanbaq
- خُزَامَاة lavanda, əsperək, quzuotu çiçəyi; lalə, qızıl zanbaq
- خِزَامَة , خِزَام c. خَزَائِم halqa (dəvənin burnuna keçirilən); 2) üzük (qadınların burunlarına taxdıqları)

I خَزَنَ (u) خَزْن 1) yığmaq, ehtiyat saxlamaq; toplamaq; 2) qoruyub saxlamaq; السر ~ sirr saxlamaq; الطريق ~ ən qısa yolla getmək; II خَزَّنَ 1) ehtiyat saxlamaq; ehtiyat düzəltmək, tədarük görmək; yığmaq; toplamaq; 2) hifz etmək, qorumaq; anbarda yerləşdirmək, anbarda saxlamaq; القطار ~ qatarı ehtiyat yolda saxlamaq; VIII اِخْتَزَنَ 1) yığmaq (özü üçün); ehtiyat görmək; ehtiyat saxlamaq; 2) qorumaq, saxlamaq; الطريق ~ ən qısa yolla getmək
- تَخْزِين 1) ehtiyat görmə, tədarük görmə; العلف ~ silos tədarükü; 2) saxlama, qoruma; اجرة الـ~ saxlama haqqı; سلك الـ~ ehtiyat yolan
- خَازِن c. خَزَنَة , خُزَّان 1) mühafizəçi; anbarçı, anbardar; 2) xəzinədar; 3) göy ağacdələn, sitta
- خَزَّان c. خَزَّانَات , خَزَازِين 1) saxlanc; anbar; 2) su anbarı; hövzə, bak, çən, sistern; الوقود ~ yanacaq bakı; bənd
- خِزَانَة c. خَزَائِن balaca otaq, hücrə (kəndli evində)
- خِزَانَة c. خَزَائِن , خِزَانَات 1) xəzinə; الحكومية الـ~ yaxud العامة الـ~ dövlət xəzinəsi; 2) şkaf; الملابس ~ yaxud الثياب ~ paltar şkafı; الكتب ~

a) kitab şkafı; b) kitab saxlanılan yer; kitabxana; السفرة ~ bufet; الحديدية الـ~ dəmir şkaf, odadavamlı şkaf, seyf; 3) kamera; الاحتراق ~ tex. yanma kamerası
- خَزْن saxlama, mühafizə etmə; اجرة الـ~ saxlama haqqı
- خَزْنَدَار c. خَزْنَدَارِيَّة xəzinədar
- خَزْنَة c. خَزَن 1) xəzinə (mədəni və mənəvi sərvətlər toplusu); xəzinə (patron qutusu); 2) şkaf; 3) saxlanc; 4) şahm. rokirovka (top ilə şahın yerini dəyişmə); صغيرة ~ qısa rokirovka; طويلة ~ uzun rokirovka
- خَزِين 1. qorunan, mühafizə edilən; 2. ehtiyat; حجرة الـ~ anbar
- خَزِينَة c. خَزَائِن , خَزِينَات 1) xəzinə (daş-qaş, cavahirat); dəfinə; 2) xəzinə (pul saxlanılan yer); الدولة ~ dövlət xəzinəsi; 3) kassa
- مَخْزَن c. مَخَازِن 1) saxlanc, anbar; 2) park (tramvay, avtobus və s. saxlanılan yer); 3) universal maqazin; 4) hərb. patron darağı; 5): الـ~ məxzən (Mərakeşdə hökumət); مخازن الطريق ən qısa yol
- مَخْزَنْجِيّ c. مَخْزَنْجِيَّة anbara baxan, anbardar
- مَخْزَنْجِيَّة anbarda mal saxlama haqqı
- مَخْزُون 1. anbarda saxlanılan; 2. 1) ehtiyat; النفط في بطون الارض ~ yeraltı neft ehtiyatı; 2) anbar, saxlanc
- مَخْزُونَات c. anbarda saxlanılan mal ehtiyatı

I خَزِيَ (خزى) (i) خِزْي utandırmaq, xəcalət vermək; (ə) خَزِيَ , خِزْي , خَزًى biabır olmaq, rüsvay olmaq, xəcalət çəkmək; IV أَخْزَى biabır etmək, rüsvay etmək; utandırmaq; X اِسْتَخْزَى xəcalət çəkmək
- خِزْي biabırçılıq, rüsvayçılıq; bədnamlıq, ayıb
- خَزْيَان q. خَزْيَا c. خَزَايَا utandırılmış, biabır edilmiş, rüsvay edilmiş
- خَزْيَة , خِزْيَة c. خَزْيَات rüsvayçılıq, biabırçılıq, ayıb
- مُخْزٍ q. مُخْزِيَة 1. 1) rüsvayedici, bədnamedici; 2) biabırçı, rüsvayçı; 2. c. مُخْزِيَات rüsvayçılıq gətirən hərəkətlər
- مَخْزَاة c. مَخَازٍ biabırçılıq
- مَخْزِيّ 1. utandırılmış, biabır edilmiş, rüsvay edilmiş; 2.: الـ~ iblis, şeytan

I خَسَّ (خس) [1] (i/ə) خِسَّة , خَسَاسَة 1) alçaq, rəzil olmaq; 2) az olmaq, azalmaq; خَسَّ [2] (ə/u) خَسّ azaltmaq, aşağı salmaq, əksiltmək; II خَسَّسَ = خَسَّ [2]
- خَسّ kahı
- خَسَاسَة 1) alçaltma; 2) alçaqlıq, rəzillik; 3) simiclik
- خِسَّة rəzillik, alçaqlıq; النفس ~ nəfsin rəzilliyi
- خَسِيس c. أَخِسَّاء alçaq, rəzil; əclaf
- خَسِيسَة 1) azaltma, əksiltmə; 2) alçaqlıq, rəzillik

I خَسَأَ (خسأ) [1] (ə) خَسْء qovmaq (məs., iti); اِخْسَأْ! rədd ol!; اِخْسَأْ عني! itil başımdan!; خَسِئَ (ə) خَسْأ qovulmaq, uzaqlaşdırılmaq; خسئت يا رجل! ay kişi, kənar ol!; خسئت يا مرأة! ay arvad, kənar ol!; فَلْيَخْسَأْ فلان و لْيَحْيَ فلان! rədd olsun filankəs, yaşasın filankəs!; خَسَأَ [2] (ə) خُسُوء zəifləmək (göz haqqında)
- خَاسِئ 1) qovulan; yaxına buraxılmayan; 2) zəifləmiş (göz haqqında); فارتد بصره الـ~ gözləməkdən yorulmaq, gözü kütləşmək, zəifləmək

خَسْتَخَانَة c. ـات - xəstəxana
- خَسْتَك xəstələnmək; nasaz olmaq
- خَسْتَكَة xəstəlik; nasazlıq
- مُخَسْتَك xəstə, nasaz

I خَسِرَ (ə) خَسْر , خُسْر 1) itirmək; məhrum olmaq; ziyana düşmək; zərər çəkmək; 2) uduzmaq (müharibəni, oyunu, pullarını); 3) yolu

itirmək, azmaq; 4) tələf olmaq; II خَسَّرَ 1) zərərə salmaq, itkiyə salmaq; ziyan yetirmək; 2) korlamaq, xarab etmək; məhv etmək; IV أَخْسَرَ = II; X إِسْتَخْسَرَ 1) qibtə etmək, həsəd aparmaq (nəyə في , على); itki, ziyan hesab etmək; heyfi gəlmək, əsirgəmək; عليه الرصاصة ~ *məcaz*. o, bir gülləni də ona artıq gördü

- خَاسِرٌ 1) itirən, uduzan; 2) zərərgətirən, zərərli, ziyanlı; 3) ümidsiz, itmiş, batmış, heç bir şeyə yaramayan; ~ ة دافع عن قضيّة ümid yeri olmayan bir işi müdafiə etmək

- خَسَارٌ itki, zərər, ziyan

- خَسَارَةٌ *c.* خَسَائِرُ 1) itki, xəsarət, tələfat; لا ~ تُعَوَّضُ əvəzedilməz itki; məhv olma, tələf olma; 3) uduzma, baxtalama; ziyan, zərər; خسائر و ارباح zərərlər və gəlirlər; خسائر الارواح والاموال insan və mal itkiləri; ~ يا heyf!

- خُسْرَانٌ 1) itirən, zərərçəkən; 2) korlanmış; xarab olmuş

- خُسْرَانٌ itki, ziyan, zərər; ~ وقع في الــ zərərə düşmək, ziyan çəkmək

- مُخَسِّرٌ zərərəsalan, zərərgətirən, ziyanvuran

I خَسَفَ (i) خُسُوفٌ 1) enmək, düşmək, yoxa çıxmaq; 2) tutulmaq (*ay haqqında*); 3) endirmək; düşürtmək; yoxa çıxarmaq (*nəyi* بـ); VII إِنْخَسَفَ 1) tutulmaq (*ay haqqında*); 2) yox olmaq, yoxa çıxmaq; إِنْخَسِفْ! yox ol!

[redacted]

I خَشَّ (ə/u) خَشٌّ 1) daxil olmaq, girmək; 2) dəvənin burnuna ağac parçası keçirmək; II خَشَّشَ 1) salmaq, daxil etmək (*kimisə*); 2) bəzəmək (*güllərlə*)

- خَشَاشٌ , خِشَاشٌ *c.* أَخِشَّةٌ sürünənlər; həşərat

- خِشَاشَةٌ *c.* خَشَاشٌ xişaşə, dəvənin burnuna keçirilən ağac parçası

- خَشِيشٌ [1] bəzək gülləri

- خَشِيشٌ [2] xışıltı (*yarpaqların*)

- مَخْشُوشٌ burnuna ağac parçası keçirilmiş (*dəvə*); ~ يهيج كالجمل الــ *məsəl*. o, burnuna ağac parçası keçirilən dəvə kimi özündən çıxıb

(خشب) II خَشَّبَ 1) taxta ilə örtmək, üz çəkmək; fanerləmək; 2) ağac kimi bərk olmaq; V تَخَشَّبَ taxta ilə örtülmək, üzünə taxta çəkilmək; fanerlənmək; 2) ağaca dönmək; ağac kimi möhkəm olmaq; donuxmaq; quruyub qalmaq; 3) keyimək, qurumaq, bərkimək

- تَخَشُّبٌ ağaca dönmə, quruma; *tibb*. katalepsiya; tetanus

- تَخْشِيبٌ taxta üz çəkmə, taxta ilə örtmə, fanerləmə

- تَخْشِيبَةٌ *c.* ـات - taxtadan tikilmiş bina; barak

- خَشَّابٌ *c.* خَشَّابَةٌ odunçu; odunsatan

- خَشَبٌ *topl. c.* أَخْشَابٌ taxta, taxta-şalban, ağac (*material kimi*); لخشب البناء *yaxud* لخشب العمارة tikintiyəyarar ağac; لخشب الحريق odun; الورد ~ qızılgül ağacı; بغدادي ~ *yaxud* سويد ~ çiləkən;

[redacted]

- خَشَبِيَّةٌ *c.* ـات - *mus*. ksilofon

- خَشِيبٌ kobud, kələ-kötür, nahamar

- مُتَخَشِّبٌ ağaca dönmüş, qurumuş, bərkimiş; keyimiş

خَشْتٌ *c.* خُشُوتٌ nizə, mızraq, cida

خَشْتَنَاشَةٌ *c.* ـات - kamerist qadın

خَشَقَ dəlmək, deşmək, sancmaq

خَشْخَشَ cingildəmək; səs salmaq; 2) xışıldamaq (*məs., paltar*)

- خَشْخَاشٌ *topl. bot*. xaşxaş

- خَشْخَاشَةٌ [1] *c.* ـات - bir xaşxaş bitkisi

- خَشْخَاشَةٌ [2] *c.* ـات - sərdaba

- خَشْخَشَةٌ cingilti, səs; xışıltı, xırıltı

- خَشْخِيشَةٌ *c.* ـات - şax-şax, çax-çax

خَشْخَنَ pardaxlamaq, cilalamaq, taraş etmək; yonmaq; yiv açmaq (*tüfəngin lüləsində*)

- خَشْخَانٌ 1) üz, tərəf; faset (*taraş edilmiş daşın, mərmərin üzü*), tiyənin ağzı; 2) qırış, kiçik şırım

- خَشْخَنَةٌ 1) pardaxlama, cilalama, taraş etmə; 2) yiv açma (*lülədə*)

خُشَارٌ *yaxud* خُشَارَةٌ tullantı, süfrədən qalan tör-töküntü, zibil

خَشْرَمٌ *c.* خَشَارِمُ arı beçəsi; arı pətəyi, arı təknəsi

I خَشَعَ (ə) خُشُوعٌ 1) arxayın halda boyun əymək, hörmətlə itaət etmək; 2) baş əymək, pərəstiş etmək; ~ ببصره gözünü yerə dikmək,

[redacted]

getmək II خَشَّفَ yol göstərmək, bələdçilik etmək

- خُشَافٌ şərbət; xoşab, kompot; بلح ~ xurma kompotu; تين ~ əncir kompotu; رمّان ~ nar kompotu

- خُشَّافٌ *c.* خَشَاشِيفُ *zool*. uzunqanad; الليل ~ yarasa, şəbpərə, gecəquşu

- خَشِفٌ sulu qar; dən-dən qar

- خِشْفٌ , خُشْفٌ *c.* خِشَفَةٌ , خُشُوفٌ ceyran balası

- خُشُوفٌ *c.* خُشَّفٌ başını hər yerə soxan, zəhlətökən, qarayaxa

- خَشِيفٌ *c.* خُشُفٌ = خَشَفٌ

خُشْكَارٌ ələnməmiş, xəlbirdən keçirilməmiş un

خَشْكَرِيشَةٌ qasnaq, köz, qartmaq, qabıq

(خشم) II خَشَّمَ məst etmək, uydurmaq, başını gicəllətmək, bihuş etmək, başına vurmaq

- خَشْمٌ *c.* خُشُومٌ 1) burun; 2) *coğr*. burun

- خُشَامٌ *tibb*. anosmiya, iybilmə qabiliyyətinin itirilməsi

- خَيْشُومٌ *c.* خَيَاشِيمُ burun; burun deşiyi; خياشيم السمك balığın qəlsəmələri

I خَشُنَ (u) خُشُونَةٌ kobud, sərt olmaq; qabalaşmaq, codlaşmaq, sərtləşmək; II خَشَّنَ kobudlaşdırmaq, sərtləşdirmək, qabalaşdırmaq; III خَاشَنَ kobud, sərt rəftar etmək; V تَخَشَّنَ 1) kobud, sərt olmaq, qabalaşmaq; 2) sərt həyat tərzi keçirmək; XII إِخْشَوْشَنَ çox sərt,

[redacted]

- خشونة sərtlik, kobudluq, qabalıq

I خشي (ə) خشية qorxmaq, ehtiyat etmək (*kimin üçün* على); II خشّى qorxutmaq, canına qorxu salmaq; V تخشّى = I; VIII إختشى utanmaq, xəcalət çəkmək

- خاشٍ *q.* خاشية qorxan; qorxacaq, cəsarətsiz
- خشو utancaqlıq, qorxaqlıq, cəsarətsizlik
- خشيّ utanan, çəkinən, qorxan; cəsarətsiz
- خشيان *q.* خشيا *c.* خشايا = خاش
- خشية qorxu; çəkinmə, ehtiyatlanma; ...خشية من ...dan/dən qorxaraq, ehtiyatlanaraq; ...خشية ان qorxaraq ki...

I خصّ (ə/u) خصّ , خصوص 1) xüsusi olaraq ayırıb vermək (*nə* بـ); خصّه بالذكر xüsusi olaraq yada salmaq, qeyd etmək; خصّها بعنايته o ona xüsusi hörmət, qayğı göstərdi; خصّه لنفسه xüsusi olaraq özü üçün ayırmaq; nəyisə mənimsəmək; 2) payına düşmək; 3) xüsusilə bağlı olmaq (*nə ilə*), xüsusilə aid olmaq (*nəyə* بـ); لا يخصّك هذا bu sənə aid deyildir; II خصّص xüsusi olaraq təyin etmək, ayırmaq; pul ayırmaq, pül təxsis etmək (*nə üçün* لـ); V تخصّص ixtisaslaşmaq; mütəxəssis olmaq (*nədə* بـ , في); VIII إختصّ 1) fərqlənmək, səciyyələnmək (*nə ilə* بـ); 2) əlaqəli, bağlı olmaq (*nə ilə* بـ); aid olmaq (*nəyə* بـ); 3) məxsus olmaq (*nəyə* بـ); ixtiyar, sərəncam dairəsinə daxil olmaq (*kimin* بـ); 4) özünə ixtisas seçmək (*nəyi* بـ); xüsusi olaraq məşğul olmaq (*nə ilə* بـ); ixtisaslaşmaq (*nədə* بـ)

- إختصاص *c.* ات - 1) bilik, vəzifə, səlahiyyət sahəsi; səlahiyyət, səriştə, təcrübə, məlumatlılıq, kompetensiya; tabelik; عدم الـ~ səlahiyyətsizlik, səriştəsizlik; ذو ~ səlahiyyətli, səriştəli, məlumatlı; 2) xüsusiyyət; 3) vəzifə, borc; 4) ixtisaslaşma; ixtisas
- إختصاصيّ mütəxəssis
- أخصّ xüsusi; على الـ~ *yaxud* بالـ~ *yaxud* على وجه~ xüsusilə, xüsusi olaraq
- تخصّص ixtisas qazanma, ixtisaslaşma
- تخصيص *c.* ات - 1) təyin etmə, ayırma; علامة الـ~ dırnaq işarəsi; 2) pul ayırma, pul təxsis etmə; 3) xüsusi təyinatlı fond; 4) ixtisaslaşdırma; بالـ~ xüsusi olaraq; على الـ~ ... والتعميم xüsusilə... və ümumiyyətlə...
- خاصّ 1) xüsusi; 2) şəxsi; الحياة الـ~ـة şəxsi həyat; السكرتير الـ~ şəxsi katib; الملكية الـ~ـة xüsusi mülkiyyət; 3) aid olan, xas olan (*nəyə* بـ); عرف هذا الـ~ والعامّ bunu hamı bildi; عيش ~ ağ çörək
- خاصّة *c.* خواصّ 1) xüsusiyyət, səciyyəvi cəhət; sifət; ...عامّة ...وخاصّة ümumiyyətlə ... və xüsusilə...; خاصّة *yaxud* بـ~ xüsusilə; في ~ نفسه qəlbində, ürəyində, xəyalən, fikrən; 2) müalicə təsiri, şəfavermə qabiliyyəti (*məs., dərmanın*); 3) şəxsi mülkiyyət; 4) aristokratiya, əyan, kübarlar; seçilmişlər; məiyyət, kiminsə ətrafında dolananlar
- خاصّيّة *c.* خاصّيّات , خصائص xasiyyət, xüsusiyyət, səciyyəvi cəhət
- خصّ kahı
- خصّ *c.* أخصاص , خصاص koma, daxma, dəyə
- خصاصة [1] *c.* خصاص yarğan, çat, yarıq
- خصاصة [2] ehtiyac, yoxsulluq
- خصاصة *c.* خصاص az miqdar
- خصوص 1) xüsus, xas olma, məxsus olma, məxsusluq; بـ~ *yaxud* على الـ~ *yaxud* على وجه الـ~ xüsusən, ələlxüsus, xüsusilə; 2) münasibət, əlaqə; في ~ـه *yaxud* بـ~ـه *yaxud* من~ kimin/nəyin barəsində; من هذا الـ~ bu cəhətdən
- خصوصيّ 1) xüsusi; 2) şəxsi

- خصوصيّات *c.* 1) xüsusiyyətlər; علم ~ الشعوب etnoqrafiya; 2) təfərrüat, təfsilat
- خصيص [1] xas (*nəyə* بـ); بـ~ qəsdən, xüsusi olaraq
- خصيص [2] *c.* أخصّائيّ mütəxəssis (*nədə* في); 2) yaxınlaşdırılmış,yaxın, yaxın dost
- خصيصة *c.* خصائص xüsusiyyət, keyfiyyət, səciyyəvi cəhət
- متخصّص ixtisaslı, mütəxəssis (*nədə* في)
- مختصّ münasib, müvafiq, uyğun; الهيئات الـ~ـة müvafiq orqanlar
- مخصّصات *c.* təxsis edilmiş məbləğ, təxsisat; الملك ~ kralın mülki təxsisat siyahısı
- مخصوص xüsusi; məxsus; قطار ~ xüsusi qatar

I خصب (ə) خصب münbit, məhsuldar olmaq; II خصّب 1) məhsuldarlığı, münbitliyi artırmaq; gübrələmək, gübrə vermək; IV أخصب 1) münbit, məhsuldar olmaq; məhsulu bol olmaq; gübrələmək; münbitləşdirmək

- إخصاب 1) münbitlik, məhsuldarlıq; 2) münbitləşdirmə; məhsuldar etmə
- خصب münbit, məhsuldar
- خصب münbitlik; məhsuldarlıq; məhsul bolluğu; قرن الـ~ bolluq buynuzu; الهة الـ~ münbitlik ilahəsi
- خصوبة münbitlik, məhsuldarlıq
- خصيب = خصب; الهلال الـ~ *tar.* Münbit hilal (*İraq, Suriya, Livan*)
- مخصاب münbit
- مخصّب 1. 1) münbit; məhsuldar; 2) münbitliyi, məhsuldarlığı artıran; 2. *c.* ات - gübrə; مخصبات كمياوية kimyəvi gübrələr

I خصر (ə) خصر bərk üşümək, donmaq; II خصّر bədənə sıx, yaxşı oturmaq (*paltar haqqında*); III خاصر belindən tutmaq, yapışmaq (*məs., rəqs vaxtı*); VI تخاصر bir-birinin belindən yapışmaq; bir-birini qucaqlamaq; VIII إختصر 1) ixtisar etmək, ixtisara salmaq; qısaltmaq; azaltmaq; konspektini tutmaq

- إختصار 1) ixtisar; 2) müxtəsərlik; بالـ~ *yaxud* بـ~ a) müxtəsər, qısaca; b) müxtəsəri, sözün qısası, xülasə
- خاصرة *c.* خواصر bel; böyür
- خصر *c.* خصور = خاصرة; دقيق الـ~ incəbel; العقد ~ *memar.* pilyastr
- مختصر 1. 1) ixtisar edilmiş, ixtisara salınmış; müxtəsər; qısa; 2) konspekt xarakterli, yığcam; 2. *c.* ات – konspekt
- مخصرة *c.* مخاصر dirijor çubuğu; əsa; şah əsası; مخاصر الطريق ən qısa yol

I خصف (i) خصف təmir etmək, yamamaq (*ayaqqabını*)

- خصفة *c.* خصف , خصاف xurma lifindən hörülmüş zənbil
- مخصف *c.* مخاصف biz

خصلة *c.* خصال 1) keyfiyyət, xüsusiyyət, səciyyəvi cəhət, cizgi; 2) müdrik qayda

- خصلة *c.* خصل , خصلات 1) bir çəngə saç, saç tutamı; tel, zülf; 2) salxım (*üzümün*)

I خصم (i) خصم 1) qalib gəlmək, üstələmək (*mübahisədə və s.*); 2) çıxmaq (*bir ədədi o birindən*), tutmaq (*nədən* من); qiyməti aşağı salmaq, endirmək (*nədə* على); 3) hesaba almaq (*veksellərı*); III خاصم mübahisə aparmaq; sözləşmək, çəkişmək, deyişmək; höcətləşmək; 2) düşmənçilik etmək, ədavət saxlamaq; məhkəmə iddiası qaldırmaq, məhkəmədə çəkişmək (*kiminlə* مع); VII إنخصم çıxılmaq (*ədəd ədəddən*), tutulmaq (*məbləğ*); VIII إختصم 1) mübahisəyə, sözləşməyə, çəkişməyə başlamaq; 2) sözləşmək, çəkişmək,

deyişmək, düşmənçilik etmək, ədavət saxlamaq

- خِصَامٌ 1) mübahisə, sözləşmə, çəkişmə; 2) ədavət, düşmənçilik

- خَصْمٌ [1] 1) çıxma, tutma; endirim; 2) *mal.* uçot (*veksellərin*); ~ بنك الـ uçot bankı; ~ سعر الـ uçot faizi; اصول وخصوم aktiv və passiv

- خَصْمٌ [2] *c.* خُصُومٌ , أَخْصَامٌ düşmən, rəqib; düşmən tərəf; ثالث ~ *hüquq.* üçüncü şəxs

- خُصُومَةٌ 1) mübahisə; çəkişmə; 2) düşmənçilik, ədavət

- خَصِيمٌ *c.* خُصَمَاءُ , خُصْمَانٌ düşmən, əleyhdar; rəqib

- مُخَاصِمٌ 1. çəkişən; 2. müqabil tərəf (*məhkəmədə*); düşmən

- مُخَاصَمَةٌ mübahisə; çəkişmə; məhkəmə prosesi

I خَصَى (i) خِصَاءٌ , خَصْيٌ axtalamaq, burmaq, dölsüzləşdirmək; sterilləşdirmək; IV أَخْصَى xüsusi olaraq öyrənmək (*elmin hansısa sahəsini*); ixtisaslaşmaq (*nədə* في); VII إِنْخَصَى axtalanmaq, burulmaq, dölsüzləşdirilmək

- إِخْصَائِيٌّ mütəxəssis, ixtisas sahibi, işi yaxşı bilən; في امراض العين ~ göz xəstəlikləri üzrə mütəxəssis

- إِخْصَائِيَّةٌ ixtisas, ixtisaslaşma

- خِصَاءٌ axtalama, burma, dölsüzləşdirmə (*heyvanları*)

- خَصِيٌّ *c.* خِصْيَانٌ 1. axtalanmış; 2. axta adam, xədim

- خُصْيَةٌ *təsn.* خُصْيَتَانِ *c.* خُصًى *anat.* xaya;

maq, yağ çalmaq; خضَّ الزجاجة şüşədəki suyu çalxalamaq; 2) qulaqburması vermək; qorxutmaq, təşvişə salmaq; II خَضْخَضَ parıldayan şeylərlə bəzəmək; bər-bəzək vermək, güləbətinlə işləmək; VII إِنْخَضَّ çırpılmaq, silkələndirilmək; 2) qorxudulmaq, təşvişə salınmaq

- خَضٌّ çırpma, silkələmə; لبن الخضّ yağ çalma

- خَضَّةٌ *c.* ـات - 1) silkələmə, sarsıtma; 2) sarsıntı; qorxu

- خَضِيضٌ üzsüz süd (*İraq*)

I (خضب) خَضَبَ (i) خَضْبٌ boyamaq, rəngləmək; خَضِبَ (ə) خُضُوبٌ yaşıl rəng almaq, yaşıl olmaq; II خَضَّبَ = I; VIII إِخْتَضَبَ boyanmaq, rənglənmək; XII إِخْضَوْضَبَ yaşıllaşmaq

- خِضَابٌ boya, rəng; boyaq, boyaq maddəsi

- خَضْبٌ 1) boyama; 2) piqment

- خَضِيبٌ boyanmış, rənglənmiş

خَضْخَضَ 1) silkələmək, çırpmaq; atıb-tutmaq; 2) şırıldamaq, quruldamaq; 3) yaxalamaq

- خَضْخَضَةٌ 1) silkələmə, çırpma; atıb-tutma; 2) şırıldama, quruldama; 3) yaxalama

I خَضَدَ (i) خَضْدٌ sındırmaq, qopartmaq; شوكته ~ kiminsə əzəmətini qırmaq

I خَضِرَ (ə) خَضَرٌ yaşıl, yaşıllaşan olmaq; II خَضَّرَ yaşıl etmək; الارض ~ torpağı əkmək; IX إِخْضَرَّ 1) yaşıllanmaq, yaşıllaşmaq; 2) yaşıllaşmaq, yam-yaşıl olmaq; XII إِخْضَوْضَرَ yaşıl olmaq, yaşıllanmaq

- أَخْضَرُ *q.* خَضْرَاءُ *c.* خُضْرٌ 1) yaşıl; 2) kal, dəyməmiş; 3) şəffaf, təzə, tər, sərin; الماء

- إِخْضِرَارٌ yaşıllanma, yaşıllaşma; yaşıllıq, göyərti

- خَضَارٌ 1) yaşıl rəng, yaşıllıq; göyərti; 2) tərəvəz

- خُضَارٌ *c.* ـات - göyərti, tərəvəz

- خَضَّارٌ göyərtisatan; səbzəvatçı; tərəvəzçi

- خُضَارِيٌّ *c.* خَضَارِيُّ vəhşi ördək

- خَضَرٌ yaşıl rəng; göyərti

- خَضِرٌ yaşıllanan; yaşıl

- خُضَرٌ , خُضْرٌ göyərti, tərəvəz

- خِضْرٌ: ~ الـ Xızır (*peyğəmbər*)

- خُضْرَةٌ 1) yaşıl rəng; 2) göyərti, bitki, yaşıllıq, göylük, otluq

- خُضْرَوَاتٌ , خَضْرَوَاتٌ *c.* göyərti, tərəvəz

- خُضَرِيٌّ *c.* خُضَرِيَّةٌ = خَضَّارٌ

- خَضِيرٌ = خَضِرٌ

- خُضَيْرِيٌّ *zool.* yaşılca (*quş*); ~ بطّ yaşılbaş ördək

- مَخْضَرَةٌ 1) göyərti, yaşıllıq; çim; 2) çəmən

- مُخْضَوْضَرٌ yaşıl; ~ الـ ة الاودية yaşıl vadilər

- يَخْضُورٌ xlorofil

- يَخْضُورِيٌّ: ~ لا xlorofilsiz; النباتات اللا ~ـة etiolirləşdirilmiş (*xlorofilsiz becərilmiş*) bitkilər

(خضرم) تَخَضْرَمَ iki dövrün qovşağında yaşamaq; *folk.* bir çox dövrlərdə yaşamaq

- خِضْرِمٌ *c.* خَضَارِمُ bol, çox, dolu, zəngin

- مُخَضْرَمٌ 1) cahiliyyət dövrünün axırları və islam dövrünün əvvəllərində yaşamış şair

I خَضَعَ (ə) خُضُوعٌ 1) boyun əymək, tabe olmaq, itaət etmək (*kimə* لـ); 2) asılı olmaq; II خَضَّعَ boyun əydirmək, tabe etdirmək;

tabeliyində olan (*kimin/nəyin* لـ); 3) asılı; الاقطار الـ~ـة asılı ölkələr

- خَضُوعٌ *c.* خُضُعٌ müti, itaətkar, sözəbaxan, başıaşağı

- خُضُوعٌ 1) boyun əymə, itaət, itaətkarlıq; tabelik; 2) asılılıq

(خضل) II خَضَّلَ islatmaq, suya qoymaq; IV أَخْضَلَ = II

- خَضِلٌ 1) nəm; yaş; 2) təzə, tər

I خَضَمَ (i) خَضْمٌ iştahla yemək

- خِضَمٌّ okean; dəniz; الحياة ~ *məcaz.* həyatın burulğanı; الكفاح ~ *məcaz.* mübarizə burulğanı; غرق في ~ من التفاؤل *məcaz.* həddən artıq nikbin əhval-ruhiyyədə olmaq

I خَطَّ (ə/u) خَطٌّ 1) xətt, cızıq çəkmək; cızmaq, çəkmək (*nə üzərində* على); خطّ تحتَ العبارة (السطر) خطًا ifadənin (*sətrin*) altından xətt çəkmək; 2) yazmaq, göstərmək, təsvir etmək; qurmaq, cızmaq (*plan*); 3) bığ yeri tərləmək; خطّه الشيبُ onun saç-saqqalı ağarıb; II خَطَّطَ 1) xətt, cızıq çəkmək; 2) mərz çəkmək, mərzlə ayırmaq; işarələrlə, əlamətlərlə qeyd etmək; 3) planlaşdırmaq, layihələşdirmək; 4) şırım açmaq; 5) zolaq-zolaq etmək, miləmil etmək (*parçanı*); 6) azca boyamaq; الحواجب ~ qaşları boyamaq; الوجه ~ üzü, yanağı boyamaq; V تَخَطَّطَ qaşını, üzünü boyamaq; VII إِنْخَطَّ çəkilmiş, cızılmış, yazılmış olmaq; VIII إِخْتَطَّ 1) özü üçün çəkmək, cızmaq; mərzləmək, ayırmaq; 3) plan qurmaq, hərəkət tərzi müəyyən etmək; لنفسه قاعدة... ~

kasiya; nişanlarla ayırma; 2) planlaşdırma, layihələşdirmə; الاقتصاد ~ الـ~ الاقتصاديّ yaxud təsərrüfatın planlaşdırılması; المدن ~ şəhər-lərin planlaşdırılması; 3) şırımlama, şırım açma; 4) c. ات - plan; layihə; cizgi, çertyoj; الحواجب ~ qaşların boyanması

- تَخْطِيطِيٌّ plan -i/-ı; layihə -i/-ı

- خَطٌّ c. خُطُوطٌ 1) xətt; الـ~ العامّ ümumi xətt; الخطّ المتقطّع الخطّ المنقّط kəsik-kəsik xətt; خطّ الحدود sərhəd xətti; خطّ qırıq-qırıq xətt; الخطّ الكهربائيّ لنقل وتوزيع تلغرافيّ teleqraf xətti; خطوط الكهرباء elektrik qüvvəsinin nəqli xətti; الكهرباء ذات الجهد العالي yüksəkgərginlikli cərə-yanın nəqli xətti; خطوط القوى qüvvə xətləri (*maqnit sahəsinin*); خطّ التجميع yığma xətti (*konveyeri*); الخطّ الجوّيّ (الهوائيّ) الخارج bayır antenası; الخطّ الارضيّ torpaqla birləşdirmə; الى ... الخطّ الجوّيّ (المباشر) ...a (*birbaşa*) hava xətti; خطّ السير yaxud خطّ السفر marşrut; خطّ سكّة الحديد dəmir yolu xətti; خطّ رئيسي magistral; خطّ انابيب النفط neft boru kəməri; خطّ الاستواء ekvator; خطّ الاعتدال bərabərlik xətti; خطّ نصف النهار yaxud خطّ الزوال yaxud (الطول)

[redacted]

علم الخطّ kalliqrafiya, xəttatlıq; خطّ دقيق xırda xətt; الخطّ الكوفيّ kufi xətti; الخطّ المسماريّ yaxud الخطّ الاسفينيّ mixi xətt, mixi yazı; خطّ المؤلّف avtoqraf; زاد على هذا المكتوب بخطّ يده ما يأتي... o bu məktuba öz əli ilə aşağıdakıları əlavə etdi…; 5) cizgi, cızıq; بخطوط قصيرة qısa şəkildə

- خُطَّةٌ c. أَخْطَاطٌ məhəllə; rayon, şəhərin bir hissəsi

- خَطَّاطٌ 1) kalliqraf, xəttat; 2) kalliqrafiya, xəttatlıq müəllimi

- خُطَّةٌ c. خُطَطٌ 1) hərəkət xətti, davranış tərzi, taktika; الخطط الحربيّة *hərb.* taktika; 2) plan; العمل ~ iş planı (*məs.,* *komissiyanın*); الخماسيّة (الخمسيّة) الـ~ beşillik plan; خطط الدراسة yaxud خطط التعليم tədris planları; 3) istiqamət, kurs; 4) üsul

- خِطَّةٌ c. خِطَطٌ yer; ərazi sahəsi, torpaqlar

- خَطَّةٌ c. ات - cizgi, cızıq

- خَطِّيٌّ 1) xətt -i/-ı; 2) yazılı; əlyazması -ı/-ı; بيان ~ yazılı bəyanat; ـا ~ yazılı surətdə

- مِخَطٌّ c. مَخَاطٌّ ~ مخطاط

- مِخْطَاطٌ c. مَخَاطِيطُ xətkeş

[redacted]

maq; səhv etmək; xətaya yol vermək, düz etməmək; الاستعمال ~ düz işlətməmək (*sözü və s.*); الغرض ~ hədəfə dəyməmək; hədəfdən yayınmaq; الفهم ~ yanlış başa düşmək, səhv anlamaq; بين الشيئين ~ səhv salmaq; في ~ الاستنتاج səhv nəticə çıxarmaq; في الترجمة ~ (في النقل) yanlış tərcümə etmək; في الحساب ~ səhv hesablamaq, hesabda səhv etmək

- خَاطِئٌ 1. 1) səhv edən, yanılan, xətaya yol verən; 2) səhv, yanlış, xəta; هذا ~ من الاساس bu, kökündən səhvdir; 2. c. خُطَاةٌ 1) müqəssir, günahkar, təqsirkar; 2) pozan

- خَاطِئَةٌ c. خَوَاطِئُ günahkar, taqsırkar, səhvə yol verən qadın

- خَطَاءٌ c. أَخْطِئَةٌ yaxud خَطَأٌ c. أَخْطَاءٌ xəta, səhv, taqsır; تافه ~ boş, kiçik səhv; جسيم ~ kobud, böyük səhv; يسير ~ xırda səhv; غير مقصود ~ qəsdsiz, qərəzsiz səhv, istəmədən yol veril-miş səhv; لفظيّ ~ tələffüzdə səhv; وصواب ~ mətbəə xətalarının siyahısı; الطبع ~ mətbəə xətası; في الحساب ~ hesabda səhv; خطأً yaxud بالـ~ səhvən; ... ان ~ من الـ səhv olar ki...

- خَطِيئَةٌ, خَطِيَّةٌ c. خَطَايَا 1) günah, taqsır; مميتة ~ çox ağır günah; 2) xəta, qəbahət, yaramaz

[redacted]

etmək; danışıq aparmaq; 2) bir-birilə yazış-maq; VII إِنْخَطَبَ nişanlanmaq, adaxlanmaq (*qız haqqında*)

- تَخَاطُبٌ söhbət, danışıq; لغة الـ~ danışıq dili

- خَاطِبٌ c. خُطَّابٌ 1. 1) danışan, xitab edən, çıxış edən; 2) qız istəyən; 2. 1) natiq; 2) adaxlı, nişanlı; 3) elçi

- خَاطِبَةٌ c. ات - 1) nişanlı qız; 2) elçi qadın

- خِطَابٌ c. ات - 1) nitq, çıxış; العرش ~ təntə-nəli mərasimlərdə taxt-tac sahibinin nitqi; 2) məktub; yazılı məlumat; اعتماد ~ akkre-ditiv; تجاريّ ~ kommersiya məktubu; توصية ~ zəmanət məktubu; دوريّ ~ sirkulyar, sərən-cam, əmr; الضمان ~ zəmanət məktubu; مفتوح ~ açıq məktub; موصىً عليه ~ sifarişli məktub; فصل الـ~ qəti qərar

- خَطَابَةٌ 1) nitq ilə çıxış; 2) xütbə oxuma

- خَطَابَةٌ 1) xətiblik; 2) *hamç.*; فن الـ~ natiq-lik sənəti, nitq; علمية ~ mühazirə; دينيّة ~ xütbə

- خَطَابِيٌّ natiqlik -i/-ı; ritorik; عبارات ~ـة ritorik ifadələr; حفلة ~ـة mitinq

- خَطْبٌ c. خُطُوبٌ bəla, fəlakət; ما ~ـك؟ sənə nə olub, nə baş verib?; sən nə istəyirsən?;

[redacted]

- مُخَاطَبَة c. ات - danışıq; söhbət; بالكاف ~ kiməsə «sən» deyə müraciət edilməsi
- مَخْطُوب 1. nişanlanmış (*oğlan*), adaxlanmış (*oğlan*); 2. nişanlı (*oğlan*), adaxlı (*oğlan*)
- مَخْطُوبَة 1. nişanlanmış (*qız*), adaxlanmış (*qız*); 2. nişanlı (*qız*); adaxlı (*qız*)

I (خطر) خَطَرَ¹ (u, i) خَطَرَان 1) oynatmaq, tərpətmək, yelləmək (*nəyi* بـ); 2) yellənmək, yırğalanmaq; yan basa-basa yerimək, yırğalana-yırğalana yerimək; gəzinmək; في الغرفة ~ otaqda gəzinmək, var-gəl etmək; 3) təşəxxüs satmaq, özünü çəkmək; خَطَرَ² (u) خُطُور başına düşmək, ağlına gəlmək (*kimin* لـ); في باله ~ *yaxud* بباله ~ yadına düşmək, xatırlamaq; ~ت له *yaxud* ~ت على ذهنه هذه الخاطرة başına bu fikir düşdü; لم يخطر ببال هذه الفكرة ... لم يخطر بالبال ağıla gəlməyən, gözlənilməz; خَطُرَ (u) خَطَارَة , خُطُورَة 1) ciddi, mühüm, əhəmiyyətli olmaq; 2) təhlükəli olmaq; III خَاطَرَ 1) mərc qoşmaq, bəhsləşmək, çəkişmək; 2) risk etmək; təhlükəyə məruz qoymaq, təhlükə altına qoymaq (*nəyi* بـ); IV أَخْطَرَ xəbər vermək, məlumat vermək, bildirmək; xəbərdarlıq etmək; V تَخَطَّرَ 1) təşəxxüslə gəzmək; 2) lovğalanmaq, öyünmək, təkəbbürlənmək; 3) at oynatmaq; 4) yırğalanmaq, yellənmək; tərəddüd etmək, əsmək, titrəmək; VI تَخَاطَرَ bir-birilə mərcləşmək,

lıq; سريع الـ~ fərasətli, tez başa düşən, fəhmli, hazırcavab; خطر له الـ~ onun başına fikir düşdü; 2) ağıl, fərasət; لم يدر بـ~ي heç ağlıma da gəlməди; 3) könül, xatir; ürək; اخذ بـ~ه kiməsə təsəlli, təskinlik vermək; könlünü almaq; اخذ على ~ه incimək, ürəyinə salmaq; كدّر ~ه kiminsə qanını qaraltmaq, xatirinə toxunmaq; كسر ~ه kiminsə ürəyini sındırmaq; ~ عن طيب *bax*: طيب ; 4) xahiş, istək; على ~ك sənin xahişinlə, necə istəyirsən; على غير ~ könülsüz; لاجل ~ي mənim xatirimə; ارضاءً لـ~ك اكراما لـ~ك *yaxud* sənin xatirinə, sənə hörmət naminə; 5) *xalq dil.* qonaq; !~ك görüşənədək!
- خَاطِرَة c. خَوَاطِر fikir, xatirə
- خَطَّارَة c. ات - 1) sapand; mancanaq; katapulta; 2) kəfkir, rəqqas
- خَطَر c. أَخْطَار 1) təhlükə, xata, risq; həyəcan; الحرب ~ müharibə təhlükəsi; الذرّي الـ~ atom təhlükəsi; مُحْدِق ~ təhdidedici təhlükə; اشارة الـ~ təhlükə işarəsi, həyəcan siqnalı; جرس الـ~ haray; اوقعه في ~ kimisə təhlükəyə salmaq; عرّضه للـ~ kimisə təhlükəyə məruz qoymaq; شكّل اكبر الـ~ على... ...üçün böyük təhlükə təşkil etmək; 2) ortaya qoyulan pul (*oyunda*); 3) əhəmiyyət, çəki, dəyər; ذو ~ mühüm, əhəmiyyətli
- خَطِر təhlükəli, zərərli, xətərli; صناعة ~ة

- خَطَرِيّ c. خَطَرِيَّة 1. nəyisə etməyi (*görməyi*) boynuna götürən; 2. könüllü
- خُطُورَة 1) əhəmiyyət, ciddilik, mühümlük; 2) təhlükəlilik
- خَطِير 1) ciddi, mühüm, təhlükəli, əhəmiyyətli; الشأن ~ şəni uca; 2) hörmətli, adlı-sanlı
- مَخَاطِر c. təhlükələr
- مُخَاطِر 1) risq edən, özünü təhlükəyə atan; 2) təhlükəli
- مُخَاطَرَة c. ات - risq, təhlükəli iş; مخاطرات في الصيد ovda təhlükəli qəziyyələr
- مُخْطِر = خَطِر
- خَطْرَف sayıqlamaq
- خَطْرَفَة sayıqlama

I خطف (ə) خَطَفَ 1) tutmaq, yapışmaq; 2) qapmaq, qarmalamaq, qapışdırmaq; 3) götürüb aparmaq; oğurlamaq; zorla aparmaq; ولدا ~ uşaq oğurlamaq; 4) bir işi cəld görmək; البصر ~ gözü kor etmək, kütləşdirmək, qamaşdırmaq (*güclü işıqla, parıltı ilə*); V تَخَطَّفَ 1) qamarlamaq; qapışdırmaq, əlüstü götürmək (*məs., satılan qəzetləri*); 2) bir-birinin əlindən qapmaq; VII إِنْخَطَفَ 1) tutulmaq; 2) oğurlanmaq; 3) heyran olmaq; huşunu itirmək, özündən getmək, vəcd halında olmaq (*sufilər haqqında*); VIII إِخْتَطَفَ 1) qapmaq, qapışdırmaq (*nədən* من); 2) əlindən almaq; oğurlamaq; götürüb aparmaq; يختطف هذا المرض

4) qısa, ani, iti, sürətli; الحرب الـ~ة ildırım sürətli müharibə; زيارة ~ة qısa görüş (*ziyarət*); صورة ~ة dərhal çəkilib verilən şəkil (*foto*); نظرة ~ة ani baxış; 2. oğru
- خَطَّاف oğru; soyğunçu
- خُطَّاف c. خَطَاطِيف 1) qarmaq, çəngəl, qənarə; السمك ~ dəstəli qarmaq (*balığı tutub çəkmək üçün*); 2) lövbər cəngi; lövbər; كانت السفينة على الـ~ gəmi lövbər salmışdı; 3) dırnaq, caynaq, cəng, pəncə; 4) qaranquş; البحر ~ dəniz qaranquşu; جبليّ ~ uzunqanad
- خَطْف 1) oğurlama, zorla qaçırtma; 2) altdan tutma, yapışma; رفع بيديه ~ا ٩٠ كيلوغراما *idm.* o, təkanla 90 kq. ağırlıq qaldırdı; ~ا ani olaraq
- خَطْفَة c. خَطَفَات 1) tutma, qopartma; 2) ani şiddət, ani hərəkət; في ~ البرق ildırım sürəti ilə
- خَطِيفَة c. خَطَائِف 1) qopardılmış şey; 2) oğurlanmış, qaçırdılmış şey; أخذ الفتاة خطيفة qız qaçırtmaq
- مِخْطَاف c. مَخَاطِيف lövbər
- مَخْطُوف 1) qopardılmış, qapılmış, zorla alınmış; oğurlanmış; 2) iti, ani

I خطل (ə) خَطَلَ 1) boş-boş, mənasız danışmaq; öyünmək, özünü tərifləmək; özünü çəkmək; IV أَخْطَلَ boş-boş, mənasız danışmaq; V تَخَطَّلَ özünü çəkmək, lovğalanmaq,

- خَطْمٌ c. خُطُومٌ ، أَخْطَامٌ üz, sifət, burun (*heyvanlarda*)
- خَطْمِيٌّ ، خِطْمِيَّةٌ *bot.* gülxətmi, xətmi
- مَخْطَمٌ c. مَخَاطِمُ = خَطْمٌ

I (خطو) خَطَا (u) خَطْوٌ addımlamaq, ayaq qoymaq, irəli getmək; ...في خطوات واسعة ~ ...-da/də iri addımlarla addımlamaq; ...-da/də böyük uğurlar əldə etmək; V تَخَطَّى 1) keçmək, aşmaq, addamaq, addayıb keçmək; عتبة ~ الدار evin kandarını addamaq; في الغرفة ~ otaqda var-gəl etmək; 2) pozmaq (*qanunu*); 3) ötmək, keçmək, arxada qoymaq, qabaqlamaq, ötüb keçmək (*kimisə xidmətdə yüksəlişdə*); VIII إِخْتَطَى addımlamaq, qabağa getmək

- خَطْوَةٌ c. خَطَوَاتٌ 1) addım; addımın uzunluğu; (امام) الى الامام ~ bir addım irəli; الى ~ (وراء) الوراء bir addım geri; قام بـ~ حاسمة في... ...-da/də qəti addım atmaq; 2) *şahm.* gediş
- خُطْوَةٌ c. خُطًى ، خُطُوَاتٌ = خَطْوَةٌ; اتخذ الخطوات الاولى في... ...-da/də ilk addımları atmağa başlamaq; سار بخطى واسعة (واثقة ، ثابتة) لان (لاجل)... ...-a/ə doğru iri (*inamlı, sabit*) addımlarla getmək; سار بخطى وئيدة الى... ...-a/ə doğru yavaş-yavaş getmək

خَطِيئَةٌ = خَطِيَّةٌ *bax*: خطأ

- خَفَّ (ə/i) خِفَّةٌ ، خَفٌّ 1) yüngül olmaq, vəzndə yüngül olmaq; اشترى ما خف حمله وغلا ثمنه *məsəl.* vəzndə yüngül, qiymətdə ağır nə vardısa aldı; 2) azalmaq; zəifləmək (*məs., yoluxucu xəstəlik*); seyrəlmək (*kütlə*); 3) yeyin, cəld, çevik, diribaş olmaq; tələsmək (*haraya* الى); II خَفَّفَ 1) yüngülləşdirmək, yükünü azaltmaq (*kimin* عن); هذا عنا بلوانا ~ bu bizim dərdimizi yüngülləşdirdi; 2) kömək etmək, sakitləşdirmək (*dərman haqqında*); عن ~ اعصابه əsəblərini sakitləşdirmək; 3) yumşaltmaq; من صرامته ~ sərtliyini yumşaltmaq; 4) aşağı salmaq, azaltmaq (*nəyi təs. halda və ya* من); 5) əvəz etmək (*kiminsə cəzasını* عن); 6) sıyıqlaşdırmaq, qatmaq; الحليب بالماء ~ südə su qatmaq; 7) *k.-t.* seyrəkləşdirmək; alaq vurmaq; 8) *aram*, samit səsi təşdidsiz tələffüz etmək; عنه ~ kiməsə təskinlik vermək; V تَخَفَّفَ 1) ayaqqabı geymək; 2) yüngülləşmək (*yükünün bir hissəsini başqalarına verməklə, yaxud xəstəliyin şiddəti azalmaqla*); kəsifliyi azalmaq; من ثوبه ~ yaxasını yüngülcə açmaq (*məs., istidən*); X إِسْتَخَفَّ 1) yüngül, əhəmiyyətsiz, dəyərsiz hesab etmək; 2) yüngül, laqeyd, etinasız yanaşmaq; yüngül baxmaq (*nəyə* بـ); 3) həyəcanlandırmaq, coşdurmaq; الطرب ~ـه musiqi onu həyəcanlandırdı

- أَخَفُّ [1] daha yüngül, daha kiçik, az; الضررين ~ iki zərərdən daha yüngülü
- أَخَفُّ [2] q. خَفَّاءُ c. خُفٌّ yüngül, yüngülxasiyyət, yelbeyin
- إِسْتِخْفَافٌ 1) yüngül münasibət; 2) etinasızlıq, dəmdəməkilik; hörmətsizlik; بـ ~ etinasızlıqla
- تَخْفِيفٌ 1) yüngülləşdirmə; 2) yumşaltma; من حدة التوتر بين... وبين... ~ ...arasında gərginliyin zəiflədilməsi; التَّوَتُّرِ الدُّوَلِيِّ ~ beynəlxalq gərginliyin zəiflədilməsi; 3) azaltma, aşağı salma; 4) əvəz etmə (*cəzanı*); 5) qatma, qarışdırma
- تَخْفِيفَةٌ c. ـات - yüngül ev paltarı
- خُفٌّ c. أَخْفَافٌ ، خِفَافٌ 1) pəncə, ayaq; 2) ayaqqabı; رجع (عاد) بخفي حنين *bax*: حُنَيْنٌ
- خِفَافٌ ، خَفَّانٌ süngər daşı

- خِفَّةٌ 1) yüngüllük; 2) العقل ~ yelbeyinlik, dəmdəməkilik; 3) cəldlik, zirəklik, diribaşlıq; اليد ~ əldənitilik; اليد ~ العاب oyunbazlıq, jonqlyorluq; الدم ~ gülərüzlülük, qanışirinlik; الحركة ~ mütəhərriklik; الروح ~ həyatsevərlik, şənxasiyyətlilik
- خُفُوفٌ 1) tezlik, yeyinlik; tələsiklik; 2) tələsik çıxıb getmə, tələsik yola düşmə; bir işi ayaqüstü etmə
- خَفِيفٌ c. خِفَافٌ ، أَخِفَّاءُ 1) yüngül, yüngülcəkili; ~ ورق papiros kağızı; 2) seyrək; الشعر ~ seyrəksaç; لحية ~ـة seyrək saqqal; 3) zəif, yumşaq (*məs., tütün*); 4) xəfif (*məs., yel, meh*); 5) zərif, incə (*məs., qızartı*); 6) açıq (*məs., çayın rəngi*); 7) əhəmiyyətsiz; العقل ~ yelbeyin; 8) cəld, diribaş, zirək; şənxasiyyət; الحركة ~ mütəhərrik, çox hərəkət edən; الرِّجْلِ ~ ayaqdan zirək, itiayaq; الظل و الروح ~ şən, həyatsevər; mülayim, xoşsifət; 9) xəfif (*şeirdə vəzn*); يده ~ـة o, əldən itidir; ذات ~ اليد yoxsul, kasıb
- خَفِيفَةٌ c. خَفَائِفُ qızıl yarpaqlı yüngül bəzək əşyaları
- مُخَفَّفٌ yüngülləşdirilmiş; azaldılmış; qatılmış, qatışdırılmış
- مُخَفِّفٌ 1. 1) yüngülləşdirici; للجريمة ~ ظرف təqsiri yüngülləşdirən səbəb; 2) azaldıcı; 2. c. ـات – amortizator
- مُسْتَخَفٌّ 1) xor, etinasız; 2) yelbeyin, dəmdəməki

I (خفت) خَفَتَ [1] (u) خُفُوتٌ sakit, səssiz olmaq, susmaq; خَفَتَ [2] (u) خَفْتٌ sakit, astadan danışmaq; III خَافَتَ azaltmaq, boğmaq (*səsi* بـ); IV أَخْفَتَ susdurmaq, susmağa məcbur etmək; VI تَخَافَتَ tədricən səsini kəsmək, sakit olmaq; səsi azaldılmaq; VII إِنْخَفَتَ sakit, səssiz olmaq, səsi boğulmaq; VIII إِخْتَفَتَ susmaq, sakit olmaq, səsi kəsilmək

- خَافِتٌ 1) sakit, boğuq (*səs*); الصوت ~ sakit səslə; 2) yumşaq, sakit, zəif, tutqun (*işıq*)
- خُفُوتٌ *radio* fedinq

I (خفر) خَفَرَ (i) خَفْرٌ 1) qorumaq, gözətləmək, keşiyini çəkmək, mühafizə etmək; 2) mühafizə üçün müşayiət etmək; خَفِرَ (ə) خَفَرٌ utancaq, həyalı, abırlı olmaq; II خَفَّرَ mühafizə etmək, keşiyini çəkmək; V تَخَفَّرَ utancaqlıq, həyalılıq göstərmək

- خَافِرَةٌ c. خَوَافِرُ gözətçi gəmisi
- خَفَارَةٌ gözətçilik, keşikçilik haqqı
- خِفَارَةٌ 1) keşik, mühafizə, qarovul; 2) gözətçilik, keşikçilik, qarovulçuluq
- خَفَرٌ [1] utancaqlıq, həyalılıq
- خَفَرٌ [2] mühafizə dəstəsi, keşikçi dəstəsi; qarovul, keşikçi
- خَفِرٌ utancaq, həyalı, abırlı
- خَفِيرٌ c. خُفَرَاءُ qarovulçu, keşikçi, gözətçi
- مَخْفَرٌ c. مَخَافِرُ 1) gözətçi dəstəsi, qarovul; 2) qarovul köşkü

I خفس (i) خَفْسٌ 1) ələ salmaq, məsxərəyə qoymaq; 2) dağıtmaq, uçurtmaq, yıxmaq, sökmək (*məs., tikilini*); VII إِنْخَفَسَ uçurdulmaq, sökdürülmək, dağıdılmaq; !إِنْخَفِسْ itil gözümdən!

أَخْفَشُ q. خَفْشَاءُ c. خُفْشٌ gözləri zəif olan, gündüzlər görməyən
- خُفَّاشٌ c. خَفَافِيشُ yarasa
- خَفَشٌ gündüzlər görməmə; gündüz korluğu (*xəstəlik*)

I (خفض) خَفَضَ (i) خَفْضٌ 1) aşağı salmaq, endirmək; الاثمان ~ qiymətləri aşağı salmaq; 2) alçaltmaq; 3) aşağı salmaq, aşağı dikmək; البصر ~ gözlərini aşağı salmaq; عينيه ~ gözlə-

rini aşağı dikmək; 4) *qram.* sözü yiyəlik halına salmaq; خَفَضَ (u) خَفْض 1) sakit, ehtiyacsız olmaq (*həyat tərzi haqqında*); 2) yavaş, alçaq, asta olmaq (*səs haqqında*); II خَفَّضَ aşağı salmaq, alçaltmaq, azaltmaq; خَفِّض عليك! sakit ol!, ürəyinə salma!; V تَخَفَّضَ aşağı çalınmaq; endirilmək, azaldılm…

- مُنْخَفَض c. ات - alçaqlıq, düzən, ovalıq; الـ~ الجوّيّ *meteo.* aşağı atmosfer təzyiqi sahəsi, barometrik depressiya, siklon

- مُنْخَفِض 1) aşağı; ~ مستوى ثقافي aşağı mədəniyyət səviyyəsi; 2) düzəndə olan, düzəndə bitən, aran, alçaq

- مِخْفَقَة c. ات - yumurta, yağ və s. çalmaq üçün ucu yaylı alət

- مَخْفُوق çalınmış; الكريمة الـ~ـة çalınmış qaymaq

I خَفِيَ (i) خَفِي (خفى) gizlətmək; gizli saxlamaq; خَفِيَ [1] (ə) خَفَاء gizli olmaq, gizli qalmaq

- خَفَاء 1) sirvermәzlik; 2) gizlilik, məxfilik; 3) sirr; في الـ~ gizlicə; تحت طيّ الـ~ əl altından, məxfi surətdə, gizli olaraq; لا ~ بأن… sirr deyildir ki…

- خَفِيّ gizli, məxfi; gözəgörünməz; ~ استيراد görünməz idxal; وغير خفيّ أن… sirr deyildir

ومناقشات görüşdə söhbət əsnasında arada mübahisə də olurdu; 4) arada olmaq, arada qalmaq; VIII إختلّ 1) pozulmaq, pozulmuş olmaq; 2) xarab, nasaz olmaq; nizamsız hala düşmək; عقله ~ ağlı xarab olmaq, ağlı çaşmaq

- إختلال 1) nasazlıq; 2) pozğunluq, xarablıq, qeyri-normallıq, qaydada olmama; العقل ~ yaxud العقليّ الـ~ əqli pozğunluq
- إخلال 1) pozma; əməl etməmə; بالآداب ~ ədəb-ərkanı pozma; 2) korlama, xarab etmə
- خلّ sirkə
- خِلّ , خُلّ k., q. c. أخلال dost, tanış; rəfiqə; الكتاب هو الخلّ الوفيّ kitab vəfalı dostdur
- خلال [1] dostluq
- خلال [2] c. أخلّة 1) diştəmizləyən; 2) sancaq; 3) mil; 4) ara, fasilə; 5) orta; في خلاله yaxud خلاله ərzində; من ~ ـه ...-dan-dən; ortasından, içərisindən, arasından; من ~ الزجاج şüşənin içindən; خلال الكتب kitabların arasında; في ~ ذلك bu arada; في ~ اليوم gün ərzində; في ~ الزيارة ziyarət, səfər zamanı
- خلالة c. أخلّة diştəmizləyən
- خُلالة dişlərin arasında qalmış yemək qırıntısı
- خلل c. خلال 1) xələl, korlanma, zədələmə; nasazlıq; 2) pozulma (*məs., əsəb sisteminin*); normal olmama, qeyri-normallıq; في ~ العقل ağlın başdan çıxması; 3) qüsur, nöqsan; 4) səhv, qələt, yanlışlıq; 5) ara, fasilə; çat, çatlaq, yarıq; 6) nizamsızlıq, pozuqluq; من ~ ـه nəyinsə arasından, içərisindən; كرّر من ~ الدموع göz yaşları arasından (*ağlaya-ağlaya*) təkrar etmək
- خلّة [1] c. خلال , خلّات xasiyyət, xüsusiyyət; anadangəlmə keyfiyyət
- خلّة [2] ehtiyac, çatışmazlıq, qüsur; ~ سدّ çatmayan yerləri doldurmaq
- خُلّة dostluq; yaxınlıq; aşnalıq; sevgi
- خُلّة , خلّة c. خُلَل , خلل *bot.* 1) *həmç.* شيطانيّة ~ ammi majus (*dəvələrin xoşladıqları bitki*); 2) ammi visnaga (*diştəmizləyən düzəltmək üçün istifadə olunan bitki*)
- خلّول: ~ الـ لم *zool.* yeməli balıqqulağı, midi
- خليل c. أخلّاء 1) sevgili; 2) dost, tanış; الله ~ Xəlilullah (*İbrahim peyğəmbər*)
- خليلة c. خليلات , خلائل sevgili (*qadın*); məşuqə
- مُخالّة dostluq
- مُختلّ 1) korlanmış, xarab olmuş; 2) qeyri-normal; العقل ~ *yaxud* الشعور ~ ağlı başdan çıxmış, ağlını itirmiş
- مُخلّ pozan; بالامن العامّ ~ ictimai təhlükəsizliyi pozan
- مُخلّل sirkəyə qoyulmuş, duza qoyulmuş, turşuya qoyulmuş
- مُخلّلات c. şoraba
- مُخلّلاتي c. مُخلّلاتيّة şorabasatan
- مَخلول c. مَخاليل 1) zədələnmiş, korlanmış; 2) qeyri-normal, ağlı başında olmayan

I خلب (u, i) خلب 1) pəncəsinə salmaq, çənginə keçirmək; 2) heyran, məftun etmək (*nə ilə* بـ); عقله ~ *yaxud* لبّه ~ ağlını başından çıxarmaq, məftun etmək; 3) azdırmaq, yoldan çıxarmaq, başdan çıxarmaq; aldatmaq; III خالب aldatmaq; VIII إختلب 1) aldanmaq, azdırılmaq, başdan çıxarılmaq; aldadılmaq; 2) məftun etmək, heyran etmək

- خالب heyranedici, məftunedici; azdırıcı, başdan çıxarıcı
- خلّاب 1) aldadıcı; 2) məftunedici, valehedici
- خلابة gözəllik, cazibədarlıq, məftunedicilik

- خِلب c. أخلاب 1) caynaq; 2) üzüm yarpağı; 3) *anat.* qaraciyərin seroz qişası, periton (*qarın boşluğu divarlarını və üzvlərini örtən seroz qişa*); ~ الـ مرض *tibb.* peritonit; النساء ~ qadınları özünə məftun edən kişi
- خُلّب aldadıcı, xəyali; ~ برق yağışsız şimşək (*vəd edən, amma vədinə əməl etməyən adam haqqında deyilir*)
- خُلّبيّ yalan, yalançı; ~ ـة طلقة boş (*güllə-siz*) patron
- مخلب c. مَخالب , مَخاليب pəncə (*caynaqlı*); caynaq; çəng; في مخالب الموت ölümün çəngində

خلبص 1) qaçmaq; 2) nadinclik etmək, dəcəllik etmək; 3) yalan danışmaq

- خلبوص c. خلابيص nadinc, dəcəl

I خلج (i) خلج (خلج) 1) məşğul etmək, həyəcanlandırmaq, qayğılandırmaq; narahat etmək; 2) tərpətmək, titrətmək, əsdirmək; خلج (ə) خلج yorğunluq hiss etmək; III خالج 1) narahat etmək, qayğılandırmaq, əndişəyə salmaq; diqqətini büsbütün cəlb etmək; 2) bürümək (*şübhə haqqında*); لا يخالجه اي شك بان... o heç şübhə etmir ki...; يخالجه الضحك onu gülmək tutur; 3) xas, məxsus olmaq; V تخلّج əsmək, titrəmək; sarsılmaq; VIII إختلج qıc olmaq; qeyri-iradi dartılmaq; əsmək; yığılmaq (*göz bəbəyi haqqında*); الامر في صدره ~ narahat etmək; təşvişə salmaq

- إختلاج əsmə, qıc olma; *tibb.* ataksiya
- إختلاجة konvulsiv hərəkət, qıc olma, qeyri-iradi dartınma
- خالجة c. خوالج həyəcan, narahatlıq hissi; səksəkə, qorxu; iztirab; خوالج نفسه qəlbində keçirdiyi hisslər, yaşantılar
- خلجة c. خلجات titrəmə, əsmə, həyəcan; خلجات نفسه qəlbindəki həyəcan
- خليج c. خُلجان , خُلُج körfəz; kanal

خلخل 1) yelləmək, tərpətmək, əsdirmək, titrətmək; ثقة الجمهور ~ kütlənin etibarını sarsıtmaq; 2) seyrəltmək, kəsifliyini azaltmaq (*qazın*); تخلخل 1) yellənmək, tərpənmək, əsmək, titrəmək; haldan düşmək, yorulmaq; 2) seyrəldilmək; kəsifliyi azalmaq (*qaz haqqında*)

- تخلخل seyrəklik, kəsifliyin azalması
- خلخال c. خلاخيل 1) xalxal (*qadınların yaraşıq üçün topuqlarına taxdıqları qızıl, gümüş və s.-dən düzəldilmiş zınqrovlu halqa*); 2) topuq
- خلخل c. خلاخل = خلخال
- خلخلة 1) yelləmə, əsdirmə; tərpətmə; 2) seyrəkləşdirmə (*qazın*)
- مُتخلخل seyrəkləşdirilmiş, kəsifliyi azaldılmış; ~ غاز seyrəkləşdirilmiş qaz
- مُخلخل 1) seyrəkləşdirilmiş (*qaz haqqında*); 2) sarsımış; laxladılmış; ~ ـة مشية yırğalana-yırğalana yerimə

I خلد (u) خلود 1) əbədi olmaq, əbədi davam etmək; 2) olmaq (*harada* بـ); للنوم ~ yatmağa uzanmaq; II خلّد 1) əbədi etmək, əbədiləşdirmək; ذكراه ~ kiminsə xatirəsini əbədiləşdirmək; 2) olmaq (*harada* بـ); 3) çox qocalmaq, pirani qoca olmaq; IV أخلد 1) qalmaq, olmaq (*harada* إلى); 2) meyil etmək, əl atmaq (nəyə), qapılmaq, uymaq, dalmaq (*nəyə* إلى); البطالة ~ bikarçılıq, avaralıq etmək; إلى السكون ~ sakitləşmək; إلى الصمت ~ süküta dalmaq; اليه بثقته ~ kiməsə tam etibar etmək; 3) əbədiləşdirmək; V تخلّد əbədiləşmək; əbədi davam etmək

- تخليد əbədiləşdirmə; ... لـ ~ ... anma üçün; لذكراه ~ xatirəsini yad edərək

- خَالِدٌ əbədi, ölməz
- خَلَدٌ c. أَخْلَادٌ qəlb; ağıl; لا يدور في ~ احد ان... heç kəsin ağlına gəlmir ki...
- خُلْدٌ [1] əbədilik, ölməzlik; جنّة الـــ~ yaxud دار الـــ~ cənnət
- خُلْدٌ [2] c. مَنَاجِذُ (həmç. اوربّيّ ~) zool. kor siçan; köstəbək; zool. ördəkburun
- خُلُودٌ sonsuzluq, əbədilik, ölməzlik; دار الـــ~ cənnət
- خَوَالِدُ c. əbədi olanlar; الـــ~ dağlar

I خَلَسَ (i) خَلْسٌ oğurlamaq, gizlicə götürmək; III خَالَسَ oğrun-oğrün, gizlin, xəlvəti etmək; نظرات ~ـــها o ona oğrun-oğrun baxırdı; VIII إِخْتَلَسَ oğurlamaq; aldadıb ələ keçirmək; sui-istifadə etmək (vəzifədən); israfa yol vermək; النظر إلي... ~ oğrun-oğrun baxmaq
- إِخْتِلَاسٌ c. اتٌ - oğurlama; mənimsəmə; oğurluq; sui-istifadə (vəzifədən); israf, dövlət malını oğurlama
- خِلَاسِيٌّ mulat
- خُلْسَةٌ c. خُلَسٌ fürsət; münasib vaxt; əlverişli an; خلسةً gizlicə; oğrun-oğrun
- مُخْتَلِسٌ dövlətin malını mənimsəyən, israf edən

I (خلص) (خلص) خَلَصَ [1] (u) خُلُوصٌ 1) təmiz, ixlaskar, saf olmaq; 2) sırf, xalis bir şeylə bağlı olmaq; 3) aşkar olmaq; 4) nəticədə alınmaq; 5) birinə çatmaq (kimə لـــ); büsbütün məxsus olmaq (kimə لـــ); 6) yetişmək, çatmaq (nəyə), gəlmək (nəyə الى); الى حكم آخر ~ başqa qərara gəlmək; خَلَصَ [2] (u) خَلَاصٌ 1) qurtarmaq, əldən çıxmaq (pul haqqında); 2) xilas olmaq, qurtarmaq, canını qurtarmaq (nədən من); II خَلَّصَ 1) xilas etmək, qurtarmaq, canını qurtarmaq, azad etmək; حقّه بيده ~ haqqına öz gücü ilə nail olmaq; 2) təmizləmək, arıtmaq (nədən من); saflaşdırmaq; 3) qurtarmaq; 4) almaq (rüsumu ödədikdən sonra malı gömrükdən); pulunu verib almaq (malın على); 5) ödəmək (nəyi على nə ilə بـــ); له ~ əvəzini çıxmaq, qisas almaq; III خَالَصَ 1) səmimi, sədaqətlə, ixlasla hərəkət etmək (kiməsə münasibətdə); 2) haqq-hesab çəkmək, hesablaşmaq, qisas almaq (kimdən); IV أَخْلَصَ səmimilik, ixlaskarlıq göstərmək (kimə لـــ nədə في); sədaqətli, ixlaskar olmaq (kimə لـــ); haqqına, vicdanla rəftar etmək (kimə münasibətdə لـــ); الحبّ (له) ~ـــه kimisə səmimi-qəlbdən sevmək; V تَخَلَّصَ çəkinmək (kimdən-nədən من); canını qurtarmaq, yaxasını qurtarmaq (nədən من); VI تَخَالَصَ bir-birilə haqq-hesab çəkmək, haqq-hesabı çürütmək, əvəz-əvəz olmaq; X إِسْتَخْلَصَ 1) canını, yaxasını qurtarmağa çalışmaq; xilas etmək; 2) çıxartmaq; almaq; çəkmək; hasil etmək; الماء ~ العذب من مياه البحر dəniz suyunu duzdan təmizləmək; فائدة من ~ nədənsə fayda götürmək; 3) çıxartmaq (nəticə); 4) öyrənmək, öyrənib bilmək; 5) malı (gömrükdən) çıxartmaq üçün icazə almağa çalışmaq; 6) səmimi, ixlaskar hesab etmək
- إِخْلَاصٌ ixlas, səmimiyyət, ürəyiaçıqlıq, sadiqlik; بـــ~ ixlasla, səmimi-qəlbdən
- إِسْتِخْلَاصٌ 1) xilas etmə, nicat vermə, qurtarma; 2) çıxartma, çəkmə, alma; الطاقة ~ الذرّيّة atom enerjisi alma
- تَخَلُّصٌ canını qurtarma, özünü xilas etmə; من العقاب ~ cəzadan yaxa qurtarma
- تَخْلِيصٌ azad etmə; xilas etmə, qurtarma; 2) təmizləmə, saflaşdırma; 3) pulunu verib alma; على البضائع ~ rüsumu ödəyib malı (gömrükdən) alma; يوم الـــ~ malı (gömrükdən) alma günü; 4) ödəmə; الرسوم ~ rüsumun ödənilməsi; على الخطاب (الجواب) ~ məktubun ödənilməsi (marka ilə)
- خَالِصٌ c. خُلَّصٌ 1) xalis, təmiz, saf, səmimi; حلية ~ـــة saf (saxta olmayan) qiymətli əşya; 2) azad (nədən من); الاجرة ~ ödənişdən azad; ödənilmiş; الضريبة ~ vergidən azad; المصارف ~ a) pulsuz; b) xərcləri ödəmədən; 3) qurtarmış
- خَالِص xalq dil. tamam, çox
- خَلَاصٌ 1) azad etmə, xilas etmə, qurtarma (nədən من); الجنين ~ anat. cift, son; 2) ödəniş, ödəmə
- خَلَاص xalq dil. bəsdir!; qurtardı!; yetər! و ~! iş bitdi!
- خُلَاصَةٌ c. اتٌ - 1) seçmə, seçilmiş, ən yaxşı şeylər; ekstrakt; 2) nəticə; 3) mahiyyət; kvintessensiya; cövhər; xülasə, qısa məzmun; و الـــ~... bir sözlə...; 4) qəbz
- خِلْصٌ c. خُلَصَاءُ səmimi, sadiq dost
- خُلُوصٌ 1) saflıq, təmizlik; 2) səmimilik, sadiqlik
- مُخَالَصَةٌ c. اتٌ - 1) qarşılıqlı hesablaşma; haqq-hesabın qaydaya salınması; 2) qəbz
- مَخْلَصٌ 1) xilas etmə, canını qurtarma; 2) xilas yeri, sığınacaq
- مُخْلِصٌ müxlis, ixlaskar, səmimi, sadiq, vəfalı
- مُخْلَصٌ 1. 1) xilas olmuş, qurtulmuş, canını qurtarmış; 2) saflaşdırılmış; 3) عليه ~ haqqı ödənilmiş; 2. c. اتٌ - çıxarış, iqtibas
- مُخَلِّصٌ xilaskar, qurtuluş gətirən; البضائع ~ haqqını ödəyərək malları (gömrükdən) alan
- مُسْتَخْلِصٌ 1) xilas etmək istəyən, azad etmək istəyən; 2) çıxaran, alan; البضائع ~ = مخلص البضائع bax: مُخَلِّصٌ
- مُسْتَخْلَصٌ 1. çıxarılmış, alınmış; 2. 1) xülasə, ekstrakt; 2) c. اتٌ - çıxarış, iqtibas

I خَلَطَ (i) خَلْطٌ 1) qatmaq; qarışdırmaq; المعادن ~ metalları əridib bitişdirmək; 2) qarışıq salmaq, qatıb qarışdırmaq; dolaşıq salmaq; لا يخلط بينهما o bunları qarışıq salmır; في الكلام ~ sözlərini qatıb qarışdırmaq, rabitəsiz danışmaq; 3) qarışdırmaq (kartları); II خَلَّطَ 1) qatmaq, qarışdırmaq; dolaşdırmaq, qatıb qarışdırmaq; 3) sayıqlamaq (xəstə haqqında); III خَالَطَ 1) qatılmaq, qatışdırılmaq; خولط في عقله məch. ağlı çaşıb; 2) üz vermək; başına gəlmək; الداء ~ـــه ona xəstəlik üz verib, o xəstələnib; 3) oturub-durmaq; dostluq etmək; görüşmək; المرأة ~ qadınla əlaqədə olmaq; VI تَخَالَطَ bir-birilə əlaqə saxlamaq; oturub-durmaq; qaynayıb-qarışmaq; VIII إِخْتَلَطَ 1) qaynayıb-qarışmaq; dolaşıq düşmək, qatışmaq; يختلط عندهم احداهما بالآخر onlar bunlardan birini digəri ilə qarışdırırlar; عقله ~ onun ağlı çaşıb; النابل بالحابل ~ hər şey qatılıb-qarışdırılıb
- إِخْتِلَاطٌ 1) ixtilat; qaynayıb-qarışma; 2) qarışıqlıq, dolaşıqlıq; 3) yaxın əlaqə, ünsiyyətdə olma, münasibət yaratma; العقل ~ ağlın çaşması
- تَخْلِيطٌ 1) qatma, qarışdırma; 2) sayıqlama, sərsəmləmə; الحمّى ~ titrədib-qızdırma sayıqlaması
- خَلَّاطَةٌ c. اتٌ - qarışdırıcı cihaz, mikser; خرسانيّة ~ betonqarışdıran
- خَلْطٌ qatma, qarışdırma; birləşdirmə; خَلْط بَلْط xalq dil. qarma-qarışıq, bir-birinə qarışmış halda, necə gəldi
- خِلْطٌ[1] qatma, qarışdırma; qarışıq, qatışıq, tərkib
- خِلْطٌ[2] hər yerə soxulan, hər yerə baş soxan, sırtıq, yaltaq

- خلط *c.* أخلاط 1) dolaşıqlıq, qarışıqlıq; 2) qarışıq, qatışıq; 3) tərkib hissəsi; ملط ~ necə gəldi bir-birinə qarışmış halda, qalaq-qalaq; اخلاط الانسان (الصفراء والبلغم والدم والسوداء) insanın temperamentləri, məcazları (öd – tündməcaz, bəlğəm – soyuqqanlı, qan –istiqanlı, qara sevda – malxulyalı, qara sevdalı); اخلاط الناس *yaxud* اخلاط من الناس a) qara camaat, avam xalq; b) tör-töküntü adamlar

- خَلْطَة 1) qarışıq, qatışıq; 2) qarışıqlıq, qarmaqarışıqlıq, dolaşıqlıq; بَلْطة ~ qarma-qarış, nizamsız, tökülüb-töküşdürülmüş halda

- خُلْطَة , خِلْطَة ünsiyyət, əlaqə; dostluq, aşnalıq, yoldaşlıq

- خَلِيط[1] 1. qatışdırılmış, qarışdırılmış; 2. qatışıq, qarışıq; معدنيّ ~ ərinti, xəlitə

- خَلِيط[2] *c.* خُلَطاء dost, tay-tuş, yoldaş

- خَلِيطَة *c.* خَلائِط xəlitə, ərinti

- مُخَالَطَة 1) ünsiyyət, əlaqə, münasibət; 2) oturub-durma, qaynayıb-qarışma

- مُخْتَلِط qarışıq; المحكمة الـ~ـة qarışıq məhkəmə

- مُخَلَّط 1) qat-qarış, qatılıb-qarışdırılmış; 2) nizamsız

- مَخْلُوط 1. qarışıq; 2. *c.* مَخَالِيط 1) qarışıq, qatışıq, tərkib; 2) xəlitə, ərinti; حديديّ ~ dəmir ərintisi

I خَلَعَ (ə) خلع (خلع) 1) çıxarmaq (*paltarı, ayaqqabını və s.*); ملابسه ~ soyunmaq; حذاءه ~ ayaqqabısını çıxarmaq; الحداد ~ matəm libasını çıxarmaq; 2) bağışlamaq, ənam vermək, hədiyyə vermək; mükafatlandırmaq (*kimi* على); 3) yıxmaq, salmaq, endirmək; عن ~ العرش taxtdan salmaq; 4) çıxartmaq (*dişini*); 5) burxutmaq (*qolunu*); العذار ~ özünü saxlaya bilməmək; ـه ابوه ~ atası ondan imtina edib; امرأته ~ arvadına xəli (*pul müqabilində*) talaq vermək; قلبه ~ kiminsə ürəyini qopartmaq; يده من طاعته ~ kiməsə itaət etməyi kəsmək; خَلُعَ (u) خَلاعَة 1) pozğun, əxlaqsız olmaq; 2) laxladılmaq, pozulmuş olmaq; II خَلَّعَ 1) burxutmaq; 2) laxlatmaq, boşaltmaq; 3) salmaq, yıxmaq, uzaqlaşdırmaq; III خَالَعَ: امرأته ~ = خلع امرأته *bax*: خلع; V تَخَلَّعَ 1) burxudulmaq; 2) laxladılmaq, boşaldılmaq; laxlamaq; في المشي ~ yırğalana-yırğalana getmək; 3) aludə olmaq (*nəyə* في); في ~ الشراب içkiyə aludə olmaq, sərxoşluq etmək; VII إِنْخَلَعَ 1) burxudulmaq; 2) salınmaq (*taxtdan*), çıxarılmaq (*vəzifədən*); devrilmək; 3) qopmaq, ayrılmaq, uzaqlaşmaq (*kimdən* عن); əlaqəsini kəsmək; عن هذا الجماعة ~ o bu qruplaşmadan ayrıldı; قلبه من الهول ~ qorxudan ürəyi qopdu; VIII إِخْتَلَعَ çıxarmaq (*paltarını, ayaqqabısını*); ملابسه ~ soyunmaq

- خَلاعَة pozğunluq, əxlaqsızlıq

- خَلْع 1) çıxarma, salma, devirmə; 2) burxulma; 3) qopartma, çıxartma (*dişi*)

- خِلْعَة *c.* خِلَع xələt, bəxşiş, hədiyyə, xələtbarat, bəxşeyiş; ~ خلع عليه xələtini çıxarıb kiməsə hədiyyə etmək

- خَلِيع 1. 1) taxtdan salınmış, hakimiyyətdən uzaqlaşdırılmış, devrilmiş; 2) rədd edilmiş; 3) köhnəlmiş (*paltar*); 4) pozğun, əxlaqsız; العذار ~ yolsuz; صور ~ـة pornoqrafik şəkillər; 2. *c.* خُلَعاء pozğun; veyil

- مُخَلَّع 1) burxulmuş; 2) iflic olmuş

- مَخْلُوع 1) burxulmuş; 2) çıxarılmış; taxtdan salınmış, devrilmiş; الخاطر ~ əhvalı pozulmuş, qanı qaralmış; الفؤاد ~ ürəyi qopmuş, qorxaq

I خَلَفَ (u) خِلافَة 1) ardınca gəlmək; 2) kiminsə xələfi, varisi olmaq; kimisə əvəz etmək; 3) kimdənsə çox yaşamaq; kimdənsə sonra qalmaq; 4) kimdənsə geridə qalmaq, dala qalmaq; arxasında qalmaq (*kimin* عن); II خَلَّفَ 1) özünə varis təyin etmək; 2) özündən sonra qoyub getmək; أثرا جميلا ~ yaxşı təsir qoymaq; 3) irs qoyub getmək; özünə varis etmək; ـها على داره ~ o həmin qızı evinə varis qoyub gedib; 4) qoyub getmək, özü ilə aparmamaq; 5) doğub törətmək; III خَالَفَ 1) əksinə hərəkət etmək; müxalif olmaq; əksinə, ziddinə getmək; qarşı çıxmaq; خَالِفْ تُعْرَفْ *məsəl.* müxalif ol, tanınarsan!; 2) fərqlənmək, müxtəlif olmaq, uyğun gəlməmək; 3) pozmaq, əməl etməmək; وعده ~ vədinə xilaf çıxmaq, əməl etməmək; IV أَخْلَفَ 1) pozmaq, əməl etməmək, xilaf çıxmaq; doğrultmamaq (*ümidləri*); وعده ~ vədinə xilaf çıxmaq; المطر ~ yağış ümidləri doğrultmadı, yağmadı; 2) əvəzində vermək, əvəzini vermək (*nəyin kimə* على); V تَخَلَّفَ 1) olmamaq, gəlməmək (*harayasa*); buraxmaq (*mühazirəni* عن); عن العودة ~ qayıtmamaq (*bazaya-təyyarə haqqında*); عن مواعيد ~ العمل işə gecikmək, işə vaxtında gəlməmək; 2) qalmaq (*kimdən sonra* عن , من); 3) geridə qalmış olmaq, geridə qalmaq (*nədə* في); VI تَخَالَفَ 1) razılaşmamaq; başqa cür baxmaq; 2) uyğun gəlməmək (*nə ilə*); müvafiq olmamaq (*nəyə* و); VIII إِخْتَلَفَ 1) müxtəlif olmaq, fərqlənmək; 2) müxalif olmaq (*nəyə*), başqa fikirdə olmaq (*nədə* على); ixtilafda olmaq; şərik olmamaq, razılaşmamaq, ayrılmaq (*fikircə*); معهم ~ *yaxud* و اياهم ~ o onlarla razılaşmadı, ixtilaf etdi; لا يختلف في هذا اثنان burada başqa fikir ola bilməz; 3) enib-qalxmaq (*qiymətlər haqqında*); 4) fərqlənmək, seçilmək (*nədən* عن); 5) tez-tez baş çəkmək, tez-tez getmək (*hara* الى); X إِسْتَخْلَفَ özündən sonra qoyub getmək; özünə əvəz, varis qoyub getmək

- إِخْتِلاف *c.* ات - 1) müxtəliflik; على ~ انواعهم növlərinin müxtəlifliyinə baxmayaraq; 2) fərq; ayrılıq; الآراء ~ fikir ayrılığı; المنظر ~ parallaks; 3) enib-qalxma, dəyişkənlik; 4) bir-birinin dalınca gəlmə; 5) ziddiyyət, uymazlıq, mübahisə, ixtilaf; اختلافات داخلية daxili ziddiyyətlər, ixtilaflar

- تَخَلُّف 1) geri qalma, gerilik; الـ~ الاجتماعيّ sosial gerilik; الـ~ العقليّ əqli gerilik; 2) olmama, gəlməmə

- خَالِف 1) geridə qalan; 2) ardınca gələn (*kiminsə-nəyinsə*); 3) əvəz edən

- خَالِفَة *c.* خَوالِف çadırın arxa payası

- خِلاف[1] *c.* ات - ziddiyyət, ixtilaf, fikir ayrılığı, mübahisə, münaqişə; فيه ~ لا mübahisəsiz, mübahisə doğurmayan; على ~ ما... *yaxud* ~ـا لما... əksinə olaraq; ~ـا لـ... ...-dan/-dən fərqli olaraq; بـ~ ذلك bundan əlavə, bunu saymasaq; و ~ـهما və bunların ikisindən savayı başqaları; و ~ـه və ilaxır, və sairə

- خِلاف[2] *bot. topl.* söyüd

- خِلافَة 1) əvəz etmə; 2) xilafət; 3) xəlifəlik; 4) xəlifənin hakimiyyət dövrü

- خِلافِيّ mübahisəli

- خَلْف *c.* خُلُوف , أَخْلاف 1) bel; 2) arxa, arxa hissə; نظرت ~ـي mən arxaya baxdım; خلفه arxasında, dalında; الى الخلف arxaya; في الـ~ arxada; من الـ~ arxadan; ضربه من الـ~ kiməsə arxadan zərbə vurmaq; أرسل خلفه arxasınca göndərmək

- خَلَف c. أخْلاَف 1) xələf, varis; 2) övlad, sonrakı nəsil; 3) əvəz (*itmiş şeyə görə*)
- خُلْف [1] 1) razılaşmama; ixtilaf, uyğunsuzluq; 2) fərq, müxtəliflik
- خُلْف [2] c. أخْلاَف 1) boş ümid; 2) yalan vəd; vədə xilaf çıxma; 3) absurd
- خِلْف 1. müxtəlif, fərqli, zidd, əks; 2. c. أخْلاَف məmə, əmcək; ودرّت عليه اخلاف النعم *məcaz. bax:* دَرَّ
- خَلْفانِيّ arxa (*sif.*), dal (*sif.*)
- خِلْفة [1], خُلْفة 1) fərq, müxtəliflik; 2) bir-birinin ardınca gəlmə
- خِلْفة [2] cavan budaq, zoğ; 2) qalıq; 3) yamaq, pinə
- خَلْفِيّ arxa (*sif.*), dal (*sif.*); ~ مصباح (نور) arxa fənər (*işıq*)
- خَلْفِيَّة c. ات - 1) evin dalındakı bağça; 2) arxa plan, fon; 3) nəyinsə gizli, xəlvəti tərəfi
- خَلِيفة c. خُلَفاء 1) canişin; xəlifə; 2) varis; انتخب فلانا خليفةً له kimisə öz varisi seçmək
- خَوالِف c. doğuşarxası ağrılar
- مُتَخَلِّف geridə qalmış; البلاد (البلدان) الـ~ـة sənaye cəhətdən geridə qalmış ölkələr صناعيًا
- مُتَخَلَّفات c. 1) tullantılar, qalıqlar; ~ الماضي keçmişin qalıqları; 2) *hərb.* düşmənin atıb getdiyi sursat
- مُخالِف 1. 1) müxalif, zidd, əks (*nəyə* لـ); uyğun gəlməyən (*nəyə* لـ); qanunu pozan, qeyri-qanuni; ~ صيد brakonyerlik, icazəsiz ov; ~ للوقائع (للحقيقة) gerçəkliyə (*həqiqətə*) uyğun gəlməyən; 2) tərs, sözə baxmayan, ipə-sapa yatmayan; 2. qarşı tərəf
- مُخالَفة c. ات - 1) ziddiyyət; 2) pozma (*qanunu*); qanuna zidd hərəkət; taqsır, günah; 3) sözə baxmama, tərslik
- مُخْتَلَف: ~ عليه mübahisəli
- مُخْتَلِف müxtəlif, fərqli (*nədən* عن)
- مِخْلاف c. مَخالِيف *tar.* mixlaf, vilayət (*Yəməndə*)
- مُخَلَّفات c. irs, miras; kimdənsə-nədənsə qalan şeylər
- مَخْلُوفة c. ات - yəhər (*dəvənin*)

I (خلق) خَلَقَ (u) خَلْق 1) xəlq etmək, yaratmaq; 2) özündən uydurmaq; خَلِقَ (ə) خَلَق *yaxud* خَلُقَ (u) خُلُوق 1) köhnəlmək, dağılmaq, yırtılmaq; خَلُقَ (u) خَلاقة yararlı olmaq (*nəyə* لـ); 2) xas olmaq (*nəyə* بـ); 3) lazım olmaq, gərək olmaq (*kimə* بـ); 4) layiq olmaq (*kimə* بـ); II خَلَّقَ 1) ətirləmək, ətir vurmaq; تـ~ـت المرأة بالخلوق qadın özünə ətir vurdu; 2) ətir çəkmək; 3) birləşdirərək almaq (*məs., dərman preparatlarını*); IV أخْلَقَ geyib köhnəltmək (*paltarı*); ~ جديده təzəsini geyib köhnəltmək, yırtmaq; V تَخَلَّقَ 1) mənəvi keyfiyyətləri mənimsəmək, əxlaq normaları əsasında yetişmək; xasiyyətini dəyişdirmək (*nəyəsə müvafiq olaraq* بـ); ~ باخلاق الاطفال özünü uşaq kimi aparmaq; ~ باخلاق اهل البلد yerli əhalinin əxlaq və rəftarını mənimsəmək; 2) ətirlənmək; ~ بالخلوق ətir vurmaq; 3) acığı tutmaq (*kimə* على); VIII إخْتَلَقَ 1) saxtalaşdırmaq, saxtasını düzəltmək; 2) özündən uydurmaq; böhtan, iftira atmaq (*kimə* على); XII إخْلَوْلَقَ 1) geyilib köhnəlmək, yırtılmaq; 2) *məcaz.* çeynənmiş, bayağı olmaq; 3) ərəfəsində olmaq (*nəyinsə*)
- إخْتِلاق 1) saxtalaşdırma, qurma, düzəltmə; 2) uydurma, yalan, böhtan
- أخْلاقِيّ əxlaqi, mənəvi; الفلسفة الـ~ـة etika; الجرائم الـ~ـة mənəviyyata qarşı cinayətlər; ~ لا əxlaqsız, qeyri-əxlaqi
- أخْلاقِيَّة 1) əxlaqilik, ~ لا əxlaqsızlıq; 2) deontologiya

- أخْلاقِيّات c. əxlaq; mənəviyyat, etika məsələləri
- تَخْلِيق 1) ətirləmə, ətir vurma; 2) ətir çəkmə; ~ جهاز الـ ətirburaxma orqanları (*bitkilərdə*); 3) yaratma, sintezləşdirmə; ~ الـ الضوئي fotosintez
- تَخْلِيقِيّ ətriyyat -i/-ı; صناعة ~ـة ətriyyat sənayesi
- خالِق, خَلاّق : ~ الـ Xaliq, Yaradan
- خَلاق pay, hissə
- خَلاّق yaradıcı, qurucu
- خَلْق 1) xəlqetmə, yaratma; 2) insanlar, xalq; 3) məxluq, yaradılmış; 4) bədən quruluşu, qəddi-qamət
- خَلَق 1. köhnəlmiş; 2. c. أخْلاق, خُلْقان köhnə paltar, köhnə-kürüş, cır-cındır, əski-üskü
- خُلُق, خُلْق c. أخْلاق 1) xasiyyət, rəftar, iradə; ~ الـ قوّة iradə gücü; ~ الـ سوء pis xasiyyət; ~ الـ سيّئ bədxasiyyət; ~ الـ سهل xoşrəftar, mülayim; علم الاخلاق etika; 2) əhval-ruhiyyə; əhval-ruhiyyəni müəyyən edən etik normalar; 3) hirs; ~ـه طلع hirslənmək, acığı tutmaq, özündən çıxmaq; ~ـه طلّع (اخلاقه) hirsini tökmək (*kimin üstünə* في); 4) c. mənəvi keyfiyyətlər; əxlaq; الاخلاق الطيّبة gözəl əxlaq, gözəl əxlaqi sifətlər
- خُلْقانِيّ c. خُلْقانيّة köhnə şeylər alverçisi, köhnə-kürüşçü
- خَلَقة c. خُلْق, خُلْقان köhnə-kürüş, cır-cındır
- خِلْقة c. خِلَق 1) xilqət, təbiət; 2) xarici görkəm, qədd-qamət
- خُلُقِيّ əxlaqi; رجل ذو الصفات الـ~ العالية yüksək əxlaqi keyfiyyətləri olan insan
- خُلُقِيّ hirsli, tündməcaz, tündxasiyyət
- خِلْقِيّ təbii, xilqətlə bağlı, anadangəlmə; ~ عيب anadangəlmə eyib, nöqsan, qüsur
- خُلُقِيَّة əxlaqilik, mənəviyyat
- خَلُوق [1] əxlaqlı, ədəbli, tərbiyəli
- خَلُوق [2] ətirli maddələr, ətir
- خَلِيق c. خُلَقاء yararlı, gərəkli (*nəyə* بـ); layiq (*nəyə* بـ); ... ~ به أن ona gərəkdir ki...; ona yaraşar ki...
- خَلِيقة c. خَلائق 1) məxluq, yaranmış; yaradılış; 2) c. təbiət
- مُخْتَلِق uydurmaçı, qondarmaçı, böhtançı, yalançı
- مُخْتَلَق uydurma, qondarma
- مُخْتَلَقات c. uydurmalar, qondarmalar, iftiralar, böhtanlar
- مَخْلُوق c. مَخْلُوقات, مَخالِيق məxluq, xəlq edilmiş, yaradılmış

خَلْقين c. خَلاقِين mis qazan

خِلّ c. أخْلاّ dost

خَلَنْج 1) süpürgə kolu; 2) xələnc (*oduncağından taxta qablar düzəldilən ağac*); *xalq dil.* təzə şey, işlədilməmiş şey (*Suriya*)
- خَلَنْجان, خُلَنْجان *bot.* xələncan

I (خلو) خَلا [1] (u) خُلُوّ 1) boş olmaq, içində heç bir şeyi olmamaq; 2) tutulmamış olmaq, boşalmaq; 3) nəyisə (من) olmamaq, nədənsə (من) naqis, məhrum olmaq; ~ جيبه من الدرهم والدانق cibində bir qəpiyi olmamaq; هذا لا يخلو من الصحة bu, doğruluqdan məhrum deyildir; 4) keçmək, ötmək, ötüb keçmək (*vaxt haqqında*); خَلا [2] خَلْوة 1) tək, tənha olmaq; 2) təklikdə qalmaq, xəlvətə çəkilmək; ~ بنفسه özü ilə təklikdə qalmaq; məşvərət otağına çəkilmək (*məhkəmə*); 4) özbaşına, köməksiz buraxmaq (*kimi* بـ); II خَلَّى 1) boşaltmaq; 2) buraxmaq; ~ سبيله kimisə azad etmək, buraxmaq; خَلِّ عنك! burax getsin!; خلّيك تخاف! *xalq dil.* burax qorxmağı!; 3) tək buraxmaq;

بينه و بين... ~ kimisə öz bildiyi kimi hərəkət etməyə buraxmaq; 4) təxliyə, evakuasiya etmək; IV أخلى 1) boşaltmaq; 2) azad etmək; سبيله ~ kimisə azad etmək, buraxmaq; طرفه ~ *bax*: طَرَف; مكانا ~ yer boşaltmaq, yer vermək (*kiməsə* لـ); 3) tərk etmək, əl çəkmək; 4) təxliyə, evakuasiya etmək; *hüq*. köçürtmək; V تَخلّى 1) boşalmaq; 2) atmaq, tərk etmək, tək buraxmaq (*kimi-nəyi* عن); 3) olmamaq, mövcud olmamaq (*harada* عن); 4) imtina etmək, geri çəkilmək; dönmək (*nədən* عن); əl çəkmək (*nədən* عن); لم يتخل عن فكرة دخول الجامعة o, universitetə daxil olmaq fikrindən əl çəkmədi; VIII إختلى 1) xəlvətə çəkilmək; təklikdə görüşü olmaq (*kiminlə* بـ); 2) məşvərət otağına çəkilmək (*məhkəmədə*)

- إختلاء təklik, tənhalıq; təklikdə olma, xəlvətə çəkilmə
- إخلاء boşaltma; evakuasiya; *hüq*. köçürtmə
- تَخلّ imtina etmə, dönmə (*nədən* عن)
- تَخلية təxliyə, evakuasiya
- خالٍ *q*. خالية *c*. خُلوّ 1) boş; من الضرر ~ الـ zərərsiz; من الغرض ~ marağı olmayan; qərəzsiz; من البال ~ qayğısız, dərdsiz, fikirsiz; 2) tutulmamış, vakant; من العمل ~ işsiz; 3) *c*. خوالٍ keçmiş, ötən; عصور (قرون) خالية keçmiş dövrlərdə; خوالي الذكريات keçmişlə bağlı xatirələr; في الايّام الخوالي keçmiş vaxtlarda; الوفاض ~ـي qəpiksiz, boş ciblə
- خَلا (*təsir. halda*) istisna olmaqla, başqa; ما ~ istisna olmaqla
- خَلاء 1) boşluq; 2) boş yer; açıq məkan; 3) təklik, tənhalıq, xəlvət; 4) kənd; bağ; كان خلاء من... nəyisə olmamaq, nədənsə naqis olmaq; هو ~ من تلك المعارف onda bu biliklər yoxdur; هو على الـ~ o, acdır, qarnı boşdur; في الـ~ *yaxud* تحت الـ~ açıq havada; بيت الـ~ ayaqyolu
- خُلوّ 1) boşluq; البال ~ qayğısızlıq, dərdsizlik, fikirsizlik; 2) boş yer (*vəzifə*)
- خلو nədənsə boş, azad, nədənsə məhrum (من); هي (هو، هم) ~ من... o qızın (onun, onların) ... yoxdur
- خَلوة *c*. خَلَوات 1) təklik; xəlvət; yeni evlənənlərin xəlvətə çəkilməsi; غرامية ~ görüş; على ~ təklikdə, xəlvətdə; 2) xəlvət, gizli yer; sığınacaq; المتعبّد ~ zahid hücrəsi; 3) soyunmaq otağı (*hamamda*); kabina (*çimənlər üçün*); 4) loja (*teatrda*)
- خَلَويّ kənd -i/-ı; ~ بيت kənd, bag evi; ~ منظر kənd mənzərəsi
- خُلْويّ içiboş (*məs*., *kərpic*)
- خليّ 1) boş, azad; 2) tutulmamış; ... من ~ nədənsə boş, nədənsə naqis, nədənsə məhrum; من الثقافة ~ mədəniyyətsiz; القلب ~ *yaxud* البال ~ qayğısız
- خليّة *c*. خلايا 1) arı təknəsi, arı pətəyi; 2) özək (*təşkilatda*); 3) *biol*. hüceyrə; حيّة ~ canlı hüceyrə; معقّدة ~ mürəkkəb hüceyrə; وحيد الـ~ birhüceyrəli

مخلاة *c*. مَخالٍ torba, kisə

I (خمّ) خَمّ[1] (ə/u) خَمّ süpürmək, süpürüb atmaq, süpürüb təmizləmək; خَمّ[2] (i/u) خُموم iy vermək, iylənmək; kif iyi vermək, pis qoxusu olmaq
- خامّ pis qoxulu, iyli; iylənmiş, kiflənmiş, kif atmış
- خُمّ *c*. أخمام səbət; خم الدجاج toyuqlar üçün səbət; toyuq hini
- خَمّة pis qoxu, pis iy, üfunət, kif iyi
- خامّ = مُخمّ
- مِخَمّة *c*. مَخامّ süpürgə

خمج (ə) خَمَج korlanmaq, iylənmək, kif atmaq

I خَمَد (u) خُمود 1) sakitləşmək, zəifləmək, yavaşımaq; 2) sönmək, keçmək; 3) ümidi kəsilmək, məyus olmaq; II خمّد boğmaq, qabağını almaq, təsirini zəiflətmək (*zərbənin*); IV أخمد 1) sakitləşdirmək; 2) söndürmək (*alovu, susuzluğu*), keçirtmək (*işığı*); 3) boğmaq, əzmək, kəsmək; الهمّة ~ çaşdırmaq, karıxdırmaq; 4) ümidini kəsmək, məyus etmək; VI تخامد tədricən sönmək
- إخماد 1) sakitləşdirmə; 2) söndürmə; 3) boğma, əzmə
- خامد 1) sakit; dinc, hərəkətsiz; 2) sönmüş (*vulkan haqqında*)
- خُمود 1) sönmə; 2) sakitlik, dinclik, hərəkətsizlik
- مُخمِّد *c*. ات - söndürücü, boğucu, zəiflədici

I خَمَر (u) خَمْر 1) örtmək, gizlətmək; 2) qıcqırtmaq; turşutmaq; maya vurmaq (*xəmirə*), acıtmaq; *kim*. qıcqırtmaq, fermentləşdirmək; II خمّر = I; III خامر 1) xəlvətcə girmək, dammaq (*ürəyə şübhə*); bürümək, tutmaq (*gicliyi*); 2) tərk etməmək, düşüb qalmaq (*harada*); البيت ~ evdən bayıra çıxmamaq; IV أخمر ürəyində kin bəsləmək (*kimə* لـ, على); V تخمّر 1) qıcqırmaq (*çaxır*); qalxmaq, turşumaq, acımaq (*xəmir*); 2) başına örtü örtmək, duvaq salmaq; VI تخامر birgə gizli plan qurmaq; bir şeyin qəsdində olmaq; VIII إختمر qıcqırmaq (*çaxır*); qalxmaq, acımaq (*xəmir*); 2) başına örtü örtmək, duvaq salmaq; ت بخمارها ~ o öz baş örtüsünü örtdü; ت الفكرة ~ fikir yarandı
- إختمار qıcqırma, acıma (*xəmirin, çaxırın*)
- تخمّر qıcqırma, acıma (*xəmirin, çaxırın*)
- تخمير maya vurma (*xəmirə*); *kim*. fermentasiya
- تخميريّ qıcqırdıcı, ferment -i/-ı; الصناعة الـ~ـة ferment istehsalı sənayesi
- خمّار şərabsatan, şərabçı
- خُمار xumarlıq, dəmlik
- خِمار *c*. خُمُر, خمارات, أخمرة örtü (*qadınlar üçün*); duvaq
- خَمّارة *c*. ات - şərab dükanı
- خَمْر *q*. bəzən *k*. *c*. خُمور şərab, çaxır; عنبري ~ ənbəri çaxır, liker; الاسلام ~ *məcaz*. (*islam şərabı*) kofe
- خمرجيّ *c*. خمرجيّة şərabsatan, şərab dükanının sahibi
- خَمْرة spirtli içki; şərab
- خِمْرة baş örtüsünü örtmək tərzi
- خَمْريّ 1) şərab -i/-ı; 2) şərab rəngində
- خَمْريّة *c*. ات - xəmriyyə, şərabın vəsfinə həsr olunmuş şer
- خمرجيّ = خمورجيّ *c*. خمورجيّة
- خِمّير 1. şərabxor; çoxiçən; 2. içki düşkünü, əyyaş
- خَمير mayalı çörək
- خَميرة *c*. ات - 1) maya, acıtma; ferment; البيرا ~ *yaxud* الجعة ~ pivə mayası; اللبن ~ a) süd mayası; b) *bot*. qladiolus, qarğasoğanı مرض الـ~ sürmə, pas (*bitkilərdə xəstəlik*); 2) *məcaz*. əsas kapital, pul fondu; 3) nüvə, özək (*nəyinsə*)
- خُمَيْرة *c*. ات - ferment
- مُختمر qalxmış, gəlmiş (*xəmir*)
- مُخَمِّر *c*. ات - ferment
- مَخْمور xumarlanmış, dəmlənmiş; sərxoş, kefli, məst

I خَمَس (u) خَمْس xüms (*beşdə bir miqdarda ayrılan pay*) almaq; II خمّس beş hissəyə bölmək; beşqat, beşkünc etmək; beşə vurmaq (*rəqəmi*)
- خامس beşinci; عشر ~ الـ on beşinci

- خُمَاسَ beş-beş
- خُمَّاس c. خَمَّاسَة məhsulun beşdə birinə işləyən əkinçi
- خُمَاسِيّ 1. beşdən (*beş hissədən*) ibarət olan, beş qat; *qram.* beş samitdən ibarət olan, beş-köklü; المنهج (البرنامج) الـ~ الاول birinci beşillik plan, birinci beşillik; الاصابع ~ beşbarmaq; الزوايا ~ beşbucaqlı; السطوح ~ beşüzlü; 2. 1) *mus.* kvintent; 2) *radio.* pentod; 3) beş, beş ədəd, beş nəfər; beşlik
- خُمَاسِيَّة c. *mus.* kvintalar
- خَمْسَ , خَمْسَة beş; خمس عشرة yaxud خمسة عشر on beş; الـ~ beş vaxt namaz
- خُمْس c. أَخْمَاس beşdə bir hissə (*nəyinsə*); ضرب اخماسا لاسداس a) gümanlar, fərziyyələr qurmaq; b) biclik gəlmək, biclik işlətmək; راجع اخماسه واسداسه öz gümanlarını, fərziyyələrini yoxlamaq
- خِمْس 1) beşgünlük müddət; حمّى الـ~ beş gün ərzində növbələnən titrədib-qızdırma; 2) dəvənin susuz qala bildiyi müddət
- خَمْسُون əlli; احد الخمسين yaxud عيد الخمسين *din.* əllinci gün bayramı
- خَمْسِيّ beşqat, beş dəfə artıq; beş hissədən ibarət; الخطة الـ~ة beşillik plan, beşillik
- خَمْسِين xəmsin (*külək*); أيّام الـ~ xəmsin küləyinin əsdiyi günlər
- خَمْسِينِيّ əlliyə aid olan; əllidən ibarət olan; əlliillik; العيد الـ~ əlliillik yubiley
- خَمِيس *həmç.* يوم الـ~ cümə axşamı; العهد ~ yaxud الفصح ~ *din.* xəmisüləhd, böyük cümə axşamı; الجسد ~ *din.* xəmisülcəsəd, İsanın cəsədi bayramı (*xrist.*); الصعود ~ *din.* göyə çəkilmə bayramı (*xrist.*)
- خَمِيسِيَّة c. ات - həftəlik (*cümə axşamıları verilən həftləik maaş*)
- خَمْسِينَات əllinci illər
- مُخَمَّس beş-beş; جاؤوا ~ onlar beş-beş gəldilər
- مُخَمَّس 1. beşüzlü; 2. 1) *həmç.* الزوايا ~ beşbucaqlı, pentaqram; النجمة الـ~ة beşguşəli ulduz; 2) *ədəb.* pentametr

I خَمَشَ (i) خَمْش qaşımaq, qazımaq, sıyırmaq; cırmaqlamaq
- خُمَاشَة c. ات - cırmaq yeri, cırmaq, sıyrıntı; yüngül yara
- خَمْش c. خُمُوش cırmaq yeri, sıyrıntı

I خَمَصَ (u) خَمْص yaxud خَمَص (ə) خَمْص boş olmaq (*mədə, qarın*)
- أَخْمَص c. أَخَامِص 1) ayağın yerə dəyməyən altı; 2) qundaq; نظر من قمّة رأسه الى ~ قدميه kimisə başdan ayağa qədər, təpədən dırnağa qədər süzmək; هبط قلبه الى اخمصين ürəyi düşdü, bərk qorxdu
- خَمْصَان c. خِمَاص boş; البطن ~ qarnıboş, ac
- خَمِيص: الحشي ~ yaxud البطن ~ ac
- مَخْمَصَة c. مَخَامِص qarnıboşluq; aclıq

I خَمَعَ (ə) خُمُوع azca axsamaq

I خَمَلَ (u) خُمُول adsız-sansız, şöhrətsiz, naməlum olmaq, heç bir şeylə seçilməmək; نكره ~ unudulmaq
- خَامِل c. خَمَلَة 1) süst, cansız, ölüvay, ləng, ətalətli; غاز ~ təsirsiz qaz; 2) əlindən iş gəlməyən, işə can yandırmayan, tənbəl, fəaliyyətsiz, yaratmaz; 3) *həmç.* الذكر ~ adsız-sansız, naməlum, şöhrətsiz, tanınmaz
- خَمْل , خَمْلَة xov; zərif, narın tük; بساط ذو الـ~ xovlu xalça
- خَمَل parazitlər, bit-birə (*toyuqlarda*)
- خَمِل tənbəl, bir işə yaramayan, əlindən iş gəlməyən
- خُمُول 1) süstlük; zəiflik, taqətsizlik; laqeydlik, ölgünlük, maraq göstərməmə (*nəyəsə*); ətalətlilik; 2) fəaliyyətsizlik, yaratmazlıq, tənbəllik, sürünmə; 3) kütlük; depressiya, durğunluq; 4) *həmç.* الذكر ~ naməlumluq
- خَمِيلَة c. خَمَائِل pöhrəlik, kolluq, cəngəllik; sıx meşəlik
- مُخْمَل məxmər
- مُخْمَلِيّ məxmər (*sif.*)

(خمن) II خَمَّنَ 1) təxmin etmək, güman etmək; 2) qiymət qoymaq, qiymətləndirmək
- تَخْمِين 1) təxmin, güman, fərziyyə; على الـ~ təxminən; 2) qiymətqoyma, qiymətləndirmə
- مُخَمِّن kalkulyator; nırxqoyan, məzənnəqoyan, qiymətqoyan

I خَنَّ (ə/i) خَنِين burnunda danışmaq, tın-tın danışmaq
- أَخَنّ q. خَنَّاء c. خُنّ burnunda danışan, tın-tın danışan
- خُنّ c. أَخْنَان səbət; خن الدجاج toyuq səbəti; toyuq hini, toyuq damı; خن الورق qasıq
- خُنَّة , خَنِين burnunda danışma; tın-tın danışma

I خَنُثَ (ə) خَنَث , خُنُوثَة 1) qadın kimi incə, zərif, nərmə-nazik olmaq; 2) özünü qadın kimi aparmaq; II خَنَّثَ qadın kimi nərmə-nazik, zərif etmək; V تَخَنَّثَ qadın kimi incə, zərif, nərmə-nazik olmaq; özünü qadın kimi aparmaq
- خَنِث qadın kimi incə, zərif, nərmə-nazik
- خُنْثَى c. خِنَاث , خَنَاثَى hermafrodit, xonsa
- خُنْثَوِيَّة hermafroditlik, xonsalıq
- خَنْجَر c. خَنَاجِر xəncər; ضربة في الظهر ~ kürəyə vurulan xəncər zərbəsi; ابو ~ *bot.* a) erikgülü, nəstərən çiçəyi; b) güllü vəzəri
- خَنْجَن = خَنّ
- خَنْجَنَة = خُنَّة
- خَنْدَقَ xəndək, səngər qazmaq; تَخَنْدَقَ səngərlənmək, xəndək qazıb daldalanmaq

- خَنْدَق c. خَنَادِق xəndək, səngər
- خَنْدَقَة qazıma
- مُخَنْدَق xəndəyə girmiş, xəndəkdə basdırılmış

خِنْذِيذ c. خَنَاذِيذ gözəl natiq

خَنْزَاب c. خَنَازِيب yaxud خِنْزَب c. خَنَازِب iblis, şeytan

خَنْزَوَانَة , خُنْزُوَان iftixar, vüqar, məğrurluq

خِنْزِير c. خَنَازِير donuz; الارض ~ qarışqayeyən; البحر ~ dəniz donuzu; delfin; برّي ~ qaban, çöldonuzu; الهند ~ hind donuzu; لحم الـ~ donuz əti; المقدد الـ~ bekon; فخذ الـ~ المملح hisə verilmiş donuz budu; داء الخنازير *tibb.* xənazir, sıraca xəstəliyi
- خِنْزِيرَة c. ات - donuz (*dişi*)
- خَنَازِيرِيّ *tibb.* xənazir, sıraca xəstəliyi
- خَنْزَرَة c. ات - daşsındıran, daşqıran çəkic

I خَنَسَ (i) خُنُوس geri çəkilmək, uzaqlaşmaq, gizlənmək
- أَخْنَس q. خَنْسَاء c. خُنْس fındıqburun
- خَنَّاس geri çəkilən (*Allahın adını çəkəndə*); الـ~ şeytan
- خُنَّس planetlər

خَنْشَار *bot.* ayıdöşəyi, qıjı

خِنْصَر , خُنْصُر c. خَنَاصِر çeçələ barmaq; العروس ~ *bot.* çölnoxudu ... عقد الخناصر على ...üçün qüvvələrin birləşdirilməsi; عقد ~ ه بـ ~ ه kiminləsə birləşmək

I خَنَعَ (ə) خُنُوع tabe olmaq, itaət etmək, boyun əymək (*kimə* لـ); alçalmaq (*kiminsə qarşısında* لـ)
- خَانِع tabe olan; itaətkar; həqir, zəlil; موجات ~ة ağır dalğalar
- خُنُوع tabe olma, itaətkarlıq; həqirlik, zəlillik

I خَنَفَ (u) خَنْف = خَنّ
- أَخْنَف q. خَنْفَاء c. خُنْف = أَخَنّ bax: خنّ

- خَنِيف c. خُنُف giş, qalın kətan

خَنْفَرَ fısıldamaq

- خَنْفَرَة fısıldama

خُنْفُس , خُنْفَسَاء topl. peyinqurdu

- خُنْفُسَة c. خَنَافِس peyinqurdu

I خَنَقَ (u) خَنْق boğmaq, əzmək, basmaq; خنقتها العبرات göz yaşları onu boğurdu; ~ الراية bayrağı aşağı salmaq; II خَنَّقَ bir-bir boğmaq; tüstüyə vermək (*məs., ipəkqurd-larını baramada*); III خَانَقَ dalaşmaq, savaşmaq; məzəmmət etmək; VI تَخَانَقَ bir-birilə dalaşmaq, savaşmaq, söyüşmək; VII إِنْخَنَقَ boğulmaq, təngnəfəs olmaq; VIII إِخْتَنَقَ 1) boğulmaq (*tüstüdən*), boğulmuş olmaq; özünü boğmaq; ~ مبتلعا لقمة boğazında tikə qalmaq; ~ ـت الكلمات في حلقه sözlər boğazında ilişib qaldı; 2) boğaza qədər doldurulmaq, tıxanmaq (*nə ilə* بـ)

- إِخْتِنَاق 1) boğulma; 2) asfiksiya, təngnəfəslik, nəfəs tutulması, təngişmə

- خَانِق I. 1) boğucu; ~ الـ الغاز boğucu qaz; 2) bürkülü, boğanaq; ~ هواء boğanaq hava; 2. c. خوانق 1) dərə, 2) *el.* drossel; ~ الذئب *bot.* qurd kökü, akonit; ~ الكلب *bot.* novruzgülü, dazı; ~ النمر *bot.* dağ öküzgözüsü

- خَانُوق difteriya

- خُنَاق 1) difteriya; ~ الـ العشاقي angina, boğaz gəlməsi; 2) qançürüklüyü; ~ الخيل saqqo (*cavan atlarda olan yoluxucu xəstəlik*); ~ الطيور dilçək xəstəliyi

- خَنَّاق boğucu; boğan; ~ الغازات الـ boğucu qazlar

- خُنَاقَة c. ـات - dava-dalaş, söyüşmə

- خَنْق boğma, boğulma; ~ الانوار işıqları keçirmə

- خُنُقَة c. خُنَق: ~ اليد bilək

- خَنِيق boğulmuş

- مَخْنَق c. مَخَانِق 1) tüstüxana (*ipəkqurdu baramaları üçün*); 2) boğaz

- مِخْنَقَة c. ـات - boyunbağı, həmayil

- مَخْنُوق 1) boğulmuş; 2) boğuq; ~ صوت خافت sakit, boğuq səslə

I (خنو) خنا (u) خَنْو , خَنَا = خني

خِنَّوْص c. خَنَانِيص donuz balası, donuz potası, çoşqa

I خني (ə) خَنًى ədəbsiz danışmaq; IV أَخْنَى 1) ədəbsiz danışmaq; ədəbsizlik etmək, 2) məhv etmək, öldürmək (*kimi* على); amansız rəftar etmək, amansız olmaq (*kimə* على); ~ عليه الدهر yaxud اخنت عليه السنون zaman onu qocaltdı; ~ عليه الدهر بكلكله tale ona amansız oldu

- خَنًا 1) ədəbsizlik; 2) pozğunluq, fahişəlik, ~ دار الـ fahişəxana

- خَنَى = خنا

- خَوَاجَة c. ـات , خواجا - ağa, cənab (*avropalılara müraciət edərkən*)

- خُوجَة c. ـات - müəllim, xoca

(خوج) II خَوَّجَ çürümək, xarab olmaq

- خَوْخ *topl.* şaftalı, hulu (*Misir*); gavalı (*Suriya*)

- خَوْخَة c. ـات - 1) şaftalı; gavalı; 2) dəlik;

I (خور) خَارَ [1] (u) خُوَار böyürmək, movuldamaq; خَارَ [2] (u) خُؤُور yaxud خَوِرَ (ə) خَوَر zəifləmək; haldan düşmək, yorulmaq; ~ ـت عزيمته o, ruhdan düşdü; ~ ـت قواه o, gücdən düşdü

- خَائِر zəif, gücsüz; ~ القوى taqətdən düşmüş

- خُوَار böyürmə, movuldama

- خَوَّار 1) zəif, gücsüz; 2) zəif iradəli

- خَوْر c. أَخْوَار 1) çayın qurumuş yatağı; vadi; 2) körfəz; çay ağzı, mənsəb

- خَوَر 1) üzgünlük, yorğunluq, zəiflik; 2) qeyri-sabitlik (*əxlaqi*); ruh düşkünlüyü

خُورَس xor

خُورِي c. خَوَارِنَة keşiş

خَوْزَقَ payaya keçirtmək

- خَوْزَقَة payaya keçirtmə

- مُخَوْزَق payaya keçirilmiş; ~ الـ يشتم السلطان *məsəl.* islanmışın yağışdan nə ar! (*hərf.* payaya keçirilmiş adam sultanı söyər)

خَوْشَق sarğı kağızı

I خوص (ə) خَوَص çuxura düşmüş gözləri olmaq; II خَوَّصَ metalla örtmək; III خَاوَصَ gözlərini qıyaraq baxmaq

- أَخْوَص q. خَوْصَاء c. خُوص qıyıqgöz, çuxurgöz

- خَوَّاص 1) xurma yarpağı satan, 2) hörücü, toxuyucu (*xurma yarpaqlarından həsir, səbət və s.*)

- خُوص *topl.* xurma yarpağı; ~ بردي *bot.* papirus; ~ برنيطة həsir şlyapa

- خُوصَة c. ـات - 1) xurma yarpağı, 2) *memar.* təpəcik, kəmərcik

qızğın yerinə baş vurmaq; ~ غمار السياسة siyasət burulğanına baş vurmaq; II خَوَّضَ dayaz yerdən keçmək

- خَوْض 1) keçmə, dayaz yerdən keçid; 2) girişmə, baş vurma (*nəyə* في); aparma (*məs., söhbət, döyüş və s.*)

- مَخَاضَة c. مَخَاضَات , مَخَاوِض çay keçidi, dayaz yer, bərə

- مِخْوَض yumurta və s. çalmaq üçün ucu yaylı alət

I (خوف) خَافَ (ə) خَوْف qorxmaq (*nədən-kimdən* من); ürkmək, qorxaqlıq göstərmək, xoflanmaq; ehtiyat etmək (*nədən-kimdən* على); يخاف الله Allahdan qorxan, ürəyində Allah qorxusu olan, II خَوَّفَ qorxutmaq; IV أَخَافَ qorxutmaq, qorxu gəlmək; V تَخَوَّفَ qorxmaq, ehtiyat etmək

- إِخَافَة qorxutma, qorxu gəlmə, ürkütmə

- تَخْوِيف qorxutma, qorxu gəlmə

- خَائِف qorxan, ehtiyat edən (*kimin üçün, nə üçün* على); qorxaq, qorxacaq, xoflu

- خَوَّاف qorxaq, qorxacaq, xoflu

- خَوْف qorxu; ehtiyatlanma; ~ مع الحرج والـ əsə-əsə, qorxa-qorxa; ~ من ـــ ...dan-dən qorxaraq, qorxudan

- خَوِيف qorxaq, qorxacaq

- خِيفَة qorxu, xof; خيفة qorxaraq, ehtiyat edərək

- مَخَافَة c. مخاوف qorxu, ürkü, xof, ehtiyat; لطير مخافة ان... ehtiyat edərək ki...; ...من nə barədəsə qorxusunu ifadə etmək

- مُخَوِّف qorxulu, qorxunc; təhlükəli (*yol*)

- مُخِيف ürəyə qorxu salan, qorxunc, dəhşətli

(خول) II خَوَّلَ haqq vermək; icazə vermək

- خَال c. أَخْوَال , خُؤُول , خُؤُولَة dayı

- خَالَة c. خَالَات xala

1) savaşma, dalaşma; 2) ip, ilgək; 3) in. ilgək ... a (*boyuna keçirmək üçün*); ~ اخذ بالـ boğmaq; boğazından yapışmaq; ... axa; ~ ضيق الـ boğulan, təngnəfəs; ضيق ... ~ عليه *məcaz.* a) yaxasından yapışmaq, ...şdırmaq, qısnamaq; b) basmaq, əzmək, ...vıq göstərmək; 4) xalta, boyunluq

keçid; pəncərə; qapıcıq (*böyük qapıda*); ~ السقف tavanda dəlik; dam pəncərəsi, baca; ~ القنطرة şlüz

خُوذَ c. خُوَذ , خُوذَات gənc qız

خُوذَة c. خُوَذ , خُوذَات tasgülah, dəbilqə, dəmir papaq

I (خوض) خَاضَ (u) خَوْض , خِيَاض 1) keçmək, çayı dayaz yerdən keçmək; 2) girmək, girişmək (*nəyə tas. hal və ya* في); ~ في البحث mühakimə yürütməyə başlamaq; ~ كفاحا (نضالا) şiddətli mübarizəyə girişmək; ~ المعركة بائسا (غمار الحرب) döyüşə girişmək; döyüşün ən

- خُؤُولَةٌ qohumluq (*dayı və xala tərəfdən*)
- خَوَلٌ [1] 1) qullar; 2) mal-qara
- خَوَلٌ [2] *c.* خَوَلاتٌ rəqqas (*qadın paltarında*)
- خَوَلِيٌّ *c.* خَوَلٌ 1) tarla gözətçisi; bağban; 2) ustabaşı; onbaşı

I (خون) خَانَ (u) خِيَانَةٌ , خَوْنٌ 1) xain olmaq; xəyanət etmək (*kimsə*); vəfasızlıq etmək; خانته الذاكرة yaddaşı onu aldatdı; خانته رجلاه ayaqları vəfasızlıq etdi; 2) aldatmaq; 3) vəfa etməmək, yerinə yetirməmək; لا يخون عهدا o, əhdə vəfasızlıq etməz; II خَوَّنَ 1) vəfasızlıqda, xəyanətdə, satqınlıqda günahlandırmaq; 2) etibar etmək, şübhələnmək; V تَخَوَّنَ 1) satqınlıq etmək, xainlik etmək; 2) zəiflətmək; zərər yetirmək, ziyan vurmaq (*səhhətinə*); لا تتخونه علة o xəstələnmir; VIII إِخْتَانَ aldatmaq, vəfasızlıq etmək; X إِسْتَخْوَنَ etibar etməmək (*kimsə*), şübhə etmək (*kiminsə vəfalılığına*)

- خَائِنٌ *c.* خَوَنَةٌ xain, satqın; *məsəl.* الـ~ خائف xain adam xoflu olar
- خَوَّانٌ , خَؤُونٌ xain, xəyanətkar, satqın
- خِوَانٌ ، خُوَانٌ *c.* أَخْوِنَةٌ masa; yemək masası
- خَوْنٌ xainlik, vəfasızlıq, satqınlıq
- خِيَانَةٌ xəyanət, satqınlıq, vəfasızlıq; الـ~ العظمى *yaxud* الـ~ الدولة *yaxud* ~ الوطنيّة vətənə xəyanət; ~ الامانة əmanətə xəyanət
- خِيَلِيٌّ xain, xəyanətkar, vəfasız, əhdi pozan

خُوَّةٌ *bax:* اخو

I خَوِيَ (i) خَوَاءٌ *yaxud* خَوِيَ (ə) خَوًى 1) boş, çılpaq olmaq; 2) ac olmaq

- تَخْوِيَةٌ *geol.* deflyasiya (*süxurların aşınması*)
- خَاوٍ *q.* خَاوِيَةٌ 1) boş, çılpaq; 2) ac; خاوي الحيلة bir köməyi olmayan, çarəsiz, çıxış yolu tapa bilməyən; خاوي الوفاض cibində bir qəpiyi olmayan, cibiboş
- خَوَاءٌ , خَوًى , خُوِيٌّ 1) boşluq; 2) aclıq

خَيَّةٌ *bax: əlifba sırası ilə*

I (خيب) خَابَ (i) خَيْبَةٌ doğrulmamaq (*ümid*), yerinə yetməmək, puça çıxmaq; uğursuzluğa düçar olmaq (*nədə* في); yanılmaq, səhv etmək (*nədə* في); II خَيَّبَ 1) məyus etmək, puça çıxartmaq (*ümidləri*); 2) rədd etmək (*xahişi*)

- خَائِبٌ uğursuz, puç, məyusluq gətirən
- خَيْبَةٌ 1) ümidsizlik; *həmç.* ~ الامل ümidin puça çıxması; أثار ~ أمله kimisə məyus etmək; kiminsə ümidini puça çıxartmaq; اصيب بـ~ الامل ümidsizliyə qapılmaq, ümidini itirmək (*nədə* في); 2) səhv, yanlışlıq, uğursuzluq; باء بـ~ uğursuzluğa məruz qalmaq

I (خير) خَارَ (i) خَيْرٌ seçmək; üstünlük vermək; II خَيَّرَ 1) seçim imkanı vermək, seçdirmək; 2) üstünlük vermək, seçmək (*nəyi* على); III خَايَرَ seçkisinə buraxmaq, seçməyə imkan vermək; V تَخَيَّرَ seçmək, üstünlük vermək (*nəyə nə ilə müqayisədə* على); üstün tutmaq (*nəyi nədən* على); VIII إِخْتَارَ = V; ~ه الله جواره (لجواره) o öldü; X إِسْتَخَارَ istixarə etmək, Allahdan xeyir-bərəkət diləmək; ~ بالمصحف Quranla istixarə etmək; ~ بالسُّبحة təsbehlə istixarə etmək

- إِخْتِيَارٌ 1) seçim, seçki; *fəls.* iradə azadlığı; حرّية الـ~ seçim azadlığı; حق الـ~ optasiya, başqa dövlətin vətəndaşlığına keçmək hüququ; وضعه في موضع الـ~ بين... و بين... kimisə nə ilə nə arasındasa seçim qarşısında qoymaq; ~ طبيعي *biol.* təbii seçim; 2) xoş məram; könüllülük; ا~ könüllü olaraq, öz könlü, ixtiyarı ilə; رجل ~ ixtiyar qoca
- إِخْتِيَارِيٌّ 1) ixtiyari, könüllü, qeyri-məcburi; ا~ ixtiyari olaraq; 2) fakültativ

- إِسْتِخَارَةٌ istixarə (*Quranla, təsbehlə*)
- تَخَيُّرٌ 1) seçmə, seçmə qabiliyyəti; دقيق الـ~ *rad.* dəqiq seçmə, tutma qabiliyyəti; دقّة الـ~ *rad.* seçmə, tutma qabiliyyəti; 2) seleksiya
- خِيَارٌ [1] 1) seçmə; seçki, seçim; ليس لدينا مجال للـ~ bizim seçimimiz yoxdur; لم يكن امامنا ~ seçimimiz yox idi; انه امام خيارين لا ثالث لهما: اما ان... و اما ان... o, ikisindən birini seçməlidir: ya..., ya da...; seçmə, ən yaxşı
- خِيَارٌ [2] *topl.* xiyar; ~ قثّة tutulmuş tər xiyar; ~ شنبر *bot.* a) Çin darçını, kassiya, sənə; b) qınlı kassiya
- خِيَارَةٌ *c.* ات - xiyar
- خَيْرٌ *c.* أَخْيَارٌ , خِيَارٌ 1. 1) yaxşı, gözəl, üstün; كان بـ~ yaxşı olmaq; انتهى على ~ yaxşı qurtarmaq; 2) daha yaxşı; ən yaxşı; هو ~ منها o ondan yaxşıdır; على ~ وجه ən gözəl tərzdə; و من الـ~ ان... daha yaxşı olar ki...; خير لنا الآ ان... bizim üçün daha yaxşı olar ki, ... olmasın; ~ الناس انفعهم للناس insanların ən yaxşısı insanlara daha faydalı olanıdır; والـ~ كل الـ~ في ان... ən yaxşısı odur ki...; رحّب بهم ~ ترحيب o onları olduqca xoş salamladı; 2. xeyir, yaxşılıq, fayda; الـ~ العامّ ümumi rifah; اهل الـ~ yaxşı insanlar; صباح الـ~ sabahın xeyir!; كثّر الله ~ك çox sağ ol! (*yaxşılıq müqabilində təşəkkür*: Allah yaxşı işlərini daha artıq eləsin!; *xalq dil.* كتّر خيرك)
- خَيِّرٌ xeyir, yaxşı, xeyirxah
- خَيْرَةٌ yaxşılıq, xeyirxahlıq
- خَيْرَاتٌ *c.* 1) yaxşılıq, sərvət; təbii sərvətlər; ~ البلاد الطبيعية ölkənin təbii sərvətləri; 2) əmlak; 3) xeyrat
- خِيرَةٌ , خِيَرَةٌ 1) seçim, seçki; 2) seçmə, ən yaxşı
- خَيْرُونَ *c.* yaxşı insanlar, yaxşılıq edənlər, xeyriyyəçilər
- خِيرِيٌّ *bot.* şəbbü (*çiçəyi*); ~ أصفر şəbbü (*gülü*)
- خَيْرِيٌّ xeyriyyə -i/-ı; جمعية ~ـة xeyriyyə cəmiyyəti
- خَيْرِيَّةٌ xeyriyyəçilik
- مُتَخَيَّرٌ seçmə, ən zərif, nəfis
- مُخْتَارٌ [1] 1) seçilmiş; المكان الـ~ sevimli, çox xoşlanılan yer; 2) muxtar; seçimi olan; ا~ könüllü olaraq
- مُخْتَارٌ [2] *c.* مَخَاتِيرُ kəndxuda
- مُخْتَارَاتٌ *c. ədəb.* seçilmiş əsərlər
- مَخْتَرَةٌ kəndxudanın olduğu yer; دار الـ~ kəndxudanın idarəsi
- مُخَيَّرٌ seçki hüququ olan; ا~ könüllü olaraq; *fəls.* iradə azadlığı olan

خَيْزُرَانٌ *topl.* hind qamışı; bambuk

- خَيْزُرَانَةٌ *c.* ات - 1) qamış, qarğı; 2) çubuq, əl ağacı

I (خيس) خَاسَ (i) خَيْسٌ üstündə durmamaq (*sözünün*); ميزان لا يشيل ولا يخيس dəqiq tərəzi

- خِيسٌ *c.* أَخْيَاسٌ yuva (*vəhşi heyvanın*)

(خيش) II خَيَّشَ qızılla naxış tikmək, naxış getmək

- خَيْشٌ giş, cod kətan, parusin
- خَيْشَةٌ *c.* ات - 1) giş, cod kətan, parusin parçası; 2) bədəvi çadırı; 3) kisə, xaşa, xaral
- مُخَيِّشٌ zərxara

خَيْشُومٌ *c.* خَيَاشِيمُ 1) burun; burun deşiyi; 2) qəlsəmə

I (خيط) خَاطَ (i) خِيَاطَةٌ tikmək; خاط الجرّاح الجراح cərrah yaranı tikdi; II خَيَّطَ = I; V تَخَيَّطَ tikilmək

- خَائِطٌ dərzi
- خَائِطَةٌ *c.* ات - dərzi qadın
- خُيَيْطَةٌ *c.* ات - kiçik lif, tel
- خِيَاطٌ iynə

- خَيَّاط dərzi
- خَيَّاطَة c. اتَ - dərzi qadın, tikişçi qadın; ~ آلَة tikiş maşını
- خِيَاطَة tikiş; dərzilik; ماكينة (مكنة) الـ~ (بالرجل، باليد، بالموتور) tikiş maşını (*ayaqla, əllə, motorla*)
- خَيْط c. خُيُوط , خُيُوطَة , أَخْيَاط 1) iplik; lif, tel; الخيوط الاصطناعيّة التركيبيّة sintetik süni lif; 2) sap; qaytan; fitil; اشعال البارود ~ Bikford fitili; الصنارة ~ tilov ipi; القنب ~ viş, ip; بكرة الـ~ sap çarxı; الشاغول ~ *yaxud* البَنَّاء ~ şaqul; باطل ~ hörümçək toru; حيك خيوط المؤامرة sui-qəsd toru qorumaq; الابيض الـ~ *yaxud* مع اول خيط الفجر الاول sübhün ilk işartıları; خيوط النهار sübh tezdən; الاسود الـ~ gecənin zülməti; أمل ~ ümid işartısı
- خَيْط c. خِيطَان dəstə, qatar (*dəvəquşu, çəyirtkə*)
- خَيْطِيّ sap -i/-ı; sapdan toxunmuş
- خُيَيْط c. اتَ - nazik lif, tel, sap
- مَخِيط , مُخَيَّط tikilmiş
- مِخْيَط = خِيَاط
- مِخْيَطَة c. اتَ - tikiş maşını

(خيف) II خَيَّفَ uzaqlaşmaq, çıxıb getmək (*haradan* عن)
- أَخْيَاف 1) müxtəlif mənşəli (*insanlar*); 2) bir anadan, ayrı-ayrı atalardan; إخوة ~ qarın-

lında təsəvvür etmək, xəyala gətirmək; xəyal etmək, düşünmək VI تَخَايَلَ 1) özündən bədgüman olmaq; özü haqqında yüksək fikirdə olmaq; 2) görünmək, xəyala gəlmək (*göz önünə* بعينيه); ağlına gəlmək (*fikir*); VIII إِخْتَالَ = VI
- إِخْتِيَال lovğalıq, təşəxxüs, təkəbbür, özü haqqında yüksək fikirdə olma
- أَخْيَل [1] lovğa, təşəxxüslü, təkəbbürlü, özü haqqında yüksək fikirdə olan
- أَخْيَل [2] c. أَخَايِل 1) göyçəqarğa; 2) yaşıl ağacdələn
- تَخَيُّل təxəyyül, təsəvvürdə canlandırma
- تَخَيُّلَات c.: ادبيّة ~ ədəbi obrazlar
- تَخَيُّلِيّ xəyali
- خَال özündənrazılıq, özündən bədgümanlıq, özü haqqında yüksək fikirdə olma
- خَيَال c. أَخْيِلَة 1) xəyal, təxəyyül, fantaziya; arzu; utopiya; ركب متن الـ~ xəyal atına minmək, xəyallara qapılmaq; 2) kölgə; siluet; əks; kabus, görüntü; 3) الظل ~ Çin kölgələri; 4) uyuq, qorxuluq
- خَيَّال c. خَيَّالَة [1] minikli, atlı, süvari
- خَيَّالَة [2] süvari qoşun
- خَيَالَة c. اتَ - 1) kölgə; siluet; 2) kino; خيالات في النظر gözə görünən görüntülər

- خَيْلُولَة 1) təxəyyül; 2) özündən bədgümanlıq, özü haqqında yüksək fikirdə olma
- خَيْلِيّ atlı, at -i/-ı
- مُخْتَال lovğa, təşəxxüslü, təkəbbürlü, özünüöyən
- مَخِيلَة c. مَخَايِل , مَخَائِل 1) keyfiyyət, ləyaqət; dəyər, qiymət; 2) əlamət, nişan; مخايل الاهتياج həyəcan əlamətləri
- مُخَيِّلَة xəyal, təxəyyül, fantaziya; هذا من ابتداع ~ـه bu onun təxəyyülünün məhsuludur

(خيم) II خَيَّمَ 1) xeymə, çadır qurmaq; xeymədə, çadırda yaşamaq; 2) çökmək (*sakitlik, qaranlıq*); örtmək, bürümək (*nəyi* على); اليأس في روحه ~ *məcaz.* onu məyusluq bürüdü; V تَخَيَّمَ xeymə, çadır qurmaq; düşərgə salmaq
- خَيَّام xeymədüzəldən, xeymə, çadır ustası
- خِيم 1) meyil; 2) qabiliyyət, təbiət, xarakter; 3) niyyət; أخذ ~ـه kimisə imtahana çəkmək
- خَيْمَة c. خِيَام , خِيَم xeymə, çadır; pavilyon; talvar
- خَيْمِيّ c. خَيْمِيَّة = خِيَام
- مُخَيَّم c. اتَ - düşərgə

خَيْنَة c. اتَ - kəmənd, tələ, cələ, duzaq

mək, özündən

- خَيَالِيّ 1) kölgə -i/-ı; المسرح الـ~ kölgə teatrı, qaragöz; 2) kölgə teatrının artisti

د

د (دَال) dəl (*ərəb əlifbasının səkkizinci hərfi; rəqəm mənası 4*)

د الدكتور *sözünün qısaldılmış forması*

دا *xalq dil.* bu (*kişi c.*); دي bu (*qadın c.*)

دَاءٌ *bax:* دوا

دَاتُورَةٌ *bot.* tatla, dəli bəng (*zəhərli bitki*), bihuşdarı

دَادَى dayəlik etmək; uşağa baxmaq; əzizləmək (*uşağı*)

دَادَةٌ *c.* ات - dayə; tərbiyəçi; mürəbbiyə

دَارْوِينِيٌّ darvinçi, darvinist; ـة~ الـ darvinizm

دَاغٌ *c.* ات - dağ, damğa

دَالْ delta; النهر ~ çayın deltası

دَالِيَا *bot.* georgin

دَامَا dama (*oyun*); لوحة الـ~ dama taxtası; dama qutusu; حجر الـ~ dama daşı; ~ صلع daş damaya keçdi

دَانٌ iri mirvari dənəsi

دَانَةٌ *c.* ات - qumbara, mərmi, güllə

دَانِقٌ *bax:* دنق

دَانِمَرْكِيٌّ 1. Danimarka -i/-ı; ـة~ الـ Danimarka dili; حركات ~ـة idman gimnastikası; 2. danimarkalı

دَانِيَال *xüs. ad k.* Daniil

دَاوُدُ *yaxud* دَاوُودُ *xüs. ad k.* Davud

دَايَةٌ mamaça; dayə (*xəstəxanada*)

I دَأَبَ (ə) دَأْبٌ , دُؤُوبٌ çalışmaq; səylə işləmək; səy göstərmək (*nədə* في)

دَائِبٌ 1) çalışqan, səylə işləyən; 2) qeyrətli, işə can yandıran; ardıcıl; ـان~ الـ *tasn.* gecə ilə gündüz

- دَأْبٌ 1) səy, çalışqanlıq; ~بـ səylə; çalışqanlıqla; ardıcıl olaraq; 2) vərdiş; adət; xüsusiyyət; ~ـه السكر içməyə adət edib; işi-peşəsi sərxoşluqdur

- دَأْبٌ səy, çalışqanlıq

- دَؤُوبٌ çalışqan, əməksevər, səy göstərən

- دَئِبٌ = دَائِبٌ

دَأْدَاءٌ zil qaranlıq (*gecə haqqında*)

I دَبَّ (ə/i) دَبِيبٌ 1) sürünmək; iməkləmək; دب في احشائها qarnında tərpənmək (*uşaq anasının qarnında*); 2) yavaş-yavaş hərəkət etmək; كل من هب و دب *bax:* هَبَّ; 3) nüfuz etmək (*hara* في); دب في نفسه kimisə bürümək, kiminsə qəlbinə girmək (*hiss, şübhə və s.*); 4) döyəcləmək, vurmaq; دب على صدره sinəsinə vurmaq; II دَبَّبَ itiləmək, yonmaq

- دَابٌّ sürünən

- دَابَّةٌ *c.* دَوَابُّ heyvan, dördayaqlı; minik heyvanı; *c.* iş heyvanı; الارض ~ *zool.* termit, ağ qarışqa

- دُبٌّ *c.* دِبَبَةٌ ayı; الابيض ~ الـ *yaxud* القطبي ~ الـ ağ ayı; البحر ~ dəniz pişiyi; الاكبر ~ الـ *astr.* Böyük Ayı bürcü; رجل الدب *bot.* ayıpəncəsi; شجرة الـ~ *bot.* yemişan

- دَبَّابٌ sürünən

- دَبَّابَةٌ *c.* ات - 1) tank; zirehli avtomobil; ثقيلة ~ ağır tank; 2) dəbbabə (*qədimdə şəhərlərin mühasirəsində istifadə olunan dəzgah*)

- دُبَّةٌ *c.* دِبَابٌ təpə, qum təpəsi

- دُبَّةٌ *c.* ات - dişi ayı

- دُبِّيٌّ ayı (*sif.*)

- دُوَيْبَةٌ , دُوَيْبَّةٌ *c.* ات - xırda heyvan

- دَبِيبٌ sürünən

- مَدَبٌّ *c.* مَدَابُّ su yatağı, suyun yolu; məcra

- مُدَبَّبٌ itilənmiş; iti, sivri; الذقن ~ sivriçənə, çənəsi sivri; الانف ~ sivriburun

دُبَّاخٌ atlanbac (*oyun*)

I دَبَجَ (u) دَبْجٌ 1) bəzəmək; 2) gözəl, obrazlı dildə yazmaq; II دَبَّجَ 1) bəzəmək; bər-bəzək vurmaq; 2) tərtib etmək, təlif etmək; quraşdırmaq; 3) gözəl, obrazlı dildə yazmaq

- دِيبَاجٌ ipək; zərxara

- دِيبَاجَةٌ *c.* ات - 1) dibaçə, obrazlı dildə yazılmış müqəddimə; kitabın naxışlarla bəzədilmiş ilk səhifələrindən biri; 2) *ədəb.* üslub; 3) *məcaz.* üz, sifət, sir-sifət

- مُدَبَّجٌ 1) bəzənmiş, bər-bəzəkli; 2) obrazlı dildə yazılmış

- دَبْدَبَ 1) ayaqlarını yerə vurmaq, tappıldatmaq, ayaq döymək; 2) itiləmək

- دَبْدَبَةٌ 1) ayaqlarını yerə döymə, tappıldatma; 2) itiləmə

- دَبُّوبَةٌ *c.* دَبَادِيبُ iti tərəf; uc; ağız, tiyə

I دَبَرَ (u) دُبُورٌ 1) arxa çevirmək (*kimə-nəyə*); 2) çıxıb getmək, geri çəkilmək; 3) keçmək (*vaxt*); II دَبَّرَ 1) tədbir görmək; əvvəlcədən hazırlamaq; idarə etmək; aparmaq (*təsərrüfatı*); ...لامره بحيث ~ o, işini elə qurdu ki, ...; 2) fikirləşmək, tədbir tökmək; əncam çəkmək; iş qurmaq; تهمة ~ uydurma ittiham irəli sürmək; مكيدة ~ hiylə qurmaq, tələ qurmaq; III دَابَرَ mübarizə aparmaq; müqavimət göstərmək; IV أَدْبَرَ arxa çevirmək (*kimə-nəyə*); geri çəkilmək, çıxıb getmək (*haradan* عن); V تَدَبَّرَ 1) fikirləşmək, tədbir tökmək; nəzərdən keçirmək; 2) tədbirli olmaq; tədbirlə hərəkət etmək; في النفقة ~ qənaət etmək; VI تَدَابَرَ bir-birilə ədavət aparmaq, düşmənçilik etmək, razılaşmamaq; X إِسْتَدْبَرَ 1) arxa çevirmək (*kimə-nəyə*); üz döndərmək; 2) geri çəkilmək; هاربا ~ dönüb qaçmaq

- إِدْبَارٌ geri çəkilmə, çıxıb getmə

- تَدْبِيرٌ *c.* تَدَابِيرُ 1) tədbir tökmə; idarə etmə; aparma (*məs., təsərrüfatı*); المنزلي ~ الـ ev təsərrüfatı; 2) qənaətcillik; 3) tədbir; تدابير الحيطة ehtiyat tədbirləri; ... لـ اتّخذ التدابير ...üçün tədbirlər görmək

- دَابِرٌ 1. 1) axırıncı; 2) keçən, ötən; ذهب كأمس ~ *məcaz.* yox olmaq, itmək; 2. *c.* دَوَابِرُ 1) qalıq; قطع ~ هم onların kökünü kəsmək; 2) kök

- دَابِرَةٌ *c.* دَوَابِرُ mahmız (*quşlarda*)

- دُبَارَةٌ 1) qaytan, bağ, ip; 2) hiylə, kələk, biclik, fənd

- دُبْرٌ , دُبُرٌ *c.* أَدْبَارٌ 1) arxa, ard, dal, arxa hissə; من ~ arxadan; في ~ه arxasınca; 2) sağrı, yan; ولى ~ه dönüb qaçmaq; ولى الادبار geri çəkilmək, qaçmaq; القى ~ اذنيه بنصائح nəsihətləri qulaqardına vurmaq

- دَبَرَانٌ: ~ الـ *astr.* Aldebaran

- دَبْرٌ *c.* أَدْبُرٌ , دُبُورٌ arı beçəsi

- دَبْرَةٌ [1] arı; eşşəkarısı

- دَبْرَةٌ [2] *c.* دِبَارٌ məğlubiyyət; baxtın dönüklüyü

- دَبَرِيٌّ axırıncı; sonrakı; gecikmiş, yubanmış; رأي ~ sonrakı fikir

- دَبُورٌ qərb küləyi

- دَبُّورٌ *c.* دَبَابِيرُ 1) arı; eşşəkarısı; 2) ulduzcuq (*fərqlənmə nişanı*)

- دَبُّورَةٌ 1) çəkic (*daşyonan*); فرقة الـ~ qayalıqlarda partlatma işləri aparan fəhlə briqadası; 2) ulduzcuq (*fərqlənmə nişanı*)

- دَبِيرٌ arxada olan; لا يفرق بين قبيله و ~ه o, kütbeyinin biridir; iki eşşəyin arpasını bölə bilmir

- دُبَارَةٌ = دُوبَارَةٌ

- مُدَبَّرٌ əvvəlcədən hazırlanmış, qurulmuş

- مُدَبِّرٌ 1) qənaətcil, tədbirli; 2) qurucu; təsərrüfat müdiri; rəhbər; المكايد ~ fitnəfəsadçı, intriqan

(دبس) II دَبَّسَ 1) sancmaq, taxmaq (*məs., orden*); الاوراق ~ kağızları sancaqla sancaqlamaq; 2) doşab çəkmək

- دَبَّاسٌ balsatan, doşabsatan

- دَبَّاسَةٌ *c.* ات - qısqac, sancaq

- دِبْسٌ doşab
- دَبُّوسٌ c. دَبَابِيسُ sancaq; انكليزيّ ~ ingilis sancağı; الرسم ~ dəftərxana knopkası; الشعر ~ baş sancağı; الغسيل ~ paltar sancağı
- مِدْبَسَةٌ c. مَدَابِسُ sancaq yastıqçası
دَبْشٌ köhnə şeylər, köhnə-kürüş, cır-cındır; zir-zibil
- دَبْشٌ çınqıl, qırma daş; tikinti daşı; قطعة ~الـ çay daşı, çaylaq daşı
دِبْشَكٌ qundaq; البندقيّة ~ tüfəng qundağı
I دَبَغَ (ə) دَبْغٌ aşılamaq, dabbağ etmək, emal etmək (*dərini*); VII إِنْدَبَغَ aşılanmaq
- دَبَّاغٌ dabbağ, dəriaşılayan
- دِبَاغَةٌ aşılama, dabbağ etmə
- دِبْغٌ c. أَدْبَاغٌ *yaxud* دِبْغَةٌ c. دِبَغٌ aşılayıcı maddə
- مَدْبَغَةٌ c. مَدَابِغُ dabbağxana, dəri karxanası
I دَبِقَ (ə) دَبَقٌ yapışmaq (*nəyə* بـ); II دَبَّقَ 1) tutmaq (*quşları yapışqanla*); 2) tapmaq, əldə etmək, ələ keçirmək (*nəyi* على *yaxud təs. hal*); V تَدَبَّقَ 1) tutulmaq (*yapışqana yapışmaqla-quşlar haqqında*); 2) özü üçün tapmaq, əldə etmək; VII إِنْدَبَقَ qır-saqqız olmaq, yapışmaq, əl çəkməmək, qəmiş olmaq
- دَابُوقٌ , دِبْقٌ c. أَدْبَاقٌ yapışqan (*quş tutmaq üçün*)
- دَبِقٌ 1) yapışan, yapışqan; 2) qarayaxa, zəhlətökən, qəmiş
- دِبْقٌ *bot.* bağamburc
- دَبْقَةٌ meyil, həvəs; adət, vərdiş
I دَبَكَ (i) دَبْكٌ 1) ayaqlarını yerə vurmaq, tappıldatmaq; 2) dəbkə rəqsi oynamaq
- دَبْكَةٌ 1) tappıltı; səs-küy; 2) *həmç.* رقص ~الـ dəbkə rəqsi (*Livanda rəqs*)
I دَبَلَ (u, i) دَبْلٌ gübrələmək, gübrə vurmaq
- دُبَالٌ c. أَدْبِلَةٌ gübrə, peyin, çürüntü
- دَبْلٌ c. دُبُولٌ 1) kiçik çay; 2) *tibb.* bubon (*qasıqda limfa vəzilərinin iltihabı*)

- دَبْلَانٌ ağ çit
- دِبْلَةٌ c. دِبَلٌ üzük; *həmç.* الزواج ~ nişan üzüyü
دَبْلَجَ *kino* dublyaj etmək
- مُدَبْلَجٌ dublyaj edilmiş film
- دَبْلَجَةٌ dublyaj etmə, dublyaj
- دِبْلُومٌ , دِبْلُومَةٌ c. دِبْلُومَاتٌ diplom; şəhadətnamə
- دِبْلُومَاتِيٌّ , دِبْلُومَاسِيٌّ , دِيبلُومَاسِيٌّ c. دَبَالِسَةٌ 1. diplomatik; ~ محرّر diplomatik icmalçı; 2. diplomat
- دِبْلُومَاسِيَّةٌ diplomatiya; بـ~ diplomatcasına
دَبًى *topl.* bala çəyirtkə
- دَبَاةٌ c. دَبَيَاتٌ bala çəyirtkə
I دَثَرَ (u) دُثُورٌ pozulmaq, yox olmaq, itmək; köhnəlmək; II دَثَّرَ 1) pozmaq, silmək; 2) məhv etmək; 3) örtmək, gizlətmək, örtüb basdırmaq; V تَدَثَّرَ örtülmək, sarınmaq, bürünmək (*nəyə* بـ , في); VII إِنْدَثَرَ 1) pozdurulmaq, sildirilmək; itib getmək, mövcudluğunu itirmək; 2) sönmək, sönüb getmək; 3) ötmək, ötüb keçmək; sovuşmaq; 4) köhnəlmək
- إِنْدِثَارٌ 1) itib getmə, yox olma; mövcudluğunu itirmə; 2) sönüb getmə; 3) köhnəlmə
- دَاثِرٌ 1) pozulmuş, silinmiş, itib getmiş; 2) köhnəlmiş
- دِثَارٌ c. دُثُرٌ üst paltarı; örtük; yüngül qadın xələti
- دَثْرٌ dövlət, var, sərvət; bolluq
- دُثُورٌ itib getmə, məhv olma; annigilyasiya; التجدد و ~الـ *biol.* metabolizm
(دجّ) II دَجَّجَ بالسلاح ~ başdan ayağa silahlandırmaq; V تَدَجَّجَ : بالسلاح ~ başdan ayağa silahlanmaq
- دُجٌّ qaratoyuq
- دَجَاجٌ *topl.* ev quşları; toyuq; الهند ~ *yaxud* فرعون ~ الحبش ~ hindtoyuğu; الوادي ~ *yaxud* firəngtoyuğu; الارض ~ cüllüt; الغابة ~ meşəcüllütü
- دَجَاجَةٌ c. ـات - toyuq; ~الـ *astr.* Qu bürcü

- دَجَّاجِيٌّ 1. toyuq -i/-ı; 2. toyuqsatan
- دُجَّةٌ qaranlıq, zülmət
- دُجُوجِيٌّ qaranlıq, zülmət; اسود ~ qapqara, zil qara, kömür kimi qapqara
- مُدَجَّجٌ 1.: بالسلاح ~ başdan ayağa silahlanmış; باللحم و الشحم ~ ət-piy basmış; 2. *zool.* oxlu kirpi
I دَجِرَ (ə) دَجَرٌ pərt olmaq; tutulmaq, çətin vəziyyətə düşmək, çaşıb qalmaq
I دَجَلَ (ə) دَجْلٌ yalan danışmaq, yalan demək; II دَجَّلَ 1) rəng, zər, qızıl suyu çəkmək; الارض ~ torpağı gübrələmək; 2) aldatmaq (*kimi* على)
- دِجَالٌ gübrə, peyin
- دَجَّالٌ [1] c. دَجَاجِلَةٌ yalançı; şarlatan; طبيب ~ fırıldaqçı həkim; ~الـ *yaxud* المسيح ~الـ dəccal
- دَجَّالٌ [2] 1) qızıl suyu; 2) zər
- دُجَالَةٌ qatran
- دَجَلٌ yalan, şarlatanlıq, fırıldaq
I دَجَنَ (u) دُجُونٌ 1) ələ öyrəşdirilmək, əhliləşdirilmək; 2) qara, qaranlıq olmaq; II دَجَّنَ ələ öyrəşdirmək, əhliləşdirmək; III دَاجَنَ yaltaqlanmaq, yaltaqlıq etmək; üzə gülə-gülə iş görmək; IV أَدْجَنَ qaranlıq olmaq (*gecə haqqında*)
- أَدْجَنُ *q.* دَجْنَاءُ c. دُجْنٌ qara, qaranlıq, tünd
- دَاجِنٌ c. دَوَاجِنُ 1. ələ öyrəşdirilmiş, əhliləşdirilmiş; 2. ev heyvanı; ev quşları; الحيوانات ـة ~الـ ev heyvanları; الطيور ـة ~الـ ev quşları; تربية الدواجن quşçuluq
- دَجْنٌ c. دُجُونٌ , أَدْجَانٌ bərk yağış
- دُجْنَةٌ c. ـات - dəyənək, küt adam, qanmaz adam
- دُجْنَةٌ qaranlıq, zülmət
- مُدَجَّنٌ ələ öyrəşdirilmiş, əhliləşdirilmiş; المدجّنون *tar.* müdəccənun (*İspaniya yerli əhali tərəfindən geri alındıqdan sonra orada qalıb xristianlığı qəbul etmiş ərəblər*)

I (دجو) دَجَا (u) دَجْوٌ 1) qaranlıq, zülmət olmaq; 2) yayılmaq; III دَاجَى 1) riyakarlıq etmək, yaltaqlanmaq; 2) gizlətmək (*hirsini, acığını*)
- دَاجٍ *q.* دَاجِيَةٌ qaranlıq, qara; مستقبل ~ qaranlıq gələcək
- دَجْوَةٌ qaranlıq, zülmət
- دَجْوَةٌ = دُجًى
- دَيَاجِي = دَجْوَةٌ : الليل ~ gecənin qaranlığı
- مُدَاجَاةٌ yaltaqlıq etmə, riyakarlıq etmə
I دَخَّ (ə/u) دَخٌّ gizlətmək
(دحدح) تَدَحْدَحَ ağır-ağır, axsaya-axsaya yerimək, ayaqlarını sürüyə-sürüyə yerimək
- دَحْدَحٌ c. دَحَادِحُ *yaxud* دَحْدَاحٌ c. دَحَادِيحُ pota, enlikürək
دَحْدَرَ diyirlətmək, yuvarlatmaq, üzüaşağı buraxmaq; تَدَحْدَرَ diyirlənmək, üzüaşağı düşmək, yıxılmaq
- دَحْدَرَةٌ diyirlətmə, üzüaşağı buraxma
- دَحْدُورَةٌ c. دَحَادِيرُ eniş, yamac
- دُحْدَيْرَةٌ c. دُحْدَيْرَاتٌ = دَحْدُورَةٌ
I دَحَرَ (ə) دَحْرٌ , دُحُورٌ 1) məğlub etmək, darmadağın etmək; 2) *məch.* məğlub olmaq; VII إِنْدَحَرَ darmadağın edilmək; tar-mar edilmək; məğlub edilmək
- إِنْدِحَارٌ məğlubiyyət, dağıdılma
- إِنْدِحَارِيٌّ məğlubiyyətçi
- إِنْدِحَارِيَّةٌ məğlubiyyətçilik
- مَدْحُورٌ məğlub edilmiş, darmadağın edilmiş, dağıdılmış
دَحْرَجَ diyirlətmək, endirmək; başıaşağı buraxmaq; تَدَحْرَجَ diyirlənmək, enmək, düşmək
- دَحْرَجَةٌ diyirlətmə
- دُحْرُجٌ *topl.* çölnoxudu

I نَحِسَ (ə) نَحَسٌ irinləmək, çirk eləmək (*barmaq haqqında – dırnaqda*)

- داحِسٌ, داحُوسٌ *tibb.* dolama

I دَحَشَ (ə) دَحْشٌ salmaq, taxmaq, basmaq, soxmaq, tıxamaq; VII إِنْدَحَشَ salınmaq, taxılmaq, basılmaq, soxulmaq, tıxanılmaq

I دَحَضَ (ə) دَحْضٌ rədd etmək, inkar etmək; danmaq لا يُدْحَضُ *məch.* danılmaz, inkaredilməz; II دَحَّضَ = I; IV أَدْحَضَ = I

- دَحْضٌ inkar etmə, danma; لا يقبل الـ~ ان... inkar etmək olmaz ki...

I دَحَمَ (ə) دَحْمٌ itələmək

دَحَى (ə) دَحْيٌ 1) diyirlətmək (*məs., kürəciyi*); 2) vərdənələmək; basıb hamarlamaq (*yolu*)

- مِدْحَاةٌ *c.* مَدَاحٍ 1) kürəcik (*oyun üçün*); 2) *tex.* vərdənə

I دَخَرَ *bax:* ذَخَرَ

دُخَسٌ delfin

I دَخَلَ (u) دُخُولٌ 1) girmək; 2) nüfuz etmək, keçmək (*hara* في); 3) daxil olmaq (*hara təs. hal və ya* في); tərkib hissəsi olmaq (*nəyin*), daxil edilmək (*hara* في); الجمعيّة ~ cəmiyyətə daxil olmaq; الجامعة ~ universitetə daxil olmaq; على عامه العاشر ~ on yaşına keçmək; معه في مفاوضات ~ kiminləsə danışıqlara girmək; 4) yanına keçmək, gəlmək (*kimin* على); 5) daxil etmək, içəri salmaq (*kimi* بـ); ~ـه الشكّ içinə şübhə damdı; ~ت العبارة عليه بالتركيّ o heç nə başa düşmədi (*hərf.* ona elə gəldi ki, söz türkcə deyildi); ~ في عقله *məch.* ağlı çaşıb; ~ على زوجته arvadı ilə əlaqədə olmaq; ~ قيد الخدمة (العمل) sıraya daxil olmaq, işə salınmaq (*məs., zavod*); II دَخَّلَ 1) salmaq, daxil etmək; 2) qoymaq (*tədris müəssisəsinə*); ~ـه ابوه في المدرسة atası onu məktəbə qoyub; III دَاخَلَ 1) müdaxilə etmək; 2) qatışmaq; 3) bürümək (*istək, arzu haqqında*); girmək, dammaq (*şübhə*); IV أَدْخَلَ daxil etmək; içəri salmaq; idxal etmək; ~ في الاذهان انِ... beyinlərinə yeridib ki...; V تَدَخَّلَ 1) müdaxilə etmək; girişmək (*məs., müzakirəyə*); 2) daxil olmaq (*tərkib hissəsi kimi*); VI تَدَاخَلَ 1) başqaları ilə birlikdə girmək, daxil olmaq; 2) müdaxilə etmək, girişmək; 3) dammaq, düşmək, girmək (*şübhə haqqında*); 4) qarşılıqlı surətdə nüfuz etmək, bir-birinin içinə girmək; qatışmaq (*nəyə* في); 5) çəlpəşmək, bir-birinə qarışmaq, bir-birinə dolaşmaq; qismən üst-üstə düşmək

- إِدْخَالٌ daxil etmə; idxal etmə; tərkibə salma

- أَدْخَلُ daha tez anlaşılan, daha münasib

- تَدَاخُلٌ 1) müdaxilə; intervensiya

- تَدَخُّلٌ müdaxilə; عدم الـ~ في الامور الداخليّة daxili işlərə qarışmama; الـ~ المسلّح silahlı müdaxilə, intervensiya

- دَاخِلٌ 1. 1) daxil olan; 2) daxili; 2. iç, bir şeyin daxili; داخله onun içində; داخل الظرف zərfin içində; من الـ~ içəridən, daxildən; ~ـًا a) daxilə; b) daxildə

- دَاخِلَةٌ *c.* دَوَاخِلُ 1) iç, daxili hissə; *c.* daxili vilayətlər (*ölkənin*); 2) daxili hiss, həyəcan

- دَاخِلِيٌّ daxili; تجارة ~ـة daxili ticarət; حرب ~ـة vətəndaş müharibəsi; طلب ~ internat şagirdi; ملاحة ~ـة çay gəmiçiliyi; مدرسة ~ـة *bax:* مدرسة ; وزارة الـ~ـة *yaxud* الـ~ـة daxili işlər nazirliyi

- دَاخِلِيَّةٌ iç, bir şeyin içi, daxili; البلاد ~ ölkənin daxili vilayətləri

- دَخْلٌ *c.* دُخُولٌ 1) gəlir, mədaxil; الـ~ القوميّ (الوطنيّ) milli gəlir; دخول ثابتة sabit gəlir; ضريبة الـ~ gəlir vergisi; صاحب الـ~ rantye, renta sahibi; لصحاب الدخول الكبيرة böyük gəlir

sahibləri; 2) müdaxilə; 3) dəxl, əlaqə, münasibət; كان له ~ في هذا الامر bu işin ona dəxli vardı; و ما ~ـه في هذا؟ onun buna nə dəxli var? 4) şübhə, şəkk; دخلك zəhmət olmasa!, xahiş edirəm!

- دَخَلٌ 1) ağlın çaşması; 2) qüsur, naqislik, eyb, əskiklik

- دَخْلَةٌ , دِخْلَةٌ [1] gizli fikirlər, niyyətlər; طاهر الـ~ təmiz niyyətli

- دَخْلَةٌ [2], دُخْلَةٌ giriş; ليلة الـ~ zifaf gecəsi, toy gecəsi

- دُخَّلَةٌ ötməquşu

- دُخُولٌ 1) giriş; رسم الـ~ idxal rüsumu; 2) daxil olma; 3) nüfuz etmə

- دُخُولِيَّةٌ şəhər rüsumları

- دَخِيلٌ *c.* دُخَلَاءُ 1. 1) kənar; 2) dəxil, himayə axtaran, kömək istəyən; 2. 1) gəlmə; 2) *qram.* gəlmə sözlər (*ərəb dilində*); دخيلك zəhmət olmasa! كانت ~ـة في كل بيت o, hər evə məhrəm idi (*girib-çıxan idi*)

- دَخِيلَةٌ *c.* دَخَائِلُ gizli fikir, niyyət; ~ نفسي qəlbimin sirri; دخائل المسألة (الامر) işin gizli tərəfləri

- مُتَدَاخِلٌ 1) müdaxilə edən, qarışan; 2) dərinə gedən

- مُتَدَخِّلٌ 1. müdaxilə edən, qarışan; 2. müdaxiləçi

- مُدَاخَلَةٌ müdaxilə

- مَدْخَلٌ *c.* مَدَاخِلُ 1) giriş, keçid; qapı; alaqapı (*evin*); 2) giriş (*kitaba*); 3) hərəkət tərzi, davranış

- مَدْخُولٌ 1. qeyri-normal; فيه ~ saxtalaşdırılmış; الضمير ~ vicdanı təmiz olmayan; 2. *c.* مَدْخُولَاتٌ , مَدَاخِيلُ mədaxil, gəlir

دَخْمَسَ aldatmaq

- دَخْمَسَةٌ aldatma, aldanma; kələk, fırıldaq

I دَخَنَ (ə) دَخْنٌ 1) çəkilmək, tüstülənmək, tüstülətmək; 2) tüstü iyi gəlmək, vermək; II دَخَّنَ 1) çəkmək (*tütün*); الحشيش ~ həşiş çəkmək; السيجارة ~ siqaret çəkmək; 2) hisə vermək (*əti, balığı*); 3) tüstüyə vermək (*məs., bitkiləri – təs.hal və ya* على); IV أَدْخَنَ tüstü buraxmaq, tüstüləmək, dəm çalmaq

- أَدْخَنُ *q.* دَخْنَاءُ *c.* دُخْنٌ boz, bozumtul, tüstü rəngində; tünd rəngdə

- تَدْخِينٌ 1) siqaret çəkmə; اوضة الـ~ siqaret çəkmə otağı; 2) hisə vermə; 3) tüstüyə vermə

- دَاخِنٌ tüstüləyən; tüstülü

- دَاخِنَةٌ *c.* دَوَاخِنُ baca, dudkeş

- دَخَاخِنِيٌّ *c.* دَخَاخِنِيَّةٌ tütünsatan

- دُخَانٌ , دُخَّانٌ *c.* أَدْخِنَةٌ 1) tüstü, dəm; buxar; لا ~ بلا نار و لا خبر بلا اصل *məsəl.* od olmasa tüstü çıxmaz, əsas olmasa söz yayılmaz; 2) tütün

- دَخَنٌ tüstü

- دُخْنٌ darı

- دُخْنَةٌ boz, tüstü rəngi; tünd rəng

- دُخَيْنَةٌ *c.* ـات – papiros

- مُدَخِّنٌ papirosçəkən, çəkən

- مَدْخَنَةٌ *c.* مَدَاخِنُ baca, dudkeş

دَدَنٌ zarafat, dəcəllik

(ددي) III دَادَى dayəlik etmək, əzizləmək (*uşağı*)

I دَرَّ (ə/i) دَرٌّ , دُرُورٌ 1) bol olmaq, bol-bol axmaq (*məs., süd, göz yaşları*); 2) gətirmək (*gəlir*); çoxlu miqdarda vermək (*nə kimə* على); درّت السماء بالمطر güclü yağış yağdı; درّ عليه الخير الوافر bolluca xeyir gətirmək; درّت عليه اخلاف النعم *məcaz.* o çox firavan yaşayır (*hərf.* nemət döşləri ona bolluca süd axıtdı); IV أَدَرَّ 1) bol-bol axıtmaq; bolluca süd vermək (*məs., inək*); 2) gətirmək (*bolluca gəlir*); böyük miqdarda vermək (*nə kimə* على); X اِسْتَدَرَّ 1) sağmaq, bolluca axıtmaq; الدموع ~ göz

yaşlarını sel kimi axıtmaq; 2) nəyisə çoxlu miqdarda almağa can atmaq; عطفه ~ kimdənsə mərhəmət diləmək

- إِدْرَار 1) bol-bol tökmə; 2) bərk-bərk fırlanma (*məs., vərdənənin*)

- إِدْرَارَة c. ـَات - təminat, pul, vəsait, maaş, aylıq

- دَرّ süd; لله درك a) sən nə yaxşısan!; b) sən bunu çox yaxşı etmisən!; لله درّ العلماء الذين... necə də yaxşıdırlar o alimlər ki...

- دُرّ *topl.* mirvari

- دُرَّة [1] c. دُرَر mirvari dənəsi, inci, dürr; يتيمة ~ nadir mirvari

- دُرَّة [2] c. دُرَر tutuquşu

- دِرَّة c. دِرَر 1) yelin, əmcək; 2) şallaq, qamçı

- دُرِّيّ parlaq; parıldayan; الكواكب الـ~ـة parlaq ulduzlar

- مُدِرّ 1) güclü ifrazdoğurucu, qovucu; للبول ~ sidikqovucu; للعرق ~ tərqovucu; tərçıxaran, tərlədici; 2) bol

- مِدْرَار çoxlu miqdarda tökən; bol-bol tökülən; ~ مطر şiddətli yağış, güclü yağış, leysan

دَرَابْزُون , دَرَابْزِين , دَرَبْزِين c. دَرَبْزِينَات sürahı, məhəccər; sürahıbənd

دِرَامَا , دِرَامَة c. دِرَامَات drama

- دِرَامِيّ dramatik

I دَرَأَ (a) دَرْء itələmək; uzaqlaşdırmaq; rədd etmək, dəf etmək; geri almaq (*nədən* عن); II دَرَّأَ 1) dəf etmək; geri oturtmaq; 2) uzaqlaşdırmaq; VI تَدَارَأَ bir-birini itələmək; itələşmək; dalaşmaq, savaşmaq; VII إِنْدَرَأَ üzərinə qalxmaq (*kimin*), üzərinə atılmaq, hücum etmək (*kimə* على)

- دَرْء 1) itələmə; kənar etmə; dəf etmə; 2) təzyiq, güc (*məs., selin*)

- دَرِيئَة c. دَرَايَا 1) daldalanacaq, örtü, himayə; sipər, qalxan; 2) hədəf

I دَرِبَ (a) دَرَب öyrədilmək, təlim edilmək (*nəyə*), məşq edilmək (*nədə* بـ); II دَرَّبَ öyrətmək (*nəyi* على); təlim vermək, məşq keçmək, təlimatlandırmaq (*nədə* على); rəftar etməyi öyrətmək (*nə ilə* على); V تَدَرَّبَ öyrənmək, təlim almaq, təlim keçmək; məşq etmək; öyrədilmək, alışdırılmaq (*nəyə* على)

- تَدَرُّب öyrədilmə, təlim; vərdiş; bacarıq

- تَدْرِيب c. ـَات - təlim, məşq, hazırlıq; عسكريّ ~ hərbi təlim, hərbi hazırlıq

- تَدْرِيبِيّ təlim -i/-ı; məşq -i/-ı

- دَرْب c. دُرُوب 1) dağ keçidi; cığır; 2) yol; دروب ملتوية əyri-üyrü, dolanbac yollar; خطّ ~ـه لنفسه الى... özünə harasa yol açmaq; التبّانة ~ *bax*: تَبَّانَة; 3) küçə

- دُرْبَة 1) təcrübə, vərdiş, bacarıq; 2) intizamlılıq

- مُتَدَرِّب təlim keçmiş, məşq keçmiş, öyrədilmiş

- مُدَرَّب təlim keçmiş, məşq keçmiş; təcrübəli

- مُدَرِّب rəhbər, təlimatçı, məşqçi

دَرَبْزِين *bax*: دَرَابْزُون

I دَرْبَسَ rəzəsini vurmaq, cəftələmək

- دِرْبَاس c. دَرَابِيس 1) şir; 2) rəzə, cəftə; 3) gözətçi iti

- دَرْبَسَة rəzəni vurma, cəftələmə

دَرْبَكَ səs salmaq, hay-küy qopartmaq; taqqıldatmaq

- دَرْبَكَة səs, səs-küy; taqqıltı

- دَرَبُكَّة c. ـَات - təbil, dəf, qaval

I (درج) دَرَجَ [1] (u) دُرُوج 1) ağır-ağır getmək; tədricən yerimək; yeriməyə başlamaq (*uşaq haqqında*); 2) böyümək, boy atmaq, inkişaf etmək; في بيئة عربيّة صافية ~ o, saf ərəb mühitində tərbiyə almışdır; 3) çox işlənmək, dövriyyədə olmaq; dəbdə olmaq; 4) ötmək,

keçmək; yox olmaq, itib getmək; qırılmaq; دَرَجَ [2] (u) دَرْج 1) bükmək, bürmələmək, əymək, qatlamaq; 2) daxil etmək, salmaq, yerləşdirmək; qoymaq; دَرِجَ (ə) دَرَج tədricən hərəkət etmək; pillə-pillə qalxmaq (*nəyə* الى); II دَرَّجَ 1) tədricən hərəkət etdirmək; işə salmaq, dövriyyəyə buraxmaq; 2) dərəcələmək; dərəcələrə bölmək; 3) növlərə, dərəcələrə, çeşidlərə ayırmaq; çeşidləmək; 4) pillə-pillə yerləşdirmək; 5) öyrətmək, alışdırmaq; 6) bükmək, qatlamaq; 7) adət halına salmaq (*nəyi* على); 8) elmi dərəcə vermək; IV أَدْرَجَ 1) daxil etmək; salmaq, yazmaq (*məs., siyahıya*); في جدول الاعمال ~ gündəliyə daxil etmək; 2) yerləşdirmək (*qəzetdə*); V تَدَرَّجَ 1) tədricən irəliləmək; pillə-pillə qalxmaq (*nəyə doğru* الى); 2) ardıcıllığı gözləmək (*nədə* في); tədricən keçmək (*nədən* من *nəyə* الى); 3) elmi dərəcə almaq; VII إِنْدَرَجَ 1) daxil edilmək, yerləşdirilmək; 2) ölüb getmək; X إِسْتَدْرَجَ 1) tədricən irəliləmək (*harayasa*); 2) gətirib çıxarmaq (*nəyə* الى); 3) tədricən irəlilətmək, yüksəltmək (*kimisə*); 4) aldadıb gətirmək, aldadaraq çəkmək (*haraya* الى); 5) azdırmaq, yoldan çıxarmaq; المجرم ~ cinayətkardan tədricən ifadə almaq (*istintaq vaxtı*)

- إِدْرَاج daxil etmə, salma; yazma, alma (*siyahıya*)

- تَدْرُج *topl.* c. تَدَارِج qırqovul

- تَدْرُجَة qırqovul

- تَدَرُّج 1) tədricən yüksəlmə, irəliləmə; dərəcələnmə; بالـ~ *yaxud* ~ـاً tədricən; 2) şagirdlik

- تَدْرِيج 1) tədricən irəliləmə, yüksəltmə; بالـ~ *yaxud* ~ـاً tədricən; 2) dərəcələmə, dərəcələrə bölmə; 3) pillə-pillə yerləşdirmək; 4) öyrətmə, alışdırma

- تَدْرِيجَة saçın pillə-pillə düzümü

- تَدْرِيجِيّ tədrici; ardıcıl; ~ـاً tədricən

- دَارِج 1) yeriməyə başlayan; طفل ~ yeriməyə başlayan uşaq; 2) dövriyyədə olan, işləyən, işlək; hamının işlətdiyi; 3) dəbdə olan; 4) adi; 5) xalq -i/-ı; اللغة الـ~ـة xalq dili

- دَارِجَات c. xalq dili sözləri

- دَرَّاج 1) çarx, təkər; 2) vərdənə; 3) velosipedçi

- دُرَّاج *topl.* c. دَرَارِيج *zool.* turac, qarabağır

- دُرَّاجَة c. ـَات – qarabağır

- دَرَّاجَة c. ـَات - 1) uşaqları yeriməyə öyrətmək üçün qurğu, ayaqaçdı arabası; 2) velosiped; diyircəkli araba; بخاريّة ~ *yaxud* ناريّة ~ motosikl

- دَرْج c. دُرُوج 1) lülə halında bükülmüş kağız, tumar; 2) siyahı; 3) bükük, qat, qırış; 4) tərkib (*sözün*); في الكتاب ~ kitabın içində; في ~ الكلام söz əsnasında

- دَرَج c. أَدْرَاج 1) pilləkən, nərdivan; حلزونيّ ~ dolama pilləkən; 2) yol; رجعوا ادراجهم (عادوا) onlar geri döndülər; ارتقى ادراج السماء göyün qatlarına qalxmaq; ادراج الرياح havayı, havaya, boş-boşuna, əbəs yerə

- دُرْج c. أَدْرَاج siyirtmə

- دَرَجَة c. دَرَجَات , دَرَج 1) dərəcə (*həmç. elmi*); كبيرة ~ في böyük dərəcədə; معادلة من الـ~ (الثانية) الاولى birinci (ikinci) dərəcəli tənlik; انتخابات على ~ـين ikidərəcəli seçkilər; جامعيّة ~ elmi dərəcə; الدكتوراه ~ elmlər doktoru dərəcəsi; ظفر بـ~ الماجستير magistr dərəcəsi almaq; الطول ~ uzunluq dərəcəsi; العرض ~ en dərəcəsi; الحرارة ~ hərarət dərəcəsi; الغليان ~ qaynama dərəcəsi; التجمد ~ donma dərəcəsi; 2) rütbə;

ixtisas (*məs., fəhlənin*); يعمل بـــ~ مهندس o, mühəndis dərəcəsində işləyir; 3) səviyyə, növbə; عامله معاملة ~ اولى kiminləsə yəksək səviyyədə davranmaq; بالـــ~ الاولى ilk növbədə; 4) qiymət (*məktəbdə*) بـــ~ جيّد جدّا «çox yaxşı» qiymətlə

- مُتَدَرِّج şagird, usta köməkçisi

- مَدْرَج c. مَدَارِج 1) yol; 2) başlanğıc; 3) *av.* uçuş-enmə yolu (*zolağı*)

- مُدَرَّج c. ات - 1) amfiteatr; tribunalar (*məs., stadionun*); 2) şkala, dərəcələrə bölünmüş lövhəcik; 3) *həmç.* الـــ~ الموسيقي *mus.* not şkalası, həmahəng səslər sırası, qamma; 4) *c.* pillələr

- مُدْرَجَة c. مَدَارِج kağız bağlaması

- مُنْدَرَجَات c. mündəricat, içində olanlar

دِرَخْمَة drəhmə (*xırda pul*)

I دَرِدَ (ə) دَرَد dişsiz olmaq

- أَدْرَد q. دَرْدَاء c. دُرْد dişsiz

- دُرْد çöküntü, xılt; tör-töküntü

- دَرْدَار qarağac; göyrüş, vən

دَرْدَبِيس qarı; *söyüş*: qoca kaftar

دُرْدُر c. دَرَادِير damaq

دُرْدُور burulğan, qıjov; burağan, qasırğa

دَرْدَش 1) boşboğazlıq etmək, çənə vurmaq, çərənləmək; boş-boş danışmaq; 2) internet vasitəsilə söhbləşmək, danışmaq; ~ من الفاضي و المليان boş-boş danışmaq, çərənçilik etmək

دَرْدَشَة 1) boş-boş danışma, çərənçilik, boşboğazlıq; 2) *int.* çat, söhbət

دَرْدَم torpaq töküb doldurmaq

- دَرْزِيّ = دَرْزِيَّة c. دَرْزِيّ

- دُرْزِيّ c. دُرُوز *etn.* druz

I (درس) دَرَسَ [1] (u) دَرْس yuyulmaq, itmək, yox olmaq, itib getmək; دَرَسَ [2] (u) دَرْس 1) öyrənmək, oxumaq, dərs almaq (*kimdən* على); 2) yumaq, silmək, hamarlamaq; دَرَسَ [3] (u) دَرْس , دِرَاس döymək (*taxıl*); II دَرَّسَ 1) öyrətmək, dərs demək, müəllimlik etmək; 2) diqqətlə öyrənmək; III دَارَسَ 1) birgə öyrənmək; IV أَدْرَسَ öyrətmək, dərs demək, müəllimlik etmək; VI تَدَارَسَ birgə, bir yerdə öyrənmək; VII إِنْدَرَسَ 1) silinmək, itib getmək, yox olmaq; 2) döyülmək (*taxıl*)

- إِدْرِيس *bax: əlifba sırası ilə*

- تَدْرِيس tədris, dərs demə, öyrətmə; هيأة (هيئة) الـــ~ müəllim heyəti

- دَارِس [1] c. دَوَارِس yuyulan, silinən, itib gedən; الـــ~ والحواشيّ والمهجور *qram.* işlədilməyən, aydın olmayan və köhnəlmiş sözlər

- دَارِس [2] şagird

- دَارِس [3] döyəcçi, taxıldöyən, xırmançı

- دَرَّاس çalışqan, səyli (*şagird*)

- دِرَاس döyüm, döyün; آلة الـــ~ العادية taxıldöyən maşın; آلة الحصاد والـــ~ kombayn

- دَرَّاسَة c. ات - 1) zəncir; 2) taxıldöyən maşın; ~ حصّادة kombayn

- دِرَاسَة c. ات - 1) öyrənmə, oxuma, təhsil; الـــ~ العالية ali təhsil; اتمّ ~ـــه təhsilini bitirmək; معهد الدراسات الشرقية للمجمع العلمي الوطني بآذربيجان Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutu; 2) etüd, kiçik araşdırma

- دُرْسَة , دُرَسَة c. ات - *zool.* tənəkquşu; ~ الثلج şimal sərçəsi

- دِرْوَاس c. دَرَاوِس *bax: əlifba sırası ilə*

- دُرُوس yuyulma, silinmə, itib getmə, yox olma, itmə

- دَرِيس quru ot; quru yonca; حمّى الـــ~ samanlıq qızdırması

- دَرِيسَة təmir briqadası (*dəmir yollarında*); عمّال الـــ~ *yaxud* عساكر الـــ~ təmir briqadasının fəhlələri; أوسطى (أسطى) الـــ~ təmir briqadasının briqadiri

- مُدَرِّس müəllim, pedaqoq

- مِدْرَس c. مَدَارِس dərslik

- مَدْرَسَة c. مَدَارِس 1) mədrəsə, məktəb; ~ ابتدائية *bax:* إِبْتِدَائِيّ ; ~ ثانوية ikinci dərəcə məktəbi, orta məktəb; ~ جامعة universitet; ~ تجارية ticarət məktəbi; ~ حربيّة hərbi məktəb; ~ خارجيّة gələnlər üçün məktəb; ~ دلخليّة internat, məktəb-internat; ~ صناعيّة sənaye məktəbi; texniki məktəb; ~ عالية ali məktəb; ~ المعلّمين pedaqoji məktəb; ~ الموسيقى العالية konservatoriya; رفيق الـــ~ məktəb yoldaşı; 2) məktəb, istiqamət (*elmdə, incəsənətdə və s.*) الـــ~ الواقعيّة الطبيعيّة realizm

- مَدْرَسِيّ 1) məktəb -i/-ı; 2) dərs, tədris -i/-ı; ~ كتاب dərs kitabı; ~ عام dərs ili; 3) sxolastik

- مَدْرَسِيَّة 1) tədris xarakteri (*məs., hansısa nəşrin*); 2) sxolastika

- مَدْرُوس öyrənilmiş, keçilmiş, tanış; ~ غير öyrənilməmiş, keçilməmiş, tanış olmayan

(درع) II دَرَّعَ 1) zirehləmək, zirehlə örtmək; 2) zireh geydirmək; V تَدَرَّعَ 1) müdafiə olun-

- دُرَّاعَة c. دَرَارِيع gödəkçə

- دِرْع q., k., c. دُرُوع , أَدْرُع 1) zireh; 2) dəmir geyim; 3) köynək

- دُوَيْرِع *zool.* armadil; ~ شعرانيّ codtüklü armadil

- مُدَرَّع 1. zirehli; سيارة ~ـــة zirehli maşın; قوّات ~ـــة zirehli qüvvələr; 2. *zool.* armadil

- مُدَرَّعَة c. ات - zirehli gəmi; xətt gəmisi

دَرَف tərəf, yan

- دَرَفَة c. دُرَف 1) yarım, yarı; qapının bir tayı; 2) pəncərə qapağı

دَرْفَلَ yaymaq (*metalı*)

- دَرْفَلَة yayma; ~ من جانب الى جانب gəminin o yan-bu yana yırğalanması

- مُدَرْفَل yayılmış; ~ حديد prokat

- مُدَرْفَلَات c. prokat (*metal məmulat*)

دَرْفِيل c. دَرَافِيل 1) delfin; ~ روسيّ nərə balığı; 2) *həmç.* ~ اسطوانيّ vərdənə, tir, dirək (*yükləri diyirlətmək üçün*); *c.* vərdənələr (*prokat dəzgahının*)

دُرَّاق , دُرَّاقِين *topl.* şaftalı (*Suriya*)

دَرَق *topl.* *c.* أَدْرَاق dəri qalxan

- دَرَقَة c. ات - 1) qalxan; 2) qın (*bağanın*); ~ ابو *zool.* qalxanburun

- دَرَقِيّ qalxanabənzər, qalxanvarı; الغدّة الـــ~ـــة *anat.* qalxanabənzər vəzi; الغضروف الـــ~ qalxanabənzər qığırdaq, xirtdənək

I (درك) II دَرَّكَ ara vermədən yağmaq (*yağış*); III دَارَكَ 1) haxlamaq, yetişib tutmaq, qovub çatmaq; 2) tərəfdar olmaq (*nəyəsə*); IV أَدْرَكَ 1) yetişmək, çatmaq, haxlamaq; ~ـــه الموت

haqqında); ـــته نوبة السعال ~ onu öskürək tutması tutdu; 6) yetkinləşmək, yetişmək, böyük olmaq; VI تَدَارَكَ 1) düzəltmək, qaydaya salmaq, yoluna qoymaq (*işi*); النقص ~ nöqsanı düzəltmək; 2) ehtiyat tədbirləri görmək, xəbərdarlıq etmək, qarşısını almaq; 3) bir-birinə yetişmək; başqaları ilə birlikdə tələsmək; انفاسها تتدارك o tez-tez nəfəs alır; 4) əvvəlcədən başa düşmək; X إِسْتَدْرَكَ 1) əldə etməyə, yetişməyə, çatmağa çalışmaq; çatmaq, yetişmək; 2) düzəltmək, yoluna qoymaq; əlavə etmək, tamamlamaq

- إِدْرَاكٌ 1) yetişmə, çatma (*nəyəsə*); 2) dərk etmək, anlama; qavrama; نفسه ~ özünüdərk; الحسّيّ ~ الـ *psixol.* persepsiya; القدرة على الـ~ qavrama qabiliyyəti; 3) ağıl, idrak; 4) şüurluluq; 5) yetişmə, yetkinləşmə; yetkinlik

- إِدْرَاكِيٌّ 1) idraki; 2) *din.* dərkedən (*sufilərdə dördüncü pillə*; I المريد , II السالك , III المجذوب)

- إِسْتِدْرَاكٌ 1) düzəltmə; 2) düzəliş; əlavə etmə, tamamlama; 3) حرف الـ~ *qram.* məhdudlaşdırıcı ədat (إلا , لكنّ , بل , أنّ , لكن , غير *və s.*)

- دَارِكٌ dayaq; dayaq nöqtəsi

- دِرَاكٌ fasiləsiz; arası kəsilməyən; ـــا~ dalbadal, bir-birinin ardınca

- دَرَكٌ[1], دَرْكٌ *c.* دَرَكَاتٌ yoxlama; gözətçi dəstəsi; رجال الـ~ a) qarovul; b) jandarmeriya; polis

- دَرَكٌ[2] yetişmə, çatma

- دَرَكٌ[3] *c.* أَدْرَاكٌ 1) tərəf, uc; وصل الى الـ~ الاسفل ən aşağı həddə çatmaq; son həddə çatmaq; ... هبط الى هذا الـ~ حتى o, o dərəcədə alçalmışdı ki...; 2) dib

- دَرَكَةٌ *c.* ات - dərəcə, qat (*aşağı enən*); هو في اقصى دركات الشقاء والفاقة o, son dərəcə yoxsulluq və ehtiyac içindədir; انهار الى هذه الـ~ o bu dərəcədə düşkünləşib

- دَرَكِيٌّ jandarm, polis

- مُتَدَارِكٌ 1. fasiləsiz, arasıkəsilməyən; 2. mütədarik (*şeir bəhri*)

- مَدَارِكُ *c.* ağıl, zəka, mənəvi qüvvələr; الـ~ الخمس beş duyğu

- مُدْرَكٌ 1. anlaşılan, ağılla dərk edilən; 2. *c.* ـــات~ anlayış, anlam

- مُدْرِكٌ 1) çatan, yetişən; 2) anlayan, qanan; dərk edən, müdrik, şüurlu; عامل ~ şüurlu fəhlə; قوى الـ~ـة dərketmə qüvvələri; 3) yetkin

- مُدْرَكَاتٌ *c.* biliklər; bilgi

I دَرِمَ (ə) دَرَمٌ düşmək (*dişlər*); II دَرَّمَ tutmaq (*dırnaq*)

- أَدْرَمُ *q.* دَرْمَاءُ *c.* دُرْمٌ dişsiz

- تَدْرِيمٌ tutma (*dırnaqları*); الاظفار والعناية بالايدي ~ manikür

I دَرِنَ (ə) دَرَنٌ çirk, kirli olmaq, çirklənmək; II دَرَّنَ vərəmli olmaq; IV أَدْرَنَ = I; V تَدَرَّنَ vərəmli olmaq, vərəmə tutulmaq

- تَدَرُّنٌ vərəm; الرئتين ~ ağciyər vərəmi

- دَرَنٌ[1] *c.* أَدْرَانٌ çirk, kir, natəmizlik

- دَرَنٌ[2] *topl. tibb.* şiş; kök şişi

- دَرَنِيٌّ 1) vərəm -i/-ı, vərəmli; 2) şiş (*sif.*)

- مُتَدَرِّنٌ vərəmli, vərəm xəstəliyi olan adam

- مِدْرَهٌ *c.* مَدَارِهُ natiq; müdafiəçi, vəkil

دِرْهَمٌ *c.* دَرَاهِمُ 1) dirhəm (*1/144 rətlə* رطل, *yaxud 16 qirata* قيراط, *yaxud 3,12 qr. bərabər çəki vahidi*); 2) dirhəm (*İraq və Küveytdə 100 filsə bərabər gümüş pul*); 3) *c.* pul; دراهم معدودة qəpik-quruş; خالى الوفاض من الـ~ والدانق cibində bir qəpiyi olmayan; لا ~ له في ... ولا دينار onun ...-a heç bir dəxli yoxdur

- دُرَيْهِمَاتٌ *c.* qəpik-quruş; اكتسب بعض الـ~ qəpik-quruş qazanmaq

دِرْوَاسٌ *c.* دَرَاوِسُ 1) buldoq; 2) şir

دَرُوبَاكٌ 1) endirim; 2) qaytarma rüsumu

دِرْوَةٌ *c.* دَرَاوَى, دِرْوَاتٌ 1) sığınacaq; 2) daldalanacaq, sipər; 3) hasar; səngər

تَدَرْوَشَ dərvişlik etmək, dərviş olmaq

- دَرْوِيشٌ *c.* دَرَاوِيشُ 1) dərviş, gəzib-dolaşan rahib; 2) sadəlövh adam

I دَرَى (i) دِرَايَةٌ bilmək, xəbərdar olmaq (*təs. hal və ya* بـ); لا يدري ما يفعل o bilmir ki, nə etsin; على التحقيق ~ yəqin bilmək; II دَرَّى 1) bildirmək, xəbərdar etmək; 2) sovurmaq (*taxılı*) (*müq. et:* ذَرَّى *bax:* ذرو); III دَارَى gizlətmək, gizli saxlamaq, sirr saxlamaq; maskalamaq, pərdələmək; yalandan etmək, riyakarlıq etmək; خجله ~ xəcalətini gizlətmək; 2) yaltaqlanmaq, qulluq göstərmək; razı salmağa çalışmaq; IV أَدْرَى bildirmək, xəbərdar etmək (*nə barədə* بـ); فما ادراك ماذا يمنعهم sən nə biləsən ki, onlara nə mane olur?

- أَدْرَى daha çox, daha yaxşı bilən, xəbərdar olan; صاحب البيت بما فيه ~ *məsəl.* evdə nə olduğunu ev sahibi daha yaxşı bilər

- أَدْرِيَّةٌ *fəls.* qnostisizm; لا~ aqnostisizm

- دَارٍ *q.* دَارِيَةٌ bilən, xəbərdar (*nədən* بـ)

- دِرَايَةٌ bilik, xəbərdarlıq, məlumatlılıq; عن ~ yaxşıca bilə-bilə

- مُدَارَاةٌ 1) gizlətmə; yalandan etmə; 2) yaltaqlıq etmə; qulluq göstərmə

- مِدْرَاةٌ 1) *c.* مَدَارٍ daraq; 2) *c.* مِدْرَيَاتٌ şana, dırmıq, yaba (*müq. et:* مِذْرَاةٌ *bax:* ذرو)

- مِدْرَةٌ yaba; المراكبيّ ~ şüvül, uzun ağac, qarmaq, dəstəli çəngəl

دِرْيَاقٌ padzəhr (*müq. et:* تِرْيَاقٌ)

دُزِّينَةٌ *c.* ات - düjün

I دَسَّ (ə/u) دَسٌّ 1) fitnə salmaq, quyu qazmaq (*kimə* على); الدسائس ~ intriqalar qurmaq; 2) soxuşdurmaq, sıramaq, gizlicə qoymaq (*kiminsə cibinə, evinə* لـ); السم في... ~ ...-a/ə gizlicə zəhər qatmaq; 3) gizlətmək, basdırmaq; انفه في كل امر ~ burnunu hər yerə soxmaq; II دَسَّسَ = I 2); V تَدَسَّسَ gizlicə, xəlvətcə girmək (*hara* في); VII إِنْدَسَّ gizlicə nüfuz etmək, girmək; qılığına girmək (*kimin* بين); dürtülmək (*hara* في); في معطفه ~ paltonunu tələsik geymək; تحت اللحاف ~ yorğanın altına girmək

- دَسَّاسٌ 1) fitnə-fəsadçı; casus; العرق ~ *məsəl.* alma ağacından alça düşməz (*hərf. cinsi bildirər*); 2) zəhərli ilan

- دَسَّاسَةٌ *c.* ات - zəhərli ilan

- دَسِيسٌ kəşfiyyatçı, casus

- دَسِيسَةٌ *c.* دَسَائِسُ intriqa, fitnə, fəsad; hoqqa, tələ; *c.* fitnələr; حاك الدسائس (ضد) hiylə qurmaq (*kimə qarşı* ضدّه)

- مَدْسُوسٌ 1) gizlicə qoyulmuş, dürtülmüş, soxulmuş, qatılmış (*məs., zəhər kimin xörəyinə* عليه ~); 2) yalandan kiminsə adına (عليه ~) çıxmaq (*məs., şeri*)

دَسْتٌ *c.* دُسُوتٌ 1) qazan; 2) dövlət vəzifəsi, mövqeyi; hökumətdə başçılıq; وزارة الداخلية ~ daxili işlər naziri vəzifəsi; تربّع في ~ السلطة *yaxud* تربّع على ~ الحكم hakimiyyət başına gəlmək; 3) kürsü; 4) qarnitur, dəst; 5) *şahm.* partiya; الـ~ لي oyun mənim xeyrimədir, mən uddum; الـ~ عليّ oyun mənim əleyhimədir, mən uduzdum

دَسْتَانٌ *c.* دَسَاتِينُ *mus.* ahəng, məqam, pərdə (*alətdə*), dil (*qarmonda*); qol (*tarda*); klaviatura

دَسْتَةٌ *c.* دَسْتَاتٌ, دُسَتٌ düjün; top (*parça*), bağlı (*kağız*); نصف ~ yarımdüjün; ورق اللعب ~ kart dəsti (*oyun kartları*)

دُسْتُورٌ *c.* دَسَاتِيرُ 1) konstitusiya, əsas qanun; 2) icazə; بلا ~ icazəsiz; özbaşına; ~ ك icazənizlə!; 3) nizam, qayda, norma; nümunə;

~ حجر yonulmuş daş; ~ الـ زيّ ثقيل xalq dil. çox ağır; !~ özünü gözlə!

- دُستُوريّ 1. konstitusiya -i/-ı; 2. konstitusionalist, konstitusionalizm tərəfdarı

- دُستُوريّة konstitusionalizm

I دَسَرَ (u) دَسْر itələmək; hərəkətə gətirmək, hərəkət etdirmək, hərəkət vermək

- دَاسِر c. دَوَاسِر 1) vint (gəminin); 2) mühərrik; propeller, pər

- دِسَار c. دُسُر mismar

دَسْكَرَة c. دَسَاكِر 1) malikanə; kənd, qəsəbə; عمّاليّة ~ fəhlə qəsəbəsi; 2) kafe

دَسِمٌ q. دِسَمَاء c. دَسْم 1) yağlı, piyli, kök; 2) məzmunlu, dolğun mənalı

- دِسَام qıfıl, kilid; tıxac; ventil

- دَسَامَة yağlılıq (məs., xörəyin); piylilik

- دَسَم yağ; piy; ~ دسّ السمّ في الـ aşına su qatmaq (hərf. piyə zəhər tökmək)

- دَسِم = أَدْسَم ; ـــة الـ اللقمة məcaz. yağlı tikə

- دُسُومَة 1) dolğunluq, irilik, köklük; 2) məzmunluluq

دِسَمْبِر dekabr

(دسى) V تَدَسَّى gizlicə girmək, nüfuz etmək (hara الى)

I دَشَّ (ə/u) دَشّ 1) doğramaq, ovub tökmək; xırdalamaq; ~ من رش məsəl. zəmisini suvaran taxılını döyər; 2) töküb doğramaq, boş-boş danışmaq

- دَشّ c. أَدْشَاش duş

- دَشَّاش boşboğaz, çoxdanışan, çərənçi

- دَشِيش 1) xırdalanmış; xırda; ~ أَرُزّ düyü yarması; الذرة ~ qarğıdalı yarması; 2) dəşişə (buğda yarmasından hazırlanmış yemək)

- دَشِيشَة bax: دَشِيش

دَشْت 1) səhra; çöl; 2) nizamsızlıq, qarışıqlıq; 3) tullantı, zibil; qalıq; dəyərsiz şeylər

دَشْدَشَ xıncım-xıncım, tikə-tikə etmək, parçalamaq, doğramaq, xırdalamaq; تَدَشْدَشَ xıncım-xıncım olmaq; doğranmaq, xırdalanmaq

- دَشْدَشَة xıncım-xıncım etmə, xırdalama, parçalama

- دِشْدَاشَة c. ـات - dişdaşə, uzun paltar (İraq)

(دشر) II دَشَّرَ 1) qoyub getmək, atıb getmək; 2) buraxmaq

- دَشْرَة kənd (Şim. Afrika)

- دَشْمَة c. دُشَم hərb. istehkam

(دشن) II دَشَّنَ 1) həsr etmək; əziz tutmaq; 2) təntənəli surətdə açmaq; 3) əlamətdar olmaq

- تَدْشِين 1) həsr etmə; əziz tutma; 2) təntənəli açılış

(دشو) V تَدَشَّى gəyirmək, gəyirib qaytarmaq

دَعَّ (ə/u) دَعّ itələmək; qovlamaq

I دَعَبَ (ə) دَعْب oynamaq, zarafat etmək; III دَاعَبَ zarafatlaşmaq, sataşmaq, lağa qoymaq, ələ salmaq, dilxoşluq etmək; VI تَدَاعَبَ bir-birilə zarafat etmək, bir-birinə sataşmaq

- دَاعِب zarafatcıl, zarafatı xoşlayan; şən

- دَعَّاب çox şən, zarafatcıl, deyib gülən

- دَعَّابَة zarafatçı

- دُعَابَة c. ـات - 1) zarafatcıllıq; 2) oyun; zarafat; سخيفة ~ şit zarafat

- دَعِب şən; oynaq, şux

- مُدَاعَبَة 1) ələ salma, lağa qoyma; 2) zarafat

دَعْبَلَ 1) çirklətmək, bulamaq; 2) korlamaq

- دُعْبُل topl. qurbağa kürüsü

- مُدَعْبَل 1) naxoş; 2) kefsiz

I دَعِجَ (ə) دَعَج qara olmaq (gözlər); II دَعَّجَ gözün altına qara çəkmək; boyamaq

- أَدْعَج q. دَعْجَاء c. دُعْج qaragöz

I دَعِرَ (ə) دَعَر pozğunluq etmək, əxlaqsız olmaq

- دَاعِر c. دُعَّار pozğun, əxlaqsız

- دَعَارَة pozğunluq, əxlaqsızlıq; fahişəlik; ~ الـ بيت fahişəxana

- دَعَر pozğunluq, əxlaqsızlıq

- دَعِر = دَاعِر

I دَعَصَ (ə) دَعْص 1) tapdalamaq, ayaqlamaq; ayaq altında əzmək, basıb keçmək; 2) doldurmaq, aşdırıb-daşdırmaq

- دَعْصَة c. دَعْص iz, ləpir, yer

- مَدْعَص c. مَدَاعِص tapdalanmış, ayaqlanmış, basılıb əzilmiş yer

دُعْسُوقَة c. ـات - zool. parəbüzən, xallı böcək

دِعْص c. أَدْعَاص qum təpəsi

I دَعَقَ (ə) دَعْق söymək, qarğımaq

- مَدْعُوق söyülmüş, qarğıya gəlmiş

I دَعَكَ (ə) دَعْك 1) sürtmək, ovuşdurmaq (gözlərini); sürtüb təmizləmək, təmizləmək; 2) əzmək, bürüşdürmək; 3) basmaq

I دَعَمَ (ə) دَعْم dayaq vermək, dayaq olmaq, dəstəkləmək; tərəfdar olmaq; möhkəmləndirmək; II دَعَّمَ 1) dayaq vermək, dayaq olmaq, dəstəkləmək; tərəfdar olmaq; möhkəmləndirmək; 2) bərqərar etmək, qurmaq, düzəltmək, qoymaq (nəyin üstünə على); V تَدَعَّمَ söykənmək, dayanmaq, dirənmək; VIII إِدَّعَمَ dayanmaq; dəstəklənmək

- دِعَامَة c. دَعَائِم 1) dayaq, əsas; السلّم ~ pillənin pillələri; 2) dayaq, tir, dirək; dəstək; 3) sütun; دعائم الدولة dövlətin sütunları

دَعَة bax: ودع

I دَعَا (دعو) (u) دُعَاء 1) səsləmək, çağırmaq (nəyə لـ); dua etmək; الله ~ Allaha dua etmək; إذا ما دعت الضرورة الى ذلك əgər buna bir zərurət yaransa; ان ~ الامر الى ذلك əgər iş gətirib buna çıxarsa; رقم يدعو الى السخرية gülməli, gülünc rəqəm; 2) dəvət etmək (nəyə الى);

3) adlandırmaq; (بزيد) دعاه زيدا o onun adını Zeyd qoydu; 4) məch. adlanmaq; 5) təhrik etmək, sövq etmək (nəyə الى); tələb etmək; 6) xeyir-dua vermək (kimə), xeyir-dua etmək (kimin üçün لـ); diləmək (xeyir, uğur بـ kimə لـ); (العمر) دعا له بطول البقاء kiməsə uzun ömür arzulamaq; له بسفر سعيد ~ kiməsə uğurlu səfər arzulamaq; 7) kömək etmək, yardımçı olmaq (kimə لـ); 8) qarğış etmək, qarğımaq (kimi على); III دَاعَى 1) mübahisə etmək; 2) məhkəmədə iddia qaldırmaq; 3) sındırmaq, dağıtmaq; VI تَدَاعَى 1) bir-birini çağırmaq, dəvət etmək; bir yerdə çağırmaq (nəyə الى); 2) səsləşmək, fikrən bir-biri ilə bağlı olmaq (ideyalar haqqında); 3) dağılmaq ərəfəsində olmaq; dağılmaqla təhdid etmək; dağılmaq, sındırılmaq, parçalanmaq; 4) birgə həmlə etmək (kimin üzərinə على); VIII إِدَّعَى 1) iddia etmək; 2) iddiasında olmaq; tələb etmək (kimdən); iddia irəli sürmək (kimə qarşı على nə barədə بـ); 3) özünü qələmə vermək (kim kimi بـ); 4) yalandan özünü oxşatmaq; özünü … kimi göstərmək; yalandan demək (ki…بأن); X إِسْتَدْعَى 1) çağırtdırmaq; geri çağırmaq (məs., səfiri); …هذا الى ذهنه ان ~ bu ona xatırlatdı ki…; 2) dəvət etmək (haradansa); 3) xahiş etmək, tələb etmək

- إِدِّعَاء c. إِدِّعَاءَات , إِدِّعَات 1) iddia, tələb; 2) العام ~ الـ prokuratura; 3) iddialılıq, özünü başqasının yerinə təqdim etmə; ~ بغير iddialılıq olmasın!

- أَدْعَى ən çox bais olan; …الى الفشل ~ uğursuzluğun əsas səbəbi odur ki…

- إِسْتِدْعَاء c. إِسْتِدْعَاءَات , إِسْتِدْعَات çağırma, geri çağırma; ~ الـ أوراق dip. geri çağırılma sənədləri

- تَداعٍ 1) bir-birini çağırma, səsləmə; تداعي الافكار fikirlərin səsləşməsi, assosiasiyası; 2) uçma təhlükəsi (*binanın*)
- داعٍ[1] *q.* داعِيَة *c.* دُعاة 1. çağıran, səsləyən; duaçı; 2. 1) təşviqatçı; təbliğatçı; 2) müdafiəçi, tərəfdar; دعاة السلام sülh tərəfdarları, pasifistlər; دعاة الحرب müharibə tərəfdarları لكم الـ~ـي Sizin duaçınız (*adətən məktubun sonunda yazılır*)
- داعٍ[2] *c.* دَواعٍ 1) çağırış, səda; 2) səbəb, bəhanə; təhrik, motiv; قهري ~ fövqəladə bəhanə; zərurət, qabaqcadan nəzərə alına bilməyən və ya heç bir tədbirlə qarşısı alına bilməyən vəziyyət, force majeure; من دواعي الاسف ان... ən çox təəssüf doğuran odur ki...
- داعِيَة *c.* دَواعٍ 1) səbəb, bəhanə; motiv; şərt; 2) təşviqatçı; təbliğatçı; 3) vaiz
- دُعاء *c.* أَدْعِيَة 1) çağırış; 2) səda; xahiş; 3) dua; yazılı dua (*qoltuqda gəzdirilən*); bəd dua
- دُعائِيّ 1) dua -i/-ı; 2) arzu -i/-ı; جملة ~ـة *qram.* arzu cümləsi (*məs.,* ادام الله بقاءه *Allah onun ömrünü uzun eləsin!*)
- دِعائِيّ təşviqat -i/-ı; təbliğat -i/-ı; شنّ حملة ~ـة təşviqat kampaniyasına başlamaq; təbliğat hay-küyü
- دِعاوَة təşviqat; təbliğat
- دِعايَة təşviqat; təbliğat; نشر الـ~ təşviqat aparmaq; təbliğat aparmaq
- دَعْوَة *c.* دَعَوات 1) dəvət, dəvətnamə; زيارة بـ~ـمن... kiminsə dəvəti ilə edilən səfər; 2) çağırış; 3) yayma; 4) təşviqat; təbliğat; 5) vəzifə; الـ~ الدينيّة missioner fəaliyyəti; 6) *hüq.* iş
- دَعْوَى *c.* دَعاوَى , دَعاوٍ 1) iddia; بـ~ ان... belə bir bəhanə ilə ki...; 2) şikayət; *hüq.* iş; رفع التعويض ~ əvəz ödənilməsi barədə iddia; الـ~ iddia qaldırmaq; اقام الـ~ على... iddia irəli sürmək (*kimə qarşı*)
- مُدَّعٍ *c.* أَدْعِياء 1. iddia edən, özünü (*filankəs kimi*) qələmə verən; 2. 1) iddiaçı; 2) özünü adlandıran; أدعياء العلم özlərini alim adlandıranlar
- مُتَداعٍ *q.* مُتَداعِيَة uçan, sökülən, dağılan; uçmaqda, sökülməkdə olan
- مُدَعٍّ *q.* مُدَعِّيَة duaları öyrədən (*həcc vaxtı zəvvarlara*)
- مُدَّعٍ 1. iddia edən, tələb edən; ~ي العلم özünü alim adlandıran; 2. 1) iddiaçı, şikayətçi; ittihamçı; الـ~ العمومي ictimai ittihamçı; 2) prokuror; الـ~ العسكري hərbi prokuror
- مَدْعاة 1) dəvət; çağırış; 2) səbəb, bəhanə
- مَدْعُوّ 1. çağırılmış; 2. qonaq
- مُدَّعًى iddia edilən (*məhkəmə yolu ilə*); به ~ iddia predmeti; عليه ~ cavabdeh, ittiham edilən, müttəhim
- مُدَّعَيات *c.* iddialar
- مُسْتَدْعٍ *q.* مُسْتَدْعِيَة 1. xahiş edən, tələb edən; 2. ərizəçi
- مُسْتَدْعًى *c.* مُسْتَدْعَيات tələb

دَغْدَغَ 1) qıdıqlamaq; 2) həyəcanlandırmaq, qıcıqlandırmaq; 3) sındırmaq, qırmaq, xırdalamaq, doğramaq; dişlə qırmaq

- دَغْدَغَة 1) qıdıqlama; 2) həyəcanlandırma, qıcıqlandırma; 3) sındırma, qırma, xırdalama; dişlə qırma
- مُدَغْدَغ xırdalanmış, parçalanmış, xırda; ayrı; sıx

I دَغَرَ (ə) دَغْر hücum etmək, həmlə etmək

- دَغْر , دَغْرَى hücum, həmlə

دُغْرِي *xalq dil.* düz, düzünə, düzləmə

(دغش) IV أَدْغَشَ qaralmaq; ~ت الدنيا hava qaraldı

- دَغَش , دَغْشَة toran, qaşqaralan vaxt, alaqaranlıq

I دَغِصَ (ə) دَغَص 1) doyunca yemək; ağzına qədər dolmaq, aşıb-daşmaq; غضبا ~ qəzəbi aşab-daşmaq

- داغِصَة *c.* دَواغِص *anat.* diz qapağı

داغِل korlanmış, qüsurlu, nöqsanlı

- دَغَل[1] *c.* أَدْغال qüsurluluq; çatışmazlıq, eyb
- دَغَل[2] *c.* أَدْغال sıx meşə, meşə, orman
- دَغِل 1) korlanmış, xarab; 2) meşəli
- دَغَلَة *c.* ات - kiçik meşə, orman
- مُدْغِل 1) meşəli, ağaclı; 2) bədxah, qərəzkar

(دغم) IV أَدْغَمَ 1) daxil etmək, salmaq; 2) birləşdirmək, qovuşdurmaq; 3) *qram.* idğam etmək, assimilyasiya etmək, bir səsi başqa bir səsə uyğunlaşdırmaq; VII إِنْدَغَمَ 1) daxil edilmək, qovuşmaq, bitişmək, birləşmək; 2) *qram.* idğam edilmək, assimilyasiya edilmək; VIII إِدَّغَمَ 1) daxil etmək, salmaq; 2) qovuşdurmaq, birləşdirmək; tərkibə salmaq; inkorporasiya etmək; 3) *qram.* idğam, assimilyasiya etmək

- إِدْغام 1) daxil etmə, salma; 2) inkorporasiya; 3) *qram.* idğam, assimilyasiya; الـ~ التقدّمي (الرجعي) irəli (geri) assimilyasiya
- إِدْغامِيّ *qram.* assimilyativ

(دغي) III داغَى fırıldaqçılıq, dələduzluq etmək (*dama oyununda*)

- مُداغِي fırıldaqçılıq edən (*dama oyununda*)

(دف) II دَفَّفَ 1) tələsmək; 2) dəf, qaval çalmaq

- دُفّ *c.* دُفُوف 1) dəf, qaval; 2) yan, tərəf
- دَفّ = دُفّ 1)
- دَفّاف dəfçalan, qavalçalan
- دَفَّة *c.* ات - 1) sükan; الحكم ~ hakimiyyət sükanı; ذراع (يد) الـ~ sükanın qolu; مدير الـ~ sükançı; هو للـ~ o, sükançı olacaq *və ya* sükan arxasında o oturacaq; ادار الـ~ sükanı idarə etmək; 2) tay, lay, qanad (*qapının, pəncərənin*); 3) üz (*cildin*); taxta (*çəlləyin*); من الـ~ للشابورة hamı birlikdə, məməyeyəndən-pəpəyeyənə qədər, böyüklü-kiçikli

(دفأ) I دَفِئَ (ə) دَفاءَة isti olmaq, istiləşmək, qızınmaq; II دَفَّأَ 1) qızdırmaq, isindirmək; 2) isitmək; IV أَدْفَأَ 1) isindirmək, qızdırmaq; 2) geyindirmək (*kiməsə isti paltar*); V تَدَفَّأَ qızınmaq, isinmək; VIII إِدَّفَأَ qızınmaq, isinmək; X إِسْتَدْفَأَ qızınmaq, isinmək (*nə ilə* بـ)

- تَدْفِئَة qızdırma, isitmə; isitmə sistemi; البخاريّة الـ~ buxarla isitmə sistemi; الـ~ المركزيّة mərkəzi isitmə sistemi
- دافِئ qızdırılmış, isidilmiş; البحار الدافئة isti dənizlər
- دِفْء 1) istilik, isti; 2) isitmə; qızdırma; isitmə sistemi
- دِفاء soba
- دَفْآن *q.* دَفْأَى *c.* دِفاء 1) isti; 2) isti geyinmiş
- دَفاءَة istilik, hərarət
- دَفّايَة *c.* ات - soba, ocaq; كهربائيّة ~ elektrik sobası, elektroradiator
- دَفِئ , دَفِيء qızdırılmış, isti
- دَفِيئَة *c.* دَفِيئات istixana, oranjereya
- مِدْفَأ , مِدْفَأَة *c.* مَدافِئ soba, ocaq; مدفأة كهربائيّة elektrik sobası, elektroradiator

دَفْتَر *c.* دَفاتِر 1) dəftər; kitabça; 2) qeydiyyat jurnalı; تجاري ~ ticarət kitabı; التشريفات ~ təşrifat kitabı; التليفون ~ telefon kitabçası; مسك الدفاتر mühasibat; الاستاذ ~ *mühas.* baş dəftər; الحساب ~ *mühas.* haqq-hesab dəftəri; الخرطوش ~ *mühas.* əməliyyat dəftəri; الشروط ~ danışıq şərtləri (*mal göndərilməsi, konsessiyalar verilməsi və s. barədə*); الصندوق ~ kassa kitabçası; النفوس ~ doğum haqqında şəhadət-

namə; اليومية ~ jurnal, gündəlik; الدوام ~ davamiyyət dəftəri دفاتر النوطة not dəftəri, notlar

- دَفْتَرْخَانَة c. ات - dəftərxana, arxiv

- دَفْتَرْدَار 1) hesabdar, mühasib; 2) *tar.* dəftərdar (*əvvəllər Türkiyədə maliyyə nazirinin titulu*)

دِفْتِرِيَا difteriya

دَفَّ yerin üzündən sürüşərək uçmaq (*quş haqqında*)

- دَفْدَفَة yerin üzündən sürüşərək uçma

I دَفَرَ (i) دَفْر (دفر) itələmək, rədd etmək;

دَفِرَ (ə) دَفَر 1) çürümək; 2) qoxumaq

- دَفْر ¹ itələmə

- دَفْر ² qoxu, üfunət, pis iy; ~ أمّ dünya, işıq üzü

- دَفَر 1) çürümə; 2) gözün iltihabı (*malqarada*); 3) qoxu, üfunət, pis iy; ~ أمّ dünya, işıq üzü

- دَفِر pis qoxulu, üfunət iyi verən, üfunətli

- دِفْرَان ardıc, ardıc kolu

- دِفْرَة *tik.* mala, malakeş

I دَفَسَ (u) دَفْس basdırmaq, ört-basdır etmək, gizlətmək

I دَفَشَ (u) دَفْش itələmək

- دَفَّاش itələyən; ~ مركب vintli buxar gəmisi

I دَفَعَ (ə) دَفْع 1) itələmək, özündən uzaqlaşdırmaq; بنفسه ~ özünü atmaq (*hara* في); 2) dəf etmək; 3) kənara çəkmək, kənarlaşdırmaq (*nədən* عن); 4) təhrik etmək, məcbur etmək (*nəyə* الى); 5) müdafiə etmək (*kimi* عن); 6) ödəmək; قيمته نقدا وعدا ~ nəyinsə qiymətini nağd pulla ödəmək; vermək, ötürmək (*kimə* لـ , الى); 8) aparmaq, aparıb çıxarmaq (*haraya qədər* الى - *yol haqqında*); II دَفَّعَ ödəməyə məcbur etmək; مخالفة ــه ~ kimisə (عن); məhkəmədə müdafiə etmək (*kimi* عن); 2) imtina etməyə məcbur etmək, çəkindirmək (*nədən* من); V تَدَفَّعَ bərk tökülmək, şiddətdə axmaq (*sel*); VI تَدَافَعَ 1) bir-birini itələmək, itələşmək; 2) itələyib keçmək, soxulmaq, dürtülmək (*hara* على); 3) cummaq, üz qoymaq, can atmaq (*hara* الى); 4) *fiz.* bir-birini qarşılıqlı surətdə dəf etmək; VII إِنْدَفَعَ 1) sıxışdırılmaq, sıxışdırılaraq geriyə çəkilmək; 2) təhrik edilmək, sövq edilmək, çəkilib aparılmaq; 3) götürülmək, cummaq, coşmaq, atılmaq (*hara* الى); 4) yarıb keçmək (*haradan* من); 5) aludə olmaq, uymaq, qapılmaq (*nəyə* الى , لـ); getmək (*nəyə* لـ); في ~ السير sürətlə hərəkət etmək; في عبارات ~ artıq ifadələr işlətmək; 7) başlamaq (*nə isə etməyə*); X إِسْتَدْفَعَ dəf etməyə, uzaqlaşdırmağa, kənar etməyə çalışmaq

- إِنْدِفَاع 1) coşğunluq, qızğınlıq; في نموّ ~ القطن pambığın sürətlə yetişməsi; 2) qalxma, ehtiras, həvəs; dəlilik, ağılsızlıq; وراء الذهب ~ qızıl dalınca qaçma; الدم ~ qanın qaynaması; نافوري ~ طائرة ذات reaktiv təyyarə

- تَدَافُع bir-birini itələmə; itələşmə, basabas, basırıq

- دَافِع 1. 1) itələyən; təhrik edən; القوّة الـ ~ ـة təhrikedici qüvvə; القوّة المركزيّة الـ ~ ـة *fiz.* mərkəzdənqaçan qüvvə; 2) ödəyən; 2. 1) ödəyici; tədiyəçi; الضرائب ~ vergiverən; 2) *c.* دَوَافِع təhrik; səbəb; bəhanə

- دِفَاع 1) müdafiə etmə, qoruma; محامي الـ ~ *hüq.* vəkil, müdafiəçi; 2) müdafiə; *c.* دفاعات *hərb.* müdafiə tikintiləri, istehkamlar; الـ ~ عن النفس *yaxud* الـ ~ عن نفسه *yaxud* الـ ~ عن الذات özünümüdafiə; خط الـ ~ müdafiə xətti;

naziri; 3) *idm.* müdafiə; الصقلّي ~ الـ *şahm.* Siciliya müdafiəsi; الفرنسي ~ الـ *şahm.* fransız müdafiəsi

- دِفَاعِيّ müdafiə -i/-ı; الحرب الـ ~ ـة müdafiə müharibəsi

- دِفَاعِيَّة *siy.* müdafiəçilik, müdafiə siyasəti

- دَفْع itələmə, təkan vermə; رفع بيديه ~ ـا ١٢٠ كيلوغراما o, təkanla (*iki əli ilə*) 120 kq. ağırlıq qaldırdı; 2) dəf etmə, qaytarma; 3) etiraz; 4) kənar etmə, rədd etmə; 5) ödəmə; ötürmə; الـ ~ müdafiəsinə (*nəyin* لـ)

- دَفْعَة *c.* دَفَعَات 1) təkan; 2) ödəniş; 3) dəfə; دفعة واحدة birdən, bir dəfəyə; على دفعات bir neçə dəfəyə; 4) qatar (*məs., pulemyotdan buraxılan güllə qatarı*); 5) qrup, partiya (*mal göndərilərkən*); 6) buraxılış (*tədris müəssisəsindən*)

- دُفْعَة *c.* دُفَع 1) ödəniş; 2) dəfə

- مُدَافِع 1. müdafiə edən; 2. müdafiəçi

- مُدَافَعَة müdafiə

- مِدْفَع *c.* مَدَافِع top, artilleriya aləti; مائل ~ qaubitsa (*qısalüləli ağır top*); ضد الطائرات ~ *yaxud* مضاد للطائرات ~ *bax:* مُضَادّ; ضدّ الدبّابات ~ *yaxud* مضادّ للدبّابات ~ *bax:* مُضَادّ; الهاون (الهون) ~ *bax:* هَاوَن *yaxud* هَوَن ; رشّاش ~ pulemyot; عربة الـ ~ topqundağı, top altlığı

- مِدْفَعِيّ 1. artilleriya -i/-ı; topçu -i/-ı; 2. topçu

- مِدْفَعِيَّة artilleriya; الثقيلة الـ ~ ağır artilleriya; الخفيفة الـ ~ yüngül artilleriya; الميدان ~ səhra artilleriyası (*topları*)

- مَدْفُوع ödənilən, ödənişli; اليه ~ alan (*məbləği*); اجازة ~ ـة الاجر haqqı ödənilən məzuniyyət

- مَدْفُوعَات *c.* ödəmə, ödəniş, ödünc; haqq, pul

I دَفَقَ (u, i) دَفْق ¹ (دفق) tökmək, axıtmaq; دَفَقَ ² دُفُوق axmaq, tökülmək; axıb gəlmək (*nədən* من); V تَدَفَّقَ 1) axmaq, tökülmək; 2) üz

- تَدَفُّق 1) axma, axın, sel (*su*); 2) toplaşma, yığışma, izdiham (*kütlənin*)

- دَافِق axan, tökülən, axıb tökülən; الصحّة الـ ~ ـة gümrah sağlamlıq

- دِفَاق , دُفَاق 1) sel kimi axan (*məs., qan*); 2) sürətli, iti, şiddətli; الحيويّة ~ həyat eşqi ilə dolu (*gənc*)

- دَفْقَة *c.* دَفَق , دَفَقَات 1) zolaq (*işıq*), işıltı, parıltı, işarantı; 2) dəfə; دفقة bir dəfəyə; الدم ~ qanın qaynaması; الريح ~ küləyin ani şiddəti

دِفْلَى , دِفْل oleandr

I دَفَنَ (i) دَفْن 1) basdırmaq, dəfn etmək; 2) gizlətmək; (الرأس في الرمال (الرمل ~ dəvəquşu siyasəti yürütmək (*hərf.* başını qumda gizlətmək – *dəvəquşu haqqında*); VII إِنْدَفَنَ 1) basdırılmaq, dəfn edilmək; 2) gizlədilmək, ört-basdır edilmək

- دَفَّان 1) dəfinəbasdıran; 2) qəbirqazan

- دَفْن 1) dəfn etmə, basdırma; 2) gizlətmə, ört-basdır etmə

- دَفِين 1) *c.* دُفَنَاء , دَفْنَى 1) basdırılmış, dəfn edilmiş; 2) gizlədilmiş, ört-basdır edilmiş; ~ (مرض) داء gizli, örtülü xəstəlik

- دَفِينَة *c.* دَفَائِن dəfinə

- مَدْفَن *c.* مَدَافِن 1) dəfn yeri; qəbiristanlıq; 2) qəbir; الفرعون ~ fironun məqbərəsi

(دفى) II دَفَّى (*müq. et:* دفأ) qızdırmaq, isitmək; X إِسْتَدْفَى qızınmaq, isinmək

- دَفَايَة *bax:* دفأ

- دَفِيَّة *c.* ات - kəndli bürüncəyi

I دَقَّ (دقّ) (ə/u) دَقّ ¹ 1) döymək, döyəcləmək, taqqıldatmaq; çaqqıldatmaq; دقّ الباب qapını döymək; دقّ على الآلة الكاتبة makinada çaqqıldatmaq (*çap etmək*); دقّ الجرس vurmaq, cingildəmək (*zəng*); دقّت الساعة saatın zəngi

həyəcan qaldırmaq; دقّ بيده على صدره sinə-sinə vurmaq; دقّ التلفون telefonla zəng vurmaq; 2) döymək, əzmək, qırmaq, xırdalamaq; 3) çalmaq (*mismar, paya*); 4) çalmaq (*musiqi*

- دقّة c. اتٌ - döymə, vurma; دقّات القلب ürək döyünməsi; دقّات النبض nəbzin vurması; قديمة ~ köhnə dəbli

- دُقّة 1) toz; 2) döyülmüş ədviyyat; 3) duz

- دقشومة c. اتٌ - xırda daş

I دقع (ə) دقع alçalmaq (*bir parça çörək soraǧında*); 2) yoxsulluq içində yaşamaq; IV أدقع 1) = I; 2) alçaltmaq (*yoxsulluq haqqında*)

في العلوم الزراعيّة ~ kənd təsərrüfatı elmləri doktoru; في الطب ~ tibb elmləri doktoru

- دكتوراه , دكتوراة , دكتوريّة doktorluq dərə-

- أدَلّ daha çox təsdiqləyən, daha sübutedici; ولا أدلّ على ذلك من ان... buna ...dan/dən artıq sübutedici olmaz ki...;
- إدْلال özünü həddən artıq sərbəst aparma, sayğısızlıq etmə
- إسْتِدْلال c. ات - 1) nəticə; mühakimə yürütmə; 2) deduksiya
- إسْتِدْلالِيّ deduktiv; الطريقة الـ~ـة deduktiv metod
- تَدَلّل naz-qəmzə etmə, əzilib-büzülmə; ~ في naz-qəmzə ilə
- تَدْليل 1) dəlil gətirmə, sübuta yetirmə; əsaslandırma; 2) ərköyünlük, nadinclik
- تَدْليلات c. dəlillər, dəlil-sübutlar
- دالّ 1. göstərən; 2. göstərici
- دالّة [1] 1) həddən artıq sərbəstlik, ədəbsizlik, təklifsizlik; ~بـ həddən artıq sərbəstcəsinə, sayğısızlıqla; 2) yaxın tanışlıq; 3) *danış. dil.* əlyeri
- دالّة [2] c. دَوالّ , دالّات *riyaz.* funksiya; الـ~ الجبريّة cəbri funksiya; جاما ~ qamma-funksiya
- دَلال , دَلّ 1) naz-qəmzə, əzilib-büzülmə, ərköyünlük; ~ في naz-qəmzə ilə, əzilib-büzülərək; 2) zəriflik
- دَلّال 1) carçı; 2) dəllal, araçı, vasitəçi; 3) auksionçu
- دَلّالة c. ات - araçı, vasitəçi qadın
- دَلالة [1] 1) dəlalət; 2) dəlil-sübut; لا صراحةً ولا دلالةً nə birbaşa, nə də dolayısilə
- دَلالة [2] c. دَلائِل 1) əlamət; تدل الدلائل على ان... bütün əlamətlər göstərir ki...; 2) işarə; الـ~ الرقميّة rəqəm indeksi; 3) məna (*sözün*); الـ~ (شديد) عميق çoxmənalı
- دِلالة 1) vasitəçilik haqqı; dəllallıq haqqı; 2) auksion, hərrac; بيع بطريق الـ~ hərrac yolu ilə satış; 3) dəllallıq, vasitəçilik

- دَليل [1] c. دَلائِل , أدِلّة 1) əlamət; على ما تدلّ عليه كل الدلائل bütün əlamətlərə görə; 2) göstərici; işarə, indeks; 3) dəlil, sübut, dəlil-sübut; اقام الـ~ dəlil-sübut gətirmək; ...هذا بـ~ ان bu ona görədir ki...
- دَليل [2] c. أدِلاّء 1) bələdçi; yolgöstərən, gəzdirən; losman; 2) yol soraq kitabçası; ~ الهاتف telefon kitabçası; مصر ~ Misir üzrə yol soraq ktabçası
- مُدَلّل şıltaq, ərköyün
- مَدْلول c. مَداليل , مَدْلولات məna; رمزيّ ~ له bunun rəmzi mənası vardır

دُلْب *topl. bot.* çinar, çinar ağacı

دِلْتا delta; النيل ~ Nilin deltası

I دَلَج (u, i) دُلوج çıxartmaq, çəkmək (*məs., quyudan su*); IV أدْلَج yola gecə çıxmaq
- مِدْلَجة c. مَدالِج vedrə; اللبن ~ süd dolçası

دَلْدَل 1) sallatmaq, sallamaq; 2) asmaq; تَدَلْدَل sallanmaq, salladılmaq, asılmaq, yellənmək
- دُلْدُل c. دَلادِل *zool.* oxlu kirpi
- دَلْدُولة asma, asılan şey

(دلس) II دَلَّس aldatmaq; saxtalaşdırmaq, saxtasını düzəltmək; III دالَس aldatmaq
- تَدْليس aldatma, fırıldaqçılıq, saxtakarlıq; بالـ~ aldatmaqla
- تَدْليسِيّ fırıldaq -i/-ı
- مُدَلَّس saxta, düzəltmə, qəlb, aldadıcı
- مُدَلِّس 1. aldadan, yalan deyən; ~ افلاس qərəzli iflas; 2. yalançı, adamaldadan

دِلاصة qızıl suyuna salma

I دَلَع (a) دَلْع 1) bayıra çıxarmaq (*dilini*); 2) oxşamaq, əzizləmək, ərköyün böyütmək; II دَلَّع oxşamaq, əzizləmək; ərköyün, nazpərvərdə böyütmək; 2) korlamaq, pis tərbiyə etmək; IV أدْلَع bayıra çıxarmaq (*dilini*); النفس ~ nifrət doğurmaq, yrəyini bulandırmaq; V تَدَلَّع 1) ərköyün böyümək; 2) şıltaq olmaq; VII إنْدَلَع 1) bayıra çıxarılmaq, sallanmaq (*dil*); 2) şölələnmək, dilləri zəbanə qalxmaq (*alov haqqında*); 3) pis tərbiyə olunmaq; ərköyün böyümək

- تَدَلُّع 1) ərköyünlük; şıltaqlıq; 2) işvəkarlıq, naz-qəmzə
- دُلاّع , دُلاّعِ *topl.* qarpız (*Mərakeş*)
- دَلَع 1) naz-qəmzə; 2) nəvaziş, oxşama; اسم الـ~ oxşayıcı ad
- دَليع zövqsüz, xoşagəlməz
- دَلوع 1) ərköyün; 2) naz-qəmzəli
- مُدَلَّع nərmə-nazik, nazpərvərdə, şıltaq, ərköyün

دِلْغان gil, palçıq

I دَلَف (i) دَلْف , دُلوف , دَلَفان 1) xırda-xırda yerimək, səkmək; yavaş-yavaş getmək (*məs., avtomobil*); 2) hörmətlə yanaşmaq (*kiməsə* الى); 3) yetişmək, gəlib çatmaq (*hara* الى); 4) axmaq, dammaq (*tavan haqqında*); VII إنْدَلَف girmək, daxil olmaq (*kimin yanına* الى)
- دالِف c. دُلَّف yaxud دالِفة c. دَوالِف səkdirmə

دَلْفِن = دَرْفِل
- مُدَلْفَنات c. prokat (*metal məmulat*)
- دُلْفين c. دَلافين delfin; روسيّ ~ nərə balığı

I دَلَق (u) دَلْق 1) çıxartmaq, sıyırmaq (*qılınc*); 2) tökmək, axıtmaq, boşaltmaq, səpmək (*unu*); عليه سطلا من الماء البارد ~ kiminsə üstünə bir satıl soyuq su tökmək; VII إنْدَلَق 1) tökülmək, axmaq; səpilmək (*un*); 2) nəyinsə içindən çıxmaq, görünmək
- دَلَق dələ

(دلك) I دَلَك [1] (u) دَلْك sürtmək, ovmaq, ovuşdurmaq; دَلَك [2] (u) دُلوك qüruba enmək, enmək, batmaq (*günəş haqqında*); II دَلَّك ovuşdurmaq, massaj etmək

- تَدْليك ovuşdurma, massaj; قاعة الـ~ massaj otağı
- دَلاّك massajist, massaj edən
- دِلاكة massajçılıq
- دَلوك sürtmə; sürtkü, mərhəm
- مُدَلِّك massaj edən, massajçı
- مُدَلِّكة c. ات - massajçı qadın

(دله) II دَلَّه ağlını başından çıxarmaq, ağlını aparmaq, başdan çıxarmaq, heyran etmək, dəli etmək (*məhəbbət haqqında*); V تَدَلَّه ağlını itirmək, ağlı başından çıxmaq, dəlicəsinə vurulmaq; انها قد ~ـت في حبه o (*qız*) ona (*oğlana*) dəlicəsinə vurulub
- مُدَلَّه dəlicəsinə vurulmuş

(دلهم) إدْلَهَمّ çox qara, zilqara olmaq; qapqaranlıq olmaq (*gecə haqqında*)
- دَلْهَم zilqara, qapqara
- مُدْلَهِمّ = دَلْهَم

I (دلو) دَلا (u) دَلْو sallamaq (*vedrəni*), çəkmək (*vedrə ilə su*); II دَلّى sallamaq, sallatmaq; IV أدْلى 1) sallamaq (*vedrəni*); aşağı salmaq (*nəyi* بـ); بنظره لـ ~ ... üçün gözlərini aşağı dikmək; بدلوه في... ~ yaxud بدلوه بين الدلاء ~ *məcaz.* nəyəsə öz payını vermək; 2) dəlil-sübut gətirmək, əsaslandırmaq (*nə ilə* بـ); 3) təklif etmək, vermək (*nə* بـ); بالاعترافات ~ etiraf etmək; بحديثه ~ müsahibə vermək; برأيه ~ öz fikrini bildirmək; بسببه ~ nəyinsə səbəbini göstərmək; (بأقواله) بشهادته ~ ifadə vermək; بصوته ~ səs vermək; ...الينا بما يأتي ~ o bizə aşağıdakıları xəbər verdi; V تَدَلّى 1) asılmaq, sallanmaq; 2) aşağı salınmaq; endirilmək, salladılmaq (*hara* الى)
- إدْلاء vermə; بالشهادة ~ ifadə vermə; الرأي ~ fikrini demə; عدم الـ~ بسرّه sirrini açmaq istəməmə

- دَالِيَة c. دَوَالٍ 1) üzüm çubuğu, meynə, tənək; 2) suvarma çarxı; 3) suvarma çarxı ilə suvarılan sahə; 4) *tibb.* damarların genişlənməsi
- دَلَّايَة c. ات - saat zənciri; brelok, asma bəzək
- دَلْو *k., q.* c. دِلَاء vedrə; çəllək; برج الـ~ *astr.* Dolça bürcü; ادلى (القى) بـ~ه في... - da/də iştirak etmək, payını vermək
- مُتَدَلٍّ *q.* مُتَدَلِّيَة asılan, asılı, asma

دِلْوَقْت *xalq dil.* indi, hazırda

دَم *bax:* دمي

- دَمّ (ə/u) دَمّ 1) rəngləmək, boyamaq, sürtmək (*nə ilə* بـ~); 2) hamarlamaq (*dırmıqla*); II دَمَّمَ boyamaq; suvamaq; sürtmək
- دِمّ rəng, boya
- دِمَام 1) *həmç.* ~ الوجه ənlik, kirşan; 2) aviasiya lakı
- دَمَامَة çirkinlik, eybəcərlik
- دَمِيم c. دِمَام 1. çirkin, kifir, eybəcər; 2. cırtdan
- مِدَمَّة c. ات - dırmıq

I دَمُثَ (u) دَمَاثَة yumşaq olmaq; həlim, mülayim olmaq; üzüyola olmaq; II دَمَّثَ yumşaltmaq; azaltmaq; mötədilləşdirmək
- دَمَاثَة yumşaqlıq, həlimlik, mülayimlik; ~ الاخلاق xasiyyət mülayimliyi
- دَمِث yumşaq, həlim, mülayim; ~ الاخلاق mülayim xasiyyətli

I دَمَجَ (u) دُمُوج daxil edilmək, daxil olmaq, girmək (*hara* في); IV أَدْمَجَ 1) daxil etmək, salmaq (*hara* في); 2) möhkəm, bərk etmək; 3) qovuşdurmaq, birləşdirmək; assimilyasiya etmək; VII إِنْدَمَجَ 1) daxil edilmək, salınmaq (*hara* في); 2) yerinə yaxşı taxılmaq, yerinə kip keçirilmək, kip salınmaq; 3) qovuşmaq, birləşdirilmək; assimilyasiya edilmək; 4) qarışmaq, araya girmək
- إِدْمَاج 1) daxil etmə, salma (*tərkibə*); 2) assimilyasiya
- إِنْدِمَاج daxil olma, girmə, salınma (*tərkibə*); birləşmə, qovuşma
- إِنْدِمَاجِيّ qovuşma, daxil edilmə ilə bağlı; ~ـة وحدة qovuşma yolu ilə əldə edilmiş birlik
- دَمَجَانَة səbətə hörülmüş şüşə
- مُدْمَج kopmakt, sıx, birikmiş, bərk, kip, möhkəm
- دَمْدَمَ 1) deyinmək, mırtıldamaq, donquldanmaq; söymək (*kimi* عليه); 2) guruldamaq; gümbuldamaq; uğuldamaq; cingildəmək
- دَمْدَمَة 1) deyinmə, mırtıldama, donquldanma; 2) gurultu, uğultu; gumbultu, cingilti

I دَمَرَ (u) دَمَار məhv olmaq, həlak olmaq; dağılmaq; II دَمَّرَ məhv etmək, viran etmək; dağıtmaq; xaraba qoymaq
- تَدْمِير dağıtma, xaraba qoyma, viran qoyma
- تَدْمِيرِيّ dağıdıcı
- دَمَار dağıntı; viranəlik, xarabalıq
- دَمَر dəmmər qatranı
- دَمُّور dəmmur (*ucuz parça növü*)
- دَمِيرَة daşma vaxtı (*Nil çayının*)
- دُمَيْرَى dümeyra (*yemiş növü*)
- مُدَمِّر dağıdan, xaraba qoyan; dağıdıcı; مدمرو آثار الحضارة barbarlar, vəhşilər
- مُدَمِّرَة c. ات - 1) qırıcı; 2) eskadra mina gəmisi

I دَمَسَ (دمس) (u) دَمْس [1] 1) basdırmaq; 2) gizlətmək; دَمَسَ [2] (i) دُمُوس çox qara olmaq; qatılaşmaq (*qaranlıq haqqında*); II دَمَّسَ 1) basdırmaq; 2) gizlətmək; 3) suda bişirmək, qaynatmaq, pörtlətmək, buğda bişirmək
- دَامِس çox qara, qapqara; ~ (حالك) ظلام zülmət qaranlıq
- دَمَاسَة qaranlıq
- دِمْس kül
- دَيْمَاس c. دَيَامِيس 1) yeraltı zindan; 2) zirzəmi, anbar; 3) sərdabə

- مُدَمَّس suda bişmiş, pörtlədilmiş, buğda bişirilmiş; ~ فول bişmiş paxla (*yemək*)

دِمَشْقِيّ 1. Dəməşq -i/-ı; 2. Dəməşq sakini, dəməşqli

I دَمَعَ (ə) دَمَعَان ,دَمْع göz yaşı tökmək, gözləri yaşarmaq; ~ـت العين göz yaşardı; II دَمَّعَ göz yaşı axıtmaq
- دَمَّاع ağlağan, çox ağlayan, ağlar
- دَمْع *topl.* c. دُمُوع göz yaşları; دموع الرياء riyakarcasına ağlama, yalançı göz yaşları
- دَمَّاع = دَمُوع , دَمِع
- دَمْعَة göz yaşı
- دِمْعَة xörək şirəsi, sous
- مَدْمَع c. مَدَامِع 1) *anat.* göz yaşı axacağı, kanalı; göz vəzisi; 2) göz yaşları; 3) *c.* gözlərin yaş tökülən ucları

I دَمَغَ (u) دَمْغ 1) başına vurmaq; sındırmaq; məhv etmək; 2) əsassızlığını sübuta yetirmək (*dəlillərin*); 3) damğalamaq, damğa vurmaq; 4) əyar vurmaq, əyarını təyin etmək; VII إِنْدَمَغَ damğalanmaq, damğa vurulmaq; ...ـه بعار العداء ~ ona ... düşməni damğası vuruldu
- دَامِغ təkzibedilməz, inandırıcı, qaneedici (*dəlil*); ~ـة حُجَّة inandırıcı dəlil; الحقيقة الـ~ـة təkzibedilməz həqiqət
- دِمَاغ c. أَدْمِغَة 1) beyin; ~ الـ ام beyin qişası; نزف في الـ~ beynə qan axma, qan sızma; إلتهاب الـ~ ensefalit; 2) baş
- دِمَاغِيّ beyin -i/-ı; سكتة ~ـة *yaxud* ~ احتقان beynə qan axma, qan sızma
- دَمْغَة c. دَمَغَات 1) damğa, ştempel; işarə; رسوم الـ~ gerb rüsumu; قانون الـ~ gerb rüsumu haqqında qanun; ورق الـ~ gerb kağızı; 2) əyar, əyar damğası
- مُدَمْغَات c. damğalı marka (*poçt markası*)

دَمَقْرَطَ demokratlaşdırmaq
- دَمَقْرَطَة demokratlaşdırma, demokratlaşdırılma, demokratlaşma
- دِمَقْس xam ipək

I دَمَكَ (u) دَمْك burmaq, eşmək, əyirmək
- مِدْمَاك c. مَدَامِيك *tik.* sıra, qat
- مُدْمَك sıx, birikmiş, bərk, kip, möhkəm, kompakt
- مُدْمُوك = مُدْمَك

I دَمَلَ (دمل) (u) دَمْل peyinləmək, peyinlə gübrələmək, peyin vurmaq; دَمِلَ (a) دَمَل sağalmaq, yaxşı olmaq, bitişmək (*yara haqqında*); VII إِنْدَمَلَ sağalmaq, bitişmək
- دُمَّل c. دَمَامِيل çiban; civzə, sızanaq; itdirsəyi

دُمْلُج c. دَمَالِج bilərzik
- مُدَمْلَج şüşə kimi dəyirmi

I دَمَنَ (u) دَمْن peyinləmək, gübrələmək; IV أَدْمَنَ aludə olmaq (*nəyə* بـ , على); daima məşğul olmaq (*nə ilə* بـ , على), uymaq, hərisi olmaq
- إِدْمَان aludəlik (*nəyasə*); ~ على السكر (الكحول) alkoqolizm, sərxoşluq, əyyaşlıq
- دِمْن , دِمَان peyin; gübrə; خضراء الدمن peyin qurdu
- دُمَّان *bax:* دُومَان
- دِمْنَة keçmiş məskənin qalıqları, izləri
- مُدْمِن aludə olan, uyan, meyili olan, həris (*nəyəsə*); ~ على التدخين bərk siqaret çəkən; ~ الكحول spirtli içki hərisi

I دَمِيَ (ə) دَمًى qanamaq, qan axmaq, qan gəlmək; II دَمَّى qan axmasına səbəb olmaq; IV أَدْمَى = II; ادمى احاسيسه الوطنية kiminsə vətənpərvərlik hisslərinə toxunmaq
- إِسْتِدْمَاء qan törəmələri
- دَامٍ *q.* دَامِيَة qanlı; ~ جرح qanlı yara; الارهاب الدامي qanlı terror

- دَم c. دِماء qan; الدم الوريدي yaxud الدم الازرق yaxud الدم الاسود vena qanı; الدم الاحمر a) arteriya qanı; b) aybaşı qanı; الدم الشرياني arteriya qanı; ضربة الدم apopleksiya (*beynə qan vurması nəticəsində iflic*); فقر الدم qan azlığı; فقير الدم anemiya; qanıaz, qan azlığı olan; معطي الدم donor, qanverən; وليّ الدم öldürülmüş adamın ən yaxın qohumu, qanının intiqamını almalı olan şəxs; دم الاخوين yaxud دم الغزال a) drasena, əjdaha ağacı; b) əjdaha qanı (*qatran*); شجرة الدم *bot.* qırmızı (*tünd qırmızı, al qırmızı*) kök; حجر الدم *min.* gematit; خفيف الدم a) şən, tez dil tapan; b) güləriz, iltifatlı; ثقيل الدم a) ağırxasiyyət; b) qaraqabaq

- دَمَوِيّ 1) qan -i/-ı; المجارى الـ~ـة qan damarları; 2) qanlı (*döyüş*); ~ غير qansız; انقلاب غير ~ qansız inqilab; ~ المزاج a) sanqvinik; b) şən, qanıqaynar adam

- دَمَوِيَّة apopleksiya

- دَمَوِيّ = دَمِيّ

- دُمْيَة c. دُمًى , دُمْيَات 1) surət, şəkil; 2) büt, sənəm; 3) heykəl; صناعة الدمى الشمعية mum fiqurlar istehsalı; 4) maneken, müqəvva; رجل ~ insan müqəvvası; 5) gəlincik, kukla; *həmç.* الـ~ المتحركة marionet (*mexanizmlə hərəkət edən kukla*) تياترو للدمى kukla teatrı; حكومة الدمى oyuncaq hökumət

دِمْيَاطِيّ c. دَمَايِطَة 1. Damietta -i/-ı; 2. dimiyettalı

I دَنَّ (ə/u) دَنّ , دَنِين vızıldamaq, uğuldamaq; II دَنَّنَ = I

- دَنّ c. دِنَان 1) kuzə, bardaq (*şərab üçün*); 2) çəllək

- دَنّ *xalq dil.* = ثَمّ

I دَنَأَ (دنأ) (ə) دَنَاءَة alçaq, əclaf, rəzil olmaq; دَنَا = دُنُوءَة (u) دُنُوّ

- دَنَاءَة alçaqlıq, əclaflıq, rəzillik

- دَنِيء c. أَدْنِيَاء alçaq, əclaf, rəzil

دَنْتِلَّا krujeva

- مُدَنْتَل krujeva ilə tikilmiş, krujevalı

دُنْجُل c. دَنَاجِل ox; صناديق الدناجل *d.y.* buksalar (*vaqon təkəri oxunun hərləndiyi metal qutular*); ~ امامي qabaq ox; ~ خلفي arxa ox

دَنْجِي , دِنْجَة (*həmç.* حمّى الـ~) denge qızdırma, Afrika titrətmə qızdırması

دِنْح *həmç.* عيد الـ~ *din.* Xaç suyuna salma bayramı, Xaçaçuran bayramı

دَنْدَ *bot.* südləyən

دُنْدُرْمَة dondurma

دَنْدَشَ 1) cingildəmək; 2) qiymətli çaxçaxlarla bəzəmək

- دَنْدَشَة 1) cingilti, cingildəmə; 2) qiymətli daşlarla bəzəmə

دَنْدَنَ 1) vızıldamaq, uğuldamaq; 2) zümzümə etmək; 3) mırtıldamaq, donquldanmaq, burnunun altında danışmaq

- دِنْدِين vızıltı, uğultu

- دَنْدَنَة vızıldama, uğuldama; zümzümə etmə

دَنْدُون hind xoruzu; لحم الـ~ hind xoruzunun əti

دِنْدِيّ c. دَنَادِيّ hind xoruzu

(دنر) II دَنَّرَ zərb etmək, kəsmək (*sikkə*)

- دِينَار c. دَنَانِير , دِينَارَات 1) dinar a) qədim qızıl pul; b) İraq, Küveyt, İordaniya, Tunisdə əsas pul vahidi; 2) c. pul; حشيشة الـ~ *bot.* mayaotu

- دِينَارِيّ *kart.* qırmızı kərpicnişanlı kartlar

I دَنِسَ (ə) دَنَس 1) bulanmaq, çirklənmək; 2) murdarlanmaq; II دَنَّسَ 1) bulamaq, batırmaq, çirkləndirmək; 2) murdarlamaq; korlamaq, təhrif etmək, saygısızlıq göstərmək, hörmətdən salmaq; ~ العرض ləkələmək, rüsvay etmək; V تَدَنَّسَ 1) bulanmaq, çirklənmək; 2) murdarlanmaq

- تَدْنِيس 1) çirkləndirmə, bullama; 2) murdarlama, hörmətdən salma, təhqir etmə

- دَنَاسَة 1) çirk, çirkab; 2) murdarlıq, natəmizlik

- دَنَس c. أَدْنَاس 1) çirk, kir, zibil; 2) murdarlama

- دَنِس 1) natəmiz, çirk; 2) murdarlanmış, təhqir edilmiş

I دَنِفَ (ə) دَنَف 1) ağır xəstələnmək; 2) qüruba yaxınlaşmaq (*günəş haqqında*); 3) yaxınlaşmaq (*nəyə* من); IV أَدْنَفَ bərk xəstələnmək

- دَنَف *tibb.* kaheksiya (*ağır xəstəlik zamanı xəstənin halının pisləşməsi*)

- دَنِف 1) c. أَدْنَاف ağır xəstə; arıq, sısqa; 2) tez batan (*günəş haqqında*)

(دنق) II دَنَّقَ həddən artıq simiclik etmək

- دَانِق c. دَوَانِق 1) daniq a) 1/144 fəddana, *yaxud* 29,172 m² bərabər sahə ölçüsü; b) 1/6 dirhəmə bərabər çəki ölçüsü; 2) xırda pul

دَنَك dəyənək

I دَنَا (دنو) (u) دُنُوّ yaxın olmaq, yaxınlaşmaq; yanaşmaq (*nəyəsə* من , لـ , إلى); دَنِيَ (ə) دَنَايَة (*müq. et:* دَنَأَ) alçaq olmaq; II دَنَّى yaxınlaşdırmaq; yanına gətirmək; III دَانَى 1) yaxın olmaq (*nəyəsə*); 2) yaxınlaşmağa çalışmaq; 3) rəqabət aparmaq; tənləşmək, özünü bərabər tutmaq; لا يُدَانَى misilsiz, tayı-bərabəri olmayan; ~ بين و بين müqayisə etmək; IV أَدْنَى 1) = II; 2) aşağı salmaq; V تَدَنَّى 1) sakitcə yaxınlaşmaq; 2) aşağı düşmək, azalmaq; 3) düşkünləşmək; VI تَدَانَى 1) bir-birinə yaxınlaşmaq; tədricən yaxınlaşmaq (*kimə-nəyə* من); 2) tədricən azalmaq, kiçilmək; sönük görünmək (*nəyin qarşısında* امام); X اِسْتَدْنَى 1) yaxınlaşdırmaq; 2) kiminsə yaxınlaşmasını xahiş etmək, kimisə öz yanına çağırmaq

- أَدْنَى c. أَدْنَوْن , أَدَانٍ q. دُنْيَا c. دُنْيَوَات , دُنًى 1) yaxın, ən yaxın; من ادناه الى اقصاه bir ucundan o biri ucuna qədər; الشرق الـ~ Yaxın Şərq; المغرب الـ~ Əlcəzair; 2) ən kiçik, ən xırda; minimal; الحدّ الـ~ minimum; ... لم يبق ~ موجب ان ...üçün kiçicik səbəb belə qalmadı; 3) ən alçaq, ən aşağı, ən ibtidai; الحيوانات الدنيا ən ibtidai heyvanlar; مذكور ادناه aşağıda göstərilən, adı çəkilən; 4) alçaq, əclaf, rəzil

- دَانٍ q. دَانِيَة c. دُنَاة yaxın; يعرفه القاصي والداني onu yaxın-uzaq hamı tanıyır

- دَنَاوَة 1) yaxınlıq; 2) alçaqlıq, əclaflıq, rəzillik

- دُنُوّ yaxınlaşma; yaxınlıq

- دَنِيّ c. أَدْنِيَاء 1) yaxın, ən yaxın; 2) alçaq, əclaf, rəzil (*müq. et:* دَنِيء)

- دُنْيَا c. دُنْيَوَات , دُنًى 1) dünya; الـ~ القديمة Qədim dünya; الـ~ الجديدة Yeni dünya; 2) dünya həyatı; فارق الـ~ dünyadan köçmək, ölmək; 3) hava; الـ~ برد hava soyuqdur; الـ~ حرّ hava istidir; الـ~ شابورة hava dumandır; الـ~ شتاء qış havasıdır; الـ~ عتمة hava qaranlıqdır; الـ~ نور hava işıqlıdır; الـ~ غيم hava buludludur; الـ~ مطر *yaxud* الـ~ تشتي yağış yağır; وكان الـ~ صيفا bu yayda olmuşdur; اسودّت الـ~ في وجهه (اظلمت) onun gözləri qaraldı; تدور الـ~ به başı fırlanır; ضاقت الـ~ في وجهه dünya gözünə daraldı; لم تنقلب الـ~ heç bir şey olmayıb (*hərf.* dünya çevrilməyib)

- دُنْيَاوِيّ dünyəvi; لا ~ dünyəvi olmayan

- دَنِيَّة c. دَنَايَا çirkin, alçaq hərəkət; əclaflıq

- دُنْيَوِيّ = دُنْيَاوِيّ

- دُنْيَوِيَّة 1) bu dünyaya mənsubluq; 2) dünyəvilik

I دَهَبَ (ə) *xalq dil.* geyib köhnəltmək (*paltarı*)

دَهْدَهَ 1) yellətmək, yırğalamaq; 2) diyirlətmək, gillətmək

- دَهْدَهَة 1) yellətmə, yırğalama; 2) diyirlətmə, gillətmə

دَهْرٌ c. دُهُورٌ , أَدْهُرٌ 1) dövr, əsr; *geol.* era; الانسان ~ insan ömrü; الـ~ الاول palezoy dövrü; الـ~ الثاني mezozoy dövrü; الـ~ الثالث üçüncü dövr; الـ~ الرابع dördüncü dövr; ما كذب ~ ه o heç vaxt yalan danışmayıb; الى ا ~ *yaxud* الداهرين ~ əbədilik, həmişəlik; على مدى الدهر əbədilik; 2) tale, baxt, alın yazısı, qismət, fələk; الـ~ يد taleyin işi; الـ~ بنات *məcaz.* bədbəxtliklər; الـ~ تصرّفات *yaxud* تصاريف الـ~ *yaxud* الـ~ صروف baxtın dönüklüyü; أكل الـ~ عليه و شربه *məcaz.* həyat onu qocaldıb

- دَاهِرٌ uzanan, sürən, davam edən; منذ الـ~ الدهر əzəldən, qədimdən bəri

- دَهْرِيٌّ 1. 1) çox qədim; 2) azadfikirli; allahsız, ateist; 2. 1) materialist

- دُهْرِيٌّ 1) çox qədim, əsrlik; 2) allahsız, ateist; دهريّ العالم dünya qədər qədim

- دَهْرِيَّة , دُهْرِيَّة : الـ~ allahsızlıq, ateizm

I دَهَسَ (ə) دَهْسٌ basmaq; əzmək, üstündən keçmək (*kimin – məs., tramvay haqqında*); VII اِنْدَهَسَ basılmaq, altında qalmaq, altına düşmək (*məs., tramvayın*)

I دَهِشَ (ə) دَهَشٌ *yaxud mach.* دُهِشَ heyrətlənmək, dəhşətə gəlmək, təəccüb etmək (*nəyə* من); II دَهَّشَ dəhşətə gətirmək, heyrətləndirmək; IV أَدْهَشَ = I; VII اِنْدَهَشَ dəhşətə gəlmək, heyrətlənmək, təəccüblənmək

- اِنْدِهَاشٌ dəhşətə gəlmə, heyrətlənmə; çaşqınlıq

- دَهَشٌ dəhşət; في ~ dəhşət içində, təəccüblə

- دَهِشٌ heyrətlənmiş, təəccüblənmiş

- دَهْشَةٌ dəhşət, heyrət, təəccüb; انني في ~ من ان... mən heyrətə gəlirəm ki...; استولت عليه ~ بالغة onu son dərəcə heyrət bürüdü

- مُدْهِشٌ müdhiş, dəhşətli, heyrətamiz

- مُدْهِشَاتٌ c. heyrətamiz şeylər, möcüzələr

- مَدْهُوشٌ heyrətlənmiş, dəhşətə, təəccübə gəlmiş

- مُنْدَهِشٌ heyrətlənmiş, dəhşətə gəlmiş, çaşıb qalmış

I دَهَقَ (ə) دَهْقٌ 1) doldurmaq, tökmək; 2) əndərmək; IV أَدْهَقَ ağzınacan doldurmaq

- دِهَاقٌ dolu

- دَهَقٌ kündə (*işgəncə aləti*)

- دِهْقَانٌ c. دَهَاقِنَةٌ , دَهَاقِينُ rəhbər, başçı, görkəmli adam; القرية ~ kəndxuda

I دَهَكَ (ə) دَهْكٌ üyütmək; əzmək; övkələmək

- مَدْهُوكٌ püre; البطاطس ~ kartof püresi

دَهْلَةٌ palçıq topası, kəsək

دِهْلِيزٌ c. دَهَالِيزُ dəhliz, qalereya; ابن الـ~ tapdıq, tapılmış, atılmış uşaq

I دَهَمَ (ə) دَهْمٌ 1) gözlənilmədən gəlmək, qəfildən gəlmək; qəfildən hücum etmək; 3) basmaq (*kimi – tramvay haqqında*); II دَهَّمَ qaraltmaq, hisə basmaq; III دَاهَمَ 1) qəfildən hücum etmək, başının üstünü kəsdirmək; yaxalamaq (*təhlükə haqqında*)

- أَدْهَمُ *q.* دَهْمَاءُ *c.* دُهْمٌ qara; zil qara; داهية دهماء ağır bəla

- دَهْمَاءُ qara qız; الـ~ kütlə; qara camaat

- دُهْمَةٌ 1) qaralıq; 2) qara rəng

I دَهَنَ (u) دَهْنٌ 1) yağlamaq, piyləmək; ətirli yağ çəkmək; 2) boyamaq; II دَهَّنَ yağlamaq; III دَاهَنَ 1) yaltaqlanmaq, yaltaqlıq etmək, sülənmək, qılığa girmək; 2) göz yummaq, özünü görməməzliyə vurmaq; V تَدَهَّنَ özünə ətirli yağ çəkmək

- دَهَّانٌ 1) rəngsaz; 2) yağ satan

- دِهَانٌ[1] yaltaqlanma, sülənmə, qılığa girmə

- دِهَانٌ[2] c. ـات - 1) boya, rəng; 2) yağ; 3) məlhəm; 4) yaxma, maz; من الزنك ~ sink mazı

- دُهْنٌ c. أَدْهَانٌ yağ; piy; الـ~ الحرّ şit yağ (*İraq*)

- دَهْنَاءُ səhra; الـ~ Dəhna (*ər-Rub əl-Xali səhrasının Məhrədən şimala olan hissəsi*)

- دُهْنِيٌّ yağ -i/-ı; piy -i/-ı; yağlı, piyli; غدّة ~ـة piy vəzisi

- دُهْنِيَّاتٌ c. piylər

- دَهِينَةٌ boya, maz

- مُدَاهِنٌ 1. yaltaqlıq edən, sülənən; 2. yaltaq

- مُدَاهَنَةٌ yaltaqlıq, qulluq göstərməyə hazırlıq

- مُدْهِنٌ yağlı, piyli

دَهْنَجٌ malaxit

دَهْوَرَ atmaq, tullamaq (*aşağı*); تَدَهْوَرَ 1) düşmək, yıxılmaq, sərilmək; 2) tənəzzül etmək

- تَدَهْوُرٌ 1) enmə, düşmə; 2) tənəzzül etmə

دَهْوَلَ səliqəsiz, pinti, etinasız olmaq

- دَهْوَلَةٌ səliqəsizlik, pintilik, etinasızlıq

I (دهي) دَهَى (ə) دَهْيٌ üz vermək (*məs., xəstəlik*); başına gəlmək (*bəla*); دَهِيَ (ə) دَهَاءٌ bic, hiyləgər olmaq; II دَهَّى = I دَهَى

- أَدْهَى *q.* دَهْيَاءُ daha ağır, dəhşətli (*məs., fəlakət*)

- دَاهٍ *q.* دَاهِيَةٌ *c.* دُهَاةٌ bic, hiyləgər

- دَاهِيَةٌ[1] c. دَوَاهٍ bəla, bədbəxtlik; دهياء ~ ağır bəla

- دَاهِيَةٌ[2] ağıllı adam; çox ağıllı adam; düha السياسة ~ görkəmli siyasətçi

- دَهَاءٌ ağıllılıq; fərasət, gözüaçıqlıq; zəkalılıq; biclik, hiyləgərlik; الثعلب ~ tülkü bicliyi

دُو iki (*nərddə*)

(دوا) دَاءٌ c. أَدْوَاءٌ dərd, xəstəlik, naxoşluq; لا شفاء منه ~ şəfası olmayan, sağalmaz xəstəlik; الاغنياء ~ *yaxud* الملوك ~ podaqra (*oynaq xəstəliyi*); الثعلب ~ *bax:* ثَعْلَبٌ ; الجمود ~ katalepsiya; tetanus; الفيل ~ fil xəstəliyi; الكلب ~ quduzluq; المفاصل ~ revmatizm; ادواء العصر əsrin xəstəlikləri.

(دوب) I دَابَ (*müq. et:* ذوب) ərimək; II دَوَّبَ 1) əritmək, həll etmək; 2) geyib köhnəltmək

- دُوبُ : يا ~ *xalq dil.* a) az qala, demək olar ki; b) kimi; elə ki

- دُوبَارَةٌ *bax:* دبر

- دُوبِيَا *həmç.* الـ~ حساب ikihesablı mühasibat

دُوتَا cehiz

دُوجٌ c. ـات - doj

(دوح) I دَاحَ (u) دَوْحٌ iri, böyük olmaq (*məs., ağac haqqında*); VII اِنْدَاحَ uzanmaq; yayılmaq; iri olmaq; irilənmək; axmaq, axıb tökülmək (*maye haqqında*)

- دَوْحَةٌ c. أَدْوَاحٌ böyük ağac

I (دوخ) دَاخَ (u) دَوْخٌ 1) fəth etmək, tabe etmək; 2) tabe olmaq; alçalmaq; 3) başı fırlanmaq; başı gicəllənmək; II دَوَّخَ 1) viran etmək (*ölkəni*); fəth etmək, əzmək; 2) başgicəllənməsinə, dəniz tutmasına səbəb olmaq; الرأس ~ a) başını gicəlləndirmək; b) *məcaz.* başını tovlamaq

- دَائِخٌ ürəkbulanması, baş gicəllənməsi hiss edən; dəniz tutması olan

- دَوَخَانٌ başgicəllənməsi; البحر ~ dəniz xəstəliyi, dəniz tutması; الهواء ~ hava xəstəliyi

دَاوُدُ *xüs. ad, k.* Davud

(دود) II دَوَّدَ qurdlarla dolu olmaq; qurdlanmaq, qurd salmaq

- دُودٌ *topl.* qurd; sürfə; الـ~ الاحمر ağcaqanad sürfəsi (*balıqlar üçün yem*); المعدة ~ bağırsaq qurdu; على العود ~ bir dəri bir sümük

- دُودَةٌ c. دُودَاتٌ , دِيدَانٌ qurd, soxulcan, sürfə; الارض ~ torpaq qurdu, soxulcan; ثعبانية ~ buğda qurdu; الحرير ~ *yaxud* القزّ ~ ipəkqurdu; الجبن ~ pendir milçəyinin sürfəsi; الـ~ الخضراء yaşıl qurd (*pambıq ziyanvericisi*); خيطيّة ~ askarid; الـ~ الوحيدة *yaxud* الشريط ~ yastı qurd, solityor; العلق ~ zəli; الـ~ القارضة

gəmirici qurd (*pambıq ziyanvericisi*); ~ قرنفليّة qərənfili, çəhrayı qurd (*pambıq ziyanvericisi*); ~ القطن pambıqqurdu; ~ القرمز qırmız böcəyi; ~ اللوز pambıq qozası qurdu; ~ معويّة bağırsaq qurdu

- دُودِيّ 1) qurdabənzər, qurdaoxşar; الزائدة الـ~ـة *anat.* appendiks, kor bağırsağın qurdaoxşar çıxıntısı; التهاب الزائدة الـ~ـة appendisit; 2) *tex.* vintli

- مُدَوِّد ، مُدَوَّد 1) qurdlu, qurdla dolu; 2) qurdyemiş

- مِذْوَد *c.* مَذاوِد təknə, çanaq, axur (*müq. et:* مِذْوَد)

I دارَ (دور) (u) دَوْرٌ ، دَوَرانٌ 1) fırlanmaq, hərlənmək, dövrə vurmaq (*nəyinsə ətrafında* حول); دُرْ geriyə dön! (*hərbi əmr*); 2) dolanmaq, yanından dolanıb keçmək; ötüb keçmək (*bir yeri*); 3) dövr etmək, dövran etmək; dolaşmaq, gəzmək; ~ على ألسنة الناس dildə-ağızda gəzmək; 4) baş vermək, cərəyan etmək; 5) fəaliyyətdə olmaq; çox işlənmək, dəbdə olmaq; 6) fırlatmaq, dolamaq (*kimi* بـ); ~ باله الى ... -a/ə diqqət vermək; ~ بنظراته حوله ətrafına nəzər salmaq; ~ رأسه başı gicəlləndi; ~ مع الزمن zəmanəyə uyğunlaşmaq; II دَوَّرَ 1) girdələşdirmək, dəyirmiləşdirmək; 2) döndərmək, fırlatmaq; 3) işə salmaq, hərəkətə gətirmək; ~ الساعة saatı qurmaq; 4) başını gicəlləndirmək; 5) axtarmaq (*nə* على); *mühas.* keçirtmək; ~ المبلغ للعام المقبل məbləği gələn ilə keçirtmək; III داوَرَ 1) işləmək, çalışmaq (*nə üzərində* على); 2) nəvaziş göstərmək, ələ almaq, dilə tutmaq, qılığına girmək (*kimin*); aldatmaq, aldadıb öz tərəfinə çəkmək; dolamaq, sarımaq, bağlamaq; IV أدارَ 1) hərlətmək, fırlatmaq, dolandır-maq; ~ الحديث حول ... ...barəsində söhbət salmaq; ~ الرأس a) başını gicəlləndirmək; b) başını tovlamaq, yoldan çıxartmaq; ~ عنه وجهه kimdənsə üz döndərmək; ~ في ذهنه zehnində götür-qoy etmək; 2) işə salmaq, qurmaq, hərəkətə gətirmək; ~ المحرك mühərriki işə salmaq; 3) idarə etmək, rəhbərlik etmək; 4) gəzdirib paylamaq (*nəsə kiməsə* على); V تَدَوَّرَ 1) girdə, dairəvi olmaq; 2) ətrafında dövrə vurmaq, gəzmək; X إسْتَدارَ 1) girdə, dairəvi, yumru olmaq; 2) ətrafında fırlanmaq, dövrə vurmaq; استداروا حول المائدة masa arxasında dövrə vurub oturdular; 3) qayıtmaq; 4) geri dönmək; ~ على عقبيه o hərlənib geri döndü; ~ لـ... ... tərəfə dönmək, çevrilmək; 5) döndərmək (*nəyi* بـ)

- إدارَة *c.* ~ات - 1) idarə; müdiriyyət; الـ~ مركز ~ baş idarə; ~ تحرير الجريدة qəzetin redaksiyası; مجلس ~ البنك bankın idarə heyəti; 2) müəssisə

- إداريّ 1. idarə -i/-ı, inzibati; ~ـا inzibati baxımdan; 2. adminstrator, müdir

- أدْوَر dövriyyədə daha çox olan; ~ على اللسان dildə-ağızda daha çox gəzib dolaşan

- إسْتِدارَة 1) dəyirmilik, dairəvilik, girdəlik, yumruluq; 2) *c.* ~ات - dövrə

- دائِر 1) əhatə edən; 2) fırlanan, hərlənən, dolanan, dövrə vuran; المسرح الـ~ fırlanan səhnə; 3) dövriyyədə olan, işləyən; 4) *riyaz.* dövri

- دائِرَة *c.* دَوائِر 1) dairə; çevrə, ətraf; محيط الـ~ çevrə; ~ الطول *coğr.* uzunluq dairəsi; ~ العرض *coğr.* en dairəsi; الـ~ القطبيّة *yaxud* ~ القطب *coğr.* Qütb dairəsi; ~ كهربائيّة *radio.* kontur; *el.* dövrə (*cərəyan*); الـ~ المُفْرَغة tilsim; 2) dairə; ~ الانتخاب *yaxud* الـ~ الانتخابيّة seçki dairəsi; 3) sahə; ~ عمله [illegible]lər kes

öz fəaliyyət sahəsində; الدوائر الرسميّة rəsmi dairələr; الدوائر المطّلعة məlumatlı dairələr; ~ المعارف ensiklopediya; ~ المعارف الاسلامية İslam ensiklopediyası; ~ المعارف القانونيّة Hüquq ensiklopediyası; 4) mühit, ətrafa; 5) sessiya; الـ~ لمحكمة امن الدولة dövlət təhlükəsizliyi məhkəməsinin sessiyası; 6) müəssisə; idarə; ~ البوليس polis idarəsi; ~ الحكومة hökumət idarəsi; الـ~ السنيّة dövlət müəssisələri, torpaqları; ~ الاستخبارات المركزيّة الامريكيّة ABŞ Mərkəzi kəşfiyyat idarəsi (MKİ); 7) malikanə; 8) baxtın dönüklüyü, bəla; تربّص به الدوائر kimisə bəlaya salmaq üçün münasib məqam gözləmək; دارت عليه الـ~ tale ondan üz döndərib

- دائِريّ dairəvi; dolayı, dolama; dövri; fırlandırıcı; dövrəvi; خطّ المترو الـ~ metronun dövrəvi xətti; ~ طريق dolama yol; مدار شبه ~ yarımdairəvi orbit

- دار *q. c.* دِيار ، دُور 1) məskən; ev, bina; ~ الآثار muzey; ~ البريد poçtamt; ~ التمثيل teatr; ~ الحضانة uşaq bağçası; دور الحكومة hökumət evləri; ~ الراحة والاستجمام istirahət evi; ~ الرئاسة rəyasət heyətinin binası; ştab; ~ السينما *yaxud* ~ الصور المتحركة kinoteatr; ~ الصناعة a) tərsanə; b) zavod; fabrika; ~ الضرب *yaxud* ~ المسكوكات sikkəxana, zərbxana; ~ العلماء akademiya; ~ العلوم universitet; ~ القضاء məhkəmə; ~ الكتب kütləvi kitabxana; ~ الندوة Konqres (ABŞ-da); ~ النشر nəşriyyat; 2) *c.* دِيار diyar, ölkə; ~ الاسلام *fiqh.* islam dünyası; ~ الحرب *fiqh.* müharibə dünyası, müsəlmanlarla sülh müahidəsi bağlamamış ölkələr; ~ الصلح *yaxud* ~ العهد *fiqh.* müahidə dünyası, müsəlmanlarla sülh müahidəsi bağlamış ölkələr; الـ~ ان *təsn.* a) müsəlman dünyası və müsəlmanlarla sülh müahidəsi bağlamamış ölkələr (*yəni* دار الاسلام *və* دار الحرب); b) dünya və axirət; اختلاف الـ~ين *fiqh.* yaşayış yerinə görə fərq (*müsəlman ölkələrində və ya müsəlmanlarla sülh müahidəsi olmayan ölkələrdə miras məsələlərində*); 3) dama (*məs., şahmat taxtasının*); الـ~ الآخرة *yaxud* الـ~ الاخرى axirət dünyası; الـ~ الدنيا *yaxud* الـ~ الاولى bu dünya; الـ~ الباقية *yaxud* ~ البقاء axirət dünyası; ~ البيضاء Darülbeyza, Kasablanka ş.; ~ السعادة Darüssəadət (*Səadət evi – İstanbulun epiteti*); ~ السلام Darüssəlam (*Sülh evi – Bağdadın epiteti*); ~ الفتن dünya; ~ الفناء fani dünya; الديار المصريّة Misir; دِيارُنا bizim diyar, vətənimiz; ~ الهجرة Hicrət evi, Mədinə ş.; ~ صينيّ darçın

- دارَة *c.* ~ات - 1) halə, tac (*ulduz ətrafında*); 2) *radio* kontur; *el.* dövrə; 3) düzənlik, çöl (*Ərəbistan*)

- داوِريّة *c.* ~ات - gözətçi dəstəsi, patrul; post (*gözətçi*)

- دُوار başgicəllənməsi; ürəkbulanması; ~ البحر dəniz tutması, dəniz xəstəliyi

- دُوّار[1] *c.* دَواوير ağıl; ferma; qəsəbə

- دَوّار[2] 1. 1) həmişə fırlanan; الآلة الـ~ ة sentrifuqa; 2) fırlandırıcı, dövri; 3) gəzib dolaşan; ~ بائع çərçi, ayaqçı, səyyar satıcı; 2. rotor; ~ الشمس günəbaxan, günəbaxan tumu

- دَوّارَة *c.* ~ات - 1) fırfıra, fırlanğıc; ~ الماء burulğan, qıjov; ~ الهواء (الريح) yelqovan; 2) evləri gəzməyi xoşlayan qadın; 3) pərgar

- دَوْر *c.* أدْوار 1) dövrə; 2) dövr; لقد مضى ~ الكلام وجاء ~ العمل danışmaq zamanı ötüb keçmiş, iş görmək zamanı yetişmişdir; 3) dairə; 4) *şahm.* partiya; 5) növbələnmə, bir-birinin dalınca gəlmə; tutma, ürəkkeçmə; 6) növbə; بـ~ـه öz növbəsində; بالـ~ növbə ilə; 7) iş

növbəsi; 8) sessiya; انعقاد البرلمان ~ parlament sessiyası; 9) silsilə; 10) mərhələ; 11) mərtəbə; 12) mahnı, ariya; nömrə (*konsert proqramının*); 13) rol; ...لعب دورا (كبيرا) في... -da/də (*böyük*) rol oynamaq; قام بـ~ حاسم في... -da/də həlledici rol oynamaq; اعجبه الممثّل في ~ عطيل Otello rolunu oynayan artist onun xoşuna gəldi

- دَوَرَان 1) dövri hərəkət; hərlənmə, fırlanma; çevirmə, döndərmə; dövr etmə, dolanma; tədavül; 2) dövran

- دَوْرَة c. دَوْرَات 1) dövrə; dövran; dövriyyə; رأس مال ~ kapital dövriyyəsi; الـ~ الدمويّة qan dövranı; الـ~ الدمويّة الكبرى (الصغرى) böyük (*kiçik*) qan dövranı dövrəsi; 2) dövr; الـ~ الجليديّة buzlaq dövrü; 3) silsilə; 4) növbə; 5) sessiya; ~ استثنائيّة fövqəladə sessiya; 6) növbəli əkin; ~ ثلاثيّة üçtarlalı əkin; ~ رباعيّة dördtarlalı əkin; و~ القطن دائما برسيم pambıqdan sonra həmişə yonca əkilər; 7) kurslar; 8) növbəti oyun, hoqqa; 9) *idm.* dövrə, raund; الـ~ الاولمبيّة olimpiada; ~ الماء (المياه) ayaqyolu; الـ~ الشهريّة aybaşı

- دَوْرِيّ 1) dövri; نشرة ~ـة dövri nəşr; الريح الـ~ـة musson; الحمّى الـ~ـة növbələnən titrətmə; 2) dairəvi, girdə, dairəşəkilli

- دُورِيّ *həmç.* ~ عصفور serçə

- دَوْرِيَّة c. ـات - 1) gözətçi dəstəsi, patrul, dolanma, baş çəkmə; 2) növbə (*istehsalatda*)

- دِيرَة yaşayış yeri; qaldığı yer

- مَدَار c. ـات - 1) ox, mil, qol; الخصام ~ mübahisə predmeti; المفاوضات ~ danışıqların mövzusu; 2) şanə; 3) tropik; mədar; السرطان ~ Xərçəng tropiki; الجدي ~ Oğlaq tropiki; 4) *astr.* orbit; الارض ~ Yerin orbiti; الـ~ المحسوب hesablanmış orbit; على ~ السنة bütün il boyu

- مَدَارِيّ orbital; قذائف ~ـة orbital mərmilər

- مُدَاوَرَة c. ـات - aldatma, yalan; hiylə, biclik; مباشرةً او مداورةً birbaşa *yaxud* dolayısı ilə

- مُدَوَّر girdə, dəyirmi, yumru, dairəşəkilli

- مُدِير c. مُدَرَاء 1) müdir, direktor; التشريفات ~ protokol şöbəsinin müdiri; مدير عام baş direktor; الجوقة ~ kapelmeyster, dirijor; 2) rektor; 3) müdir (*əyalətin başçısı*)

- مُدِيرِيَّة c. ـات - 1) əyalət, müdiriyyət; 2) departament, idarə (*İraq*); التربية و التعليم ~ maarif departamenti; السجون ~ həbsxanalar idarəsi

- مُسْتَدَار c. ـات - orbit

- مُسْتَدِير girdə, dairəvi; yumru

- مُسْتَدِيرَة c. ـات - *mus.* bütöv not

دَوْرَق c. دَوَارِق qrafin, su qabı

دَوْزَن sazlamaq (*musiqi alətini*)

- دَوْزَنَة , دُوزَان sazlama; شوكة (مفتاح) الـ~ kamerton

دُوزِنَة (*müq. et.* دُزَيْنَة) c. ـات – düjün

I (دوس) داس (u) دَوْس , دِيَاسَة 1) tapdamaq, tapdalamaq; ayaq basmaq; بالاقدام ~ ayaqlamaq; 2) basmaq, əzmək; رأس الافعي ~ ilanın başını əzmək; 3) döymək (*taxıl*)

- دَوَّاس 1) flaminqo; 2) şir

- دَوَّاسَة c. ـات - pedal

- دَوْس 1) tapdalama, ayaqlama; ayaq altına atma; 2) parıltı, pardax, cila, işıltı; 3) döymə, döyüm

- دَوْسَة 1) dövsə (*Livanda rəqs adı*); 2) *tar.* dini mərasim (*Qahirədə*)

- دِيَاسَة dövmə. dövüm

- دِيمَة c. دِيَم sıx meşə, orman; pöhrəlik, kolluq, cəngəllik

- مَدَاس c. أَمْدِسَة , مَدَاسَات 1) başmaq, çəkmə; 2) ayaqaltı (*çəkmətəmizləyənin*)

- مُدَاس 1) tapdalanmış, ayaq altına salınmış, pozulmuş; 2) əzilmiş

- مِدْوَاس c. مَدَاوِيس *yaxud* مِدْوَس c. مَدَاوِس 1) toxmaq, paya; 2) pedal

- مَدَاس = مَدُوس

دُوسِنْطَارِيَا dizenteriya

دُوسِيَّة c. دُوسِيَات , دُسْيَهَات iş, dosye

دُوش c. ـات - duş; أخذ ~ـا باردا soyuq duş qəbul etmək

I دَوَّش *xalq dil.* səs-küy qaldırmaq; qulaq batırmaq

- دَوْشَة səs-küy, hay-küy, qalmaqal, vəlvələ, mərəkə

- مُدَوَّش 1) hay-küy basmış, səs-küylə dolu; 2) qulağı batmış

دُوطَة cehiz

(دوغ) II دَوَّغ dağ basmaq, damğalamaq, nişanlamaq, nişan vurmaq

- دَاغ c. ـات - damğa, nişan

I (دوف) دَاف (u) دَوْف çalmaq, hazırlamaq (*dərman, macun və s.*)

I (دوق) دَاق (u) دَوْق (*müq. et:* ذَوْق); dadmaq, dadına baxmaq

- دَوْق dad

- دُوق c. ـات - hersoq

- دُوقِيّ hersoq -i/-ı

- دُوقِيَّة hersoqluq

I (دوك) دَاك (u) دَوْك ucadan, səs-küylə mübahisə etmək

- دَوْكَة hay-küy, vəlvələ, mərəkə

دُول *xalq dil.* bunlar

I (دول) دَال (u) دَوْل , دَوْلَة 1) keçmək, ötmək, ötüb keçmək; 2) öz mövcudluğunu bitirmək; دالت هذه الدولة bu dövlət öz mövcudluğunu bitirdi; 3) növbələnmək, bir-birini əvəz etmək; دالت له (عليه) الدولة tale ona yar oldu (*olmadı*); 4) yetişmək; II دَوَّل 1) beynəlmiləl etmək, beynəlmiləlləşdirmək; beynəlxalq xarakter vermək; 2) milliləşdirmək, dövlətinki etmək; III دَاوَل 1) müzakirə etmək; danışıqlar aparmaq; 2) əvəz etmək, dəyişmək; 3) növbələndirmək, bir-birini əvəz etmək; ...بين... و ~ növbə ilə birini başqası ilə əvəz etmək; بين يديه ~ bir əlindən o biri əlinə qoymaq; بين اصابعه حبّات السبحة ~ təsbehin dənələrini barmaqları arasında oynatmaq; IV أَدَال güc vermək (*kimasə başqa birisinə qarşı*); qələbəsini təmin etmək (*kimin üzərində* من); 2) ötürmək (*əldən-ələ*); 3) mövcudluğuna son qoymaq (*nəyinsə*); 4) buraxmaq, daxil etmək (*dövriyyəyə*); VI تَدَاوَل 1) tədavül etmək, tədavüldə olmaq (*pul*); 2) fikir mübadiləsi etmək, müzakirə etmək (*nəyi* في); danışıq aparmaq (*kiminlə* مع); في مشروع قانون ~ qanun layihəsini müzakirə etmək; 3) bir-birinə ötürmək, əldən-ələ vermək; 4) növbə ilə etmək (*nə isə*); növbə ilə gah bir işi, gah da başqa işi görmək; تداولته الايدي əldən ələ gəzmək; تداولته الالسن dildən-dilə gəzmək

- إِدَالَة qələbə

- تَدَاوُل 1) tədavül, işləmə, dövr etmə; 2) növbə; بالـ~ növbə ilə, bir-birinin ardınca

- تَدْوِيل 1) beynəlmiləlləşdirmə; beynəlxalq xarakter vermə; 2) milliləşdirmə

- دَوَالَيْك 1) növbə ilə; 2) dövri, vaxtaşırı; و هكذا ~ və ilaaxır

- دُوَل dəyişkənlik; tez-tez dəyişmə

- دَوْلَة c. دُوَل 1) dövlət; imperiya; اتحادية ~ *yaxud* تعاهدية ~ *yaxud* متعاهدة federativ dövlət; داخل (ضمن) ~ ~ dövlət içində dövlət; الدول غير المنحازة bitərəf dövlətlər, bloklara qoşulmayan dövlətlər; الدول الكبرى (العظمى)

böyük dövlətlər; مستقلّة ~ müstəqil dövlətlər; العليّة ~الـ Dövləti-aliyyə; ~الـ اركان dövlətin dayaqları; ~ رجل dövlət xadimi; صاحب ~الـ tar. sahibuddövlə (*baş nazirin titulu*); كانت الـ~ له tale ona yar olurdu; كانت الـ~ عليه tale ona yar olmurdu; الايّام دول zəmanə dəyişir.

- دَوْلِيّ dövlət -i/-ı
- دُوَلِيّ beynəlxalq, beynəlmiləl
- دُوَلِيَّة beynəlmiləlçilik; ~الـ İnternasional; الثالثة ~الـ 3-cü İnternasional
- دُوَيْلَة *c.* ات - dövlətcik, kiçik dövlət
- مُتَدَاوَل tədavüldə olan, dövriyyədə olan
- مُدَاوَلَة *c.* ات – 1) müzakirə; diskussiya; danışıq; غرفة الـ~ *hüq.* məşvərət otağı; 2) növbə; dəyişmə

دُولاَب *c.* دَوَالِيب 1) maşın; çarx; الكاوتشوك ~ şin (*avtomobilin*); الماء ~ suvarma çarxı; 2) şkaf, bufet; الكتب ~ kitab şkafı; الملابس ~ paltar şkafı; 3) hoqqa; ادخل المصنع ~ العمل zavodu işə salmaq; وقف (تعطّل) ~ الاعمال iş dayandı; وضع العصى في دواليب عجلة... -a/ə əngəl törətmək; و جرى ~ الزمن vaxt isə gedirdi

دُولاَر *c.* ات – dollar

دُولْمَة dolma

دُولُومِيت *min.* dolomit

I (دوم) دَامَ (u) دَوَام , دَيْمُومَة uzanmaq, davam etmək, çəkmək (*vaxt*); ما ~ حيًّا nə qədər ki, o sağdır...; II دَوَّمَ 1) hərlənmək, dolanmaq, fırlanmaq, dövrə vurmaq (*nəyin-kiminsə üzərində* فوق); 2) hərlətmək, fırlatmaq; III دَاوَمَ 1) davam etmək; 2) səy, inad, çalışqanlıq göstərmək (*nədə* على); 3) daima bir yerdə olmaq, vaxt keçirmək (*harada* في); IV أَدَامَ uzatmaq, davam etdirmək; النظر ~ uzun müddət baxmaq (*nəyə* الى); الله بقاءكم ~ Allah ömrünüzü uzun eləsin!; X إِسْتَدَامَ davam etmək, uzanmaq

- تَدْوِيم hərlətmə, fırlatma, dolama; حالة الـ~ *av.* ştopor (*təyyarəni hərləyə-hərləyə üzü-aşağı endirmə*)
- دَائِم daimi, davam edən; uzun çəkən; əbədi; *bot.* çoxillik; عمّال ~ون daimi fəhlələr; ~ـًا daim, daima; ابدا ~ـًا daima, durmadan; قهوة ~ة (qəhvəsiz olmayasız! *qəhvəyə qonaq edilərkən təşəkkür sözü*)
- دَائِمِيّ daimi (*İraq*)
- دَوَام 1) davam, sürəklilik; daimilik, davamiyyət; arasıkəsilməzlik; davamiyyət müddəti; دفتر الـ~ işə gəlib-getmənin qeydiyyat dəftəri; خارج اوقات الـ~ iş vaxtından kənar; ضرب عن الـ~ davamiyyəti kəsmək (*məs., məşğələlərə*); على الـ~ *yaxud* ~ـًا həmişə, daima; يا... لله الـ~! ey..., əbədi qalan ancaq Allahdır! (hamımız öləcəyik! *ölüm ayağında olana təskinlik sözləri*)
- دَوَامَة davamlılıq, sürəklilik, vaxtın keçməsi; في ~ المناقشات müzakirələr vaxtı
- دُوَّامَة , دَوَّامَة *c.* ات - fırfıra, fırlanğıc; الماء ~ *yaxud* المائيّة ~الـ burulğan, su burulğanı, qıjov; الهوائيّة ~الـ hava burulğanı; الذكر ~ dövrə vurub zikr edənlər, zikrə yığışanlar (*bax:* ذِكْر)
- دَوْم [1] sürəklilik, davamlılıq; əbədilik; ~ـًا daima
- دَوْم [2] *topl. bot.* 1) dom (*xurma ağacı növü*); 2) xurma növü
- دَوْمَة *c.* ات - 1) dom xurması ağacı; 2) dom xurması
- دِيمَة *c.* دِيَم uzun sürən, sürəkli yağış
- دَيْمُومَة [1] davamlılıq, sürəklilik
- دَيْمُومَة [2] *c.* دَيَامِيم səhra
- مُدَامَة , مُدَام şərab

- مُسْتَدِيم 1) daimi; 2) xroniki, uzunsürən

دُومَان sükan

- دُومَانْجِيّ *c.* دُومَانْجِيَّة sükançı

دُومِس gəminin sualtı hissəsi

دُومِنْيُون *c.* ات - dominion

دُومِين dövlət torpağı; dövlət əmlakı

دُومِينُو domino (*oyun*)

(دون) II دَوَّنَ yazmaq, yazıya almaq, qeyd etmək (*dəftərə*); qeydiyyata almaq; شرطا ~ şərt qoymaq; V تَدَوَّنَ yazılmaq, yazıya alınmaq, qeyd etmək; qeydiyyata alınmaq

- تَدْوِين qeyd, qeydiyyat
- دُونَ 1) qarşısında; tərəfində; حال ~ kiminsə qarşısında durmaq, kiməsə mane olmaq; قام ~ـه kiminsə tərəfini saxlamaq, kiməsə havadar çıxmaq; اغلق ~ـها باب العفو والغفران *məcaz.* əfv və bağışlama qapısını onun üzünə bağladı; 2) aşağı; altında; az; ليست المرأة ~ الرجل في الكفاءة qadın qabiliyyətdə kişidən aşağı deyildir; لم يكن ~ـها دهشا لدى رؤية هذا bunu görəndə o (*kişi*) heç də ondan (*qadından*) az dəhşətə gəlmədi; هو ~ عشرين سنة onun yaşı iyirmidən azdır; هذه حماقة ~ـها كل حماقة bu ən böyük axmaqlıqdır (*hərf.* bu elə axmaqlıqdır ki, onun yanında hər cür axmaqlıq kiçikdir); الاشعة ~ البنفسجيّة ultrabənövşəyi şüalar; الموجات ~ القصيرة ultraqısa dalğalar; 3) daha pis; انه ~ـنا في اكثر من ناحية o bir çox cəhətdən bizdən pisdir; 4) istisna etməklə; başqa, qeyri, savayı; ادنى تأخير ~ azacıq təxirə belə yol vermədən; اي اعتبار ~ ...ـًا a/ə heç bir etina göstərmədən; اي مبرّر ~ heç bir bəraətqazandırıcı səbəb olmadan; من ~ *yaxud* بـ~ -sız, -siz, -suz, -süz; بـ~ ان olmasın ki...; بـ~ شكّ şəksiz; ما ~ -sız, -siz, -suz, -süz; ~ـك! a) bu da sənin! al!; b) ehtiyatlı ol!; ان له ~ غيره التصرف في هذا bu, başqasının yox, ancaq onun sərəncamındadır; يتكشف هذا للقلب ~ العقل bu, ağıla deyil, qəlbə açılır; مات دون ان يكتب الوصيّة o, vəsiyyətini yazmadan öldü
- دُون aşağı, alçaq; الناس ~الـ aşağı təbəqələrdən olan insanlar
- دُونِيَّة hüquqsuz, məzlum vəziyyət
- دِيوَان [1] *c.* دَوَاوِين , دَيَاوِين 1) divan (*şerlər toplusu*); موسيقى ~ *mus.* oktava; 2) dəftərxana; dövlət müəssisəsi; idarə; رئيس الـ~ dəftərxana rəisi; الملكي ~الـ kral dəftərxanası (*Şim. Afrika*); التفتيش ~ *tar.* inkvizisiya
- دِيوَان [2] *c.* دِيوَانَات , دَوَاوِين 1) divan; taxt; 2) kupe; الحريم ~ qadınlar üçün kupe
- دِيوَانَة gömrükxana
- دِيوَانِيّ divani (*xətt növü*)
- دِيوَانِيَّة bürokratizm
- مُدَوَّنَات *c.* qeydlər
- دُونَانْمَة *c.* ات - donanma

دُونْكِيشُوتِيّ donkixotçu

- دُونْكِيشُوتِيَّة donkixotçuluq

دُونُم *c.* ات - donum (*910 m^2 bərabər sahə ölçüsü*)

دُونَانْمَة = دُونَنْمَة

I (دوي) دَوَى (i) دَوِيّ 1) səslənmək, səs gəlmək; uğuldamaq, fit vermək; guruldamaq; 2) yayılmaq, dolmaq (*nə ilə* بـ); دَوِيَ (a) دَوًى xəstələnmək, azarlamaq, naxoşlamaq; II دَوَّى 1) vızıldamaq, uğuldamaq; səs salmaq; 2) cingildəmək, səslənmək; III دَاوَى dava etmək, əlac, müalicə etmək; xəstəyə qulluq etmək; VI تَدَاوَى müalicə olunmaq, dava-dərman qəbul etmək

- دَاء *bax:* دواء
- دَاوٍ [1] *q.* دَاوِيَة səs-küylü; qulaqbatırıcı

- داو [2] *c.* دَوِيَّة *tar.* tampliyerlər
- دو *q.* دَوِيَّة təhlükəli, qorxulu (*xəstəlik haqqında*); bədxasiyyət (*şiş haqqında*)
- دَوَاء *c.* أَدْوِيَة dava, dərman; موضع الادوية aptek
- دَوَائِيّ 1) müalicə -i/-ı; müalicəvi; صناعة ـة~ əczaçılıq sənayesi
- دَوَاة *c.* دَوَيَات davat, mürəkkəbqabı
- دَوَايَة *c.* دَوَايَات mürəkkəbqabı
- دَوِيّ 1) səs-küy, uğultu; 2) əks-səda
- مُدَاو *q.* مُدَاوِيَة 1. müalicə edən; 2. həkim
- مُدَاوَاة müalicə, əlac, çarə; xəstəyə qulluq
- مَدْوِيّ səs-küylü, uğultulu; التصفيق الـ~ gurultulu alqışlar; شهرة ـة~ yayılmış şöhrət
- دُوَيْرِع *bax:* درع

دِيَالِيكْتِيك dialektika
- دِيَالِيكْتِيكِيّ dialektik; الطريقة الـ~ـة dialektik metod

دِيَالُوج *c.* ـات - dialoq

دِبْلُومَاسِيّ = دِيبْلُومَاسِيّ
- دِبْلُومَاسِيَّة = دِيبْلُومَاسِيَّة

دَيُّوث dəyyus

دَيْجَاة *c.* دَيَاج qaranlıq, zülmət (*müq. et:* دجو)

دَيْجُور *c.* دَيَاجِير bərk qaranlıq, zülmət
- دَيْجُورِيّ qaranlıq (*sif.*), zülmət (*sif.*)

دَيْدَبَان *c.* ـات - növbətçi, qarovul; *idm.* qapıçı; المركب ~ losman
- دَيْدَبَانِيَّة qarovulçuluq; növbə

دَيْدَن , دَيْدَان adət, vərdiş

دَيْر *c.* أَدْيَار , دُيُور , دُيُورَة , أَدْيِرَة , دِيَارَات monastır; الرهبان ~ kişi monastırı, rahiblər monastırı; الراهبات ~ qadın monastırı, rahibələr monastırı; رئيس الـ~ monastırın başçısı (*kişi*), iqumen; رئيسة الـ~ monastırın başçısı (*qadın*), iqumen
- دَيَّار 1) rahib; monastırda yaşayan; 2) kimsə
- دَيْرَانِيّ 1. monastır -i/-ı; 2. 1) Deyr əl-Qəmərdə doğulmuş; 2) rahib
- دَيْرَة *bax:* دور
- دَيْرِيّ monastır -i/-ı

دِيرِكْسِيُون sükan (*avtomobildə*)

دِيزَل dizel; مركبة الـ~ avtomatrisa; محرك الـ~ dizel mühərriki

دِيس *bot.* qamış, qarğı

دَيْسَم 1) *bot.* sabahgülü; 2) ayı balası

دِيسَمْبِر dekabr

دِيك *c.* دُيُوك , دِيَكَة xoruz; بَرِّيّ ~ qırqovul; حبشي ~ *yaxud* رومي ~ *yaxud* هندي ~ hind xoruzu; بيضة الـ~ *bax:* بَيْضَة; وزن الـ~ *bax:* وَزْن

دِيكَارْتِيّ Dekarteziançı, Dekartın ardıcılı

دِيكْتَاتُورِيَّة diktatura

دِيكْرِيتُو *c.* دِيكْرِيتَات dekret, fərman

دِيكُور *c.* ـات - dekorasiya, bəzək; مهندس ~ mühəndis-dekorator

دِيمَا , دِيمَى zolaqlı parça

دِيمَاغُوجِيّ 1. demaqoq -i/-ı; demaqoqcasına; 2. demaqoq
- دِيمَاغُوجِيَّة demaqogiya, demaqoqluq
- دِيمَاغُوغِيّ = دِيمَاغُوجِيّ

دِيمَاس *bax:* دمس

دِيمُوطِيقِيّ demotik; الكتابة الـ~ demotik yazı

دِيمُوقْرَاطِيّ 1. demokratik; لا ~ antidemokratik; 2. demokrat
- دِيمُوقْرَاطِيَّة 1) demokratiya; 2) demokratizm

دِيمُومَة *bax:* دوم

I (دين) دَان [1] (i) دَيْن 1) tabe olmaq, itaət etmək (*kimə* لـ); 2) borc almaq (*pul*); 3) borc vermək; 4) borclu olmaq (*kimə* لـ); دَان [2] (i) دِيَانَة دَيْن mühakimə etmək (*kimi*); دَان [3] (i) etiqad etmək (*hansı dinəsə* بـ); بدين الاسلام ~ islama etiqad etmək; III دَايَن borc vermək; IV أَدَان 1) ittiham etmək; məhkəməyə vermək; taqsırlı, müqəssir bilmək (*nədə* في); pisləmək; məhkum etmək (*nəyə* بـ); 2) borc vermək; V تَدَيَّن 1) etiqad etmək (*hansı dinəsə* بـ); dindar olmaq; 2) borca girmək; VI تَدَايَن bir-birindən borc almaq (*pul*); borca girmək; X إِسْتَدَان borc almaq; borca girmək; 2) borca almaq (*nəsə*)
- إِدَانَة 1) ittiham etmə; pisləmə; məhkum etmə (*nəyə* بـ); 2) taqsır, müqəssirlik, günahkarlıq
- تَدَيُّن dindarlıq; etiqadlılıq; imanlılıq
- دَائِن kreditor, kredit verən, borc verən
- دَائِنِيَّة *mühas.* kredit
- الدَّيَّان *din.* Hökm verən, Qəhr edən (Allah)
- دِيَانَة *c.* ـات - 1) diyanət, dini etiqad; 2) dini təlim; iman
- دَيْن *c.* دُيُون 1) borc; بالـ~ borca, kreditə; ارباب الديون *yaxud* اصحاب الديون kreditçilər, kreditorlar, borc verənlər; قضى ـه~ *məcaz.* o öldü; 2) istiqraz, istiqraz vərəqəsi; الـ~ الموحّد dövlət istiqrazı; عقد ~ـا istiqraz açmaq
- دِين *c.* أَدْيَان din, iman; الـ~ الحنيف islam; أصول الـ~ üsuliddin (*islamda*); katexizis (*xristianlıqda*); رجل ~ din adamı, ruhani; يوم الـ~ Din günü, Sorğu-sual günü, Qiyamət günü
- دَيِّن dindar, imanlı, mömin
- دَيْنُونَة sorğu-sual; Sorğu-sual günü, Qiyamət günü
- دِينِيّ dini; لا ~ qeyri-dini, qeyri-konfessional; allahsız, dinsiz, ateist; لا ~ـة ateizm
- مُتَدَيِّن = دَيِّن; غير ~ qeyri-mömin, qeyri-dindar
- مُدَان mühakimə olunmuş, məhkum edilmiş; pislənilmiş
- مُدَايِن kreditor, borcverən
- مَدَنِيّ *bax:* مدن
- مَدِين borclu (*kimə* لـ); هي ـة~ له o ona borcludur
- مَدِينَة *bax:* مدن
- مَدْيُون = مَدِين
- مَدْيُونِيَّة borc; *mühas.* debit

دِينَار *bax:* دنر

دِينَامُو dinamo-maşın

دِينَامِيت dinamit

دِينَامِيكَا dinamika; الحرارية ~ الـ termodinamika, istilik dinamikası; المائية ~ الـ hidrodinamika
- دِينَامِيكِيّ dinamik; الكهربائية الـ~ـة *bax:* كَهْرَبَائِيَّة
- دِينَامِيكِيَّة dinamiklik
- دِينَامِيَّة dinamika

دِيَة *c.* دِيَات qanbahası (*bax:* ودي)

دِيُورِيت diorit

ذ

(ذَالٌ) ذ zəl (*ərəb əlifbasının doqquzuncu hərfi; rəqəm mənası 700*)

ذَا *q.* ذِي *yaxud* تَا *c.* أُولَاءِ bu; مَاذَا؟ axı nə? لِمَاذَا؟ nə üçün? مَنْ ذَا؟ axı kim? بِذَا *yaxud* لِذَا odur ki; ona görə; كَذَا belə, beləcə; كَذَا وَكَذَا belə-beləcə; bəs belə; bu belə, bu da belə; هٰكَذَا beləcə; هَا أَنَا ذَا! bu da mən!; هَا هُوَ ذَا! bu da o (*kişi*)!; هَا هِيَ ذَا! bu da o (*qadın*)!; ذَاكَ *q.* تَاكَ *c.* أُولَائِكَ o; ~ إِذْ o vaxt, onda; ذٰلِكَ *q.* تِلْكَ *c.* أُولَائِكَ o; həmin; بعد ذلك sonra, bundan sonra; sonralar; مع ذلك bununla yanaşı, buna baxmayaraq; وعلى ذلك buna görə; كَذٰلِكَ belə, beləcə, eləcə də, həmçinin, habelə; و ذلك bu da ki, məhz; yəni; odur ki; و ذلك ان لأن... odur ki...; هٰذَا *q.* هٰذِهِ *c.* هٰؤُلَاءِ bu

ذَاتٌ *c.* ذَوَاتٌ (*bax:* ذُو) 1. malik olan, sahib olan; 2. 1) malik olan, sahib olan (*qadın*); 2) sahibi olan, yiyələnmə predmeti; 3) şəxs, şəxsiyyət, subyekt; ذوات *həmç.* ذوات الحيثيّة heysiyyət sahibləri, heysiyyəti olanlar, tanınmış adamlar; ابن (بنت) الذوات tanınmış şəxslərin oğlu (*qızı*); اولاد الذوات tanınmış adamların uşaqları; atalarına (*analarına*) güvə-

özgün; بالـ~ a) məhz, tam, lap; b) mahiyyət etibarilə; c) şəxsən; ذات مرّة bir dəfə; ذات يوم *yaxud* في ذات يوم bir gün; يوم جميل ~ في gözəl bir gündə; ذات فجر bir səhər; ذات صباح bir gün səhər sübhdən; ذات صيف bir dəfə yayda; ذات عام bir il; ذات اليمين sağa; ذات الشمال sola; نفوس ~ *yaxud* صدور ~ niyyətlər, gizli fikirlər; الجنب ~ plevrit; الرئة ~ ağ ciyər iltihabı; البين ~ düşmənçilik, ədavət; ixtilaf; اليد ~ var-dövlət, əmlak; الاعجاب بالـ~ özünə-vurğunluq; انكار الـ~ özünüinkar, özünüunutma; الـ~ (حبّ) محبّة eqoizm, xudbinlik; الحيوانات ذوات الفقرات onurğalı heyvanlar; ذوات الاربع dördayaqlılar; المكان ~بـ həmin yerdə; في اليوم ~ و həmin gün; الوقت ~ في elə həmin vaxt

- ذَاتِيٌّ 1) şəxsi, xüsusi; الحكم الـ~ muxtariyyət; özünüidarə; 2) subyektiv; ~ـًا a) şəxsən; b) subyektiv olaraq; 3) avtomatik, özü...; التفريغ ~ özüboşalan; الحركة ~ özüyeriyən

- ذَاتِيَّةٌ 1) şəxs, şəxsiyyət; fərdilik; تحقيق الـ~ şəxsiyyətin müəyyən edilməsi; 2) fərdilik; müstəqillik; 3) subyektivlik; 4) əsllik; 5) subyektivizm

ذَاكَ *bax:* ذَا

I ذَلَمَ (ə) ذَلْمٌ 1) danlamaq, məzəmmət etmək; 2) xor baxmaq, nifrət etmək, zəhləsi getmək

- ذَلْمٌ 1) eyb, qüsur, nöqsan; 2) günah, pis iş

I ذَبَّ (ə/u) ذَبٌّ 1) qovmaq, qovlamaq; 2) qorumaq, müdafiə etmək (*kimi-nəyi* عن)

- ذُبَابٌ[1] *c.* أَذِبَّةٌ uc, tiyə, ağız; ülgüc; السيف ~ qılıncın tiyəsi

- ذُبَابٌ[2] *topl. c.* ذِبَّانٌ milçəklər; الخيل ~ mozalan, gikovun; مرض الـ~ *tib.* tripanosomoz

- ذُبَابَةٌ *c.* ـات 1) milçək; الخيل ~ atmilçəyi, mozalan; هندية ~ *zool.* qabarböcəyi; 2) uc, tiyə, ağız (*qılıncın* – السيف)

- مِذَبَّةٌ *c.* مَذَابُّ ,مِذَبَّاتٌ yelpik, milçəkqovan

ذُبَّانَةٌ ,ذِبَّانَةٌ *c.* ـات 1) milçək; 2) arpacıq, tüfəng qarovulu

I ذَبَحَ (ə) ذَبْحٌ ,ذِبَاحٌ 1) kəsmək; qurban kəsmək (*heyvanı*); II ذَبَّحَ kəsib doğramaq; qırıb tökmək, qılıncdan keçirtmək; VI تَذَابَحَ kəsmək, bir-birini qırmaq

- تَذَابُحٌ bir-birini qırma, qılıncdan keçirmə; qırhaqır

- ذَبِيحَةٌ = ذِبَاحٌ

- ذَبَّاحٌ qəssab, sallaq

- ذِبْحٌ qurbanlıq heyvan

- ذُبْحَةٌ ,ذُبَحَةٌ angina; صدرية ~ stenokardiya,

yırğalanmaq, titrəmək, əsmək; 2) tərəddüd etmək, qətiyyətsizlik göstərmək

- ذَبْذَبَةٌ 1) yellətmə, titrətmə, əsdirmə; 2) *c.* ذَبَاذِبُ tük qələm; qotaz, saçaq

- ذَبْذَبِيٌّ titrəyişli

- مُتَذَبْذِبٌ yellənən, əsən, titrəyən; ~ تيّار *bax:* تَيَّارٌ

I ذَبَلَ ,ذَبُلَ (u) ذُبُولٌ ,ذَبْلٌ solmaq, saralmaq, rəngi qaçmaq, süst olmaq

- ذَابِلٌ *c.* ذُبَّلٌ 1) solmuş, solğun, süst; 2) ağır, key, ölgün, yorğun

- ذَابُولٌ zabul (*mərcimək azarı*)

- ذُبَالَةٌ *c.* ذُبَالٌ fitil, piltə

- ذَبْلٌ qalxan, sipər, çanaq, qın; صناعيّ ~ süni tısbağa sümüyü; plastmas, plastik kütlə

- ذُبُولٌ solma; المتأخّر ~ الـ مرض qarğıdalı və pambıq azarının adı

ذَحْلٌ *c.* ذُحُولٌ ,أَذْحَالٌ *yaxud* ذَحَلٌ *c.* أَذْحَالٌ 1) intiqam alma, qisas alma; intiqam, qisas; 2) nifrət, intiqam ehtirası

I ذَخَرَ (ə) ذُخْرٌ toplamaq, yığmaq; tədarük görmək; II ذَخَّرَ yığmaq, ehtiyat saxlamaq, hazır saxlamaq; VIII إِذَّخَرَ *yaxud* إِدَّخَرَ yığmaq, yığıb saxlamaq; qənaət etmək, qənaət edib saxlamaq; ehtiyat saxlamaq; ...

kils. müqəddəs ənamlar; 3) ehtiyat; azuqə, ehtiyat ərzaq; اللغويّة ~الـ lüğət fondu, lüğət ehtiyatı; 4) *məcaz.* pay, xidmət; 5) patron, güllə; mərmi; döyüş sürsatı; حيّة ~ dolu mərmilər

- مَذْخَرٌ *c.* مَذَاخِرُ anbar, saxlanc
- مُدَّخِرٌ əmanətçi, yığan
- مُدَّخَرٌ (*həmç.* مُذَّخَرٌ) yığılan, ehtiyat üçün saxlanılan
- مُدَّخَرَاتٌ (*həmç.* مُذَّخَرَاتٌ) *c.* qənaət hesabına yığılmış şeylər; ehtiyatlar
- مَذْخُورٌ ehtiyat

I (ذرّ) ذَرَّ [1] (ə/u) ذَرٌّ sıçratmaq; səpmək, tökmək, boşaltmaq; ...ذرّ الخلاف بين... arasında çəkişmə, ixtilaf salmaq; الرماد (التراب) ~ في العيون gözə kül üfürmək; ذَرَّ [2] (ə/u) ذَرٌّ , ذُرُورٌ 1) doğmaq (*günəş haqqında*); 2) doğmaq, törəmək, əmələ gəlmək, yaranmaq, oyanmaq, meydana çıxmaq; قرن الخلاف ~ ixtilaf yarandı; قرن الازمة الاقتصاديّة ~ iqtisadi böhran başlandı; 3) cücərmək, yerdən bitib çıxmaq

- ذَرٌّ [1] *topl.* xırda qarışqalar
- ذَرٌّ [2] *topl.* toz zərrələri (*havada*)
- ذَرَّةٌ [1] xırda qarışqa
- ذَرَّةٌ [2] *c.* اتٌ - 1) hissəcik; ذرّات العرق tər damcıları; 2) toz zərrəsi (*havada*); 3) atom; بنية الـ~ atomun quruluşu; حرب الـ~ atom müharibəsi; محطمة الـ~ siklotron; مثقال ~ zərrə qədər; çox az, azacıq; bir damcı; فقد كل ~ من الحياء onun zərrə qədər həyası qalmayıb
- ذَرُورٌ 1. tozlandırılmış; 2. *c.* أذِرَّةٌ 1) toz; 2) səpmə dərman; toz dərmanı
- ذَرُورِيٌّ toz halında olan, tozaoxşar
- ذَرِّيٌّ 1. atom -i/-ı; radioaktiv; خطر ~ atom təhlükəsi; الرؤوس الـ~ـة atom başlıqları; الطاقة الـ~ـة atom enerjisi; العدد الـ~ atom sıra sayı; الغبار الـ~ radioaktiv toz; القنبلة الـ~ـة atom bombası; النظرية الـ~ـة atom nəzəriyyəsi; 2. atom mütəxəssisi
- ذَرِّيَّةٌ atomluq, valentlik
- ذُرِّيَّةٌ *c.* ذَرَارِيُّ törəmələr, uşaqlar, nəsil

I ذَرَأَ (ə) ذَرْءٌ yaratmaq, etmək

I ذَرِبَ (ə) ذَرَبٌ iti olmaq; لسانُهُ ~ dildən iti olmaq, ağzına gələni danışmaq

- ذَرَبٌ 1) çarəsiz xəstəlik; 2) ishal; 3) nalayiq, yava sözlər, ədəbsiz ifadələr
- ذَرِبٌ 1) iti; acı, zəhərli; اللسان ~ hərzə, yava-yava danışan, ağızdan yava

ذُرَّاحٌ *c.* ذَرَارِيحُ *tib.* qabarböcəyi

I (ذرع) ذَرَعَ (ə) ذَرْعٌ ölçmək (*qulacla*); بنظره ~ yaxud بعينه ~ a) diqqətlə baxmaq; göz qoymaq; b) gözləri ilə axtarmaq; الشوارع ~ على قدميه küçələri ölçmək; veyllənmək, avara gəzmək; الغرفة ذهابا و جيئة ~ otaqda o başbu başa gedib gəlmək, var-gəl etmək; ذَرِعَ (ə) ذَرَعٌ xahiş etmək (*kimdən* الى *yaxud* عند); V تَذَرَّعَ 1) bəhanə kimi istifadə etmək (*nədən* بـ); بحجّة ان... ~ belə bir dəlildən istifadə etmək ki...; 2) silahlanmaq (*nə ilə* بـ); بالصبر لـ... ~ ...üçün səbrini yığmaq; 3) əl atmaq (*nəyə* بـ); istifadə etmək (*nədən* بـ); 4) bəhanə gətirmək, özünə haqq qazandırmaq (*nə ilə* بـ); VII إنْذَرَعَ irəliləmək

- ذِرَاعٌ *q., k. c.* أذْرُعٌ , ذُرْعَانٌ 1) qol; dirsək; dirsək sümüyü; ذو ~ واحدة birqollu, təkqollu; ضيّق الـ~ əligödək, zəif; واسع الـ~ güclü; على ~ـها طفل صغير o (*qadın*) əliuşaqlıdır, əlində körpə uşağı var; فتح (مدّ) ذراعيه لـ... üçün qollarını açmaq; 2) *tex.* dəstə, sap, qulp; tutacaq; qol (*qaldırıcı kranın*); التوصيل ~ sürgü qolu; الادارة ~ çarx qolu; 3) qulac (*uzunluq*

ölçüsü); استنبولي ~ İstanbul qulacı (*0,66 m. bərabər uzunluq ölçüsü*); بلدي ~ bələdi qulac (*ticarətdə 0,58 m. bərabər uzunluq ölçüsü*); معماري ~ memar qulacı (*memarlıqda 0,75 m. bərabər uzunluq ölçüsü*); معماري مربّع ~ memar kvadrat qulacı (*0,5625 m^2 bərabər sahə ölçüsü*); معماري مكعّب ~ memar kub qulacı (*0,4218 m^3 bərabər həcm ölçüsü*); هاشمي ~ haşimi qulacı (*0, 64 m. bərabər uzunluq ölçüsü*); هندسة ~ həndəsə qulacı (*0,65 m. bərabər uzunluq ölçüsü*)

- ذَرْعٌ 1) uzanmış qolun uzunluğu; 2) güc; ضعيف الـ~ zəif; واسع الـ~ güclü; ضاق ~ـا zəifləmək, gücünü itirmək; ضاق بالامر ~ـا a) o buna tab gətirə bilmədi; b) onun buna gücü çatmadı; لقد ضقت بهم ~ـا onlar məni təngə gətiriblər, bezikdiriblər
- ذَرِيعٌ 1. 1) iti, sürətli, cəld, təcili; 2) qaçılmaz, labüd; خطر ~ qaçılmaz təhlükə; 2. 1) vasitəçi, araçı; 2) iltimasçı, müdafiəçi, havadar
- ذَرِيعَةٌ *c.* ذَرَائِعُ bəhanə; səbəb
- ذَرَائِعِيٌّ 1. mədhedici, müdafiəedici; 2. məddah, müdafiəçi

I ذَرَفَ (i) ذُرُوفٌ 1) axmaq, tökülmək (*göz yaşları haqqında*); 2) axıtmaq, tökmək (*göz yaşları*); ~ـت عيونه الدموع o, gözlərinin yaşını axıdır; II ذَرَّفَ 1) axıtmaq (*göz yaşları*); 2) ötmək (*nəyi* على), artıq olmaq (*nədən* على); على الخمسين ~ onun yaşı əllini ötüb, əllidən artıqdır; VII إنْذَرَفَ axmaq, tökülmək (*göz yaşları*)

I ذَرَقَ (i) ذَرْقٌ ifraz etmək (*quş haqqında*); IV أذْرَقَ = I

- ذَرْقٌ quş peyini; الطير ~ *bot.* yabanı yonca
- ذُرَقٌ = ذرق الطير *bax:* ذَرْقٌ

ذُرَةٌ qarğıdalı; رفيع ~ *yaxud* عويجة ~ *yaxud* بلدي ~ darı; kalış; بيضاء ~ darı; شاميّ ~ *yaxud* شاميّة ~ *yaxud* مصريّة ~ *yaxud* صفراء ~ qarğıdalı

I (ذرو) ذَرَا (u) ذَرْوٌ süpürüb aparmaq (*külək haqqında*); sovurmaq; dağıtmaq; səpələmək; ذَرَى (i) ذَرْيٌ = ذَرَا; II ذَرَّى = I; IV أذْرَى 1) sovurmaq, səpələmək; 2) atmaq, tullamaq; 3) axıtmaq (*göz yaşı*); V تَذَرَّى 1) sovrulmaq (*dən haqqında*); 2) qalxmaq (*zirvəyə*); 3) daldalanmaq, müdafiə olunmaq (*nə ilə* بـ); X إسْتَذْرَى himayə axtarmaq; بظلّ الشجرة ~ özünü ağacın altında kölgəyə vermək

- تَذْرِيَةٌ *geol.* süxurların parçalanması; ablyasiya
- ذَرَّايَةٌ *c.* اتٌ - (*həmç.* آلة ~) dənsovuran
- ذُرْوَةٌ , ذِرْوَةٌ *c.* ذُرًى 1) zirvə, təpə, kəllə; 2) *məcaz.* yüksəklik, ən yüksək hədd; مؤتمر الـ~ *dip.* zirvə toplantısı; فترة (أوقات) الـ~ «pik» vaxtı (*saatları*); هي في ~ جمالها o (*qız*) son dərəcə gözəldir; بلغ الـ~ في... -da/-də zirvəyə yetişmək; بلغ الـ~ الكبرى في تطوره o, inkişafının ən yüksək zirvəsinə çatmışdır; ارتفع الى ~ سامية ببطولته o öz qəhrəmanlığı ilə ən yüksək zirvəyə yüksəlmişdi
- ذَرًى sığınacaq, daladalanacaq; himayə
- مِذْرَاةٌ , مِذْرًى *c.* مَذَارٍ dənsovuran (*yaba, şana şəklində*)

I ذَعَرَ (ə) ذُعْرٌ 1) qorxutmaq, vahiməyə salmaq; 2) *məch.* qorxuya düşmək, vahiməyə düşmək; IV أذْعَرَ qorxutmaq, qorxuya, dəhşətə salmaq; VII إنْذَعَرَ qorxu hiss etmək, dəhşətə gəlmək

- ذُعْرٌ , ذَعَرٌ 1) qorxu, dəhşət; 2) təlaş, vahimə, vəlvələ, çaxnaşma
- ذُعَرَةٌ *zool.* çaydaçapan, daşadöyən
- مَذْعُورٌ qorxuya düşmüş, təlaş içində olan

ذُعَافٌ c. ذُعُفٌ öldürücü zəhər; موت ~ qəfil, gözlənilməz ölüm

I ذَعَنَ (ə) ذَعَنٌ itaət etmək, baş əymək, tabe olmaq (kimə لـ); IV أَذْعَنَ = I

- إِذْعَانٌ itaət etmə, baş əymə, tabe olma

- مِذْعَانٌ itaətkar, müti, boyun əyən, sözə qulaq asan

- مُذْعِنٌ itaətli, sözə baxan, müti

ذَفَرٌ üfunət, pis iy

ذَاقِنَةٌ c. ذَوَاقِنُ çənəaltı (skripkanın)

- ذَقَنٌ , ذَقْنٌ c. أَذْقَانٌ , ذُقُونٌ çənə; غرق حتّى الاذقان في... boğaza qədər ...-a/-ə girmək

- ذَقْنٌ q. c. ذُقُونٌ saqqal; التيس ~ keçi saqqalı; رخوة ـــه~ o, iradəsizdir, ağzıboşdur, zəif xasiyyətlidir; ... تحت ذقون رجال... nəfərlərinin gözü qabağında; ضحك على ـــه~ (ذقونهم) bığaltı gülmək

I ذَكَرَ (u) ذِكْرٌ , تَذْكَارٌ 1) yada salmaq, xatırlamaq, adını çəkmək; yadda saxlamaq; عدد يُذكر xeyli, əhəmiyyətli sayda; وهذا الامر لا يُذكر a) bu, boş şeydir; b) bunun adını çəkməyə dəyməz; الشيء بالشيء يذكر söz sözü çəkər; بالسوء ~ adını pisliyə çəkmək, dalınca danışmaq; 2) zikr etmək (Allahın gözəl adlarını çəkməklə Onu mədh etmək); 3) zikrdə iştirak etmək (bax: ذِكْرٌ); II ذَكَّرَ 1) yadına salmaq, xatırlatmaq; 2) nəsihət vermək, öyüd vermək; 3) döllәndirmək, mayalandırmaq; 4) qram. kişi cinsində vermək, kişi cinsinə salmaq; III ذَاكَرَ 1) müzakirə etmək; 2) əzbər öyrənmək, əzbərləmək (dərsi); IV أَذْكَرَ yadına salmaq, xatırlatmaq; V تَذَكَّرَ yada salmaq, xatırlamaq; VI تَذَاكَرَ 1) birgə müzakirə etmək; 2) bir yerdə yada salmaq (məs., keçmişdə olanları); 3) bir yerdə öyrənmək, təkrar etmək (dərsləri); VIII اِذَّكَرَ yaxud اِدَّكَرَ yada salmaq, xatırlamaq; X إِسْتَذْكَرَ 1) yada salmaq, xatırlamaq; yadına salmağa çalışmaq; 2) əzbər öyrənmək; əzbər yadda saxlamaq; درسه ~ dərsi əzbər öyrənmək, əzbərləmək

- تَذْكَارٌ c. ـاتٌ - 1) yada salma, xatırlama; ~ا له onu yad edərək; 2) suvenir

- تَذْكَارِيٌّ xatirəsinə həsr edilmiş; memorial; احتفال ~ yubiley; الطوابع الـ~ـة xatirə markaları; اللوحة الـ~ـة xatirə lövhəsi

- تَذْكَارْجِيٌّ c. تَذْكَارْجِيَّةٌ biletsatan; biletyoxlayan, biletəbaxan; konduktor (tramvayda, avtobusda)

- تَذْكِرَةٌ c. تَذَاكِرُ 1) bildiriş; xəbərdarlıq; 2) öyüd, nəsihət; 3) bilet; vərəqə; البريد ~ yaxud البوستة ~ poçt açıqcası; الدعوة ~ dəvətnamə; ذهاب و اياب ~ gedib-gəlmə bileti; الرصيف ~ perron bileti; السفر ~ yol bileti; العلاج ~ müalicə vərəqəsi; المرور ~ buraxılış vərəqəsi; النفوس ~ yaş kağızı, şəxsiyyət vəsiqəsi; الهويّة ~ şəxsiyyət vəsiqəsi; شبّاك التذاكر bilet kassası

- تَذْكَرِيٌّ konduktor (tramvayın, avtobusun)

- تَذْكِيرٌ 1) xatırlatma; 2) döllәmə, mayalama

- ذَاكِرَةٌ yaddaş, xatirə; سيبقى هذا في ـــه~ الى الابد bu əbədilik onun yadında qalacaqdır

- ذَكَرٌ [1] iti (qılınc)

- ذَكَرٌ [2] c. ذُكُورٌ , ذُكُورَةٌ 1) erkək; النحل ~ erkək arı; و أنثى ~ yaxud xalq dil. ذكر ونتايه a) erkək və dişi; b) çıxıntı və girinti; 2) kişi; 3) c. مَذَاكِيرُ , ذُكُورٌ anat. kişi cinsiyyət orqanı

- ذِكْرٌ c. أَذْكَارٌ 1) yada salma, xatırlama, adını çəkmə; الـ~ (سالف) متقدّم yuxarıda adı çəkilən; وعلى ~ هذا العمل نقول... bu iş barəsində danışarkən deyərik ki...; 2) yaddaş, xatir, xatirə; 3) xatirat; الـ~ سعيد yaxud الـ~ طيّب ruhu şad,

rəhmətlik (ölmüş adam haqqında danışarkən); 4) şöhrət, ad-san; 5) zikr (Allahın adını zikr etmə); حلقة الـ~ zikrə yığışanların dövrəsi; الـ~ الحكيم Quran

- ذِكْرَانِيٌّ kişi -i/-ı

- ذِكْرَةٌ , ذُكْرَةٌ 1) xatirə; 2) yaddaş, xatirə; 3) şöhrət, ad-san

- ذِكْرِيٌّ = ذُكْرَانِيٌّ

- ذِكْرَى q. c. ذِكْرَيَاتٌ xatirə; ذكريات الماضي keçmiş haqqında xatirələr; الـ~ الثالثة üçüncü ildönümü; الـ~ المئويّة yüz illik yubiley; إحياء ذكراه kiminsə xatirəsinə həsr olunmuş gecə keçirmə

- ذُكُورَةٌ kişi cinsinə mənsubluq; kişilik

- مُذَاكَرَةٌ 1) müzakirə; söhbət; 2) konfrans; 3) əzbərləmə

- مُذَكَّرٌ qram. müzəkkər, kişi cinsi

- مُذَكِّرٌ xatırladan, yada salan

- مُذَكَّرَاتٌ c. xatirat, xatirələr, qeydlər; gündəlik

- مُذَكِّرَةٌ c. ـاتٌ - 1) nota, memorandum; شفهيّة ~ dip. şifahi nota; məlumat vərəqəsi; 2) qeyd dəftərçəsi; التوقيف ~ həbs barəsində order

- مَذْكُورٌ 1) adı çəkilən, göstərilən; ادناه ~ aşağıda göstərilən; اعلاه ~ yuxarıda göstərilən; 2) əlamətdar

I ذَكَا (ذكو) (u) ذُكُوٌّ alovlanmaq, şölələnmək (alov haqqında); ذَكِيَ (ə) ذَكَاءٌ zəkalı olmaq, iti ağıl sahibi olmaq; II ذَكَّى 1) alovlandırmaq, qızışdırmaq; 2) kəsmək (qurbanlıq heyvanı); IV أَذْكَى 1) alovlandırmaq, qızışdırmaq; الحماس في النفوس ~ insanlarda ruh yüksəkliyi oyatmaq; مسدّسا ~ tapancadan atəş açmaq; 2) incələşdirmək, zərifləşdirmək; inkişaf etdirmək; X إِسْتَذْكَى şölələnmək (məs., alov) .

- ذَكَاءٌ 1) zəka, ağıllılıq, açıqgözlülük, fərasət; سرعة الـ~ tez başa düşmə, dərhal fəhm etmə; 2) ağıl

- ذَكِيٌّ [1] c. أَذْكِيَاءُ 1) zəkalı, fərasətli; 2) ağıllı; bacarıqlı; 3) dadlı

- ذَكِيٌّ [2] ətirli; iyli, raihəli; الرائحة ~ xoş raihəli, ətirli

I ذَلَّ (ə/i) ذُلٌّ alçaq, zəlil, rəzil olmaq; II ذَلَّلَ 1) alçaltmaq, zəlil etmək, hörmətdən salmaq; الفقر يذلّل كلّ جبّار kasıblıq əzəmətlini də zəlil edər; 2) aradan qaldırmaq; öhdəsindən gəlmək; الصعوبات ~ çətinlikləri aradan qaldırmaq; 3) tabe etmək, fəth etmək; 4) ram etmək (məs., atı); IV أَذَلَّ 1) zəlil etmək, alçaltmaq; 2) qalib gəlmək; 3) ram etmək (məs., atı); V تَذَلَّلَ 1) alçalmaq; yaltaqlıq etmək; 2) tabe olmaq; X إِسْتَذَلَّ 1) alçaltmaq, hörmətdən salmaq; 2) alçaq, zəlil, rəzil hesab etmək

- إِذْلَالٌ alçaltma, hörmətdən salma

- تَذَلُّلٌ özünü alçaltma, yaltaqlıq etmə, quyruq bulama

- تَذْلِيلٌ 1) alçaltma; 2) tabe etmə; 3) aradan qaldırma

- ذُلٌّ 1) zəlillik, alçaqlıq; 2) tabelik, itaətkarlıq; alçalma, köləcəsinə baş əymə, yaltaqlıq etmə

- ذَلَالَةٌ 1) zəlalət; 2) alçaqlıq

- ذِلَّةٌ alçalma, rüsvayçılıq, biabırçılıq

- ذَلُولٌ c. ذُلُلٌ minik dəvəsi

- ذَلِيلٌ c. أَذِلَّاءُ , أَذِلَّةٌ 1) zəlil, alçaldılmış; 2) müti, tabe olan; 3) alçaq, rəzil; كلب ~ söyüş. alçaq it

- مَذَلَّةٌ 1) alçalma, biabırçılıq, rüsvayçılıq; 2) alçaqlıq

I ذَلَقَ (u) ذَلْقٌ itiləmək, yonmaq

- ذَلَاقَةٌ 1) axıcılıq (nitqin); حروف الـ~ qram. süzgün, sonor, dilönü samitlər (ن، م، ب، ر، ف، ل); 2) itilik; اللسان ~ dilin itiliyi

- ذَلْقٌ 1) iti; 2) axıcı (*nitq*), süzgün; 3) zirək, canlı

- ذُلْقٌ uc (*dilin*); حروف الـ~ *qram.* = حروف الذلاقة *bax*: ذَلَاقَةٌ

- ذَلِقٌ = ذَلِيقٌ

- ذُلُقٌ = ذَوْلَقٌ

- ذَوْلَقِيٌّ dil -i/-ı; *qram.* = süzgün, dilönü; الـ~ـة الحروف = حروف الذلاقة *bax*: ذَلَاقَةٌ

ذُلْذُلٌ *c.* ذَلَاذِلُ ətək (*paltarın*)

ذلك *bax*: ذَا

I ذَمَّ (ə/u) ذَمٌّ məzəmmət etmək, danlamaq; pisləmək; II ذَمَّمَ 1) bərk məzəmmət etmək, danlamaq; pisləmək, söymək; 2) borca satmaq; V تَذَمَّمَ utanmaq; iyrənmək, özünə ayıb saymaq; VI تَذَامَّ bir-birini məzəmmət etmək

- ذِمَامٌ *c.* ـات - 1) öhdəlik; borc; حسن الـ~ düzlük, vicdanlılıq; 2) vəzifə, borc

- ذَمٌّ *c.* ذُمُومٌ məzəmmət, pisləmə; danlaq

- ذِمَّةٌ *c.* ذِمَمٌ 1) himayə; البنت على ~ـه qız onun himayəsindədəir; 2) müdafiə, mühafizə; 3) müahidə, razılaşma; 4) borc; في ~ـه onun boynunda olan (*borc*); باعه على ~... o, nəyisə ... hesabına satıb; 5) vicdan; عديم الـ~ vicdansız; في (على) ~ـي and olsun vicdanıma; 6) düzlük, vicdanlılıq; 7) məsuliyyət; 8) səlahiyyət; اهل الـ~ *tar.* əhli-zimmə (*müsəlmanların himayəsi altında olan yəhudi və xristianlar*); بالـ~ والصدق vicdanla və haqqına; اعتقل على ~ التحقيق *məch.* o, istintaq aparılmaq üçün həbs edilmişdir; اصبح في ~ التاريخ tarixin malı olmaq; هو على ~ التحقيق o, istintaq altındadır; هو في ~ المنون o ölmüşdür.

- ذِمِّيٌّ *tar.* zimmi, müsəlmanların himayəsi altında olan

- ذَمِيمٌ biabırçı, rüsvayçı; məzəmmətə layiq, töhmətə layiq, qınanılası; iyrənc, pis, xoşagəlməz

- مَذَمَّةٌ *c.* مَذَامُّ 1) pis xüsusiyyət; 2) pis hərəkət

- مَذْمُومٌ məzəmmət ediləsi, məzəmmətə layiq, töhmətləndirilən

I ذَمَرَ (u) ذَمْرٌ nərildəmək; V تَذَمَّرَ deyinmək, mırtıldanmaq, narazılıq etmək

- تَذَمُّرٌ deyinmə, mırtıldanma, narazılıq

- ذِمَارٌ 1) ən əziz şey (*müdafiə ediləsi*); 2) şərəf, ləyaqət

- مُتَذَمِّرٌ narazı

- ذَمِيلٌ yorğa yeriş (*dəvənin*)

I ذَمَى (i) ذَمْيٌ ölüm ayağında olmaq, son nəfəsini çəkmək

- ذَمَاءٌ ölümqabağı qıcolma, son nəfəsini çəkmə, can vermə

(ذنب) II ذَنَّبَ 1) cəzalandırmaq; 2) quyruq bağlamaq, quyruğ düzəltmək (*məs., çərpələngə*); IV أَذْنَبَ 1) günah işlətmək, günaha batmaq; 2) taqsırı olmaq, cinayət etmək; X إِسْتَذْنَبَ 1) günahkar hesab etmək; 2) cinayət başında tutmaq, ifşa etmək

- ذَنْبٌ *c.* ذُنُوبٌ 1) günah; 2) taqsır, qəbahət; 3) cinayət, pis iş

- ذَنَبٌ *c.* أَذْنَابٌ 1) quyruq; 2) quyruqbulayan, əlaltı; əlbir (*pis işdə*); ~ الثعلب *bot.* tülküquyruğu (*ot*); ~ الفار *bot.* amarant, siçanquyruğu; ~ القط *bot.* qızılsaç, qızılbaş, pişikquyruğu; ~ ابو *yaxud* ~ نجم ذو kometa (*quyruqlu ulduz*)

- ذَنَبِيٌّ quyruqlu

- ذُنَيْبٌ *bot.* gövdəcik, saplaq

- ذُنَيْبَةٌ züneybə (*darı növü*)

- مُذْنِبٌ 1. 1) günahlı; 2) taqsırlı; 2. 1) günahkar; 2) taqsırkar

- مُذَنَّبٌ *c.* ـات - kometa; رأس الـ~ kometanın başı

I ذَهَبَ (ə) ذَهَابٌ, ذُهُوبٌ 1) getmək; yola düşmək, yollanmaq; çıxıb getmək (*hara* الى); ~ كأمس الدابر itib-batmaq; ~ مع الريح *məcaz.* it-bat olmaq; zay olmaq; ~ ابعدَ من ذلك ...-dan/-dən uzağa getmək; ~ الى القول deməyə cəsarət etmək; ~ سدًى *yaxud* ~ عبثا boş (*əbəs*) yerə getmək; ~ ادراج الرياح *yaxud* ~ مع الرياح it-bat olmaq, zay olmaq, heçə getmək; ~ مذهبا a) bir məzhəbə tərəfdar olmaq, bir məzhəbin ardınca getmək; b) özünü aparmaq; ~ العلماء في ذلك مذاهب شتّى alimlər bu barədə müxtəlif rəylər söyləmişlər; 2) itib batmaq, heç olmaq; ~ ضياعا zay olmaq; ~ ضحية الانفجار partlayış qurbanı olmaq; 3) aparmaq, götürüb getmək (*nəyi* بـ); 4) məhv etmək, qırmaq (*nəyi* بـ); 5) inamla danışmaq, iddia etmək (*nə* الى); II ذَهَّبَ qızıla tutmaq; qızıl suyuna salmaq, qızıl suyu vermək; IV أَذْهَبَ 1) aradan qaldırmaq, yox etmək; kənar etmək; 2) aparmaq, götürüb getmək

- تَمَذْهَبَ *bax*: مذهب

- ذَاهِبٌ gedən, yox olan, gözdən itən; ~ الصبر səbrini itirmiş; ~ اللون rəngini itirmiş, solmuş

- ذَهَابٌ getmə, yola düşmə; ~ـا وايابا o başbu başa

- ذَهَبٌ qızıl; ~ خالص saf qızıl, xalis qızıl; الـ~ الاسود qara qızıl (*kömür və ya neft*); الـ~ الابيض ağ qızıl (*platin, pambıq və ya kauçuk*); ماء الـ~ qızıl suyu, zər; الـ~ السيّال neft; وقته من ~ onun vaxtı qızıldır

- ذَهَبِيٌّ 1) qızıl (*sif.*); 2) qızılı

- ذَهَبِيَّةٌ *c.* ـات - zəhəbiyyə (*Nil çayında yaşayış məqsədilə işlədilən gəmi*)

- مَذْهَبٌ *c.* مَذَاهِبُ 1) yol; hərəkət tərzi; davranış; 2) məzhəb, dini təlim; 3) əqidə məktəbi; ideologiya; nəzəriyyə; istiqamət; الـ~ العقلي rasionalizm; ~ الفرديّة fərdiyyətçilik; الـ~ المثالي idealizm; ~ النسبيّة nisbilik nəzəriyyəsi; الـ~ النقديّ التجريبيّ empiriokritisizm; الـ~ الواقعيّ realist istiqamət

- مُذَهَّبٌ qızıl (*sif.*), qızıl suyuna çəkilmiş; الـ~ـات المعلّقات Qızılı qəsidələr (*əhəmiyyətinə görə müəlləqələrdən sonra ikinci yerdə duran islamaqədərki yeddi qəsidə*)

- مَذْهَبِيٌّ 1) məzhəbə, dini təlimə aid olan; 2) ehkamlara, nəzəriyyə və məktəblərə aid olan; ideoloji; الصراع الـ~ ideoloji mübarizə

- مَذْهَبِيَّةٌ məzhəbçilik; məzhəb ayrı-seçkiliyi, məzhəb dağınıqlığı, təfriqəçilik

- مَذْهُوبٌ: ~ به ağlını itirmiş

I (ذهل) ذَهَلَ (ə) ذُهُولٌ, ذَهْلٌ unutmaq (*nəyi* عن); ذَهِلَ (ə) ذُهُولٌ özünü itirmək, pərt olmaq, utanmaq, sıxılmaq, çaşıb qalmaq; IV أَذْهَلَ 1) pərt etmək, heyrətə salmaq, təəccübləndirmək; 2) unutdurmaq (*nəyisə*); VI تَذَاهَلَ özünü (*nəyisə* عن) unutmuş kimi göstərmək; VII إِنْذَهَلَ heyrətlənmək, təəccüblənmək, özünü itirmək; pərt olmaq, çaşıb qalmaq

- ذَاهِلٌ özünü itirmiş, pərt olmuş, çaşıb qalmış

- ذَهْلَةٌ unutma anı, dalğınlıq anı

- ذُهُولٌ çaşqınlıq, pərtlik; donub qalma, quruyub qalma, mat qalma

- مُذْهِلٌ heyranedici, qeyri-adi, fövqəladə, fenomenal

- مُنْذَهِلٌ özünü itirmiş, çaşıb qalmış, donub qalmış

ذِهْنٌ *c.* أَذْهَانٌ 1) zehin, ağıl; حضور الـ~ zehinlilik, tez başa düşmə; 2) yaddaş, huş; أعاد الى الاذهان bir daha yada salmaq, xatırlatmaq; فلو عدنا باذهاننا الى... əgər fikrən ...-a/-ə qayıtsaq

- ذِهْنِيٌّ zehni, intellektual

- ذِهْنِيَّةٌ 1) zehniyyət; ağıl tərzi, dünyagörüşü; 2) ağıl səviyyəsi, əqli inkişaf, intellekt

ذُو (*yiy.h.* ذِي , *təs.h.* ذَا) *q.* ذَاتٌ (*bax: əlifba sırası ilə*) *c.* ذَوُو (*yiy.h. və təs.h.* ذَوِي) 1. malik olan, sahib olan; ذو اجنحة qanadları olan, qanadlı; ذو ضمير حيّ vicdanlı; ذو عقل ağıllı; رجل ذو قدم خشبيّة taxta ayaqlı adam; ذو عينين gözləri olan; ذو لحية saqqallı; ذو مال mal-dövlətli; المحرك ذو الاحتراق الداخليّ daxili yanacaq mühərriki; ذو معرفة bilikli, mərifətli; غير ذي معرفة biliksiz, mərifətsiz; ذوو الاقطاع feodallar; ذوو السمعة السيّئة pis ad-san sahibləri; ذوو الشأن maraqları olanlar; ذوو الكلمة söz sahibləri; ذو القربى qohum-əqrəba; من ذويها onun qohum-əqrəbası; هذا من ذي نفسه özündən; واد غير ذي زرع quru vadi; واضح لكل ذي عينين *məsəl.* gözü görən hər kəs üçün bu aydındır; 2. malik, sahib

- أَذْوَاءٌ (ذُو -*nun cəmi*) *tar.* adları ذو ilə başlanan Yəmən məlikləri

I (ذوب) ذَابَ (u) ذَوَبَانٌ ərimək, həll edilmək; يذوب قلبه الما لرؤية... görəndə onun ürəyi ağrıdan əriyir; ~ كمدا dərddən arıqlamaq, solub saralmaq; II ذَوَّبَ 1) əritmək, həll etmək; 2) yox etmək, ləğv etmək, heçə endirmək; IV أَذَابَ həll etmək, əritmək; X اِسْتَذَابَ ərtiməyə çalışmaq

- إِذَابَةٌ həll etmə; əritmə; əridilmə

- تَذْوِيبٌ 1) ərimə; əritmə; المعادن ~ metalların əridilməsi; 2) ləğv etmə

- ذَائِبٌ 1. əriyən; ərgin, ərimiş; 2. ərimiş kütlə

- ذَائِبِيَّةٌ ərimə qabiliyyəti; əriyə bilmə

- ذَوْبٌ duru, sıyıq bal

- ذَوَبَانٌ ərimə, duru hala keçmə; قابل للـ~ əriyən, əriyə bilən, əridilə bilən; həll edilə bilən

- مُذَابٌ əridilmiş, həll edilmiş

- مُذِيبٌ 1. əridən, həll edən; 2. əridici, həlledici

I (ذود) ذَادَ (u) ذَوْدٌ 1) qovlamaq (*nədən* عن); 2) müdafiə etmək (*nəyi* عن); عن حوضه ~ kimisə müdafiə etmək

- ذَائِدٌ *c.* ذَادَةٌ müdafiəçi

- ذَوْدٌ[1] müdafiə (*kimi* عن)

- ذَوْدٌ[2] *q. c.* أَذْوَادٌ kiçik sürü (*3-dən 10-a qədər dəvəsi olan*)

- ذِيَادٌ = ذَوْدٌ[1]

- مِذْوَدٌ *c.* مَذَاوِدُ təknə, çanaq, tabaq; axur

I (ذوق) ذَاقَ (u) ذَوْقٌ 1) dadmaq, dadına baxmaq; طعمه ~ tamına baxmaq; ذُقْ تَشْتَه iştaha diş altındadır (*hərf.* dadına bax-iştahaya gələrsən); 2) görmək, hiss etmək, acısını çəkmək, keçirmək; الامرّين ~ dərd-sər çəkmək; حلو الحياة و مرّها ~ həyatın şirinini-acısını görmək; مرّه وحنظله ~ *məcaz.* ağrı-acısını dadmaq; IV أَذَاقَ 1) dadızdırmaq; 2) keçirməyə məcbur etmək; dözdürmək; ـني المرّ ~ acısını dadızdırıb mənə; ـه الامرّين ~ ağrı-acı, dərd-sər çəkdirmək; V تَذَوَّقَ 1) dadmaq, dadına baxmaq, tamına baxmaq; 2) zövq almaq, zövq çəkmək

- ذَائِقٌ dadan, dadına baxan, tamına baxan; كل نفس ~ـة الموت hər bir kəs ölümü dadacaqdır (*Quran. – başdaşı yazısı*)

- ذَائِقَةٌ dad, tam; ləzzət, zövq

- ذَوَاقٌ dad, tam; ləzzət, zövq

- ذَوَّاقٌ zövqlü, yaxşı zövqü olan; الخمور ~ şərab dadıcısı, dequstatoru

- ذَوَّاقَةٌ çox xoşlayan (*nəyisə*); dadlı yemək sevən, şirniyyat sevən

- ذَوْقٌ *c.* أَذْوَاقٌ 1) dad, tam, zövq; الـ~ الحسن yaxşı zövq; الـ~ السليم sağlam zövq; الـ~ الرفيع incə zövq; حاسّة الـ~ dadbilmə; كل و ذوقه hər kəsin öz zövqü var; 2) meyil; həvəs, maraq; 3) tərz, üslub, ədəb, nəzakət, mərifət; بـ~ a) zövqlə; b) ədəblə, nəzakətlə; قلّة الـ~ zövqsüzlük, ədəbsizlik

- ذَوْقِيٌّ dadverici

- مُتَذَوِّقٌ zövq alan, ləzzət alan; متذوّقو الآداب ədəbiyyat estetləri

- مَذَاقٌ dad, tam, zövq, ləzzət; حلو الـ~ şirintam

- ذَوْلَقِيٌّ *bax:* ذلق

I ذَوِيَ (ə) ذَوًى , ذُوِيٌّ solmaq, qurumaq; IV أَذْوَى soldurmaq, qurutmaq, süst etmək

- ذَاوٍ *q.* ذَاوِيَةٌ solan, solğun, süst

ذَيَّا (ذَا -*dən kiçilt.*)

- ذَيَّاكَ (ذَاكَ -*dən kiçilt.*)

I (ذيع) ذَاعَ (i) ذُيُوعٌ yayılmaq, hamıya məlum olmaq, üstü açılmaq (*sirr haqqında*); IV أَذَاعَ 1) yaymaq (*məs., xəbərləri*); 2) göndərmək (*sərəncam və s.*); 3) elan etmək, nəşr etmək; 4) hamıya bildirmək, açıb demək; 5) xəbər vermək (*radiostansiya haqqında*)

- إِذَاعَةٌ 1) yayma, yayım; veriliş; لاسلكيّة ~ radio verilişi; 2) elan etmə, nəşr etmə

- إِذَاعِيٌّ 1. radio verilişləri ilə bağlı; الشبكة الـ~ـة radio verilişləri şəbəkəsi; خبير ~ radio verilişləri üzrə mütəxəssis; حملة ~ـة radioda aparılan kampaniya; 2. radio jurnalisti; radio verilişləri işçisi

- ذَائِعٌ 1) yayılan, verilən; 2) məlum olan; الصيت ~ çox tanınan, məşhur olan

- مِذْيَاعٌ *c.* مَذَايِيعُ 1. ünsiyyətli; çoxdanışan; 2. 1) *həmç.* كهربيّ ~ mikrofon; 2) meqafon

- مُذِيعٌ diktor

- مُذِيعَةٌ *c.* ـات - diktor (*qadın*)

(ذيل) II ذَيَّلَ 1) qurtarmaq; 2) tamamlamaq (*nə ilə* بـ); axırda əlavə etmək (*nə* بـ); son olaraq demək (*nə* بـ)

- ذَيْلٌ *c.* ذُيُولٌ , أَذْيَالٌ 1) quyruq; الفأر ~ *bot.* siçanquyruğu; الحصان ~ a) at quyruğu; b) *məcaz.* uzun saç (*qadının*); 2) son, axır; 3) ətək; şleyf; 4) əlavə; 5) nəticə; في ~ـه bilavasitə ondan sonra; طاهر الـ~ ləkəsiz, təmiz; طويل الـ~ varlı; اذيال الناس tör-töküntü, zir-zibil adamlar; جرّ اذيال الخيبة peşmançılıq çəkmək; خرج منه طاهر الـ~ sudan quru çıxmaq; سحب اذيال الخيلاء a) təşəxxüslə gəzmək; b) lovğalanmaq, təkəbbür satmaq; لاذ باذيال الفرار qaçmağa üz qoymaq; هرب يجرّ اذيال الخزي و العار rüsvayçılıqla və abrını ətəyinə alıb qaçmaq; حطّ ~ـه في اسنانه ətəyini dişinə alıb qaçmaq

- تَذْيِيلٌ əlavə

- ذَيْلِيٌّ quyruq -i/-ı

- مُذَيَّلٌ əlavəsi olan, əlavə ilə verilmiş (*məs., kitab haqqında* بـ)

I (ذيم) ذَامَ (i) ذَيْمٌ məzəmmət etmək, danlamaq

- مَذِيمٌ , مَذْيُومٌ məzəmmət edilən, danlanılan

ر

ر (رَاءٌ) rā (*ərəb əlifbasının onuncu hərfi; rəqəm mənası 200*)

رَاتِينَجٌ qətran, kitrə

رَاجَا c. رَجْوَات raca

رَادَارٌ *radio.* radar, radiolokasiya qurğusu

- رَادَارِيٌّ radilokasiya -i/-ı

رَادِيَتَرٌ c. اتٌ - radiator

رَادِيكَالِيٌّ 1. radikal (*sif.*); 2. radikal, radikal partiya tərəfdarı

رَادِيُو 1) radio; الـ~ التلفونيّ radiotelefon; تلفونيّ ~ radiotelefon -i/-ı; الـ~ آلات radio aparatları; 2) c. رَادِيُوهَات radioqəbuledici

رَادِيُومٌ *kim.* radium; المعالجة بالـ~ radioterapiya

- رَادِيُومِيٌّ radium -i/-ı; الاشعاع الـ~ radioaktivlik

رَاشِيَتَةٌ c. اتٌ - resept, nüsxə

رَافِيَا rafiya (*xurma ağacı növü*)

رَامِي rami, Çin gicitkəni (*çatənə*)

رَهْنَامَجٌ = رَاهْنَامَجٌ

رَاوَنْدٌ ravənd (*kökündən dərman hazırlanan ot bitkisi, işlətmə dərmanı*)

رَايٌ ray (*xırda balıq növü*)

I رَأَبَ (a) رَأْبٌ 1) düzəltmək, təmir etmək; 2) nizama salmaq, sazlamaq

- تَرْوِيسَةٌ c. تَرَاوِيسُ başlıq

- رِئَاسَةٌ, رِئَاسَةٌ 1) başçılıq etmə; sədrlik etmə; prezidentlik etmə; منصب رئاسة الجمهوريّة respublika prezidenti mənsəbi, vəzifəsi; شغل كرسيّ الـ~ sədarət kürsüsünü tutmaq; rəyasət heyəti

- رِئَاسِيٌّ rəis, sədr, prezident -i/-ı; المقرّ الـ~ prezidentin iqamətgahı

- رَأْسٌ k., *nadir hal. q.* c. أَرْؤُسٌ, رُؤُوسٌ 1) baş; جلدة الـ~ baş dərisi; tükü ilə birlikdə soyulmuş baş dərisi; مرفوع الـ~ ucalmış başla; مطرق الـ~ başını aşağı salaraq; منكس الـ~ başını əyərək; وضعه على الـ~ başı üstünə qoymaq, hörmət göstərmək; عشرون ~ا من الغنم 20 baş qoyun; 2) başçı, rəis; على ~ ... başında; 3) başlanğıc; الجسر ~ *hərb.* a) körpuqabağı istehkam; b) əməliyyat meydanı; السنة ~ ilin başı, Yeni il; السلّم ~ pilləkənbaşı; الشهر القمريّ ~ qəməri ayının başı; القرن ~ əsrin əvvəli; 4) təpə, zirvə, kəllə; الزاوية ~ *riyaz.* Bucağın təpəsi; العمود ~ *memar.* sütun başlığı; 5) uc; الحربة ~ nizənin (*süngünün*) ucu; 6) burun; ~ا بـ~ başabaş (*mübadilə*); على رؤوس الاشهاد şahidlərin yanında, göz qabağında; على رؤوس الملأ açıq-aşkar, hamının gözü qabağında; على الـ~ و العين! baş üstə-göz üstə! böyük məmnuniyyətlə! على ~ !

المالي maliyyə kapitalı; المال المتبدل ~ dəyişən kapital; المال المتداول (المتحرك) ~ dövriyyə kapitalı; المال المصرفيّ ~ bank kapitalı; المال ~ المكتتب به abunə kapitalı; المال النقديّ ~ pul kapitalı, nağd kapital; المال الوهميّ ~ fiktiv kapital

- رَأْسَمَالٌ = رأس المال *bax:* رَأْسٌ

- رَأْسَمَالِيٌّ 1. kapitalist -i/-ı; المجتمع الـ~ kapitalist cəmiyyəti; غير ~ *yaxud* لا ~ qeyri-kapitalist -i/-ı; طريق التطوّر اللا~ qeyri-kapitalist inkişaf yolu; 2. kapitalist

- رَأْسَمَالِيَّةٌ kapitalizm

- رَأْسِيٌّ 1) baş (*sif.*); qabaqcıl; 2) dik, şaquli; perpendikulyar; احداثيّ ~ *riyaz.* ordinata

- رَأْسِيَّةٌ diklik, şaqulilik; perpendikulyarlıq

- رَئِيسٌ c. رُؤَسَاءُ 1. başda duran; 2. başçı, sədr, rəis; *həmç.* رَيِّسٌ kapitan (*gəminin*); *hərb.* kapitan; اركان الحرب ~ baş qərargah rəisi; اوّل ~ mayor; البلديّة ~ *yaxud* مجلس المدينة ~ bələdiyyə başçısı, mer; الجمهوريّة ~ respublika prezidenti; التحرير ~ baş redaktor; فخريّ ~ fəxri sədr; عامل ~ həqiqi (*faktik*) sədr; اللجنة التنفيذيّة ~ icraiyyə komitəsinin sədri; الوزراء ~ *yaxud* مجلس ~ الوزراء nazirlər şurasının sədri, baş nazir; الاساقفة ~ arxiyepiskop; الدير ~ iqumen; رؤساء روحانيّون ruhani başçıları, din xadimləri;

- رِئْمٌ c. آرَامٌ, أَرْآمٌ ağ ceyran

- رَؤُومٌ 1) çox sevən; الامّ الـ~ çox sevən ana; 2) əhliləşmiş, ələ öyrədilmiş

I رَأَى (a) (يَرَى) رَأْيٌ, رُؤْيَةٌ 1) görmək, sezmək; 2) *həmç.* في نومه ~ yuxuda görmək; 3) lazımlı, məqsədyönlü hesab etmək; 4) fikrində olmaq, fikirləşmək; أ تَرَانِي نسيتك؟ fikirləşirsən ki, səni unutmuşam?...نرى من الواجب ان özümüzə borc bilirik ki...; ولا اراني افشي سرًا ...اذا قلت düşünmürəm ki, ... desəm, sirr açmış olaram; رآه رأي العين *yaxud* رآه بعينيه kimisə öz gözü ilə görmək; من يعش يره yaşayan – görər; رُئِيَ ان... *məch.* belə məsləhət görüldü ki...; نور الدنيا ~ dünya işığı görmək, doğulmaq, dünyaya gəlmək; III رَاءَى *yaxud* رَآى 1) riyakarlıq etmək; yalandan özünü... göstərmək; 2) gözə çarpdırmaq üçün etmək; 3) bir-birilə görüşmək; IV أَرَى 1) göstərmək; 2) *məch.* fikirləşmək, düşünmək, fərz etmək; فأين هو يا تُرَى görəsən, o haradadır? تُرَى ماذا نفعل بهذا؟ görəsən, biz bununla nə edəcəyik; ... يا تُرَى *yaxud* (هل) تُرَانَا يا görəsən; أريه نجوما حمراء في عزّ الظهر mən onun dərsini verərəm! (*hərf.* mən ona günün günorta çağı qırmızı ulduzları göstərərəm!); V تَرَأَى hesab etmək, düşünmək, fərz etmək;

- رَأْيٌ[1] görmə, görmə qabiliyyəti; رأى رأي العين öz gözü ilə görmə

- رَأْيٌ[2] c. آرَاءٌ 1) baxış, rəy, fikir; في ~ـي fikrimcə; məncə; على ~ المثل atalar sözündə deyildiyi kimi; الـ~ العامّ ictimai rəy; تبادل الآراء fikir mübadiləsi; ذو رأيين qətiyyətsiz, ikiüzlü, riyakar; الـ~ صلب tərs, inadcıl; من ~ـه ان... onun fikri belədir ki...; لسنا من ~ـه لكن... biz onun kimi fikirləşmirik, amma...; وهل من ~ـك ان... heç fikirləşirsən ki...; ابدى ~ـه في... ...barəsində öz fikrini bildirmək; 2) ağıl, düşüncə; *fiqh.* sərbəst mühakimə, rəy; اصحاب الـ~ *yaxud* اهل الـ~ ağıl sahibləri, nüfuz sahibləri; 3) səs (*seçkilərdə*); استشاري ~ məşvərətçi səs; ابداء الـ~ بالنداء adbaad səsə qoyma; اخذ الـ~ səsə qoyma

- رَايَةٌ , رَأْيَةٌ c. ـاتٌ - bayraq

- رُؤْيَا q. c. رُؤًى 1) görmə; الهيّة ~ yuxugörmə vasitəsilə ilahi vəhy; سفر الـ~ *din.* Apokalipsis; 2) yuxugörmə, yuxu, röya

- رُؤْيَةٌ 1) görüntü; الغلسي ~ televiziya; 2) görünüş, görünmə; تعذّر الـ~ pis görünmə dərəcəsi

- رِئَاءٌ , رِيَاءٌ riya; riyakarlıq, ikiüzlülük; qeyri-səmimilik

- رِئَةٌ , رِيَةٌ *təsn.* رِئَتَانِ c. رِئَاتٌ , رِئُونَ *anat.* ağ ciyər; ذات الـ~ *yaxud* التهاب الـ~ ağciyər iltihabı; طاعون الـ~ ağciyər taunu

- رِئَوِيٌّ ağ ciyər -i/-ı; إلتهاب ~ ağciyər iltihabı

- رَئِيٌّ ruh, kabus

- مُرَاءٍ q. مُرَائِيَةٌ riyakar, ikiüzlü

- مُرَاءَاةٌ riyakarlıq, ikiüzlülük

- مِرْآةٌ c. مَرَاءٍ , مَرَايَا ayna, güzgü

- مِرْآيَةٌ c. مِرْآيَاتٌ ayna, güzgü

- مَرْأًى c. مَرَاءٍ görüntü, mənzərə; على مرأى الناس hamının gözü qarşısında; على مرأى منه onun gözü qarşısında

- مَرْئِيٌّ görünən, müşahidə olunan; غير ~ *yaxud* لا ~ görünməyən, görünməz; الجانب غير الـ~ من القمر (الشطر) Ayın gözə görünməyən tərəfi

- مَرْئِيَّاتٌ c. gözə görünənlər; علم الـ~ optika

I رَبَّ (ə/u) رَبٌّ 1) tərbiyə etmək, yetişdirmək; 2) bəsləmək, yedirtmək; II رَبَّبَ = I; V تَرَبَّبَ = I

- رَابٌّ 1) tərbiyəçi; 2) ögey ata, atalıq

- رَابَّةٌ c. ـاتٌ - 1) tərbiyəçi qadın; 2) ögey ana, analıq

- رَبٌّ c. أَرْبَابٌ 1): الربّ Rəbb; ربّاه! ya Rəbb!; رب الجنود ilah Savaof; ربّ العالمين Aləmlərin rəbbi (*Allah*); 2) ağa; 3) padşah; 4) sahib, sahibkar, başçı; ربّ العائلة ailə başçısı; ربّ العمل sahibkar, işverən; ارباب الاحتكارات monopolistlər, ihtikar sahibləri; ارباب الاقلام qələm sahibləri, yazıçılar; ارباب الاملاك mülk sahibləri, mülkədarlar; ارباب البنوك bank sahibləri; ارباب الحيثيّات yüksək məqam sahibləri; ارباب الديون kreditorlar, kredit sahibləri; ارباب الصنائع *yaxud* ارباب الحروف peşə sahibləri, sənətkarlar; ارباب المال kapitalistlər; ارباب المصانع zavod sahibləri; ارباب المعاشات təqaüdçülər; ارباب المعامل fabrik sahibləri

- رُبٌّ c. رُبُوبٌ meyvə şirəsi; mürəbbə, cem; ربّ الورق kağız kütləsi

- رُبَّ 1) tez-tez, çox vaxt, dəfələrlə; 2) olsun ki, bəlkə, mümkündür ki; رُبَّمَا a) olsun ki; b) bəzən, olur ki; و ربّ قائل يقول ان... bəlkə də kimsə deyəcəkdir ki...; ربّ ضارة نافعة şər deməsən xeyir gəlməz (*hərf. bəzən zərər mənfəətli də ola bilər*);

- رَبَابٌ , رَبَابَةٌ c. رَبَابَاتٌ rübab (*kamanla çalınan müsiqi aləti*)

- رِبَابَةٌ ağalıq

- رُبَّانٌ c. رَبَابِنَةٌ kapitan (*gəminin*); sükançı, rəhbər

- رَبَّانِيٌّ rəbbani, ilahi

- رَبَّةٌ c. ـاتٌ - 1) xanım; 2) sahibə; البيت ~ ev sahibəsi; الشعر ~ poeziya, şeriyyat ilahəsi; الجمال ~ (فينوس) gözəllik ilahəsi (*Venera*); الحسن ~ a) gözəl; b) gözəl qız

- رِبَّةٌ c. رِبَبٌ 1) xora (*çalımdan sonra bitən təzə ot*); البرسيم ~ yoncanın ikinci çalımı; 2) səpmə, səpki; qırmızı ləkələr (*bədəndə*); 3) c. رِبَبٌ , أَرِبَّةٌ *bot.* paxlalılar fəsiləsindən olan həmişəyaşıl ağac; 4) on min

- رَبُوبٌ ögey oğul, oğulluq

- رُبُوبَةٌ ağalıq, başçılıq, rəbbilik

- رُبُوبِيَّةٌ = رُبُوبَةٌ

- رِبِّيٌّ c. رِبِّيُّونَ *Quran.* rəbbpərəst, allahpərəst

- رَبِيبٌ c. أَرِبَّاءُ 1) yetişdirmə; 2) ögey oğul, oğulluq; 3) ögey ata, atalıq

- رَبِيبَةٌ c. رَبَائِبُ 1) yetişdirmə qız; 2) ögey qız, qızlıq; 3) ögey ana, analıq

- مُرَبَّةٌ c. ـاتٌ - mürəbbə; مائعة ~ marmelad

I رَبَأَ (ə) رَبْءٌ 1) boylanmaq (*yaxşı görmək üçün*); 2) izləmək (*nəyi* بـ); 3) axtarmaq (*nəyi* بـ); 4) yüksəlmək, ucalmaq (*nə üzərində* على , عن); 5) düzəltmək (*nəyi* بـ); 6) qaldırmaq (*nəyi* بـ); 7) həddən artıq hörmət etmək, uca tutmaq, yüksək qiymətləndirmək (*kimi-nəyi* بـ); اربأ بنفسي عن عمل كذا mən özümə hörməti bunu etməkdən uca tuturam; اربأ بنفسك (بك) من الجور mənim sənə o qədər hörmətim var ki, ədalətsiz olduğunu düşünə bilmərəm; نربأ بأنفسنا ان نردّ عليه بالمثل biz ona eynilə cavab verməyi özümüzə rəva bilmərik

- مَرْبَأٌ c. مَرَابِئُ müşahidə məntəqəsi

I رَبَتَ (i) رَبْتٌ vurmaq; şappıldatmaq; çırpmaq; tumarlamaq, sığallamaq; على الكتف ~ çiyninə vurmaq; II رَبَّتَ = I

- رَبْتَةٌ vurma, tumarlama, sığallama

I رَبِحَ (ə) رِبْحٌ 1) qazanc, gəlir götürmək; 2) udmaq; الوقت ~ vaxt udmaq; II رَبَّحَ 1) qazanc imkanı yaratmaq, qazandırmaq; 2) udmağa kömək etmək; IV أَرْبَحَ = I

- إِسْتِرْبَاحٌ c. ـاتٌ - tir, taxta

- رَابِحٌ 1) gəlirli, qazanclı, mənfəətli, faydalı, xeyirli; صفقة ~ـة mənfəətli sövdə; 2) udan, uduşlu; الارقام الـ~ـة uduşlu nömrələr (*lotereyada*)

- رَبَاحٌ qazanc, gəlir, mənfəət; و الصباح ~ sabaha çıxaq, baxarıq; səhərin şəri gecənin xeyrindən yaxşıdır

- رُبَّاحٌ c. رَبَابِيحُ *zool.* mandril (*Qvineya meymunu*); ~ زُرَيْقَاءُ *zool.* məməlilər fəsiləsindən olan viverra, genetta

- رِبْحٌ c. أَرْبَاحٌ 1) gəlir, qazanc; الـ~ الصافي xalis gəlir; المال ~ kapitaldan faiz; الـ~ المركّب mürəkkəb faizlər; الـ~ البسيط sadə faizlər; السهم ~ dividend; الارباح الاسطورية misli görünməmiş gəlir; الارباح الحرام haram qazanc; الارباح الفاحشة həddindən artıq gəlir, üstəlik qazanc; 2) uduş

- مُرَابَحَةٌ 1) ajiotaj; 2) birja oyunu; alıb-satma

- مَرْبَحٌ c. مَرَابِحُ qazanc, mənfəət, fayda

- مُرْبِحٌ qazanclı, faydalı, mənfəətli, gəlirli

I رَبَدَ (u) رُبُودٌ qalmaq, olmaq (*harada* بـ); V تَرَبَّدَ 1) buludla örtülüb qaralmaq (*səma*); 2) tutulmaq, tutqun, kədərli, qaşqabaqlı olmaq; IX إِرْبَدَّ boz rəng almaq, bozarmaq

- أَرْبَدُ q. رَبْدَاءُ c. رُبْدٌ boz, kül rəngində olan

- رُبْدَةٌ boz, kül rəngi

- مُرْبَدٌّ boz rəngdə olan; السحنة ~ tutqun, qaşqabaqlı, qəmgin

رَبْرَبٌ c. رَبَارِبُ sürü (*vəhşi inəklər; ceyranlar*)

I رَبَسَ (u) رَبْس vurmaq (*kimisə əllə*); ـــه بيديه kiminsə çiyninə vurmaq

I رَبَصَ (u) رَبْص güdmək, pusmaq; pusquda gözləmək (*kimi* ـــبـ); V تَرَبَّصَ pusmaq, gizlicə üzərində göz olmaq, gözdən qoymamaq (*kimi* ـــبـ, ـــلـ); به شرًا ~ kimə qarşısa şər qəsdində olmaq; به الدوائر ~ *bax*: دائرة

- مُتَرَبِّص pusan, güdən; ... كان ~ لـــ sayıq, ehtiyatlı olmaq; qulağı səsdə olmaq

I رَبَضَ (u) رُبُوض , رَبْض 1) uzanmaq, aşağı yatmaq, sərilmək; 2) pusmaq, güdmək

- رَبَض *c.* أَرْبَاض 1) ağıl; hasar, çəpər (*mal-qara üçün*); 2) ətraf, civar; kənar; ارباض القرية kəndin kənarı

- مَرْبِض *c.* مَرَابِض 1) ağıl, hasar, çəpər (*mal-qara üçün*); 2) yuva, yataq

I رَبَطَ (i, u) رَبْط 1) bağlamaq, birləşdirmək; bənd etmək; bərkitmək; saxlamaq; ـــه بقيد (بشرط) ~ kimisə hansısa bir məhdudiyyətlə (*şərtlə*) bağlamaq; لا يربط و لا يحل onun heç nəyə gücü çatmır; جأشه ~ soyuqqanlılığını saxlamaq; لسانه ~ kiminsə dilini-ağzını bağlamaq, kimisə susmağa məcbur etmək; صمتوا كأنّ ألسنتهم رُبطت الى اوتاد *bax*: وتد; 2) sarımaq (*məs., yaranı*); 3) müəyyən etmək, yazıb təsbit etmək, təyin etmək (*büdcə maddələrini, maaşı*); 4) öhdəsinə qoymaq; ödəməyə məcbur etmək (*kimi* على); 5) tutmaq (*vəzifə*); 6) *məch*. kişiliyini itirmək (*guya cadu nəticəsində*); II رَبَّطَ 1) bərk-bərk bağlamaq, bir neçə yerdən bağlamaq; 2) sarımaq (*məs.,*

...ı); III رَابَطَ 1) *hərb.* yerləşmək, mənzil ...q; yerləşdirilmək; 2) uzanmaq, yatmaq, ...b gizlənmək (*pusquda*); 3) soyuqqanlı ...q, özünü saxlaya bilmək; VI تَرَابَطَ ...-birilə bağlı olmaq; 2) sözləşmək,

sözü bir yerə qoymaq, razılaşmaq (*kimlə* مع); VII إِنْرَبَطَ əl-ayağı bağlı olmaq; buxovlanmaq, zəncirlənmək; VIII إِرْتَبَطَ bağlı olmaq, birləşdirilmək (*nə ilə* بـ)

- إِرْتِبَاط *c.* ـات - 1) bağlılıq; əlaqə, rabitə; خط الـــ ~ rabitə xətti; ضابط الـــ ~ rabitə zabiti; عن الـــ ~ *yaxud* بالـــ ~ *hüq*. dilbirlik, sözləşmə əsasında (*cinayət əməlləri*); 2) təəhhüd

- تَرَابُط 1) qarşılıqlı bağlılıq; həmrəylik, birlik; 2) qarşılıqlı əlaqə, rabitə

- رَابِط 1. bağlayan, birləşdirən; الجأش ~ soyuqqanlı, sakit; 2. rabitə, əlaqə

- رَابِطَة *c.* رَوَابِط 1) əlaqə, rabitə, münasibət; bağlayıcı halqa; تضمهم ~ واحدة onları ancaq bir şey bağlayır; 2) ittifaq, assosiasiya, liqa; الشرقية ~الـــ *tar*. Şərq liqası; 3) *c.* a) tellər; روابط لا تنفصم ayrılmaz tellər; روابط الصداقة dostluq telləri; b) *anat*. bağlar

- رِبَاط[1] *c.* رِبَاطَات , أَرْبِطَة 1) əlaqə; الزوجيّة ~ kəbin (*ər-arvadlıq*) bağları; 2) kəndir, ip; للأحذية ~ ayaqqabı bağı; 3) qısqac, sancaq; 4) *həmç.* الرقبة ~ *yaxud* العنق ~ qalstuk; 5) *c.* الجوارب ~ corabbağı, dizbağı; 6) bint, bandaj, sarğı, qurşaq

- رِبَاط[2] *c.* رُبُط , رِبَاطَات ribat, möhkəmləndirilmiş sərhəd məntəqəsi; karvansara; sufi ibadətgahı

- رَبَاطَة bağlılıq; الجأش ~ soyuqqanlılıq, sakitlik, səbir, dözüm, təmkin

- رَبْط 1) bağlama, birləşdirmə; bağ, bənd; 2) müəyyən etmə, təsbit etmə; الاجرة ~ maaş təyin etmə; الاموال ~ vergi qoyma; الميزانية ~

büdcədəki məbləğin maddələr üzrə bölüşdürülməsi; 3) *xalq dil*. bağlama (*cadu yolu ilə kişinin kişiliyini bağlama*); وحل ~ a) qadağan etmə və icazə vermə; b) hakimiyyət; c) nizam-intizam

- رِبَاط *c.* ـات - məhəllə (*şəhərdə*); şəhər kənarı (*Tunis*)

- رِبْطَة *c.* رِبَطَات , رِبَط 1) qablaşdırma, yığma, yığıb bağlama; 2) bağlı, bağlama, boğça, düyünçə; النقود ~ pul kisəsi; 3) sarıq, sarğı, bağ; الجوارب ~ corabbağı, dizbağı; الرقبة ~ *yaxud* العنق ~ qalstuk

- مُتَرَابِط 1) qarşılıqlı surətdə bağlı, əlaqəli; 2) səlis, düzgün, rabitəli

- مُرَابِط 1. keşikdə duran; الجيش الـــ ~ məhəlli ordu; 2. murabit; المرابطون *tar*. Əlmürabitilər; دولة المرابطين Əlmürabitilər sülaləsi

- مَرْبِط *c.* مَرَابِط mərək, heyvanın başını bağlamaq üçün yer; tövlə

- مَرْبُوط 1. bağlanmış, bağlı; 2. 1) büdcədə müəyyən edilmiş məbləğ; maaş, məvacib; 2) *xalq dil*. bağlanmış (*guya cadu yolu ilə kişiliyini itirmiş*)

- مُرْتَبِط bağlı, birləşdirilmiş (*nə ilə* بـ)

I رَبَعَ (ə) رَبْع 1) otlamaq (*yaz otunu*); 2) löhrəm, yortma yerişlə yerimək; 3) dördüncü olmaq; 4) nəyinsə dörddə bir hissəsini götürmək; 5) dördüncü gün təkrar olunmaq (*titrədib-qızdırma haqqında*); 6) durmaq, dayanmaq; qalmaq, gözləmək; 7) *idm*. ağırlıq qaldırmaq; II رَبَّعَ 1) dörd dəfə artırmaq, dörd dəfə çoxaltmaq; 2) *riyaz*. kvadrata yüksəltmək; 3) dördbucaqlı etmək; 4) dördqat bükmək (*nəyisə*); III رَابَعَ məhsulun dörddə birinə işləmək; V تَرَبَّعَ 1) oturmaq, oturdulmaq, əyləşdirilmək (*nəyin üstündə* على); على العرش ~ taxta çıxmaq; [illegible] ~ nə üzərindəsə başçı-

lığa nail olmaq; 2) bir ayağını o biri ayağı üstünə qoyub oturmaq; VIII إِرْتَبَعَ 1) otlamaq (*yaz otunu*); 2) yerləşmək, olmaq (*harada* في); X إِسْتَرْبَعَ bir ayağını o biri ayağı üstünə qoyub oturmaq

- أَرْبَاع *c.*: الناس ~ insan kütləsi, insan yığını, izdiham

- أَرْبَع , أَرْبَعَة dörd; اربع عشرة *yaxud* اربعة عشر on dörd; ذوات الـــ ~ dördayaqlılar; يوم الـــ ~ çərşənbə

- أَرْبِعَاء , أَرْبَعَاء : يوم الـــ ~ çərşənbə

- أَرْبَعُون qırx; الـــ ~ a) qırxıncı; b) ölümdən sonra qırxıncı gün; حلقة الأربعين kiminsə qırxı münasibətilə verilən məclis, qırx məclisi; عيد الاربعين *din. xrist*. Göyə çəkilmə bayramı; ام اربع و اربعين *zool*. qırxayaq

- أَرْبَعِينَات qırxıncı illər

- تَرْبِيع 1) dörd dəfə artırma; 2) *riyaz*. kvadrata yüksəltmə; dördə bölmə; 3) *astr*. rüb (*ayın rübü*)

- تَرْبِيعَة *c.* تَرَابِيع 1) kvadrat; 2) kaşı; üzlük daş; kafel; 3) pəncərə şüşəsi

- تَرْبِيعِيّ *riyaz*. kvadrat (*sif.*); الجذر الـــ ~ kvadrat kök

- رَابِع dördüncü; عشر الـــ ~ on dördüncü; الـــ ~ dördüncüsü

- رُبَاع dörd-dörd; dörd dəfə

- رَبَّاع ağır atlet, ağırlıq qaldıran

- رَبَاعَة löhrəm, yortma, dördəm (*yeriş*)

- رُبَاعِيّ 1. 1) dörd dəfə böyük, dörd dəfə artıq, dörddən ibarət; الاحرف ~ dördhərfli; الاضلاع ~ *riyaz*. dördtilli; الارجل ~ dördayaqlı; الهرم الـــ ~ dördbucaqlı piramida; 2) *geol*. dördüncü dövr təşkil edən; الدور الـــ ~ dördüncü dövr -i/-ı; 2. *mus*. kvartet; *ədəb*. rübai

- رَبَاعِيَة *c.* ـات - kəsici (*diş*), qabaq diş

- رُبَاعِيَّة *c.* ـات - *mus*. kvarta; *ədəb*. rübai; *riyaz*. kvaternion

- رِبْع dördgünlük müddət; حمّى الـــ ~ təkrarlanan titrədib-qızdırma

- رَبْع[1] ağırlıqqaldırma

- رَبْع [2] c. رِبَاع , رُبُوع 1) məskən, mənzil; böyük ev; yaşayış binası; 2) böyük qrup, kampaniya; 3) c. torpaq, ərazi; ربوع البلاد ölkənin ərazisi; ربوع اليمن Yəmən; ربوع العالم العربي ərəb aləmi (dünyası) əraziləri

- رَبْع [3] , رَبْعَة hamç. القامة ~ ortaboy; orta qamətli

- رُبْع c. أَرْبَاع 1) dörddəbir, dörd hissədən biri; الدائرة ~ astr., riyaz. kvadrant; 2) rüb; سنوي ~ rüblük, üçaylıq; 3) rüb (4 qədəhə قدح , yaxud 8,25 l. bərabər həcm ölçüsü)

- رُبْعَة c. رُبْعَات dörddəbir; rübə (1/4 qədəhə قدح 2, yaxud 0,5156 l. bərabər həcm ölçüsü)

- رُبْعِيّ kvartal (sif.), rüblük; مجلة ~ ـة ildə dörd dəfə çıxan jurnal, üç aydan bir çıxan jurnal

- رِبْعِيّ yaz (sif.), yazlıq

- رَبِيع c. أَرْبِعَة , رِبَاع 1) yaz, yaz fəsli; الاول ~ rəbiüləvvəl (qəməri təqviminin 3-cü ayı); الثاني ~ rəbiüssani (qəməri təqviminin dördüncü ayı); أمّ الربيعَين Ümmürrəbieyn (Mosul şəhərinin epiteti); ~ زهرة الـ bot. novruzgülü; 2) ot; 3) dost, həmtay

- رَبِيعَة c. رَبَائِع dinamometr

- رَبِيعِيّ yaz -i/-ı; الاعتدال الـ ~ gecə-gündüzün yaz bərabərliyi

- مُرَابِع yardar, məhsulun dörddəbirinə işləyən icarədar; فلاّح ~ məhsulun dörddəbirinə işləyən kəndli

- مُرَابَعَة məhsulun dörddəbirinə işləmə; نظام الـ ~ məhsulun dörddəbirinə yardarlıq

- مَرْبَع c. مَرَابِع 1) yaz mənzilgahı; yaz düşərgəsi; yaz köç yeri; الوطن ~ doğma torpaq, doğma yerlər; 2) zal, otaq; 3) çəmən, biçənək, otlaq

- مُرَبَّع 1. kvadrat; dördbucaqlı; 2. c. ـات - kvadrat; dördbucaq; şahm. dama; قائم الزاوية ~ düzbucaqlı; ~ شبه trapesoid; منحرف ~ riyaz. trapesiya; mətb. şpasiya; سحري ~ sehrli kvadrat

- مُرَبَّعَة c. ـات - məhəllə (şəhərin)

- مِرْبَعَة c. ـات - 1) qaldırıcı kran; 2) idm. ştanq

- مَرْبُوع hamç. القامة ~ ortaboylu

يَرْبُوع bax: əlifba sırası ilə

I رَبَغ (ə) رَبْغ xoşbəxt yaşamaq

- رَابِغ xoşbəxt; عيش ~ xoşbəxt həyat

- رَبَاغَة xoşbəxtlik

I رَبَق (u) رَبْق kəmənd atmaq

- رِبْقَة c. رِبَق , رِبَاق kəmənd, ilgək; حرّر الاقتصاد من ~ القيود الاستعمارية iqtisadiyyatı imperialist zəncirlərindən azad etmək; خلع ~ الطاعة لـ... kimsə qarşı üsyan etmək; هو على الحياة ~ o hələ sağdır

I (ربك) رَبَك (u) رَبْك 1) mürəkkəbləşdirmək, çətinləşdirmək, dolaşdırmaq; 2) qarışıqlıq törətmək, qarğaşalıq salmaq; 3) pozmaq; رَبِك (ə) رَبَك 1) çətinləşmək, dolaşmaq; 2) qarışıq düşmək; IV أَرْبَك qarışıqlıq törətmək, qarğaşalıq salmaq; çaşqınlıq doğurmaq; VIII إِرْتَبَك 1) dolaşmaq, çətinliyə düşmək; 2) dolaşıqlığa düşmək; çaşıb qalmaq; 3) pozulmaq, xarab olmaq, pərt olmaq

- إِرْتِبَاك 1) dolaşıqlıq, qarışıqlıq, qarğaşalıq; çətinlik; 2) çaşma, karıxma; çaşqınlıq; 3) pozğunluq, pərtlik, qanqaralıq

- رَبَك 1) çətinlik; 2) karıxma, pərtlik, çaşma

- رَبِك , مُرْتَبِك 1) dolaşıq; 2) çaşqın, pərt, karıxmış; cəsarətsiz; 3) kefi pozulmuş, pərişan

- رَبْكَة çaşma, karıxma

رَبَالَة köklük, doluluq, tosqunluq

- رَبْل c. رُبُول xora, çalımdan sonra bitən təzə ot

- رَبِل kök, dolu, tosqun

- رَبَلَة c. رَبَلَات baldır (ayağın); bud

- رَبِيل kök, dolu, tosqun

رَبُّون bax: əlifba sırası ilə

I (ربو) رَبَا (u) رُبُوّ artmaq, yüksəlmək; artıq olmaq (nədən على), ötüb keçmək (nəyi على); II رَبَّى 1) tərbiyə etmək; 2) becərmək, yetişdirmək (məs., bitki, heyvan); الفواكه بالسكر ~ cem hazırlamaq; III رَابَى böyük faizlə borca pul vermək; sələmçilik etmək; IV أَرْبَى artırmaq, ötüb keçmək (nəyi على); artıq olmaq (nədən على); V تَرَبَّى 1) tərbiyə almaq; 2) yetişdirilmək, becərilmək

- أُرْبِيَّة bax: əlifba sırası ilə

- تَرْبَوِيّ tərbiyəvi

- تَرْبِيَة 1) becərmə, yetişdirmə; الزهور ~ çiçəkçilik, gülçülük, çiçəkyetişdirmə; النباتات ~ bitkiçilik; المواشي ~ maldarlıq; الدواجن ~ quşçuluq; 2) inkişaf etdirmə; البدنية الـ ~ bədən tərbiyəsi; 3) tərbiyə; təhsil; علم الـ ~ pedaqogika; 4) tərbiyəlilik; nəzakət; قليل الـ ~ tərbiyəsiz

- تَرْبِيَوِيّ tərbiyəvi

- رَابٍ q. رَابِيَة yüksək, böyük

- رَابِيَة c. رَوَابٍ təpə, yüksəklik

- رِبًا 1) rüşvətxorluq; 2) sələmçilik; التعامل بالـ ~ müamiləçilik

- رِبَاء 1) rüşvətxorluq; 2) sələmçilik, müamiləçilik; الفاحش ~ həddən artıq faiz; اقرض الناس بالـ ~ insanlara böyük faizlə borc vermə

- رَبَاوَة c. ـات - yüksəklik, təpə

- رَبْو c. أَرْبَاء hamç. داء الـ ~ tibb. astma (sinəgir xəsətəliyi); الشعبي الـ ~ bronxial astma

- رُبْوَة , رَبْوَة c. رُبًى təpə, yüksəklik

- رِبْوَة c. رِبَوَات , رِبًى on min

- رِبَوِيّ 1) rüşvətxorluq -i/-ı; 2) sələmçilik -i/-ı

- مُرَابٍ q. مُرَابِيَة 1) rüşvətxor; 2) sələmçi, müamiləçi

- مُرَابَاة sələmçilik, müamiləçilik

- مُرَبٍّ c. مُرَبُّون mürəbbi, tərbiyəçi

- مُرَبِّيَة c. ـات - mürəbbiyə, tərbiyəçi

- مَرْبًى c. مَرَابٍ tinglik, şitillik; سمكي ~ balıqyetişdirmə müəssisəsi

- مُرَبًّى c. مُرَبَّيَات 1) mürəbbə, cem; 2) marmelad (hamç. müq. et: مُرَبَّة; bax: ربّ)

رِيبُورتَاج c. ـات - reportaj

رَبُون 1) girov, təminat; 2) beh, peşin, avans (hamç. müq. et: أُرْبُون və عُرْبُون)

I رَتّ (i/ə) رَتَت kəkələmək, pəltəkləmək, pəltək vurmaq; hıqqanmaq, dili dolaşmaq, dili tutulmaq, duruxa-duruxa danışmaq

- أَرَتّ q. رَتَّاء c. رُتّ 1. kəkələyən, pəltəkləyən; dili dolaşan; 2. kəkə, pəltək

- رُتَّة duruxma, tutulma

(رتب) II رَتَّب 1) tərtib etmək, qaydaya salmaq; nizamla düzmək; على الحروف الابجدية ~ əlifba sırası ilə yerləşdirmək; 2) hazırlamaq, yaxşı düzülmək; 3) təyin etmək; المسؤولية ~ üzərinə məsuliyyət qoymaq; 4) doğurmaq, səbəb olmaq (nəyə على); V تَرَتَّب 1) tərtib edilmək, qaydaya düşmək, yaxşı düzülmək; bir qayda ilə yerləşdirilmək; صفوفا ~ sıra-sıra düzülmək; 2) nəyinsə nəticəsində meydana çıxmaq, doğmaq; alınmaq, çıxmaq (nədən على)

- تَرْتِيب c. ـات - 1) hazırlama, yerləşdirmə; tərtib etmə; təşkil etmə; düzmə, sahmana salma; 2) tərtib, düzülüş, düzüm, yerləşmə, sahman; plan; بالـ ~ sıra ilə, tərtiblə, qayda ilə; على غير ~ qaydasız, nizamsız; هجائي ~ əlifba sırası; عدم الـ ~ nizamsızlıq, qaydasızlıq, səliqəsizlik; عديم الـ ~ nizamsız, qaydasız, səliqəsiz; التزم الـ ~ الذي... qaydanı gözləmək; 3) c. a) avadanlıq, təchizat; b) tədbirlər

- تَرْتِيبِيٌّ sıra -i/-ı; ~ عدد *qram.* sıra sayı
- رَاتِبٌ [1] düzgün, səlis, müntəzəm, monoton
- رَاتِبٌ [2] 1. düzəldilmiş, təsbit edilmiş, qoyulmuş, müəyyən edilmiş; 2. *c.* رَوَاتِبُ 1) təyin edilmiş şey, bir işi görmək üçün mükafat olaraq müəyyən edilmiş şey; الرواتب *yaxud* رواتب القرآن rəvatibi-Quran (*müəyyən günlərdə və vaxtlarda oxunan Quran ayələri və dualar*); dualar toplusu; 2) maaş, məvacib; تقاعدِيٌّ ~ təqaüd; ~الـ إمام daimi (*müəyyən mükafat müqabilində işləyən, ştatda olan*) imam; 3) ərzaq payı
- رَتَابَةٌ 1) mühafizəkarlıq, ətalət; 2) yeknəsəqlik
- رُتْبَةٌ *c.* رُتَبٌ pillə (*pilləkəndə*)
- رُتْبَةٌ *c.* رُتَبٌ 1) dərəcə; جامعيّة ~ elmi dərəcə; 2) rütbə, vəzifə, mənsəb; من نال ~ تغيّر سريعا *məsəl.* vəzifə alan tez dəyişər; 3) növ, keyfiyyət; 4) *riyaz.* mərtəbə; العشرات ~ onluqlar mərtəbəsi; المئات ~ yüzlüklər mərtəbəsi
- رَتَابَةٌ = رُتُوبَةٌ
- رَتِيبٌ 1) atil; 2) yeknəsəq, monoton; səlis, müntəzəm; ~ عيش yeknəsəq həyat
- مُرَتَّبٌ 1. hazırlanmış, tərtib edilmiş; 2. maaş, məvacib; شهرِيٌّ للطالب ~ stipendiya; ~ـا تقاضى maaş, məvacib almaq

[illegible]

mək; علیه الامر ~ çətinliyə düşmək; IV أَرْتَجَ bağlamaq, qıfıllamaq, kilidləmək; عليه ~ الكلام *məch.* çətinlik çəkə-çəkə danışmaq
- رِتَاجٌ *c.* رُتُجٌ alaqapı, darvaza
- مِرْتَاجٌ *c.* مَرَاتِيجُ taxta rəzə, cəftə, siyirmə

I رَتَعَ (ə) رُتُوعٌ 1) sərbəst otlamaq; 2) azad, sərbəst yaşamaq; nazlanmaq; atılıb-düşmək, oynayıb-gülmək (*uşaqlar haqqında*)
- مَرْتَعٌ *c.* مَرَاتِعُ 1) otlaq; 2) genişlik; sərbəstlik; 3) *həmç.* خصب ~ münasib, əlverişli zəmin (*nə üçün* لـ)

I رَتَقَ (i, u) رَتْقٌ təmir etmək, yamamaq; yamaq vurmaq, calamaq, tikmək
- رَاتِقٌ 1. yamayan, yamaq vuran; 2. yamaqçı
- رَتَقٌ 1) tikilmiş, calanmış, calanıb tikilmiş; 2) bütöv, tam

I رَتَكَ (u) رَتْكٌ yortmaq; yortma, löhrəm, yorğa qaçmaq
- مَرْتَكٌ *kim.* qurğuşun oksidi

(رتل) II رَتَّلَ oxumaq, avazla oxumaq (*Quran ayələrini*)
- تَرْتِيلٌ avazla oxuma; المزامير ~ zəburların avazla oxunması
- تَرْتِيلَةٌ *c.* تَرَاتِيلُ nəğmə; himn
- رَتَلٌ *c.* أَرْتَالٌ sıra; qatar, cərgə, düzüm; من الدبّابات ~ tank kolonnası

[illegible]

رُتُوشٌ retuş; بلا ~ bər-bəzək vurmadan
رَتِينَةٌ *c.* رَتَائِنُ *el.* metalqızdıran, metaləridən tor

I رَثَّ (i/ə) رَثَاثَةٌ köhnəlmək, dağılmaq, yırtılmaq; yeyilmək, işlənib xarab olmaq (*geyim*)
- رَثٌّ köhnəlmiş, çox geyilmiş; köhnə, yırtıq; *həmç.* الهيأة ~ üstü-başı tökülmüş
- رَثَاثَةٌ köhnəlmə, yeyilib xarab olma, dağılma, yırtılma
- رِثَّةٌ *bax:* وَرِثَ
- رِثَّةٌ *c.* رِثَاثٌ kör-köhnə, köhnə-kürüş, cırcındır; nimdaş paltar
- رَثَاثَةٌ = رُثُوثَةٌ
- رَثِيثٌ = رَثٌّ

I (رثو) رَثَا (u) رَثْوٌ , رِثَاءٌ ağlamaq, yas saxlamaq; acımaq, dərdinə şərik olmaq (*kimin* لـ); الميّت ~ ölmüş adamın üstündə ağlamaq; ه ~ بمرثاة kimin üçünsə mərsiyə deyib ağlamaq; رَثَى (i) رِثَاءٌ ağlamaq (*kimin üçünsə* لـ); halına acımaq; yasını saxlamaq; في حال يرثى له acınacaqlı halda
- رِثَاءٌ 1) ağlama, yas saxlama; 2) nekroloq; 3) mərsiyə
- رِثْيٌ 1) ağlama, yas saxlama; 2) təəssüf, acıma, dərdə şəriklik
- رَثْيَةٌ *tib.* artrit; podaqra
- مَرْثَاةٌ , [illegible]

- مُرْتَجٌّ əsən, titrəyən, silkələnən; ~ صوت titrəyişli səs

(رجا) IV أَرْجَأَ təxirə salmaq, başqa vaxta saxlamaq, möhlətini uzatmaq (*nəyə qədər* الى)
- إِرْجَاءٌ təxirə salma, möhlətini uzatma, başqa vaxta saxlama; ~الـ *tar.* mürciilər firqəsinin təlimi (*insan nəfsinin nicatı üçün təkcə imanın kifayət olması, böyük günah işlətmiş insanın isə cəzası haqqında hökmün təxirə salınması barədə*)
- مُرْجِئٌ təxirə salan; ـة~الـ *topl. tar.* mürciilər

I رَجَبَ (u) رُجُوبٌ qorxmaq (*kimdən-nədən – təs.h. yaxud* من)
- رَاجِبَةٌ *c.* رَوَاجِبُ oynaq (*əlin*)
- رَجَبٌ rəcəb (*qəməri təqviminin 7-ci ayı-30 gündür*)

I رَجَحَ (ə) رُجُوحٌ 1) ağır gəlmək, artıq gəlmək; üstün gəlmək; 2) bir şeyin ağırlığını əllə yoxlamaq (بيده); II رَجَّحَ 1) ağır, artıq gəlməyə kömək etmək; üstünlük vermək; 2) fərz, güman, təxmin etmək; fərziyyə, ehtimal irəli sürmək; ...أن يرجّح *məch.* çox güman ki..., ehtimala görə...; üstünlük vermək (*nəyə* على); yelləmək, yırğalamaq (*körpəni*); IV أَرْجَحَ tərəzinin gözünü ağır gəlməyə məcbur etmək; üstünlük vermək; V تَرَجَّحَ

[illegible]

– أَرْجَحِيَّة artıq gəlmə, ağır gəlmə, üstün gəlmə; üstünlük; artıqlama, ötüb keçmə

– أُرْجُوحَة *c.* أَرَاجِيح 1) yelləncək; 2) beşik, nənni; 3) *idm.* trapesiya

– تَرْجِيح 1) üstünlük vermə; 2) ehtimal, güman, fərz

– رَاجِح daha ağır, daha artıq, daha üstün, daha çox ehtimal olunan; والـ~ ان ehtimal ki; ~ عقل üstün ağıl

– رَجَاحَة həlimlik, mülayimlik, yumşaqlıq, sakitlik; ciddilik; العقل ~ ağıl üstünlüyü

– رُجَّاحَة 1) yelləncək; 2) beşik, nənni; 3) qamak (*tor yelləncək*)

– رُجْحَان ağır gəlmə, artıq gəlmə; üstün gəlmə

– رُجْحَانِيَّة : الـ~ *fəls.* probabilizm

– رَجِيح əla, üstün; ~ عقل üstün, sağlam ağıl

– مُرَجِّح üstünlük verən; ~ صوت həlledici səs

– مَرْجُوحَة , مَرْجِيحَة *c.* مراجيح = رُجَّاحَة

I رجد (u) رَجْد dərzləri xırmana yığmaq

رَجْرَجَ 1) əsmək, titrəmək; 2) tez hərəkət etmək; تَرَجْرَجَ 1) əsmək, titrəmək; 2) hərəkət etmək, tərpənmək

– رَجْرَاج 1) titrəyən, əsən; ~ حور ağcaqovaq; 2) hərəkət edən, oynaq, mütəhərrik; ~ بحر dalğalanan, çalxalanan dəniz

– رَجْرَجَة əsmə, titrəmə; tərəddüd etmə

(رجز) III رَاجَزَ rəcəz bəhrində şerlərilə deyişmək (*bax:* رَجَز); VIII إِرْتَجَزَ 1) rəcəz bəhrində şerləri deklamasiya etmək, oxumaq; rəcəz bəhrində şerlər yazmaq; 3) guruldamaq (*ildırım*)

– أُرْجُوزَة *c.* أَرَاجِيز rəcəz bəhrində yazılmış şer

– رَجَز rəcəz (*şer bəhri*)

– رِجْز , رُجْز *c.* أَرْجَاز 1) cəza (*Allahın göndər*[illegible]); 2) çirk, murdarlıq

I (رجس) رَجَسَ (ə) رَجِسَ yaxud رَجُسَ (u) رَجَاسَة özünü ləkələmək; çirklənmək, çirkaba batmaq; murdarlanmaq; رَجَسَ (u) رَجْس 1) bağırmaq (*dəvə*); 2) şırıldamaq (*yağış*); 3) guruldamaq (*ildırım*)

– رَجَّاس bağıran; guruldayan; şırıldayan

– رَجَس 1) çirk, kir, murdarlıq; 2) murdarlama

– رِجْس *c.* أَرْجَاس 1) çirk, kir; murdarlıq, iyrənclik; 2) çirkin hərəkət; günah iş

– مِرْجَاس *c.* مَرَاجِيس lot (*dənizin dərinliyini ölçmək üçün cihaz*)

I رَجَعَ (i) رُجُوع 1) qayıtmaq, geri dönmək; الى صوابه ~ ayılmaq, özünə gəlmək; بخفي ~ حنين *məsəl.* boş əllə qayıtmaq, damaq qalmaq; 2) yenidən başlamaq (*nəyə* الى); qaytarmaq (*nəyi* بـ); 3) müraciət etmək (*kimə-nəyə* الى); istinad etmək, əsaslanmaq (*nəyə* الى); 4) gedib çıxmaq, aid olmaq, müncər edilmək (*nəyə* الى); 5) tərk etmək, atmaq (*nəyi* عن); عن عزمه ~ əzmindən dönmək; في كلامه ~ sözündən dönmək; (اعقابه) على عقبه ~ *bax:* عقب; 6) yaxşı təsir göstərmək (*kimə* في); düşmək, faydalı olmaq (*məs., dərman – kimə* في); II رَجَّعَ 1) qaytarmaq; 2) təkrar etmək, əks etdirmək (*əks-səda*); 3) oxumaq, zü tutmaq, dəm tutmaq; III رَاجَعَ 1) bir daha qayıtmaq (*nəyəsə*); təkrar etmək; دروسه ~ dərslərini təkrar etmək; سؤاله بينه وبين نفسه ~ özü-özünə təkrar-təkrar sual vermək; 2) yenidən qaytarmaq (*nəyisə*); 3) müraciət etmək (*nəyəsə*); məsləhətləşmək, məsləhət üçün müraciət etmək (*nə barədə* في); رَاجِع (*həmçinin* إِرْجِع) *bax* (*qaynaq göstərərkən*); 4) yoxlamaq (*məs., giriş biletlərini*); 5) məlumat üçün baxmaq (*arayış kitabına*), soraqlaşmaq, soraq etmək (*nə barədə* في); 6) baxmaq,

nəzərdən keçirmək (*senzura haqqında*); 7) *hüq.* yenidən baxmaq (*işə*); 8) əks olunmaq, təkrar olunmaq (*əks-səda*); IV أَرْجَعَ 1) qaytarmaq; الشيء الى اصوله ~ təhlil etmək; 2) aid etmək, aparıb çıxarmaq (*zaman etibarilə nəyəsə* الى); izah etmək (*nə ilə* الى); 3) əl çəkməyə məcbur etmək, döndərmək (*nədən* عن); عن قراره ~ kimisə qərarından döndərmək; VI تَرَاجَعَ 1) geri çəkilmək; 2) geriləmək; VIII إِرْتَجَعَ 1) geri getmək; geri çəkilmək (*nədən* عن); 2) geri qaytarmaq, yenidən özünə qaytarmaq; X إِسْتَرْجَعَ 1) qaytarılmasını tələb etmək; geri çağırmaq; geri qaytarmaq; ذكريات ~ xatirələri canlandırmaq, yada salmaq; عافيته ~ sağalmaq, sağlamlığını bərpa etmək; دروسه ~ dərslərini təkrar etmək; 2) geri almaq; نفسه ~ özünə gəlmək (*məs., qorxudan sonra*); 3) انا لله وانا اليه راجعون «*biz Allaha məxsusuq, Onun da yanına qayıdacağıq*» sözlərini demək

– إِرْتِجَاع 1) geri qayıtma; 2) *siy.* irtica

– إِرْتِجَاعِيّ 1. mürtəce; 2. irticaçı

– إِسْتِرْجَاع nəyinsə qaytarılmasını tələb etmə; geri alma

– تَرَاجُع geri çəkilmə, dönmə; ~ خط geri çəkilmə xətti

– تَرْجِيع 1) nəqarət; 2) təkrar etmə; 3) qaytarma (*nəyisə*)

– رَاجِع qayıdan; qayıdış -i/-ı; الحمى الـ~ـة növbələnən titrədib-qızdırma

– رَجْع qayıtma, qaytarma; الصوت ~ əks-səda; البصر ~ في bir göz qırpımında

– رَجْعَة 1) qayıtma, qaytarma; [illegible] ~ لا *yaxud* لى غير ~ *yaxud* [illegible] ~ qayıtmaz, dönməz, qaytarılmaz; biryolluq, həmişəlik; 2) geri çəkilmə (*qoşunun*); ~ خط geri çəkilmə xətti; 3) *siy.* irtica; 4) qəbz; 5) *biol.* atavizm; 6) *din.* metempsixoz (*öləndən sonra qayıtma*)

– رُجْعَة *c.* رُجُعَات qəbz

– رِجْعَة *fiqh.* talağı verilmiş qadının yenidən arvadlığa qaytarılması

– رُجْعَى = رَجْع

– رَجْعِيّ 1. 1) geri qayıdan; reqressiv; 2) *siyas.* mürtəce; 3) əks təsirə malik olan (*qanun haqqında*); ~ أثر *fiqh.* əks təsir; 2. irticaçı

– رَجْعِيَّة 1) irticaçılıq, mürtəcelik; 2) *siy.* irtica; غلاة الـ~ ifrat irticaçılar; 3) *fiqh.* əks təsir

– رُجُوع qaytarma, qayıtma; müraciət etmə (*nəyə* الى); فحم ~ kül, şlak, pasa

– رَجِيع 1. qaytarılmış; qalan; فحم ~ kül, şlak, pasa; 2. peyin, ifrazat; tullantı, törtöküntü

– مُرَاجِع müfəttiş, yoxlayıcı, nəzarətçi

– مُرَاجَعَة 1) baxma, nəzərdən keçirmə; baxış; 2) yoxlama, tutuşdurma; 3) müraciət (*nəyə*); məsləhət; الـ~ كتاب arayış kitabı; 4) *fiqh.* yenidən baxma (*işə*); 5) təftiş, yoxlama, nəzarət

– مَرْجِع *c.* مَرَاجِع 1) instansiya, məqam, dairə, orqan; المراجع الرسمية rəsmi dairələr; مراجع الاختصاص səlahiyyətli orqanlar; 2) sığınacaq; 3) mötəbər mənbə; vəsait, arayış kitabı; في الحساب ~ hesab üzrə vəsait; في الجبر ~ (الهندسة) cəbr (həndəsə) üzrə vəsait; الاخير الـ~ son vasitə (*yaxasını qurtarmaq üçün*)

I رَجَفَ (u) رَجْف 1) silkələnmək; 2) sarsılmaq, silkələnmək; əsmək, titrəmək; IV أَرْجَفَ [illegible] canlı xəbərlər yaymaq, uydurmaq; pərt etmək; VIII إِرْتَجَفَ əsmək, titrəmək; [illegible] ~ soyuqdan əsmək

– إِرْجَاف [illegible] yalan xəbərlər yayma

– أَرَاجِيف *c.* إِرْجَاف yalan xəbər, [illegible] yalan-palan

- رَاجِفٌ əsən, tirtəyən; الحمّى الـ~ـة növbələnən titrədib-qızdırma
- رَاجِفَةٌ : الـ~ a) *din.* şeypurun birinci səsi (*qiyamət günü*); b) *məcaz.* hamını bürüyən bəla
- رَجْفَةٌ sarsıma; əsmə, titrəmə
- مُرْجِفٌ 1. yalan xəbərlər yayan; 2. hayküyçü, küykələkçi, küyçü, çaxnaşma salan

I رَجَلَ (ə) رَجْل ayaqla, piyada getmək; II رَجَّلَ saçını daramaq, saçını düzəltmək; V تَرَجَّلَ 1) minikdən düşmək; 2) yaşa dolmaq, yetkinləşmək, kişiləşmək; 3) kişilik etmək, özünü kişi kimi aparmaq (*qadın haqqında*); VIII إِرْتَجَلَ improvizə etmək; döşdən, sinədən demək; qabaqcadan hazırlaşmadan bir iş görmək, bədahətən demək; X إِسْتَرْجَلَ 1) yaşa dolmaq, yetkinləşmək, kişiləşmək; 2) kişilik etmək, özünü kişi kimi aparmaq (*qadın haqqında*)
- إِرْتِجَالٌ improvizasiya; بـالـ~ birdən, hazırlıqsız, irticalən, bədahətən, döşdən
- إِرْتِجَالِيٌّ : بـالـ~ birdən, hazırlıqsız, irticalən, bədahətən, döşdən
- رَاجِلٌ 1. ayaqla gedən; بـالـ~ ayaqla, piyada; 2. *c.* رَجَّالَةٌ piyada
- رَجَاجِيلُ *c.* piyada əsgərlər
- رِجَالاَتٌ *c.* xadimlər
- رَجَّالَةٌ *c.* piyadalar
- رِجَالِيٌّ kişi -i/-ı; kişilər üçün (*geyim*)
- رَجْلٌ [1] 1. ayaqla gedən; *topl.* ayaqla gedənlər; 2. piyada; *topl.* piyadalar
- رَجْلٌ [2], رَجِلٌ dalğalı (*saçlar*)
- رَجُلٌ *c.* رِجَالٌ 1) kişi; ər; 2) adam, insan; الـ~ العادي adi insan; الـ~ القوي qüvvətli insan; ~ الدولة dövlət xadimi; رجال الاذاعة والسينما والتلفزيون radio, kino və televiziya xadimləri; رجال الاعمال iş adamları; رجال البوليس polis nəfərləri; رجال التعليم pedaqoqlar; رجال السلطة hakimiyyət nümayəndələri; رجال السلك الدبلوماسي diplomatlar, diplomatik korpus; رجال السياسة siyasətçilər, siyasət adamları; رجال الصحافة jurnalistlər; رِجَالاَتٌ *c.* xadimlər; رجال الفكر والعلم والأدب mütəfəkkirlər, elm və ədəbiyyat xadimləri; رجال اللاهوت ilahiyyatçılar; رجال نكرات naməlum adamlar; 3) *kart* kral; جميعهم عند الشدائد ~ واحد وقلب واحد çətin vaxtlarda onlar hamı bir adam kimi olurlar
- رِجْلٌ [1] *c.* أَرْجُلٌ ayaq; dal ayaq; رجلا البنطلون şalvarın ayaqları; ~ الارنب *bot.* tarla (*şum*) yoncası; ~ الجوزاء *astr.* Ricl, Covza ayağı (*işıqlılığı Günəşinkindən 23 min dəfə çox olan göyümtül-ağ rəngdə ulduz*); ~ على وقف على الدنيا واقفة (قائمة) dünya ayağa qalxıb; رجليه *məcaz.* ayağı yer tutmaq, möhkəmlənmək; قطع ~ـه من بيتهم o, ayağını onların evindən kəsib, onlara get-gəli yoxdur; ~ـه والقبر bir ayağı gordadır
- رِجْلٌ [2] *c.* أَرْجَالٌ 1) dəstə, qatar, bulud (*çayirtkə*); 2) karvan (*balıq*)
- رِجْلَةٌ *bot.* pərpərəng; kasnı
- رُجُولِيَّةٌ, رُجُولَةٌ 1) kişilik, kişi ləyaqəti; kişiləşmə; بلغ درجة الـ~ kişilik həddinə yetişmə; 2) cəsarət, qoçaqlıq, igidlik
- مُرْتَجَلٌ improvizə edilmiş, hazırlıqsız, bədahətən
- مِرْجَلٌ *c.* مَرَاجِلُ qazan, tiyan, soba; ~ كهربائي elektrik sobası; ~ للصهر marten sobası; غرفة الـ~ qazanxana; ~ـه يغلي *yaxud* ~ يحتكم بين جنبيه o, qəzəbindən qaynayır

I رَجَمَ (u) رَجْمٌ 1) daşqalaq etmək (*şeytanı, zinaya yol vermiş qadını*); 2) lənətləmək; ~ بالغيب a) zənn ilə danışmaq, bilmədiyini danışmaq; b) tutar-tutmazına etmək; II رَجَّمَ

zənn etmək, güman etmək, ehtimal etmək (*nəyi* بـ)
- رَجْمٌ [1] daşqalaq etmə; ~ بالغيب zənn, güman, ehtimal; ~ـا بالغيب hər nə cür gəldi, qarasına, bəxtə-bəxt; قذف حصاة ~ـا بالغيب nişan almadan daş atmaq, daşı vızıldatmaq
- رَجْمٌ [2] *c.* رُجُومٌ atma mərmi
- رَجْمٌ [3] *c.* رُجُمٌ meteor, axan ulduz
- رَجْمَةٌ daşla vurma; رجمة بالغيب hər nə cür gəldi; qarasına, bəxtə-bəxt
- رُجْمَةٌ *c.* رُجَمٌ, رِجَامٌ 1) daş qalağı; 2) qəbirüstü daş, başdaşı
- رَجِيمٌ 1) daşqalaq edilən; 2) lənətə gəlmiş (*şeytanın epiteti*); الشيطان الـ~ lənətə gəlmiş şeytan
- مُرَجَّمٌ şübhəli, az ehtimal olunan, gümana gəlməyən; مرجمات الظنون *c.* şübhəli gümanlar

رجيم rejim; pəhriz

رَجِينَةٌ *c.* رَجَائِنُ ağac qətranı, kitrə
- مَرْجُونَةٌ *c.* مَرْجُونَاتٌ, مَرَاجِينُ səbət

I رَجَا (رجو) (u) رَجَاءٌ 1) ümid etmək, ümid bəsləmək; 2) rica etmək; يُرْجَى إِرْسَالُ المواد الى... *məch.* materialların ...-a/-ə göndərilməsi rica olunur; 3) arzu etmək (*kimə* لـ); ~ له خيرا ona xeyir arzu etmək; رَجِيَ (ə) رَجًا susmaq, səsini kəsmək; رُجِيَ عليه (الكلام) *məch.* o daha danışa bilmədi; V تَرَجَّى 1) ümid etmək, ümid bəsləmək; 2) istəmək, rica etmək; VIII إِرْتَجَى gözləmək, almağa ümid etmək (*nəyisə kimdən* من)
- رَاجٍ *q.* رَاجِيَةٌ ümid edən; ümidvar
- رَجًا *c.* أَرْجَاءٌ 1) son, ayaq, qurtaracaq; 2) guşə; واسع الارجاء böyük, geniş; في أرجاء البلاد ölkə hüdudlarında, bütün ölkə üzrə
- رَجَاءٌ *c.* رَجَوَاتٌ 1) ümid, gözlənti; قطع الـ~ ümidini kəsmək; 2) xahiş, rica; عدم الـ~ التخلّف لاهمّيّة... ...əhəmiyyət daşıdığından gəlməyiniz rica olunur; نزل على ~ـه kimdənsə rica etməyə qədər alçalmaq
- رَجَاةٌ ümid, gözləmə, gözlənti
- رَجِيَّةٌ gözlənilən şey, ümid yeri
- مَرْجَاةٌ = رَجَاةٌ
- مَرْجُوٌّ 1) gözlənilən; rica edilən; الـ~ ان rica olunur ki...; وفي ~نا ان... ümid edirik ki...

أَرَحُّ *q.* رَحَّاءُ *c.* رُحٌّ ayağının altı yastı olan

I رَحُبَ (رحب) (u) رَحْبٌ (u) رُحْبٌ *yaxud* رَحِبَ (a) رَحَبٌ geniş olmaq; II رَحَّبَ salamlamaq (*kimi* بـ); ~ بالضيوف بلسان الشعب qonaqları xalqın adından salamlamaq; V تَرَحَّبَ = II; VI تَرَاحَبَ tədricən genişlənmək
- تَرْحِيبٌ, تَرْحَابٌ 1) salamlama; خطاب الـ~ salamlama nitqi; 2) üzügülərlik; بـ~ xoş üzlə, gülər üzlə
- تَرْحِيبِيٌّ salamlama -i/-ı; خطبة ~ـة salamlama nitqi
- رَحَابَةٌ genişlik, ənginlik, açıqlıq; ~ ارضيّة ərazi genişliyi; ~ الصدر ürək açıqlığı, ürək genişliyi; على الـ~ والسعة! xoş gəlmişsiniz!
- رَحْبٌ gen, geniş, əhatəli; ~ الباع əliaçıq, səxavətli; ~ الصدر a) açıq ürəkli, geniş ürəkli, alicənab, comərd; b) dözümlü, səbirli; ~ الذراع a) səxavətli; b) dözümlü, səbirli
- رُحْبٌ = رَحْبٌ
- رُحْبٌ genişlik, ənginlik; على الـ~ والسعة! xoş gəlmişsiniz!; استقبله على ~ وسعة kimisə xoş üzlə qarşılamaq, qəbul etmək
- رَحْبَةٌ *c.* رَحَبَاتٌ, رِحَابٌ 1) boş yer, məkan; رحاب الكون (الفضاء) dünya məkanı, kosmosun ənginlikləri; 2) meydança, meydan; park (*maşınlar üçün*); 3) həyət (*məscidin*); الرحاب الكنيسة ~ kilsənin orta hissəsi; فتحت له الرحاب الفسيحة onun qarşısında geniş imkanlar açıldı

- رَحْبٌ = رَحِيبٌ

- مَرْحَبٌ genişlik; اهلا وسهلا yaxud ~ـا بك! ~ـا و~ـا! xoş gəlmişsiniz!; ~ـا بالصديق! xoş gəlmişsən, dost!

رَخْرَخَ genişləndirmək; yaymaq (*xəmiri*); yastılamaq; nazikləşdirmək; بالكلام ~ eyhamla, ikibaşlı danışmaq

- رَخْرَاخٌ yastı; meyilli, əydəmli, yamaclı (*sahil*); rahat, sərbəst (*həyat*)

- رَخْرَاخٌ = رَخْرَخٌ

- رَخْرَخَةٌ 1) yayma (*xəmiri*); 2) hamar üz; بالكلام ~ eyhamlı, ikibaşlı danışma

- مُرَخْرَخٌ 1) hamar, yastı; meyilli; بَتُّو ~ qarğıdalı kökəsi; 2) nazik

I رَحَضَ (a) رَحْضٌ yumaq; yaxalamaq

- مِرْحَاضٌ c. مَرَاحِضُ ayaqyolu, subaşı

رَحِيقٌ , رُحَاقٌ 1) köhnə çaxır; 2) الزهر ~ abhəyat, nektar; امتصّ ~ الحياة həyat şirəsini sormaq

- رُحَاقِيٌّ şirəayıran

- رُحَاقِيٌّ = رَحِيقٌ

- رُحَاقِيٌّ = رَحِيقِيٌّ

مَرْحَقَةٌ *bot.* nektarin

I رَحَلَ (a) رَحِيلٌ yola düşmək, yollanmaq (*haradan* عن , من); ~ من (عن) الوطن mühacirət etmək; ~ عنا yaxud ~ عن هذا العالم (الدنيا)

- تُرَاحِيلُ c. أعمال الـ~ göndərilmə, göndərmə; daşınma, aparılma; عمّال الـ~ mövsüm işləri; mövsüm işlərində çalışan fəhlələr

- تَرَحُّلٌ yola düşmə, getmə; هذا جعله بين حل و~ bu onu tez-tez bir yerdən başqa yerə köçməyə məcbur edirdi

- تَرْحِيلٌ c. تَرَاحِيلُ yola düşmə, yola salma; الحسابات ~ *maliy.* hesabların köçürülməsi

- رَاحِلٌ [1] 1. 1) ölmüş, rəhmətə getmiş; 2) getmiş; 2. mühacir

- رَاحِلٌ [2] c. رُحَّالٌ , رُحَّلٌ köçəri; العرب الرحّال köçəri ərəblər

- رَاحِلَةٌ c. رَحَائِلُ minik dəvəsi

- رَحَّالٌ c. رَحَّالَةٌ 1. 1) köçən; 2) köçəri; 3) çox səyahət edən; 2. səyyah, səyahətçi

- رَحَّالَةٌ səyyah (*tədqiqatçı*)

- رَحْلٌ c. رِحَالٌ 1) yəhər; شدّ ~ـه (رحاله) yola düşmək (*harasa* الى); حطّ ~ـه (رحاله) في... gəlib çatmaq (*harasa*); حطّ (القى) ~ـه (رحاله) عند... ...yanında mənzil salmaq, dayanmaq, düşmək

- رَحْلَةٌ c. رَحَلَاتٌ parta (*Suriya*)

- رُحْلَةٌ 1) hədəf (*səyyahın*); 2) can atılan yer

- رِحْلَةٌ c. رِحْلَاتٌ , رِحَلٌ səyahət; səfər; قصيرة ~ ekskursiya; جوّيّة ~ hava səyahəti; uçuş

- رَحِيلٌ 1) yola düşmə, çıxıb getmə; 2) الـ~ عن الحياة ölmə, həyatdan köçmə

- مُرَحَّلٌ *maliy.* köçürmə, sal...

V تَرَحَّمَ 1) rəhm etmək, mərhəmət göstərmək (*kimə* على); رحمة الله عليه! deyə, kiməsə (على) rəhmət diləmək; VI تَرَاحَمَ bir-birinə mərhəmət göstərmək; X إِسْتَرْحَمَ rəhmət, mərhəmət diləmək; yalvarıb-yaxarmaq

- رَحْمٌ , رِحْمٌ , رَحِمٌ k. q. c. أَرْحَامٌ 1) *anat.* uşaqlıq, balalıq; عنق الـ~ uşaqlıq boynu; حمل خارج الـ~ uşaqlıq xaricində olan hamiləlik; 2) qohumluq; صلة الـ~ qan qohumluğu; ذو الـ~ qohum (*ana tərəfdən*); 3) iç (*nəyinsə*); c. alt, yerin təki, dərinlik

- الرَّحْمٰنُ , الرَّحْمَانُ : Rəhman (*Allahın gözəl adlarından biri – bu dünyada rəhməti hər şeyi bürüyən*)

- رَحْمَةٌ rəhmət, mərhəmət; lütf; بلا ~ ولا شفقة rəhmsizcəsinə; عديم الـ~ rəhmsiz, mərhəmətsiz; هو تحت ~... o (*kiminsə*) rəhməti altındadır, (*kimdənsə*) asılıdır; الفلاّح تحت ~ السماء kəndli havadan (*hərf.* göydən) asılıdır; تركهم تحت ~ الجوع والفاقة o onları çörəksiz və evsiz-eşiksiz qoyub gedib; بساط الـ~ rəhmət örtüyü

- رَحُومٌ mərhəmətli, rəhmli, şəfqətli

- رَحِيمٌ : الـ~ Rəhim (*Allahın gözəl adlarından biri – axirətdə Rəhməti çox olan*)

- مَرْحَمَةٌ c. مَرَاحِمُ mərhəmət, şəfqət; lütf

- مَرْحُومٌ 1) mərhəmət göstərilmiş; 2) ölmüş,

I رَخَّ (a/u) رَخٌّ qatmaq, qarışdırmaq, su qatmaq; ~ـت السماء bərk yağış yağdı

- رُخٌّ c. رِخَاخٌ , رِخَخَةٌ 1) *həmç.* طائر الرخ rux quşu (*nağıllardakı quşun adı*); رخ مصريّ *zool.* keçəl kərkəs; *şahm.* top

- رَخَاخٌ 1) rahat, münasib; firavan; 2) yumşaq

- رَخَّةٌ c. ـات - şiddətli yağış, yağmur, leysan

رَخْر , رَاخِر q. رُخْرَى *xalq dil.* başqa; هو راخر o (*kişi*) da; هي رخرى o (*qadın*) da

رَخْرَخَ boşaltmaq, zəiflətmək; تَرَخْرَخَ boşalmaq, zəifləmək

- رَخْرَخَةٌ boşalma, zəifləmə

- مُرَخْرَخٌ boşalmış, zəifləmiş, dartılmamış

I رَخُصَ (u) رُخْصٌ , رَخَاصَةٌ 1) ucuz olmaq, ucuzlaşmaq; aşağı düşmək (*qiymətlər*); 2) yumşaq, zərif, təzə olmaq; 3) aşağı olmaq (*məs., keyfiyyətcə*); II رَخَّصَ 1) ucuzlaşdırmaq; 2) rüxsət, icazə, səlahiyyət vermək (*kimə* لـ *nəyə* بـ , في); IV أَرْخَصَ 1) ucuzlaşdırmaq, aşağı salmaq (*qiyməti*); 2) ucuz tutmaq (*nəyisə*); V تَرَخَّصَ 1) ucuz olmaq, ucuzlaşmaq; 2) rüxsət, icazə verilmək; yol verilmək; 3) iltifat, yumşaqlıq göstərmək; güzəştə getmək (*kimə* مع *nədə* في); icazəli, rüxsətli saymaq; 4) əl çəkmək, keçmək (*nədən* في); VIII إِرْتَخَصَ ucuz olmaq; ucuzlaşmaq; X إِسْتَرْخَصَ 1) ucuz

- رَخِيصٌ c. رِخَاصٌ 1) təzə; 2) zərif; 3) ucuz; aşağı (qiymət); ~ رجل ucuz, alçaq adam

- مُرْتَخِصٌ ucuz; بذل كلّ ~ وغال في سبيل شيء *məcaz.* nəyinsə yolunda mümkün olan hər

[redacted]

رَخَا ، رَخَاءً = رَخُوَ; IV أَرْخَى 1) zəiflətmək, boşaltmaq; 2) sallamaq, aşağı salmaq; الليل ~ سدوله على القافلة *məcaz.* gecə karvanı bürüdü (*gecə örtüyünü karvanın üzərinə çəkdi*); 3) saxlamaq (*saqqal*); VI تَرَاخَى 1) zəifləmək, süstləşmək; zərif, nərmə-nazik olmaq; zəiflik göstərmək; yarıtmazlıq, səhlənkarlıq, başısoyuqluq göstərmək; 2) uzaq olmaq (*zaman etibarilə – nədən* عن); لم يتراخ لمدّه bir az bundan qabaq; 3) düşmək; enmək (*məs., qiymətlər*); 4) ağırlıq, lənglik, astagəllik göstərmək (*nədə*); ləngitmək, yubatmaq, uzatmaq (*nədə* عن); VIII إِرْتَخَى zəifləmək, süstləşmək, nərmə-nazik olmaq;

[redacted]

- رَخْوِيَّات c. onurğasız yumşaqbədənlilər

- رَخِيٌّ 1) zəif, süst; 2) boş, yumşaq; 3) rahat, firavan; ~ عيش firavan həyat; البال ~ qayğısız, başısoyuq

- مُتَرَاخٍ q. مُتَرَاخِيَةٌ 1) zəif, süst; 2) qayğısız, başısoyuq

I رَدَّ (a/u) رَدٌّ 1) qaytarmaq, geri vermək; əks etdirmək (*işığı, səsi*); ردّ الدين borcu qaytarmaq; ردّ الاعتبار etibarı qaytarmaq, bəraət qazanmaq; ردّ العدل الى نصابه ədaləti bərpa

etmək; ما يَرُدُّ هذا عليك شيئًا bu sənə heç nə verməyəcək, kömək etməyəcək; ردّ الباب qapını bağlamaq; ردّ النور işığı əks etdirmək; 2) itələmək; rədd etmək; ردّه عن الحكم

[redacted]

olunmaq; 6) səkdirmək (*nədən* من ~ *güllə haqqında*); X إِسْتَرَدَّ 1) geri almaq, qaytarmaq; 2) dəf etmək; 3) geri qaytarılmasını xahiş etmək, geri istəmək; انفاسه ~ nəfəsini dərmək

- إِرْتِدَادٌ 1) geri çəkilmə; 2) qopma; 3) mürtədlik, dönüklük; reneqatlıq; عن الدين ~ dindən dönmə; 4) geriləmə, tənəzzül

- إِسْتِرْدَادٌ 1) qaytarma, geri alma; رسوم الـ~ qaytarma rüsumu; 2) geri qaytarma tələbi; دعوى ~ الحيازة *hüq.* mülkiyyət haqqının bərpa edilməsi barədə iddia

- تَرْدَادٌ 1) təkrar etmə; 2) tez-tez gedib-gəlmə

- تَرَدُّدٌ 1)

[redacted]

- مُتَرَدِّدٌ tərəddüd edən; الفكر ~ qətiyyətsiz

- مُرْتَدٌّ mürtəd, dinindən dönən, dönük

- مَرَدٌّ 1) qayıtma yeri; 2) dəf etmə; لا ~ له dəfedilməz, labüd, qaçılmaz; ~ه الى... bu onunla izah edilir ki...

- مُرَدِّدٌ təkrar edən, başqasının dediklərinə bəli-bəli deyən

- مَرْدُودٌ 1. 1) dəf edilən, geri oturdulan; 2) qaytarılan; 3) bağlı, bağlanmış; باب ~ شرّ مطرود *At. sözü.* bağlı qapı şəri dəf edər;

2. 1) gəlir, fayda; 2) məhsuldarlıq; 3) vermə, faydalı iş əmsalı; çıxma, buraxma; buraxılış (*məhsul*); العمل ~ əmək məhsuldarlığı; الماكنة ~ maşının istehsal gücü (*faydalı iş əmsalı*); رفيع الـ~ yüksək istehsal gücü olan

I (ردأ) رَدَأَ (ə) رَدْءٌ 1) dayaq vurmaq (*məs., divara*); 2) dəstəkləmək, kömək etmək; رَدُؤَ (u) رَدَاءَة pis olmaq, korlanmaq; IV أَرْدَأَ korlamaq, pisləşdirmək; V تَرَدَّأَ pisləşmək, korlanmaq

- رَدَاءَة 1) pis vəziyyət, pis keyfiyyət; الطقس ~ pis hava; 2) qüsurluluq, pislik, qərəzlilik

- رِدْءٌ c. أَرْدَاءٌ 1) dayaq, kömək, dəstək, 2) köməkçi

- رَدِيءٌ c. أَرْدِيَاءُ 1) pis, yaman, bəd, bərbad, xarab; التربية ~ pis tərbiyə görmüş; الطبع ~ bədxasiyyət; 2) qüsurlu, nöqsanlı, qərəzli

رَدْب c. رُدُوب dalan (*küçə*)

I ردح (ə) رَدْح söymək, danlamaq; III رَادَحَ cavab qaytarmaq; mübarizə aparmaq, müqavimət göstərmək

- رَدَّاح ağzısöyüşlü; çox söyüş söyən

- رَدْح nasazlıq, kefsizlik, naxoşluq

- رَدْح sürəkli zaman; طويلا ـــ~ *yaxud* ـــ~ من الدهر uzun zaman, uzun müddət

- رُدْحَة pərdə, örtük (*çadırda yataq yerini ayırmaq üçün*)

I ردس (u, i) رَدْس tapdalamaq; döyəcləyərək, vərdənələyərək hamarlamaq; toxaclamaq, döyəcləmək

- مِرْدَاس c. مَرَادِيس *yaxud* مِرْدَس c. مَرَادِس toxaclama, döyəcləyib bərkitmə

I ردع (ə) رَدْع 1) saxlamaq; çəkindirmək (*nədən* عن); cilovlamaq; 2) itələmək, uzaqlaşdırmaq (*nədən* عن); VIII إِرْتَدَعَ 1) özünü qorumaq, saxlamaq (*nədən* عن); 2) saxlanılmaq, çəkindirilmək (*nədən* عن); 3) imtina etmək, əl çəkmək (*nədən* عن)

- رَادِع c. رَوَادِع çəkindirən, saxlayan şey; لا رادع لهم ولا زاجر onlar özlərini saxlaya bilmirlər, heç nədən çəkinmirlər; ~ بغير heç nədən çəkinmədən, utanmadan, həya etmədən

- رَدْع çəkindirmə, saxlama, qarşısını alma; سياسة الـ~ çəkindirmə, qarşısını alma siyasəti

رَدَغَة ، رَدْغَة c. رِدَاغ palçıq, zığ, lil

I ردف (u) رَدْف izləmək, ardınca gəlmək (*kimin-nəyin*); III رَادَفَ 1) minik heyvanının tərkinə minmək; atın tərkində oturmaq; 2) sinonim olmaq; IV أَرْدَفَ 1) öz arxasında oturtmaq, tərkinə almaq, tərkinə mindirmək; 2) müşayiət etmək (*nə ilə* بـ); əlavə etmək, üstünə gəlmək (*nə* بـ); VI تَرَادَفَ 1) bir-birinin ardınca gəlmək; 2) sinonim olmaq

- تَرَادُف sinonimlik

- رَادِف ardınca gələn (*kimin-nəyin*); الـ~ة *din.* şeypurun ikinci səsi

- رِدَاف sağrı, tərk

- رِدْف c. أَرْدَاف 1. 1) dal, daldakı, arxadakı; 2) atın tərkində oturan; 2. dal, arxa, tərk, sağrı; الـ~ان gecə və gündüz

- رَدِيف c. رُدَافَى 1. 1) ardınca gələn (*nəyin* لـ); الـ~ ardınca (*nəyinsə* لـ); 2) atın tərkində oturan; 2. *hərb.* ehtiyat

- مُرَادِف c. ات - ، مُتَرَادِفَة sinonim

I (ردم) رَدَمَ (i) رَدْم 1) töküb doldurmaq, qumla doldurmaq (*məs., çalanı*); 2) yamamaq; رَدِمَ (u) رَدَم davam etmək; II رَدَّمَ yamamaq; IV أَرْدَمَ davam etmək, arası kəsilməmək; V تَرَدَّمَ 1) köhnəlmək, yamaqlanmalı olmaq; 2) yamamaq, yamaq vurmaq

- رَدْم[1] doldurma, torpaqla doldurma (*məs., çalanı*)

- رَدْم[2] 1) torpaq (*qazılıb çıxarılmış*); 2) qırıntı; zibil; 3) xarabalıq

- رَدِيم 1) doldurulmuş, örtülüb basdırılmış; القديم عليه الـ~ olan olub, keçən keçib; 2) geyilmiş, köhnəlmiş (*paltar*)

- مُتَرَدَّم yamaqlanmalı (*paltar*); هل غادر الشعراء من ~ artıq hər şey edilib və ya hər şey deyilib (*hərf.* şairlər yamaq vurulası bir şey qoyublarmı)

I رَدَنَ (i) رَدْن 1) əyirmək; 2) mırıldamaq; 3) mırtıldamaq, deyinmək, donquldamaq (*kimə* على)

- رُدْن c. أَرْدَان qol

- مِرْدَن c. مَرَادِن iy (*iplik əyirmək üçün*)

رَدْهَة c. رَدَهَات zal; vestibül; foye

I رَدِيَ (ə) رَدًى məhv olmaq, həlak olmaq, puç olmaq; II رَدَّى 1) yerə yıxmaq, yerə sərmək; 2) vurub yıxmaq; IV أَرْدَى 1) yıxmaq, vurub yıxmaq; məhv etmək, tələf etmək; أرداه قتيلا ölüsünü yerə sərmək; V تَرَدَّى 1) yıxılmaq; düşmək, sərilmək; في الهوة من القمار و الخمر ~ *məcaz.* qumara və içkiyə qurşanmaq; 2) əyninə geymək (*paltarı*); 3) تَرَدَّى (*müq. et:* تَرَدَّأَ) pisləşmək, korlanmaq; VIII إِرْتَدَى geymək, əyninə geymək; geyinmək (*paltar*); اهمية ~ كبرى çox böyük əhəmiyyət kəsb etmək; طابعا مهمًا ~ mühüm xarakter almaq; مختلف ~ الاشكال müxtəlif formalar almaq (*məs., suiqəsd haqqında*)

- رِدَاء c. أَرْدِيَة plaş, bürüncək, əba; paltar

- رَدًى həlak olma, puç olma, ölüm

- مُرْدِي *bax:* مرد

I رَذَّ (u) رَذَاذ رذت السماء çisəmək, çiskinləmək, narın-narın yağış yağmaq; IV أَرَذَّ: ~ت السماء = I

- رَذَاذ narın yağış

I (رذل) رَذُلَ (u) رَذَالَة rəzil olmaq; رَذَلَ (u) رَذْل 1) rədd etmək; bəyənməmək, təqdir etməmək; 2) həqarətlə baxmaq; 3) söymək; danlamaq; II رَذَّلَ danlamaq; söymək; IV أَرْذَلَ = II; VI تَرَاذَلَ rəzillik etmək, alçaqlıq etmək; X إِسْتَرْذَلَ xor baxmaq, həqarətlə baxmaq

- رَذَالَة 1) rəzalət, rəzillik, alçaqlıq; 2) pislik, pozğunluq

- رَذْل 1) rəzil, alçaq; 2) pozğun, korlanmış

- رَذِيل c. رُذَلَاءُ = رَذْل

- رَذِيلَة c. رَذَائِل 1) rəzalət; 2) pis, alçaq hərəkət; pislik

- مَرْذُول 1) rəzil, alçaq; 2) pozğun

I رَزَّ (ə/u) رَزّ sancmaq, batırmaq, soxmaq; keçirtmək; II رَزَّزَ 1) parıldatmaq, pardaxlamaq, cilalamaq; 2) düyü vurmaq, düyü əlavə etmək (*xörəyə*); IV أَرَزَّ telefonla zəng vurmaq

- إِرْزِيز telefon

- رُزّ düyü (*müq. et:* أُرْز); بلبن ~ *yaxud* مفلفل ~ plov; بلبن ~ südlü düyü sıyığı; عصفور الـ~ düyü sərçəsi

- رَزَّاز düyüsatan

- رَزَّة c. رِزَز rəzəli mismar, rəzə; cəftə, dəmir qarmaq; مغلق بالف ~ min cəftə ilə cəftələnmiş

- رُزَّة c. ات - düyü dənəsi

I رَزَأَ (ə) رُزْء üz vermək (*bəla, bədbəxtlik*); رُزِئَ *məch.* məruz qalmaq; məhrum olmaq (*kimdən-nədən* بـ), itki vermək

- رُزْء c. أَرْزَاء bəla, bədbəxtlik; müsibət, böyük zərər

- رَزِيئَة ، رَزِيَّة c. رَزَايَا = رُزْء

- مَرْزِئَة c. مَرَازِئ böyük zərər; bəla, müsibət; علیك فيه! ~ لا هنئ ما nəyə heyfin gəlmirsə ver mənə

I رزب (u) رَزْب qalmaq (*yerində*)

- مِرْزَاب c. مَرَازِيب navalça; انتقل من تحت الدلق لتحت الـ~ *At.sözü.* yağışdan çıxıb, yağmura düşmək

- مَرْزُبَان c. مَرَازِبَة *tar.* mərzban, vali, hakim

- مِرْزَبَّة , مِرْزَبَة c. مَرَازِب 1) çubuq dəmir, dəmir tir; 2) həvəng dəstəsi; toxmaq; 3) çəkic, ağır çəkic, gürz

I رَزَحَ (ə) رُزُوح haldan düşmək, üzülmək, yorulmaq, yorğunluqdan yıxılmaq; inləmək; تحت نير الاستعمار ~ müstəmləkə zülmü altında inləmək; 2) sıxmaq, təzyiq etmək, basmaq

- رَازِح 1) taqətdən düşmüş, üzülmüş; inləyən; 2) ağır, əzici, sıxıcı; كابوس ~ əzici kabus

I رَزَغَ (ə) رَزْغ 1) atmaq (*aşağı*); 2) döymək, döyəcləmək; الباب ~ qapını çırpmaq

I رَزَقَ (u) رَزْق vermək, bəxş etmək; ruzi vermək; منها ولدا ~ *məch.* ona o qadından oğul ruzi verildi; هو حيّ يُرْزَق o, sağ-salamatdır; VIII إِرْتَزَقَ 1) ruzi qazanmaq; ruzi tapmaq; 2) ərzaq payını almaq; X إِسْتَرْزَقَ 1) ruzi axtarmaq; 2) səadət axtarmaq

- الرَّزَّاق ər-Rəzzaq (Ruzi Verən – *Allahın gözəl adlarından biri*)

- رِزْق c. أَرْزَاق 1) ruzi; ərzaq payı; الـ~ يحبّ الخفّة ruzi tapmaq üçün gərək ayaqdan yüngül olasan; 2) maaş; daşınmaz əmlak (*Suriya*); c. ərzaq payı; ارزاق ناشفة quru ərzaq payı; اليوم ~ gündəlik ruzi; قفل باب الـ~ في وجهه kiminsə ruzisini kəsmək

- رِزْقَة c. رِزَق *fiqh.* rizqə, vəqf edilmiş daşınmaz əmlak (*gəliri dini məqsədlər üçün xərclənir*)

- مُرْتَزَق ruzi, dolanacaq, kiminsə ruzisinin çıxdığı yer

- مُرْتَزِق ərzaq payı alan; جنديّ ~ muzdla tutulan əsgər, muzdur

- مُرْتَزِقَة c. 1) *həmç.* جنود ~ muzdla tutulan əsgərlər; muzdurlar; الاستعمار ~ imperializm muzdurları; 2) avantüristlər

- مَرْزَق ruzi, kiminsə ruzisinin çıxdığı yer

- مَرْزُوق 1) ruzili, ruzi tapmış, hər şeyi olan, heç nəyə ehtiyacı olmayan; 2) xoşbəxt

I رَزَمَ (u) رَزْم 1) bükmək, büküb yığmaq (*paltarı*); 2) yığıb bağlamaq, yığışdırmaq, qablaşdırmaq; tay bağlamaq; IV أَرْزَمَ 1) vıyıldamaq (*külək*); 2) çaxmaq (*şimşək*); 3) mırıldamaq (*it*)

- رِزْمَة c. رِزَم paket, bağlı, bağlama; dəstə; düyünçə; boğça; tay; top (*məs., kağız*)

I رَزُنَ (رزن) (u) رَزَانَة sakit, təmkinli olmaq; ciddi, ağır xasiyyətli olmaq; رَزَنَ[1] (u) رُزُون məskən salmaq, yerləşmək, qalmaq (*harada* بـ); رَزَنَ[2] (u) رَزْن əl ilə ağırlığını yoxlamaq; V تَرَزَّنَ sakitləşmək, təmkinli olmaq; ciddi, ağır xasiyyətli olmaq

- رَزَان: امرأة ~ ciddi, ləyaqətli, hörmətli qadın

- رَزَانَة 1) sakitlik (*ruhən*); soyuqqanlılıq; təmkinlilik, ciddilik; اخرجه من ~ـه kiminsə təmkinini pozmaq, kimisə özündən çıxarmaq; 2) təmkin, vüqar

- رَزِين[1] c. رُزَنَاء , رِزَان 1) sakit, özündən çıxmayan, soyuqqanlı; ciddi; 2) təmkinli, vüqarlı

- رَزِين[2] ağır

رُوزْنَامَة = رُزْنَامَة

رَزِيَّة c. رَزَايَا = رَزِيئَة bax: رزأ

رَسّ kök, başlanğıc; الرسّ الثنائيّ *qram.* ikisamitli kök (*felin*)

- رَسِيس 1. möhkəm; 2. kök, başlanğıc

I رَسَبَ (u) رُسُوب 1) batmaq, dibə getmək; 2) enmək; çökmək, yatmaq (*dibə*); في الامتحان ~ imtahanda pis qiymət almaq, kəsilmək; II رَسَّبَ çökdürmək, yatırtmaq (*dibə*); V تَرَسَّبَ çökmək, yatmaq (*dibə*); durulmaq

- تَرَسُّبَات c. çöküntülər, qalıqlar; العهد البائد ~ köhnəliyin qalıqları

- تَرْسِيب çökdürmə, durultma; اناء الـ~ *yaxud* وعاء الـ~ duruldulcu çən

- رَاسِب c. رَوَاسِب çöküntü; tör-töküntü; c. *geol.* çökmə, çöküntü; yataq; رواسب فحم حجريّ daş kömür yataqları; رواسب معدنيّة mədən yatağı, filiz yataqları; رواسب من الاملاح *tib.* duz yığınları

- رُسُوب xılt, çöküntü

- رُسُوبِيّ çöküntü -i/-ı

- رَوَاسِب c. qalıqlar; (الرأسماليّة) الاقطاعيّة ~ feodalizmin (*kapitalizmin*) qalıqları; الماضي ~ keçmişin qalıqları

رَسْتَقَ yoluna qoymaq; qaydaya, sahmana, səliqəyə salmaq; تَرَسْتَقَ qaydaya düşmək; səliqə tapmaq, sahmana düşmək

- رَسْتَقَة təmin olunma; varlı həyat sürmə; varlılıq, rifah

- مُرَسْتَق təmin olünmüş, varlı həyat sürən; firavan dolanan

مَرْسَح c. مَرَاسِح 1) teatr; 2) səhnə, estrada

I رَسَخَ (u) رُسُوخ 1) möhkəmlənmək; möhkəm durmaq; bərkimək, kök salmaq; 2) dərin iz, təsir buraxmaq, nəqşə salmaq; 3) bilici olmaq (*nədə* في); II رَسَّخَ möhkəmlətmək, səbatlı etmək, bərkitmək; في الذهن ~ـه *yaxud* في الاذهان ~ـه beyninə yeritmək; IV أَرْسَخَ möhkəmlətmək, sabitləşdirmək, bərkitmək; V تَرَسَّخَ möhkəmlənmək, möhkəm durmaq, bərkimək

- تَرْسِيخ möhkəmlətmə, bərkitmə

- رَاسِخ 1) möhkəmlənən, möhkəm dayanan; 2) sabit, möhkəm, bərk; 3) dərindən bilən (*hansı işi isə* في); في العلم ~ elmdə möhkəm, sabitqədəm olan; فنّان ~ القدم sabitqədəm artist

- رُسُوخ möhkəmlik; sabitlik

رَسْرَاس 1) çəkmə yapışqanı; 2) *bot.* qaranquşotu

I رَسَغَ (ə) رَسْغ batmaq (*palçığa*), batıb qalmaq

- رُسْغ c. أَرْسَاغ 1) *həmç.* اليد ~ *anat.* bilək; 2) *həmç.* الرجل ~ topuq; القدم ~ ayaqdarağı arxası

I رَسَفَ (u) رَسْف 1) qandalda, zəncirdə getmək; 2) sıxıla-sıxıla getmək

I رَسِلَ (ə) رَسَل sallanmaq (*saç*); III رَاسَلَ 1) məktub göndərmək, yazmaq (*kiməsə*); yazışmaq (*kiminləsə*); 2) müxbir olmaq; IV أَرْسَلَ 1) göndərmək; yola salmaq; حكما ~ hökm çıxarmaq; الصوت ~ səs çıxarmaq; الدخان ~ tüstü buraxmaq (*siqaret çəkəndə*); في طلبه ~ kiminsə arxasınca adam göndərmək; نظرة ~ الى... …-a/-ə nəzər salmaq; 2) efirə vermək; 3) uzatmaq (*saçını, saqqalını*); 4) sərbəstlik vermək (*nəyəsə*); الخيال ~ xəyala güc vermək, xəyalən gəzib-dolaşmaq V تَرَسَّلَ 1) sakit-sakit, ehtiyatla iş görmək; 2) saçmaq (*haradan* من *- şüa haqqında*); 3) gətirmək (*hara və ya kimə* الى); gəlib çatmaq (*kimə-nəyə* الى *- məs., səs*); 4) məktub tərtib etmək; *poez.* qafiyəsiz, sərbəst şer yazmaq; VI تَرَاسَلَ bir-birilə yazışmaq; bir-birinə məktub göndərmək; X إِسْتَرْسَلَ 1) əl-qol açmaq, həddi-hüdudu bilməmək (*nədəsə*), çəkinməmək; في افكاره ~ـت o, dərin fikrə getdi; ~ـت الدموع من عيونها gözlərindən yaş axıb tökülürdü; 2) hər şeyi açıb demək (*nə barədə* في); في الكلام ~ boşboğazlıq, naqqallıq, uzunçuluq etmək; 3) sallanmaq, çiyindən tökülmək (*saçlar haqqında*)

- إِرْسَال 1) göndərmə, yola salma; 2) *radio.* veriliş; لا سلكيّة ~ آلة radioötürücü

- إِرْسَالِيَّة c. ات - 1) *dip.* missiya, nümayəndə heyəti; 2) ekspedisiya; 3) bağlama (*poçtla göndərilən*)
- تَرَاسُل bir-birilə yazışma
- تَرَسُّل 1) sərbəst, qafiyəsiz şer yazma; برع في الشعر والــ~ qafiyəli və sərbəst şer yazmaqda məharətli olmaq; 2) məktub yazma; أدب الــ~ məktub yazma ədəb-ərkanı
- رَاسِل göndərən
- رِسَالَة c. رِسَالَات , رَسَائِل 1) missiya, risalə; صاحب الــ~ Risalə sahibi (*Məhəmməd peyğəmbər*); أدّى ~ــه öz missiyasını yerinə yetirmək; 2) məktub; غرامية ~ sevgi məktubu; 3) traktat, tədqiqat; məruzə; dissertasiya; الدكتوراه ~ doktorluq dissertasiyası; 4) korrespondensiya (*məqalələr, məktublar*); 5) məlumat; تلغرافية ~ *yaxud* برقية ~ teleqram; 6) bağlama (*poçtla göndərilən*)
- رَسْل 1) sakit, dinc, aram; yavaş, asta; 2) çiyindən tökülmüş, sallanmış (*saçlar*)
- رِسْل 1) yavaşlıq, astalıq, ağırlıq; 2) sakitlik, dinclik; على ~ك أيها الصديق! yavaş, dost!
- رِسْلَة sakitlik, dinclik; təmkinlik, ağırlıq (*xasiyyətdə*)
- رَسُول c. رُسُل 1) elçi; 2) səfir; 3) *həmç.* سري ~ emissar; 4) *din.* rəsul, müjdəçi, peyğəmbər (*islamda*); الله ~ Allahın rəsulu
- مُرَاسِل müxbir; reportyor; (عسكري) حربي ~ hərbi müxbir; خاص ~ xüsusi müxbir
- مُرَاسَلَة 1) c. ات – korrespondensiya, yazışma; المراسلات التجارية ticarət korrespondensiyası (*yazışmaları*); المراسلات الصادرة xaric olan yazışmalar; المراسلات الواردة daxil olan yazışmalar; التعليم بالــ~ qiyabi təhsil; تعلّم بالــ~ qiyabi təhsil almaq; 2) çapar; xidmətçi əsgər
- مِرْسَال c. مَرَاسِيل 1) elçi; nümayəndə; 2) *tex.* göstərici
- مُرْسَل 1. 1) göndərilmiş, yola salınmış; اليه ~ alan, ünvan sahibi; منه ~ ekspeditor, göndərən; 2) *ədəb.* sərbəst, qafiyəsiz; شعر ~ sərbəst şeir; نثر ~ nəsr; 2. missioner
- مُرْسِل 1. göndərən; ötürücü (*stansiya, aparat*); جهاز ~ ötürücü cihaz; 2. göndərən (*yük, bağlama, məktub və s.*)
- مُرْسِلَة c. ات – *radio.* ötürücü

I (رسم) رَسَمَ [1] (u) رَسْم 1) rəsm, şəkil çəkmək; təsvir etmək; بالالوان ~ boyalarla şəkil çəkmək; 3) qeyd etmək, nişan qoymaq; 4) təsvirini vermək; 5) göstəriş vermək, əmr etmək (*nə* بـ *kimə* لـ); رَسَمَ [2] (u) رَسَامَة rütbəsini yüksəltmək; II رَسَّمَ 1) bəzəmək; naxışlarla bəzəmək; 2) plan tərtib etmək (*məs.*, *kitabın* ...); 3) rəsmi elan etmək; V تَرَسَّمَ

əmələ gəlmək (*məs.*, *təbəssüm*); 3) dini rütbəyə yüksəlmək; 4) xaç çəkmək; 5) tabe olmaq, itaət göstərmək
- إِرْتِسَام ifadə etmə, təsvir etmə, əks etdirmə
- رَاسِم cizgiçi, çertyojçu
- رَسَّام 1) rəsm çəkən, cizgiçi; 2) rəssam; illüstrator, kitab rəssamı; النقوش ~ nəqqaş
- رَسَامَة rəsamə etmə, dini rütbəyə yüksəltmə
- رِسَامَة cizgiçilik
- رَسْم [1] çəkmə, cizgi çəkmə, rəsm-xətt; الخرائط ~ علم kartoqrafiya, xəritəçəkmə elmi
- رَسْم [2] c. رُسُوم , رُسُومَات 1) cizgi, plan; أولي ~ etüd; بياني ~ diaqram; مجمل ~ kroki; 2) rəsm; şəkil, portret; təsvir; *həmç.* شمسي ~ fotoqrafiya, fotoşəkil; هزلي ~ karikatura; الرسوم المتحركة *kino.* multiplikasiya, cizgi filmi; 3) iz, nişan, əsər, əlamət; رسوم عافية zəif görünən izlər; رسوم واطلال xarabalıq, viranəlik; بــ~ـه onun üçün, onun adına, ünvanına; بضائع بــ~ التصدير ixrac üçün nəzərdə tutulmuş mallar; ...تلغرافات بــ~... -a/-ə ünvanlanmış teleqramlar; 4) rüsum; vergi; ödəniş, haqq; (العضوية) الاشتراك ~ üzvlük haqqı; الانتاج ~ aksiz; الرسوم الجمركية gömrük rüsumu; الدخول ~ idxal rüsumu; الدعوى ~ məhkəmə rüsumu; المرور ~ tranzit rüsumu;
- رَسِيم iti addım, iti gediş (*dəvənin*)
- رَوْسَم *bax:* *əlifba sırası ilə*
- مَرَاسِم c. mərasim, ayinlər; الاستقبال ~ qarşılama mərasimi (*məs.*, *yüksək rütbəli qonağı*); مدير (ادارة) الــ~ بوزارة الخارجية xarici işlər nazirliyi protokol şöbəsinin müdiri
- مَرَاسِيم c. nizam qaydaları, mərasim, ayin
- مَرْسَم emalatxana, atelye, studiya (*rəssamın*); السينما ~ kinostudiya
- مِرْسَمَة yazan aparat; الضغط الجوي ~ baroqraf; الطيف ~ spektroqraf
- مَرْسُوم 1. 1) yazılmış, cızılmış; 2) təyin edilmiş; 3) qeyd edilmiş, nişanlanmış; الكتاب الــ~ باسم... ...sərlövhəli kitab; 2. c. مَرَاسِيم dekret; fərman; manifest

رَسْمَل 1) maliyyələşdirmək, kapital qoymaq, sərmayə yatırmaq; 2) kapitalistləşdirmək, sərmayəyə çevirmək, sərmaya yığmaq
- رِسْمَال , رَسْمَال c. رَسَامِيل kapital (*müq. et:* رَأْسُ المال *bax:* رَأْس), sərmayə

رَسَن c. أَرْسَان ip, kəndir; cilov; noxta

I (رسو) رَسَا (u) رُسُوّ 1) lövbər salmaq, lövbər atmaq; sahilə yan almaq; 2) qalmaq (*kimə* على - *məs.*, *hərracdan satılmış əşya haqqında*); عليه التوريد ~ idxal olunan mal ona təqdim edildi; عليه المزاد ~ hərraca qoyul-

- رَاس [1] q. رَاسِيَة hərəktsiz, sabit; lövbərdə duran

- رَاس [2] c. رَوَاس dağ

- رَسْوٌ yaxud رُسُوٌّ yan alma, bağlanma (*sahilə, körpüyə*)

- مَرْسَاة körpü (*gəminin yan alması üçün*)

- مَرْسَاة c. مَرَاس lövbər

- مَرْسًى c. مَرَاس lövbər atmaq üçün dayanacaq, körpü (*gəminin yan alması üçün*); الفحم ~ kömür körpüsü

I رَشَّ (ə/u) رَشّ 1) sıçratmaq; sulamaq, su səpmək (*küçələrə*); 2) səpmək (*un, şəkər və s.*); səpələmək, tökmək, yaymaq; رَشَّت السماء yağış çiləyir; IV أَرَشَّ: السماء ~ت yağış çiləyir, çiskinləyir, narın yağış yağır

- رَشّ [1] sıçratma, səpələmə, sulama; عربة الرش küçəsulayan maşın

- رَشّ [2] c. رِشَاش narın yağış, çiskin

- رَشّ [3] *topl.* qırma, seçmə; رش الصيد ov qırması

- رَشَاش sıçrantı, damcı

- رَشَّاش çiləyici, çiləmə cihazı; مدفع ~ pulemyot

- رَشَّاشَة c. ات - 1) suçiləyən, susəpələyən; 2) pulemyot; 3) pulverizator

- رَشَّة [1] c. ات - 1) narın yağış, çiskin; 2) *hərb.* güllə qatarı; كاملة من رصاص ~ bütöv güllə qatarı

- رَشَّة [2] c. ات - qırma dənəsi, seçmə dənəsi; qırma

- رَشُوش toz, ovuntu, səpmə dərmanı

- رَشِيش c. ات – pulemyot

- مِرَشَّة c. ات - susəpələyən

رَشَاء c. أَرْشَاء ceyran balası

رِشْتَة [1] süddə bişirilmiş makaron

- رِشْتَة [2] *tibb.* riştə

I رَشَحَ (ə) رَشْح 1) sızmaq, sızıb keçmək (*maye*); süzülmək; 2) tərləmək; 3) axmaq, dammaq, su buraxmaq; II رَشَّحَ 1) filtrdən keçirmək; süzmək, süzgəcdən keçirmək; 2) hazırlamaq (*nəyə* ـلـ); 3) namizədliyini irəli sürmək; ... نفسه في ~ ... öz namizədliyini irəli sürmək; 4) soyuqlamaq, soyuq dəymək, özünü soyuğa vermək; V تَرَشَّحَ 1) filtrdən keçirilmək; 2) hazırlanmaq (*nəyə* ـلـ); 3) öz namizədliyini irəli sürmək; VIII إِرْتَشَحَ sızmaq, süzülmək

- إِرْتِشَاح *tib.* infiltrasiya (*orqanizmin hüceyrə və toxumalarına yad maddələrin keçməsi və orada toplanması*)

- تَرْشِيح 1) filtrdən keçirmə; 2) namizədliyini irəli sürmə; 3) namizədlik; سحب ~ نفسه namizədliyini geri götürmə; قبل ~ نفسه namizədliyini irəli sürməyə razılıq vermə

- رَاشِح c. رَوَاشِح filtr, süzgəc

- رُشَاحَة *tibb.* transsudat (*bədən toxumalarında və boşluqlarında toplanan qeyri-iltihabi xarakterli maye*)

- رَشْح 1) sızma, süzmə, axma; 2) tər; 3) soyuqdəymə; 4) torpağın duzlaşması

- رَشْحِيَّات c. süzülən viruslar

- رَشُوحَات c. soyuqdəymə dərmanları

- مُرَشَّح 1. soyuqlamış; 2. namizəd

- مُرَشِّح c. ات - filtr, süzgəc

I رَشَدَ (u) رُشْد 1) doğru yolda olmaq; 2) yetkinlik yaşına çatmaq; II رَشَّدَ 1) doğru yola yönəltmək; 2) yetkinliyini elan etmək; həddi-büluğa, yetkinlik yaşına çatdığını bildirmək; IV أَرْشَدَ 1) doğru yol göstərmək, doğru yola yönəltmək; 2) göstəriş vermək; rəhbərlik etmək; öyüd-nəsihət vermək; 3) dənizsu yolu ilə sürmək (*gəmini-losman haq-*

qında); X إِسْتَرْشَدَ göstəriş verilməsini xahiş etmək; rəhbər tutmaq (*nəyi* ـبـ); səmti müəyyən etmək (*nəyə görə* ـبـ)

- إِرْشَاد c. ات - 1) rəhbərlik; göstəriş; təlimat; direktiv, tapşırıq; 2) sürmə, aparma (*gəmini losman tərəfindən*)

- أَرْشَدِيَّة həddi-büluğ, yetkinlik yaşı

- رَاشِد 1) şüurlu; 2) ağıllı; 3) yetkin, həddi-büluğa çatmış; 4) doğru yolla gedən, doğru yolda olan; الراشدون yaxud الخلفاء الراشدون *tar.* Raşidi xəlifələri (I ابوبكر, II عمر, III عثمان, IV علي)

- رَاشِدَة : لا سلكيَة ~ radiopelenqator (*radiomaqnit dalğaları vasitəsilə istiqamət təyin edən cihaz*)

- رَشَاد 1) şüur; şüurluluq; 2) əqli salimlik, ağıllılıq; 3) düzlük, doğruluq; 4) *bot.* gül vəzəri

- رَشَد 1) şüur; şüurluluq; 2) dərrakə, ağıl; 3) *bot.* gül vəzəri

- رُشْد 1) şüur; سياسي ~ siyasi yetkinlik; سن الـ~ yetkinlik yaşı, həddi-büluğ; بلغ ~ه yetkinlik yaşına çatmaq; 2) ağıl; فقد ~ه a) huşunu itirmək; b) ağlını itirmək; ثاب اليه ~ه yaxud ثاب الى ~ه a) o özünə gəlib; b) o, ağlını başına yığıb.

- رِشْدَة , رَشْدَة qanuni nikah; ولد~ qanuni nigahdan doğulmuş uşaq

- رَشِيد 1) doğru, düzgün; 2) salim, ağıllı; yetkin, həddi-büluğa çatmış

- مُرْشِد 1) rəhbər; mürşid; 2) bələdçi; *həmç.* السفن ~ losman; اللاسلكي ~الـ radiopelenqator

رَشْرَاش yumşaq (*çörək*)

رَشْرَش su çiləmək, su səpmək; sulamaq, suvarmaq

- رَشْرَشَة su çiləmə, su səpmə, sulama

I رَشَفَ (u, i) رَشْف, رَشِيف 1) sormaq, əmmək; 2) qurtum-qurtum içmək; içinə çəkmək; V تَرَشَّفَ içinə çəkmək, yavaş-yavaş içmək; VIII إِرْتَشَفَ 1) sormaq; canına çəkmək, hopdurmaq; 2) qurtum-qurtum içmək; سلسبيل ~ العرفان səlsəbili-ürfandan (*biliklər çeşməsindən*) içmək

- رَشْفَة c. رَشَفَات qurtum; رشف ~ من الشاي o, çaydan bir qurtum içdi

I رَشَقَ (u) رَشْق (رشق) atmaq, tullamaq (*nə* ـبـ); رَشُقَ (u) رَشَاقَة yaraşıqlı, qəşəng, boylu-buxunlu olmaq; VI تَرَاشَقَ bir-birinə atmaq, tullamaq (*nəyisə*)

- رَشَاقَة 1) yaraşıq, qəşənglik; zəriflik; boy-buxunluluq, qədd-qamətlilik; 2) zirəklik, diribaşlıq

- رَشِيق 1) yaraşıqlı, qəşəng, zərif; boylu-buxunlu, qədd-qamətli; 2) zirək, diribaş

رَشَل *xalq dil.* axmaqlıq; الـ~ يجلب الفشل ağılsız baş uğursuzluq gətirər.

- رَشَالَة *topl.* رَشَال *zool.* Nil qızılbalığı

I رَشَمَ (u) رَشْم 1) nişan vurmaq, nişanlamaq; 2) möhür vurmaq, möhürləmək; 3) *din.* xaç çəkmək; sağ əllə xaç işarəsi etmək

- رَشْمَة c. رَشَم cilov, yedək; noxta

رَاشِن c. رَوَاشِن hədiyyə, sovqat

I رَشَا (u) (رشو) رَشْو rüşvət vermək, pulla ələ almaq; IV أَرْشَى pulla ələ almaq; VIII إِرْتَشَى rüşvət almaq; rüşvətxor olmaq

- إِرْشَاء pulla ələ alma

- رَشَاء c. أَرْشِيَة ip, kəndir (*quyu üçün*)

- رَشَاوِيَة rüşvətxorluq

- رَشْو pulla ələ alma

- رَشْوَة c. رَشَوَات , رَشَاوى yaxud رِشْوَة c. رِشًا , رَشَاوى yaxud رُشْوَة c. رُشًى , رَشَاوى rüşvət;

pulla ələ alma; ~الـ مقدّم rüşvətverən; قابل ~الـ rüşvətalan, rüşvətxor

- مُرْتَشٍ q. مُرْتَشِيَة 1. satqın; 2. rüşvətxor

I رَصَّ (a/u) رَصّ 1) birləşdirmək, bəndləmək, bitişdirmək; 2) üst-üstə düzmək; sıra ilə yerləşdirmək; nizamla düzmək; 3) sıxlaşdırmaq, bərk sıxmaq; döyəcləyib bərkitmək; sıra ilə basdırmaq; رصّ صفوفهم sıralarını sıxlaşdırmaq, birləşdirmək; II رَصَّصَ 1) üzünə qurğuşun çəkmək; 2) düzmək; 3) sıxlaşdırmaq, bərkitmək; الاسنان ~ çürük dişlərə plomb qoymaq; V تَرَصَّصَ sıx düzülmək; bir-birinə sıx yapışmaq; VI تَرَاصَّ sıx birləşmək, sıxlaşmaq; qovuşmaq; sıx düzülmək (*məs., kitablar*); VIII اِرْتَصَّ sıx düzülmək, sıxlaşmaq; في صفوفه ~ kimlərinsə sıralarında durmaq, birləşmək, kimlərinsə sıralarına qoşulmaq

- أُرْصُوصَة c. أَرَاصِيص 1) başlıq (*günəşdən qorunmaq üçün*); 2) *radio.* qulaqlıq

- تَرَاصّ birlik, yekdillik, həmrəylik

- رَصَاص 1) qurğuşun; *köhn.* qalay; ختم بالـ~ plombla (*qurğuşun damğa ilə*) möhürləmək, plomb (*qurğuşun damğa*) asmaq; 2) *həmç.* قلم ~ karandaş; الاسود ~الـ qrafit; احمر ~ qurğuşun sülügən; 3) güllə; اطلق الـ~ güllə atmaq; ميزان (خيط) الـ~ şaqul

- رَصَاصَة c. ات – güllə

- رَصَاصِيّ 1) qurğuşun -i/-ı; 2) qurğuşun rəngində

- رَصَّة c. ات sıra, lay; top, qalaq

- رَصِيص sıx; sıxcam; yığcam

- مَرْصُوص sıx, sıxlaşdırılmış; sıxcam, yığcam

I رَصَدَ (u) رَصْد 1) izləmək, müşahidə etmək; الجوّ السياسيّ ~ siyasi ab-havanı izləmək; النجوم ~ ulduzları müşahidə etmək; 2) güdmək, üzərində göz olmaq, pusmaq (*kimisə* لـ); pusquda durmaq, pusquda dayanmaq, pusquya yatmaq; 3) təhkim etmək (*gəliri kiməsə* على); المبلغ ~ pul fondu yaratmaq; 4) təsbit etmək; 5) təyin etmək (*kimə* لـ); 6) *folk.* ovsunlamaq, tilsimə salmaq; وا له العين ~ onun dalınca casus salıblar; II رَصَّدَ 1) kitaba salmaq (*hesabı*); 2) balans vurmaq; 3) mühafizə üçün düzmək (*məs., polis sıralarını*); IV أَرْصَدَ 1) ayırmaq (*pul*), pul buraxmaq, pul təxsis etmək; 2) yığmaq (*pul*); جهوده ~ على... var gücünü qoymaq; 3) hazırlamaq (*nə üçün* لـ); 4) pusqu qurmaq (*kimə* لـ); V تَرَصَّدَ 1) güdmək, pusmaq (*kimi* لـ), üzərində göz olmaq (*kimin* لـ); pusquya yatmaq (*harada* في); 2) izləmək, müşahidə etmək; VIII اِرْتَصَدَ izləmək, müşahidə etmək

- رَاصِد c. رُصَّد , رُصَّاد 1) müşahidəçi; الطقس ~ sinoptik; 2) casus, xəfiyyə

- رَاصِدَة c. رَوَاصِد müşahidə borusu

- رَصَّاد müşahidəçi; *həmç.* جوّيّ ~ meteoroloq

- رَصَد c. أَرْصَاد müşahidə; الارصاد العلميّة elmi müşahidələr; الارصاد الجوّيّة meteorologiya; آلات الـ~ astronomiya cihazları; مكتب الارصاد الجوّيّة hava bürosu

- رَصَد [1] pusqu

- رَصَد [2] c. أَرْصَاد 1) tilsim; 2) casus; 3) *folk.* xəzinəni qoruyan əjdəha

- رَصَدْخَانَة c. ات - rəsədxana, observatoriya

- رَصِيد c. أَرْصِدَة , رَصَائِد 1) nağd pul və ya mal; fond; bankdakı kapital; الذهب ~ qızıl ehtiyatı; سحب الارصدة المالية من البنوك banklardan pul fondlarını çıxarmaq; 2) *mühas.* balans; saldo, qalıq

- مَرْصَاد c. مَرَاصِيد 1) pusqu; كان (وقف) له بالـ~ kiməsə pusqu qurmaq; 2) rəsədxana, observatoriya

- مَرْصَد c. مَرَاصِد 1) müşahidə yeri, müşahidə məntəqəsi; 2) *həmç.* فلكي ~ rəsədxana, observatoriya

- مِرْصَدَة c. مَرَاصِد müşahidə borusu

- مَرْصُود möcüzəli, sehrli; ovsunlanmış, tilsimlənmiş

رَصْرَصَ plomb (*qurğuşun damğa*) vurmaq, plomblamaq

- رَصْرَصَة qurğuşun damğa vurma, plomblama

(رصع) II رَصَّعَ salmaq, taxmaq (*qiymətli daşlar*); inkrustasiya etmək, naxışlarla bəzəmək, düzmək, üzərinə oturtmaq (*nə* بـ)

- رَصِيعَة c. رَصَائِع medalyon

- مِرْصَاع c. مَرَاصِيع fırfıra

- مُرَصَّع [1] üzərinə düzülmüş, bəzədilmiş (*nə ilə* بـ)

- مُرَصَّع [2] c. مَرَاصِع medalyon

I (رصف) رَصَفَ (u) رَصْف döşəmək; بالاسفلت ~ asfalt döşəmək; رَصُفَ (u) رَصَافَة düzgün yerləşdirilmək; düzülmək; kip yerləşdirilmək; II رَصَّفَ döşəmək; VI تَرَاصَفَ sıraya düzülmək

- رَصَافَة bərklik, möhkəmlik

- رَصْف döşəmə

- رَصْف bax: رَصِيف [1]

- رَصِيف [1] c. أَرْصِفَة , رُصُف 1) liman; sahil, sahil kənarı; بحرى ~ dəniz limanı; نهرى ~ çay limanı; عمّال الارصفة liman fəhlələri; عوائد الـ~ liman rüsumu; 2) torpaq bənd; الامواج ~ dalğaqıran, dalğasındıran; 3) debarkader (*körpüdə sərnişin platforması*); platforma, perron; 4) döşənmiş yol; küçə səkisi

- رَصِيف [2] c. رُصَفَاء həmkar, sənət yoldaşı, peşə yoldaşı

- رَصِيف [3] möhkəm, mətin, güclü; sanballı, təmkinli, vüqarlı

- مِرْصَافَة c. مَرَاصِيف toxmaq; çəkic

- مَرْصُوف yaxşı düzülmüş; sıx döşənmiş

I رَصُنَ (u) رَصَانَة möhkəm olmaq, bərk olmaq; sakit olmaq, təmkinli olmaq; II رَصَّنَ 1) *həmç.* معرفة ~ـه dəqiq, dürüst, yəqin bilmək (*nəyisə*); 2) bərkitmək, möhkəmləndirmək; IV أَرْصَنَ = II 2)

- رَصَانَة sakitlik, təmkinlilik, ciddilik; ağırlıq, vüqarlılıq

- رَصِين sakit, təmkinli, ağır, ciddi, vüqarlı

I رَضَّ (a/u) رَضّ 1) sındırmaq, qırmaq; doğramaq; 2) zədələmək, əzmək; V تَرَضَّضَ 1) sınmaq, qırılmaq; doğranmaq; 2) zədələnmək, əzilmək

- رَضّ c. رُضُوض zədə; sıyrıntı, cırmaq yeri; əzik

- رَضِّيّ zədəli, zədəsi olan

- رَضِيض zədələnmiş, əzilmiş

- رَضِيض = مَرْضُوض

رُضَاب ağız suyu; tüpürcək; selik

I رَضَخَ (a) رَضْخ sındırmaq, qırmaq; doğramaq; əzmək

- رَضِيخ sınmış, qırılmış; doğranmış, əzilmiş, əzgin

I (رضخ) رَضَخَ [1] (a) رُضُوخ güzəştə getmək, təslim olmaq, tabe olmaq (*nəyə* لـ); للامر الواقع ~ baş verən işlə barışmaq, gerçək olana boyun əymək; رَضَخَ [2] (a) رَضْخ 1) vəsait ayırmaq, vəsait vermək (*kimə* لـ); 2) sındırmaq, qırmaq (*məs., qozu*); VIII اِرْتَضَخَ: (اعجميّة) لكنة فارسيّة ~: (*ərəbcə*) fars aksenti (*tələffüz xüsusiyyəti*) ilə danışmaq

- رَضْخ , رَضِيخَة , رُضْخَة 1) kiçik hədiyyə; 2) dilənçi payı, sədəqə

- رُضُوخ güzəştə getmə; təslim olma, tabe olma

- مِرْضَاخ c. مَرَاضِيخ kəlbətin (*qozsındıran, qənddoğrayan və s.*)

رَضْرَضَ sındırmaq, qırmaq, doğramaq

رَضْرَاضٌ - xırda daş, xırda çay daşı

I رَضَعَ (a) رِضَاعٌ döş əmmək (*uşaq barəsində*); ~ـت الغنج في المهد *məcaz*. o, nazqəmzəni ana südü ilə əmib; II رَضَّعَ əmizdirmək, süd vermək; IV أَرْضَعَ = II; VIII إِرْتَضَعَ döş əmmək (*uşaq barəsində*); ~ من لبانها ondan (*o qadından*) süd əmmək; X إِسْتَرْضَعَ dayə, süd anası axtarmaq

- رَاضِعٌ [1] *c.* رُضَّعٌ südəmər (*uşaq*)

- رَاضِعٌ [2] *c.* رَوَاضِعُ süd dişi

- رِضَاعٌ əmizdirmə; ~ولد في عهد الـ südəmər uşaq; ~ام الـ süd anası

- رِضَاعَةٌ süd əmmə; döş əmmə; ~اخ له بالـ onun süd qardaşı

- رَضَّاعَةٌ *c.* ـاتٌ - süd şüşəsi

- رَضْعَةٌ əmizdirmə (*bir dəfə*)

- رَضِيعٌ *c.* رُضَعَاءُ , رُضَّاعٌ 1) südəmər oğlan uşağı, uşaq; 2) süd qardaşı; 3) yetişdirmə

- رَضِيعَةٌ *c.* رَضَائِعُ südəmər qız uşağı

- مُرْضِعٌ , مُرْضِعَةٌ *c.* مَرَاضِعُ 1. süd verən, əmizdirən qadın; 2. süd anası, dayə

رَضْفَةٌ *anat.* diz qapağı

I رَضَمَ (i) رَضْمٌ sal daşlardan (*ev*) tikmək

- رَضَمٌ , رَضْمٌ , رِضَامٌ sal daşlar

رضه - رضي الله عنه! (Allah ondan razı olsun!) –*nun qıs. var. bax:* رَضِيَ

I رَضِيَ (a) رِضًى , رِضْوَانٌ 1) razı olmaq, razı qalmaq; kifayətlənmək (*nə ilə* ـبـ , عن); ~ الله عنه! Allah ondan razı olsun!; 2) razılaşmaq;

dözmək (*nəyə təs.h. və ya* لـ); II رَضَّى razı salmaq; qane etmək; III رَاضَى razı salmağa çalışmaq (*kimisə*); barışdırmaq; IV أَرْضَى razı salmaq, qane etmək, yarıtmaq; V تَرَضَّى xoşuna gəlməyə, razı salmağa, rəğbətini qazanmağa çalışmaq; VI تَرَاضَى qarşılıqlı razılıq əldə etmək; razılığa gəlmək (*nəyəsə münasibətdə* على); VIII إِرْتَضَى 1) qənaətbəxş hesab etmək, razı qalmaq (*nədən* ـبـ); 2) razılıq vermək, razılıqla seçmək (*nəyisə özünə* لنفسه); 3) istəmək, arzulamaq; 4) qəbul etmək (*qida*); X إِسْتَرْضَى 1) razı salmağa, rəğbətini qazanmağa çalışmaq; 2) razı salmaq, xatirini xoş etmək, yarıtmaq; 3) razılaşmaq, razılıq vermək; barışmaq

- إِرْضَاءٌ razı salma, qane etmə; ارضاءً له xatirini xoş etmək üçün

- إِسْتِرْضَاءٌ 1) rəğbətini qazanmaq, xatirini xoş etmək; استرضاءً له kiminsə xatirini xoş etmək üçün; 2) razı salma, razılığa gətirmə, barışdırma

- تَرَاضٍ razılıq, razılaşma; بالتراضي xoşluqla, razılıqla

- تَرْضِيَةٌ razı salma; ... نال ~ من ...nədənsə razı qalma, məmnunluq duyma

- رَاضٍ *q.* رَاضِيَةٌ *c.* رُضَاةٌ , رَاضُونَ 1) razı; məmnun, xoşnud; 2) xoş; عيشة راضية xoş həyat

- رِضًا = رِضَاءٌ ; عبّر عن رضاه öz razılığını, məmnunluğunu ifadə etmək (*nədən* ـبـ); برضاهُ *yaxud* عن رضاهُ و رغبة منه öz razılığı,

- رِضْوَانٌ = رِضَاءٌ 1); رضوان الله عليه! Allah ondan razı olsun!; 2) Rizvan (*cənnət qapısını gözləyən mələk*)

- رِضًى = رِضَاءٌ; عن غير ~ razılıq olmadan, razılıqsız, könülsüz

- رَضِيٌّ *c.* أَرْضِيَاءُ 1) xoş; 2) razı; 3) istəkli, sevimli

- مَرْضَاةٌ riza; razı salma, rəğbətini qazanma; مرضاة له kiminsə razı salmaq üçün, kiminsə xoşu gəlsin deyə

- مُرْضٍ 1) qənaətbəxş; xoş, yaxşı; بحالة مرضية qənaətbəxş halda

I رَطُبَ (u) *yaxud* رَطِبَ (a) رُطُوبَةٌ , رَطَابَةٌ 1) yaş, rütubətli, nəm, çiy olmaq; 2) təzə, tər olmaq; II رَطَّبَ 1) islatmaq, nəm etmək, yaş etmək; 2) təzələmək, təravətləndirmək; sərinlətmək; 3) yumşaltmaq; 4) yetişmək, şirəyə dolmaq, dəymək (*xurma barədə*); IV أَرْطَبَ islatmaq, nəmləndirmək, rütubətləndirmək

- رَطْبٌ *c.* رِطَابٌ , رَطْبٌ 1) nəm, rütubətli, yaş; çiy, kal; 2) təzə, tər; العود ~ cavan; 3) şirəli, yumşaq, zərif

- رُطَبٌ *c.* رِطَابٌ , أَرْطَابٌ *topl.* təzə yetişmiş xurma

- رُطَبَةٌ , رُطَبَةٌ *topl.* رُطَبٌ xurma

- رُطُوبَةٌ rütubət, nəmlik; ~مقياس الـ hiqrometr (*havanın rütubətini ölçən cihaz*)

- رَطِيبٌ 1) nəm, rütubətli, yaş; 2) sərin, təzə, tər; 3) şirəli, zərif, yumşaq

- مُرَطِّبٌ yumşaldıcı; təzələndirici, təravət-

I رَطَمَ (u) رَطْمٌ 1) çətin vəziyyətə salmaq; cəncələ, pis işə salmaq; 2) saya oturtmaq (*gəmini*); VIII إِرْتَطَمَ 1) çətin vəziyyətə düşmək, cəncələ düşmək; 2) zibilə düşmək; saya oturmaq; 3) üzləşmək, toqquşmaq; ~ بعقبات çətinliklərlə üzləşmək; 4) çırpılmaq (*nəyə* ـبـ - *dalğalar barədə*)

- مِرْطَمٌ dalğaqıran, dalğasındıran

I رَطَنَ (u) رَطَانَةٌ özgə, anlaşılmaz dildə danışmaq; VI تَرَاطَنَ bir-birilə özgə, anlaşılmaz dildə danışmaq

- رِطَانٌ özgə dil, əcnəbi ləhcə; ~ضرب بالـ xarici dildə danışmaq

- رَطَانَةٌ *c.* ـاتٌ - özgə dil; tanış olmayan, yad dil; hədərən-pədərən, tartan-partan

- رُطَيْنَى yad dil; özgə dil

رَعْ Ra (*qədim misirlilərdə günəş ilahəsi*)

رَعَاعٌ , رُعَاعٌ qara camaat, avam xalq, rəiyyət

رُعَامٌ *bayt.* manqo, saqqo (*birdırnaqlı heyvanlarda yoluxucu xəstəlik*)

I رَعَبَ (a) رُعْبٌ qorxutmaq, vahiməyə salmaq; II رَعَّبَ qorxutmaq, canına qorxu salmaq, vahiməyə salmaq; IV أَرْعَبَ = I; VIII إِرْتَعَبَ qorxmaq, qorxu hiss etmək, qorxu keçirmək

- رَاعِبٌ qorxuducu, qorxulu, vahiməli

- رُعْبٌ qorxu, vahimə; ~القى الـ في قلوب الناس camaatın canına qorxu salmaq

- رَاعِبٌ = مُرْعِبٌ

رُعْبُبٌ *c.* رَعَابِيبُ 1) gənc qız; 2) gözəl qız

I رَعَدَ (a) رَعْدٌ 1) guruldamaq; ترعد السماء

- رَعَّادٌ *topl. zool.* elektrik skatı (*sivriquyruqlu, yastıbədənli yırtıcı balıq*)

- رَعَّادَةٌ *c.* اتٌ - *zool.* elektrik skatı

- رَعْدٌ *c.* رُعُودٌ göy gurultusu, ildırım

- رَعْدَةٌ[1] *c.* رَعَدَاتٌ ildırım çaxması

- رَعْدَةٌ[2], رِعْدَةٌ əsmə, titrəmə; الخوف ~ qorxudan əsmə; tir-tir əsmə; ürpəşmə, diksinmə

- رَعْدِيٌّ gurultulu; ildırımlı; عاصفة ـــة~ ildırımlı fırtına

- رِعْدِيدٌ *c.* رَعَادِيدُ qorxaq, qorxusundan tirtir əsən

رَعْرَعَ 1) yetişdirmək, becərmək; 2) təzə, tər olmaq; تَرَعْرَعَ böyümək, artmaq, inkişaf etmək, çiçəklənmək

- رَعْرَاعٌ 1. 1) boy-buxunlu, qədd-qamətli; 2) çiçəklənən; 2. *bot.* qamış (*Inula arabica*); ايوب ~ *bot.* birəçiçəyi

- رَعْرَعٌ 1) boy-buxunlu, qədd-qamətli; 2) çiçəklənən

I رَعَشَ (a) رَعْشٌ əsmək, titrəmək; IV أَرْعَشَ əsdirmək, titrətmək; diksindirmək; lərzəyə salmaq; VIII إِرْتَعَشَ əsmək, titrəmək; diksinmək; من البرد ~ soyuqdan əsmək

- إِرْتِعَاشٌ əsmə, titrəmə; lərzə; شَيخُوخِيٌّ ~ qocalıq əsməsi; هذيانيٌّ ~ alkoqolizm nəticəsində əmələ gələn sayıqlama və qarabasma

- رَعَّاشٌ 1. tir-tir əsən; 2. *zool.* elektrik skatı

- رُعَاشِيٌّ : ~ هذيان alkoqolizm nəticəsində əmələ gələn sayıqlama və qarabasma

- رَعْشٌ, رَعَشٌ titrəyiş, titrəmə, əsmə; lərzə

- رَعْشَةٌ tirtrəmə, əsmə; الحمّى ~ titrədibqızdırma; qızdırmadan üşümə, vic-vicə

- مُرْتَعِشٌ titrəyən, əsən

- مُرْتَعِشٌ titrəyən, əsən

I رَعَصَ (a) رَعْصٌ silkələmək, yırğalamaq, əsdirmək; V تَرَعَّصَ burulmaq, qıvrılmaq; bürmələnmək, bükülmək, yığılmaq; VIII إِرْتَعَصَ = V

I (رعف) رَعَفَ (a) رَعْفٌ yaxud رَعَفَ (u) رُعَافٌ, رَعْفٌ axmaq (*burundan – məs., qan*)

- رَاعِفٌ *c.* رَوَاعِفُ burnun ucu

- رُعَافٌ, رَعِيفٌ qanaxma (*burundan*)

- مَرْعُوفٌ burun qanaxmasından əziyyət çəkən

رُعْلَةٌ *c.* رُعَلٌ çələng; çiçək hörüyü

- رَعِيلٌ *c.* رِعَالٌ, أَرْعَالٌ 1) qrup; 2) sıra, seriya; 3) *hərb.* taqım; eşelon

رُعَامٌ 1) *bayt.* manqo, saqqo (*təkdırnaqlı heyvanlarda yoluxucu xəstəlik*); 2) selik

I (رعن) رَعُنَ (u) رُعُونَةٌ yelbeyin olmaq, düşüncəsiz olmaq; رَعَنَ (u) رُعُونَةٌ 1) *bax:* رَعُنَ; 2) gün vurmaq; رَعَنَتْهُ الشمس onu gün vurub.

- أَرْعَنُ *q.* رَعْنَاءُ *c.* رُعْنٌ yüngülxasiyyət; yelbeyin; düşüncəsiz; düşünülməmiş

- رَعَنٌ, رَعْنٌ *c.* رُعُونٌ 1) gün vurması; 2) dağın başı, zirvəsi

- رُعُونَةٌ yelbeyinlik, dəmdəməkilik, düşüncəsizlik; dözümsüzlük; العاصفة ~ *məcaz.* fırtınanın hiddəti, azğınlığı

I (رعو) رَعَا (u) رَعْوَى peşman olmaq; peşmançılıq çəkmək; düzəlmək; IX إِرْعَوَى 1) ağıllanmaq; islah olunmaq, düzəlmək; peşman olmaq, peşmançılıq çəkmək; 2) özünü saxlamaq; atmaq (*nəyisə etməyi* عن , من), əl çəkmək (*nədənsə* عن , من)

- رَعْوَى peşmançılıq; düzəltmə (*özünü*), islah etmə (*özünü*); yaxşılığa doğru dönüş

I رَعَى (a) رَعْيٌ, رِعَايَةٌ 1) otlamaq; 2) otarmaq; mal-qaraya baxmaq; 3) qayğısını çəkmək, qeydinə qalmaq; qorumaq; 4) nəzarət etmək, müşahidə etmək; 5) riayət etmək, gözləmək; حرمة ~ hörmət saxlamaq; hörmət göstərmək (*kimə* لـ); الخواطر ~ xatirini saxlamaq; himayə göstərmək; II رَعَّى otarmaq; III رَاعَى 1) riayət etmək, gözləmək, əməl etmək; qorumaq, mühafizə etmək; الحياد ~ bitərəfliyi saxlamaq; 2) hörmət etmək; 3) nəzərə almaq, hesaba almaq, diqqət vermək; IV أَرْعَى mal-qaranı otlağa sürmək; ارعتنى نظرها o (*q.*) mənə baxdı; ارعتنى سمعها o (*q.*) mənə qulaq asdı; VIII إِرْتَعَى otlamaq; X إِسْتَرْعَى cəlb etmək (*nəzəri, diqqəti*); انتباه (اهتمام) العالم ~ dünyanın diqqətini cəlb etmək; النظر ~ nəzəri cəlb etmək

- رَاعٍ *q.* رَاعِيَةٌ *c.* رُعَاةٌ, رِعَاءٌ, رُعْيَانٌ 1) çoban; راعى البقر mal-qara otaran, kovboy, naxırçı, çoban; 2) keşiş; رعاة الكنائس kilsə keşişləri; 3) qəyyum, hami; ابرة الراعى *bot.* ətirşah; شرّابة الراعى *bot.* pırkal

- رَعَاوِيٌّ çoban -i/-ı

- رِعَايَةٌ qayğı; diqqət; himayə; hamilik, qulluq, baxım, pərvəriş; تحتَ ـــه~ onun himayəsi altında; الدولة الاكثر رعايةً *dip.* fəaliyyəti üçün daha əlverişli şərait yaradılan ölkə; وضعها تحت ـــه~ kimisə öz himayəsi altına götürmək; احاطها بـــ~ـــه kimisə qayğı ilə əhatə etmək; الله ~ *din.* feli-ilahi; Allahın qəzavüqədəri

- رَعَوِيٌّ 1) keşiş -i/-ı; رسالة ـــة~ keşiş müraciətnaməsi; 2) çoban -i/-ı; pastoral, bukolik (*çoban həyatını ideal şəkildə təsvir edən bədii və ya musiqi əsəri*)

- رَعَوِيَّةٌ 1) təbəəlik; vətəndaşlıq; 2) *din.* keşişlik

- رَعْيٌ 1) otarma; maldarlıq; 2) riayət etmə, gözləmə; رعيا له! onu Allah saxlasın!

- رَعِيَّةٌ *c.* رَعَايَا 1) sürü; 2) bir kilsəyə mənsub olan dindarlar; 3) rəiyyət, təbəə; əhali

- مُرَاعٍ *q.* مُرَاعِيَةٌ riyaət edən, gözləyən; مراعى المواعيد son dərəcə dəqiq, səliqəli

- مُرَاعَاةٌ 1) riayət etmə; gözləmə; 2) diqqət; 3) hörmət; الخواطر ~ böyük hörmət; himayə; dostbazlıq, aşnabazlıq; قاعدة أولى الدول بالـــ~ daha əlverişli şərait yaratma prinsipi; 4) qayğı, qoruma; مراعاة لـــ nəzərə alaraq (*nəyisə*); مراعاة لصحته sağlamlığını qoruyaraq

- مَرْعًى *c.* مَرَاعٍ 1) otlaq; çəmən; كان ~ للقلق narahatlıq predmeti olmaq; 2) ot

- مَرْعِيٌّ gözlənilən; riayət edilən; qəbul edilmiş, mövcud olan; حسب العادة الـــ~ـــة qəbul edilmiş adətə görə

I رَغِبَ (a) رَغْبَةٌ 1) istəmək, arzulamaq; 2) istəməmək, arzulamamaq (*nəyi* عن); 3) nifrət bəsləmək (*nəyə* عن); 4) üstün tutmaq (*nəyi* به *nədən* عنه); 5) xahiş etmək (*kimdən* الى); II رَغَّبَ rəğbət oyandırmaq, maraq doğurmaq, meyil etdirmək, həvəsləndirmək (*nəyəsə*), şirnikləndirmək; ikrah doğurmaq (*nəyə qarşı* عن); IV أَرْغَبَ istək, rəğbət doğurmaq

- تَرْغِيبٌ rəğbət oyatma, maraq doğurma; həvəsləndirmə; بوسائل الـــ~ والترهيب şirnikləndirmə və qorxutma yolu ilə

- رَاغِبٌ *c.* رَغَبَةٌ istəyən, arzulayan, rəğbəti olan

- رَغَبٌ istək, rəğbət; ـــا ورهبا~ rəğbətlə və qorxudan

- رَغْبَةٌ *c.* رَغَبَاتٌ istək, rəğbət; xoş iradə; على غير ~ منه istəyi olmadan; بالـــ~ لا بالرهبة qorxu ilə deyil, istəklə; *c.* tələb, istək, arzu; çatışmayan şeylər (*kolleksiyanı doldurmaq üçün*)

- رَغِيبَةٌ *c.* رَغَائِبُ istək, arzu, rəğbət; *c.* çatışmayan şeylər (*kolleksiyanı doldurmaq üçün*)

- مُرَغِّبٌ istək doğuran, şirnikləndirən, həvəsləndirici

- مَرْغُوبٌ : فيه ~ a) arzu edilən; شخص ~ فيه *dip.* persona qrata, arzu olunan şəxs; b) tələb olunan; امر غير ~ فيه, غير ~ منه arzuedilməz; شخص غير ~ عنه *yaxud* امر ~ عنه arzu edilməyən iş; ~ فيه a) *dip.* persona non qrata, arzu olunmayan şəxs; b) tələb olunmayan

I رَغَثَ (a) رَغْثٌ əmmək (*körpələr barədə*)

- رَغُوثٌ *c.* رِغَاثٌ ağzıəmzikli, uşaq

I (رغد) رَغُدَ (a) رَغَدٌ *yaxud* رَغِدَ (u) رَغَادَةٌ təmin olunmuş, imkanlı olmaq; ehtiyacsız, firavan keçmək (*həyat*)

- رَغَدٌ , رَغَادَةٌ firavanlıq, ehtiyacsızlıq; rifah; varlılıq; ~ العيش varlı həyat

- رَغِيدٌ sakit; ehtiyacsız; firavan, varlı (*həyat*)

رَغْرَغَ 1) var-dövlət içərisində yaşamaq, zəngin həyat sürmək; 2) qarqara etmək (*boğazı – müq. et.* غَرْغَرَ); تَرَغْرَغَ yaşarmaq, islanmaq (*göz yaşlarından* بـ)

I رَغَفَ (a) رَغْفٌ yoğurmaq (*çörək bişirmək üçün xəmir*)

- رَغِيفٌ *c.* أَرْغِفَةٌ çörək; kökə; kömbə çörək; ~ رقيق lavaş

I رَغِمَ (a) رَغْمٌ 1) məcbur etmək; 2) nifrət hiss etmək, istəməmək; III رَاغَمَ qaçınmaq, çəkinmək; IV أَرْغَمَ məcbur etmək, boynuna qoymaq (*nəyi* على); zorla etdirmək (*nəyi* على); ~ انفه *məcaz.* burnunu ovmaq, qalib gəlmək, alçaltmaq (*kimisə*)

- إِرْغَامٌ məcbur etmə

- إِرْغَامِيٌّ 1) məcburi, icbari; 2) çarəsiz, könülsüz

- رَاغِمٌ 1) istəməyən; انفك ~ ان... sən heç xoşlamırsan ki...; 2) məcburi, çarəsiz

- رَغَامٌ toz, kül; هبط به الى ~ *yaxud* القاه في الـ~ yerlə yeksan etmək; alçaltmaq

- رُغَامٌ selik (*burunda*); fırtıq

- رُغَامَى nəfəs yolu; nəfəs borusu

- رَغْمٌ 1) məcburiyyət; 2) istəməmə; nifrət etmə; رغم انفه *yaxud* ~ عن انفه *və ya* على ~ انفه *yaxud* ~ عنه ~ من انفه iradəsinin əksinə olaraq, özü istəmədən; ~ ذلك buna rəğmən; بالـ~ من ان ... *və ya* ~ عن ... baxmayaraq ki...; *və ya* على الـ~ من baxmayaraq ki...

- مَرْغَمَةٌ *c.* مَرَاغِمُ məcbur etmə, məcburiyyət

- مُرْغَمٌ çəkinən; istəməyən; ~ او راغبا istər-istəməz

- مُرَاغَمَةٌ: في ~ـه onun acığına

I (رغو) رَغَا[1] (u) رَغْوٌ köpüklənmək; köpüklə örtülmək; tərləmək (*at*); رَغَا[2] (u) رُغَاءٌ , رَغْوٌ 1) nəriltdəmək (*dəvə*); 2) hönkürtü ilə ağlamaq; رَغِيَ (a) رَغْيٌ boşboğazlıq etmək, çərənləmək, çənə vurmaq, laqqırtı vurmaq; II رَغَّى 1) köpüklənmək; 2) qəzəbləndirmək; IV أَرْغَى 1) köpüklənmək; coşmaq; 2) *həmç.* ~ وازبد qəzəbdən qaynamaq

- رَاغِيَةٌ nərildəyən (*dəvə*); ~ ما له ثاغية ولا *At. sözü.* onun nə qoyunu var, nə dəvəsi (*o, lüm-lutdür*)

- رَغَّاءٌ çərənçi, çoxdanışan; boşboğaz

- رُغَاءٌ nərilti (*dəvənin*)

- رُغْوَةٌ *c.* رَغَاوَى 1) köpük; ~ الصابون sabun köpüyü; طلى وجهه بالـ~ üzünü sabunlamaq (*bərbərxanada*); 2) kəf; ərp; 3) yanıq dəmir; şlak, pasa

رُغَاوَةٌ = رَغَاوَى , رغى , رُغْوَةٌ , رَغْوَةٌ *c.* -

- رَغْوِيٌّ köpüklü, köpüklənən

- رَغْيٌ boşboğazlıq, çərənçilik, laqqırtı

- مَرْغَاةٌ *c.* مَرَاغٍ kəfkir

I (رف) رَفَّ[1] (a/i, u) رَفٌّ , رَفِيفٌ 1) yellənmək, çırpınmaq, əsmək, döyünmək; قلوبنا جميعا تَرِفُّ معكم *məcaz.* ürəklərimiz sizinlə bir vurur; 2) səyrimək (*göz qapağı*); 3) qanadlarını açmaq

(*quş*); çalmaq (*qanad*); pərvaz etmək; 4) əsmək (*yel*); رف على ذاكرته... birdən yadına düşmək, birdən fikrinə gəlmək; رَفَّ على شفتيه ابتسامة dodaqlarında təbəssüm göründü; رَفَّ[2] (a/i) رَفِيفٌ 1) göz qırpmaq, göz vurmaq; قال دون ان يرف له جفن o, gözünü qırpmadan (*heç nədən çəkinmədən*) dedi; 2) parıldamaq; IV أَرَفَّ 1) qanadlarını açmaq, sərmək (*yumurta üstündə oturmuş quş*); 2) yellənmək, dalğalanmaq (*bayraq*)

- رَفٌّ *c.* رُفُوفٌ , رِفَافٌ 1) rəf; رف النافذة (الشباك) pəncərəaltı; 2) sürü, dəstə, qatar; وضع على الرف süründürməyə salmaq

- رَفَّافٌ 1) titrəyən, əsən; titrək; 2) parlaq, parıltılı

- رَفِيفٌ vurma, döyünmə

I رَفَأَ (ə) رَفْءٌ 1) yamamaq; yamaq vurmaq; közəmək (*məs., corabı*); 2) sahilə yaxınlaşdırmaq (*gəmini*); II رَفَّأَ - بالرفاء والبنين! deməklə yeni evlənənləri təbrik etmək – *bax:* رِفَاءٌ; IV أَرْفَأَ limana yan almaq (*gəmi*)

- رَفَّاءٌ 1. yamaqlayan; 2. yamaqçı; közəməçi

- رِفَاءٌ razılıq (*evlilikdə*); razılıq içində keçən həyat; xoşbəxtlik; بالـ~ والبنين! ailə səadəti və oğul-uşaq (*arzulayırıq*)

- مَرْفَأٌ *c.* مَرَافِئُ liman, körpü

I رَفَتَ (u) رَفْتٌ 1) doğramaq, xırdalamaq, döymək; 2) azad etmək, kənar etmək, çıxarmaq (*işdən, vəzifədən*); VII اِنْرَفَتَ azad edilmək, kənar edilmək, çıxarılmaq (*işdən, vəzifədən*)

- رُفَاتٌ cənazə, cəsəd (*meyitin*)

- رَفْتٌ azad etmə, kənar etmə, çıxarma; دفتر الـ~ والامد işə götürmə və işdən çıxarma dəftəri

- رَفْتِيَّةٌ *c.* ـات - vəsiqə, şəhadətnamə (*gömrükdən*)

I (رفث) رَفَثَ (u) رَفَثٌ , رُفُوثٌ *yaxud* رَفِثَ (ə) رَفَثٌ söyüş söymək, nalayiq sözlər danışmaq, ağzıpərtövlük etmək

- رَفَثٌ , رَفْثٌ söyüş, hərzə, hədyan, nalayiq sözlər

I رَفَدَ (i) رَفْدٌ 1) bağışlamaq, vermək, mükafatlandırmaq; 2) kömək etmək, dəstəkləmək; IV أَرْفَدَ 1) mükafatlandırmaq; 2) kömək etmək; X اِسْتَرْفَدَ kömək, dəstək istəmək

- رَافِدٌ *c.* رَوَافِدُ 1. kömək edən; 2. qol (*çayın*); بلاد (ارض) الرافدين *təsn.* Dəclə və Fərat; الرافدان Mesopotamiya; وسام الرافدين Dəclə və Fərat ordeni (*İraqda orden*)

- رَافِدَةٌ *c.* رَوَافِدُ 1) dayaq, dirək, söykənəcək; 2) çatı, çatma

- رِفَادَةٌ *c.* ـات - bandaj; sarğı; ~ الحجاج *tar.* Həcc vaxtı Məkkəyə gələn zəvvarların yeməyinin təşkil edilməsində fəxri köməklik vəzifəsi

- رِفْدٌ *c.* أَرْفَادٌ 1) hədiyyə; 2) kömək, dəstək

رَفْرَفَ 1) qanad çalmaq; pərvazlanmaq; 2) yellənmək, dalğalanmaq; 3) dolaşmaq, uçmaq (*nə üzərində* على); 4) toxunmaq (*nəyə* الى); 5) döyünmək, çırpınmaq (*ürək haqqında*); 6) sarımaq, bintləmək; ~ العين gözünü sarımaq, bağlamaq

- رَفْرَفٌ *c.* رَفَارِفُ 1) rəf; karniz, pərvaz; ~ الـقاري kontinental şelf; 2) cinah (*avtomobilin*); 3) sarğı (*göz üçün*)

- رَفْرُوفٌ *c.* رَفَارِفُ sarğı (*göz üçün*)

I رَفَسَ (i, u) رَفْسٌ ayaqla itələmək, vurmaq, təpikləmək; şıllaqlamaq, şıllaq atmaq

- رَفَّاسٌ 1. şıllaq atan; 2. 1) vint (*hava vinti yaxud avarlı vint*); 2) vintli buxar gəmisi

- رَفْسَةٌ *c.* ـات - ayaqla vurma, təpik

رَفْشٌ *c.* رُفُوشٌ kürək, bel

I رَفَصَ (i) رَفْصٌ ayaqla itələmək, təpiklə-
mək; II رَفَّصَ atmaq, əsdirmək, oynatmaq
(ayaqlarını ...) ~ uşaq haqqında) [illegible]
رَفَا[illegible]
- ayaqla vurma, təpik
[illegible] rədd etmək, qəbul etmə-

qadağanı götürmək; 3) yüngülləşdirmək,
qurtarmaq, xilas etmək (nədən عن); رُفِعَ عنه
mach. o özünə gəldi; 4) vermək, təqdim
etmək (hara الى); العريضة ~ ərizə vermək
(kimə الى , لـ); شكوى ~ şikayət vermək (kimə
الى); الحديث الى قائله ~ fiqh. hədisin ilk ravisinə [illegible]

- رَافِعٌ 1. qaldıran; الاثقال ~ idm. ağırlıq qaldı-
ran (atlet); 2. c. رَوَافِعُ qaldırıcı, lift [illegible]
[illegible] 1) qaldırıcı; lift; 2) ling,
qol; الصوت ~ radio. gücləndirici; الالغام ~ mina-
tutan gəmi

- مِرْفَعَة c. مَرَافِعُ qaldırıcı qurğu, qaldırıcı kran
- مَرْفُوعٌ 1) qaldırılmış; 2) gram. adlıq hala
salınmış (söz)
I رَفَقَ (u) رِفْقٌ 1) kömək etmək; fayda gətir-
mək; 2) yumşaq rəftar etmək (kiminlə [illegible]

[illegible]

- مُرَافَقَة müşayiət etmə
- مُرْتَفَق c. ات - 1) yastıq, mütəkkə, söykənəcək; 2) ayaqyolu
- مُرْتَفَق hüq. servitut hüququ əsasında şərik
- مَرْفِق, مِرْفَق c. مَرَافِق 1) dirsək; المقعد ~ dirsəkaltı; 2) sahə (təsərrüfatda); müəssisə; استغلال ~ عامّ ictimai müəssisənin istismarı; وزير الاسكان والمرافق mənzil tikintisi və kommunal xidmətləri naziri; نقل المدينة ~ şəhər nəqliyyatı; مرافق الحياة həyat rahatlıqları; مرافق الدار mənzil xidmətləri (mətbəx, ayaqyolu və s.); مرافق الدولة dövlət əhəmiyyətli təsərrüfat sahələri (dəmir yolları, quru yolları, teleqraf, mədənlər və s.); مرافق عامّة infrastruktur; مرافق المدرسة الصحيّة məktəbin sanitar xidmətləri; مرافق المدينة şəhər təsərrüfatı sahələri (su kəməri, kanalizasiya, tramvay və s.); مرافق العالم alimin işləməsi üçün zəruri olan xidmətlər (kitabxana və s.); المرافق العلميّة elmi fəaliyyət qabiliyyətləri

[redacted]

ni); عن نفسه ~ a) əylənmək; b) əyləndirmək (kimisə); عن اصحابه ~ dostlarını əyləndirmək; V تَرَفَّهَ cah-calalla, naz-nemət içində yaşamaq

- تَرْفِيَة 1) naz-nemətə alışdırmaq; 2) yaxşılaşdırma (həyat şəraitini); عن النفس ~الـ əylənmə
- تَرْفِيهِيّ 1) komfortla bağlı; 2) əyləncə -i/-ı
- رَفَاهَة, رَفَاهِيَة, رَفَاه 1) rifah, çiçəklənmə, uğur; رفع ~ الشعب xalqın rifahını yüksəltmək; 2) rahatlıq, komfort, naz-nemət; رَفَاهَة الذوق zövq incəliyi

I رَقَا (u) رَقْو (müq. et: رَقَأَ) təmir etmək, düzəltmək, yamamaq; közəmək; IV أَرْقَى əl atmaq (nəyə الى); pərdələmək, ört-basdır etmək (nə ilə الى)

I رَقّ (رقّ) (a/i) رِقَّة [1] 1) nazik olmaq; 2) zərif olmaq; 3) nəzakətli olmaq; 4) yumşalmaq; təsirlənmək, mütəəssir olmaq (nədən ــل); 5) dərdinə şərik olmaq (kimin ــل), şəfqət göstərmək, ürəyi yanmaq (kimə ــل); حالة ~

[redacted]

- رِقّ 1) qulluq, köləlik, əsarət; quldarlıq; رق الارض yaxud نظام الرقّ təhkimçilik; 2) c. رُقُوق dəf, qaval
- رُقَاق topl. 1) çörək, kökə; 2) vafli
- رُقَاقَة c. ات 1) bir çörək, bir kökə; 2) bir vafli
- رِقَّة 1) naziklik; 2) incəlik, zəriflik; 3) yumşaqlıq; القلب ~ ürəyiyumşaqlıq; الطبع ~ xasiyyət yumşaqlığı; xeyirxahlıq; 4) nəzakətlilik, ədəblilik
- رَقِيق [1] c. رِقَاق 1) nazik; 2) yumşaq; 3) zərif, incə; 4) nəzakətli, ədəbli; mehriban; ~ غير kobud, qaba; الحال ~ yoxsul; الحواشي ~ xeyirxah; الشعور ~ həssas, qayğıkeş, canıyanan; القلب ~ ürəyiyumşaq, ürəyiyanan
- رَقِيق [2] c. أَرِقَّاء qul, kölə; الارض ~ təhkimli kəndli; الابيض ~الـ ağ qul qadınlar; تجارة ~الـ qul ticarəti
- رَقِيقَة c. رَقَائِق 1) plastinka, plyonka (foto); 2) şpon
- مِرْقَاق c. مَرَاقِيق oxlov, vərdənə

[redacted]

- إِرْتِقَاب gözləmə
- تَرَقُّب gözləmə
- رِقَاب nəzarət etmə, göz yetirmə; nəzarət
- رَقَابَة 1) güdmə, pusma, izləmə, təqib etmə; nəzarət etmə; قضائيّة ~ məhkəmə nəzarəti; 2) nəzarət; senzura; لجنة ~الـ təftiş komissiyası
- رَقَبَة c. رَقَبَات, رِقَاب 1) boyun; رباط ~الـ qalstuk; على ~ـه خمس بنات məcaz. boynunda beş qız var; 2) boğaz (şüşənin və s.); 3) qul, kölə; 4) mus. qrif; غليظ ~الـ tərs, inadcıl; ~الـ yaxud ملكيّة ~الـ mülkiyyət hüququ
- رِقْبَة müşahidə, nəzarət; diqqət, ehtiyat; بغير ~ ولا حساب heç bir nəzarət olmadan
- رُقْبَى 1) gözləmə; 2) fiqh. qarşılıqlı vəsiyyət əsasında birinin ölümündən sonra başqasının mülkiyyətinə keçən daşınmaz əmlak
- رِقْبِيَّة c. ات - xamıt, boyunduruq
- رُقُوب gözləmə
- رَقُوبَة c. ات – altlıq

[redacted]

- مَرْقَبٌ c. مَرَاقِبُ 1) müşahidə məntəqəsi; ~ الربّان kapitan körpüsü; 2) rəsədxana

- مِرْقَبٌ c. مَرَاقِبُ teleskop; ~ بصريّ optik teleskop; ~ شعاعيّ radirteleskop

- مَرْقَبَةٌ c. مَرَاقِبُ = مَرْقَبٌ

I رَقَدَ (u) رُقَادٌ , رَقْدٌ 1) yatmaq; dincəlmək; uzanmaq (*yatmaq, dincəlmək üçün*); ~ في المستشفى xəstəxanada yatmaq; ~تِ الدجاجة على البيض toyuq qırt yatıb, yumurta üstündə oturub; 2) sakitləşmək, yatmaq (*külək*); düşmək, azalmaq (*məs., istilik*); ~تِ السوق bazarda durğunluqdur; ~ بالربّ *yaxud* ~ رقدته الابديّة əbədi yuxuya getmək, ölmək, vəfat etmək;

- رُقَارِقٌ dayaz

- رَقْرَاقٌ parlaq, parıltılı

- رَقْرَقَةٌ 1) qatma, qarışdırma (*şərabı*); 2) sakit şırıltı (*məs., axar suyun*)

I رَقَشَ (u) رَقْشٌ şəkillərlə, naxışlarla, təsvirlərlə bəzəmək; II رَقَّشَ bəzəmək, əlvan boyamaq

- أَرْقَشُ q. رَقْشَاءُ c. رُقْشٌ xal-xal, ala-bəzək

I رَقَصَ (u) رَقْصٌ rəqs etmək; ~ من الفرح sevincindən atılıb-düşmək; II رَقَّصَ 1) rəqs etdirmək, oynatmaq; ~ طفلا uşağı oynatmaq, nazlamaq; 2) titrətmək, yerindən oynatmaq (*məs., ürəyi*); III رَاقَصَ kiminləsə rəqs etmək; IV أَرْقَصَ = II; VI تَرَاقَصَ atılıb düşmək, qaçış-

2) ora-bura səpələmək; V تَرَقَّطَ xal-xal, çil-çil, ala-bəzək olmaq

- أَرْقَطُ q. رَقْطَاءُ c. رُقْطٌ 1. xal-xal, çil-çil, ala-bəzək; 2. *həmç.* ~ نمر xallı pələng

- رُقْطَةٌ c. رُقَطٌ xal, çil

- مُرَقَّطٌ çil-çil (*məs., yumurta*); ~ بالنجوم ulduzlarla örtülmüş

I (رقع) رَقَعَ (a) رَقْعٌ 1) təmir etmək, yamaqlamaq, pinə vurmaq; 2) vurmaq; çırpmaq (*qapını*); رَقُعَ (u) رَقَاعَةٌ 1) axmaq, səfeh, ağılsız, gic olmaq; karsız, vecsiz olmaq; 2) diqqətsiz, ehtiyatsız olmaq; II رَقَّعَ təmir etmək, yamaqlamaq; pinə vurmaq; ~ الحقل cücər-

- رَقِيعٌ c. أَرْقِعَةٌ , رُقَعَاءُ 1. 1) axmaq, ağılsız, gic; 2) yolsuz; 2. səfeh

- مُرَقَّعٌ yamaqlı, pinələnmiş, pinə vurulmuş

- مُرَقَّعَةٌ trafaret (*yazı yazmaq üçün*)

(رقل) IV أَرْقَلَ tez-tez, yeyin, becid getmək, tələsmək

I رَقَمَ (u) رَقْمٌ 1) yazmaq; 2) rəqəmlərlə yazmaq; rəqəmləmək, rəqəm qoymaq; 3) tarix qoymaq; 4) damğa vurmaq, damğalamaq; II رَقَّمَ 1) yazmaq, durğu işarəlri qoymaq; 2) rəqəmləmək, rəqəm qoymaq; 3) dərəcələmək, dərəcələrə bölmək

- تَرْقِيمٌ 1) durğu işarələrinin

- مرقم c. مَرَاقِم 1) numerator, nömrəvuran; 2) pastel, əlvan karandaşlar
- مَرْقُوم 1) yazılmış; rəqəmlərlə yazılmış; ~ مبلغ rəqəmlərlə göstərilmiş məbləğ; 2) ... nömrəli; ... بشارع ... رقم ~ ... küçəsindəki ... nömrəli

(رقن) II رَقَّن 1) ştrixləmək; pozmaq, qaralamaq, silmək; 2) gözəl, yığcam (*sıx*) yazmaq; 3) diakritik işarələr qoymaq (*ərəb hərflərinin altında və ya üstündə*)
- تَرْقِين 1) ştrixləmə; pozma, qaralama, silmə; 2) kalliqrafik yazı; 3) diakritik nöqtələri yazma

رُقْوَة c. رُقًا ovsun, cadu, sehr
- رَقْوَانِيّ c. رَقْوَانِيَّة ovsunçu, cadugər, sehrçi

رَقُون yenot

رَقِّيّ qarpız (*İraq*)

I (رقى) (i) رَقْي, رُقْيَة ovsunlamaq (*məs. ilan sancmasından və s.*); رَقِيَ (a) رُقِيّ 1) qalxmaq, çıxmaq, doğmaq; 2) irəliləmək, tərəqqi etmək; II رَقَّى 1) qaldırmaq, yüksəltmək; 2) irəlilətmək, irəli çəkmək, inkişaf etdirmək; yaxşılaşdırmaq; 3) növbəti rütbə vermək; vəzifəsini yüksəltmək; ~ بيدقا الى فرزان *şahm.* piyadanı vəzirə çevirmək; 4) *riyaz.* qüvvətə yüksəltmək; V تَرَقَّى 1) yüksəlmək; 2) irəliləmək; inkişaf etmək, tərəqqi etmək; 3) vəzifədə yüksəlmək; VIII إِرْتَقَى 1) qalxmaq, çıxmaq, doğmaq; 2) tədricən inkişaf etmək, təkamül etmək
- إِرْتِقَاء tədrici inkişaf, artım, təkamül
- تَرَقٍّ yaxşılaşma, tərəqqi
- تَرْقِيَة 1) yaxşılaşdırma; 2) irəli çəkmə; inkişaf etdirmə; 3) vəzifədə, rütbədə yüksəltmə; ~ بيدق الى فرزان *şahm.* piyadanı vəzirə çevirmə; 4) *riyaz.* qüvvətə yüksəltmə
- رَاقٍ¹ c. رُقَاة ovsunçu (*ilan*)
- رَاقٍ² q. رَاقِيَة 1) qalxan; ucalan; 2) irəlidə gedən; inkişaf etmiş; mədəni
- رَقَّاء ovsunçu, sehrbaz
- رُقِيّ, رَقْي 1) qalxma; irəli getmə, irəliləmə, tərəqqi etmə; 2) ovsunlama; tilsim, həmayil, gözmuncuğu
- رُقْيَة c. رُقًى 1) ovsun (*məs.*, باسم الله ارقيك من كل شيء يؤذيك و من كل عين حاسد *yaxud* باسم الله ارقيك والله يشفيك من كل نفس او عين); 2) tilsim, cadu, sehr
- مُرْتَقٍ q. مُرْتَقِيَة yüksək; inkişaf etmiş, mədəni
- مِرْقَاة c. مَرَاقٍ 1) dərəcə; pilləkən; 2) lift

I (ركّ) (رك) رَكَّ¹ (i/u) رَكّ 1) zəif, cüzi olmaq; 2) qüsurlu olmaq (*nitq barəsində*); pozuq olmaq (*dil, tələffüz*); رَكَّ² (a,u) رَكّ tapşırmaq; ~ الامر في عنقه boynuna qoymaq (*kiminsə*)
- رَكّ əsas, təməl; dayaq ! رَكّك على الفلوس sənə ancaq pul kömək edər; sənin işin qalıb pula; ... حط الرك على ... -a/-ə ümid etmək
- رِكّ c. رِكَاك, أَرْكَاك zəif yağış
- رُكَاك = رَكِيك
- رَكَاكَة 1) zəiflik; cüzilik, naqislik; 2) pozğunluq, qüsurluluq (*dildə, tələffüzdə*)
- رُكَّة c. ـات - cəhrə; ~ طب الـــ *xalq dil.* ovsunla müalicə, türkə-çarə
- رَكِيك 1) zəif; pis; yazıq, biçarə; 2) pozğun (*nitq*); qüsurlu (*dil, tələffüz*)

I رَكِبَ (ə) رُكُوب 1) minmək (*ata, qatara, avtomobilə və s.*); getmək (*at üstündə, qatarda, avtomobildə və s.*); 2) etmək, işlətmək (*məs., günah və s.*); ~ ـــه بالدعابة القاسية kiminləsə kobud zarafat etmək; ~ البحر gəmidə getmək; (القلق) الحزن ~ ـــه onu kədər bürüdü; (الخوف) الذعر ~ ـــها onu qorxu bürüdü; ~ رأسه a) baş alıb getmək; hara getdiyini bilməmək; b) başını itirmək (*məs., qəzəbdən*);

özbaşınalıq etmək; ~ الشطط ifrata varmaq; ~ الغرور رأسه təhlükəyə məruz qalmaq; ~ رأسه lovğalanmaq, təşəxxüslənmək; ~ المغامرات başına sərgüzəştlər gəlmək; ~ الهواء təyyarə ilə uçmaq; ~ هواه istəyinə uymaq; II رَكَّب 1) mindirmək, oturtmaq; qurmaq (*məs., dəzgahı*); 2) tərtib etmək, yaratmaq, toplamaq, quraşdırmaq; 3) birləşdirmək, sintez etmək; 4) qurmaq, düzəltmək; 5) salmaq, taxmaq (*qiymətli daş*); 6) dartmaq, gərmək, çəkmək (*məs., simi*); IV أَرْكَبَ oturtmaq, mindirmək; V تَرَكَّبَ tərtib edilmək, ibarət olmaq (*nədən* من); VI تَرَاكَبَ 1) sıx oturmaq; *məcaz.* bir-birinin üstündə oturmaq; 2) üst-üstə qalanmaq, üst-üstə yığılmaq, tığ vurulmaq; VIII إِرْتَكَبَ etmək, işlətmək (*günah, cinayət və s.*); ~ عملا شائنا ayıb iş tutmaq; X إِسْتَرْكَبَ minmək istəmək; mindirilməsini xahiş etmək
- إِرْتِكَاب etmə, işlətmə, tutma (*məs., günah iş*)
- تَرَاكُب üst-üstə qalanma, yığılma; tığ vurma
- تَرْكِيب c. تَرَاكِيب 1) quraşdırma, yığma; 2) konstruksiya, quruluş; tərkib; ~ الذرة atomun quruluşu; 3) söz birləşməsi, tərkib; ifadə; ~ اسنادي predikativ söz birləşməsi, cümlə; 4) quruluş; ~ الجسم bədən quruluşu; 5) sintez; 6) *şahm.* kombinasiya
- تَرْكِيبَة c. ـات 1) quruluş, düzülüş, tərtib, konstruksiya; c. laylar, təbəqələr; تركيبات جيولوجية geoloji çöküntülər; 2) tərkib (*məs., hökumətin*)
- تَرْكِيبِيّ 1) konstruktiv, struktural; 2) sintetik; الـــة الألياف sintetik liflər
- رَاكِب c. رُكْبَان, رَكْب, رُكَّاب 1. minikdə gedən; ~ درّاجة velosipedçi; ~ درّاجة نارية motosikletçi; 2. 1) atlı, süvari; 2) sərnişin
- رِكَاب¹ c. رَكَائِب, رُكُب 1) minik *və ya* yük dəvələri; 2) yeriş, mərasim; qatar, nümayiş; ~ الاستعمار imperializmin arabası; سار في ~ ـه kiminsə dalınca sürünmək, müticəsinə getmək
- رِكَاب² *təsn.* رِكَابَانِ c. رُكُب üzəngi; *anat.* üzəngi sütunu; ... شدّ ~ ـه الى harasa yola düşmək; حط ~ ـه في مكان haradasa dayanmaq, yerləşmək, mənzil salmaq
- رِكَابِيّ üzəngi -i/-ı; ~ العظم الـــ *anat.* üzəngi sütunu
- رَكَّاب jokey, sürücü, minici, atlı
- رَكْب c. أَرْكُب 1) karvan; atlılar dəstəsi; ~ الحجيج həccə gedən zəvvarların karvanı; 2) gediş, yürüş, nümayiş; ~ الحضارة تخلف عن mədəni cəhətdən qabaqcıl ölkələrdən geridə qalmaq; 3) şəxsi heyət; ekipaj (*təyyarənin, tankın və s.*)
- رُكْبَان minik atları, minik dəvələri; karvan; يسير بذكره الـــ~ hamı onun haqqında danışır
- رُكْبَة c. رُكَب diz; dirsək; ~ ابو *bot.* kolrabi, kələm fəsiləsindən olan ikiillik bitki; ابو الركب *tibb.* 1) titrədib qızdırma; 2) qrip
- رِكْبَة minik (*yollanmaq üçün*)
- رُكُوب getmə, gəlmə, sürmə; ~ الخيل at sürmə; ~ البحر dəniz səfəri; ~ الهواء uçma, uçuş
- رَكُوبَة c. رَكَائِب minik heyvanı
- مَرَاكِبِيّ c. مَرَاكِبِيَّة qayıqçı
- مَرْكَب c. مَرَاكِب 1) minik, nəqliyyat vasitəsi; 2) gəmi, qayıq; minik heyvanı; ~ بخاري buxar gəmisi; ~ جوّال müəyyən reysi olmayan gəmi; ~ حربي hərbi gəmi; ~ خطّي xətt gəmisi; ~ دوري gözətçi gəmisi; ~ ساحب yedək gəmisi; ~ سريع العدو itigedən gəmi; ~ شراعي yelkənli gəmi; ~ الصيد balıqçı gəmisi; ~ النقل nəqliyyat gəmisi; ~ ركب اقبح ədəbsizlik

etmək, qəbahət işlətmək; ركب ~ الحماقة axmaqlıq etmək; ركب ~ الطيش yüngüllük etmək; ركب ~ الهوس والجنون dəlilik, ağılsızlıq etmək; ركب مراكب الزلل tez-tez çaşmaq, səhvə yol vermək

- مُرَكَّب 1. 1) mürəkkəb; ibarət (*nədən*); ربح ~ mürəkkəb faizlər; عدد ~ a) *riyaz.* kompleks ədəd; b) mürəkkəb ədəd; 2) salınmış, taxılmış; 3) yığılmış, quraşdırılmış; جهل ~ tam cəhalət; 2. *c.* ات - 1) mürəkkəb tərkib, mürəkkəb birləşmə; 2) mürəkkəb cisim; kompleks; 3) dərman tərkibi; كيميائي ~ kimyəvi birləşmə

- مَرْكَبَة *c.* ات - 1) araba; ekipaj; الفضاء ~ kosmik gəmi; القمرية ~الـ aygəzər; 2) vaqon; الامتعة ~ (العفش) yük vaqonu

- مُرَكِّبَة *c.* ات - 1. tərtibedici; təşkiledici; 2. tərkib hissəsi, tərkib elementi; komponent

- مَرْكَبِيّ *c.* مَرْكَبِيَّة = مَرَاكِبِيّ

- مَرْكُوب *c.* مَرَاكِيب çəkmə; çəkələk; ابو ~ leylək, hacıleylək

I رَكَدَ (u) رُكُود 1) uzun zaman hərəkətsiz, durğun, axmaz qalmaq (*su haqqında*); 2) süst, durğun, kəsalətli olmaq (*ticarət haqqında*); 3) sakitləşmək, yatmaq (*külək haqqında*)

- رَاكِد 1) süst, kəsalətli (*ticarət*); 2) durğun, axmaz (*su*)

- رُكُود durğunluq, geriləmə, tənəzzül, depressiya

I رَكَزَ (u) رَكْز 1) sancmaq; taxmaq; dikəltmək; bərkitmək; 2) dayanmaq, durmaq, yerləşmək; II رَكَّزَ 1) bir yerə yığmaq, cəmləşdirmək, mərkəzləşdirmək; اهتمامه ~ diqqətini cəmləşdirmək (*nə üzərində* على); 2) qatılaşdırmaq (*südü*); 3) zənginləşdirmək (*filizi*); IV أَرْكَزَ 1) qoymaq, quraşdırmaq; 2) qızıl və ya gümüş ehtiva etmək, tərkibində qızıl və ya gümüş olmaq (*süxur haqqında*); 3) qızıl və ya gümüş ehtiyatları kəşf etmək; V تَرَكَّزَ bir yerə toplanmaq, cəmləşmək, mərkəzləşmək; VI تَرَاكَزَ ümumi mərkəzə malik olmaq, konsentrik olmaq; VIII إِرْتَكَزَ 1) söykənmək, istinad etmək, arxalanmaq (*nəyə* على); 2) cəmləşmək, mərkəzləşmək (*harada* في); 3) dayanmaq, yerləşmək, olmaq (*harada* في)

- إِرْتِكَاز istinad; نقطة الـ~ istinad nöqtəsi

- تَرَاكُز konsentriklik

- تَرْكِيز 1) mərkəzləşdirmə, cəmləşdirmə; 2) qatılaşdırma (*südü*); 3) zənginləşdirmə (*filizi*)

- رَكَاز bərk, möhkəm, sakit, arxayın, soyuqqanlı

- رِكَاز *c.* أَرْكِزَة , رِكْزَان 1) qızıl, gümüş *və ya* uran filizi; 2) xəzinə, dəfinə

- رَكْز bərklik; sakitlik, arxayınlıq

- رِكْز *c.* رُكُوز , أَرْكَاز yüngül səs

- رَكْزَة *c.* رَكَزَات dayanma; fasilə; sükut

- رَكِيزَة *c.* رَكَائِز 1) dayaq, istinad; təməl, özül; زعزع ركائزه nəyinsə təməlini sarsıtmaq; 2) dirək, dəstək, altlıq; 3) ayaq (*mebelin*); 4) paya; 5) damar (*məs., qızılın*); 6) *hərb.* top qundağı, top altlığı

- مُتَرَاكِز konsentrik

- مُرْتَكَز *c.* ات - 1) dayaq; dayaq məntəqəsi; 2) əsas, təməl, özül

- مَرْكَز *c.* مَرَاكِز 1) mərkəz; الثقل ~ ağırlıq mərkəzi; الدائرة ~ çevrə mərkəzi; الجذب ~ cazibə mərkəzi; الادارة ~ baş idarə; كهربائي ~ elektrosentral; كهرحراري ~ istilik-elektrik mərkəzi; كهرمائي ~ hidroelektrosentral; مائي ~ hidrosentral; هاتفي ~ telefon stansiyası; هذا الواقع في اهتمام الرأي العام العالمي ~ bu fakt dünya ictimai

rəyinin diqqət mərkəzindədir; 2) ... olduğu yer; الداء ~ xəstəlik ocağı; الرياسة ~ *hərb.* qərargah; 3) mövqe; 4) yer, post, məntəqə; للاستعلام ~ arayış (*məlumat*) məntəqəsi; الاسعاف ~ ilk yardım məntəqəsi; البوليس ~ (الشرطة) polis sahəsi; السكة الحديدية ~ dəmiryol qovşaq stansiyası; القيادة ~ idarəetmə (*komanda*) mərkəzi; 5) *qram.* dayaq (*diakritik nöqtələr üçün*); 6) mərkəz (*Misirdə inzibati vahid*); مأمور الـ~ mərkəz rəisi

- مُرَكَّز 1) mərkəzləşdirilmiş, cəmləşdirilmiş, yerləşdirilmiş; 2) qatılaşdırılmış (*süd*); 3) zənginləşdirilmiş (*filiz*)

- مُرَكِّز mərkəzləşdirici, cəmləşdirici; النور ~ projektor

- مَرْكَزِيّ mərkəzi; اللجنة الـ~ـة mərkəzi komitə; لا ~ ekssentrik, ümumi mərkəzi olmayan; desentralizasiya edilmiş

- مَرْكَزِيَّة mərkəzdə olma, mərkəziyyət, sentralizm; sentralizasiya; لا ~ desentralizasiya

I رَكَسَ (u) رَكْس aşırmaq, çevirmək, alt-üst etmək; VIII إِرْتَكَسَ 1) yenidən düşmək, bir daha düşmək (*çətin vəziyyətə*); 2) aşırılmaq, çevrilmək, qaytarılmaq (*əvvəlki vəziyyətə*); geri düşmək, geri oturulmaq

I رَكَضَ (u) رَكْض qaçmaq; səyirtmək, yüyürmək, atılmaq, sıçramaq; çapmaq, çaparaq getmək; الفرس برجله ~ atı mahmızlamaq; قلبه بين جنبيه ~ onun ürəyi döyündü, çırpındı; III رَاكَضَ qaçışda yarışmaq; VI تَرَاكَضَ 1) qaçışda yarışmaq; 2) bir yerdə qaçmaq; qaçışıb gəlmək, yüyürüşüb gəlmək (*nəyə tərəf* الى); VIII إِرْتَكَضَ 1) hərəkət etmək; tərpənmək (*ana bətnində döl haqqında*); 2) həyəcanlanmaq

- رَكْض qaçış; at çapışması; dördayaq at yerişi; اتاه ~الـ kiminsə yanına qaçaraq gəlmək, qaça-qaça gəlmək; وراء الارباح ~الـ gəlir dalınca qaçma; وراء التسلّح ~الـ qızğın silahlanma

- رَكَّاض qaçıcı

- رَكُوض 1. iti, yeyin, bərk, sürətli (*qaçışda*); 2. qaçıcı

I رَكَعَ (a) رُكُوع baş əymək, əyilmək, bel bükmək; rüku etmək, rükuya getmək (*əlləri dizlərin üstünə qoyaraq baş əymək namazda*); امامه ~ kiminsə-nəyinsə qarşısında baş əymək; امام جبروته ~ kiminsə əzəməti qarşısında diz çökmək; على الركب امامه ~ kiminsə qarşısında sürünmək, quyruq bulamaq; II رَكَّعَ diz çökdürmək; IV أَرْكَعَ diz çökdürmək

- رَاكِع *c.* رُكَّع rüku edən, rükuya gedən; namaz qılan

- رَكْعَة *c.* رَكَعَات 1) rüku (*namazda*); baş əymə; 2) rəkət (*namazın bir rüku və iki səcdədən ibarət bir hissəsi*); ادّى ركعتين iki rəkət namaz qılmaq

- رُكُوع rüku, baş əymə

I رَكَلَ (u) رَكْل itələmək, təpikləmək, təpiklə vurmaq; təpik atmaq, şıllaq atmaq; VI تَرَاكَلَ bir-birinə təpik atmaq, bir-birini şıllaqlamaq, təpikləmək

- رَكْلَة *c.* رَكَلَات təpikləmə, ayaqla vurma, təpik

I رَكَمَ (u) رَكْم 1) yığmaq, üst-üstə qalamaq; 2) toplamaq, qalaqlamaq; VI تَرَاكَمَ toplanmaq, qalanmaq, üst-üstə yığılmaq; qatılaşmaq, sıxlaşmaq (*duman*); VIII إِرْتَكَمَ yığılmaq, toplanmaq, tığlanmaq, toplaşmaq

- تَرَاكُم yığma, toplama; yığım; الثروة ~ sərvət yığımı; المالي ~الـ maliyyə yığımı

- رُكَام 1) yığın, təpə, qalaq; *geol.* daş töküntüsü, çınqıllıq; الناس ~ kütlə, izdiham; انبعث

~ـها المدينةَ من şəhər xarabalıqlardan baş qaldırdı; 2) buludlar, kəsif buludlar, bulud topası

- رُكَامِيٌّ : ~ مُزْن qara buludlar
- رَكْمٌ bulud topası, kəsif buludlar
- مِرْكَمٌ c. مَرَاكِمُ el. akkumlyator

I رَكَنَ (u) رُكُونٌ yaxud رَكِنَ (ə) رَكْنٌ 1) söykənmək; 2) bel bağlamaq (*kimə*), etibar etmək (*kimə* الى); 3) uymaq, aludə olmaq (*nəyə*); meyil etmək (*nəyə* الى); ~ الى الهدوء sakitliyə qapılmaq; sükuta dalmaq; 4) gizlənmək, daldalanmaq (*harada*); çəkilmək (*hara* الى); ~ في المنزل evdə oturmaq, evdən bayıra çıxmamaq; يُرْكَنُ اليه *məch.* etibar ediləsi, bel bağlanası kəs; etibarlı; 5) bir kənara qoymaq; ~ على الرف süründürməyə salmaq; II رَكَّنَ 1) bərk-bərk gizlətmək; 2) paltar şkafına yığmaq (*paltarı*); IV أَرْكَنَ 1) etibar etmək (*kimə* الى), bel bağlamaq (*kimə*); üz qoymaq, əl atmaq (*nəyə* الي); ~ الى الفرار qaçmağa üz qoymaq; VIII إِرْتَكَنَ söykənmək (*nəyə* الى); dirənmək, dayanmaq (*nəyə* على)

- إِرْكَانٌ etibar, əminlik, arxayınlıq (*kimə* الى)
- رَكَانَةٌ ciddilik, təmkinlilik, mötəbərlik, ağırlıq; görkəm
- رُكْنٌ c. أَرْكَانٌ 1) sütun; dayaq; 2) künc; 3) başlıca tərkib hissəsi; 4) əsas; اركان الحرب *hərb.* baş qərargah; رئيس (هيأة) اركان الحرب baş qərargah rəisi; اركان الحرب للقوّات المسلّحة silahlı qüvvələrin qərargahı; اركان المفوّضيّة səfirliyin nümayəndələri; اركان الحياة الاقتصاديّة iqtisadi həyatın əsasları; اركان البلاد dövlət həyatının dayaqları; اركان الدين dinin əsasları; 5) guşə, bölmə (*jurnalda, radio verilişində*)
- رُكْنَةٌ guşə; künc
- رُكْنِيٌّ künc -i/-ı; ضربة ~ـة *idm.* künc zərbəsi
- رُكُونٌ etibar
- رَكِينٌ 1) möhkəm, bərk; 2) etibarlı, ciddi, mötəbər, mühüm; 3) əsas
- مُرَاكَنَةٌ nişanlama, adaxlama (*Əlcəzair*)
- مِرْكَنٌ c. مَرَاكِنُ tas, ləyən, teşt

I (ركو) رَكَا (u) رَكْوٌ 1) qazmaq; 2) qalmaq, olmaq (*harada* بـ , في); II رَكَّى söykəmək, dayamaq, möhkəm quraşdırmaq; ~ مرفقيه على... dirsəklənmək (*nəyəsə*); VI تَرَاكَى körpüyə yan almaq

- رَكْوَةٌ c. رَكَوَاتٌ qəhvədan; qəhvəbişirən
- رَكِيَّةٌ c. رَكَايَا quyu

I (رم) رَمَّ[1] (a/u) رَمٌّ düzəltmək, təmir etmək; لا يُرَمُّ *məch.* düzəlməz, islaholunmaz; رَمَّ[2] (a/i) رِمَّةٌ çürümək, korlanmaq, xarab olmaq; II رَمَّمَ 1) = رَمَّ[1]; 2) surətini çıxarmaq (*şəffaf kağız və ya kalka vasitəsilə*); IV أَرَمَّ = رَمَّ[2]; V تَرَمَّمَ düzəldilmək, təmir edilmək; X إِسْتَرَمَّ təmirə, düzəldilməyə ehtiyacı olmaq

- تَرْمِيمٌ 1) təmir etmə, düzəltmə; 2) surətini çıxarma
- تَرْمِيمَاتٌ c. təmir işləri
- رُمَامٌ çürük; çürümüş, külə dönmüş
- رَمٌّ çürümə, xarab olma
- رُمَّةٌ c. رُمَمٌ , رُمٌّ 1) ip, kəndir; 2) məcmu; بـ~ـه bütövlükdə, tamamilə
- رِمَّةٌ c. رِمَمٌ , رِمَامٌ 1) çürümüş sümüklər; 2) meyit; cəmdək, leş
- رَمِيمٌ 1. çürük, çürümüş; külə dönmüş; 2. çürümüş sümüklər
- مُرَمِّمٌ 1. təmir edən; 2. təmirçi
- مَرَمَّةٌ təmir

رَمَثٌ c. أَرْمَاثٌ , رِمَاثٌ sal, körpücük

I رَمَحَ (ə) رَمْحٌ 1) nizə ilə vurmaq, nizələmək; 2) şıllaq atmaq; 3) çapmaq (*dördayaq -at*); 4) atılmaq, cummaq, can atmaq (*hara*

الى); 5) azğın, coşqun olmaq, coşub özündən çıxmaq; II رَمَّحَ 1) dördayaq çapmaq, səyirtmək (*atı*); 2) nizə düzəltmək; ~ وصفح *məcaz.* silah düzəltmək

- رَامِحٌ nizəli; السماك الـ~ *astr.* Arktur (*şimal yarımkürəsində ən parlaq ulduz – həmç. bax:* سِمَاكٌ)
- رَمَّاحٌ c. رَمَّاحَةٌ nizəli əsgər, silahdaşıyan
- رِمَاحَةٌ qaçış; dördayaq yeriş
- رُمْحٌ c. أَرْمَاحٌ , رِمَاحٌ nizə; mızraq
- مِرْمَاحٌ c. ـاتٌ 1) səhnə, meydan, sirk; 2) cıdır meydanı
- مَرْمَحٌ = مِرْمَاحٌ

(رمخ) VIII إِرْتَمَخَ tükənmək, zəifləmək, gücdən düşmək

I رَمِدَ (ə) رَمَدٌ 1) ağrımaq (*gözlər*); 2) göz xəstəliyinə tutlmaq; II رَمَّدَ 1) külün içinə qoymaq; 2) yandırmaq, külə döndərmək; ~ الجثة meyiti yandırmaq; IV أَرْمَدَ ağrımaq (*göz*); V تَرَمَّدَ 1) külə dönmək; 2) küllə örtülmək; 3) oftalmiyaya, göz xəstəliyinə tutulmaq

- أَرْمَدُ q. رَمْدَاءُ c. رُمْدٌ 1) oftalmiyalı xəstə; 2) kül -i/-ı
- تَرْمِيدٌ yandırma, külə döndərmə; ~ الموتى (الجثث) meyitləri (*cəsədləri*) yandırma
- رَمَادٌ c. أَرْمِدَةٌ kül; ~ ذرّي radioaktiv kül; ~ الجثة المحروقة yandırılmış cəsədin külü; ماء الـ~ torta; ذرّ الـ~ في العيون gözə kül üfürmək; تنفخ في الـ~ *At. sözü.* özünə ziyan vurursan (*hərf.* külü üfürürsən)
- رَمَادِيٌّ kül rəngi; ~ حزن *məcaz.* dərin hüzn
- رَمَدٌ *tibb.* oftalmiya; الـ~ الحبيبيّ traxoma
- رَمِدٌ , رَمْدَانُ oftalmiyalı xəstə
- رَمَدِيٌّ *həmç.* ~ طبيب okulist, göz həkimi

رمزم əlinə düşəni yemək, hər nə gəldi yemək

- رَمْزَمَةٌ əlinə düşəni yemə, hər nə gəldi yemə
- رَمْزَامٌ əlinə düşəni yeyən, hər nə gəldi yeyən

I رَمَزَ (u, i) رَمْزٌ 1) işarə etmək, nişan vermək, göstərmək (*nə ilə* بـ); 2) rəmzi olaraq göstərmək (*nəyi* الى , لـ *nə ilə* بـ); 3) əlamətdar olmaq, dəlalət etmək, təmsil etmək, bir şeyin rəmzi olmaq; VIII إِرْتَمَزَ əlamətdar olmaq (*nə ilə* بـ)

- رَامُوزٌ c. رَوَامِيزُ nümunə, örnək; faksimile
- رَمْزٌ c. رُمُوزٌ 1) işarə, rəmz, nişan, simvol; 2) işarə, eyham; 3) təxəllüs
- رَمْزِيٌّ 1) rəmzi, simvolik; هديّة ~ـة simvolik hədiyyə; 2) şifrli, şifrlənmiş
- رَمْزِيَّةٌ : الـ~ simvolizm

I رَمَسَ (u) رَمْسٌ 1) dəfn etmək; basdırmaq; 2) gizlətmək; VIII إِرْتَمَسَ baş vurmaq, başa qədər girmək, başını suya salmaq, irtimas etmək

- رَامُوسٌ c. رَوَامِيسُ qəbir
- رَمْسٌ c. رُمُوسٌ , أَرْمَاسٌ qəbir, qəbirin üstünə yığılmış torpaq

I رَمَشَ (u) رَمْشٌ 1) barmaqlarının ucu ilə götürmək; 2) göz qırpmaq, göz vurmaq

- رَمَشٌ göz qapağının iltihabı, konyunktivit
- رِمْشٌ c. رُمُوشٌ kirpik
- رَمْشَةٌ c. رَمَشَاتٌ göz qırpma, göz vurma; بـ~ العين bir göz qırpımında

I رَمِصَ (ə) رَمَصٌ irinləmək, çirk gəlmək (*göz*)
- رَمَصٌ 1) irin, çirk (*gözdə*); 2) yuxulu görkəm

I رَمِضَ (ə) رَمَضٌ isti, qızmar olmaq; IV أَرْمَضَ 1) qızdırmaq, yandırmaq (*günəş*); 2) ağrıtmaq, incitmək, əziyyət vermək; 3) zərərli, öldürücü təsir göstərmək; ~ـه التعب yorğunluq onu əldən salıb, o bərk yorulub

- رَمَضٌ *tib.* insolyasiya, günəş işığı ilə müalicə; günvurma
- رَمْضَاءُ qızmar isti, bərk isti; كالمستجير من الـ~ بالنار *məcaz.* yağışdan çıxıb yağmura düşmək (*hərf.* o, qızmar istini görüb oddan kömək istəyənə oxşayır)
- رَمَضَانُ ramazan (*qəməri təqviminin 9-cu ayı – 30 gündür*)
- رَمَاغٌ: داء الـ~ *tib.* qansızlıq (*qadınlarda qanazlığı xəstəliyi*)

I رَمَقَ (u) رَمْقٌ baxmaq; gözlərini, nəzərlərini dikmək, nəzər salmaq; ~ـه بنظرات سيئة النيّة kiməsə kinli nəzər salmaq, pis niyyətlə baxmaq; II رَمَّقَ 1) gözünü dikmək, diqqətlə baxmaq; gözünü çəkməmək; 2) atüstü, necə gəldi etmək; b [redacted]

- رَمَّالٌ rəmmal, qum üstündə fala baxan
- رَمَلٌ rəməl (*əruz vəznində hər misrası üç «failatün» və bir «failat», yaxud «failün»-dən ibarət bəhr*)
- رَمْلٌ *c.* رِمَال qum; أمّ رمال kaftar, goreşən; الـ~ البولي *tibb.* sidik qumu; daş xəstəliyi; (كالنعامة) ~ أخفى (وضع) رأسه في الـ~ *məcaz.* başını quma soxub gizlətmək (*dəvəquşu kimi*); بناء على الـ~ nəyisə qum üstündə qurmaq; ضَرْب (علم) الـ~ qumla fala baxma
- رَمْلَة qumluq; qumsallıq; qumlu sahə
- رَمْلِيٌّ 1) qum -i/-ı; ساعة ~ـة qum saatı; 2) qumlu, qumsal; العاصفة الـ~ـة qum qasırğası
- مِرْمَلَة qumqabı

رُمَّانٌ *topl. bot.* nar (*ağacları və meyvələri*)

[redacted]

uzanıb getmək; 3) bir-birinə atmaq (*nə*); atışmaq (*nə ilə* بـ); 4) gəlib çatmaq (*kiməyə* الى); ... اليه ان ~ ona xəbər çatdı ki...; ... الى اذنيه ان ~ qulağına dəyib, çatıb ki...; VIII إِرْتَمَى 1) atılmaq; 2) atılıb qalmaq; 3) üstünə atılmaq (*kimin* على); 4) düşmək, yıxılmaq; على الارض ~ torpağa düşmək, yerə düşmək; على قدميه ~ kiminsə ayaqlarına düşmək
- تَرَامٍ dağınıqlıq; تَرَامِي الاطراف genişlik
- رَامٍ *q.* رَامِيَة *c.* رُمَاة 1. atan, nişan alan; رامي القرص *yaxud* رامي المطلة *idm.* diskobol, diskatan; 2. atıcı; الرامي *astr.* Oxatan; سهم الرامي *astr.* ox
- رِمَايَة atış, güllə atma; على الاطباق الـ~ *idm.* qablara güllə atma

[redacted]

- مَرْمِيٌّ atılan, mərmi
- مَرْمِيَّات *c. idm.* atma mərmilər

I رَنَّ (a/i) رَنِين , رَنٌّ 1) səslənmək, cingildəmək; cingildətmək (*məs., əldə metal pulları*), gurultu salmaq; البرميل الفارغ يرنّ *məsəl.* boş çəllək guruldar; 2) əks-səda vermək
- رَنٌّ cingilti, şaqqıltı, taqqıltı
- رَنَّانٌ 1. cingiltili, gur; təmtəraqlı; gurultulu (*nitq*); 2. kontralto
- رَنَّة [1] *c.* ـات – cingilti; əks-səda; inilti
- رَنَّة [2] *c.* ـات – maral
- رَنِين 1) səslənmə, cingilti; inilti; 2) gurultu; 3) əks-səda; rezonans
- رَنِينِيٌّ rezonans -i/-ı
- مُرِنٌّ səsli, cingiltili

[redacted]

(رنق) II رَنَّقَ 1) gözünü dikmək, diqqətlə baxmaq; النظر إليه ~ kiməsə diqqətlə nəzər salmaq; بالمكان ~ yerində qalmaq; *məcaz.* göz qabağından çəkilməmək; 2) süzmək, uçmaq (*quş*); 3) bulandırmaq (*məs., suyu*); 4) pozmaq (*sakitliyi*); IV أَرْنَقَ bulandırmaq (*məs., suyu*)

- رَنْقٌ , رَنَقٌ bulanıq

رَنْكٌ *c.* رُنُوكٌ gerb

رَنْكَةٌ *c.* رَنْكَاتٌ siyənək

I رَنَمَ (ə) رَنِيمٌ mahnı oxumaq, tərənnüm etmək; II رَنَّمَ cəh-cəh vurmaq, zəngulə vurmaq; V تَرَنَّمَ mahnı oxumaq, tərənnüm etmək (*nəyi* بـ)

- تَرْنِيمَةٌ *c.* تَرْنِيمَاتٌ , تَرَانِيمُ mahnı; himn; تَرَانِيمُ *c.* dini nəğmələr

I (رنو) رَنَا (u) رُنُوٌّ diqqətlə baxmaq (*kimə*); nəzər salmaq (*kimə* إلى); II رَنَّى 1) şənləndirmək, ürəyini açmaq; 2) mahnı oxumaq

I رَهِبَ (ə) رَهْبٌ qorxmaq, dəhşətə gəlmək; II رَهَّبَ qorxutmaq, dəhşətə gətirmək; IV أَرْهَبَ qorxutmaq, terrorizə etmək; V تَرَهَّبَ 1) hədələmək, təhdid etmək, qorxutmaq; 2) rahibliyi qəbul etmək; VI تَرَاهَبَ bir-birindən qorxmaq

- إِرْهَابٌ 1) qorxutma; 2) *həmç.* قوة الـ~ terror; الـ~ الابيض ağ terror; الـ~ الاسود qəddar (*qanlı*) terror

- إِرْهَابِيٌّ 1. terror -i/-ı; الاجراءات الـ~ـة terror tədbirləri; 2. terrorçu

- تَرَهُّبٌ 1) qorxutma; 2) rahibliyi qəbul etmə, rahiblik; عيشة الـ~ rahib həyatı; حديث الـ~ rahibliyə hazırlanan adam

- تَرْهِيبٌ qorxutma

- رَاهِبٌ *c.* رُهْبَانٌ rahib; إبرة الـ~ *bot.* ətirşah

- رَاهِبَةٌ *c.* ـَاتٌ – rahibə

- رَهَابَةٌ , رُهَابَةٌ *c.* رُهَابٌ *anat.* döş sümüyünün alt hissəsi

- رَهْبَةٌ qorxu, dəhşət; رَهْبَةً او رَغْبَةً qorxudan və ya könüllü olaraq; istər-istəməz

- رُهْبَى , رَهْبَى qorxu, hürkü, vahimə

- رَهَبُوتٌ qorxu, vahimə, dəhşət

- رَهِيبٌ qorxulu, qorxunc, dəhşətli; ايفان الـ~ *tar.* İvan Qroznı

(رهبن) تَرَهْبَنَ rahib olmaq

- رَهْبَانِيٌّ rahib -i/-ı; rahiblik -i/-ı

- رَهْبَانِيَّةٌ rahiblik

- رَهْبَنَةٌ 1) rahibliyi qəbul etmə; 2) rahiblik

(رهج) IV أَرْهَجَ 1) toz qaldırmaq; 2) təfriqə, nifaq, hərc-mərclik salmaq (*kimin arasında* بين)

- رَهَجٌ , رَهْجٌ 1) toz (*havada*); 2) topa-topa buludlar; 3) təfriqə, nifaq, hərc-mərclik

(رهش) VIII إِرْتَهَشَ *bayt.* topuq vurmaq, ayağını yaralamaq (*at haqqında*)

- رَاهِشٌ , رَاهِشَةٌ *c.* رَوَاهِشُ qan damarı, şah damar (*əlin nəbzin yoxlanıldığı yerində*)

I رَهَصَ (ə) رَهْصٌ təməlini, özülünü, binövrəsini qoymaq; IV أَرْهَصَ 1) əsasını, təməlini qoymaq; 2) əsaslandırmaq; 3) hazırlamaq, kömək etmək; 4) qabaqcadan bildirmək, qabaqcadan göstərmək (*nəyi* بـ)

- إِرْهَاصٌ 1) əsas, təməl; 2) müqəddəm şərt; 3) *c.* ـَاتٌ - qabaqcadan bildirən əlamət, nişanə

- إِرْهَاصَاتٌ *c.* təmayül, qabiliyyətin ilkin əlamətləri

- رَاهِصَةٌ *c.* رَوَاهِصُ *geol.* süxur; brekçiya (*mineral maddələrlə bir-birinə yapışmış qırıntılardan ibarət süxur*); بركانية ~ aqlomerat

- رَهْصٌ divarın dibi, altı

I رَهَطَ (ə) رَهْطٌ acgözlüklə yemək, basıb yemək, təpişdirmək

- رَهْطٌ¹, رَهَطٌ *c.* أَرْهَاطٌ 1) bir neçə (*ona qədər*); 2) kütlə; grup; 3) qohum-əqrəba

- رَهْطٌ² *c.* رِهَاطٌ bel sarğısı

I (رهف) رَهُفَ (ə) رَهَفٌ itiləmək; رَهُفَ (u) رَهَافَةٌ 1) iti, kəsici olmaq; 2) olmaq; 3) kəskin, gərgin olmaq; IV أَرْهَفَ 1) itiləmək; 2) kəskinləşdirmək, gərginləşdirmək; diqqətlə etmək (*qulaq asmaq, baxmaq*); اذنيه ~ qulaqlarını şəkləmək, diqqətlə qulaq asmaq; V تَرَهَّفَ nərmə-nazik olmaq; zərif, incə olmaq

- رَهَافَةٌ 1) itilik; 2) kəskinlik, gərginlik; الحس ~ iti hissiyyat

- رَهِيفٌ 1) iti; 2) incə; zərif; 3) boy-buxunlu, qədd-qamətli

- مُرْهَفٌ 1) kəskin, gərgin; iti; 2) incə, həssas; الحس الـ~ iti hissiyyat; hiss itiliyi

I رَهِقَ (ə) رَهَقٌ 1) ədalətsizlik etmək, sıxışdırmaq, zülm etmək; 2) haxlamaq, yaxalamaq; III رَاهَقَ yetkinlik yaşına çatmaq, böyümək, yaşa dolmaq; IV أَرْهَقَ zəhmət vermək, əziyyət vermək, yormaq; sıxışdırmaq, zülm etmək; الاعصاب ~ əsəblərinə təsir göstərmək; الذاكرة ~ yaddaşına güc vermək

- إِرْهَاقٌ zülm etmə, sıxışdırma; əziyyət vermə, zəhmət vermə, yorma

- رَهَقَانٌ *tib.* ankilostoma, Misir qanazlığı

- مُرَاهِقٌ gənc, cavan oğlan

- مُرَاهِقَةٌ *c.* ـَاتٌ - gənc, cavan qız

- مُرَاهَقَةٌ yetkinlik, həddi-büluğa çatma, yaşa dolma

- مُرْهِقٌ yorucu; əziyyətli, zəhmətli; əzici

I رَهِلَ (ə) رَهَلٌ süst, taqətsiz, şişkin olmaq; V تَرَهَّلَ 1) süstləşmək; taqətdən düşmək; şişkinləşmək; 2) boş, bürüşük, solğun olmaq; sallanmaq

- تَرَهُّلٌ 1) süstlük, taqətsizlik; الروحي الـ~ mənəvi düşkünlük; 2) bürüşüklük, solğunluq, şişkinlik

- رَهِلٌ süst, taqətsiz

- مُتَرَهِّلٌ bürüşük, zəif, solğun

رِهْمَةٌ *c.* رِهَمٌ , رِهَامٌ çiskin, çisək, narın yağış

- مَرْهَمٌ *c.* مَرَاهِمُ 1) mərhəm, sürtmə dərmanı, krem, kosmetik yağ; məlhəm; بنسلين ~ penisilin yağı; 2) balzam

I رَهَنَ (ə) رَهْنٌ , رُهُونٌ 1) sürəkli olmaq; uzun sürmək; 2) dayanmaq, düşmək, qalmaq (*harada* بـ); 3) girov qoymaq, girov vermək; III رَاهَنَ mərc qoşmaq, mərc gəlmək, mərcləşmək; على... ~ -a/-ə pul qoymaq, pul atmaq (*qumarda*); IV أَرْهَنَ girov qoymaq, girov vermək; VI تَرَاهَنَ bir-birilə mərcləşmək; VIII إِرْتَهَنَ 1) üzərinə öhdəlik götürmək; etməyə söz vermək (*nə* بـ); boynuna götürmək (*nəyi* بـ); 2) girov almaq, beh almaq; 3) girov qoymaq; 4) *məch.* girov olmaq; girov qoyulmaq; 5) asılı olmaq (*kimdən-nədən* بـ , على); X إِسْتَرْهَنَ girov tələb etmək

- رَاهِنٌ¹ girov qoyan

- رَاهِنٌ² 1) müasir; indiki; mövcud; الحالة الـ~ـة mövcud vəziyyət, status-kvo; في الظروف الـ~ـة indiki şəraitdə; 2) gerçək, real; 3) hazır, sabit, davamlı; 4) sarsılmaz, pozulmaz; tutarlı, mühüm; حقيقة ~ـة əsil həqiqət

- رِهَانٌ mərc qoşma; girov; كسب الـ~ mərci udmaq; ~ خيل cıdır atı; محل الـ~ cıdır meydanı; ~ هما كفرسي hər ikisi tamamilə eynidir, bərabərdir; ~ وقد كان وإياه كفرسي hər ikisi bərabər yarışırdı

- رَهْنٌ 1. asılı; 2. *c.* رُهُونٌ , رُهُونَاتٌ , رِهَانٌ girov

- رَهْنَ mövzuda (*nə*); ta...qədər; altında; ...-dan/-dən asılı olaraq; ...-dan/-dən bəri; بقاء الكتب ~ بما حوت من منفعة kitabların həyatı nə qədər faydalı olduqlarından asılıdır; لا تزال هذه المسائل ~ البحث bu məsələlər hələ də

tədqiqat mövzusudur; نضع انفسنا ~ اوامرك biz sənin sərəncamındayıq; إنّي ~ اشارتك mən sənin işarənə bəndəm; هو ~ التحقيق o, istintaqdadır; هم ~ الاعتقال onlar həbsdədirlər; وضع شيئا ~ ما يتطلبه bir şeyi nə tələb olunacağından asılı olaraq qoymaq

- رَهْنِيَّة *c.* ات - girov kağızı
- رَهِين 1. 1) girov qoyulmuş; 2) asılı; 2. girov qoyulmuş şey; قضى نصف عمره ~ اسوار السجن *məcaz.* o, ömrünün yarısını həbsdə keçirib; الرجل ~ اعماله *məsəl.* insan öz əməllərinin girovudur (*insan haqqında əməllərinə əsasən fikir yürüdürlər*)
- رَهِينَة *c.* رَهَائِن 1) mərc, girov qoyulmuş şey; 2) girov; رهائن الملاجئ sığınacaqlarda yaşayanlar; كانت ~ المطبخ onun yeri mətbəx idi, o, mətbəxdən çıxmaq bilmirdi.
- مُرَاهَنَة *c.* ات - mərc, girov, çəkişmə
- مُرْتَهِن girov alan
- مَرْهَن *c.* مَرَاهِن lombard
- مَرْهُون 1) girov qoyulmuş; 2) asılı (*nədən*), şərtləndirilən (*nə ilə*); bağlı (*nə ilə* بـ); حل الوقت الـ~ للاتفاق ittifaq bağlamaq üçün şərtləndirilmiş vaxt gəlib çatdı; الامور ~ـة باوقاتها hər şeyin öz vaxtı var

رَهْنَامَج gəmi jurnalı

I (رهو) رَهَا (u) رَهْو yorğa yerimək

- رَهْو[1] *c.* رِهَاء *zool.* durna
- رَهْو[2] sakit, dinc

- رَائِب çürümüş, turşumuş (*süd*)
- رَوْب çürümüş, turşumuş süd
- رُوب *c.* رُوبَات , أَرْوَاب paltar; əba; mantiya; المحاماة ~ vəkil mantiyası
- رَوْبَة qursaq mayası
- رُوبَة 1) qursaq mayası; 2) münbit torpaq sahəsi
- مُرَوَّب = رَائِب

رَوْبَصَة lunatizm (*yuxulu halda gəzməkdən ibarət xəstəlik*)

- مُتَرَوْبِص lunatik (*yuxuda durub gəzən adam*)

رُوبِل *c.* ات - rubl

رُوبُوط robot

رُوبِيز *geod.* reper, əlamət, nişan

رُوبِيَّة *c.* ات - rupiyə

رُوتِين köhnəpərəstlik; mühafizəkarlıq

- رُوتِينِيّ mühafizəkar -i/-ı; بصورة ~ـة mühafizəkarcasına

I (روث) رَاثَ (u) رَوْث peyin ifraz etmək (*heyvan*)

- رَوْث *c.* أَرْوَاث peyin

I (روج) رَاجَ (u) رَوَاج 1) yayılmaq; 2) tez satılmaq, çox işlənmək, rəvac tapmaq; ~ـت سوقه bazarı rəvac tapdı; 3) tədavüldə olmaq (*pul haqqında*); 4) qızğın olmaq (*bazar*); II رَوَّجَ 1) yaymaq; 2) satmaq; 3) tədavülə buraxmaq; 4) irəlilətmək, irəli aparmaq, inkişaf etdirmək; təbliğ etmək

- تَرْوِيج [illegible]

I (روح) رَاحَ (u) رَوَاح 1) getmək, yola düşmək; çıxıb getmək; 2) axşam qayıtmaq; غدى وراح səhər gedib axşam gəlmək; 3) başlamaq; nəyisə etməyə hazır olmaq; يكتب ~ yazmağa başlamaq; راح يموت *xalq dil.* o indicə öləcək; ضحيّة ~ nəyinsə qurbanı olmaq; II رَوَّحَ[1] 1) evə qayıtmaq; 2) dinclik vermək; yüngülləşdirmək; 3) sərinləşdirmək, havasını təmizləmək; بالمروحة ~ özünü yelpiklə yelləmək; وجهه بمنديل ~ üzünü yaylıqla yelləmək; عن ~ نفسه *yaxud* عن صدره ~ əylənmək; istirahət etmək; 4) havasını təmizləmək, havasını dəyişdirmək; II رَيَّحَ[2] 1) dinclik vermək, dincəlməyə imkan vermək; 2) çökmək (*məs., bina*); III رَاوَحَ 1) növbələmək, növbə ilə dəyişdirmək (*nəyi* بين); في مكانه ~ yerində saymaq; irəli getməmək; غادى و~ o baş – bu başa gedib gəlmək, dala-qabağa gedib gəlmək; 2) axşam getmək (*kiminsə yanına*); اغاديه و اراوحه səhər də, axşam da onun yanına gedirəm; IV[1] أَرَاحَ dinclik vermək, istirahət vermək; yüngüllük gətirmək; canını qurtarmaq (*nədən* عن , من); رأسه على... ~ başını ... üstünə qoymaq, başını ... söykəmək; نفسه ~ dincəlmək (*kimdən* من); لم يرح احدا ولم يسترح o heç kəsi dincəlməyə qoymur, özü də dincəlmirdi; IV[2] أَرْوَحَ pis iy vermək; V تَرَوَّحَ 1) iylənmək, qoxulanmaq; 2) yellənmək; بالمروحة ~ yelpiklə yellənmək; VI تَرَاوَحَ [illegible]

etmək (*kimə* الى , *nəyi* في), bel bağlamaq (*kimə* الى *nədə* في); *hərb.* إسترح! azad!; X[2] إِسْتَرْوَحَ 1) iy, qoxu hiss etmək; iyindən bilmək; 2) hava almaq, nəfəs almaq

- إِرْتِيَاح razılıq, məmnunluq; sevinc; عدم الـ~ narazılıq, razı olmama; təqdir etməmə; ادخل الـ~ الى قلوب الناس insanlara arxayınlıq bəxş etmək, ürəkləri sevindirmək
- أَرْيَحِيّ səxavətli, comərd
- أَرْيَحِيَّة səxavət, comərdlik
- إِسْتِرَاحَة *c.* ات - 1) istirahət; 2) dinclik; rahatlıq; 3) fasilə (*iclaslar arasında*); 4) səfərdə olanlar üçün düşəcək yer, mehmanxana
- تَرْوِيح havanı dəyişdirmə, havanı təmizləmə; النفس ~ dincəlmə, gəzişmə, nəfəsini dərmə
- تَرْوِيحَة *c.* تَرَاوِيح 1) rahatlanma; 2) *həmç.* صلاة التراويح əlavə namazlar, təravih namazı (*ramazan günlərində*)
- تَرْيِيح çökmə, oturma (*məs., binanın*)
- رَائِح 1) çıxıb gedən; keçib gedən, yoldan ötən; 2) gələcək; كل ~ وغاد hər yoldan ötən; qarşıya çıxan ilk adam; من اليوم و~ـا bundan belə, bundan sonra, bu gündən etibarən
- رَايِح 1) gedən; 2) *dialektdə gələcək zamanı bildirmək üçün işlədilən və gələcək zaman ədatına çevrilmiş* حـ *və ya* ـحـ *sözü*; انا ~ آكل *yaxud* انا حاكل mən yeyəcəyəm
- رَائِحَة *c.* رَوَائِح raihə, yaxşı qoxu, iy, ətir;

bax: سَبَب ; دار الـ~ istirahət evi; وفّر سُبُل الـ~ istirahət üçün zəruri olan hər şeyi təmin etmək; 2) rahatlıq; اليد ~ ovuc, ovucun içi; القدم ~ ayağın altı; الحلقوم ~ rahətülhülqum; بيت الـ~ ayaqyolu; الرى بالـ~ əllə suvarma

- رَوَاح 1) getmə, yola düşmə; axşam yola düşmə, axşam qayıtma; 2) axşam, axşam vaxtı; 3) rahatlıq, sakitlik

- رُوح q. nadir hal. k. c. أرْوَاح 1) ruh; الـ~ العامّة ümumi əhval-ruhiyyə; العصر ~ əsrin, zamanın ruhu; الـ~ المعنويّ əhval-ruhiyyə; الـ~ الانتقام ~ intiqam ruhu, revanşizm; الـ~ والمادّة ruh və materiya; سادت المؤتمر ~ التعاون konfransda əməkdaşlıq ruhu hökm sürürdü; القُدُس ~ Ruhulqüds, Müqəddəs Ruh - din. a) İsa; b) baş mələk Cəbrail; həmç. الـ~ الامين Ruhuləmin - baş mələk Cəbrail; 2) can; خفيف الـ~ şən, xoşxasiyyət; طويل الـ~ dözümlü, səbirli; سلّم الـ~ لخالقه o öldü, ruhunu Xaliqinə təslim etdi; 3) ruh, kabus; شرّير ~ şər ruh; به ~ شرّير o, cinlidir; استحضار (مخاطبة) الارواح spiritizm; 4) həyat; خسارة في الارواح canlı qüvvə itkiləri; insan qurbanları; قتل ~ـه o özünü öldürdü; 5) spirt, araq, cövhər, essensiya; 6) məğz, mahiyyət; الافيون ~ tiryək arağı; ابن ~ـه öz gücünə irəliləyən, özünə yol açan; بندقيّة بـ~ـين qoşalülə tüfəng; فرد بسبعة ارواح yeddigülləli tapanca; عمل بـ~ـين iki nəfərin yerinə işləmək

- رَوْح [1] 1) rahatlıq, dinclik; 2) sevinc

- رَوْح [2] lütf

- رُوحَانِيّ 1. ruhani, lətif mənzərəli, ruhu oxşayan; 2. ruhani şəxs, din xadimi

- رُوحَانِيَّة ruhanilik, mənəvi tərəf; ruh yüksəkliyi

- رَوْحَة c. ات - axşam qayıtma; رافقه في غدواتهم وروحاتهم kimisə hər yerdə müşayiət etmək

- رُوحِيّ 1) ruhi, mənəvi; سلطة ~ـة mənəvi hakimiyyət; 2) spirtli; مشروبات ~ـة spirtli içkilər

- رُوحِيَّة 1) ruhanilik, ruhaniyyət, mənəvi tərəf; 2) əhval-ruhiyyə; 3) spiritizm; fəls. spiritualizm

- رَيَّاح c. ات - əsas kanal, suvarma magistralı

- رِيح q. c. رِيَاح 1) külək, yel; المراكب التى فوق الـ~ يجب ان تخلى الطريق التى تحت الـ~ küləkdöyən tərəfdən gələn gəmilər külək tutmayan tərəfdən gələn gəmilərə yol verməlidirlər; دوّارة الـ~ yelqovan; طاحون الـ~ yel dəyirmanı; ذهب على متن الـ~ o, təyyarə ilə uçub; ابو رياح a) yelqovan; b) uyuq; 2) iy, qoxu; 3) qüdrət, qüvvət; ذهبت ~ الدولة dövlət əvvəlki qüdrətini itirdi; 4) bağırsaq qazı, qarından çıxan yel; اخرج ~ـا yel buraxmaq

- رَيِّح küləkli (hava)

- رَيْحَان topl. c. رَيَاحِين bot. 1) ətirli bitki; 2) reyhan; شاميّ ~ mərsin; قلم الـ~ yaxud القلم الـ~ـيّ reyhani (xətt)

- رِيحَة iy, qoxu

- مَرَاح 1) axşamlar gedilən yer (məs., kino, qonaqlıq və s., müq et: مَغْدًى); 2) axşam vaxtı, axşam

- مُرَاح c. مُرُح tövlə; pəyə; الغنم ~ mal-qara ağılı

- مُرْتَاح razı; xoşhal, şad, məmnun; البال ~ arxayın; الضمير ~ təmiz vicdanla, alnıaçıq

- مِرْوَاح c. مَرَاوِيح yelpik, milçəkqovan

- مِرْوَحَة c. مَرَاوِح 1) yelpik; الخيش ~ asılı milçəkqovan; 2) havadəyişən; كهربائيّة ~ elektrik havadəyişəni; 3) propeller, pər; gəmi pəri

- مِرْيَاح yel əmələ gətirən

- مُرِيح 1) rahat; 2) köplü (qarın), yel əmələ gətirən

- مَرُوح cinli, dəli

- مُسْتَرَاح c. ات – ayaqyolu

- مُسْتَرِيح 1) dincələn, istirahət edən; 2) həmç. البال ~ sakit, arxayın

I (رود) رَادَ (u) رِيَاد 1) öyrənmək, tədqiq etmək; 2) axtarmaq; 3) var-gəl etmək, o baş-bu başa gedib gəlmək; III رَاوَدَ 1) israrla xahiş etmək; 2) tovlamaq, yoldan çıxarmaq; عن نفسها ~ qadını yoldan çıxarmaq; 3) çulğamaq, bürümək, əhatə etmək; ان افكارًا مبهمة تراوده onu mübhəm fikirlər bürüyür; الشعور بالندم ~ه onu ... görə peşmançılıq hissi bürüdü; على ... IV أرَادَ 1) istəmək, arzulamaq; ام لم يرد ~ istər-istəməz; به خيرا ~ kiməsə xeyir arzulamaq; 2) nəzərdə tutmaq; 3) təhrik etmək (kimi nəyə على); VIII إرْتَادَ 1) araşdırmaq, öyrənmək; kəşfiyyat aparmaq; 2) axtarmaq; 3) gəlmək; 4) gəlib getmək, baş çəkmək; X إسْتَرَادَ nail olmağa, əldə etməyə çalışmaq, axtarmaq

- إرَادَة 1) niyyət; istək, həvəs, meyil; iradə; الطيّبة ~ الـ xoş məram; حسب الـ~ öz istəyi ilə, istəyə görə; تغلب على ... بقوّة ~ لا تنثنى sarsılmaz iradə qüvvəsi sayəsində ... -a/-ə qalib gəlmək; 2) dekret, fərman; ملكيّة ~ kral fərmanı

- إرَادِيّ 1) iradi, könüllü; 2) azad, sərbəst; لا ~ yaxud غير ~ qeyri-iradi, qeyri-ixtiyari, özündən asılı olmayaraq

- إرْتِيَاد 1) araşdırma, öyrənmə; kəşfiyyat aparma; hərb. kəşfiyyat; 2) axtarış; 3) gəlib getmə, baş çəkmə; المخازن ~ mağazaları gəzmə; المحيط ~ okeanda üzmə

- رُوَيْدَة c. رُوَيْدَات kiçik mahnı

- رَائِد c. رُوَّاد 1) tədqiqatçı; pioner; bir işə ilk başlayan, bir işin təşəbbüsçüsü; سبّاق ~ ilk tədqiq edən, (nəyisə); الفضاء ~ kosmonavt; 2) axtaran, arayan, axtarıcı; kəşfiyyatçı; 3) gəlib-gedən (harasa); 4) rəhbər; yolgöstərən, bələdçi; 5) rəhbər ideya; 6) hərb. mayor, minbaşı; قوّة ~ة rəhbər, aparıcı qüvvə

- رَوْد [1] yüngül, sakit (məs., külək)

- رَوْد [2] 1) öyrənmə, tədqiq etmə; 2) axtarma, araşdırma

- رُوَيْد yavaşlıq, astalıq; على الـ~! yavaş!, tələsmə!

- رُوَيْدًا sakit, yavaş, yavaşca

- رِيَادَة 1) öyrənmə, tədqiq etmə; gəzmə (tədqiq etmək məqsədilə); 2) axtarma, araşdırma; روح الـ~ axtarış ruhu, araşdırıcılıq ruhu

- مَرَاد məkan, sahə, meydan

- مُرَاد murad, arzu, istək, dilək, kam

- مُرْتَاد 1. tədqiq edən, araşdıran, öyrənən; 2. 1) gəlib gedən; 2) gəliş-gediş yeri

- مِرْوَد c. مَرَاوِد , مَرَاوِيد 1) qələm (gözə çəkmək üçün); 2) sancaq; 3) ox, mil, qol; محوريّ ~ mehvər birləşməsi

- مُرِيد 1) ardıcıl, şagird; 2) aspirant; 3) mürid, sufi şeyxinin şagirdi (sufiliyin birinci pilləsi)

I (روز) رَازَ (u) رَوْز nəyinsə çəkisini yoxlamaq, çəkisini gözəyarı müəyyən etmək, çəkmək; II رَوَّزَ = I

- رَائِز memar

- رَاز c. رَازَة daşyonanların başçısı, ustabaşı; bənna

- رِيَازَة 1) daşdüzmə üsulu; 2) tikintiyə rəhbərlik

رُوزْنَامَجَة c. ات - təqvim

رُوزْنَامَة c. ات - təqvim

(روس) II رَوَّسَ ruslaşdırmaq

- رُوَيْسَة bax: رأس

- رُوس topl. ruslar

- رُوسِيّ rus; الـ~ـة rus dili

رُوسْتُو qızartma, qovurma

رَوْسَمَ c. رَوَاسِمُ klişe, basmaqəlib

رُوشْتَةٌ c. اتٌ - resept, nüsxə

رَوْشَنَ c. رَوَاشِنُ dam pəncərəsi, baca; dəlik (*işıq üçün*)

I (روض) رَاضَ (u) رِيَاضَةٌ 1) təlim vermək, yerisə öyrətmək (*atı*);

- رِيَاضِيَّاتٌ c. riyazi elmlər; riyaziyyat

- رَيِّضٌ *k., q.* kifayət qədər məşq etməmiş

- مُرَوِّضٌ 1. ata təlim keçən; ata yeriş öyrədən; 2. 1) təlimçi; الوحوش ~ vəhşi heyvanların təlimçisi; 2) məşqçi

- مُرْتَاعٌ qorxudulmuş, hürküdülmüş

- مُرَوَّعٌ qorxmuş, hürkmüş, vahiməyə düşmüş

- مُرَوِّعٌ 1. qorxuducu, hürküdücü; 2. qorxulu, hürkülü

- مُرِيعٌ qorxulu, dəhşətli, vahiməli

- رَائِقٌ c. رُوقٌ , رُوقَةٌ 1) təmiz, şəffaf, işıqlı; 2) gözəl, əla, parlaq; 3) yaxşı əhval-ruhiyyəli

- رَاقٌ c. اتٌ - qat, təbəqə

- رَاوُوقٌ c. رَوَاوِيقُ 1) filtr; 2) kasa, cam, piyalə

- رِوَاقٌ , رُوَاقٌ c. أَرْوِقَةٌ 1) binaya yapışıq sütunlu

2) rumın; ~ اللّغة a) latın dili; b) rumın dili; 2. 1) romalı; 2) rumın

- رُومِيّ 1. Bizans -i/-ı; yunan; ~ ديك loş, hind xoruzu; ~ دجاج hind toyuğu; 2. bizanslı, yunan

- مَرَام c. ات - məram, istək

رُومَاتِزْم revmatizm

- رُومَاتِزْمِيّ revmatik

رُومَانْسِيّ romantik

- رُومَانْسِيَّة : ~ الـ romantizm

رُومَانْطِيقِيّ romantik

رُومَانْطِيقِيَّة : ~ الـ romantizm

رُومِس c. رَوَامِس sal

رُونْ vilayət, nahiyə; məkan; ərazi

رَاوَنْد = رَوَنْد

رَوْنَق rövnəq, parıltı, gözəllik

رُونِيُو : آلة الـ ~ surətçıxaran (*çoxaldıcı*) cihaz

I (روى) رَوَى (i) رِوَايَة 1) rəvayət etmək, xəbər vermək; ötürmək (*kiminsə dediklərinə istinadən* عن); 2) su vermək, suvarmaq, içirtmək (*nə* بـ); رَوِيَ (a) رَيّ , رِيّ 1) su içmək; suvarılmaq; 2) yanğısını söndürmək; II رَوَّى 1) su vermək, su içirtmək; 2) su ilə təmin etmək, suvarmaq, su çıxartmaq; IV أَرْوَى suvarmaq, su tökmək, su vermək; V تَرَوَّى 1) su içmək; suvarılmaq; 2) fikirləşmək, düşünmək; VIII اِرْتَوَى 1) su içmək, suyu canına çəkmək; suvarılmaq; 2) yanğısını söndürmək, susuzluğunu yatırmaq

- إِرْوَاء suvarma; ~ بالراحة əllə suvarma

- إِرْوَائِيّ suvarma -i/-ı

- تَرَوٍّ 1) fikirləşmə, düşünmə; 2) ağıl, kamal, tədbirlilik

- تَرْوِيَة su ilə təmin etmə, su vermə; يوم الـ ~ tərviyə günü (*zülhiccə ayının 8-ci günü, Mina vadisinə yola düşməzdən qabaq zəvvarlara su paylanması günü*)

- رَاوٍ c. رُوَاة q. رَاوِيَة c. رَاوِيَات ravi; hədis, şeir ötürücüsü

- رَاوِيَة c. رَوَايَا 1) raviyə; 2) hədis, şeir ötürücüsü; الماء ~ su, su qabı

- رَآيَة bax: رأى

- رَوَاء şirin su

- رُوَاء gözəl görkəm; forma gözəlliyi

- رِوَائِيّ 1. hekayə -i/-ı; ~ طريقة hekayə üsulu 2. 1) romançı; 2) dramaturq

- رِوَايَة c. ات - 1) hekayə, povest; roman; əfsanə; ~ بوليسيّة detektiv roman; ~ خياليّة (قصصيّة) roman; 2) pyes; ~ تمثيليّة غنائيّة opera; ~ هزليّة غنائيّة operetta; ~ مضحكة *yaxud* ~ هزليّة komediya, məzhəkə; ~ مسرحيّة tamaşa, pyes; ~ محزنة faciə; drama; ~ سينمائيّة kinofilm; ~ ناطقة səsli film; 3) rəvayət, xəbər

- رَوِيّ 1. 1) bol, dolu; 2) susuzluğu yatıran (*su haqqında*); 2. *poez.* hecanın samit səsi

- رَوِيَّة 1) fikir, düşüncə; nəzər, rəy; 2) anlaq, dərrakə, qanacaq; ~ في *yaxud* ~ عن şüurlu şəkildə, düşünərək, düşünülərək; ~ عن غير düşünmədən

- رَيّ suvarma, irriqasiya; الريّ بالراحة bax: رَاحَة ; الريّ بالآلات mexanizmlərlə suvarma; ري الحياض hövzə suvarması

- رِيّ 1) susuzluğu yatırma; 2) = رَيّ

- رَيَّا ətir, rayihə

- رِيَاء bax: رأى

- رَيَّان q. رَيَّا c. رِوَاء 1) yaxşı suvarılmış; içirdilmiş, doldurulmuş; 2) şirəli, sulu

- رَيَّة c. رَيَّات bir dəfə suvarma, suvarılma; ~ الزراعة səpindən sonra suvarma; ~ الحماية qurumaqda olan torpağın suvarılması (*səpindən 20-25 gün sonra*)

- رِئَة = رِيَة bax: رأى

- مَرْوًى c. مَرَاوٍ suvarma kanalı, arx

- مُرْوِيّ 1. 1) suvarılan; ~ اراض suvarılan torpaqlar; ~ اراض بعليّة təbii suvarma ilə suvarılan torpaqlar; 2) şifahi; şifahi yolla ötürülən; 2. c. مَرْوِيَّات rəvayətlər, ötürülən hekayətlər, xəbərlər

I (ريب) رَابَ (i) رَيْب , رِيبَة 1) şübhə, inamsızlıq doğurmaq; 2) pərt etmək; IV أَرَابَ = I; V تَرَيَّبَ şübhə etmək (*nəyə* بـ , في); VIII اِرْتَابَ 1) şübhə etmək (*nəyə* في); inanmamaq, şübhə ilə yanaşmaq (*nəyə*), şübhələnmək (*nədən* في); 2) pərt olmaq; X اِسْتَرَابَ şübhə etmək (*nəyə* بـ)

- اِرْتِيَاب 1) şübhə; inamsızlıq, etibarsızlıq; şübhələnmə, 2) pərtlik

- اِرْتِيَابِيّ skeptik

- اِرْتِيَابِيَّة skeptisizm

- رَيْب şübhə; inamsızlıq, etibarsızlıq; ~ بلا şübhəsiz; ~ لا فيه şübhəsiz; ~ لا في ان... şübhə yoxdur ki...; مسلك الـ ~ والشك skeptisizm; ~ اثار kimdəsə şübhə doğurmaq; ~ الزمان (المنون) baxtın dönüklüyü

- رِيبَة = رَيْبَة

- رِيبَة c. رِيَب şübhə; şübhələnmə, ehtiyatlanma

- مُرْتَاب 1. şübhələnən; 2. skeptik

- مُرِيب 1. şübhə doğuran; 2. 1) şübhəli; 2) etibar doğurmayan

رِيبُورْتَاج c. ات – reportaj

رَيْت *xalq dil.* = لَيْت ; يا ~! kaş ki…

(ريث) رَاثَ (i) رَيْث ləngitmək, yavaş hərəkət etmək; V تَرَيَّثَ ləng tərpənmək, gözləmək

- رَيْثَمَا nə qədər ki, nə qədər ki… -ma/-mə

رِيجِي monopoliya

ريح bax: روح

رَيْد c. رُيُود kəllə, təpə, baş (*dağın*); üst, üst tərəf (*damın*) .

رَيِّس c. رُؤَسَاء 1) rəis, başçı; 2) kapitan (*gəmidə*)

I (ريش) رَاشَ (i) رَيْش 1) tüklənmək, lələklənmək; 2) lələk vurmaq (*oxa*), lələklə bəzəmək; 3) varlanmaq; هو لا يريش ولا يبرى *məsəl.* nə qapıda hürəndir, nə qoyun güdən (*hərf.* filankəsdən nə zərər görərəsən, nə də bir fayda); II رَيَّشَ tüklənmək, lələklənmək; lələk vurmaq (oxa); IV أَرَاشَ lələk vurmaq; V تَرَيَّشَ varlanmaq; zinət içində yaşamaq

- رِيَاش c. qiymətli avadanlıq, mebel

- رِيش *topl.* tük, lələk; النعام ~ dəvəquşu lələyi

- رِيشَة c. ات - 1) lələk (*yazmaq üçün*), qələmucu; 2) firça (*rəssamın*); المحراك ~ kotanın qolları; 3) *mus.* mizrab; 4) ~ فصادة lanset, cərrah bıçağı; 5) qanad, pər (*turbinin və s.*)

- رِيشِيّ 1) tüklü, lələkli, qanadlı; 2) lələyə oxşar, lələkvari

- رَيُّوش *bot.* agot, ceyranotu

ريض bax: روض

I (ريع) رَاعَ (i) رَيْع , رُيُوع , رِيَاع artmaq, böyümək, güclənmək, qüvvətlənmək; II رَيَّعَ sələmlə, faizlə, müamiləyə (*pul*) vermək

- تَارِيع bax: *əlifba sırası ilə*

- رَيْع 1) ən yaxşı dövr, çiçəklənmə; 2) böyümə, yüksəlmə; 3) artım, gəlir; renta; ~ الـ المطلق mütləq renta

- رَيْعَان , رِيعَان 1) sağlam doluluq (*bədənin*); 2) çiçəklənmə dövrü; ~ في الشباب gəncliyin ən gözəl çağında

- مُرِيع 1) məhsullu; 2) gəlirli, qazanclı, rentabelli

رِيف c. أَرْيَاف 1) sahil; münbit sahilboyu ərazi; 2) kənd, əyalət

- رِيفِيّ 1. kənd -i/-ı; əyalət -i/-ı; ~ بيت kənd evi, bağ evi; 2. kənd əhli, əyalət əhli

(ريق) I رَاقَ (i) رَيْق 1) axmaq, tökülmək; 2) parıldamaq, işıq saçmaq; IV أَرَاقَ axıtmaq, tökmək

- إِرَاقَةٌ axıtma, tökmə; ادّى الى ~ الدماء qan tökülməsinə gətirib çıxarmaq

- رَائِقٌ bax: روق

- رَيْقٌ , رَيِّقٌ 1) çiçəklənmə; في ~ العمر ömrün çiçəklənən dövrü; 2) parıltı; 3) gözəllik

- رِيقٌ ağız suyu; ~ على الـ ac qarına; اجرى الـ~ ağzının suyunu axıtmaq, iştah doğurmaq, iştaha gətirmək; ازدرد ~ــه فَرَقًا məcaz. bərk qorxmaq; بلع ~ــه bax: بلع ; جرى ~ــه عليه bunu görəndə ağzının suyu töküldü; جف له ~ــه dili-dodağı qupquru qurudu; غيّر ~ــه على... qəlyanaltı eləmək (nə ilə); كسر الـ~ azacıq yemək, ağzına bir şey atmaq; gözünün qurdunu öldürmək

- رِيقَةٌ ağız suyu, tüpürcək

I (ريل) رَالَ (i) رَيْلٌ ağzının suyunu axıtmaq;

II رَيَّلَ = I

- رِيَالٌ ¹, رِيَالَةٌ ağız suyu, tüpürcək

- رِيَالٌ ² c. ات real (Misirdə 20 qirşə bərabərdir); ماريا تريزا ~ Mariya Tereza taleri

- مَرْيَلٌ , مَرْيَلَةٌ c. مَرَايِلُ önlük, döşlük

I (ريم) رَامَ (i) رَيْمٌ qoymaq, tərk etmək, atıb getmək (nəyi-tas. h. və ya من); ما ~ فراشه yataqdan qalxmamaq (xəstə haqqında); ما ~ من مكانه yerindən tərpənməmək; II رَيَّمَ 1) qalmaq (harada بـ); 2) başını tovlamaq (kimin على); aldatmaq, oynatmaq (kimi على)

- رَيْمٌ 1) qəbir; 2) təpəcik

- رِيمٌ ¹ ağ antilop, qəzal

- رِيمٌ ², رِيمَةٌ 1) köpük, kəf, ərp; 2) yanıq dəmir, şlak, pasa

- رِيمَةٌ xüs. ad Rima; رجعت (عادت) الى ~ عادتها القديمة məsəl. Rima yenə də öz köhnə adətinə qayıdıb

I (رين) رَانَ (i) رَيْنٌ 1) örtmək, üstünə salmaq (nə tas. h. yaxud على və ya بـ); 2) əhatə etmək, bürümək (nə ilə على); الصمت ~ sükut çökdü; ~ على جفنه الكرى فنام mürgü onun kipriklərini qapadı və o yuxuladı

(ربى) IV أَرْبَى sancmaq, dikəltmək

- رَايَةٌ c. ات - bayraq; həmç. müq. et: رَأْيَةٌ

ز

ز (زَاءٌ və ya زَايٌ) zeyn (ərəb əlifbasının on birinci hərfi, rəqəm mənası 7)

زَاجٌ kuporos; ابيض ~ sink kuporosu, ağ kuporos; ازرق ~ mis kuporosu, göy kuporos; اخضر ~ dəmir kuporosu, yaşıl kuporos; زيت الـ~ kükürd turşusu, kuporos yağı

زَاجُورَةٌ zacura (pambıq sortu)

زَارٌ 1) şər qüvvə; 2) qadın ovsunçuların şər qüvvələri ovsunlama ayini (Misirdə)

زَاقُولٌ c. زَوَاقِيلُ oğru

زَانٌ fıstıq, fıstıq ağacı; اخشاب الـ~ fıstıq ağacından meşə materialı; ثمر الـ~ fıstıq qozası; القفز العالى بعصا الـ~ idm. tirlə tullanma

- زَانَةٌ c. ات - fıstıq tir, şüvül; القفز (الوثب) بالـ~ idm. tirlə tullanma

زَاوُوقٌ , زَاوُقٌ civə

زَايِرْجَةٌ , زَايِرْجَا fal taxtası (yüz daması olur, hər damada bir hərf göstərilir)

زَأْبَرَ daramaq, darayıb təmizləmək, xovlu etmək (parçanı)

- زِئْبِرٌ xov, zərif tük

- زَأْبَرَةٌ darama

زَأْبَقَ civə çəkmək, civələmək

- زِئْبَقٌ civə

- زِئْبَقِيٌّ 1) civə -i/-ı; ترمومتر ~ civə termometri; 2) civəyəbənzər

I زَأَرَ (ə) زَئِيرٌ bağırmaq; nərildəmək, böyürmək, anqırmaq

- زَئِيرٌ bağırtı, nərilti, böyürtü, anqırtı; المدافع ~ məcaz. topların gurultusu

I زَأَطَ (ə) زِئَاطٌ səs salmaq, qışqırmaq

زُؤَامٌ : موت ~ qəfil, gözlənilməz ölüm; qətl, öldürmə

زُؤَانٌ topl. alaq otları, dəlicə buğda; vələmir

(زبّ) II زَبَّبَ üzümü qurutmaq, kişmiş eləmək; V تَزَبَّبَ qurumaq, kişmişə dönmək (üzüm)

- أَزَبُّ q. زَبَّاءُ c. زُبٌّ tüklü, qıllı, pırtlaşıq saçlı

- زُبٌّ c. أَزْبَابٌ anat. kişi cinsiyyət orqanı

- زَبِيبٌ topl. kişmiş; رومي ~ yunan kişmişi; عرقي ~ yerli araq

- زَبِيبَةٌ c. ات - üzüm giləsi, bir gilə kişmiş; عمل من الـ~ خمّارة milçəkdən fil düzəltmək (hərf. bir gilə üzümdən çaxır dükanı düzəltmək)

I زَبَدَ (u) زَبْدٌ çalmaq (yağ); II زَبَّدَ qaymaqla, köpüklə örtülmək (süd); IV أَزْبَدَ köpüklənmək, köpük buraxmaq, qaynamaq, coşmaq; ~ و ارغى qeyzlənmək, özündən çıxmaq; حقدا ~ acığından partlamaq, qəzəbindən zəncir çeynəmək

- زَبَادٌ müşk; قط الـ~ zool. çölpişiyi

- زَبَادِيٌّ həmç. لبن الـ~ qatıq

- زَبَدٌ c. أَزْبَادٌ 1) köpük; 2) dəmir yanığı, şlak, pasa; الجبال ~ aşınma məhsulları (dağ selləri ilə gətirilən); البحر ~ min. dəniz penkası; pemza, süngər daşı

- زُبْدٌ topl. yağ (kərə)

- زُبْدَةٌ yağ (kərə); طازه ~ təzə kərə yağı; مسيّحة ~ ərinmiş yağ; مملّحة ~ duzlu yağ; صناعيّة ~ marqarin; 2) qaymaq; 3) mahiyyət, cövhər; kvintessensiya

- زِبْدِيَّةٌ c. زَبَادِيُّ , ات - küpə, güvəc

- زُبَيْدَةٌ 1) bot. gülünbahar; 2) xüs. ad. Zübeydə

I زَبَرَ (u, i) زَبْرٌ 1) yazmaq, üzünü köçürmək; 2) söymək, danlamaq; üstünə qışqırıb qovlamaq (məs., dilənçini); II زَبَّرَ = I

- زَبْرٌ = زُبٌّ

- زُبْرَةٌ c. زُبَرٌ (həmç. الحديد ~) dəmir tir; ارادة من زبر الحديد dəmir iradə

- زَبُورٌ zəbur

- مَزْبُور qeyd olunmuş, adı çəkilmiş
زِبْرِج c. زَبَارِج bəzək, naxış, ornament (*rəssamlıqda, nəqqaşlıqda və s.*)
زَبَرْجَد c. زَبَارِج min. zəbərcəd, xrizolit; زيتوني ~ olivin, peridot
I زَبَط (i) زَبِيط , زَبْط qağıldamaq, vaqqıldamaq (*ördək*)
- زُبَاطَة c. ات - salxım (*xurma salxımı*)
- زَبَط palçıq, çamır, zığ, lil
I زَبَق (i, u) زَبْق yolmaq (*kiminsə saqqalını, saçlarını*); VII اِنْزَبَق gizlicə girmək, nüfuz etmək
(زبل) II زَبَّل peyinləmək, peyinlə gübrələmək
- زَبَّال zibilçi; küçəsüpürən
- زُبَالَة zibil; صندوق الـ~ zibil yeşiyi; عربة الـ~ zibil maşını; مجرفة الـ~ çalov, xəkəndaz
- زِبْل , زِبْلَة , زَبِيل peyin
- مَزْبَلَة c. مَزَابِل peyin qalağı, zibil çalası
زُبَانَى yaxud زُبَانَيَات c. زُبَانَيَات neştər, iynə (*arılarda*); زبانيا العقرب *təsn.* əqrəbin qısqacları
- زُبَانَة müştərilər, sifarişçilər
- زَبَانِيَة : النار ~ yaxud جهنم ~ 1) *Quran.* cəhənnəm zəbaniləri, cəhənnəm əhlini oda atan şeytanlar; 2) *məcaz.* köməkçilər, əlaltılar, qulluq göstərənlər; الاستعمار ~ imperializmin nökərləri
- زَبُون[1] 1) şiddətli, amansız (*döyüş*); 2) axmaq, kəmağıl
- زَبُون[2] c. زَبَائِن , زُبُن müştəri, alıcı (*dükanda*); gəlib-gedən (*kafeyə və s.*), müsafir (*mehmanxanada*)
زُبْيَة c. زُبًى 1) su çatmayan yer, su tutmayan yer; 2) qurd oyuğu; بلغ السيل الزبى iş təhlükəli şəkil aldı
I زَجّ (ə, u) زَجّ tullamaq, atmaq (*kimi-nəyi tas.hal. və ya* بـ); زج به في السجن kimisə zindana salmaq; زج نفسه a) özünü atmaq, atılmaq (*hara* في); b) araya girmək, müdaxilə etmək (*nəyə* في); II زَجَّج 1) boyamaq (*qaşlarını*); 2) şüşəyə döndərmək; VII اِنْزَجّ atılmış olmaq (*hara* في)
- زُجّ c. زِجَاج , أَزْجَاج metal çənbər; metal ucluq (*taxtanın, qaytanın başına keçirilən*)
- زَجَّاج şüşəçi, şüşəsalan
- زُجَاج şüşə; الابصار ~ optik şüşə; الـ~ الملوّن yaxud الـ~ المعشق بالرصاص yaxud الـ~ المعشق vitraj, rəngli şüşələrdən düzəldilmiş şəkil və ya naxış
- زِجَاجَة şüşə istehsalı, şüşəçilik
- زُجَاجَة c. ات - 1) şüşə parçası, 2) şüşə qab, mehtərə; الروائح ~ ətir şüşəsi; 3) neft lampasının şüşəsi; 4) *foto.* plastinka
- زُجَاجِيّ 1) şüşə -u/-ü; أوان ~ـة şüşə qab; بيت ~ـة yaxud غرفة ~ـة şüşəbənd; 2) şüşəsatan; şüşəçi
I زَجَر (u) زَجْر qışqırmaq, çığırmaq (*kiminsə üstünə*), qışqırtı ilə qovmaq; 2) saxlamaq, saqındırmaq (*nədən* عن); mane olmaq; VI تَزَاجَر qışqırtı ilə bir-birini çəkindirmək (*nəyi* عن); bir-birini saxlamaq, saqındırmaq (*nədən* عن); VII اِنْزَجَر çəkindirilmək, saxlanmaq (*kim tərəfindənsə*); VIII اِزْدَجَر çəkindirilmək, saxlanmaq, saqındırılmaq
- زَاجِر[1] falabaxan, falçı (*quşların uçuşu ilə*)
- زَاجِر[2] 1. çəkindirən, saxlayan; الاحكام الـ~ـة saqındırıcı maddələr (*qanunda*); اتخذ التدابير الـ~ـة saqındırıcı tədbirlər görmək; 2. c. زَوَاجِر vicdan
- زَاجِرَة c. زَوَاجِر saqındırıcı səbəb
- زَجْر c. زُجُور çökə
- زَجْر qışqırma, acıqlanma; çığırma, bağırma, çımxırma; سياسة الـ~ hədələmə siyasəti

- زَجْرَة c. زَجَر 1) çığırma, bağırma, çımxırma; 2) əlamət, nişanə (*falçının quşların uçuşuna əsasən müəyyən etdiyi*)
- زَجْرِيّ saxlayıcı, saqındırıcı, çəkindirici; تدابير ~ـة saqındırıcı tədbirlər
I زَجَل (u) زَجْل tullamaq, atmaq; buraxmaq (*göyərçinləri havaya*)
- زَاجِل: حمام الـ~ poçt göyərçinləri
- زَجَّال c. زَجَّالَة zəcəl şairi; aşıq
- زَجَل[1] c. أَزْجَال zəcəl, xalq mahnısı
- زَجَل[2] *xalq dil.* yalan, aldatma
- زَجَلِيَّة zəcəl, xalq mahnısı, aşıq şeri
I (زجو) زَجَا (u) زَجْو 1) hərəkət etmək; 2) tərpətmək, itələmək; təhrik etmək; II زَجَّى 1) tərpətmək, irəlilətmək, itələmək, təhrik etmək; 2) keçirmək (*vaxtını*); IV أَزْجَى 1) hərəkət etdirmək, təhrik etmək; 2) vermək, gətirmək (*fayda* - فائدة); 3) istiqamətləndirmək, yönəltmək, ünvanlamaq, göndərmək; الثناء ~ şükr-səna etmək; ...تهانيه القلبيّة الى ~ kiməsə səmimi təbriklərini bildirmək; ...الشكر الى ~ kiməsə təşəkkürünü bildirmək
- تَزْجِيَة keçirmə (*vaxtını*); الفراغ ~ asudə vaxtını keçirmə
- مُزْجًى q. مُزْجَاة kiçik, əhəmiyyətsiz
I زَحَر (a) زَحِير , زُحَار 1) inildəmək; 2) ishaldan əziyyət çəkmək, ishala düşmək
- زُحَار 1) inilti, zarıltı, ah-vay; 2) ishal; dizenteriya
زَحْزَح 1) tərpətmək; itələmək, çəkmək; 2) aralamaq; kənara çəkmək; تزحزح tərpədilmək, çəkilmək; aralanmaq, kənara çəkilmək
- زَحْزَحَة 1) tərpətmə, tərpəniş, hərəkət; 2) aralama, kənara çəkmə
I زحف (a) زَحْف , زُحُوف 1) sürünmək, iməkləmək; على بطنه ~ qarnı üstündə sürünmək; döşənmək, sərilmək, qıvrıla-qıvrıla uzanmaq (*sürünən bitkilərin gövdəsi, qarpız tağı və s.*); 2) hücum etmək (*ordu haqqında*); irəliləmək, üstünə getmək (*kimin-nəyin* الى); II زَحَّف hamarlamaq (*torpağı*), malalamaq; V تَزَحَّف sürünmək, alçalmaq, yaltaqlıq etmək, quyruq bullamaq (*kiminsə qarşısında* لدى)
- زَاحِف sürünən; c. زَوَاحِف *zool.* sürünənlər
- زَحَّاف sürünən
- زَحَّافَة c. ات - 1) *zool.* sürünən heyvan; 2) ərsin, kürək, bel, mala (*torpağı malalamaq üçün*); 3) kirşə
- زَحْف 1) sürünmə; 2) hücum etmə; 3) c. زُحُوف hücum edən ordular
I زَحَل (a) زُحُول , زَحْل yeri dəyişdirilmək; atıb getmək, tərk etmək (*bir yeri* عن); II زَحَّل 1) yerini dəyişdirmək; 2) uzaqlaşdırmaq; IV أَزْحَل = II; V تَزَحَّل yeri dəyişdirilmək; uzaqlaşdırılmaq, kənara çəkilmək, çıxıb getmək
-زُحَل *astr.* Zühəl, Saturn
- زَحْلَة irəliləyiş, dəbərmə; الارض ~ torpağın sürüşməsi, çökməsi, yatması
زَحْلَق 1) diyirlətmək, gillətmək; 2) sürüşdürmək; تَزَحْلَق 1) diyirlənmək; gillənmək; yuvarlanmaq; 2) sürüşmək
- تَزَحْلُق 1) sürüşmə (*konkidə, xizəkdə və s.*); الـ~ الفنّي fiqurlu konkisürmə
- زَحْلَقَة 1) konkisürmə; 2) sürüşmə; قبقاب الـ~ على الثلج diyircəkli konki; مركوب الـ~ على الثلج xizək; ميدان الـ~ katok, buz meydançası
- زُحْلُوقَة c. زَحَالِيق sürüşkən yer
I زَحَم (a) زَحْم 1) sıxışdırmaq; qısnamaq; بمنكبيه ~ çiyinləri ilə sıxışdırmaq; 2) sıxmaq, basmaq, təzyiq etmək; III زَاحَم 1) sıxışdırmaq, sıxışdırıb çıxartmaq; 2) rəqabət etmək, rəqabət aparmaq; VI تَزَاحَم 1) bir-

birini sıxışdırmaq, bir-birinə təzyiq göstərmək; 2) bir-birilə rəqabət aparmaq (*nə üstündə* على); VIII إِزْدَحَمَ 1) sıxlaşmaq, itələşmək; 2) yığışmaq, doluşmaq, ağzına kimi dolu olmaq (*nə ilə* بِـ); izdiham yaratmaq

- إِزْدِحَامٌ 1) izdiham, qələbəlik, basırıq, bir yerə çoxlu camaat yığılması; 2) yığın, ilişik; tıxanma, ağzına kimi dolu olma
- زِحَامٌ = إِزْدِحَامٌ
- زَحْمَةٌ 1) basırıq, itələşmə; sıxlıq; 2) tıxanma; 3) kütlə; 4) camaat; çoxluq, çoxlu; كتب ~ çoxlu kitab
- مُزَاحِمٌ rəqib
- مُزَاحَمَةٌ 1) sıxışdırma; rəqabət; 2) basırıq; sıxlıq
- مُزْدَحِمٌ ağzına kimi dolu; ağzına qədər doldurulmuş, tıxanmış (*nə ilə* بِـ)
- مُزْدَحَمٌ izdiham, basırıq; sıxlıq; darısqallıq

I (زخ) زَخَّ [1] (ə/i) زَخِيخٌ 1) bərk qızdırılmaq, qızarmaq, közərmək; 2) közərdilmək; özündən çıxmaq, hirslənmək, qəzəblənmək; زَخَّ [2] (ə/u) زَخٌّ yağmaq (*yağış*)

- زَخَّةٌ 1) şiddətli yağış, yağmur; 2) hirs, qəzəb
- زَخِيخٌ bərk isti; qızma, közərmə; vəziyyətin gərginliyi

I زَخَرَ (ə) زُخُورٌ 1) şişmək, köpmək, yuxarı qalxmaq; daşmaq (*məs., çay*); 2) bol olmaq (*nə ilə*), dolu olmaq (*nə ilə* بِـ); 3) qürurlanmaq, fəxr etmək (*nə ilə* بِـ); V تَزَخَّرَ = I; VIII إِزْدَخَرَ dopdolu olmaq, ağzınacan dolmaq

- مُزْدَخَرٌ ağzınacan dolma
- زَاخِرٌ aşıb-daşan, sulu, su ilə dolu, suyu çox (*çay*)
- زَخَّارٌ dopdolu, ağzınacan dolu; bol, zəngin (*məs., mənbə*)
- زُخْرُفٌ ، زَخْرَفَةٌ c. زَخَارِفُ 1) bəzəmə, bəzək, zinət; 2) ornament, naxış; زخرف عربي yaxud الزخارف العربية ərəbesklər; زخارف الدنيا a) dekorasiyalar (*teatrda*); b) dünyanın şirnikləndirici şeyləri; dünya bər-bəzəyi
- زُخْرُفِيٌّ bəzək -i/-ı, dekorativ

I (زخم) زَخَمَ (ə) زَخْمٌ itələmək, kənara atmaq; qabağa çəkmək, irəli çəkmək; زَخِمَ (ə) زَخَمٌ korlanmaq, xarab olmaq; iy vermək, iylənmək, qoxulanmaq (*ət*)

- أَزْخَمُ q. زَخْمَاءُ c. زُخْمٌ iylənmiş (*ət*)
- زَاخِمٌ güclü, qüvvətli
- زَخْمٌ 1) qızğınlıq, coşqunluq; həvəs; 2) *fiz.* enerji, güc
- أَزْخَمُ = زَخِمٌ
- زَخْمَةٌ iylənmə, qoxulanma; pis iy
- زَخْمَةٌ c. زُخَمٌ 1) qayış; qırmanc, qamçı; 2) təbil çubuğu; 3) *mus.* mizrab

زَدْوَارٌ *bot.* hindyovşanı

I زَرَّ (ə/u) زَرٌّ 1) düymələmək; 2) yummaq (*gözlərini*); 3) basmaq, sıxmaq, boğmaq; زرني الضحك gülməkdən az qala boğulmuşdum; II زَرَّرَ düymələmək

- زِرٌّ c. أَزْرَارٌ 1) düymə; kişi köynəyin qollarına taxılan düymə; 2) zəng düyməsi; زِرّ كهربائي elektrik açarı; 3) qönçə; زِرّ الطربوش tərbuş qotazı; زِرّ العين *tib.* stafiloma
- زَرَّارٌ c. زَرَارِيرُ düymə

I زَرَبَ (a) زَرْبٌ 1) axmaq, tökülmək (*su*); 2) yüngülləşmək, sidik ifraz etmək; II زَرَّبَ 1) ağıla salmaq (*mal-qaranı*); 2) çəpər çəkmək (*tərəvəzi soyuqdan qorumaq üçün tikandan, qamışdan, samandan*)

- زَارُوبٌ c. زَوَارِيبُ uzun küçə; xiyaban
- زَرْبٌ c. زُرُوبٌ hasar, çəpər (*tərəvəzi soyuq-*

- زَرِيبَةٌ c. ـات - çəpər, hasar
- زِرْبِيَّةٌ c. زَرَابِيُّ döşəkçə; xalça
- زِرْيَابٌ qızıl suyu
- زَرِيبَةٌ c. زَرَائِبُ ağıl, hasar, çəpər (*mal-qara üçün*); الخنازير ~ donuz damı
- مِزْرَابٌ c. مَزَارِيبُ navalça

زَرْبُولٌ c. زَرَابِيلُ dikdaban çəkmə

(زرن) تَزَرَّنَ 1) hirslənmək; 2) kobudluq etmək

- زَرْبُونٌ c. زَرَابِينُ kobud, qaba, ədəbsiz, nəzakətsiz (*adam*)

زَرْخٌ zireh; ~ سفينة zirehli gəmi

I (زرد) زَرَدَ (u) زَرْدٌ boğmaq, sıxmaq, basmaq; زَرِدَ (a) زَرَدٌ ، زَرْدٌ udmaq; VIII إِزْدَرَدَ = زَرِدَ

- زَرَدٌ c. زُرُودٌ dəmir geyim, zireh; ~ الحمار *bax:* حمار
- زَرَدَةٌ c. ـات - halqa (*zirehin*)
- زَرْدَةٌ zərdə (*düyü və baldan hazırlanmış şirin xörək*)
- زَرَدِيَّةٌ c. ـات - kəlbətin
- مَزْرَدٌ c. مَزَارِدُ boğaz; udlaq

زَرْزَرَ cikkildəmək, cik-cik etmək, civildəmək; oxumaq (*sığırçın haqqında*)

- زُرْزُورٌ ، زُرْزُرٌ c. زَرَازِيرُ sığırçın
- زَرْزَرَةٌ cikkildəmə, cik-cik etmə, civildəmə; oxuma (*sığırçının*)

I زَرَعَ (a) زَرْعٌ ، زِرَاعَةٌ 1) səpmək; əkmək; yetişdirmək; salmaq; ~ الشقاق بين... وبين... *məcaz.* filankəslə filankəsin arasına nifaq salmaq; ~ الرعب والخراب في... *məcaz.* ...-a/ə qorxu və dağıntı salmaq; ~ الشكوك والظنون بين... *məcaz.* ...-a/ə şəkk-şübhə salmaq; ~ الالغام *hərb.* mina düzmək, basdırmaq; minalamaq; 2) becərmək (*torpağı*); 3) kəsib

mək; II زَرَّعَ əkin işlərinə cəlb etmək; əkinçiliklə məşğul olmağa məcbur etmək; əkdirmək; III زَارَعَ torpağı şərikli becərmək; torpağı yardarlığa vermək; VII إِنْزَرَعَ əkilmək (*torpaq sahəsi*); becərilmək; VIII إِزْدَرَعَ yetişdirmək, becərmək; əkmək; X إِسْتَزْرَعَ 1) əkmək, səpmək; 2) əkin üçün yararlı hala salmaq; 3) əkin üçün qeyri-münasib torpağın əkilib-becərilməsini tələb etmək

- إِسْتِزْرَاعٌ əkib-becərmək zərurəti; مناطق استصلاح الاراضي البور واستزراعها meliorasiya, becərmə və əkinə ehtiyacı olan torpaqlar
- زَارِعٌ 1. əkən; əkinçiliklə məşğul olan; 2. c. زُرَّاعٌ əkinçi; fermer
- زَرَّاعٌ 1. əkinçiliklə məşğul olan; ~ الارز düyü əkən, çəltik becərən; çəltikçi, düyüçü; 2. زَرَّاعَةٌ əkinçi; fermer
- زِرَاعَةٌ 1) əkinçilik; وزارة الـ~ əkinçilik nazirliyi; 2) becərmə; səpmə; yetişdirmə; الـ~ اللاأرضية hidroponika; ~ البساتين bostançılıq, bağçılıq; ~ التفاح alma yetişdirmə; ~ صنف واحد monokultura, müəyyən bitki növü yetişdirmək sahəsində ixtisaslaşma; علم الـ~ aqronomiya; قابل للـ~ əkinə yararlı; 3) kənd təsərrüfatı; الـ~ الخفيفة ekstensiv kənd təsərrüfatı; الـ~ الكثيفة intensiv kənd təsərrüfatı; 4) köçürmə, kəsib başqa yerə tikmə (*bədən üzvlərini*); ~ القلب ürəkköçürmə
- زِرَاعِيٌّ 1. 1) əkinçilik -i/-ı; ارض ~ـة şumluq torpaq; 2) kənd təsərrüfatı -i/-ı; عمّال زراعيون kənd təsərrüfatı fəhlələri; 3) aqrar; المسألة الـ~ـة aqrar məsələ; 2. *həmç.* ~ مهندس aqronom
- زَرْعٌ [1] 1) əkmə, səpmə; ~ وضرع torpaq

2) becərmə; قابل للـ becərilən; 3) köçürmə (*bədən üzvlərini*); القلب ~ ürəkköçürmə
- زَرْعٌ[2] *c.* زُرُوعٌ bitki
- زَرْعَةٌ *c.* زَرَعَاتٌ = زَرْعٌ[2]
- زَرِيعَةٌ 1) cücərti, zoğ, qələm; ting, şitil; 2) körpə balıqlar
- مُزَارِعٌ yardarlıqla əkib becərən
- مُزَارَعَةٌ yardarlıq
- مَزْرَعَةٌ *c.* مَزَارِعُ 1) əkin sahəsi, əkin yeri, sürülmüş yer, şumlanmış yer, şum; tarla, zəmi; 2) ferma; التعاونيّة ~الـ kənd təsərrüfatı kooperasiyası; تربية الديوك الروميّة ~ hind-toyuğu ferması
- مَزْرُوعٌ əkilmiş, səpilmiş; وقف ~ـا في مكانه o, yerində donub qaldı, quruyub qaldı
- مَزْرُوعَاتٌ *c.* əkilmiş yerlər, zəmilər, tarlalar

زَرْغُودَةٌ *c.* زَرَاغِيدُ = زَرْغُودَةٌ

زَرَّافٌ cəld, sürətli
- زَرَافَةٌ, زُرَافَةٌ[1] *c.* زَرَافَى, زَرَافِيُّ, زَرَائِفُ, ـاتٌ - zürafə
- زَرَافَةٌ[2] *c.* ـاتٌ - kütlə; qrup; جاؤوا زرافات ووحدانا onlar yığın-yığın və tək-tək gəldilər

I زَرَقَ (i, u) زَرْقٌ (زرق) 1) batırmaq, peyin salmaq (*quş*); 2) yel kimi keçmək, sürətlə keçmək; 3) sancmaq, soxmaq; ~ مسمارا في... nəyəsə mismar vurmaq; زَرِقَ (a) زَرَقٌ göy, mavi rəngdə olmaq; II زَرَّقَ = I 3); IX اِزْرَقَّ göy rəng almaq, mavilәşmək; göyərmək
- أَزْرَقُ *q.* زَرْقَاءُ *c.* زُرْقٌ göy, mavi; الزرقاء mavi səma; سماويّ ~ səmavi; خوف ~ bərk qorxu; عدوّ ~ qəddar düşmən; عرق ~ soyuq tər (*qorxudan*); الماء الـ~ *yaxud* المائيّة الزرقاء qlaukoma
- اِزْرِقَاقٌ göy rəng, mavi rəng, göylük; مرض الـ~ *tib.* göyərmə (*dəridə*), sianoz
- زُرَاقٌ, زُرْقٌ göylük, göy rəng, mavi rəng
- زَرْقٌ peyin (*quş*)
- زُرْقَةٌ 1) göylük, göy rəng, mavi rəng; 2) *tib.* göyərmə (*dəridə*)
- زُرَيْقٌ *həmç.* ابو ~ *zool.* zığ-zığ
- مِزْرَاقٌ *c.* مَزَارِيقُ mizraq, uzun saplı, ucu iti dəmirdən qayrılmış nizə, cida
- زَرْقُونٌ *min.* sirkon, giasint
- زَرْقُونِيُومٌ *kim.* sirkonium

زَرْكَشَ 1) çəki çəkmək, naxış tikmək, naxış getmək; 2) üzünə qızıl suyu çəkmək
- زَرْكَشَةٌ 1) çəki çəkmə; naxış tikmə; 2) üzünə qızıl suyu çəkmə
- زَرْكَشِيٌّ *c.* زَرَاكِشَةٌ çəki çəkən; qızıl suyuna çəkən
- مُزَرْكَشٌ çəki çəkilmiş; naxış tikilmiş

زِرْكُونِيُومٌ *kim.* sirkonium

زِرْنِيخٌ arsen; احمر ~ *min.* realqar; اصفر ~ *min.* auripiqment
- زِرْنِيخِيٌّ arsenat

I زَرَى (i) زَرْيٌ danlamaq, məzəmmət etmək, pisləmək, təqdir etməmək (*kimi təs.h. və ya* على); IV أَزْرَى 1) ələ salmaq, masqara etmək, istehza etmək, lağa qoymaq (*kimə* بـ , على); şərəf və ləyaqətinə toxunmaq (*kimin* على , بـ); 2) nifrət etmək, etinasızlıq etmək; xor baxmaq (*kimə* بـ); təhqir etmək, alçaltmaq (*kimi* بـ); V تَزَرَّعَ məzəmmət etmək, danlamaq, söymək (*kimi* على); VIII اِزْدَرَى 1) nifrət etmək, həqarətlə baxmaq, xor baxmaq (*kimə* بـ); ələ salmaq, masqara etmək, istehza etmək, rişxənd etmək (*kimə* بـ); X اِسْتَزْرَى nifrət etmək (*kimə* بـ); 2) istehza etmək (*kimə* بـ), lağa qoymaq (*kimi* بـ)
- اِزْدِرَاءٌ 1) nifrət etmə; həqarətlə baxma, xor baxma; etinasızlıq etmə; الخطر ~ təhlükəyə etinasızlıq etmə; 2) masqara etmə; lağa qoyma, istehza etmə

- إِزْرَاءٌ hörmətsizlik; nifrət, həqarət; etinasızlıq
- زِرَايَةٌ 1) nifrət, etinasızlıq; 2) ələ salma, lağ etmə, istehza etmə
- زَرِيٌّ mənfur; çirkin, yaraşıqsız; miskin, yazıq
- مُزْدَرٍ *q.* مُزْدَرِيَةٌ 1. nifrət edən, həqarət edən, etnasızlıq göstərən; 2. nifrətli, həqarətli, etinasız
- مُزْرٍ *q.* مُزْرِيَةٌ 1) çirkin, iyrənc, mənfur, murdar; 2) alçaldıcı, həqarətli; ləkə gətirən, bədnam edici

زِرْيَابٌ *bax:* زَرْبٌ

زُطٌّ *topl.* qaraçılar
- زُطِّيٌّ qaraçı

زَعْبُوبَةٌ, زُعْبُوبَةٌ burağan, qasırğa, şiddətli külək

زَعْبَرَ aldatmaq, tovlamaq (*kimi* على), kələk gəlmək (*kimə* على)
- زَعْبَرَةٌ 1) aldatma, kələkbazlıq; 2) hoqqa, oyun, fokus
- مُزَعْبِرَاتِيٌّ *c.* مُزَعْبِرَاتِيَّةٌ fokusçu, hoqqabaz, jonqlyor, oyunbaz

زَعْبُوطٌ *c.* زَعَابِيطُ kəndli bürüncəyi

زَعْتَرٌ *bot.* kəklikotu

I زَعَجَ (a) زَعْجٌ narahat etmək, incitmək; təşvişə salmaq; IV أَزْعَجَ = I; ~ـه من مكانه kimisə yerindən sıxışdırıb çıxartmaq; VII اِنْزَعَجَ narahat olmaq, incimək, təşvişə düşmək
- اِنْزِعَاجٌ narahatlıq, təşviş, həyəcan, incimə
- زَعَجٌ təşviş, narahatlıq, həyəcan
- مُزْعَجٌ narahatlıq çəkmiş, həyəcanlanmış, incimiş
- مُزْعِجٌ narahat, həyəcanlı, səksəkəli (*məs.*, *yuxu*)

أَزْعَرُ *q.* زَعْرَاءُ 1. *c.* زُعْرٌ 1) seyrəksaç; 2) quyruğsuz, quyruğukəsik, lümək; 2. *c.* زُعْرَانٌ xuliqan, dələduz, fırıldaqçı, hiyləbaz, kələkbaz; yaramaz
- زَعَارَةٌ xuliqanlıq, dələduzluq, yaramazlıq
- زَعَرٌ seyrəksaç
- زُعَرَةٌ *zool.* çaydaçapan, daşadöyən
- زُعْرُورٌ *c.* زَعَارِيرُ 1. hirsli; qəzəbli; 2. *bot.* 1) ispan yemişanı; الاودية ~ yemişan; جبليّ ~ mandraqora (*badımcan fəsiləsindən zəhərli bitki*); 2) zoğal ağacı, zoğallıq; əzgil ağacı, əzgil; بستانيّ ~ gülçiçəklilər fəsiləsindən bitki, german əzgili; 3) yabanı gavalı

زَعْزَعَ tərpətmək, titrətmək, əsdirmək, silkələmək; تَزَعْزَعَ tərpənmək, titrəmək, əsmək, silkələnmək; لا يتزعزع sarsılmaz
- تَزَعْزُعٌ tərpənmə, titrəmə, əsmə, silkələnmə
- زَعْزَعٌ, زَعْزَاعٌ bərk, şiddətli külək, qasırğa; fırtına
- زَعْزَعٌ, زُعْزُعٌ bərk, şiddətli (*külək*)
- زَعْزَعَانٌ = زَعْزَاعٌ
- زَعْزَعَةٌ *c.* زَعَازِعُ 1) tərpənmə, titrəmə, əsmə; 2) fırtına; 3) şəkər qamışının başı
- زُعْزُوعٌ 1) nazikqıç, nazik qıçlı, nazik baldırlı; 2) uzundraz, uzunboy
- زُعْزُوعَةٌ *c.* زَعَازِيعُ şəkər qamışının başı; انها كـ~ *məcaz.* o (*qadın*) çox arıqdır, şüvül kimidir
- مُتَزَعْزِعٌ, مُزَعْزِعٌ laxlayan, tərpənən, səbatsız; tərəddüd edən

I زَعَطَ (a) زَعْطٌ 1) boğmaq, boğub öldürmək; 2) sıxışdırıb çıxartmaq
- زَعِيطٌ : الحيط ونطّاط ومعيط ~ hər kəs gəldi, hər yoldan ötən, hər yetən

I زَعَفَ (a) زَعْفٌ canını almaq, öldürmək; öldürücü təsir göstərmək (*zəhər*); II زَعَّفَ süpürmək, təmizləmək (*xurma budaqları ilə*)
- زُعَافٌ öldürücü; سمّ ~ öldürücü zəhər
- زَعَفَةٌ *c.* ـاتٌ - xurma budağı
- زَعَفٌ *topl.* xurma budaqları

- زَعَفَة c. ـات - xurma budağı, xurma yarpağı
- مُزْعِف öldürücü, ölümsaçan

زَعْفَران *bot.* zəfəran

I زَعَقَ (a) زَعْق (زعق) 1) çığırmaq, qışqırmaq, bağırmaq, fəryad etmək; بملء صوته ~ var səsi ilə qışqırmaq; 2) qaqqıldamaq (*toyuq*); 3) duzunu çox tökmək (*xörəyin*); زَعُقَ (u) زُعُوقَة , زَعَاقَة şor olmaq (*su, xörək*); II زَعَّقَ bərk qışqırmaq, çox qışqırmaq
- زُعَاق şor (*su, xörək*)
- زَعْق qışqırıq, çığırtı, bağırtı, fəryad
- زَعْقَة c. زَعَقَات qışqırtı
- زَعِيق = زَعْق ; ملأ الدنيا ~ـا *məcaz.* bütün aləmə səs salmaq (*nə barədə* بـ)

I زَعِلَ (a) زَعَل hirsli, acıqlı olmaq; ovqatı təlx olmaq, pərt, dilxor, narazı olmaq; II زَعَّلَ 1) hirsləndirmək; acığa salmaq; 2) təngə gətirmək, usandırmaq, bezdirmək, cana gətirmək, zəhlə tökmək; IV أَزْعَلَ hirsləndirmək; özündən çıxartmaq; acıqlandırmaq
- زَعَل acıq, hirs; dilxorluq, təlxlik, narazılıq
- زَعِل hirsli, acıqlı, qəzəbli
- زَعْلاَن hirsli, acıqlı; dilxor, ovqatı təlx

زِعْلِفَة c. زَعَالِف tısbağa

I زَعَمَ (u) زَعْم 1) iddia etmək; güman etmək; 2) zamin olmaq (*kimin üçün* بـ); V تَزَعَّمَ 1) şayiə yaymaq (*kimlərin arasında* بين); 2) rəhbərlik iddiasında olmaq; özünü rəhbər elan etmək; 3) lider, öncül, rəhbər olmaq; başçılıq etmək
- زَعَامَة başçılıq, rəhbərlik; aparıcı rol, hegemonluq
- زَعْم iddia; güman; ـه~بـ onun iddia etdiyi kimi, onun iddiasına görə
- زَعِيم 1. zamin olan; ... بـ ~ أنا mən ... üçün zaminəm; 2. c. زُعَمَاء 1) lider, rəhbər, başçı; *hərb.* polkovnik, albay (*Livan*); briqadir, briqada generalı; 2) dəstəbaşı, qabaqda gedən
- مَزَاعِم c. 1) iddialar; 2) əsassız müddəalar
- مَزْعُوم 1) iddia edilən; 2) pis ad qazanmış, bədnam; 3) saxta, uydurma

زِعْنِفَة , زَعْنَفَة c. زَعَانِف 1) üzgəc; الطائرة ~ təyyarənin quyruğu; 2) tör-töküntü

أَزْغَب *q.* زَغْبَاء c. زُغْب tiftikli, xovlu, yumşaq tüklü, narın tüklü
- زُغَابَة xov, yumşaq tük, narın tük
- زَغَب pərğu; tiftik, yumşaq tük, narın tük
- زُغْب = أَزْغَب
- زُغْبَة *zool.* süleysin (*dələyə oxşar heyvan*)

زُغْبُر , زِغْبِر , زَغْبَر xov

I زَغَدَ (ə) زَغْد 1) basmaq, sıxmaq; 2) itələmək, dürtmək, sancmaq, batırmaq; VII إِنْزَغَدَ itələnmək, yüngül zərbə almaq
- زَغْدَة c. زَغَدَات itələmə, yüngül zərbə, yumruq

I زَغَرَ (a) زَغْر diqqətlə baxmaq, düz gözünün içinə baxmaq, gözünü dikmək (*kimə* إلى); baxmaq, nəzər salmaq (*kimə* لـ)
- زَغْرَة c. زَغَرَات baxış, nəzər

زَغْرَدَ əlini ağzının üstündə tutub sevinc ifadə edən səslər çıxarmaq (*qadınlar*)
- زَغْرَدَة c. زَغَارِدُ 1) əlini ağzının üstündə tutub sevinc ifadə edən səslər çıxarma; 2) *mus.* cəh-cəh, zəngulə
- زَغْرُودَة c. زَغَارِيدُ = زَغْرَدَة ; زغاريد الفرح sevinc ifadə edən qışqırtı (*qadınlar*); تنطلق الزغاريد sevinc ifadə edən səslər qopur

زَغْرَدَ = زَغْرَطَ
- زَغْرُوطَة c. زَغَارِيط = زَغْرُودَة

زَغْزَغَ 1) gizlətmək, ört-basdır etmək; 2) qıdıqlamaq; ـه~ kimisə araya qoymaq, ələ salmaq, masqaraya qoymaq

- زَغْزَغَة 1) gizlətmə; 2) qıdıqlama, qıdıq

I زَغَطَ (u) زَغْط udmaq; II زَغَّطَ yedirtmək
- زُغْطَة hıçqırıq

I زَغَلَ (a) زَغْل 1) az-az tökmək; 2) saxtalaşdırmaq, saxtasını düzəltmək; korlamaq (*nəyinsə keyfiyyətini*); gah bir şeyə, gah da başqa şeyə baxmaq, göz gəzdirmək; ـت~ عيناي gözlərim dörd oldu, çaşıb qaldım; IV أَزْغَلَ az-az tökmək
- زَغَل 1. saxta, qəlb, düzəltmə; 2. aldatma, yalan
- مَزْغَل c. مَزَاغِل mazğal, atışma üçün qalada, sığınacaqda baca

زَغْلُوطَة c. زَغَالِيط fərəh ifadə edən qışqırtı

زَغْلَلَ kor etmək, gözünü çıxarmaq; عينيه ~ gözlərini qamaşdırmaq (*gur işıqla*)
- زَغْلَلَة kor etmə, gözünü çıxarma
- زُغْلُول , زُغْلُول c. زَغَالِيل 1) uşaq, körpə; 2) quş balası, bala göyərçin; 3) *həmç.* البلح ~ الـ zuğlul (*Misirdə xurma növü*)

زُغْلُنْت *topl. bot.* qaymaqçiçəyi

I زَفَّ (زف) (ə/u) زَفّ [1] زِفَاف , زَفّ 1) gəlini gətirmək (*bəyin yanına* على); 2) təqdim etmək (*kimə* إلى); زف البشرى müjdə vermək; زف الخبر إلى... kiməsə xəbər gətirmək; tələsmək, qaçmaq; زَفّ [2] (ə/i) زَفِيف 1) tez-tez getmək, iti getmək, tələsmək; 2) əsmək (*külək*)
- زِفَاف toy, evlənmə, nikah kəsdirmə; ملابس الـ~ toy paltarı (*gəlinin*), gəlinlik
- زَفَّة c. ـات - toy mərasimi; قامت لزوجها الـ~ *məcaz.* ərinə toy tutdu
- زَفَّة bir dəfə; زَفَّتَيْن iki dəfə
- زُفَّة 1) kütlə; 2) kiçik yığın, kiçik qalaq; باع حب العزيز بالـ~ yerfındığını qalaq-qalaq satırdı
- زَفُوف iti, tez, yeyin, sürətli
- زَفِيف 1) tez, yeyin, becit, tələsik; 2) əsmə (*küləyin*)
- مِزَفَّة c. ـات - toy arabası

(زفت) II زَفَّتَ 1) qatranlamaq, qatran çəkmək; 2) asfalt çəkmək, asfalt, bitum tökmək; 3) çirkləndirmək
- زِفْت 1) qatran; !زي الـ~ *xalq dil.* pisdir!; 2) asfalt; *həmç.* معدني ~ bitum

I زَفَرَ (i) زَفِير dərindən, ağır-ağır ah çəkmək; nəfəs almaq; inildəmək, ah-uf etmək; II زَفَّرَ 1) yağ çəkmək (*çörəyin üstünə*); yağ tökmək, yağ vurmaq (*xörəyə*); 2) nə isə yağlı bir şey vermək (*xəstəyə*)
- زَفَارَة 1) yağlılıq; 2) hərzəlik, ədəbsizlik
- زَفَر 1) yağ; 2) ət xörəyi yemə
- زَفِر 1) yağlı; 2) çirkli; 3) hərzə, ədəbsiz; 4) acılaşmış, qaxsımış; 5) iyli, üfunətli; شيء ~ة zəy
- زَفْرَة c. زَفَرَات dərin ah; ah-uf; inilti
- زَفِير ah çəkmə, köks ötürmə, nəfəs alma

زَفْزَفَ bərk əsmək, vıyıldamaq (*külək*)
- زَفْزَفَة bərk əsmə, vıyıldama

I زَفَنَ (i) زَفْن rəqs etmək, oynamaq

I زَقَّ (ə/u) زَقّ 1) yedirtmək (*balalarını – quş haqqında*); 2) itələmək, soxmaq; dəbərtmək (*yerindən*); نهرته أمه وزقه أبوه في كتفه ولسعه عمه على قفاه *məsəl.* çanaq həmişə onun başında çatlayır; VII إنزق dəbərdilmək, tərpədilmək (*yerindən*)
- زِقّ c. أَزْقَاق , زِقَاق tuluq
- زُقَاق *k., q. c.* أَزِقَّة küçə
- زَقَّة c. ـات - təkan, tərpəniş
- زُقَّة *zool.* anhinqa (*su quşu*)
- زُقَيْقَة *zool.* kətanquşu, birəbitdən quşu

زَقْزَقَ 1) cikkildəmək, cik-cik etmək; 2) boşboğazlıq etmək, laqqırtı vurmaq, çənə vurmaq,

ağız-ağıza vermək (*qadınlar*); 3) yedirtmək (*balalarını – quş haqqında*); 4) dayəlik etmək, bəsləmək, əzizləmək, qucağında yelləmək (*uşağı*)

- زقزاق *zool.* yağışcüllütü, kürən cüllüt, çovdarçı; çökükburun

- زقزقة 1) cikkildəmə; 2) çərənləmə, çənə döymə

- زقزوق *c.* زقازيق xırda quş *və ya* balıq

زُقطة (*müq. et.* زُغطة) hıçqırıq

I زقف (u) زقف qapmaq, qarmalamaq

I زقل (u) زقل atmaq, tullamaq, tulazlamaq (*kiminsə üstünə*); vurmaq (daşla); VII اِنزقل atılmaq, tullanmaq

- زقلة *c.* زقل dəyənək, kötək

- زقلية *c.* زقليات = زقلة

I زقم (u) زقم udmaq; II زقّم uddurmaq; yedirtmək (*balalarını – quş haqqında*); IV أزقم uddurmaq; VIII اِزدقم = I

- زقّوم 1) zəqqum (*acı meyvələri olan cəhənnəm ağacı – günahkarlara bu meyvələr yediriləcək*); 2) *bot.* yabanı zeytun

I زقا (زقو) (u) زقاء ulamaq (*bayquş*); banlamaq (*xoruz*); ağlayıb hönkürmək (*uşaq*)

I زكّ (ə/i) زكّ 1) yırğalana-yırğalana getmək, axsaya-axsaya, ağır-ağır, ayaqlarını sürüyə-sürüyə yerimək; 2) çağırmaq (*erkək quşların dişi quşları səsləməsi*)

I زكب (u) زكب doldurmaq, tökmək

- زكيبة *c.* زكائب kisə, torba, çuval; çanta; dağarcıq

I زكم (u) زكم 1) soyuqdəyməyə, zökəmə, tumova səbəb olmaq; yoluxdurmaq; 2) *həmç.* الانف ~ burnuna dəymək (*iy, qoxu*); 3) *məch.* soyuqlamaq

- زكام zökəm, tumov

- زكمة = زكام

- مزكوم soyuqlamış, zökəmli, tumovlu

زكن (ə) زكن başa düşmək, anlamaq; duymaq, sezmək, tapmaq, bilmək

- زكانة fərasət, ağıl itiliyi; duyum

I زكا (زكو) (u) زكاء 1) artmaq, çoxalmaq, böyümək, genişlənmək; çiçəklənmək, irəliləmək, müvəffəq olmaq; 2) yaramaq (*kiməyə* بـ); زكي (ə) زكى təmiz olmaq; II زكّى 1) yetişdirmək; inkişaf etdirmək, tərbiyə etmək; 2) təmizləmək; üzünü ağartmaq, bəraət qazandırmaq; 3) tərifləmək, tərif etmək; 4) irəli sürmək (*kiminsə namizədliyini*); 5) *fiqh.* üşr vermək (*malının ondan birini kasıbların xeyrinə çıxarmaq*); IV أزكى artırmaq, gücləndirmək; V تزكّى 1) təmizlənmək; 2) bəraət qazanmaq; 3) zəkat vermək

- تزكية 1) yetişdirmə; bəsləmə, tərbiyə etmə; 2) təmizləmə; üzünü ağartma, bəraət qazandırma; 3) tərifləmə; 4) namizədliyini (*kiminsə*) irəli sürmə, zəmanət vermə (*kimasə*); 5) *fiqh.* üşr vermə, malının onda birini yoxsulların xeyrinə ödəmə

- زكاء 1) artım, artma; 2) təmizlik

- زكاة *c.* زكوات 1) təmizlik; 2) zəkat; üşr, malın onda biri; *məcaz.* bac, vergi

- زكيّ *c.* أزكياء 1) təmiz, günahsız; الدم الـ~ المسفوك günahsız axıdılmış qan; 2) iti, kəskin

I زلّ (i/ə) زلل *yaxud* زلّ (ə/i) زلّ 1) sürüşmək, büdrəmək; زلّت به القدم *məcaz.* o yanıldı; 2) sürüşüb düşmək, sürüşüb çıxmaq (*haradan* عن); 3) yanılmaq, səhv etmək; IV أزلّ sürüşdürmək; yoldan çıxarmaq, zəlil etmək; X إستزلّ azdırmaq, çaşdırmaq, yanıltmaq, səhv etməyə məcbur etmək (*kimisə*)

- زلال 1) təmiz su, bulaq suyu; 2) albumin, zülal; البيض ~ yumurtanın ağı; 3) *tib.* Brayt

xəstəliyi; مصاب بـ~ Brayt xəstəliyinə tutulmuş

- زلاليّ zülali; المواد الـ~ـة zülali maddələr; مرض البول الـ~ *tib.* Brayt xəstəliyi

- زلاليات *c.* zülali maddələr

- زلّ səhv, xəta, yanlışlıq

- زلّة *c.* زلّات 1) sürüşmə, büdrəmə; 2) səhv, yanılma; القلم ~ səhv (*yazıda – lapsus calami*); اللسان ~ dili dolaşma, dili topuq çalma (lapsus linguae)

- مزلّة *c.* مزالّ 1) sürüşkən yer; 2) səhv, xəta, yanılma

زلابية buğda kökəsi, oladya

- زلابانيّ *c.* زلابانية buğda kökəsi bişirən *və ya* satan

I زلج (زلج) (u) زلج qapını bağlamaq, qıfıllamaq; زلج (ə) زلوج 1) sürüşmək, sürüşüb düşmək, sürüşüb çıxmaq (*haradan* عن); 2) sürüşmək (*konki üstündə*); V تزلّج = زلج; VII اِنزلج = V

- زلاج qıfıl, kilid, rəzə, qapı sürgüsü

- زلج sürüşmə; sürüşüb çıxma (*haradan* عن)

- زلج sürüşkən

- زليج sürüşkən

- زلّيج şirli, minalı Əndəlis saxsısı; kafel

- زلّيجي kafel -i/-ı

- متزلّج 1. sürüşən (*konki üstündə*); 2. konkisürən

- مزلاج *c.* مزاليج = زلاج

- مزلج *c.* مزالج açar deşiyinin qapağı; rəzə yeri

- مزلج *c.* مزالج konki, diyircəkli konki (*sürüşmək üçün*)

- مزلجة katok, konki üstündə sürüşmək üçün meydança; sketinq-rink

- مزلجة *c.* مزالج xizək

I زلع (ə) زلع dadmaq, dadına baxmaq (*xörəyin*); ~ـت رأسه o, keçəlləşib

- أزلع *q.* زلعاء *c.* زلع keçəl

زلحفة ,زلحفة *c.* زلاحف tısbağa, çanaqlı bağa

زلخة *zool.* su məməlisi

زلّخة *tib.* bel ağrısı, bel sancısı

زليخا *xüs. ad q.* Züleyxa

زلزل tərpətmək, silkələmək, hərəkətə gətirmək, titrətmək; تزلزل tərpənmək, silkələnmək, hərəkətə gəlmək

- زلزال *c.* زلازل 1) tərpətmə, silkələmə; الزلازل (جهاز) مقياس seysmoqraf; 2) *həmç.* الارض ~ zəlzələ

- زلزاليّ seysmik; التنقيب الـ~ seysmik kəşfiyyat (*məs., neftin*); النشاط الـ~ seysmik fəaliyyət

- زلزلة = زلزال

زلزلات = زلزلة

زلزة *c.* ~ات - qonaq getməyi xoşlayan qadın

I زلط (i) زلط 1) tez-tez, iti getmək, qaçmaq; 2) udmaq; هو يزلط ولا يمضغ o, çeynəmədən udur; II زلّط soyundurmaq, çılpaq etmək; الارض ~ çay daşı ilə döşəmək; V تزلّط soyunmaq, çılpaq olmaq

- زلط çılpaqlıq; بالـ~ çılpaq, lüt, çılpaq halda, lüt halda; رأسه ~ o tamam keçəldir (*başı dazdır*)

- زلط *topl.* çay daşı; çınqıl, qırma daş; وابور الـ~ vərdənə, yolbasan maşın

- زلطة *c.* ~ات - 1) çay daşı; 2) xırda pul

- زليط yoluqsaç, dazbaş, başının tükü tökülmüş

زلعة ,زلعة *c.* زلع 1) iri küp (*su üçün*); 2) irinli yara

زلعوم *c.* زلاعيم boğaz; udlaq, hülqum

I زلف (u) زلف 1) yaxınlaşmaq (*kimə* الى); 2) yaltaqlanmaq (*kimə* الى); II زلّف şişirtmək, böyütmək, mübaliğə etmək; IV أزلف yaxınlaşdırmaq; V تزلّف yaltaqlanmaq; yaltaqlıq

etmək, üzünə gülmək (*kimin* إلى); xoşuna gəlməyə çalışmaq (*kimin* إلى); 2) yaxınlaşmaq; VIII اِزْدَلَفَ = V

- تَزَلُّف 1) yalaqlanma, yaltaqlıq; 2) kiminsə qarşısında alçalma, başıaşağılıq

- زُلْف yüksək ləyaqət

- زَلَف , زُلْفَى yaltaqlıq etmə, yaltaqlanma; kiminsə lütfünü qazanmağa səy göstərmə; xoşuna gəlməyə çalışma, qulluq göstərmə

- مُتَزَلِّف 1) yaltaq; 2) qab dibi yalayan

I زَلَقَ (ə) زَلَقٌ *yaxud* زَلِقَ (u) زَلَقٌ sürüşmək, diyirlənmək; ~ـت قدمه onun ayağı sürüşdü; II زَلَّقَ sürüşkən etmək; V تَزَلَّقَ sürüşmək; ~ على الثلج buz üzərində sürüşmək; VII اِنْزَلَقَ 1) sürüşüb yıxılmaq; 2) sürüşmək, buz üstündə, konki üstündə sürüşmək; 3) diyirlənib düşmək, üzüaşağı gəlmək (إلى); 4) sürüşüb düşmək, sürüşüb çıxmaq (*haradan* عن); ~ السير عن الطارة qayış sürüşüb çarxdan çıxdı

- اِنْزِلاق sürüşmə; ~الـ ملهى buz üzərində sürüşmək üçün meydança; ~الـ جنود *harb.* xizəkçilər

- زَلاَّقة 1) sürüşkən yer; 2) hamarlıq, axarlıq, səlislik; ~ اللسان dilin səlisliyi

- زَلاَّقة *c.* ـات – 1) xizək, kirşə; 2) *tex.* sürüngəc, vərdənə; 3) *c.* زَلاَلِيق balıq ovu ləvazimatı

- زَلَق 1) palçıq, çamır; 2) sürüşkən yer

- زَلِق sürüşkən

- زَلْقَة 1) sürüşmə, büdrəmə; 2) sürüşkən yer

- مِزْلَق *c.* مَزَالِق xizək, kirşə

- مَزْلَق *c.* مَزَالِق eniş, meyil; مزالق تدشين السفن stapel (*üzərində gəmi qayrılıb suya salınan mail körpü*)

- مَزْلَقَان *c.* ـات – 1) eniş, meyil, yamac, döş; rampa (*yükləri bir yerdən başqa yerə keçirmək üçün*); 2) torpaq bənd, torpaq təpəsi; 3) dəmiryol keçidi

- مَزْلَقَة 1) sürüşkən yer; 2) buz üzərində sürüşmək üçün meydança

- مِزْلَقَة = مِزْلَق

- مُنْزَلَق 1) sürüşkən yer; 2) siyirmə (*mütəhərrik*) şkala; 3) *məcaz.* çətin vəziyyət

- مُنْزَلِق sürüşən, dəyişən, dəyişkən; ~ـة عقدة siyirmə düyün; ~ باب siyirmə qapı; ~ صمام *tex.* paylayıcı mexanizm

زَلَم *c.* أَزْلاَم ox (*lələksiz, fal açmaq üçün*); ~الـ حب *bot.* yerbadamı

- زَلَمَة [1] *c.* زَلَم adam; subyekt, tip, ümumiləşdirici surət

- زَلَمَة [2] xarici görünüş, görkəm, bədən, boybuxun, əndam

- زَلُّومَة *c.* زَلاَلِيم xortum, xortumcuq; ~ الابريق çaydanın lüləyi

I زَمَّ (ə/u) زَمٌّ bağlamaq; bərkitmək; çəkib dartmaq, sıxmaq; زمّ شفتيه dodaqlarını büzmək; زمّ البعير dəvəni cilovlamaq; زمّ بأنفه burnunu yuxarı tutmaq, özünü dartmaq; II زَمَّمَ 1) cilovlamaq, başına cilov keçirmək (*heyvanın*); 2) siyahıya almaq; VII اِنْزَمَّ bağlanılmaq, bağlanmış olmaq

- زِمَام *c.* أَزِمَّة 1) cilov, noxta, ovsar; qayış; 2) bağ, qaytan (*məs., çəkələk*); 3) becərilən torpaq; torpaq fondu; torpaq, yer; ~ أرض في الحكومة hökumətin istifadəsində olan torpaq; ~ زراعة القطن pambıq əkiləcək sahə; ~ القرية icma torpağı; ~الـ قانون ثلث *tar.* şumluq torpağın 1/3-nə pambıq əkilməsi haqqında qanun; ~ الحكم *yaxud* ~ الامر والنهي *yaxud* ازمّة الامور idarəetmə cilovu, hakimiyyət cilovu; بعيد ~الـ منال əlçatmaz; ~ السيّارة تسلّم avtomobilin idarə edilməsini öz üzərinə götürmək; ملك ~ المبادرة təşəbbüsü ələ almaq; ملك ~ نفسه özünü ələ almaq, özünü saxlamaq; ~ لم يملك

ارادته özünü saxlaya bilməmək, özünü idarə edə bilməmək; ~ افلت الوقار منه o, ləyaqət hissini itirib

- زِمَامَات *c.* öhdəliklər

- زَمَّة gözün qıyıqlığı

زَنْبَارْ = زَمْبَارْ

زُمَّيْلَك *bax:* زنبلك

I زَمَتَ (u) زَمَاتَة ciddi olmaq; soyuqqanlı, təmkinli olmaq; dartılmaq, gərilmək; ~ وقد وجهه üzü ciddi ifadə aldı; V تَزَمَّتَ 1) ciddi, rəsmiyyətpərəst, təşəxxüslü görkəm almaq; 2) ciddi riayət etmək (*nəyə*), vasvasılıq, xırdaçılıq etmək (*nədə* في , بـ); لا يتزمّت باستعمال كلمات من اللغة الدارجة o, dialekt sözlərini işlətməyi özünə ar bilmir.

- تَزَمُّت 1) soyuqqanlılıq, təmkinlilik; 2) rəsmiyyətpərəstlik, quruluq; pedantizm

- زَمَاتَة ciddilik; soyuqqanlılıq; gərginlik, ağırlıq

- زُمَّت quzğun

- زَمِيت ciddi; soyuqqanlı, təmkinli; ağır

- مُتَزَمِّت 1. 1) rəsmiyyətçi; 2) soyuqqanlı, təmkinli; 2. formalist, pedant

زُمَّج *c.* زَمَامِج , زَمَامِيج şahin, qızılquş, tərlan; ~ الماء qağayı

زَمْجَرَ nərildəmək, bağırmaq; donquldanmaq

- زَمْجَرَة nərilti; nərə; bağırma, nərildəmə; donquldanma, mırıldama

I زَمَرَ (u,i) زَمِير , زَمْر tütəkdə, fleytada, neydə, sümsüdə çalmaq; II زَمَّرَ = I

- زَامِر tütəkdə, fleytada, neydə, sümsüdə çalan

- زَامُور fit (*avtomobilin siqnal fiti*)

- زَمَّار tütəkdə, fleytada, neydə, sümsüdə çalan musiqiçi; ~ الرمل *zool.* kərəçiban (*quş*)

- زَمَّارَة *c.* زَمَامِير , زَمَّارَات ney; tütək, fleyta, sümsü; ~ الانذار havadan təhlükə siqnalı; ~ الترام tramvayın siqnal dabançəkəni; ~ الزور *yaxud* ~ الرقبة udlaq, hülqum, boğaz; امسك من ~ رقبته kiminsə boğazından yapışmaq, boğazına çökmək

- زَمْر [1] çalğı (*tütəkdə, fleytada, sümsüdə, neydə*)

- زَمْر [2] *c.* زُمُور 1) tütək; 2) fit

- زُمْرَة *c.* زُمَر zümrə, kompaniya, qrup; dəstə, güruh

- زَمِير çalğı (*tütəkdə, fleytada, sümrüdə, neydə*)

- زُمَيْر *bot.* yabanı yulaf

- زُمَيْر *zool.* skorbit balığı

- مِزْمَار *c.* مَزَامِير 1) tütək, ney, klarnet; 2) *anat.* qırtlaq dəhlizi; ~ الزور qırtlaq; ~الـ لسان *anat.* qırtlaq qapağı; ~ الراعي *bot.* bağayarpağı

- مَزْمُور *c.* مَزَامِير zəbur

زُمُرُّد *topl.* zümrüd; ~ أصفر *min.* heliodor (*sarı rəngli şəffaf qiymətli daş*); ~ ريحاني akvamarin (*göyümtül-yaşıl rəngli qiymətli daş*); ~ مصري beril (*sarı-yaşıl rəngli qiymətli daş*)

- زُمُرُّدِي zümrüddən qayrılmış, zümrüd rəngli

زَمْزَمَ 1) deyinmək, donquldanmaq, mırtıldamaq; 2) uğuldamaq; 3) guruldamaq, gumbuldamaq

- زَمْزَم 1) bol; 2) Zəmzəm (*Məkkədə Kəbə yaxınlığında müqəddəs quyu*)

- زَمْزَمَة 1) deyinmə, donquldanma; 2) uğultu, uğuldama; 3) gurultu, guruldama

- زِمْزِمَة *c.* زَمَازِمُ qrup

- زَمْزَمِيّ supaylayan (*Məkkədə*)

- زَمْزَمِيَّة *c.* زَمْزَمِيَّات , زَمَازِم 1) qumquma, mehtərə, suqabı; 2) termos

I زَمَطَ (u) زَمْط qaçıb getmək, aradan çıxmaq; sürüşüb getmək

(زمع) II زَمَّعَ qərara gəlmək, kəsdirmək, qət etmək (*nəyi* بـ , على *yaxud təs. h.*); IV أَزْمَعَ qərar vermək, əzmində olmaq, cürət etmək (*nəyə* بـ , على *yaxud təs. h.*)

- زَمْعَة *c.* زَمَعَات , أَزْمَاعٌ dəyərsiz, miskin şəxs

- مُزْمَعٌ: عليه ~ qət edilmiş, qərara alınmış, qabaqcadan müəyyən edilmiş; qarşıda duran, gözlənən

- مُزْمِعٌ 1) qət etmiş, qərara almış, əzm etmiş; 2) gözlənən, hədələyən (*təhlükə*)

I زَمَلَ (u) زَمْول ardınca getmək (*kiminsə*); III زَامَلَ 1) müşayiət etmək, yol yoldaşı olmaq, bərabər getmək; 2) həmkar olmaq; 3) ardınca getmək (*kiminsə*); V تَزَمَّلَ bürünmək, bükülmək (*nəyə* في); örtülmək (*nə ilə* بـ)

- إِزْمِيل *bax: əlifba sırası ilə*

- زَمَالَة yoldaşlıq, yoldaşlıq münasibəti

- زُمْلَة *c.* زُمَلَات kompaniya, qrup

- زَمِيلٌ *c.* زُمَلَاءُ yol yoldaşı, həmrah; həmkar, sənət, peşə yoldaşı, qulluq yoldaşı; üzv (*hansısa cəmiyyətin*); oyundaş, tərəfdaş; المدرسة ~

uzun müddətdən bəri; من غابر الـ~ qədimdən, əsrlərdən bəri; اهل ~ـه müasirləri (*kiminsə*); تصاريف الـ~ zamanın dönüklüyü; 2) fəsil; 3) *qram.* zaman; نزل به الـ~ onun bəxti heç gətirmədi, tale ona sərt oldu

- زَمَانَة xroniki xəstəlik

- زَمَانِيٌّ 1) müvəqqəti; 2) dünyəvi

- زَمَانِيَّة fürsət gözləmə

- زَمَنٌ *c.* أَزْمَانٌ 1) zaman, vaxt; إلى آخِر الـ~ əbədilik; مع الـ~ vaxt ötdükcə, zaman keçdikcə; منذ ~ طويل çoxdan, çoxdan bəri; على تباعد الـ~ uzun müddət ötsə də, üstündən çox vaxt keçsə də; في ~ الحرب müharibə vaxtı; ـًا~ bir müddət; *qram.* zaman

- زَمِنٌ xroniki xəstəliyi olan

- زَمَنَة zaman kəsimi

- زَمَنِيٌّ 1) vaxt ilə bağlı, müvəqqəti; فترة ~ـة müəyyən zaman kəsimi; قنبلة ~ـة gecaçılan bomba; 2) xronoloji; ترتيب ~ xronoloji tərtib; 3) dünyəvi; سلطة ~ـة dünyəvi hakimiyyət

زَنْبَرَ lovğalıq etmək, lovğa-lovğa gəzmək; təkəbbürlü olmaq, təşəxxüs satmaq (*kimə münasibətdə* على)

- زُنْبُورٌ , زِنْبَارٌ *c.* زَنَابِيرُ arı, eşşəkarısı

- زُنْبُرُكٌ , زَنْبَرِكٌ , زُنْبُرَكٌ 1) yay (*məs., saatın*); لَوْلَبِيّ ~ spiralvari yay; 2) avtomobil yayı, resor

- زُنْبُرُكِيٌّ yaylı; مرتبة ~ـة yaylı döşək

زَنْبَق *topl.* zanbaq, sünbülçiçəyi; süsən; ərəb yasəməni; الماء ~ ağ suzanbağı

- زَنْبَقَة *c.* زَنَابِقُ zanbaq, sünbülçiçəyi; süsən çiçəyi; ərəb yasəməni çiçəyi

زَنْبَلَكٌ = زَنْبَرِكٌ

زَنْبِيل , زِنْبِيل *c.* زَنَابِيل 1) zənbil; 2) zənbil (*həcm ölçüsü*); كبير ~ böyük zənbil (*115, 5 l. bərabərdir*); صغير ~ kiçik zənbil (*57, 75 l. bərabərdir*)

(زنتر) تَزَنْتَرَ 1) təşəxxüslə gəzmək, lovğa-lovğa gəzmək; 2) təkəbbür etmək, təşəxxüs satmaq

- زَنْتَرَة lovğalıq, təşəxxüs, təkəbbür

زَنْجٌ *topl. c.* زُنُوجٌ zəncilər

- زَنَاخَة = زَنَخٌ

- زَنِخٌ acıtəm, qaxsımış; iylənmiş, kiflənmiş

زِنَادٌ *c.* زِنَادَات , أَزْنِدَة 1) çaxmaq; حجر الـ~ çaxmaqdaşı; 2) tətik (*məs., tüfəngin*); ابرة الـ~ çaxmaq iynəsi, vurucu; قدح ~ فكرة (ذهنه) baş sındırmaq

- زَنْدٌ *c.* زُنُودٌ , زِنَادٌ , أَزْنَادٌ 1) *anat.* dirsək sümüyü; زَنْدَانِ *təsn.* çaxmaq və çaxmaqdaşı; 2) tətik, dilçə; خشب ~ kötük

(زندق) تَزَنْدَقَ zındıq, allahsız, dinsiz olmaq

- زَنْدَقَة zındıqlıq, dinsizlik

- زِنْدِيقٌ *c.* زَنَادِقَة , زَنَادِيق zındıq, allahsız, dinsiz

(زنر) II زَنَّرَ qurşamaq, belini bağlamaq; sarımaq, dolamaq; الى... بعينيه ~ gözünü nəyəsə dikmək, nəyəsə dik-dik baxmaq

- زُنَّارٌ *c.* زَنَانِيرُ qurşaq, qayış, belbağı

زِنْزَانَة *c.* زِنْزَانَات , زَنَازِينُ zindan, həbsxana kamerası, dustaqların salındığı otaq

زَنْزَلَخْت *bot.* zənzələxt, asederax

زَنْطَرَ özünü çəkmək, lovğalıq etmək, təkəbbür etmək, təşəxxüs satmaq

- مَزْنَقَة *xalq dil.* qoşa boyunbağı
- مَزْنُوق sıxılan, boğulan; ~ انا mən boğuluram (*pulsuzam, çətinlik içindəyəm*)

زَنْقُور *c.* زَنَاقِير künc; camaxatan, divar oyuğu

زِنْك , زِنْكُو sink

زَنِيم 1) kəbindənkənar, qeyri-qanuni doğulmuş; 2) alçaq, rəzil; yabançı, kənardan gəlib soxulmuş

- مُزَنَّم alçaq, rəzil

زِنَة *bax:* وزن

I زَنَى (i) زِنًى , زِنَاء zina etmək; qeyri-qanuni cinsi əlaqədə olmaq

- زَانٍ *c.* زُنَاة zinakar; qeyri-qanuni cinsi əlaqədə olan
- زَانِيَة *c.* زَوَانٍ 1) zinakar qadın; 2) fahişə, pozğun, əxlaqsız qadın
- زِنَاء zina; pozğunluq, əxlaqsızlıq; ~ ابن kəbindənkənar doğulmuş oğul; *söyüş.* vələdüzzina; 2) pozğunluq, əxlaqsızlıq, fahişəlik
- زِنًى = زِنَاء

I زَهَدَ , زَهِدَ (ə) زَهُدَ (u) زُهْد , زَهَادَة 1) heç bir istəyi olmamaq; imtina etmək, bezikmək (*nədən* في , عن); ~ت نفسي في هذا *yaxud* ~ت في هذا bundan bezikmişəm, çiyrinmişəm; 2) mötədillik göstərmək, özünü saxlamaq; 3) çəkinmək, qaçmaq (*insanlardan, cəmiyyətdən*); 4) əməlisaleh, pəhrizkar, zahid olmaq; ~ في الدنيا tərk-dünya olmaq, ibadətə qapılmaq; II زَهَّدَ çəkindirmək, saxlamaq (*nədən*); həvəsdən salmaq (*nəyə* عن); V تَزَهَّدَ 1) tərk-dünya olub vaxtını ibadətə sərf etmək; zahid həyatı sürmək; fədakarlıq etmək, günah əməllərdən çəkinməkdə cidd-cəhd göstərmək

- زَاهِد 1. çəkinən, özünü Allaha ibadətə həsr edən; 2. *c.* زُهَّاد zahid, asket
- زَهَادَة = زُهْد
- زُهْد 1) çəkinmə, özünü saxlama; 2) əməlisalehlik, ibadətkarlıq; zöhd, zahidlik, tərkdünyalıq
- زُهْدِيّ zahid -i/-ı, asketik
- زَهِيد mötədil, aza qane olan; kiçik, az

I زَهَرَ (ə) زَهْر parıldamaq, işıq saçmaq; II زَهَّرَ çiçəklənmək, çiçək açmaq; III زَاهَرَ çiçəklənmək, inkişaf etmək, tərəqqi etmək; IV أَزْهَرَ 1) parıldamaq, işıq saçmaq (*məs., kiminsə gözləri*); 2) çiçək açmaq, gül açmaq; VIII إِزْدَهَرَ 1) parıldamaq, işıq saçmaq; 2) çiçəklənmək; inkişaf etmək, tərəqqi etmək

- إِزْدِهَار çiçəklənmə, tərəqqi etmə
- أَزْهَار (زَهْر -*in cəmi*) *c.* أَزَاهِير güllər, çiçəklər
- أَزْهَر *q.* زَهْرَاء *c.* زُهْر 1. parlaq; işıqlı; ~ال *yaxud* ~ال الجامع əl-Əzhər (*Qahirədə məscid və müsəlman universiteti*); 2. Ay; الازهران *tasn. k.* Ay və Günəş; الزهراوان *tasn. q.* Quranın 2-ci və 3-cü surələri; الزهراء əz-Zəhra (*Kordova şəhəri yaxınlığında qəsr*)
- أَزْهَرِيّ 1) əl-Əzhər universitetinə mənsub; 2) əl-Əzhər universitetində oxumuş və ya onu bitirmiş
- أَزْهَرِيَّة alimlik; əl-Əzhərdə qazanılmış biliklər
- تَزْهِير çiçəklənmə, gül açma
- زَاهِر 1) parlaq, parıltılı; işıqlı; 2) çiçəklənən; gözəl
- زَهَّار gülsatan
- زَهْر *topl. c.* زُهُور , أَزْهَار 1) güllər, çiçəklər; ~ الربيع *bot.* novruzgulu, yaz gülləri; ~ العسل *bot.* doqquzdon; ~ال ماء narınc suyu; 2) zər (*oyun*); ~ال طاولة nərdtaxta; 3) *həmç.* ~ الحديد çüyün
- زَهْرَاوِيّ 1. şən, həyatsevər; 2. *tar.* zəhravi (*türk sikkəsi*)

- زَهْرَة *c.* زَهَرَات , أَزَاهِر 1) rəng, boyaq; ~ الغسيل lil; 2) gül, çiçək; ~ الثلج *yaxud* ~ اللبن qargülü, xeccəgülü, novruzgülü; ~ الثالوث alabəzək bənövşə; ~ الريح anemon (*qaymaqçiçəklilər fəsiləsindən bəzək bitkisi*); ~ اللؤلؤ qızçiçəyi (*xırda çiçəkli bağ bitkisi*); ~ اليابان hortenziya (*iri çiçəkləri olan bitki*); 3) *məcaz.* gül; ~ شباب القاهرة Qahirə cavanlarının gülü; 4) çiçəklənmə dövrü; ~ العمر *yaxud* ~ الحياة həyatın ən gözəl çağı; 5) gözəllik
- زُهْرَة parlaqlıq, parlıtı; gözəllik
- زُهَرَة ; ~ال Venera (*astr.* Zöhrə ulduzu; *mif.* Venera (*Qədim Roma əsatirində sevgi və gözəllik ilahəsi*)
- زَهْرِيّ *bot.* çiçəkli; ~لا çiçəksiz, gizli qovuşan
- زُهَرِيّ , زُهْرِيّ 1. 1) Veneraya mənsub; ~ة ال~ طول السنة Venerada ilin uzunluğu; 2) zöhrəvi; ~ة ال~ الامراض zöhrəvi xəstəliklər; 2. *həmç.* ~ال مرض sifilis
- زَهْرِيَّة , زُهْرِيّ *c.* ات - güldan
- مِزْهَر *c.* مَزَاهِر 1) *mus.* ud; *poez.* lira
- مُزْهِر 1) parıldayan, işıq saçan; parıltılı; 2) çiçəklənən; 3) rəngli, güllü
- مَزْهَرِيَّة güldan

زَهِفَ (ə) زُهُوف yaxın olmaq (*nəyə* لِـ , الى); ~ للموت ölüm ayağında olmaq

I زَهَقَ (ə) زُهُوق 1) getmək; yox olmaq; həlak olmaq; ~ت نفسه (روحه) o öldü; 2) yorğunluq hiss etmək; əldən düşmək, taqətdən düşmək; 3) çiyrinmək, ürəyini vurmaq, bıqmaq (*nədən* من); II زَهَّقَ təngə gətirmək, bezikdirmək, usandırmaq; IV أَزْهَقَ məhv etmək, aradan qaldırmaq; ~ روحه kimisə öldürmək

- زَهْقَان 1) yorğun, taqətsiz; çiyrinmiş, bıqmış (*nədən* من); doymuş bezikmiş, cana gəlmiş, usanmış (*nədən* من)
- زَهُوق ölməkdə olan; qeyri-sabit, keçici

زَهِم qoxumuş, iylənmiş, üfunətli

- زُهُومَة , زُهْمَة qoxuma, iylənmə

I زَهَا (u) زَهْو (زهو) 1) parıldamaq, şəfəq saçmaq, işıq saçmaq; 2) artmaq, böyümək; 3) *məch.* təkəbbür etmək; lovğalanmaq (*nə ilə* بِـ); IV أَزْهَى artmaq, böyümək, inkişaf etmək, çiçəklənmək; lovğalanmaq (*nə ilə* بِـ); VIII إِزْدَهَى 1) heyran etmək, valeh etmək; lovğalanmaq (*nə ilə* بِـ)

- زَاهٍ *q.* زَاهِيَة 1) çiçəklənən, artan, inkişaf edən; 2) parlaq; 3) şux (*rəng, mənzərə və s.*)
- زُهَاء 1) bir qədər, bir müddət; ~ ساعة bir saata yaxın, bir saata qədər; 2) parıltı
- زَهْو , زُهُوّ 1) lovğalıq; təkəbbür; ~ لا يأخذه o, lovğa adam deyildir, lovğalıq etməz; 2) parıltı, təmtəraq
- زَهْوَة parıltı, parlaqlıq, gözəllik, qəşənglik; ~ في الشباب gəncliyin çiçəklənən çağında
- زُهِيّ parıltı, parlaqlıq, gözəllik
- زَهِيّ parlaq, parıltılı
- مَزْهُوّ lovğalanan, təkəbbür edən (*nə ilə* بِـ)

زَوْبَعَة *c.* زَوَابِع tufan, boran, fırtına; ~ في فنجان *məcaz.* boş şey üstündə mərəkə

- زَوْبَعِيّ boranlı, tufanlı, coşqun

(زوج) II زَوَّجَ 1) evləndirmək (*kiminlə* بِـ); ərə vermək (*kimə* بِـ); 2) *biol.* cütləşdirmək, çarpazlaşdırmaq; III زَاوَجَ 1) cüt-cüt birləşdirmək, kəbin kəsdirmək; 2) birləşdirmək, eyni zamanda görmək (*nəyi nə ilə* بين... وبين...); ~ بين العمل وبين العلم eyni zamanda həm işləmək, həm də oxumaq; 3) *poet.* həmahəng etmək; 4) *biol.* cütləşdirmək (*kimi kiminlə* بين... وبين...); IV أَزْوَجَ evləndirmək; ərə vermək; V تَزَوَّجَ evlənmək (*kiminlə* بِـ);

ərə getmək (*kimə* بـ); VI تَزَاوَجَ 1) bir-birilə evlənmək, qohumluq əlaqələrinə girmək (*məs., iki qəbilə, tayfa*); 2) uyğun gəlmək, uyğunlaşmaq (*nə ilə* مع); VIII إِزْدَوَجَ 1) cütləşmək, izdivaca girmək; 2) ikiqat edilmək; təkrarlanmaq

– إِزْدِوَاج 1) izdivac; cütləşmə; təkrarlanma; taylıq, cütlük, qoşalıq; 2) *el.* qoşma, birləşdirmə

– إِزْدِوَاجِيَّة ikilik; اللغة ~ ikidillilik

– تَزَوُّج evlənmə; ərə getmə; بلمرأتين (في آن) ~ ikiarvadlılıq; (في آن ولحد) برجلين ~ ikiərlilik

– زَوَاج 1) evlənmə, kəbin, nikah, ər-arvadlıq; الـ~ حفلة toy şənliyi; الـ~ خاتم nişan üzüyü; الـ~ وحدة təknikahlılıq, birarvadlılıq, birərlilik; 2) *biol.* cütləşdirmə, çarpazlaşdırma

– زَوَاجِيّ nikah -i/-ı; kəbin -i/-ı

– زَوْج c. أَزْوَاج 1) cüt, ər-arvad; اربعة ازواج dörd cüt (*nədən* من); 2) ər, həyat yoldaşı (*kişi*); زَوْجَان *təsn.* ər-arvad; الابنة ~ kürəkən; الامّ ~ atalıq, ögey ata; ام ~ qaynana; تعدّد الازواج çoxərlilik; 3) arvad, həyat yoldaşı (*qadın*); ام فرد؟ ~ cütdür ya tək?

– زَوْجَة c. ات - arvad, həyat yoldaşı; الاب ~ analıq, ögey ana; الابن ~ gəlin; تعدّد الزوجات çoxarvadlılıq

– زَوْجِيّ 1) ər-arvad -i/-ı; 2) cüt, qoşa

– زَوْجِيَّة ər-arvadlıq, izdivac; الـ~ اواصر ər-arvadlıq bağları; الـ~ بيت *fiqh.* ər evi

– زِيجَة c. ات - nikah, kəbin, evlənmə

– زِيجِيّ 1) nikah -i/-ı; kəbin -i/-ı; 2) ər-

zülmə dözmək; 2) qoşa, iki; ـة ~ بندقيّة المأسورة qoşalülə tüfəng; اللغة ~ ikidilli; اللون ~ ikirəngli; الـ~ة القطع dubletlər, qoşa parçalar

– مِزْوَاج tez-tez boşanıb evlənən adam

I (زوح) زَاحَ (u) زَوْح 1) çəkilmək, getmək, uzaqlaşmaq; 2) özünü kənara çəkmək; IV أَزَاحَ 1) uzaqlaşdırmaq, kənar etmək; 2) götürmək, çıxartmaq; الستار عن التمثال ~ heykəlin üzərindən pərdəni salmaq; الستار عنه ~ *məcaz.* kimisə ifşa etmək; VII إِنْزَاحَ 1) çəkilmək, getmək; 2) kənar edilmək, aradan qaldırılmaq; 3) götürülmək, çıxarılmaq

– إِزَاحَة çıxartma, kənar etmə, salma, aradan qaldırma

(زود) II زَوَّدَ təchiz etmək (*nə ilə* بـ), təmin etmək (*nə ilə* بـ); azuqə vermək (*kimə*); IV أَزَادَ azuqə ilə təchiz etmək; V تَزَوَّدَ təchiz edilmək; azuqə ehtiyatı görmək (بـ); özü ilə azuqə götürmək (*məs., yola*)

– تَزْوِيد təchiz etmə, təmin etmə, azuqə yığma

– زَاد c. أَزْوَاد azuqə; الـ~ قليل qabında az şey (*məs., bilik*) olan; العقلي الـ~ *məcaz.* mənəvi qida

– زَوَّادَة , زُوَّادَة yol azuqəsi

– زَوَّادَة = مِزَاد

– مِزْوَد c. مَزَاوِد yol çantası; xurcun

I (زور) زَارَ (u) زِيَارَة , زَوْر ziyarət etmək, baş çəkmək, dəymək, görüşünə getmək; زَوِرَ (a) زَوَر 1) əyri, çəp, maili olmaq; 2) boğazında qalmaq (*yediyi* بـ); II زَوَّرَ saxtalaşdırmaq, saxtasını düzəltmək; III زَاوَرَ üz döndərmək (*kimdən* عن); IV أَزَارَ qonaq çağırmaq,

– أَزْوَر *q.* زَوْرَاء c. زُور çəp; əyri; maili; الزَّوْرَاء əz-Zəvra (*Bağdadın epitetlərindən biri*)

– تَزْوِير 1) saxtalaşdırma; 2) saxtakarlıq, saxta, aldatma

– زَائِر c. زُوَّار 1) gəlib-gedən; qonaq; 2) ziyarətçi, zəvvar

– زَوْر c. أَزْوَار 1) sinənin yuxarı tərəfi; 2) boğaz

– زَوَر 1) əyrilik, meyillilik; 2) çəpəki nəzərlər, kəc baxışlar

– زُور[1] 1) qəlb, saxta, saxtakarlıq; 2) aldatma, yalan; fırıldaq; ـاً~ yanlış olaraq, yalandan; الـ~ شاهد yalançı şahid; الـ~ شهادة yalançı şahidlik

– زُور[2] zor, güc; məcburiyyət; بالـ~ məcburi olaraq, zor gücünə

– زَوْرَان yediyi boğazında qalan

– زَوْرَة c. زَوْرَات baş çəkmə, ziyarət etmə, vizit

– زِيَارَة c. ات - 1) baş çəkmə, ziyarət; بـ~ قام رسميّة rəsmi görüşdə olmaq (*kiminlə* لـ); 2) ziyarət

– زِير c. زِيرَة , أَزْوَار qadını məşğul edən, əyləndirən; qadın düşkünü

– مَزَار c. ات - 1) ziyarət yeri, ziyarətgah; 2) məzar (*hansısa müqəddəsin*); 3) namaz otağı

– مُزَوَّر saxta; düzəltmə, əldəqayrılma

– مُزَوِّر 1) saxtakar; مزوّرو التّأريخ tarixi saxtalaşdıranlar; 2) müqəddəs yerlərə ziyarət bələdçisi

زَوْرَق c. زَوَارِق qayıq, barkas, kater; النجاة ~ xilas qayığı; بخاري ~ motorlu qayıq;

I (زوغ) زَاغَ (u) زَوَغَان 1) dönmək, çıxmaq (*məs., yoldan*), kənara çıxmaq, sapmaq (*nədən* عن); عن الطريق ~ yoldan dönmək, qayıtmaq, burulmaq; 2) yayınmaq, sürüşüb aradan çıxmaq (من); buraxmaq, ötürmək (*nəyi* من); من المحاضرات ~ mühazirələri buraxmaq, mühazirələrə gəlməmək; ـت عينه ~ gözləri dörd oldu, çaşıb qaldı; ...ـت عيناه الى ~ nəyəsə çəp nəzər salmaq; II زَوَّغَ 1) əymək, sapdırmaq, rədd etmək; kənar etmək (*nədən* من); 2) inadkarlıqla yayınmaq (*nədən* من); tez-tez buraxmaq, ötürmək (*nəyi* من); III زَاوَغَ yayınmaq, boyun qaçırmaq

– تَزْوِيغ yayınma, buraxma, boyun qaçırma (*nədən* من); qaçma, gəlməmə (*məs., dərsə* من)

– مُزَوِّغ yayınan; buraxan, qaçan, gəlməyən (*məs., dərsə*)

I (زوف) زَافَ (u) زَوْف 1) ayaqlarını sürüyəsürüyə getmək, sürünmək; 2) itələmək, kənara çəkmək; 3) çağırmaq (*erkək quşlar haqqında*)

– زُوفَا , زُوفَى , زُوفَاء *bot.* dodaqçiçəklilər fəsiləsindən bitki növü

– زُوفَة: بالـ~ *xalq dil.* bir xalvar, çoxlu və ucuz (*alqı-satqıda*)

(زوق) II زَوَّقَ bəzəmək, zinət vermək, zövqlə düzəltmək; V تَزَوَّقَ bəzənmək

– تَزْوِيق 1) bəzəmə, zinətləndirmə; 2) ornament, naxış

– زَاوُوق civə

– زَوَاق bəzək, gözəl geyim, paltar-bəzək

qurtarmaq; من الوجود ~ *bax*: وجود; III زاوَل etmək, yerinə yetirmək (*işi*); məşğul olmaq (*nə ilə*sə); IV أزال aradan qaldırmaq, uzaqlaşdırmaq, yox etmək, izal etmək

– إزالة aradan qaldırma, yox etmə, izal etmə

– زائل keçici; davamsız, daimi olmayan, azömürlü; qısamüddətli; ötəri

– زوال 1) günorta; 2) qürub; axşam; 3) zaval, yox olma, batma, qurtarma; məhv olma; 4) xəyal, kölgə; ruh; خط الـ~ meridian

– زول c. أزوال 1) adam, şəxs, şəxsiyyət; 2) forma; fiqur; 3) xəyal, kölgə; ruh

– زولان zavala uğrama, yox olma, məhv olma

– زوليّة xalça (*İraq*)

– مزاولة 1) işi yerinə yetirmə; 2) işlə məşğul olma

– مزوَل c. مزاول disk; التليفون ~ telefonun diski

– مزولة c. مزاول *həmç*. شمسية ~ 1) günəş saatı; 2) kvadrant

زولوجيا zoologiya

– زولوجي zooloji

I زام (زوم) (u) زوْم 1) inildəmək, zarıldamaq; ah-uf etmək; 2) nərildəmək, bağırmaq; mırıldamaq, donquldanmaq; II زوّم əzilib büzülmək, ağız-burun əymək, özünü əzib büzmək

– زوم c. أزوام şirə

زوان alaq otları

I زوى (i) زيّ 1) küncə qoymaq (*nəyisə*); 2) kənara qoymaq; 3) gizlətmək; II زوّى 1) gizlətmək, gizli saxlamaq; شبابه ~ tənha yaşamaq; 2) bükmək, qatlamaq; حاجبيه ~ *yaxud* وجهه ~ qaşlarını çatmaq; ما بين عينيه ~ ağız-burun əymək, üz-gözünü büzüşdürmək; V تزوّى gizlənmək; xəlvətə çəkilmək, adamlardan uzaqlaşmaq; VII إنزوى adamlardan uzaqlaşmaq, inzivaya, tənha bir yerə çəkilmək; gizlənmək

– إنزواء inzivaya çəkilmə; adamdan qaçma, adama yovuşmazlıq, qaradinməzlik

– زاوي , زاووي künc (*bucaq, guşə*) -i/-ı

– زاوية c. زوايا 1) *həmç. riyaz*. bucaq; *tex*. bucaqlıq; قائمة ~ düz bucaq; حادّة ~ iti bucaq; منفرجة ~ küt bucaq; خارجة ~ xarici bucaq; داخلة ~ daxili bucaq; قائم الـ~ düzbucaqlı; متساوى الزوايا bərabərbucaqlı; متعدّد الزوايا çoxbucaqlı; 2) guşə (*qəzetdə*); سياسيّة ~ siyasət məsələlərinə həsr edilmiş guşə; 3) zaviyə, namaz qılmaq üçün yer; kiçik məscid; حجر الـ~ təməl daşı; عاش في زوايا الريف əldən-ayaqdan uzaq yerdə yaşamaq; عاش مهملا في زوايا النسيان dost-tanış tərəfindən yada salınmadan yaşamaq; من هذه الـ~ ... يجب النظر الى ...-a/-ə bu nöqteyi-nəzərdən baxılmalıdır

– مزواة c. مزويات teodolit; bucaqölçən

زى *bax*: زيي

زئبق = زيبق

I زات (زيت) (i) زيت yağlamaq, xörəyə yağ qatmaq, yağ çəkmək, yağ vurmaq; II زيّت yağlamaq (*məs., dəzgahı, silahı*), xörəyə yağ qatmaq, yağ çəkmək, yağ vurmaq

– زيّات yağ satan

– زيت c. زيوت 1) yağ (*bitki yağı*); البترول ~ *yaxud* الحجر ~ neft; بذر القطن ~ *yaxud* الـ~ الحلو pambıq yağı; التشحيم ~ sürtkü yağı; بذر الكتّان (بزر) *yaxud* حار ~ kətan yağı; الحمضيّات ~ efir yağı; الحوت ~ *yaxud* السمك ~ balıq yağı; الخروع ~ gənəgərçək yağı; الخشخاش ~ xaşxaş yağı; الزيتون ~ *yaxud* الطيّب ~ الـ *yaxud* ~ العذب zeytun yağı; السمسم ~ küncüt yağı; الصخر ~ *yaxud* الاستصباح ~ ağ neft; عبّاد الشمس ~ günəbaxan yağı; الفول السوداني ~ yerfındığı yağı; كافوري ~ kamfara yağı, kafur yağı; معدني ~ mineral yağ; المقدّس ~ الـ *kilsə*. miro

(*kilsə ayinlərində işlədilən ətirli maddə*); النفض ~ skipidar (*terpentin yağı*); 2) sürtkü

– زيتون *topl*. zeytun ağacı, zeytun; غصن الـ~ *məcaz*. zeytun budağı; احد الـ~ *din*. zeytun bazar günüsü (*Pasxaya bir həftə qalmış keçirilən xristian bayramı*)

– زيتونة c. ات - zeytun ağacı; zeytun (*meyvə*); جامع الـ~ əz-Zeytunə məscidi (*Tunis şəhərində*)

– زيتونيّ 1) zeytun -i/-ı; 2) zeytunu, sarı-yaşıl rəng

– زيتي 1) yağ -i/-ı; لوحة ~ـة *yaxud* صورة ~ـة yağlı boya ilə çəkilmiş şəkil; 2) yağlı; 3) zeytun -i/-ı; البذور الـ~ـة zeytun dənələri; النباتات الـ~ـة yağlı bitkilər

– زيتيّات c. neftçıxarma müəssisələri

– مزيتة c. مزايت yağdan, yağqabı

زيج c. زيوج , زيجة , أزياج astronomik təqvim, arayış kitabı; astronomik cədvəllər; البناء ~ *tex*. şaqul

– زيجة *bax*: زوج

I زاح (زيح) (i) زيح , زيحان 1) kənarlaşdırılmaq, uzaqlaşdırılmaq, sıxışdırılıb çıxarılmaq; 2) getmək, uzaqlaşmaq; IV أزاح uzaqlaşdırmaq, kənarlaşdırmaq; kənar etmək, çıxartmaq, yerini dəyişdirmək; sıxışdırıb çıxartmaq; اللثام عن... ~ iç üzünü açıb göstərmək, ifşa etmək; VII إنزاح 1) kənar edilmək, uzaqlaşdırılmaq; çıxarılmaq; 2) çıxıb getmək; 3) qaldırılmaq (*pərdə haqqında*)

– تزيّح parallaks

– إزاحة kənarlaşdırma, uzaqlaşdırma, sıxışdırıb çıxarma, yerini dəyişdirmə; الستار عن التمثال ~ abidənin üzərindən örtüyü salma, abidənin açılışı

– زيّاح c. ات - dini mərasim

– زيح c. أزياح 1) xətt, cizgi; 2) zolaq; parça, tikə, cındır

I زاد (زيد) (i) زيادة 1) böyük olmaq, böyümək, artmaq, çoxalmaq, genişlənmək; ~ـت حدّة الحالة vəziyyət daha artıq gərginləşdi; دهشة ~ artıq dərəcədə dəhşətə gəlmək; 2) artıq olmaq, ötüb keçmək, üstün olmaq (*nədən* على , عن); منذ عشر سنوات او تزيد... on il, bəlkə də bir qədər artıq olar ki...; 3) artırmaq; əlavə etmək, üstünə gəlmək; ~وه ضربا onlar onu daha artıq döydülər; ~ه ذلك من حيرة واضطراب bu onun heyrət və həyəcanını daha da artırdı; زد على هذا أنّه buna onu da əlavə elə ki...; bundan əlavə...; في الطين بلّة ~ *bax*: بلّة; II زيّد artırmaq; III زايد daha çox vermək (*hərracda*); V تزيّد 1) artmaq, qalxmaq; 2) şişirtmək, üstünə qoymaq, böyütmək (*nəyi* في); özündən əlavə etmək, qondarmaq (*nağılda* في , بـ); VI تزايد 1) tədricən artmaq; 2) üstünə qiymət əlavə etmək, qiymət gəlmək (*hərracda*); VIII إزداد artmaq, çoxalmaq; سوءا ~ daha da pisləşmək; حدّة ~ daha da gərginləşmək; معرفة ~ daha çox bilmək (*nə barədə* بـ); X إستزاد artırılmasını istəmək, artırmağa çalışmaq

– إزدياد artma, çoxalma; حدّة التوتّر الدولي ~ beynəlxalq gərginliyin daha da kəskinləşməsi

– أزيد daha artıq; من... ~ -dan/-dən də artıq; كسب القرش الـ~ bir quruş artıq qazanmaq

– تزايد 1) getdikcə artma, çoxalma; 2) qiyməti artırma, üstünə qiymət gəlmə (*hərracda*)

– تزيّد 1) artma, artım; الانتاج ~ أزمة həddindən artıq istehsal böhranı; 2) şişirtmə, həddən artıq böyütmə; özündən qondarma, uydurma

– زائد 1. 1) artan, böyüyən; 2) əlavə; 3) *həmç*. عن الحاجة ~ ehtiyacdan artıq; 4) böyük, həddən artıq; بسرور ~ böyük sevinclə; 2. 1) artıq, qalıq; 2) üstəgəl (+); واحد ~ واحد يساوى اثنان bir üstəgəl bir edər iki

- زَائِدَة *c.* زَوَائِد 1) artıq, qalıq; əlavə, üstəlik; جلديّة ~ ziyil; الدودية ~الـ *anat.* kor bağırsağın qurdaoxşar çıxıntısı, appendiks; التهاب الـ~ الدودية *tib.* appendisit, appendiksin iltihabı; 2) *qram.* önlük, önşəkilçi; sonluq; الزوائد *qram.* əlavə hərflər (ء ، ا ، ت ، س ، ل ، م ، ن ، ه ، و ، ى ، - *yadda saxlamaq üçün forma* سألتمونيها)
- زِيَادَة *c.* ات - 1) artırma, artma, çoxalma, artım; 2) əlavə, üstəlik; artıq, qalıq; ~بالـ yetərincə, artıqlaması ilə; الايضاح ~لـ daha aydın izah etmək üçün; زيادة على ذلك buna əlavə olaraq, bundan əlavə; اسهب في هذا الموضوع بما لا يترك ~ لمستزيد o bu barədə elə ətraflı danışdı ki, əlavə etməyə ehtiyac qalmadı; ابتدأ النهر في الـ~ çayda su artmağa başladı; حروف الـ~ = الزوائد *bax:* زائدة ; 3) *riyaz.* silsilə; حسابيّة ~ hesabi silsilə; هندسيّة ~ həndəsi silsilə; 4) *qram.* affiks, şəkilçi; سابقة ~ prefiks, önşəkilçi; لاحقة ~ suffiks, şəkilçi; وسطيّة ~ infiks, araşəkilçi
- زَيْد *xüs. ad. k.* Zeyd; يؤثّر هذا في ~ وعمرو *məcaz.* bu istisnasız olaraq hamıya təsir göstərir; فمن يمدح ~ا قد يعتب بكرا *At. sözü.* Zeydi tərifləyən yəqin ki, Bəkrə ayıb tutar.
- زَيْدِيّ *din.* zeydi (*təlim və bu təlimin ardıcılı*); الـ~ـة zeydilik
- زُيُود *c. din.* zeydilər
- مُتَزَايِد getdikcə artan, çoxalan
- مَزَاد *c.* ات - hərracdan satış, hərrac; علنيّ ~ açıq hərrac; بيع بالـ~ hərracdan, hərracla satış; باع بالـ~ hərracla satmaq; عرض شيئا للـ~ *yaxud* طرح شيئا بالـ~ hərraca qoymaq
- مُزَايِد 1) müzaidəçi, auksionçu, hərracçı; 2) hərracda qiyməti artıran
- مُزَايَدَة 1) auksionda qiyməti artırma; 2) hərracdan satış, açıq satış; طرح شيئا في الـ~ hərraca qoymaq; فتح الـ~ hərrac açmaq, auksion açmaq
- مَزِيد [1] artırma; əlavə etmə; بـ~ الأسف çox böyük təəssüflə; بـ~ السرور çox böyük sevinclə; طلب الـ~ daha artıq istəmək; ما عليه ~ من bundan artığını istəmək də olmaz; تكلّم عنه بـ~ من التقدير والثناء kiminsə haqqında böyük tərif və hörmətlə danışmaq; ليس له ~ əlavə etməyə ehtiyac yoxdur; لا حاجة بعده الى ~ bundan sonra heç bir əlavəyə ehtiyac yoxdur
- مَزِيد [2] artırılmış; əlavə edilmiş; فعل ~ فيه *qram.* törəmə fel
- يَزِيد *xüs. ad. k.* Yezid
- يَزِيدِيّ *din.* yezidi, yezidiliyə etiqad edən
- يَزِيدِيَّة : الـ~ *din.* yezidilik

زِيَار 1) *bayt.* buruntaq; 2) tıxac

زِير [1] *c.* أَزْيَار , زِيرَة səhəng, dəsti, bardaq

زِير [2] *c.* أَزْيَار *mus. mi* simi

زِيرُو zero (*oyunda*)

زِيز [1] *bot.* dəniz soğanı
- زِيز [2] *c.* زِيزَان cırcırama

زَيْزَفُون 1) cökə; 2) yabanı üvəz, quşarmudu; هو كالـ~ يُزْهِر ولا يُثْمِر o nə tüfəngə çaxmaqdır, nə dümbəyə toxmaq (*hərf.* yarpaq açır, amma meyvəsi olmur).

I (زيط) زَاطَ (i) زِيَاط qışqırmaq; hay-küy salmaq; II زَيَّطَ = I
- زَيَّاط qışqırıqçı, hay-küyçü
- زَيْطَة səs-küy, hay-küy; بلا ~! *xalq dil.* hay-küy salmayın!
- زِيطَة çaydaçapan, daşadöyən

I (زيغ) زَاغَ (i) زَيَغَان 1) kənara çıxmaq, yayınmaq (*nədən* عن); 2) sapmaq, azmaq, dönmək, burulmaq (*yoldan* عن); زاغت عينها اليه o qız ona çəp baxdı; بصره يزيغ onun fikri özündə deyil; 3) sınmaq, istiqamətini dəyişmək (*şüa haqqında*); IV أَزَاغَ 1) kənara çıxarmaq, yayındırmaq, azdırmaq (*nədən* عن); بصره عنها ~ o, gözünü ondan (*qızdan*) çəkdi; 2) sındırmaq, istiqamətini dəyişdirmək (*şüanın*)
- زَائِغ 1) kənara çıxan yayınan, meyil edən; 2) çəp; نظرات ~ـة çəp nəzərlər
- زَاغ *c.* زِيغَان dolaşa, zağca; جيفيّ ~ alaqarğa
- زَيْغ , زَيَغَان 1) sapma, yayınma, kənara çıxma; 2) sınma, istiqamətini dəyişmə, çəpəki, yanakı istiqamət alma; *fiz.* aberrasiya

I (زيف) زَافَ [1] (i) زُيُوف saxta, qəlp olmaq (*sikkə haqqında*); زَافَ [2] (i) زَيَفَان təşəxxüslə gəzmək; II زَيَّفَ saxtalaşdırmaq; النقود ~ saxta, qəlp pul düzəltmək; الوقائع ~ faktları saxtalaşdırmaq
- زَيْف saxta, qəlb
- تَزْيِيف saxtalaşdırma
- زَيْف [1] *c.* زُيُوف 1. saxta, qəlb; 2. saxtakarlıq, yanlışlıq, uydurma
- زَيْف [2] *c.* زُيُوف , زِيَافَ *memar.* karniz, pərvaz
- مُزَيَّف saxta, düzəltmə
- مُزَيِّف saxtakar; النقود ~ saxta pul düzəldən

(زيق) II زَيَّقَ 1) cırıldamaq (*qapı*); 2) fışıldamaq (*ağciyər*); 3) yaxalığı bənd etmək
- زِيق *c.* أَزْيَاق 1) mil; haşiyə, qıraq, köbə; 2) yaxalıq (*məs., köynəyin*); 3) işıq zolağı, zəif şüa, deşik, ara (*azacıq açıq qapının, pəncərənin tayları arasında*)

I (زيل) زَالَ (ɐ) زَيْل dayanmaq, kəsilmək; لم يزل يعمل *yaxud* ما زال يعمل *yaxud* لا (ما) يزال يعمل o, işləməkdə davam edir, o hələ də işləyir; II زَيَّلَ dağıtmaq; III زَايَلَ tərk etmək, əl çəkmək, atmaq; ayrılmaq; VI تَزَايَلَ 1) dağılmaq, tədricən yox olmaq; 2) ayrılmaq; tərk etmək, uzaqlaşmaq (*nədən* عن)

I (زين) زَانَ (i) زَيْن bəzəmək, zinət vurmaq; II زَيَّنَ 1) bəzəmək; dekorasiya vermək; naxış vurmaq; بالانوار ~ əlvan işıqlarla bəzəmək, çıraqban etmək; 2) tərifləmə təqdim etmək (*kimə* لـ); لهم الحياة في... ~ o, ...-da/-də həyatı onlara bər-bəzəkli təsvir edirdi; V تَزَيَّنَ 1) bəzənmək; 2) üzünü qırxmaq; saçlarını qırxdırmaq; VIII إِزْدَانَ bəzədilmək; zinət vurulmaq (*nə ilə* بـ)
- تَزْيِين bəzəmə, zinət vurma, dekorasiya vermə, naxış vurma
- زَيْن 1) bəzək; zinət; الحكيم صمت ~ müdrik adamın bəzəyi susmaqdır; 2) gözəllik, yaraşıq
- زَيْن! yaxşı!
- زِينَة *c.* زِينَات , زَيْن 1) bəzək, zinət; لفظيّة ~ danışıq gözəlliyi; غرفة الـ~ tualet otağı; 2) çıraqbanlıq, çıraqban
- مُزْدَان bəzənmiş; bər-bəzəkli
- مُزَيِّن 1) dekorator, bəzəkçi, bəzək işlərini görən; 2) bərbər

زَيْنَب *xüs. ad. q.* Zeynəb

(زيى) II زَيَّى , زَيَّا geyindirmək (*kimisə*); V تَزَيَّى *yaxud* تَزَيَّا geyinmək; geymək (*nə* بـ); paltarını dəyişib başqa şey geymək (*nə* بـ); تجاهه بزى الصديق ~ *məcaz.* özünü kiminsə dostu kimi göstərmək
- زِيّ *c.* أَزْيَاء 1) geyim, paltar; kostyum; 2) forma, fason, biçim; 3) moda; عارضة الازياء model, manekençi
- زَيّ *həmç.* إِزَّيْ *xalq. dil.* necə; إزّيك؟ necəsən?, işlərin necədir; زى الزفت *bax:* زفت ; زى بعضـ(ـه) bir şeydir, fərqi yoxdur

MÜNDƏRİCAT

Qeyd üçün

Qeyd üçün

Qeyd üçün